มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ชุติพงศ์ สมทรัพย์

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
กันยายน 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ชุติพงศ์ สมทรัพย์

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
กันยายน 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

Legal Measures and Processes Regarding Juvenile Repeat Offenders

Chutipong Somsap

A Dissertation Submitted to University of Phayao

in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Doctor of Laws Degree in Law

September 2025

Copyright 2025 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ของ ชุติพงศ์ สมทรัพย์

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.พรชัย วิสุทธิศักดิ์)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวรรณ รัตนเกษตร)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.นภนันต์ ศุภศิริพงษ์ชัย)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติ ไวกวี)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อุษณีย์ เอมศิรานันท์)

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดม งามเมืองสกุล)

เรื่อง: มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ผู้วิจัย: ชุติพงศ์ สมทรัพย์, วิทยานิพนธ์: น.ด., มหาวิทยาลัยพะเยา, 2568

ประธานที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติ ไวกวี, รองศาสตราจารย์ ดร.นภนันต์ ศุภศิริพงษ์ชัย

คำสำคัญ: เด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำ, การติดตามภายหลังการปล่อยตัว, มาตรการทางกฎหมาย, กระบวนการทางกฎหมาย, การแก้ไขฟื้นฟู,กระบวนการพิจารณาคดี

บทคัดย่อ

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญา โดยมุ่งให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีและคืนสู่สังคมและไม่หวนไปกระทำความผิดอีก แต่ยังปรากฏสถานการณ์การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนอยู่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพประชากรในอนาคตและก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

การศึกษามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาแนวคิด กระบวนทัศน์และวิธีการของกฎหมายสำหรับการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาคดี การแก้ไขฟื้นฟูและการติดตามภายหลังการปล่อยตัว เพื่อลดปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ โดยการศึกษานี้ตั้งคำถามว่าประเทศไทยควรมีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะหรือไม่และอย่างไร วัตถุประสงค์ในการศึกษานี้คือเพื่อทราบแนวคิด ทฤษฎี กระบวนทัศน์และวิธีการของกฎหมายสำหรับการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในส่วนของมาตรการและกระบวนการชั้นพิจารณาคดี การแก้ไขฟื้นฟูและการติดตามภายหลังการปล่อยตัว ดำเนินการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งประกอบด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิธีวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็น (Survey Research) วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาแบบอุปนัย

ผลการศึกษาพบว่าการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในทฤษฎีทางอาชญาวิทยายังไม่มีความชัดเจนซึ่งรวมถึงนิยามความหมายด้วย ในทางสากลมีการยอมรับว่ามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสามารถแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้ ภายใต้แนวคิดการไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูให้สามารถกลับสู่สังคมได้โดยไม่ถูกตีตราว่าเคยกระทำความผิด โดยเน้นการเบี่ยงเบนคดีและการเบี่ยงเบนการลงโทษเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในหลายประเทศมีการลงโทษเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิดซ้ำ และอาจรวมถึงการกระทำความผิดร้ายแรงในบางประเทศด้วย สำหรับในประเทศไทย ยึดถือมาตรการและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเป็นหลักอย่างเคร่งครัด จึงไม่มีการพิจารณาคดีที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำและการกระทำความผิดร้ายแรง ผลการศึกษาพบว่ากระบวนทัศน์ของผู้ใช้กฎหมาย คือศาลเด็กและเยาวชน ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ ในขณะที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย คือพนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนมีแนวโน้มเห็นด้วย การศึกษานี้จึงเสนอให้มีการศึกษาแนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน สำหรับแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยต่อไป

Title: Legal Measures and Processes Regarding Juvenile Repeat Offenders

Author: Chutipong Somsap, Dissertation: LL.D., University of Phayao, 2025

Advisor: Associate Professor Dr. Patrawan Rattanakaset, Co-Advisor: Assistant Professor Dr. Thiti Waikavee, Associate Professor Dr. Noppanun Supasiripongchai

Keywords: juvenile repeat offenders, legal measures, legal processes, judicial law correction, restoration, follow-up after release

บทคัดย่อภาษา

ABSTRACT

Thailand has established legal measures and judicial processes for children and youth who commit criminal offenses with the goal of helping them become decent citizens again and integrate back into society without committing further crimes. However, there is a persistent with recidivism among children and young people. Future population quality is impacted, and overall socioeconomic losses result.

Studying legal measures and processes regarding juvenile repeat offenders. In order to improve the effectiveness of the judicial process, correction, restoration, and follow-up after release, as well as to reduce the problem of recidivism, it is crucial to establish the concept, paradigms, and methodologies of legislation for juvenile recidivism. This study raises the question of whether Thailand should implement specific legal measures and procedures tailored to juvenile repeat offenses, and if so, in what manner. The Objective of this study is to understand the concepts, theories, paradigms, and legal approaches concerning juvenile recidivism. A qualitative research approach using survey and documentary research was used to carry out the study. Inductive analysis and summary of the study were performed.

The study found that the concept of juvenile recidivism in criminological theory remains ambiguous, including its definition. Internationally, it is accepted that legal measures and procedures can address juvenile recidivism under a non-punitive approach, focusing instead on rehabilitation and reintegration into society without stigmatization, with an emphasis on diversion from judicial proceedings and alternative sanctions. However, in many countries, juvenile repeat offenders are still subject to punitive measures, including for serious offenses in some cases. In Thailand, the justice system strictly adheres to rehabilitative measures and procedures as its primary approach, the judicial system does not distinguish between repeat offenses and serious offenses in case adjudication. The study found that paradigms, particularly juvenile court judges, oppose the establishment of specialized legal measures and procedures for juvenile recidivism, while Legal enforcement officers, particularly public prosecutors, while legal enforcement officers, such as public prosecutors, directors of juvenile observation and protection centers, probation officers, psychologists, and law enforcement investigators tend to agree. This study therefore recommends further exploration of the concept of establishing legal measures and procedures for addressing juvenile recidivism which will provide academic value for advancing the juvenile justice system and addressing juvenile recidivism in Thailand.

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์นี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณา และช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทราวรรณ รัตนเกษตร รองศาสตราจารย์ ดร. นภนันต์ ศุภศิริพงษ์ชัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติ ไวกวี ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดในประเด็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์นี้ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่มีส่วนต่อการสำเร็จการศึกษาดุษฎีบัณฑิตของผู้วิจัย

ขอขอบคุณเป็นพิเศษแก่คุณทศพร ยุกตานนท์ ที่เป็นผู้ช่วยผู้วิจัยในทุกเรื่องด้วยความอุตสาหะอย่างยิ่ง และคุณวรรัตน์ รัตตะณะ ที่กรุณาประสานงานด้านธุรการเป็นอย่างดี

สุดท้ายขอขอบคุณครอบครัวที่ให้การสนับสนุนและเป็นแรงใจอันอบอุ่นตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ชุติพงศ์ สมทรัพย์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ
กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ
สารบัญ ..... ช
สารบัญตาราง ..... ฌ
สารบัญภาพ ..... ญ
บทที่ 1 บทนำ 1
ความเป็นมาและสภาพของปัญหา 1
สมมติฐาน 19
วัตถุประสงค์ของการศึกษา 19
ขอบเขตการวิจัย 19
ระเบียบวิธีวิจัย 20
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย 20
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 21
ปรัชญาเกี่ยวกับการกระทำความผิด 21
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำ 35
งานวิจัยไทยที่เกี่ยวข้อง 57
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย 67
ขอบเขตการศึกษา 67
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา 68
การเก็บรวบรวมข้อมูล 69
การวิเคราะห์ข้อมูล 70
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล 70

บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล 71
การปรับใช้แนวคิดอาชญาวิทยากับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย 72
พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด การกระทำความผิดซ้ำ และอาชญากรรมร้ายแรง ของเด็กและเยาวชนของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ 96
บทบาทของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ของไทยและต่างประเทศ 158
การแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนของต่างประเทศและ ของประเทศไทย 202
นโยบายด้านเด็กและเยาวชนของประเทศไทย 242
เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็ก และเยาวชนของต่างประเทศและของประเทศไทยในภาพรวม 254
มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเปรียบเทียบของต่างประเทศ และของประเทศไทย 265
ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก 284
บทวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีการกระทำความผิดซ้ำ ของเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทย 321
บทวิเคราะห์มาตรการและกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ. 354
บทที่ 5 สรุปและเสนอแนะ 372
ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็ก และเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในคดีอาญา 391
ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา 394
บรรณานุกรม 395
ภาคผนวก 415
ภาคผนวก ก รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ 416
ประวัติผู้วิจัย 437

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แนวคิดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อแก้ปัญหาในทางปฏิบัติบางประการต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด 135
ตาราง 2 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแนวคิด/ทฤษฎี กับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน 149
ตาราง 3 เปรียบเทียบการนำทฤษฎีการลงโทษมาใช้ร่วมกับทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูของประเทศที่ให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 153
ตาราง 4 ปัญหาในทางปฏิบัติบางประการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยที่ควรได้รับการพิจารณาทบทวนและปรับปรุง 194
ตาราง 5 เกณฑ์อายุที่เด็กหรือเยาวชนต้องรับผิดทางอาญา และจำนวนครั้งของการกระทำความผิดซึ่งอาจถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายของต่างประเทศ 214
ตาราง 6 สรุปข้อมูลความเห็น ประเด็น แนวทางการกำหนดนิยาม และความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ 330
ตาราง 7 ข้อมูลความเห็น ประเด็นการไม่ต้องรับโทษทางอาญาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ 337
ตาราง 8 ข้อมูลความเห็น ประเด็นประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ 339
ตาราง 9 ข้อมูลความเห็น ประเด็นการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ 340
ตาราง 10 มาตรการคืนสู่สังคมและกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในการคืนสู่สังคม 357

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 องค์รวมแนวคิดใหม่ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จากสมมติฐานในการวิจัย 5
ภาพ 2 กรอบแนวคิดมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ ของเด็กและเยาวชนจากสมมติฐานในการวิจัย 6
ภาพ 3 แสดงปัญหาหลักในการศึกษา และประเด็นในการวิเคราะห์หรืออภิปราย 10
ภาพ 4 แสดงเกณฑ์การกำหนดขอบเขตของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ตามข้อสันนิษฐาน 15
ภาพ 5 กรอบแนวคิดมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ ของเด็กและเยาวชนจากการทบทวนวรรณกรรม 66
ภาพ 6 แนวทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนตามแนวคิด ทางอาชญาวิทยาที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน 168
ภาพ 7 แนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในองค์รวม ตามแนวคิดทางอาชญาวิทยาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน 177
ภาพ 8 โครงสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย 180
ภาพ 9 กรอบแนวคิดที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน 203
ภาพ 10 เปรียบเทียบมาตรการลงโทษผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและ การกระทำความผิดซ้ำในต่างประเทศ 284
ภาพ 11 แบบจำลองที่ 1 328
ภาพ 12 แบบจำลองที่ 2 329

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่มีความสำคัญระดับโลกและถือเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก[1] ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมอย่างใหญ่หลวงและไม่มีนโยบายใดที่เหมือนกันในการจัดการกับปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชน เนื่องจากลักษณะของการกระทำความผิด อัตราการกระทำความผิด และสาเหตุของการกระทำความผิดมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ทั้งแต่ละประเทศต่างมีแนวทางจัดการปัญหาด้วยวิธีการที่ต่างกันไป อย่างไรก็ตามไม่อาจปฏิเสธได้ว่าแนวทางหรือยุทศาสตร์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันของประเทศหนึ่งอาจสามารถนำไปปรับใช้กับอีกประเทศหนึ่งได้ หรือเพื่อเรียนรู้วิธีการที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหา แม้ไม่อาจแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด แต่อาจลดจำนวนการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนลงได้ไม่มากก็น้อย

เช่นเดียวกับสถานการณ์การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยที่มีอย่างต่อเนื่อง ดังรายงานจำนวนการดำเนินคดีเยาวชนกระทำความผิดซ้ำภายหลังปล่อยของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559 ที่พบว่ามีการดำเนินคดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำจำนวนถึง 33,118 คดี จากจำนวนการดำเนินคดีทั้งหมด 171,053 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 19.36[2] ขณะที่ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2564 พบว่าเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำภายหลังปล่อยไม่เกิน 3 ปี มีจำนวน 5,373 คน จากจำนวนเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว 14,269 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.66[3] โดยความผิดที่กระทำความผิดซ้ำมากที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดต่อทรัพย์ ความผิดต่อชีวิต และความผิดต่อร่างกาย จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงมีข้อสังเกตว่าการที่เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขฟื้นฟูโดยรับการฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้ว เหตุใดจึงหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ

---

[1] Mallett, Fukushima, Stoddard-Dare และ Quinn, "Factors related to recidivism for youthful offenders," **Criminal Justice Studies** 26, 1 (2013). [Online URL: https://engagedscholarship.csuohio.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1029&context=clsowo_facpub] accessed on July 6, 2023.

[2] กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, รายงานสถิติคดี ประจำปี พ.ศ. 2565, (กรุงเทพฯ: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2566).

[3] สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, ข้อมูล ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2565

ข้อเท็จจริงที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนซึ่งทำหน้าที่ให้การศึกษาอบรมทั้งวิชาการและวิชาชีพเพื่อปรับปรุงความประพฤติและนิสัยของเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดให้ดีขึ้นผ่านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยม แต่เด็กและเยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วมักกลับไปกระทำความผิดซ้ำ[4] ซึ่งเห็นได้จากสถิติการกระทำความผิดซ้ำภายหลังปล่อยของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีในทุกปี ไม่เพียงยืนยันข้อสังเกตดังกล่าวนั้น แต่ยังส่งผลให้จำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรกและกระทำความผิดซ้ำต้องอยู่ในการควบคุมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมาก เกิดปัญหาความแออัดและการดูแลไม่ทั่วถึง เป็นอุปสรรคต่อการฝึกและอบรมที่กระทบถึงกระบวนการปรับปรุงทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง[5] ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ เพราะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมอาจยังไม่เพียงพอ

นอกจากสถานการณ์การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยซึ่งก่อความกังวลให้แก่สังคมว่าการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนอาจพัฒนาไปเป็นอาชญากรรมร้ายแรงในอนาคตอันจะเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไขแล้ว สถานการณ์ดังกล่าวยังส่งผลกระทบในปัจจุบันต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชนซึ่งต่อเนื่องถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศด้วย เนื่องจากคุณภาพของเด็กและเยาวชนย่อมเป็นกำลังสำคัญของชาติ หากประเทศชาติขาดซึ่งประชากรที่มีคุณภาพเสียแล้ว ก็ยากที่จะมั่นคงและพัฒนาก้าวหน้าไปได้ สถานการณ์ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยยังสอดคล้องกับรายงานสถานการณ์อัตราการกระทำความผิดซ้ำในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วของศูนย์ศึกษานักโทษระหว่างประเทศ (International Centre for Prison Studies) มหาวิทยาลัย Salve Regina ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ชี้ให้เห็นว่าปัญหาอัตรานักโทษที่กระทำความผิดซ้ำในคดีอาญายังมีเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยการกระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษของผู้กระทำความผิดในประเทศสหรัฐอเมริกาในระยะเวลา 5 ปีแรก เป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 16-17 ปี ถึงร้อยละ 73 ทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาขององค์การสหประชาชาติที่พบว่าปัญหาการกระทำความผิดซ้ำมีส่วนสำคัญในการเพิ่มต้นทุนทางสังคม ต้นทุนการบังคับใช้กฎหมาย ต้นทุนที่เกิดขึ้นกับเหยื่อ และต้นทุนการสูญเสียความสามารถแรงงานที่ก่อความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างใหญ่หลวง อันนำไปสู่การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาการกระทำความผิด

---

[4] Bakal, "Legal Measures Regarding Juvenile Control to Prevent Recidivism Observation and Protection Centers," **Academic Journal of Uttaradit University** 11, 1 (2016): 206-220.

[5] ศิพร โกวิท, พรทิพย์ วงศ์ผดุง และ ศราวุธ โสมะเกษตริน, "มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน," วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร 8, 5 (2563): 1949.

ซ้ำของ United Nations Office on Crime (UNODC) ซึ่งสะท้อนถึงความเสียหายเชิงระบบของปัญหาการกระทำความผิดซ้ำที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน[6]

ด้วยเห็นถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จึงมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่จะเน้นค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุอันเป็นที่มาของพฤติกรรมการกระทำความผิด ดังเช่นงานวิจัยเชิงโครงสร้างทางสังคมของ ฐิติวรรณ สุกใส และคณะ ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสังคมไทย พบว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ร้างรากัน บทบาทของบิดามารดา ความสัมพันธ์ในชุมชนที่ตอกย้ำการกระทำความผิด ความสัมพันธ์ของเพื่อนในลักษณะพวกพ้องและการทำตามกัน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ[7] งานวิจัยเชิงพฤติกรรมของพัชรา สินลอยมา และคณะ ซึ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำความผิดซ้ำโดยใช้กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม และเสนอให้มีการปรับทัศนคติของผู้กระทำความผิดซ้ำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ให้โอกาสในการสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้โดยไม่เกิดความรู้สึกถูกแบ่งแยก (Stigma) รวมถึงการอาศัยในสภาพแวดล้อมใหม่ โดยเชื่อว่าหากผู้กระทำความผิดตระหนักในคุณค่าชีวิต ผู้กระทำความผิดจะมีภูมิคุ้มกันมากเพียงพอต่อการไม่กระทำความผิดซ้ำ อันเป็นการแก้ไขซึ่งเน้นไปที่ตัวเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด[8] สำหรับงานวิจัยเชิงโครงสร้างทางกฎหมายยังมีค่อนข้างน้อย โดยมากการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนมักเป็นส่วนย่อยในงานวิจัยทางกฎหมายเชิงโครงสร้างที่มุ่งศึกษาการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่ ดังเช่นงานวิจัยในโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของสำนักงานกิจการยุติธรรมในปี 2563 ซึ่งมีโครงการวิจัยย่อยหลายโครงการ

ในการศึกษาทางกฎหมายเชิงโครงสร้างเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ โดยมุ่งต่อการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำด้วยมาตรการทางกฎหมายนั้น การทำความเข้าใจแนวคิดทางอาชญาวิทยาและแนวทางในสากลประเทศจะเป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์ปัญหาอันเกิดจากมาตรการของกฎหมาย โดยเฉพาะการ ศึกษา

---

[6] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, "การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม," (รายงานการวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2560), หน้า 1-1 ถึง 1-2..

[7] ฐิติวรรณ สุกใส, เชิดชาย โฆวาสินธุ์, วันเพ็ญ วอกลาง และ ธวัชชัย ไทยเขียว, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสังคมไทย," วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) 2, 3 (2555): 14-18.

[8] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 1-2 ถึง 1-3.

เพื่อทบทวนกระบวนทัศน์ และวิธีการของกฎหมายที่มีต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน[9] เพราะเมื่อมีการกระทำความผิดซ้ำขึ้นแล้ว เด็กและเยาวชนจะต้องเข้าสู่ระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชน หรือที่เรียกว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งได้กำหนดกลไกทางกฎหมายครอบคลุมกว้างขวางตั้งแต่การสอบสวนไปตลอดถึงการปล่อยตัวคืนสู่สังคม อย่างที่เรียกว่ากฎหมายกำหนดกระบวนการ (Law making process) ไว้แล้ว ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของไทย กลไกดังกล่าวกำหนดไว้ในกฎหมาย 3 ฉบับ คือพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งใช้เป็นกระบวนการในทางคดี พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ซึ่งใช้เป็นกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งใช้เป็นมาตรการในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ดังนั้นกลไกในพระราชบัญญัติทั้ง 3 ฉบับดังกล่าว จึงเป็นเป้าหมายในการสนองต่อข้อสังเกตว่ามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายซึ่งบังคับใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันมีประสิทธิผลเพียงพอต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ และประเทศไทยควรมีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ โดยกระบวนการพิจารณาคดี กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตลอดจนการติดตามภายหลังปล่อย ควรมีลักษณะเฉพาะอย่างไร ด้วยเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์ศึกษาถึงมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ในการศึกษาวิจัยนี้ หากศึกษาบนข้อสมมุติฐานว่าการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ โดยกำหนดให้มีความแตกต่างจากการกระทำความผิดครั้งแรกในประเด็นสำคัญ จะทำให้กระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับกรณีการกระทำความผิดซ้ำมีความชัดเจน ส่งผลให้แผนการแก้ไขฟื้นฟูมีความเฉพาะเจาะจงและตรงตามสภาพปัญหา และการติดตามภายหลังปล่อยมีสภาพบังคับต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ

---

[9] กระบวนทัศน์ทางกฎหมาย (Legal Paradigm) ในการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน หมายถึงชุดทฤษฎี ชุดแนวคิด ค่านิยม อุดมการณ์ อันประกอบไปด้วยโลกทัศน์ ปรัชญา จริยธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่ก่อตัวเป็นแบบแผน ระเบียบ หลักเกณฑ์และกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ซึ่งโดยความหมายนี้ องค์ประกอบของกระบวนทัศน์ทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน จึงประกอบไปด้วยนิติปรัชญา (Legal Philosophy) จริยธรรม (Ethics) แนวคิด (Concept) ทฤษฎี (Theory) และหลักการ (Principle) ที่นำไปสู่การสร้างเครื่องมือหรือกลไกทางกฎหมาย (Legal tool or mechanism) และหมายความรวมถึงบทบัญญัติของกฎหมายด้วย (เทียบเคียงจาก จุฬาพัฒน์ กีรติภูมิธรรม, กรอบกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของธรรมชาติหรือสิทธิของแม่ธรณี (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2561), หน้า 30.

ของเด็กและเยาวชน ส่งผลให้ระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนโดยรวมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยมีหมุดหมายสำคัญคือการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคม

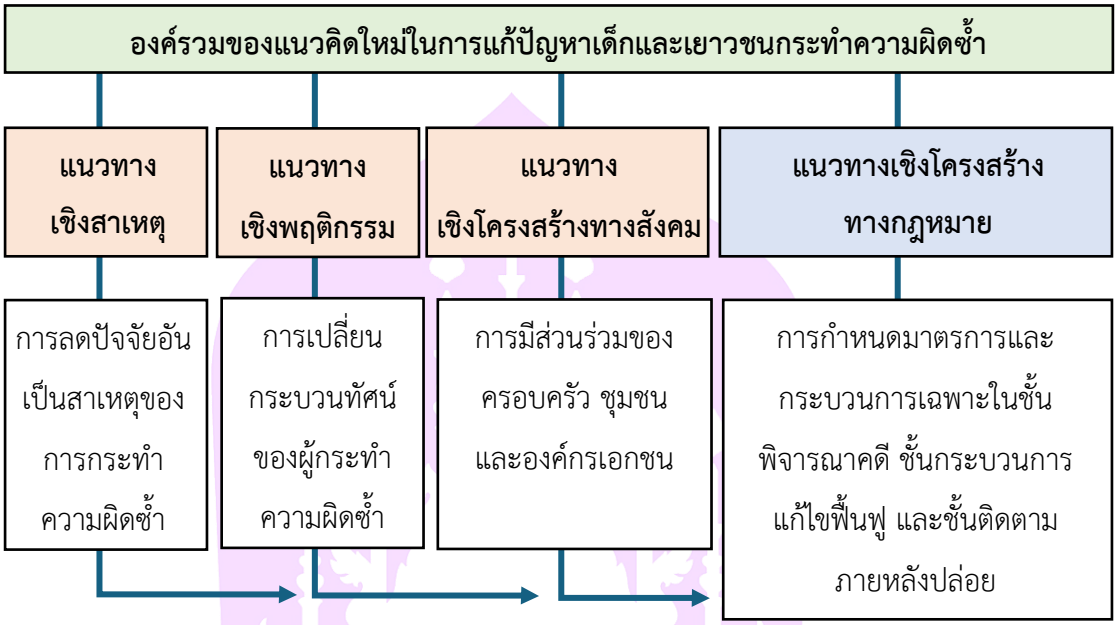

ภาพ 1 องค์รวมแนวคิดใหม่ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากสมมติฐานในการวิจัย

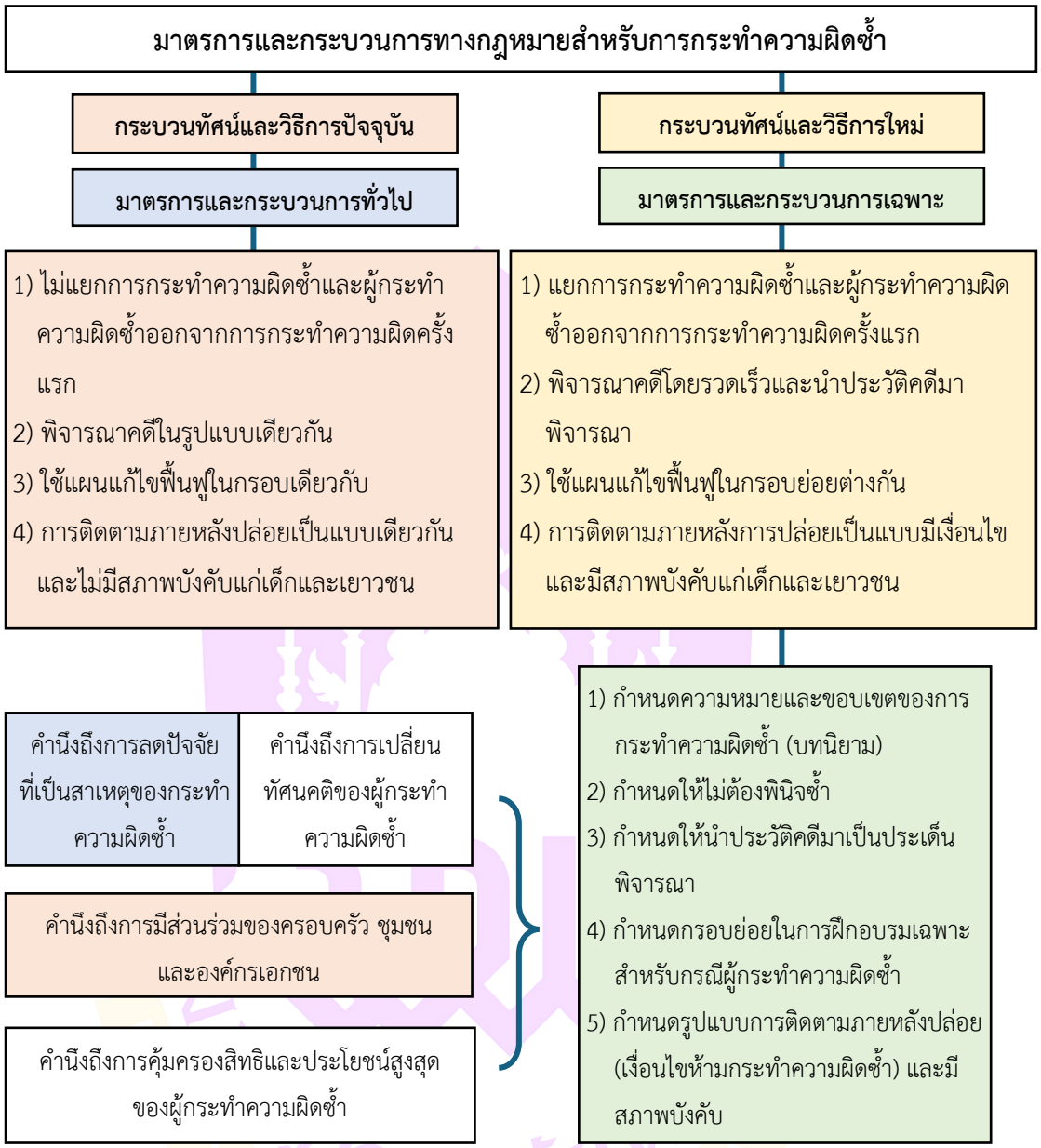

ภาพ 2 กรอบแนวคิดมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากสมมติฐานในการวิจัย

ปัญหาที่จะทำการศึกษาวิจัย

โดยทั่วไปแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมีเป้าหมายหลักในการฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดให้สามารถกลับเป็นคนดีคืนสู่สังคม แต่อย่างไรก็ตามสิ่งท้าทายที่กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยต้องพัฒนา คือ การสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี การปลูกฝังความ

ประพฤติที่ดีแก่เยาวชน และป้องกันการก่ออาชญากรรมของเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการป้องกันอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนต้องอาศัยการศึกษาและการคุ้มครองเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อป้องกัน แทรกแซง และแก้ไขพฤติกรรมเชิงลบและความประพฤติที่ผิดกฎหมายและเป็นอาชญากรรมของเยาวชนโดยทันที ทั้งนี้การป้องกันอาชญากรรมของเยาวชนจะต้องได้รับการจัดการอย่างครอบคลุมภายใต้นโยบายของรัฐบาล หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรตุลาการ องค์กรสังคมที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน ครอบครัว คณะกรรมการชุมชน ผู้นำชุมชน และอื่น ๆ จะต้องมีส่วนร่วมภายใต้ความรับผิดชอบของตนเองในการร่วมมือกันพยายามป้องกันการกระทำความผิดของเยาวชนให้ประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมเชิงบวกสำหรับการพัฒนาสุขภาพร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน

แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย (legal measures and processes) กระบวนการแก้ไขฟื้นฟู (Process of treatment and Rehabilitation) และกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวที่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ส่งผลให้เกิดปัญหาสำคัญทางกฎหมายในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำใน 3 ด้าน กล่าวคือ

ปัญหาด้านการไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายต่อเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ทำให้ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดี ไม่มีบทบัญญัติสำหรับการพิจารณากรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ศาลจึงต้องพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในลักษณะเดียวกับการกระทำความผิดครั้งแรก อันส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไม่ได้รับการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูที่เหมาะสมกับผลร้ายของการกระทำความผิดที่มีต่อตัวเด็กและเยาวชนเอง ครอบครัว ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสังคม แต่หากมีบทบัญญัติสำหรับกรณีการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจพิจารณากรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำแตกต่างจากการกระทำความผิดครั้งแรกได้ ตัวอย่างเช่น การบัญญัติให้จำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีโดยตรง และโดยไม่ต้องใช้การเบี่ยงเบนคดี ซึ่งจะทำให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วและเหมาะสมกับผลร้ายของการกระทำความผิดซ้ำ หรือการบัญญัติให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการพิเศษบางอย่างในการจัดแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ซึ่งจะทำให้กระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำนั้นมีความเฉพาะเจาะจงและตรงตามปัจจัยอันเป็นสาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำ อันจะทำให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้กลับเป็นพลเมืองดีอย่างเหมาะสม โดยไม่คิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เป็นต้น

ปัญหาประการต่อมา คือปัญหาด้านการไม่มีแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ทำให้ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดี ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลกำหนดมาตรการพิเศษบางอย่างในแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ส่งผลให้แผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไม่แตกต่างไปจากกระทำความผิดครั้งแรก ทั้งยังกระทบต่อเนื่องถึงการดำเนินการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกอบรม ตามพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ให้ต้องดำเนินการไปตามแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำซึ่งไม่แตกต่างไปจากกระทำความผิดครั้งแรกด้วย การไม่มีแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ จึงไม่อาจสร้างความตระหนักในผลร้ายที่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำนั้นจะได้รับจากกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟู แต่หากมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ศาลในการกำหนดมาตรการพิเศษบางอย่างในแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ แล้วมาตรการพิเศษเช่นว่านั้นจะส่งผลให้กระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ มีความเฉพาะเจาะจงและตรงตามปัจจัยอันเป็นสาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำ อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกลับตัวเป็นพลเมืองดีและพร้อมต่อการคืนสู่สังคมได้อย่างเหมาะสม ตัวอย่างเช่น การบัญญัติให้จำแนกเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไปอยู่ยังสถานที่เฉพาะซึ่งมีการควบคุมที่แตกต่างจากการกระทำความผิดครั้งแรก การกำหนดให้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรพิเศษที่เฉพาะเจาะจงและเข้มงวดมากขึ้น หรือการกำหนดให้มีระยะเวลาในกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูที่ยาวนานขึ้นกว่าการกระทำความผิดครั้งแรก เป็นต้น

ปัญหาประการสุดท้าย คือปัญหาด้านการไม่มีมาตรการที่มีสภาพบังคับทางกฎหมายในการติดตามภายหลังการปล่อย ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ทำให้ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดี ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลกำหนดมาตรการพิเศษบางอย่างในการติดตามภายหลังการปล่อย สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งบิดามารดาผู้ปกครอง ผู้ให้การอุปการะเลี้ยงดู พนักงานเจ้าหน้าที่และหน่วยงานหรือองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการติดตามภายหลังการปล่อย อันส่งผลให้กระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวขาดสภาพบังคับทางกฎหมาย และมีผลให้การดำเนินการตามกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยไม่มีประสิทธิผล นอกจากนั้น การไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นการเฉพาะ ยังทำให้บุคคลที่อาจชักนำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำไม่ได้รับผลร้ายจากการชักนำนั้นด้วย ซึ่งจะส่งผลให้เด็ก

และเยาวชนมีโอกาสหวนกลับเข้าสู่วงจรของการกระทำความผิดซ้ำได้อีก แต่หากมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ศาลในการกำหนดมาตรการพิเศษบางอย่างในการติดตามภายหลังการปล่อย จะทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ บิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้ให้การอุปการะเลี้ยงดู พนักงานเจ้าหน้าที่และหน่วยงานหรือองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการติดตามภายหลังการปล่อย ต้องปฏิบัติและดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งของศาล หาไม่แล้ว เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำนั้นเอง อาจต้องกลับเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูอีกครั้ง โดยไม่ต้องเริ่มกระบวนการพิจารณาครั้งใหม่ แต่ให้มีผลในทันทีที่ไม่ปฏิบัติหรือดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งของศาล หรือในกรณีที่บิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้ให้การอุปการะเลี้ยงดู พนักงานเจ้าหน้าที่และหน่วยงานหรือองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการติดตามภายหลังการปล่อยไม่ปฏิบัติหรือดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งของศาล บุคคล หน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าวก็อาจต้องมีความรับผิดอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นผลร้ายจากการที่ไม่ปฏิบัติหรือดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งของศาล หรือหากมีบทบัญญัติที่กำหนดให้บุคคลใดก็ตามซึ่งชักนำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ จะต้องได้รับผลร้ายจากการชักนำนั้นในทางหนึ่งทางใด ซึ่งจะเป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน และเป็นการตัดวงจรของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนนั้นด้วย

จากปัญหาของการที่ประเทศไทยไม่มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย แผนและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู และกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยที่มีสภาพบังคับทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ จึงต้องทำการศึกษาว่ามาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย แผนและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู รวมทั้งกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวที่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยควรเป็นเช่นไร อันเป็นที่มาของการศึกษานี้

<table>
<tr><td colspan="4">ปัญหาหลักในการศึกษา
มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ</td></tr>
<tr><td>ปัญหาการไม่มีมาตรการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ</td><td colspan="2">ปัญหาการไม่มีแผนและกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเป็นการเฉพาะ</td><td>ปัญหาการไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการติดตามป้องกันภายหลังการปล่อยตัวเป็นการเฉพาะ</td></tr>
<tr><td colspan="4">ประเด็นในการวิเคราะห์หรืออภิปราย</td></tr>
<tr><td colspan="2">ประเด็นทางทฤษฎี (Theory Issues)</td><td colspan="2">ประเด็นทางปฏิบัติ (Practical Issues)</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="2">ผลของการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนไม่ถือเป็นอาชญากรรม ทำให้ต้องเบี่ยงเบนการลงโทษหรือเบี่ยงเบนคดี</td><td colspan="2">การไม่มีมาตรการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ ทำให้ศาลต้องพิจารณาคดีตามมาตรการทั่วไป</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="2">การไม่มีแผนและกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเป็นการเฉพาะ ทำให้ผู้กระทำความผิดซ้ำได้รับการปฏิบัติในระนาบเดียวกับการกระทำความผิดครั้งแรก</td></tr>
<tr><td colspan="2">ผลของการไม่มีนิยามความหมายของกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ทำให้ไม่มีการจำแนกมาตรการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ</td></tr>
<tr><td colspan="2">ผลของความหมายที่ไม่ชัดเจนของการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน ทำให้กระบวนการทางกฎหมายไม่ชัดเจนไปด้วย</td><td colspan="2">การไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการติดตามป้องกันภายหลังการปล่อยตัวเป็นการเฉพาะ ทำให้ผู้กระทำความผิดซ้ำได้รับการปฏิบัติในระนาบเดียวกับการกระทำความผิดครั้งแรก</td></tr>
</table>

ภาพ 3 แสดงปัญหาหลักในการศึกษา และประเด็นในการวิเคราะห์หรืออภิปราย

ในการศึกษาวิจัยนี้ มุ่งศึกษาประเด็นในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ เพื่อนำไปอภิปรายและวิเคราะห์ (Issues of discussion and analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยประเด็นในทางทฤษฎีมีทั้งสิ้น 3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 ความหมายของการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนควรเป็นเช่นไร

ในทางทฤษฎี นักอาชญาวิทยามีความเห็นว่าการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนไม่ถือเป็นอาชญากรรม แต่ถือเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquency)[10] ดังนั้น เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญาจึงมิใช่อาชญากร ซึ่งจะใช้มาตรการลงโทษในลักษณะเดียวกับอาชญากรหรือผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดอาญาไม่ได้ แนวคิดนี้ จึงแยกมาตรการลงโทษสำหรับเด็กและเยาวชนออกจากมาตรการลงโทษสำหรับผู้ใหญ่ แต่เมื่ออาชญากรรมและความเสียหายต่อเหยื่ออาชญากรรมได้เกิดขึ้นแล้ว และมาตรการลงโทษซึ่งถือเป็นการควบคุมอาชญากรรมทางตรงที่มีขึ้น

[10] อัจฉรียา ชูตินันทน์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, ครั้งที่พิมพ์ 3. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), หน้า 168.

ภายหลังการเกิดอาชญากรรมไม่อาจใช้ได้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ทั้งไม่อาจทราบได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นจะหวนกลับไปกระทำความผิดอีกหรือไม่ มาตรการควบคุมมิให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นคิดกลับไปกระทำความผิดอีก จึงเหมาะสมต่อการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งถือเป็นการควบคุมอาชญากรรมทางอ้อม ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน หมายความถึงเด็กหรือเยาวชนซึ่งได้กระทำความผิดอาญาตามที่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและมีโทษ แต่ไม่ถือเป็นอาชญากรรม ไม่อาจรับการลงโทษเช่นเดียวกับอาชญากรหรือผู้ใหญ่ แต่จะได้รับการควบคุมจากมาตรการอื่นทางกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิดซ้ำ

ประเด็นที่ 2 ความหมายและขอบเขตของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนควรเป็นเช่นไร

ในทฤษฎีอาชญาวิทยา คำว่า “การกระทำความผิดซ้ำ” ไม่มีนิยามเป็นที่แน่ชัด แต่โดยทั่วไปหมายถึงการกระทำความผิดทางอาญาอีกครั้งภายหลังจากที่เคยกระทำความผิดมาแล้ว ในบริบทของกฎหมายไทย ไม่มีการบัญญัติถึงการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ แต่กฎหมายของต่างประเทศในหลายประเทศ มีการบัญญัติถึงการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ตัวอย่างเช่นในกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับประเทศไทย[11] มีการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนโดยชี้วัดจากฐานความผิดและระยะเวลาที่กระทำความผิดซ้ำ รวมถึงมาตรการและกระบวนการฟื้นฟูคุณธรรมและพฤติกรรมซึ่งปรับเข้ากับอายุและบุคลิกภาพของเด็กหรือเยาวชนอันเหมาะสมกับการควบคุมป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น หากกฎหมายไทยจะมีการบัญญัติถึงการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้ให้ชัดเจนทำนองเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศ การให้ความหมายและขอบเขตของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ชัดเจน จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการเริ่มต้นกระบวนการทางกฎหมายตามมาตรการควบคุมเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ตัวอย่างเช่น เกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำโดยคำนึงถึงการกระทำความผิดซ้ำภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ในฐานความผิดเดิมหรือฐานความผิดใหม่ หรือในการกระทำความผิดซ้ำที่มีลักษณะของการกระทำผิดติดนิสัย[12] หรือในจำนวนครั้งที่ได้กระทำความผิดมาแล้ว เป็นต้น อันจะนำไปสู่มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายที่เหมาะสมเฉพาะรายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ในขณะเดียวกัน มาตรการและกระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การ

---

[11] ศุภวัฒน์ สิงห์สุวงษ์, "คุณภาพของกฎหมาย : สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในฝรั่งเศส โดย Mme Celia Verot ตุลาการประจำสภาแห่งฝรั่งเศส," วารสารกฎหมายปกครอง 24, 3 (2550): 35-69. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก https://lawreform.go.th/uploads/files/1589449396-0jjb2-84d0d.pdf

[12] การกระทำผิดติดนิสัย มีความหมายที่แตกต่างจาก “อาชญากรติดนิสัย (Habitual Criminal)” ซึ่งเป็นการกระทำความผิดของผู้ใหญ่

ควบคุมความเสี่ยงที่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำจะหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกครั้งด้วย ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน หมายความถึงเด็กและเยาวชนซึ่งได้กระทำความผิดอาญาตามที่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและมีโทษ และการกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดเดิมหรือฐานความผิดใหม่ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ หากพิจารณาฐานความผิดสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ โดยเทียบเคียงกับฐานความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 และมาตรา 313 ที่มุ่งคุ้มครองป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา การกระทำความผิดทางเพศกับเด็ก การฆาตกรรม การทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย การทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้รับอันตรายสาหัส และการนำตัวบุคคลไปเรียกค่าไถ่ อันเป็นฐานความผิดที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของสังคม การนำเอาฐานความผิดดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์กำหนดความหมายและขอบเขตของการกระทำความผิดซึ่งจะถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ต้องได้รับมาตรการควบคุมเป็นการเฉพาะจะช่วยให้สามารถจำแนกลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งถือว่าเป็นกระทำความผิดซ้ำออกจากฐานความผิดอื่นได้อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นการสนับสนุนพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ให้ขยายผลไปครอบคลุมถึงการควบคุมการกระทำความผิดในฐานความผิดดังกล่าวของเด็กและเยาวชนอีกด้วย

ในการจำแนกฐานความผิดที่จะถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำโดยคำนึงถึงผลกระทบอย่างมากต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของสังคมนั้น แม้ในทางทฤษฎีจะยังไม่มีแนวคิดเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดกับจำนวนครั้งในการกระทำความผิดที่ชัดเจน และกฎหมายของต่างประเทศโดยส่วนใหญ่ก็ไม่ได้คำนึงถึงจำนวนครั้งในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าประเทศเหล่านั้นได้มีการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำตามลักษณะของพฤติกรรม บริบทของกฎหมาย และสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงของแต่ละบุคคลหรือคดี ทั้งนี้มักมีการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากความเป็นไปได้ที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดอีกครั้ง เพื่อนำไปกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในกระบวนการฟื้นฟู ตัวอย่างเช่นในประเทศสวีเดน ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับประเทศไทย[13] ไม่มีกฎหมายกำหนดจำนวนครั้งที่จำเป็นต่อการกระทำความผิดเพื่อถูกพิจารณาว่าเป็น

---

[13] Wikipedia contributors, **Law of Sweden**, In Wikipedia, The Free Encyclopedia, Date cited 15 December 2023 Available from: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Law_of_Sweden&oldid=1182374053.

การกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งสำหรับประเทศสวีเดนนั้นการพิจารณาจะขึ้นอยู่กับมุมมองของพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายและมีลักษณะที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในอนาคต ซึ่งหมายความว่าในสายตาของกฎหมายประเทศสวีเดน ไม่จำเป็นต้องมีจำนวนครั้งที่กำหนดไว้เพื่อให้ถือว่ามีการกระทำความผิดซ้ำ แต่จะพิจารณาจากลักษณะของพฤติกรรม สถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเจตนาของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด

สำหรับกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย[14] ไม่ได้กำหนดจำนวนครั้งที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเพื่อให้ถือว่ามีการกระทำความผิดซ้ำ แต่จะพิจารณาจากฐานความผิดที่กระทำตามสถานการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแม้จะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีอันแตกต่างจากประเทศไทย[15] ก็ไม่มีจำนวนครั้งที่ทำให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ แต่จะพิจารณาจากลักษณะของพฤติกรรม ระยะเวลา และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือ การปรับปรุงพฤติกรรม และการสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพการณ์ที่เฉพาะเจาะจงเป็นรายคดี ทั้งนี้ การพิจารณาดังกล่าวมักเป็นไปตามหลักการที่ว่าเด็กและเยาวชนซึ่งมีประวัติการกระทำความผิดมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำในอนาคต

กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับประเทศไทย[16] มีการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำในระบบยุติธรรมที่เน้นการปรับปรุงพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ในกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีอันแตกต่างจากประเทศไทย[17] แต่มีการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำซึ่งมุ่งเน้นต่อความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมักตั้งเป้าหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดอีกครั้ง โดยให้เครื่องมือและการสนับสนุนที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของเด็กและ

---

[14] เครือรัฐออสเตรเลียเป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษและใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) แบบเดียวกับอังกฤษ แต่ในส่วนของการใช้อำนาจนิติบัญญัติในระดับเครือรัฐ รัฐสภาแห่งเครือรัฐมีอำนาจตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับแก่ทุกรัฐในรูปของพระราชบัญญัติ (ปกรณ์ นิลประพันธ์, กระบวนการร่างกฎหมายระดับเครือรัฐของเครือรัฐออสเตรเลีย, สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก http://lawdrafter.blogspot.com/2014/09/blog-post.html.)

[15] กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งยึดถือคำพิพากษาของศาลในคดีก่อนเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย (เอ็ดเน็ท, **Study Laws in the USA**, EdNET, สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2566 จาก https://www.ednet.co.th/portfolio-item/study-laws-in-the-usa/.)

[16] เสริมสร้าง พาวเวอร์ คอร์ปอเรชั่น, ข้อเปรียบเทียบทางกฎหมายระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น และข้อเปรียบเทียบทางกฎหมายระหว่างประเทศไทยและเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน, สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2566 จาก https://market.sec.or.th/public/ipos/IPOSGetFile.aspx?TransID=113961&TransFileSeq=52.

[17] ประเทศสิงคโปร์ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) (พัชร์ นิยมศิลป, รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียน, สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2566 จาก www.wiki.kpi.ac.th/index.php?title=รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียน.)

เยาวชนที่กระทำความผิด เป็นต้น จากตัวอย่างดังกล่าว แม้อาจสรุปได้ว่าประเทศโดยส่วนใหญ่ยังไม่มีการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากจำนวนครั้งของการกระทำความผิด แต่การทำความเข้าใจกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในแต่ละประเทศดังกล่าวนั้น ก็ล้วนช่วยให้เกิดการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการเติมโตของเด็กและเยาวชนอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายของประเทศส่วนใหญ่จะไม่มีเกณฑ์ชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำจากจำนวนครั้งที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด แต่หากกฎหมายไทยจะนำเอาจำนวนครั้งที่กระทำความผิดมาสร้างความสัมพันธ์กับฐานความผิดที่จะถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำโดยคำนึงถึงผลกระทบอย่างมากต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของสังคมและระยะเวลาที่กระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัว ก็อาจนำมาซึ่งกระบวนทัศน์ในการกำหนดความหมายและขอบเขตของการกระทำความผิดซึ่งถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมในบริบทของสังคมไทย ทั้งนี้ เพื่อประสิทธิภาพในการพิจารณาคดีและการจัดทำแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำอย่างเหมาะสมเป็นการเฉพาะราย สำหรับแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งกับฐานความผิดและระยะเวลาที่กระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยนั้น จะตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานที่ว่าการกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งครั้ง อาจถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ หากการกระทำความผิดในครั้งหลังเป็นการกระทำความผิดในฐานความผิดที่กฎหมายกำหนดและได้กระทำขึ้นภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดภายหลังได้รับการปล่อย ดังนั้น โดยข้อสันนิษฐานนี้ หากฐานความผิดครั้งแรกและฐานความผิดครั้งหลังเป็นฐานความผิดใดๆ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 และมีขึ้นในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดภายหลังการปล่อย ไม่ว่าจะซ้ำกับฐานความผิดเดิมที่ได้กระทำในครั้งแรกหรือไม่ อาจถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากเป็นฐานความผิดที่มีผลกระทบอย่างมากต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของสังคม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมในทันที แต่หากฐานความผิดครั้งแรกและฐานความผิดครั้งหลังเป็นฐานความผิดเดียวกัน และเป็นฐานความผิดอื่นนอกจากที่กำหนดในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 และมีขึ้นในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดภายหลังการปล่อย อาจถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ เมื่อได้กระทำความผิดมากกว่าหนึ่งครั้ง เป็นต้น

ดังนั้น อาจสรุปแนวทางการพิจารณาเพื่อกำหนดเกณฑ์การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากข้อสันนิษฐานข้างต้นได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ (1) การกระทำความผิดครั้งแรกและครั้งหลังเป็นความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดภายหลังการ

ปล่อย ไม่ว่าจะซ้ำกับฐานความผิดเดิมหรือไม่ และ (2) การกระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดเดิม ซึ่งมิใช่ฐานความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดภายหลังการปล่อย อนึ่ง หากพิจารณาจากมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งคำว่า “เด็ก” หมายความถึงบุคคลซึ่งมีอายุที่กำหนดไว้ในมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ และคำว่า “เยาวชน” หมายความถึงบุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ดังนั้น การกำหนดขอบเขตของการกระทำความผิดซ้ำในส่วนของเกณฑ์อายุ จึงไม่รวมถึงเด็กที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี ซึ่งไม่ต้องรับโทษแม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73

เกณฑ์การการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน		
อายุ	**ฐานความผิด**	**จำนวนครั้งที่กระทำความผิด**
ไม่เกิน 12 ปีบริบูรณ์	ทุกฐานความผิดไม่ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ	ไม่จำกัด
เกิน 12 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์	ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 และมาตรา 313 ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ	2 ครั้ง (รวมครั้งแรก)
	ความผิดอื่นที่มีโทษอาญา ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ	มากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป (รวมครั้งแรก)
	ความผิดอื่นที่มีโทษอาญา แต่กฎหมายยกเว้นไม่ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ	ไม่จำกัด

ภาพ 4 แสดงเกณฑ์การกำหนดขอบเขตของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนตามข้อสันนิษฐาน

ประเด็นที่ 3 ควรให้ความหมายที่ชัดเจนของคำว่า “ประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน” อย่างไร

คำว่า “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ไม่มีนิยามที่ชัดเจนว่ามีความหมายอย่างไรและมีขอบเขตกว้างขวางเพียงใด[18] แต่สภาแห่งสหภาพยุโรปได้กำหนดไว้ใน Directives/2011/95/UE ว่าประโยชน์สูงสุดของเด็กในเชิงปฏิบัติ ต้องคำนึงถึงหลักความสามัคคีในครอบครัว ความผาสุก พัฒนาการทางสังคมของเด็ก ความปลอดภัยและความมั่นคง การแสดงความคิดเห็นตามอายุและวุฒิภาวะ ส่วนประเทศภาคีของอนุสัญญาในภูมิภาคอื่นจะอาจให้ความหมาย ขอบเขตและขนาดของประโยชน์สูงสุดของเด็กอย่างไร ย่อมเป็นไปตามคติทางกฎหมายของแต่ละประเทศ ดังเช่นแนวคิดของกฎหมายประเทศฝรั่งเศส คำว่า “ประโยชน์ของเด็ก” มีความหมายด้านหนึ่ง ตั้งอยู่บนบรรทัดฐานทั่วไปของสังคม และอีกด้านหนึ่งตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กในขณะนั้น ดังนั้น คำว่า “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” จึงพิจารณาความหมายได้จากเนื้อหาในตัวบทซึ่งกำหนดไว้เป็นเชิงบรรทัดฐาน และพิจารณาจากการให้ความหมายของศาลด้วย[19] ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนมีความสัมพันธ์กับมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นจับกุม สอบสวน ไปจนถึงชั้นพิจารณามีคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ดังนั้น เมื่อต้องพิจารณาประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน จึงต้องพิจารณาในเชิงสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อม มิใช่พิจารณาเพียงเฉพาะตัวของเด็กหรือเยาวชนหรือสิ่งที่เด็กหรือเยาวชนต้องการเท่านั้น เพราะประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าปัจจัยแวดล้อมไม่สอดคล้องหรือเอื้ออำนวย นอกจากนั้นการมองถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนจะต้องไม่มองแต่ในมุมของการ “ไม่กระทบ” เท่านั้น หากยังต้องมองในมุมของการ “ทำให้ดีขึ้น” ไปพร้อมกันด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดความหมายและขอบเขตของประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน เพื่อช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาความผิดและกำหนดวิธีการแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้อย่างเหมาะสม

สำหรับประเด็นในทางปฏิบัติ มีทั้งสิ้น 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 การไม่มีมาตรการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะส่งผลให้การพิจารณาของศาลเป็นเช่นไร

---

[18] มาตาลักษณ์ เสรเมธากุล, "หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก," (รายงานการวิจัย, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562), หน้า 621.

[19] Philippe Bonfils et Adeline Gouttenoire, **Droit des mineurs**, 3 ed. (Paris, France: Dalloz, 2021), p. 106.

ในบริบทของกฎหมายไทย ซึ่งไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อมีการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้น เด็กและเยาวชนจะกลับเข้าสู่ระบบของกระบวนการยุติธรรมในรูปแบบเดิม ภายใต้มาตรการทางกฎหมายลักษณะเดิม ส่งผลให้เด็กและเยาวชนคุ้นชินกับระบบ กระบวนการ และมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถคาดหมายถึงบทลงโทษหรือมาตรการอื่นทางกฎหมายได้ เนื่องจากเคยได้รับและสัมผัสรู้มาแล้ว จึงเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะหลบรอดบทลงโทษหรือมาตรการอย่างอื่น ในขณะเดียวกัน ศาลก็ไม่มีมาตรการอื่นใดนอกจากมาตรการที่มีกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้บัญญัติไว้ ศาลจึงไม่มีเครื่องมือในการป้องปรามการตัดสินใจกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้ นอกจากนั้น ประมวลกฎหมายอาญาในส่วนของการเพิ่มโทษ มีหลักว่าศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีจะสามารถเพิ่มโทษที่จะลงแก่จำเลยผู้ที่กระทำความผิดซ้ำได้[20]ก็ต่อเมื่อจำเลยเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน[21] ดังนั้น ตามหลักการเพิ่มโทษดังกล่าว ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำจะไม่สามารถเพิ่มโทษที่จะลงได้ เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนผู้ที่กระทำความผิดซ้ำจะไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่จะได้รับการเบี่ยงเบนไปใช้วิธีการกำหนดเงื่อนไขในแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูแทนการลงโทษจำคุก หรือในกรณีที่ศาลจะหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกแก่จำเลยไปเป็นการรอการลงโทษ หรือกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ[22]ก็จะต้องเป็นกรณีความผิดที่ไม่ร้ายแรง แต่มาตรการของกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมิได้บัญญัติจำแนกกรณีความผิดร้ายแรงไว้ ดังนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำจึงต้องใช้วิธีการเบี่ยงเบนการลงโทษโดยการกำหนดเงื่อนไขในแผนแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูแทนการลงโทษจำคุกทุกกรณี ไม่ว่าการกระทำความผิดซ้ำนั้นจะร้ายแรงหรือไม่ก็ตาม

จากประเด็นที่ศาลต้องพิจารณาคดีการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนตามมาตรการทั่วไปดังกล่าว หากกฎหมายไทยจะมีการบัญญัติถึงการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ ก็จะทำให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจลงโทษ หรือเปลี่ยนการลงโทษ หรือกำหนดเงื่อนไขในแผนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟู เพื่อมุ่งให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไม่คิดที่จะหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะได้รับรู้ถึงระดับของมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย

---

[20] แนวคิดของกฎหมายอาญา ใช้วิธีการเพิ่มโทษ เมื่อมีการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้นทดแทนและข่มขู่ยับยั้งอาชญากรรม

[21] มาตรา 92 แห่งประมวลกฎหมายอาญา วางหลักการเพิ่มโทษไว้ว่า ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้าและได้กระทำความผิดใดๆอีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุกก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นหนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

[22] ศาลอาจใช้ดุลยพินิจรอการกำหนดโทษ รอการลงโทษ และการกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 (แก้ไขเพิ่มเติม 2559) เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกจำเลย ในความผิดไม่ร้ายแรงโดยไม่จำเป็น

ที่เข้มข้นขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดความยับยั้งชั่งใจในผลร้ายที่ตนจะได้รับ ก่อนตัดสินใจกระทำความผิดซ้ำอีก อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนนั้นไม่อาจอาศัยมาตรการทางศาลได้เพียงมิติเดียว หากแต่สัมพันธ์กับมิติในกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูและมิติทางสังคมชุมชนภายหลังการปล่อยด้วย

ประเด็นที่ 2 การไม่มีแผนและกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเป็นการเฉพาะสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดซ้ำได้รับผลอย่างไร

ในบริบทของกฎหมายไทย ซึ่งไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดซ้ำได้รับการปฏิบัติในระนาบเดียวกับผู้กระทำความผิดครั้งแรกในกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟู แม้กระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูจะตั้งอยู่บนฐานคิดของการปรับเปลี่ยนทัศนคติและแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อให้รู้สำนึกและให้เห็นผลร้ายต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งให้ตระหนักในความสูญเสียหรือความเสียหายที่ผู้สียหายได้รับจากการกระทำความผิดของตนก็ตาม แต่การไม่มีกระบวนการเฉพาะสำหรับการป้องปรามไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีก อาทิเช่น หากว่าได้กระทำผิดซ้ำอีก ผู้ที่กระทำความผิดซ้ำจะต้องกลับเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูอีกครั้ง โดยจะได้รับการปฏิบัติที่เข้มข้นขึ้นหรือยาวนานขึ้นกว่าการกระทำความผิดครั้งแรก หรือบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้อุปการะเลี้ยงดูจะต้องรับผิดเสียค่าปรับมากขึ้นหรือวางหลักประกันที่สูงขึ้น เป็นต้น ก็ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าของระบบและกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กและเยาวชนจะต้องกลับไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติและปรับแก้ไขพฤติกรรมซ้ำหลายครั้ง โดยไม่มีหลักประกันว่าเด็กหรือเยาวชนผู้ที่กระทำความผิดซ้ำจะไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

ประเด็นที่ 3 การไม่มีมาตรการทางกฎหมายสำหรับผู้กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะภายหลังการปล่อย ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดซ้ำได้รับผลอย่างไร

ในบริบทของกฎหมายไทย ซึ่งไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ ส่งผลให้กระบวนการติดตามหรือคุมประพฤติเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยไม่แตกต่างจากผู้กระทำความผิดครั้งแรก ทำให้เด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยมาแล้ว เรียนรู้ถึงกระบวนการติดตามหรือคุมประพฤติดังกล่าวจนพบช่องทางหลบเลี่ยง ซึ่งสุ่มเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำได้อีก ในขณะเดียวกัน มาตรการติดตามหรือคุมประพฤติซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี (และไม่เกินอายุ 24 ปี) ทำให้เด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยมาแล้ว ตัดสินใจกระทำความผิดซ้ำอีกเมื่อพ้นระยะเวลา 1 ปี เนื่องจากรับรู้ว่าระยะเวลาติดตามหรือคุมประพฤติกำหนดไว้สั้น โดยหากกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลัง 1 ปี ก็จะไม่ถือว่าผิดเงื่อนไข และกระบวนการทางคดีจะต้องเริ่มต้นใหม่ในลักษณะและรูปแบบเดิมอีกครั้งเช่นเดียวกับการกระทำความผิดครั้งแรก

สมมติฐาน

การศึกษาวิจัยนี้ มีสมมติฐานว่ามาตรการทางกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีกระทำความผิดซ้ำของประเทศไทยไม่เหมาะสมและไม่มีประสิทธิภาพ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ เพราะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมอาจยังไม่เพียงพอ ดังนั้น หากมีการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในคดีอาญา จะทำให้กระบวนการพิจารณากรณีการกระทำความผิดซ้ำในชั้นศาลมีความชัดเจน และส่งผลให้แผนและกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำมีความเฉพาะเจาะจง และกระบวนการติดตามภายหลังปล่อยมีสภาพบังคับทางกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

2. เพื่อศึกษามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีกระทำความผิดซ้ำ กระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดี การแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ การติดตามภายหลังปล่อย และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยนี้ จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาวิจัยนี้ จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวน ต่อแนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

3. การศึกษาวิจัยนี้ จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะแนวคิดทางอาชญาวิทยา แนวทางของต่างประเทศ (ซึ่งรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ยกเว้นประเทศสหรัฐอเมริกา) ได้แก่ ประเทศแคนาดา ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมนี ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับมาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Persons) เพื่อรับฟังความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders Consultation) เทียบเคียงจากแนวทางตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน (IRB) วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาแบบอุปนัย (induction)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบแนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่มีอิทธิพลต่อนิตินโยบายและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

2. ทราบข้อบกพร่องของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในการดำเนินมาตรการและกระบวนการแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ การแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและการติดตามภายหลังปล่อย ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และแนวทางของต่างประเทศที่ใช้ดำเนินมาตรการแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

3. เสนอแนะแนวทางพัฒนามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาเกี่ยวกับการกระทำความผิด

1. ปรัชญาทางอาชญาวิทยา

ตามหลักปรัชญาทางอาชญาวิทยา (Crimonology) “การกระทำความผิดอาญา” หมายถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำ (Commission of an act) หรือการละเลย (Act of Omission) ที่เกิดขึ้น โดยยึดเอาเจตนาและผลแห่งการกระทำซึ่งมีกฎหมายรองรับ (The Legality) ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือสังคม หรือการกระทำนั้นขัดต่อศีลธรรมอันดีของสังคม และกฎหมายได้กำหนดบทลงโทษไว้ (The punishment)[23] อันเป็นปัจจัยสำคัญของการเป็นอาชญากรรม[24] ซึ่งผู้กระทำความผิด (Offender) จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และ “การกระทำความผิดซ้ำ” หมายถึงผู้ที่เคยกระทำความผิดอาญาและถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลมาแล้ว แต่ได้กลับมากระทำความผิดอาญาอีกในฐานความผิดเดิมหรือฐานความผิดใหม่ (Recidivism)[25]

แนวคิดสำคัญของปรัชญาทางอาชญาวิทยา คือการแก้ปัญหาอาชญากรรมในสังคมโดยการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมสงบสุขและปลอดภัย ทั้งนี้ แนวคิดหลักในการควบคุมอาชญากรรม อันได้รับการยอมรับโดยทั่วไปนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประกอบด้วยแนวคิดในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School of Crimonology) แนวคิดในการลงโทษอย่างเหมาะสมของสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิม (Neo-Classical School of Crimonology) แนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) ของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School of Crimonology) และแนวคิดในการใช้มาตรการอื่นแทนการใช้เรือนจำของสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ (Sociology School of Crimonology)

แนวคิดในการควบคุมอาชญากรรมของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School of Crimonology) มีหลักคิดที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต่างอยู่ภายใต้เจตจำนงอิสระ (Free Will) เพื่อเลือก

---

[23] Brown, Esbensen และ Geis, **Criminology: Explaining crime and its context**, 7th ed. (Anderson, 2010).

[24] อัณณพ ชูบำรุง และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล, อาชญากรรมและอาชญาวิทยา, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555).

[25] McKean, "An exploration of recidivism and the experience of imprisonment as potential determinants of parole decision making," **Journal of Criminal Justice** 32, 2 (2004): 185-195.

ตามใจปรารถนาว่าจะกระทำความผิดหรือไม่ จึงเสนอการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) โดยให้ผู้กระทำความผิดได้รับบทลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด (Equal punishment for the same crime)[26] อันจะทำให้ผู้เสียหายได้รับการแก้แค้นทดแทน ในขณะเดียวกันก็เป็นการตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation) ของผู้กระทำความผิดที่ได้รับการลงโทษด้วย ทั้งยังป้องปรามผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษไปแล้ว มิให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากเข็ดหลาบต่อโทษที่ได้รับ[27] ตลอดจนเป็นการยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิดเช่นนั้น เนื่องจากเห็นผลร้ายของการได้รับโทษอันเกิดจากการกระทำความผิด[28] อย่างไรก็ตาม แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมซึ่งยึดประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็นหลักและได้ให้นิยามความหมายของอาชญากรรมว่าเป็นพฤติกรรมที่ก่อภยันตรายต่อสังคมโดยรวม ก็ให้ความสำคัญต่อการป้องกันอาชญากรรมมากกว่าการลงโทษ โดยเสนอให้กฎหมายต้องบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรที่ระบุฐานความผิดและบทลงโทษอย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้ทราบ ซึ่งต่อมาสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิม (Neo-Classical School of Crimonology) ได้ชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนในการนำแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมที่มุ่งต่อพฤติกรรมของอาชญากร (Criminal Man) โดยละเลยความแตกต่างระหว่างบุคคล สถานการณ์แห่งคดี และมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด รวมทั้งการกำหนดโทษที่ยึดหลักเจตจำนงอิสระ (Free Will) อย่างเคร่งครัดและไม่มีข้อยกเว้น ไปใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าไม่เป็นธรรมและไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก เยาวชน คนชรา คนวิกลจริต[29] ผู้กระทำความผิดครั้งแรก ผู้กระทำความผิดซ้ำ หรือการกระทำความผิดเพราะความจำเป็น (Necessity) จึงเสนอแนวคิดให้ศาลตระหนักถึงความจำเป็นในการนำภูมิหลังของผู้กระทำความผิด ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในคดี สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคมของผู้กระทำความผิด มาประกอบ

---

[26] แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม โดยซีซาร์ เบคคาเรีย (Cesare Beccaria) กล่าวว่า “การลงโทษที่ยุติธรรมจะต้องมีอัตราความรุนแรงพอเพียงที่จะยับยั้งการกระทำความผิดได้” อ้างถึงใน นริินทร์ ไทรฟัก, การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากการเพิ่มโทษกับเหตุฉกรรจ์ในคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 19-25.

[27] การข่มขู่ยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence) เป็นแนวคิดของซีซาร์ เบคคาเรีย (Cesare Beccaria) ที่กล่าวว่า “เจตนาของการลงโทษไม่ควรเป็นการทรมานผู้กระทำความผิดหรือชดเชยความผิด แต่เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบและเกรงกลัวจนไม่กล้ากระทำความผิดอีก”, อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน.

[28] การข่มขู่ยับยั้งทั่วไป (General Deterrence) เป็นแนวคิดของซีซาร์ เบคคาเรีย (Cesare Beccaria) ที่กล่าวว่า “เจตนาของการลงโทษอีกประการหนึ่งก็เป็นการยับยั้งมิให้ผู้อื่นเลียนแบบผู้กระทำความผิด เพราะจะถูกลงโทษเช่นเดียวกัน”, อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน.

[29] สำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิม แบ่งบุคคลเป็น 3 ประเภท คือ (1) ผู้มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ซึ่งต้องรับผิดต่อพฤติกรรมของตนอย่างเต็มที่ตามเจตจำนงอิสระที่ตนเลือกประพฤติปฏิบัติเช่นนั้น (2) เด็กและเยาวชน ซึ่งควรรับผิดต่อพฤติกรรมของตนอย่างจำกัด เพราะไม่สามารถตัดสินใจกำหนดพฤติกรรมตามเจตจำนงอิสระได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากความด้อยประสบการณ์ (3) ผู้ที่วิกลจริตหรือปัญญาอ่อน ซึ่งไม่สามารถแสดงเจตจำนงอิสระได้ จึงสามารถยกเป็นข้ออ้างเพื่อไม่ต้องรับผิดในทางกฎหมาย, ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, อาชญาวิทยา : สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 34-35.

การพิจารณาร่วมกับพฤติการณ์แห่งคดี ทั้งนี้ เพื่อให้การลงโทษมีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด อันผลักดันให้เกิดการแก้ไขกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาของศาลในปัจจุบัน[30]

แนวคิดในการควบคุมอาชญากรรมของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) มีหลักคิดที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต่างอยู่ภายใต้เจตจำนงประสงค์ (Determinism) อันมีอิทธิพลมาจากสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นมูลเหตุชักจูงใจให้ไปสู่การกระทำความผิด จึงเสนอการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) ที่คำนึงถึงสาเหตุและปัจจัยในการกระทำความผิดหรือการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior)[31] โดยมุ่งให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำเมื่อคืนสู่สังคม อันเนื่องมาจากสมมุติฐานที่เชื่อว่า ถ้าไม่มีอาชญากรย่อมไม่มีอาชญากรรม ซึ่งส่งผลเป็นการเปลี่ยนปรัชญาการลงโทษจากแก้แค้นทดแทนไปสู่การแก้ไขบำบัด รักษา และฟื้นฟูจิตใจ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี โดยมองว่าอาชญากรเปรียบเสมือนผู้ป่วยที่ต้องการการบำบัดรักษาและแก้ไขฟื้นฟูจิตใจ มิใช่การลงโทษ อย่างไรก็ตาม สำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมมิได้ปฏิเสธแนวคิดในการควบคุมอาชญากรรมด้วยวิธีการลงโทษอย่างสิ้นเชิง โดยเห็นว่าการกำหนดโทษควรเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล มิใช่เหมาะสมกับฐานความผิด ซึ่งต่อมาสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ (Sociology School of Crimonology) ที่ยึดหลักกลุ่มชนหรือสังคมเป็นแนวทาง ได้เสนอแนวคิดของสาเหตุการกระทำความผิดว่าอาจมาจากหลายปัจจัย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ดังนั้น จึงต้องมุ่งแก้ไขที่ต้นเหตุแห่งอาชญากรรม ขณะเดียวกันก็แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีไปพร้อมกันด้วย โดยเน้นการใช้มาตรการอื่นแทนการใช้เรือนจำ[32] ซึ่งแนวคิดของสำนักความคิดทั้งสองนั้น นอกจากจะสอดคล้องกันในด้านที่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดแล้ว ยังสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย[33]

---

[30] อัจฉรียา ชูตินันทน์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, หน้า 67-76.

[31] พฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior) หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตนของบุคคลที่ขัดแย้งกับบรรทัดฐานของกลุ่มหรือสังคม และการปฏิบัติดังกล่าวอาจได้รับการลงโทษจากกลุ่มหรือสังคมได้ ถ้าก่อให้เกิดความเสียหายเกินข้อจำกัดต่อตนเองและสังคมตามบรรทัดฐานของสังคม, (สุรพงษ์ ลือทองจักร, หลักมานุษยวิทยาและหลักสังคมวิทยา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาราชภัฏอุดรธานี, สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2567 จาก https://www.udru.ac.th/oldsite/attachments/elearning/02/21.pdf.)

[32] อัจฉรียา ชูตินันทน์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, หน้า 67-76.

[33] ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษ์ หมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะที่ผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคนได้รับคุณค่าดังกล่าวโดยไม่จำต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย หรือคุณสมบัติอื่นใดของบุคคล (Klaus Stern, 1994: 113), อ้างถึงใน ดนุภพ เกิดศรี, การให้คำนิยาม "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" ภายใต้บริบท การรับรู้กฎหมายของพนักงานสอบสวน (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557), หน้า 16.

จากแนวคิดในการควบคุมอาชญากรรมดังที่ได้กล่าวมา แม้ว่าแนวคิดเหล่านั้นจะได้รับการยอมรับและนำไปใช้อย่างเป็นสากล แต่โดยมากจะเน้นไปที่การกระทำความผิดในผู้ใหญ่ ซึ่งในทางอาชญาวิทยาถือเป็นอาชญากร[34] ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Process) เพื่อควบคุมอาชญากรรมในผู้ใหญ่ จึงกำหนดวิธีการให้รัฐดำเนินการกับอาชญากร เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีผ่านทางองค์กรของรัฐ อันประกอบด้วย เจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญาและชี้ขาดให้เกิดความยุติธรรมในสังคม ซึ่งจะทำให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย[35] ทั้งนี้ การควบคุมอาชญากรรมจะบรรลุผลสำเร็จเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของบทกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement of Law) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม สำหรับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น มีแนวคิดที่แตกต่างออกไปจากการกระทำความผิดในผู้ใหญ่

ในการพิจารณาแนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ใช้ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน แม้โดยหลักการจะมีรากฐานมาจากปรัชญาทางอาชญาวิทยาที่มุ่งแก้ปัญหาอาชญากรรมในสังคมโดยการควบคุมอาชญากรรม อันมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมสงบสุขและปลอดภัย เพราะผลของการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชนนำมาซึ่งความเดือดร้อนของสังคมเช่นเดียวกับการประกอบอาชญากรรมในผู้ใหญ่ แต่แนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในสากลปัจจุบันว่าสามารถก่อประโยชน์ให้เกิดแก่เด็กและเยาวชนและสังคมส่วนรวมมากกว่าการลงโทษ[36] คือแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม อันเป็นแนวคิดในการควบคุมอาชญากรรมของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม ทั้งนี้ เพราะเหตุที่การรู้สำนึกและการเล็งเห็นผลแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้นแตกต่างจากผู้ใหญ่[37] รวมทั้งเหตุปัจจัยซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก็แตกต่างจากการประกอบอาชญากรรมของผู้ใหญ่ด้วย ดังนั้น เป้าหมายในการควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจึงแตกต่างออกไปจากการควบคุมการประกอบอาชญากรรมของผู้ใหญ่ โดยเป้าหมายในการควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจะมุ่งหลีกเลี่ยงการลงโทษ และให้โอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อกลับตัวเป็นคนดีของสังคม สามารถดำรงตนในฐานะสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข และโดยไม่ถูกสังคมตีตราว่าเป็นอาชญากร[38] ในขณะที่เป้าหมายในการควบคุมการประกอบอาชญากรรมของผู้ใหญ่จะมุ่งต่อการ

---

[34] อัจฉรียา ชูตินันทน์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, หน้า 69.

[35] เรื่องเดียวกัน, 11.

[36] เรื่องเดียวกัน, 36.

[37] เรื่องเดียวกัน, 34.

[38] การถูกตีตราว่าเป็นอาชญากร เป็นแนวคิดตามทฤษฎีตราบาป (The Labeling Theory) ซึ่งอธิบายถึงพฤติกรรมอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเพราะสังคมเป็นผู้ตราบาป โดยเกิดขึ้นเมื่อผู้กระทำความผิดเป็นครั้งแรกต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ลงโทษร่วมกับการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยไปพร้อมกัน เมื่อเป้าหมายในการควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนแตกต่างไปจากการควบคุมการประกอบอาชญากรรมของผู้ใหญ่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้สำหรับเด็กและเยาวชนจึงแตกต่างไปจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้สำหรับผู้ใหญ่ด้วย ทั้งในแง่เนื้อหาและในแง่กระบวนการ อย่างไรก็ดี แนวทางการควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันไปตามนิตินโยบาย กฎหมาย และบริบททางสังคม และไม่อาจปฏิเสธได้ว่าหลักปรัชญาและแนวคิดที่สำคัญทางอาชญาวิทยาย่อมเป็นรากฐานสำคัญอันนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในทุกประเทศ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย

ในทางทฤษฎี การพิจารณาแนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น หากพิจารณาจากแนวคิดหลักของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนย่อมถือเป็นอาชญากรรม และเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษโดยไม่ได้รับการยกเว้น เนื่องจากผู้กระทำความผิดย่อมต้องได้รับโทษสำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกันทุกคน โดยกำหนดโทษที่เหมาะสมกับฐานความผิดไว้อย่างตายตัว ซึ่งสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิมมองว่าไม่เป็นธรรมและไม่เหมาะสม เนื่องจากละเลยความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะสถานะของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิมมิได้ปฏิเสธแนวคิดการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) และการตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation) ของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมแต่อย่างใด เพียงแต่เน้นในส่วนของกระบวนการยุติธรรมที่ศาลพึงตระหนักถึงสภาพของผู้กระทำความผิดที่ยังเป็นเด็กและเยาวชน ภูมิหลังการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมทางสังคม และความจำเป็น (Necessity) เพื่อนำมาพิจารณาประกอบพฤติการณ์แห่งคดีและเพื่อการลงโทษที่เหมาะสมเท่านั้น[39]

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนของประเทศส่วนใหญ่ โดยเฉพาะประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก[40] จะยอมรับแนวคิดในการควบคุมอาชญากรรมของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูโดยหลีกเลี่ยงการลงโทษ[41] และยอมรับหลักการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและ

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติต่อผู้ที่กระทำความผิดในฐานะที่เป็นอาชญากร อันเป็นการสร้างตราบาปติดตัวผู้ที่กระทำความผิดนับแต่นั้น, วรรณฉัตร พวยพุ้ง, ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2555), หน้า 34. สืบค้นจาก https://dspace.spu.ac.th>bitst..... เมื่อ 26 กันยายน 2567

[39] อัจฉรียา ชูตินันทน์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, หน้า 139-141.

[40] อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (United Nations Convention on the Right of the Child: CRC, UNCRC)

[41] การหลีกเลี่ยงการลงโทษทางอาญาแก่เด็ก ขึ้นอยู่กับการให้นิยามความหมายของ “เด็ก” ในแต่ละประเทศ แต่โดยมากจะยึดเกณฑ์อายุต่ำกว่า 12 ปี ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (United Nations Convention on the Right of the Child: CRC, UNCRC), ผู้วิจัย

เยาวชนในกระบวนการยุติธรรม แต่ก็ใช่ว่าทุกประเภทหรือทุกลักษณะของการกระทำความผิดของเยาวชนจะได้รับการยกเว้นการลงโทษเสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการกระทำความผิดของเยาวชนที่มีลักษณะร้ายแรงหรือถือว่าเป็นอาชญากรรม ในหลายประเทศจึงยังคงมีการลงโทษเยาวชนที่กระทำความผิดในประเภทหรือลักษณะของการกระทำความผิดที่ถือว่าร้ายแรงหรือถือว่าเป็นอาชญากรรม ซึ่งมาตรการอื่นแทนการลงโทษอาจไม่เพียงพอต่อการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเยาวชนที่กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างในประเทศต่อไปนี้

ประเทศแคนาดา คดีที่เป็นการกระทำความผิดร้ายแรง (Serious Violent Offence) ของเยาวชน อาทิ ฐานฆ่าผู้อื่น ฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อน ฐานพยายามฆ่า ฐานไม่เจตนาฆ่าแต่ทำร้ายผู้อื่นจนเสียชีวิต ฐานข่มขืนกระทำชำเราจนผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส หากศาลพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่า วิธีการสำหรับเยาวชนอาจไม่เพียงพอหรือไม่อาจแก้ไขและบำบัดฟื้นฟูได้ ศาลอาจมีคำพิพากษาลงโทษทางอาญา[42]

ประเทศฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ค.ศ. 2021 กำหนดให้มีการตรวจสอบปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิด ทั้งด้านศีลธรรม ภูมิหลัง การอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรม และเหตุการณ์ที่เคยเผชิญในอดีต เพื่อประกอบการพิจารณาหามาตรการที่เหมาะสมตามความจำเป็น โดยไม่ช้าเกินกว่าการป้องกันการกระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากเป็นคดีที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ศาลสามารถนำตัวเยาวชนนั้นเข้าสู่กระบวนการลงโทษได้[43]

ประเทศเยอรมนี เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า เยาวชนที่กระทำความผิดมีแนวโน้มจะกระทำความผิดอีกหากไม่ถูกลงโทษ และการใช้มาตรการควบคุมหรือมาตรการทางวินัยอาจไม่เพียงพอ

---

[42] The Youth Criminal Justice Act (2003), section 2 (1) “Serious Violent Offence” means an offence under one of the following provisions of the Criminal Code:

(a) section 231 (first degree murder or second-degree murder);

(b) section 239 (attempt to commit murder);

(c) section 232, 234 or 236 (manslaughter); or

(d) section 273 (aggravated sexual assault),...”

อ้างถึงใน Alberta, **Youth Criminal Justice Act-Handbook**, 3 ed. (Alberta: The John Howard Society of Alberta,, 2012). Retrieved July 18, 2013, สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2567 จาก https://www.johnhoward.ab.ca/document/ycja0102-the-youth-criminal-justice-act-handbook/

[43] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, (เชียงใหม่: นันทพันธ์พริ้นติ้ง, 2566), หน้า 106-108.

หรือเป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรง ศาลอาจใช้มาตรการลงโทษจำคุกเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นได้[44]

ประเทศญี่ปุ่น หากศาลพิจารณาเห็นว่ามาตรการป้องกันอาจไม่เหมาะสมต่อการปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กที่มีอายุกว่า 14 ปีขึ้นไป หรือเยาวชนที่มีอายุกว่า 16 ปีขึ้นไป ซึ่งกระทำความผิดที่มิใช่ความผิดลหุโทษ ศาลอาจส่งคดีให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีเพื่อให้มีการลงโทษทางอาญาได้[45]

ประเทศสิงคโปร์ เยาวชนซึ่งมีอายุระหว่าง 16-18 ปี กระทำความผิดร้ายแรง ต้องได้รับโทษที่มีความรุนแรงเทียบเท่าผู้ใหญ่[46]

จากตัวอย่างในประเทศดังที่ยกมา อาจกล่าวได้ว่าการกำหนดให้มีการลงโทษเยาวชนในประเภทความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมในหลายประเทศ ได้สะท้อนถึงความจำเป็นในการนำเอาแนวคิดการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและแนวคิดการลงโทษที่เหมาะสมกับสาเหตุการกระทำความผิดของสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิมมาใช้เพื่อใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดของเยาวชนซึ่งมาตรการสำหรับเยาวชนอาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งนี้ แม้การพิจารณาลงโทษเยาวชนที่กระทำความผิดจะเป็นมาตรการสุดท้ายที่ศาลใช้ แต่การที่กฎหมายเปิดช่องให้ศาลอาจใช้ดุลยพินิจในการลงโทษได้ในบางกรณี ก็สะท้อนให้เห็นว่าการลงโทษยังมีความจำเป็นต่อประสิทธิภาพในการควบคุมการกระทำความผิดของเยาวชน อันส่งผลให้สังคมโดยรวมเกิดความสงบเรียบร้อย

ปัจจุบันแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมที่มุ่งแก้ไข บำบัด รักษา และฟื้นฟูจิตใจ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม โดยไม่ใช้วิธีการลงโทษ และแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยคำนึงถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำความผิด ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสมกับแนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยตั้งอยู่บนหลักคิดที่

---

[44] Youth Court Law (1953), section 17 (1) “youth penalty” shall mean deprivation of liberty in a facility provided for its execution.

(2) The judge shall impose youth penalty if, as a result of the harmful inclinations demonstated by the youth during the act supervisory measures or disiplinary measures are not sufficient for the purposes of the supervisions or if such a penalty is necessary given the seriousness of the youth’s guilt.” อ้างถึงใน Youth Court Law. Retrieved September 1, 2023. สืบค้นจาก http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_jgg/youth_courts_law.pdf. เมื่อ 2 ตุลาคม 2567

[45] รัศฎา เอกบุตร, "ศาลครอบครัวของประเทศญี่ปุ่น," วารสารนิติศาสตร์ 48, 3 (2562): 526.

[46] ปิยะพร ตันณีกุล, "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน," วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 18, 1 (2558): 104.

ถือว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่เป็นอาชญากรรม และเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดไม่ถือเป็นอาชญากร เนื่องจากเด็กและเยาวชนถือเป็นวัยที่อ่อนความรู้ ด้อยประสบการณ์ อยากรู้ อยากเห็น อยากเลียนแบบ มีอารมณ์รุนแรง และขาดความยับยั้งชั่งใจ จึงมักถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้โดยง่าย ดังนั้น แนวทางในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อขจัดปัญหาที่ส่งผลร้ายแก่สังคมส่วนรวม จึงต้องแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดี โดยมีกฎหมายคุ้มครองเป็นพิเศษ[47] ซึ่งส่งผลให้มีมาตรการและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นการเฉพาะ อันมีลักษณะที่แตกต่างจากมาตรการและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับการก่ออาชญากรรมในผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม ดังได้กล่าวข้างต้นว่า หลายประเทศยังคงมีการลงโทษเยาวชนในประเภทความผิดหรือลักษณะของการกระทำความผิดที่ถือว่าร้ายแรงหรือถือว่าเป็นอาชญากรรม และโดยที่มาตรการอื่นแทนการลงโทษอาจไม่เพียงพอต่อการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเยาวชนที่กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันสะท้อนให้เห็นว่าการลงโทษยังคงมีความจำเป็นต่อประสิทธิภาพในการควบคุมการกระทำความผิดของเยาวชน ซึ่งจะส่งผลให้สังคมโดยรวมเกิดความสงบเรียบร้อย ดังนั้น การนำทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) การตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation) และการป้องปรามการกระทำความผิด (General Deterrence) อันเป็นไปตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิม มาใช้ร่วมกันอย่างเหมาะสมกับทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย (Due Process Model)[48] และทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) อันเป็นไปตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จึงต้องเป็นไปอย่างสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแต่ละแนวคิดหรือทฤษฎีกับ

---

[47] เรื่องเดียวกัน, 105.

[48] ทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมายหรือทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (Due Process) คือ ทฤษฎีที่มุ่งให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมากกว่าการระงับ ควบคุม และปราบปรามอาชญากรรม โดยไม่เชื่อว่าความคิดในการควบคุมอาชญากรรมจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เฉพาะอย่างยิ่งในการแสวงหาข้อเท็จจริง ดังนั้น จึงต้องควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานของรัฐมิให้ล่วงละเมิดสิทธิของบุคคล และการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาต้องกระทำอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาล ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ต่อหน้าองค์คณะผู้พิพากษาที่เป็นกลาง ซึ่งไม่ลำเอียงเข้ากับฝ่ายใด (ประธาน วัฒนวาณิชย์, "ระบบความยุติธรรมทางอาญา: แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม," วารสารนิติศาสตร์ 9, 2 (2520): 151. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2567 จาก https://index.library.tu.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=202335

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วย[49]

สำหรับการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนและการกระทำความผิดซ้ำแม้เป็นการกระทำความผิดตามหลักอาชญาวิทยา แต่ไม่ถือเป็นอาชญากร[50] โดยแนวความคิดของสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School) เชื่อว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (Juvenile Delinquency) เป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquency) เด็กและเยาวชนจึงไม่ใช่อาชญากร ดังนั้น เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนจึงไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่มุ่งอบรมสั่งสอนเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม[51] จากหลักคิดของสำนักปฏิฐานนิยมที่มองว่าการกระทำความผิดซึ่งเกิดขึ้นเพราะความเยาว์วัย ความไม่ถึงพร้อมซึ่งสำนึกแห่งการกระทำความผิด หรือถูกบังคับหรือถูกหลอกใช้ให้กระทำความผิดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน จึงนำไปสู่แนวคิดที่ให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในลักษณะเดียวกับการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ แต่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยังคงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนซึ่งกฎหมายยังคงถือเป็นความผิด จึงได้รับการยกเว้นโทษหรือลดโทษ หรือใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษ อนึ่ง ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ใช้วิธีการหันเหกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไปสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก กรณีดังกล่าวถือเป็นนโยบายทางอาญาที่สอดคล้องกับแนวความคิดของสำนักปฏิฐานนิยมด้วย เนื่องจากแม้กฎหมายไม่มุ่งเอาผิดและลงโทษ แต่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยังคงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนอยู่ตามสมควร

การกระทำของเด็กและเยาวชนที่ไม่ชอบตามบรรทัดฐานของสังคมหรือระเบียบของสังคมไม่อาจจัดเป็นความผิดอาญาได้โดยอัตโนมัติ[52] และไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเสมอไป[53] แต่เป็นเพียงเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำ

---

[49] ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก หมายความว่า คุณค่าของความเป็นมนุษย์อันสูงสุดของเด็กทุกคน โดยคุณค่าดังกล่าวไม่สามารถยินยอมให้บุคคลอื่นมากระทำการใดอันเป็นการละเมิดได้, ณยศ วิจารณ์ภูธร และ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, "การพัฒนากฎหมายเพื่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก," วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 6, 1 (2563): 79.

[50] Kennedy, Detullio และ Millen, "Theories of Juvenile Delinquency," in **Juvenile Delinquency: Theory, Trends, Risk Factors and Interventions** (Cham: Springer International Publishing, 2020).

[51] อภิวุฒิ นะวาระ, มาตรการลงโทษทางอาญา ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดฐานลักลอบค้ายาเสพติด (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2560), หน้า 7, 34.

[52] Healy และ Côté, **The Well-Being of Nations: The Role of Human and Social Capital. Education and Skills** (France: ERIC, 2001).

[53] UNICEF, **A study on the right of children involved in the judicial process**, Date cited 7 June, 2023 Available from: https://www.unicef.org.

ความผิดเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำความผิดอาญา ในขณะเดียวกัน เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด หากไม่ถูกยับยั้งหรือห้ามปราม ก็จะมีการกระทำนั้นซ้ำๆ จนอาจเกิดการกระทำความผิดอาญาได้ในอนาคต[54] ดังนั้น การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน จึงควรต้องจำแนกให้ชัดเจน[55] ระหว่างเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา เพราะจะสะท้อนถึงแนวทางป้องกันก่อนเกิดการกระทำความความผิด ทั้งนี้ เมื่อเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด การจำแนกพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในลักษณะที่ชัดเจน จะนำไปสู่มาตรการป้องกันและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพื่อให้สามารถป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ[56]

2. ปรัชญาทางทัณฑวิทยา

ปัญหาผู้กระทำผิดติดนิสัย และปัญหาการกระทำผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องพิจารณาทั้งสาเหตุเชิงโครงสร้าง พฤติกรรม และสภาพแวดล้อม โดยต้องใช้แนวทางฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ และประยุกต์ใช้แนวคิดทางทัณฑวิทยาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ทัณฑวิทยา คือ ศาสตร์ที่ศึกษาวิธีการลงโทษ การควบคุม และการฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยนักคิดคนสำคัญคือ Norval Morris[57] นักทัณฑวิทยาและนักนิติศาสตร์ชาวออสเตรเลียซึ่งให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเน้นแนวทางการลงโทษที่สมเหตุสมผลและความยุติธรรม เป็นผู้เสนอแนวคิด “การจำกัดการลงโทษตามหลักต่างตอบแทน” (Limiting Retributivism) ซึ่งเป็นแนวคิดผสมระหว่างความยุติธรรมเชิงตอบแทนกับผลประโยชน์เชิงสังคมของการลงโทษ โดยมีหลักการสำคัญ คือ การลงโทษควรมีขอบเขตที่ชัดเจน บุคคลที่กระทำผิดความได้รับโทษในระดับที่เหมาะสมตามความรุนแรงของการกระทำ และไม่ควรเกินความจำเป็นหรือใช้เพื่อแก้แค้น การลงโทษควรคำนึงถึงประโยชน์เชิงป้องกัน (Preventive and Rehabilitative Gosls) หมายความว่าการลงโทษควรมีเป้าหมายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ

---

[54] Lipsey และ Derzon, "Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: A synthesis of longitudinal research," in **Serious & violent juvenile offenders: Risk factors and successful interventions.** (Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc, 1998), pp. 86-105.

[55] Bessell, **Children and the law**, eds. Invernizzi and Williams (SAGE, 2011), pp. 101-113.

[56] Thornberry และ Krohn, "The Self-Report Method for Measuring Delinquency and Crime," **Criminal Justice** 4, 1 (2000): 33-83.

[57] Morris, "Habitual Offenders and the law," **Criminology Review** 10, 2 (2018).

(Recidivism) ด้วยเหตุผลดังกล่าวเรื่อนจำจึงไม่ใช่คำตอบของทุกอาชญากรรมโดยเฉพาะความผิดที่ไม่รุนแรงหรือกระทำโดยเด็กและเยาวชน ทั้งนี้หลักการดังกล่าวได้นำมาประยุกต์ใช้กับเยาวชนในการส่งเสริมการฟื้นฟู การให้คำปรึกษา ฝึกอบรม และจัดตั้งศูนย์ฝึกฯแทนเรือนจำ[58]

Norval Morris[59] ได้อธิบายถึงความจำเป็นในการใช้วิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมวิทยา เพื่อตัดสินใจในเรื่องการลงโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดที่ติดนิสัยหรือผู้กระทำความผิดซ้ำ โดยชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดประเภทผู้กระทำความผิด ซึ่งควรมีการพิจารณาเป็นการเฉพาะสำหรับผู้กระทำความผิดซ้ำและกำหนดการลงโทษที่อาจต้องหนักขึ้นในบางกรณี ปัจจุบันแนวคิดในการนำวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมวิทยามาเป็นส่วนประกอบของการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด เพื่อให้มีการจัดประเภทผู้กระทำความผิดทั่วไปและผู้กระทำความผิดซ้ำ ภายใต้หลักการที่ว่าผู้กระทำผิดควรได้รับโทษในระดับที่เหมาะสมตามความรุนแรงของการกระทำแต่ไม่ควรเกินความจำเป็นโดยไม่มีขอบเขตหรือไม่สมควร โดยเฉพาะการจำกัดความรุนแรงสูงสุดของการลงโทษควบคู่ไปกับเป้าหมายด้านการควบคุมอาชญากรรม เช่น การยับยั้ง การฟื้นฟู และการประณามทางสังคม นอกจากนี้ทฤษีดังกล่าวยังส่งเสริมประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เสียหายและความคิดเห็นของชุมชน ระบบการลงโทษต้องสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและค่านิยมท้องถิ่น และแนวทางยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เข้ามาด้วยกัน ดังนั้นภายใต้ทฤษฎีการจำกัดการลงโทษแบบตอบแทนของ Norval Morris จึงเป็นการสร้างสมดุลระหว่าง “การลงโทษ” กับ “การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ00” เข้าด้วยกัน โดยมองเป้าหมายของการลงโทษในบริบทใหม่ว่าการลงโทษนอกจากจะเป็นการตอบแทนความผิดแล้ว ยังรวมเป้าหมายอื่นอีก เช่น การยับยั้ง การฟื้นฟู เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความยุติธรรมและการควบคุมอาชญกรรม[60] ซึ่งการใช้บทลงโทษที่เหมาะสมและเน้นการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจะช่วยลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำโดยคงไว้ซึ่งศีลธรรมและความสามารถในกระบวนการคิดและทบทวนการตัดสินใจของผู้กระทำผิด

ดังนั้นบนพื้นฐานแนวคิดปรัชญาทางทัณฑวิทยา คือ ศาสตร์ที่ศึกษาวิธีการลงโทษ การควบคุม และการฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดย Norval Morris เสนอแนวคิด “การจำกัดการลงโทษตามหลักต่างตอบแทน” (Limiting Retributivism) ซึ่งเป็นแนวคิดผสมระหว่างความยุติธรรมเชิงตอบแทนกับผลประโยชน์เชิงสังคมของการลงโทษ โดยมีหลักการสำคัญ คือ การลงโทษควรมีขอบเขตที่ชัดเจนบุคคลที่กระทำผิดความได้รับโทษในระดับที่เหมาะสมตามความรุนแรงของการกระทำ และไม่ควรเกิน

---

[58] Morris, "Punishment, Desert and Rehabilitation," in **Equal Justice Under Law (U.S. Dept. of Justice, Bicentennial Lecture Series** (Washington, DC: Government Printing Office, 1977).

[59] Morris, **Criminal Justice and the Habitual Offender** (Harvard University Press, 1950).

[60] Slobogin, **Rehabilitating Criminal Justice: Innovations in Policing, Adjudication, and Sentencing** (Cambridge: Cambridge University Press, 2025), pp. 139-216.

ความจำเป็นหรือใช้เพื่อแก้แค้น การลงโทษควรคำนึงถึงประโยชน์เชิงป้องกันและปรับปรุงพฤติกรรม (Preventive and Rehabilitative Gosls) หมายความว่าการลงโทษควรมีเป้าหมายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) ภายใต้หลักการที่ว่าผู้กระทำผิดควรได้รับโทษในระดับที่เหมาะสมตามความรุนแรงของการกระทำแต่ไม่ควรเกินความจำเป็นโดยไม่มีขอบเขตหรือไม่สมควร โดยเฉพาะการจำกัดความรุนแรงสูงสุดของการลงโทษควบคู่ไปกับเป้าหมายด้านการควบคุมอาชญากรรม เช่น การยับยั้ง การฟื้นฟู และการประณามทางสังคม ทฤษีดังกล่าวได้ส่งเสริมประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เสียหายและความคิดเห็นของชุมชน ระบบการลงโทษต้องสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและค่านิยมท้องถิ่น และแนวทางยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาใช้ภายใต้ทฤษฎีการจำกัดการลงโทษแบบตอบแทนของ Norval Morris จึงเป็นการสร้างสมดุลระหว่าง “การลงโทษ” กับ “การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ” เข้าด้วยกัน

ดังนั้นเมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาพิจารณาประกอบกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนโดยศึกษาแนวทางของต่างประเทศพบว่าในหลายประเทศไม่ได้กำหนดจำนวนครั้งที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเพื่อให้ถือว่ามีการกระทำความผิดซ้ำ แต่จะพิจารณาจากฐานความผิดที่กระทำตามสถานการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้อง[61] รวมถึงพิจารณาจากลักษณะของพฤติกรรม ระยะเวลา และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือ การปรับปรุงพฤติกรรม และการสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพการณ์ที่เฉพาะเจาะจงเป็นรายคดี ทั้งนี้การพิจารณาดังกล่าวมักเป็นไปตามหลักการที่ว่าเด็กและเยาวชนซึ่งมีประวัติการกระทำความผิดมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำในอนาคต[62] ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่เป็นจุดบกพร่องต่อการยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในบทบัญญัติของกฎหมายไทย คือขาด “การปรับปรุงพฤติกรรม และการสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูที่สอดล้องกับความต้องการและสภาพการณ์ที่เหมาะสมในแต่ละกรณี” ด้วยเหตุผลดังกล่าวนำมาซึ่งความจำเป็นที่กฎหมายไทยต้องพัฒนาโดยเฉพาะกระบวนการ **“การป้องกัน” “การแทรกแซงพฤติกรรมเชิงลบ”** และ**“การแก้ไขพฤติกรรมเชิงลบที่ร้ายแรง”** ของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัวหรือภายหลังจากพบว่ามีการกระทำความผิดครั้งแรก หรือเมื่อ

---

[61] เครือรัฐออสเตรเลียเป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษและใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) แบบเดียวกับอังกฤษ แต่ในส่วนของการใช้อำนาจนิติบัญญัติในระดับเครือรัฐ รัฐสภาแห่งเครือรัฐมีอำนาจตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับแก่ทุกรัฐในรูปของพระราชบัญญัติ (ปกรณ์ นิลประพันธ์, กระบวนการร่างกฎหมายระดับเครือรัฐของเครือรัฐออสเตรเลีย, สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก http://lawdrafter.blogspot.com/2014/09/blog-post.html.)

[62] กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งยึดถือคำพิพากษาของศาลในคดีก่อนเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย (เอ็ดเน็ท, **Study Laws in the USA**, EdNET, สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2566 จาก https://www.ednet.co.th/portfolio-item/study-laws-in-the-usa/.)

พบพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายอาญา เพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมใหม่ อันจะช่วยให้มีการยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้

ในบริบทของประเทศไทย สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์ (2558) ได้เสนอแนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทยว่าการลงโทษให้หนักขึ้นอย่างเดียวอาจจะไม่เป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ แม้จะมีการลงโทษที่หนักขึ้น แต่ยังคงมีข้อโต้แย้งและปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเต็มที่อีกมาก เมื่อศึกษาจากงานของสุพิชฌาย์ พบว่าแม้ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความชอบด้วยหลักการทางทัณฑวิทยาและศีลธรรมกับผลสัมฤทธิ์ในการลดการกระทำความผิดซ้ำด้วยการลงโทษให้หนักขึ้นจะมีมาโดยตลอด และยังไม่พบมาตรการใดที่สามารถแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำได้สมเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่การลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำยังคงเป็นนิติประเพณีในกระบวนการยุติธรรมทั่วโลก ส่วนวิธีการลงโทษและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูในแต่ละประเทศจะเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพปัญหาของการกระทำความผิดซ้ำที่เกิดขึ้นจริง รูปแบบกระบวนการยุติธรรม วัฒนธรรมและประเพณี นโยบายของรัฐ อิทธิพลจากกฎหมายของต่างประเทศ และปัจจัยอื่น[63]

3. ปรัชญาทางกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ปรัชญาของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนมีความแตกต่างจากปรัชญาทั่วไปในเชิงของการจัดการกับผู้กระทำความผิด จากการศึกษาของ Smith[64] สามารถแบ่งได้ดังนี้ ปรัชญาที่มุ่งต่อการลงโทษ ซึ่งสนับสนุนในการตั้งโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดรับผลกระทบจากการกระทำของตนเอง ปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งเน้นไปที่การทำให้ผู้กระทำความผิดให้กลับมาสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ[65] ปรัชญาที่มุ่งต่อการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม[66]ปรัชญาที่มุ่งต่อการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งศึกษาและตัดสินใจจากการวิเคราะห์เหตุผลและปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดอาชญากรรม[67]

---

[63] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2558), หน้า 148-156.

[64] *Smith, Johnson และ Lee, "Philosophies of juvenile justice: A global perspective,"* ***Global Journal of Criminal Justice*** *27, 3 (2019): 205-223.*

[65] Jones และ Brown, "Rehabilitative processes for juvenile offenders: A cross-country comparison," **International Journal of Juvenile Justice** 23, 1 (2018): 45-60.

[66] Anderson, "Community involvement in the justice process: A comprehensive review," **Journal of Criminal Justice and Community Involvement** 14, 2 (2017): 117-130.

[67] Miller และ Carter, "Understanding the roots: Crime prevention strategies among youth," **Youth and Crime Quarterly** 12, 4 (2020): 321-338.

ปรัชญาของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นหากมุ่งเน้นต่อการลงโทษและการป้องกันอาชญากรรมนับว่าไม่เหมาะสมเนื่องจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนถูกมองว่าไม่เป็นการก่ออาชญากรรมในระดับเดียวกันกับผู้ใหญ่[68]การนำแนวคิดที่มุ่งต่อการลงโทษซึ่งตั้งอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่าความรุนแรงของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่มีความแตกต่างไปจากการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ จึงเสนอให้ลงโทษในลักษณะเดียวกับผู้ใหญ่[69] นั้นไม่เหมาะสมกับเด็ก เพราะแนวคิดที่มุ่งต่อการลงโทษมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อแก้แค้นทดแทน โดยเชื่อว่าผู้กระทำความผิดควรได้รับการลงโทษที่เทียบเท่ากับความรุนแรงของการกระทำความผิดของเขา โดยไม่จำต้องแยกแยะอายุและเพศของผู้กระทำความผิด (2) เพื่อยับยั้งป้องกันอาชญากรรมซึ่งแนวคิดนี้เชื่อว่าการลงโทษที่รุนแรงจะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวและหลาบจำ (3) เพื่อแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิด แนวคิดนี้เชื่อว่าการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรม โดยให้ได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมในระหว่างการรับโทษจะทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่กลับไปกระทำความผิดอีก

ในขณะที่การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่ถือเป็นอาชญากรรม กฎหมายจึงไม่มุ่งเน้นต่อการลงโทษและการป้องกันอาชญากรรม แต่มุ่งเน้นต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมเป็นสำคัญ ทั้งนี้แนวคิดที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูตั้งอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่ได้เกิดขึ้นจากกมลสันดาน แต่เกิดจากความหลงผิดที่อาจมีขึ้นจากปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งแนวคิดนี้เชื่อว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยังสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ดังนั้นรัฐจึงควรให้ความคุ้มครองแทนพ่อแม่ (parents partial) โดยมุ่งช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตั้งแต่ชั้นจับกุมจนถึงชั้นเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู[70] ทั้งนี้ปรัชญาที่มุ่งเน้นต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการให้ชุมชนมีส่วนร่วมถือเป็นปรัชญาหลักที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนและถูกประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบายทางอาญาของแต่ละประเทศ และส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนตั้งอยู่บนพื้นฐานปรัชญาของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งกฎหมายไทยได้ยึดเอาแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูเป็นปรัชญาในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

---

[68] Taylor, "Differences in crime: Understanding juvenile vs. adult offenses," **Journal of Youth Studies** 29, 2 (2021): 154-172.

[69] Sick และ Puzzanchera, "Juvenile Offending: Comparing juvenile and adult criminal behavior," **Criminal Justice Review** 22, 3 (2014): 234-248.

[70] สุพจน์ สุโรจน์, ทฤษฎีการลงโทษและแบบการลงโทษ. เอกสารการสอน ชุดวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550), หน้า 76-90.

โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553[71]

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำ

1. ความหมายและลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำ

1.1 ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ

การกระทำความผิดซ้ำ (Recidivism หรือ Reoffending)[72] ในความเข้าใจทั่วไปหมายความถึงการกระทำความผิดอาญาของบุคคลมากกว่าหนึ่งครั้ง ส่วนการกระทำความผิดซ้ำในความหมายทางวิชาการอาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ แพทยศาสตร์ จิตวิทยา อาชญาวิทยา ทัณฑวิทยา เป็นต้น ซึ่งอาจไม่มีความเห็นพ้องต้องกันในการนิยามแนวคิดของการกระทำผิดซ้ำ[73]

Merriam-Webster Dictionary ให้ความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” ว่าคือแนวโน้มในการหวนกลับไปมีพฤติกรรมอาชญากร[74]

Black’s Law Dictionary ให้ความหมายการกระทำความผิดซ้ำ คือแนวโน้มในการหวนกลับไปมีนิสัยเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือกิจกรรมอาชญากร[75]

Oxford Dictionary ให้ความหมายว่าคือลักษณะนิสัยในการกลับไปกระทำความผิดอีก[76]

Britannica ให้ความหมายว่าคือแนวโน้มในการมีพฤติกรรมอาชญากรอย่างต่อเนื่องอันนำไปสู่การถูกจับกุมและการถูกจำคุกหลายครั้ง[77]

H.M. Metcalf ให้ความหมายว่าคือการหวนกลับไปมีลักษณะนิสัยอาชญากรโดยเฉพาะภายหลังจากเคยถูกลงโทษมาแล้ว

---

[71] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-2.

[72] Recidivism เป็นคำที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา Reoffending เป็นคำที่ใช้ในประเทศอังกฤษ (สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 15.)

[73] Nathan G. Mandel และคณะ, "Recidivism studied and defined," **The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science** 56, 1 (1965): 59-66.

[74] Merriam-Webster, **Merriam-Webster's Collegiate Dictionary**, 11 ed. (Merriam-Webster, 2003).

[75] Garner, **Black's Law Dictionary**, 10 ed. (Thomson Reuters West, 2014).

[76] Simpson และ Weiner, "The Oxford English Dictionary,"(Clarendon Press, 1989).

[77] Encyclopaedia Britannica, Inc. (Latest known year of print edition). Encyclopaedia Britannica (15th ed.). Encyclopaedia Britannica, Inc.

Harry Willbach ให้ความหมายว่าคือพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ภายหลังจากผู้มีพฤติกรรมดังกล่าวเคยได้รับประสบการณ์ด้านลบเนื่องมาจากพฤติกรรมดังกล่าวมาแล้ว[78]

ดังนั้น หากพิจารณาความหมายของ “ผู้กระทำความผิดซ้ำ” ของ Black’s Law Dictionary ว่าคือบุคคลที่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญามาแล้วหลายครั้ง หรือผู้กระทำความผิดอีก (Repeat offender) หรือผู้กระทำความผิดติดนิสัย (Habitual offender) หรือผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิต (Career criminal) ซึ่งแสดงว่าผู้กระทำความผิดซ้ำนั้นมีได้ในหลายแง่มุม ส่วน “ผู้กระทำความผิดอีก” ตามความหมายของ Black’s Law Dictionary คือบุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้ง ขณะที่ Britannica ให้ความหมายว่าคือบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญาบ่อยครั้งและถูกสันนิษฐานว่าเป็นอันตรายต่อสังคม ในส่วนของ“ผู้กระทำความผิดติดนิสัย” Black’s Law Dictionary ให้ความหมายว่าคือบุคคลที่กระทำความผิดอาญาในลักษณะเดียวกันหรือในความผิดอย่างเดียวกันซ้ำ ๆ หลายครั้งในช่วงระยะเวลาหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับความหมายของ “ผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิต” ตามคู่มือการลงโทษระดับรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา (Federal sentencing guideline) คือบุคคลที่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญารุนแรง (Violent Felony) หรือกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด (Controlled Substances) มาแล้วสองครั้งและกระทำความผิดอุจฉกรรจ์อีก[79]

Robert Weisberg กล่าวถึงการกระทำความผิดซ้ำว่าเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาและอาชญาวิทยาที่สลับซับซ้อนและยุ่งยากเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงจำเป็นต้องกำหนดรูปแบบของการกระทำความผิดซ้ำอย่างเป็นทางการ เพื่อใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีและการบังคับโทษ โดยกำหนดสถานการณ์ในความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ความเป็นรูปธรรมที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการในทางปฏิบัติ สามารถปรับใช้ได้กับกระบวนการต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของมาตรการและกระบวนการในการลดการกระทำความผิดซ้ำในอนาคต[80]

1.2 การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ

การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ (Measuring Recidivism) เป็นกลไกที่ใช้ประเมินแนวโน้มของบุคคลที่เคยกระทำความผิดในอดีตว่ามีโอกาสจะกลับมากระทำความผิดอีกหรือไม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับการให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ Willbach เชื่อว่าการวัดจากประวัติการต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาเป็นการชี้วัดที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจาก Willbach กำหนดความหมาย

---

[78] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 16-17.

[79] เรื่องเดียวกัน.

[80] เรื่องเดียวกัน, 18.

ของการกระทำความผิดซ้ำจากผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนอย่างน้อยหนึ่งครั้ง[81] Joan Petersilia เห็นว่าควรจำแนกการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่ออกจากเยาวชน[82] ควรกำหนดจุดเริ่มต้นจากสถานการณ์ เช่น นับแต่มีคำพิพากษาลงโทษ รอการลงโทษ พักการลงโทษ เข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู ได้รับการปล่อยตัวจากโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู หรือนับแต่พ้นโทษ ควรเปรียบเทียบประเภทของสถานการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด เช่น เปรียบเทียบกับการกระทำความผิดครั้งแรก เปรียบเทียบกับความรุนแรงของการกระทำความผิดแต่ละครั้ง หรือเปรียบเทียบกับการหวนกลับไปติดคุก

สำหรับการกระทำความผิดติดนิสัย (Habitual Offenders) ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำประเภทหนึ่ง ซึ่ง Norval Morris อธิบายว่าคือการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1) คุณลักษณะเป็นอาชญากรโดยแท้หรือแฝงเร้นในภาวะจิตใจ

2) กระทำผิดกฎหมายอย่างเป็นนิสัย และ

3) การกระทำความผิดเป็นอันตรายต่อสาธารณชน83

ทั้งนี้ กฎหมายในต่างประเทศมักกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาจากปัจจัยหลัก ดังนี้

3.1) จำนวนครั้งที่กระทำความผิด

3.2) ประเภทของการกระทำความผิด

3.3) ความร้ายแรงของการกระทำความผิดครั้งสุดท้าย

3.4) จำนวนครั้งและประเภทของโทษที่เคยได้รับมาก่อน

3.5) อันตรายที่เกิดแก่สาธารณชนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิด

3.6) อันตรายที่เกิดแก่สาธารณชนอันเนื่องมาจากตัวผู้กระทำความผิด

3.7) อายุของผู้กระทำความผิด

3.8) สภาพจิตใจของผู้กระทำความผิด

3.9) ภูมิหลังทางชีววิทยาและสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำความผิด และ

3.10) ความเป็นไปได้ที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

อนึ่ง แม้เกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดติดนิสัยในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคม แต่โดยหลักการแล้ว นอกจากการพิจารณาปัจจัยภายนอกว่าเป็นการกระทำผิดซ้ำของบุคคลคนเดียวหรือไม่ ยังต้องพิจารณาปัจจัยภายในเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัว

---

[81] Willbach, "Recidivism and its measurements," **Journal of Criminal Justice** 45, 3 (2019): 212-220.

[82] Petersilia, "Juveniles and recidivism: A comparative study," **Youth Studies** 7, 4 (2015): 56-68.

[83] Morris, "Habitual Offenders and the law," **Criminology Review**: 134-147.

ของผู้กระทำความผิดอันเป็นที่มาของการกระทำผิดกฎหมายอย่างเป็นนิสัยด้วย เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันมิให้กระทำผิดซ้ำอีก[84]

1.3 ลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำ

การเริ่มต้นกระทำความผิด ช่วงระยะเวลา และความถี่ของการกระทำความผิด Alfred Blumstein[85] ศึกษาพบว่าการเริ่มต้นกระทำผิดกฎหมาย (Participation) ของเยาวชนในสหรัฐอเมริกามักมีประวัติการถูกจับกุมก่อนอายุ 18 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยการกระทำความผิดจะลดลงตามช่วงอายุที่มากขึ้น Blumstein พบว่าผู้กระทำความผิดบางคนยุติการกระทำความผิดกฎหมายตั้งแต่ยังเป็นเยาวชน การคาดการณ์ระยะเวลากระทำความผิดที่เหลืออยู่ของผู้กระทำความผิดในปัจจุบัน จึงเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขเบี่ยงเบนและฟื้นฟูพฤติกรรมการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดแต่ละคน การกระทำความผิดและความถี่ของการกระทำความผิด (Offending Frequency) จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงเวลา โดยไม่จำกัดเฉพาะความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง Blumstein อธิบายว่าอายุเริ่มต้นกระทำความผิดกับความถี่ในการกระทำความผิดมีความสัมพันธ์กัน (Age at Onset of Criminal Activity) โดยเยาวชนที่เริ่มต้นกระทำความผิดมีแนวโน้มกระทำความผิดถี่ขึ้นจนถึงวัยรุ่นตอนปลายและลดลงในระดับคงที่เมื่อเป็นผู้ใหญ่ ทั้งนี้ อัตราการกระทำความผิดซ้ำจะสูงขึ้นถ้าผู้กระทำความผิดเริ่มต้นกระทำความผิดตั้งแต่ยังเป็นเยาวชน นอกจากนั้น การใช้ยาเสพติด อัตราค่าจ้างในการทำงาน การว่างงาน และการกระทำความผิดในอดีต ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ความถี่ของการกระทำความผิดมีมากขึ้น[86] ประกอบกับการศึกษาของ Nagin และ Paternoster[87] ได้อธิบายว่าการกระทำความผิดในอดีตส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตของผู้กระทำความผิดในทางใดทางหนึ่งและจะเพิ่มความเป็นไปได้ต่อการกระทำความผิดอีกในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดอาชญาวิทยาตามหลักทฤษฎีความกดดันทั่วไป (General Strain Theory) ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) และทฤษฎีตราบาป (Labeling Theory)[88]

ประเภทและความรุนแรงของการกระทำความผิด Blumstein พบว่าผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดซ้ำในกลุ่มประเภทของความผิดเดียวกัน เนื่องจากผู้กระทำความผิดมีความชำนาญในการกระทำความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง (Specialization) โดยเฉพาะ

---

[84] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 18-25.

[85] Blumstein, **Criminal careers and career criminals** (Washington, DC: National Academy Press, 1986).

[86] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 35-47.

[87] Nagin และ Paternoster, "On the relationship of past to future participation in delinquency," **Criminology** 29, 2 (1991): 163-189.

[88] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 55.

การกระทำความผิดในผู้ใหญ่ ซึ่งมักเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ฉ้อโกง ไปจนถึงความผิดที่ร้ายแรง (Violent) เช่น ข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดเกี่ยวกับอาวุธ หรือฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ขณะที่เยาวชนมีกระบวนการตัดสินใจยุติการกระทำความผิดกฎหมายค่อนข้างเร็ว อาจมีเยาวชนเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่พัฒนาความชำนาญในการกระทำความผิดจนกลายเป็นผู้กระทำความผิดที่ชำนาญเฉพาะด้าน (Specialized Offenders) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าเยาวชนจะไม่กระทำความผิดร้ายแรงในการกระทำความผิดครั้งต่อไป[89]

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดซ้ำ

ปัจจัยที่ 1 **สภาพครอบครัว การเลี้ยงดู และการคบเพื่อน**

Smith และ Stern ศึกษาพบว่าเด็กที่เติบโตในบ้านซึ่งขาดความอบอุ่น พ่อแม่ขาดทักษะในการจัดการกับพฤติกรรมของเด็กและที่มีชีวิตท่ามกลางความขัดแย้งหรือการกระทำที่ทารุณมีแนวโน้มกลายเป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายในอนาคต[90] การเลี้ยงดูประคับประคองและสนับสนุนควบคุมและสอดส่องพฤติกรรมของเด็กจึงเป็นปัจจัยในการจัดการครอบครัวที่สัมพันธ์กับการกระทำความผิดกฎหมายของเด็กมากที่สุด[91] Blumstein ศึกษาพบว่าการเลี้ยงดูของพ่อแม่มีผลต่อการเริ่มต้นของพฤติกรรมกระทำความผิดกฎหมายอาญาที่มีลักษณะร้ายแรงในเด็ก[92] พ่อแม่ที่เป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นอาชญากร พ่อแม่ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวและมีทัศนคติต่อต้านสังคม วิธีการเลี้ยงดูบุตรที่ด้อยคุณภาพ ครอบครัวที่แตกร้าวหรือหย่าร้าง ขนาดของครอบครัวที่แออัดและรายได้ต่ำล้วนมีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดกฎหมายของเด็ก อย่างไรก็ตาม Robins ศึกษาพบว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนและพฤติกรรมต่อต้านสังคมในเด็กเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงพฤติกรรมในวัยผู้ใหญ่ได้ดียิ่งกว่าปัจจัยทางครอบครัว[93] นอกจากนั้น สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์ อธิบายว่าการคบเพื่อนมีความเกี่ยวพันกับการกระทำผิดกฎหมาย การคบเพื่อนผู้กระทำผิดกฎหมายเป็นปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งผลต่อการเริ่มกระทำผิดกฎหมายของผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิต โดยเห็นว่าปัจจัยเริ่มต้นตั้งแต่ผู้กระทำความผิดยังเยาว์วัยผ่านระยะเวลาอันยาวนานจนแทรกซึมลึกลงไปเป็นส่วนหนึ่งของความรู้สึกนึกคิด บุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของผู้กระทำผิดกฎหมายนั้น ทำให้การลงโทษใดๆ ไม่อาจมีผลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดที่เบี่ยงเบนของผู้กระทำผิดกฎหมาย อันมีสาเหตุจาก

---

[89] เรื่องเดียวกัน, 47-54.

[90] Smith และ Stern, "Family environment and juvenile deliquency: A study on warmth and conflict," **Journal of Child Psychology and Psychiatry** 38, 5 (1997): 457-468.

[91] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 61.

[92] Blumstein, "The impact of parental upbringing on juvenile violent crimes," **Criminology Quarterly** 20, 2 (1993): 235-251.

[93] Robins, "Deviant behavior in children and its implication for adult crime," **Journal of Forensic Sciences** 11, 4 (1966): 487-500.

ปัจจัยทางครอบครัวที่บกพร่องและการใช้ชีวิตในวัยเยาว์ที่ไม่เหมาะสมได้ จึงต้องแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดและพฤติกรรมผ่านกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของแต่ละบุคคล เพื่อลดพฤติกรรมกระทำผิดกฎหมายให้ได้มากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ[94]

ปัจจัยที่ 2 **การศึกษาและการทำงาน**

Chappell ศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการกระทำความผิดซ้ำเป็นไปในทางบวก ผู้ต้องขังที่ได้รับการศึกษามากจะลดความเป็นไปได้ในการกระทำความผิดซ้ำได้มาก[95] สุพิชฌาย์ อธิบายว่าความรู้และการศึกษามีผลต่อการกลับไปกระทำความผิดซ้ำอย่างมีนัยสำคัญ โดยช่วยกล่อมเกลาความนึกคิดของผู้กระทำความผิดให้สามารถวิเคราะห์และชั่งน้ำหนักถึงผลดีหรือผลเสียจากการกระทำผิดกฎหมายได้ ทั้งยังช่วยเพิ่มโอกาสด้านการงานและการดำรงชีพของผู้กระทำความผิด เกิดความผูกพันต่อวิถีการดำรงชีพที่ชอบด้วยกฎหมาย กระบวนการปรับปรุงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดที่สอดคล้องกับแนวทางของสังคมและศีลธรรม การส่งเสริมให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ภายหลังการพ้นโทษ เพื่อไม่กลับไปใช้ชีวิตในรูปแบบเดิมก่อนถูกดำเนินคดี จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการลดการกระทำความผิดซ้ำ[96]

ปัจจัยที่ 3 **การใช้ยาเสพติด การติดอบายมุข และความผิดปกติทางจิต**

งานวิจัยจำนวนมากพบว่าการใช้ยาเสพติดและสิ่งมึนเมา (Substance Abuse) ทำให้อารมณ์และพฤติกรรมผิดปกติ โดยมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดกฎหมายและการกระทำความผิดซ้ำ[97] กระบวนการยุติธรรมจึงต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าวของผู้กระทำความผิด เพื่อไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก Lovell อธิบายการเจ็บป่วยทางจิต (Mental Illness) ว่าคือสภาวะที่กระบวนการนึกคิด อารมณ์และความรู้สึกของผู้ป่วยมีผลต่อความสามารถในปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งความสามารถในการทำงานหรือการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมลดลง[98] งานวิจัยจำนวนมากพบความสัมพันธ์ระหว่างอาการเจ็บป่วยทางจิตกับการกระทำความผิดซ้ำ โดยเป็นปัจจัยเสี่ยงอย่างหนึ่งในการกลับไปกระทำความผิดซ้ำ หากกระบวนการยุติธรรมไม่ดำเนินการรักษาอาการเหล่านั้น อย่างไรก็

---

[94] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 61-68.

[95] Chappell, "Post-secondary correctional education and recidivism: A meta-analysis of research conducted 1990-1999," **Journal of Correctional Education** 53, 2 (2002): 139-145.

[96] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 68-73.

[97] National Institue on Drug Abuse (NIDA). (2018). Drugs, brains, and behavior: The science of addiction. *National Institues of Health.*

[98] Lovell, "Patterns of Disturbed Behavior in a Supermax Population," **Criminal Justice and Behavior** 35, 8 (2008): 985-1004.

ตาม งานวิจัยบางส่วนพบว่าอัตราการกระทำความผิดซ้ำของผู้มีอาการทางจิตไม่สูงกว่าผู้ที่ไม่มีอาการทางจิต[99]

ปัจจัยที่ 4 **สภาพเศรษฐกิจและสังคม**

สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์ เห็นด้วยกับงานศึกษาของ Robert K. Merton ที่พบว่าการให้ความสำคัญกับความสำเร็จมากเกินไปเป็นสาเหตุสำคัญของความเจ็บป่วยของสังคมอเมริกัน[100] ซึ่งสะท้อนถึงสังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างดี Elliott Currie ศึกษาพบว่าสังคมการตลาด (Market Society) ทำให้การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวกลายเป็นหลักการของชีวิตผู้คนในสังคมมากขึ้น ประชากรถูกบีบให้อยู่ภายใต้การตัดสินใจของเอกชนผู้มั่งคั่ง การกดค่าจ้างแรงงาน การออกจากถิ่นฐานบ้านเกิดไปทำงาน ครอบครัวทำงานหนักเพื่อเลี้ยงชีพทำให้ขาดการดูแลบุตรหลาน การสะสมความเครียดจากการขาดแคลนรายได้ การสร้างค่านิยมด้านวัตถุ และการขาดการใส่ใจจากรัฐ ส่งผลให้เกิดสังคมที่เหมาะสมต่อการก่ออาชญากรรม[101] สุพิชฌาย์เห็นว่าการที่สภาพสังคมและเศรษฐกิจให้ความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายด้านวัตถุและเงินทองอย่างยิ่งยวดนั้น หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหรือเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ด้วยตนเองภายหลังพ้นโทษจะส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ[102]

ปัจจัยที่ 5 **ผลกระทบจากการกระทำความผิดในครั้งก่อน**

ทฤษฎีตราบาป (Labeling Theory) อธิบายผลลัพธ์ของการมีประสบการณ์ถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากรหรือผู้กระทำผิดกฎหมายว่าเป็นอุปสรรคต่อการกลับคืนสู่สังคมและเพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ[103] เยาวชนที่ถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายจะหันไปคบค้าสมาคมกับเยาวชนที่ถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายด้วยกัน เพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดขึ้นอีก Lawrence Sherman เสนอว่าการลงโทษจะมีผลเป็นการลดหรือเพิ่มหรือไม่มีการกระทำความผิดในอนาคต ขึ้นอยู่กับประเภทของผู้กระทำความผิด ลักษณะของการกระทำความผิด สภาพสังคมและระดับการวิเคราะห์ของผู้กระทำความผิดต่อสถานการณ์[104] ดังนั้น โอกาสในการกลับไป

---

[99] Teplin, Abram และ McClelland, "Prevalence of psychiatric disorders among incarcerated women: Pretrial jail detainees," **Archives of General Psychiatry** 53, 6 (1996): 505-512.

[100] Merton, "Social Structure and Anomie," **American Sociological Review** 3, 5 (1938): 672-682.

[101] Currie, "Market, Crime and Community:Toward a Mid-Range Theory of Post-Industrial Violence," **Theoretical Criminology** 1, 2 (1997): 147-172.

[102] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 73-75.

[103] Becker, **Outsiders : Studies in The Sociology of Deviance** (New York: Free Press, 1963).

[104] Sherman, "Defiance, Deterrence, and Irrelevance: A Theory of the Criminal Sanction," **Journal of Research in Crime and Delinquency** 30, 4 (1993): 445-473.

กระทำความผิดจะมีมากในกลุ่มผู้กระทำความผิดที่ขาดความผูกพันกับสังคม (Stakes of Social Bond)[105]

ปัจจัยที่ 6 **ความล้มเหลวของการลงโทษ การแก้ไขฟื้นฟู และการกลับคืนสู่สังคม**

เจตจำนงอิสระ (Free Will) ตามความเชื่อของสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิคมองว่ามนุษย์จะละเว้นไม่กระทำผิดกฎหมาย ถ้าการลงโทษก่อให้เกิดความเจ็บปวดมากกว่าความพึงพอใจที่ได้รับจากการกระทำผิดกฎหมาย[106] ประสิทธิภาพของการลงโทษจึงต้องมีความแน่นอนและรวดเร็ว ในทางปฏิบัติ หากผู้กระทำความผิดเห็นว่าโทษที่ตนได้รับน้อยเกินไป ผู้กระทำความผิดจะไม่ตระหนักในสิ่งที่ตนกระทำไม่ถูกต้องนั้น หากเห็นว่าโทษที่ตนได้รับมากเกินไป ผู้กระทำความผิดจะแยกตัวออกจากสังคมและกลับไปกระทำความผิดอีก[107] โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อผู้กระทำความผิดเข้าร่วมโปรแกรมอย่างสมบูรณ์และไม่ขาดตอน[108] หากขาดความร่วมมือจากตัวผู้กระทำความผิด โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูจะมาสามารถลดการกระทำความผิดซ้ำได้ อุปสรรคของการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงเกี่ยวข้องกับองค์กรที่จัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู การเข้าถึงสาเหตุของการกระทำความผิดแต่ละราย การควบคุมคุณภาพของกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู และตัวผู้กระทำความผิดเอง ผู้กระทำความผิดที่กลับคืนสู่สังคมมักเกิดปัญหาการปรับตัวภายหลังพ้นโทษ การไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ[109]

2. ทฤษฎีและแนวคิดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

บุคคลผู้กระทำความผิดซ้ำเป็นคำที่ใช้สำหรับอาชญากรที่ทำผิดเป็นนิสัย มีการทำความผิดซ้ำๆ หรือเป็นอาชญากรอาชีพที่มีพฤติกรรมแข็งกระด้างไม่สะทกสะท้านต่อการกระทำความผิด ในขณะที่การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดอาญานั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำบ่อยๆ เมื่อพิจารณาจากการกระทำตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และแม้ว่าจะมีการถูกจับกุมดำเนินคดีและเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในสถานพินิจแล้วก็ตาม แต่เมื่อผ่านพ้นจากการควบคุมดูแลดังกล่าวแล้วก็จะหวนกลับมากระทำความผิดและถูกจับกุมอีกครั้ง หรือเข้าสู่

---

[105] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 75-95.

[106] Beccaria, **On crimes and punishments** (Harvard University Press, 1764).

[107] Sampson และ Laub, "Crime in the Making:Pathways and Turning Points Through Life," **Crime & Delinquency** 39, 3 (1993).

[108] Lipsey, Landenberger และ Wilson, "Effects of Cognitive-Behavioral Programs for Criminal Offenders," **Campbell Systematic Reviews** 3, 1 (2007): 6.

[109] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 104-106.

กระบวนการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด[110] อนึ่ง ในวัฏจักรของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนนั้น จะรวมผลลัพธ์หลายประการเข้าด้วยกัน เช่น การจับกุมซ้ำ การจำคุกซ้ำ การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอีกครั้งในคดีใหม่ และเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูซ้ำ หรือเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาอีกครั้ง ซึ่งขึ้นอยู่กับการให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ

ความเข้าใจเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนผู้กระทำความผิดอาญามักเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาชญากรรมและพฤติกรรมต่อต้านสังคม ซึ่งไม่ใช่เรื่องใหม่ที่ถูกหยิบยกขึ้นกล่าวอ้างทางการศึกษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎี นักปรัชญา และนักจิตวิทยาพยายามอธิบายเหตุผลหรือแรงกระตุ้นที่บีบบังคับให้บุคคลกระทำความผิดอาญา เช่น Marx ได้อธิบายรูปแบบต่าง ๆ ของพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อการกระทำความผิดบนแนวทางของมาร์กซิสต์ว่าเป็นการเบี่ยงเบน หรือเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำความผิดที่แปลกแยกไปจากจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ความเชื่ออันเป็นบรรทัดฐานหรือแตกต่างจากบรรทัดฐานของสังคม (Societal norm) และถือว่าเป็นอันตรายต่อสังคม[111] ทั้งนี้พฤติกรรมอาชญากรรม และพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior) มีส่วนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ผิดแผกจากกฎเกณฑ์หรือระเบียบของสังคม แต่มีประเด็นที่แตกต่างกันตรงที่พฤติกรรมอาชญากรรมมีมาตรการของการควบคุมอย่างเป็นทางการอันเป็นตัวกำหนดหลักเกณฑ์ ในขณะที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนกลับมีเพียงการควบคุมอย่างไม่ทางการเป็นตัวชี้วัด

หากกล่าวถึงการลดการเกิดอาชญากรรม ต้องย้อนกลับมาตรวจสอบความถูกต้องของศีลธรรม สิ่งที่สังคมยอมรับบนบรรทัดฐานของสังคม หากสังคมไร้ระเบียบก็เท่ากับตอกย้ำการขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งส่งผลต่อการกระทำความผิดอาญา โดย Rebert K. Merton ได้เสนอ “ทฤษฎีความกดดัน” (Strain Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาและอาชญาวิทยาที่พัฒนามาจากสภาวะไร้กฎเกณฑ์ของ Emile Durkheim นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสซึ่งมองว่าความเครียดในสังคมเกิดจากโครงสร้างทางสังคมที่ยึดโยงอยู่กับเป้าหมายเดียวโดยไม่ได้เป็นสื่อกลางให้คนทุกคนบรรลุเป้าหมายได้อย่างเท่าเทียมกัน ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างวัฒนธรรมกับโครงสร้างทางสังคม และเมื่อโครงสร้างทางสังคมก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำที่ทำให้ต้องอยู่ภายใต้ความกดดันจนทำให้เกิดการกระทำที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการเกิดอาชญากรรมก็เป็นผลโดยตรงจากการที่ชนชั้นล่างรู้สึกผิดหวังและสิ้นหวังจากทุกสิ่งทุกอย่างที่ถูกกำหนดโดยชนชั้นกลางและชนชั้นสูง รวมทั้งเกิดความไม่เป็นระเบียบของสังคมด้วย[112] ทั้งนี้ Robert K.Meton ได้อธิบายควบคู่ไปกับคำว่า

---

[110] James, "Offender Reentry: Correctional Statistics, Reintegration into the Community, and Recidivism,"(2015). accessed on June 7, 2023.

[111] Marx และ Engels, **The Communist Manifesto** (New York: Appleton-Century Crofts, 1847).

[112] Durkheim, **The Division of Labour in Society** (New York: Macmillan, 1893).

“พฤติกรรมเบี่ยงเบน” ว่าบนพื้นฐานหลักทั่วไปของสังคมทุกสังคมต้องมีวัตถุประสงค์หลัก แต่สังคมไม่มีวิถีทางที่จะทำให้ทุกคนไปสู่วัตถุประสงค์หลักนั้นได้ทุกคน และเมื่อใดก็ตามที่คนในสังคมไม่สามารถใช้วิถีทางที่สังคมกำหนดให้กระทำอย่างถูกต้องได้ คนเหล่านั้นก็จะนำวิถีทางที่มิชอบมาใช้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสภาวะไร้ระเบียบในสังคม อันนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างจุดมุ่งหมายและวิถีทางในการไปสู่จุดหมายนั้น

นอกจากนี้ Reobert Agnew นักอาชญาวิทยาผู้คิดค้น “ทฤษฎีสภาวะกดดันทั่วไป” (General Strain Theory) อธิบายว่าความกดดันจนถึงขั้นมีความเครียดและลงมือกระทำความผิดนั้นประกอบไปด้วยหลายปัจจัย เช่น ความกดดันที่เกิดจากความผิดหวังและความไม่สำเร็จที่ทำให้รู้สึกว่าตัวเองด้อยกว่าผู้อื่น ความกดดันจากสิ่งเร้าเชิงบวก เช่น การสูญเสียคนรัก ทำให้เกิดการหาสิ่งทดแทนหรือทางแก้แค้น ความกดดันจากสิ่งเร้าเชิงลบ เช่น ถูกทอดทิ้ง ถูกประทุษร้าย หรือเคยตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมมักจะแสดงออกด้วยการระบายความโกรธ หรือหาทางออกด้วยการเสพยาเสพติด มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อการกระทำความผิด เป็นต้น[113]

ดังนั้นตามทฤษฎีดังกล่าวผู้กระทำความผิดที่ได้รับการปล่อยตัวอาจกระทำความผิดซ้ำหากต้องเผชิญหรือสัมผัสกับความเครียด ความกดดันเหล่านี้อีก ซึ่งแรงกดดันที่มีอยู่ในสังคมและทัศนคติมีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน[114] ประกอบกับความไร้ระเบียบและไร้กฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอาจช่วยให้สามารถแสดงพฤติกรรมทางอาญาได้ง่ายขึ้น ดังนั้นการแตกสลายของบรรทัดฐานทางสังคมจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดพฤตกรรมทางอาญาและการกระทำความผิดซ้ำได้เช่นกัน

2.1 แนวคิดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำโดยทั่วไปอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) เคยถูกจับกุม (2) เคยถูกฟ้องร้อง (3) เคยถูกต้องโทษ แต่แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนยังไม่เป็นที่แน่ชัด สำหรับในประเทศไทย กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้นิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนว่าหมายถึงเด็กและเยาวชนที่ถูกปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนและถูกจับภายในรอบระยะเวลา 1 ปี 2 ปี และ 3 ปี[115] พัชรา สินลอยมา และคณะ ให้นิยามความหมายของเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำว่าหมายถึงบุคคลที่อายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งเคยกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ทำให้เกิดความ

---

[113] Agnew, "Building on the Foundation of General Strain Theory: Specifying the Types of Strain Most Likely to Lead to Crime and Delinquency," **Journal of Research in Crime and Delinquency** 38, 4 (2001): 319-361.

[114] Agnew, "Found for A General Strain Theory of Crime and Delinquency," **Criminology** 30, 1 (1992): 47-87.

[115] ธีระ สินเดชารักษ์ และคณะ, "โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ," (รายงานการวิจัย, สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2564), หน้า 7.

เสียหายแก่บุคคลอื่นหรือสังคม และเคยถูกลงโทษโดยคำพิพากษาของศาลมาแล้ว หรือมีคดีความอยู่ในกระบวนการยุติธรรม แต่เยาวชนไปกระทำความผิดใหม่ ต่างกรรมต่างวาระกับคดีก่อนหน้า อาจเป็นคดีฐานความผิดเดิมหรือฐานความผิดใหม่ก็ได้[116]

2.2 การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอยู่กับการให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น สำหรับในประเทศไทย หากนำความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนซึ่งได้แก่ การเคยถูกจับกุม เคยถูกฟ้องร้อง เคยถูกต้องโทษ ดังที่อธิบายข้างต้น มาปรับใช้สำหรับเป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน อาจกำหนดได้ว่าการจะถือว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำก็ต่อเมื่อ (1) มีการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะซ้ำกับฐานความผิดที่เคยกระทำผิดมาแล้วหรือไม่ ภายหลังการถูกปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนและถูกจับภายในรอบระยะเวลา 1 ปี 2 ปี และ 3 ปี และ (2) เคยกระทำผิดทางอาญาที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือสังคม และเคยถูกลงโทษโดยคำพิพากษาของศาลมาแล้ว หรือมีคดีความอยู่ในกระบวนการยุติธรรม

2.3 ลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

ลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนมักจะเริ่มต้นจากการกระทำความผิดและความถี่ของการกระทำความผิด การเริ่มต้นกระทำความผิดและลักษณะของการกระทำความผิดจะนำไปสู่ความถี่ในการกระทำผิดของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง[117] ทั้งนี้ การเริ่มต้นกระทำผิดต่อกฎหมายของเด็กและเยาวชน มักมีประวัติการถูกจับกุมก่อนอายุ 18 ปี และการกระทำความผิดจะลดลงตามช่วงอายุที่มากขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณของการเติบโตและการปรับตัวเข้าสู่สังคม[118] การกระทำความผิดและความถี่ของการกระทำความผิดจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงเวลา โดยไม่จำกัดเฉพาะความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง เยาวชนที่เริ่มต้นกระทำความผิดมีแนวโน้มกระทำความผิดถี่ขึ้นจนถึงวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดซ้ำ การใช้ยาเสพติดสาเหตุจากครอบครัว สภาวะแวดล้อม รวมถึงการกระทำความผิดในอดีตเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ความถี่ของการกระทำความผิดมีมากขึ้น[119]

---

[116] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 1-6.

[117] Sampson และ Laub, "Life-Course Desisters? Trajectoried of Crime Among Delinquent Boys Followed to Age 70," **Criminology** 41, 3 (2003): 555-592.

[118] Moffitt, "Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy," **Psychological Review** 100, 4 (1993): 674-701.

[119] Loeber และ Farrington, "Young children who commit crime: Epidemiology, developmental origins, risk factors, early interventions, and policy implications," **Development and psychopathology** 12, 4 (2000): 737-762.

ในการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จะต้องพิจารณาจากสิ่งที่สะท้อนถึงความถี่และความรุนแรงของการกระทำความผิดประกอบกัน[120] โดยแนวทางเกณฑ์การชี้วัด ได้แก่ ช่วงระยะเวลา ประเภท และความรุนแรงของการกระทำความผิด กล่าวคือ ช่วงระยะเวลาของการกระทำความผิดซ้ำ คือ ช่วงระยะเวลาที่ถูกจับภายในรอบระยะเวลา 1 ปี 2 ปี และ 3 ปี ภายหลังการถูกปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ส่วนประเภทและความรุนแรงของการกระทำความผิดซ้ำ คือ ลักษณะที่เคยกระทำผิดทางอาญาตามรายงานประวัติการกระทำความผิดในอดีต เช่น การทำร้ายร่างกาย การขโมย หรือการใช้ยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือสังคม และได้ถูกลงโทษโดยคำพิพากษาของศาลมาแล้ว หรือมีคดีความอยู่ในกระบวนการยุติธรรม อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการกระทำความผิดซ้ำ[121]

2.4 สาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

สาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนมีลักษณะและที่มาโดยทั่วไปเช่นเดียวกับการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่ ในทางทฤษฎีมักมีการศึกษาการกระทำความผิดของผู้ใหญ่จากการกระทำความผิดสำเร็จแล้ว จึงค้นหาสาเหตุของการกระทำความผิดเพื่อนำไปออกแบบการลงโทษและการแก้ไขฟื้นฟูในระบบราชทัณฑ์ แต่การศึกษาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน แนวทางในทางทฤษฎีจะค้นหาปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดกฎหมาย โดยไม่มุ่งต่อการกระทำความผิดและลงโทษ และโดยมุ่งต่อการแก้ไขสภาพปัญหาที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนและแสวงหาวิธีการแก้ไขฟื้นฟูปัจจัยเหล่านั้น สำหรับการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่กฎหมายมักมีมาตรการเพิ่มโทษ แต่การกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชน กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะต้องค้นหาปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำมากขึ้น เพื่อนำไปออกแบบการแก้ไขฟื้นฟูเป็นการเฉพาะในระบบของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน[122]

1) **สภาพครอบครัว การเลี้ยงดู การคบเพื่อน และพฤติกรรมเลียนแบบ**

2) **ปัจจัยเสี่ยงที่มาจากสิ่งแวดล้อม** เช่น ครอบครัว โรงเรียน และสังคม เป็นหนึ่งในสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ[123] เด็กและเยาวชนซึ่งได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

---

[120] Barnes J. C. และ Brian B. Boutwell, "A Demonstration of the Generalizability of Twin-based Research on Antisocial Behavior," **Behavior genetics** 43, 2 (2013): 120-131.

[121] Lipsey และ Derzon, **Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: a synthesis of longitudinal research** (CA: Sage Publications, 1998).

[122] Dishion และ Patterson, "The development and ecology of antisocial behavior," **Developmental psychopathology** 3(2006): 503-541.

[123] Hawkins และคณะ, "A Review of Predictors of Youth Violence," in **Serious & Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions**, eds. Loeber and Farrington (Thousand Oaks, California: SAGE Publications, 1998), pp. 106-146.

การให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนในระดับต่ำ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและแม่และพ่อแม่กับเด็กและเยาวชนเป็นไปในทางลบ[124] การเลียนแบบพ่อแม่ที่กระทำผิดกฎหมาย[125] การคบเพื่อนที่กระทำความผิดและการเลียนแบบเพื่อน[126] ล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงด้านบุคคลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด หากปัจจัยดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ย่อมเพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ

3) **การศึกษาและการทำงาน** การศึกษาและการทำงานเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาในชีวิตของเด็กและเยาวชน โดยเด็กหรือเยาวชนแต่ละคนมีความสนใจและเป้าหมายที่แตกต่างกัน หากเมื่อใดที่เด็กหรือเยาวชนมีความรู้สึกว่าเป้าหมายนั้นสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับค่านิยมทางสังคม ย่อมส่งผลกระทบต่อการตอบสนองของเด็กหรือเยาวชนต่อระบบการศึกษาหรือการทำงานได้ การมีเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนหรือไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาหรือการทำงานจะทำให้เด็กหรือเยาวชนรู้สึกห่างไกลและไม่เชื่อมโยงกับระบบการศึกษาหรือการทำงาน[127] ในขณะเดียวกัน เด็กและเยาวชนซึ่งมีความสนใจในการศึกษาหรือการทำงานในระดับต่ำ เนื่องจากไม่มีเป้าหมายหรือมีเป้าหมายของตนไม่สอดคล้องกับค่านิยมทางสังคมจะส่งผลให้ไม่เป็นที่ยอมรับของคนในระบบการศึกษาหรือการทำงานหรือครอบครัวด้วย[128] อันเป็นปัจจัยเสี่ยงด้านสังคมต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด หากปัจจัยดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ย่อมเพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ

4) **การใช้ยาเสพติด การติดอบายมุข และความผิดปกติทางจิต** เด็กและเยาวชนซึ่งมีทัศนะคติต่อต้านครอบครัวหรือโรงเรียนหรือสังคม มักแยกตัวออกจากสภาวะแวดล้อมที่กดดันและเลือกที่จะมีวัฒนธรรมใหม่ในสภาวะแวดล้อมใหม่ซึ่งไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม[129] โดยใช้ยาเสพติดหรืออบายมุขทดแทนความบกพร่องในจิตใจ จนอาจมีบุคลิกภาพแปรปรวนและนำไปสู่ความผิดปกติทางจิต[130] อันเป็นปัจจัยเสี่ยงด้านสภาวะแวดล้อมต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเด็กและ

---

[124] Patterson, Reid และ Dishion, **Antisocial Boys** (Castalia Publishing, 1992).

[125] Bandura, **Social learning theory** (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1977), pp. 1-46.

[126] Dishion และ Tipsord, "Peer contagion in child and adolescent social and emotional development," **Annual review of psychology** 62(2001): 189-214.

[127] Ryan และ Deci, "Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being," **American Psychologist** 55, 1 (2000): 68-78.

[128] Eccles และ Wigfield, "Motivational beliefs, values, and goals," **Annual review of psychology** 53, 1 (2002): 109-132.

[129] Steinberg, "We Know Some Things: Parent-Adolescent Relationships in Retrospect and Prospect," **Journal of Research on Adolescence** 11(2001): 1-9.

[130] Degenhardt และ Hall, "Extent of illicit drug use and dependence, and their contribution to the global burden of disease," **The Lancet** 379, 9810 (2012): 55-70.

เยาวชน ซึ่งเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด หากปัจจัยดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ย่อมเพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ ทั้งนี้ การกระทำความผิดเนื่องจากความผิดปกติทางจิตซึ่งไม่ได้มาจากสภาวะแวดล้อมมีค่อนข้างน้อย[131]

5) **สภาพเศรษฐกิจและสังคม** แม้ว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมอาจไม่ใช่ปัจจัยเสี่ยงโดยตรงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด แต่สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่กดดันต่อครอบครัว ย่อมส่งผลกระทบถึงคุณภาพการเลี้ยงดูที่เหมาะสมในเด็กและเยาวชน[132] นอกจากนั้น ค่านิยมที่การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวกลายเป็นหลักการของชีวิตผู้คนในสังคม ย่อมส่งผลถึงทัศนะคติที่เสี่ยงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเด็กและเยาวชน[133] ซึ่งเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด หากเด็กและเยาวชนเคยกระทำความผิดมาแล้ว ภายหลังยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของตนเอง จะส่งผลให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้[134]

6) **ผลกระทบจากการกระทำความผิดในครั้งก่อน** เด็กและเยาวชนที่ถูกตราหน้าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายจะหันไปคบค้าสมาคมกับเยาวชนที่ถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายด้วยกัน[135] เพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดขึ้นอีก ซึ่งโอกาสในการกลับไปกระทำความผิดจะมีมากในกลุ่มผู้กระทำความผิดที่ขาดความผูกพันกับสังคม[136] ดังนั้น ทัศนะคติของชุมชนต่อการกระทำความผิดในครั้งก่อนของเด็กและเยาวชน จึงมีอิทธิพลต่อการกลับไปกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน[137]

7) **ผลจากมาตรการทางกฎหมายและการแก้ไขฟื้นฟูในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน** การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้นมักถูกมองว่าเป็นสัญญาณของ

---

[131] Kessler และคณะ, "Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of mental disorders in the WHO World Mental Health (WMH) Surveys," **World psychiatry : official journal of the World Psychiatric Association (WPA)** 6(2007): 168-176.

[132] Conger, Conger และ Martin, "Socioeconomic status, family processes, and individual development," **Journal of Marriage and Family** 72, 3 (2010): 685-704.

[133] Twenge และ Campbell, "Age and Birth Cohort Differences in Self-Esteem: A Cross-Temporal Meta-Analysis," **Personality and Social Psychology Review** 5, 4 (2001): 321-344.

[134] Moffitt และ Caspi, "Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways among males and females," **Development and psychopathology** 13(2001): 335-375.

[135] Moffitt, "Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy," **Psychological Review**: 674-701.

[136] Dishion, Capaldi และ Yoerger, "Middle Childhood Antecedents to Progressions in Male Adolescent Substance UseAn Ecological Analysis of Risk and Protection," **Journal of Adolescent Research** 14, 2 (1999): 175-205.

[137] Kazemian และ Farrington, "Comparing the Validity of Prospective, Retrospective, and Official Onset for Different Offending Categories," **Journal of Quantitative Criminology** 21, 2 (2005): 127-147.

ความผิดพลาดในระบบการเลี้ยงดูหรือปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ดังนั้น การเน้นไปที่มาตรการทางกฎหมายและการแก้ไขฟื้นฟูในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ[138] ทั้งนี้ ประสิทธิภาพของมาตรการทางกฎหมายและการแก้ไขฟื้นฟูในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะมีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นอย่างมาก ซึ่งนอกจากจะต้องมีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมที่เหมาะสมเฉพาะราย[139] โดยได้รับความร่วมมือจากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดและเข้าร่วมโปรแกรมอย่างสมบูรณ์ไม่ขาดตอนแล้ว กระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความแน่นอนและรวดเร็วด้วย[140] หากโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือถูกต่อต้านจากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดและเข้าร่วมโปรแกรมโดยไม่สมบูรณ์ กระบวนการยุติธรรมไม่มีความแน่นอนและล่าช้า เด็กหรือเยาวชนจะกลับไปมีพฤติกรรมเดิมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำอีก[141]

8) **ผลจากการปรับตัวเมื่อกลับคืนสู่สังคม** เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและกลับคืนสู่สังคมมักเกิดปัญหาการปรับตัวภายหลังการปล่อยตัว เนื่องจากการไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ความไม่มั่นใจในตนเอง ความกลัวการถูกปฏิเสธ และความรู้สึกว่าจะไม่มีส่วนในสังคม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ โดยอาจเป็นเพราะกระบวนทัศน์ส่วนบุคคลไม่เปลี่ยนไปจากเมื่อครั้งกระทำความผิด อันสืบเนื่องจากมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูขาดประสิทธิภาพ หรืออาจเป็นเพราะการกลับไปสู่สภาพครอบครัวและสภาวะแวดล้อมแบบเดิม หรืออาจเป็นเพราะชุมชนไม่ให้การยอมรับและปิดโอกาสในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม[142]

3. แนวคิดและทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอาญาและการกระทำความผิดซ้ำ

แนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาตามทฤษฎีทัณฑวิทยาผ่านทางทฤษฎีแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory) ทฤษฎีป้องปรามการกระทำความผิด (Deterrence Theories) และทฤษฎีตัดโอกาสในการกระทำความผิด (Incapacitation) ได้รับการทบทวนว่าไม่

---

[138] Scott และ Steinberg, **Rethinking juvenile justice** (Cambridge, MA, US: Harvard University Press, 2008).

[139] Mulvey, Schubert และ Piquero, "Pathways to Desistance Final Technical Report," ใน **U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Offtce of Juvenile Justice and Deliquency Prevention**(2010).

[140] Lipsey, "The Primary Factors that Characterize Effective Interventions with Juvenile Offenders: A Meta-Analytic Overview," **Victims & Offenders** 4(2009): 124-147.

[141] Cottle, Lee และ Heilbrun, "The prediction of criminal recidivism in juveniles: A meta-analysis," **Criminal Justice and Behavior** 28, 3 (2001): 367-394.

[142] Trulson, Marquart, Mullings และ Caeti, "In between adolescence and adulthood: Recidivism Outcomes of a Cohort of State Delinquents," **Youth Violence and Juvenile Justice** 3, 4 (2005): 355-387.

สามารถลดการกระทำผิดซ้ำได้[143] โดยทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการแทรกแซงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพในลดการกระทำผิดซ้ำ[144] โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้ร่วมกับแนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามทฤษฎีทัณฑวิทยาอย่างเหมาะสม

3.1 ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซ้ำ

Maltz[145] อธิบายว่าการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด คือกระบวนการที่มีความหมายตามลำดับดังนี้ (1) ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีปัญหา และปัญหานั้นเป็นสาเหตุโดยตรงของพฤติกรรมอาชญากร (2) บุคลากรของทัณฑสถานด้านการแก้ไขพฤติกรรม สามารถวินิจฉัยปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีวิธีดูแลแก้ไขพฤติกรรม (3) วิธีดูแลแก้ไขพฤติกรรมสามารถนำมาปรับใช้กับผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสม (4) ปัญหาของผู้กระทำความผิดได้รับการแก้ไข อันเป็นผลจากการได้รับการดูแลแก้ไขพฤติกรรมด้วยวิธีการของทัณฑสถาน อย่างไรก็ตาม Maltz ยอมรับว่ากระบวนการแก้ไขฟื้นฟูด้วยวิธีการของทัณฑสถานเป็นโครงสร้างที่มีภาระหนักมาก เนื่องจาก (1) พฤติกรรมกระทำผิดกฎหมายที่ผู้กระทำความผิดตัดสินใจฝ่าฝืนกฎหมายเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมนอกการควบคุมของหน่วยงานราชทัณฑ์ (2) การบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจำเป็นต้องมีการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูตลอดทั้งกระบวนการ (Process evaluation) โดยสัมพันธ์กับการประเมินผลลัพธ์ของโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูต่าง ๆ (Impact evaluation) ว่าทำให้แก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมได้หรือไม่ มิใช่ประเมินจากอัตราการกระทำผิดซ้ำเพียงประการเดียว Sutherland และคณะ[146] ศึกษาพบว่าผู้กระทำความผิดมักต่อต้านการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูอยู่เสมอ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่ากระบวนการแก้ไขฟื้นฟูไม่ใช่กระบวนการที่ทำได้โดยง่าย เนื่องจากบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูคือตัวผู้กระทำความผิดเอง โดยเฉพาะผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้วและเคยรับโทษตามกฎหมายมาแล้วยังกระทำความผิดซ้ำอีก กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูจึงอาจไม่สามารถช่วยแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้เสมอไป แต่แม้กระนั้นนักวิชาการยังคงพยายามพัฒนาวิธีการแก้ไขฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ[147]

---

[143] Durlauf และ Nagin, "Overview of “Imprisonment and Crime: Can Both be reduced?”," **Criminology & Public Policy** 10, 1 (2011): 13-54.

[144] Cullen และ Gendreau, "Assessing Correctional Rehabilitation: Policy, Practice, and Prospects," **Criminal Justice** 3(2000): 109-175.

[145] Maltz, **Recidivism** (Elsevier, 2015).

[146] Sutherland, Cressey และ Luckenbill, **Principles of criminology**, 11 ed. (New York: Rowman & Littlefield, 1993).

[147] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 115-176.

3.2 แนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซ้ำด้วยกระบวนการยุติธรรม

ปัจจุบันกฎหมายในประเทศส่วนใหญ่ต่างมีมาตรการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซ้ำด้วยกระบวนการยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกามีมาตรการเพิ่มโทษ (Sentencing Enhancement) ค่อนข้างรุนแรง[148] แต่การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดไม่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ คงมีเพียงกฎหมายระดับรัฐ (Federal law) และคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูเท่านั้น[149] กระบวนการยุติธรรมในประเทศออสเตรเลีย[150] มีมาตรการเพิ่มโทษโดยกำหนดรูปแบบการลงโทษและการแก้ไขฟื้นฟูเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) กลุ่มกฎหมายผู้กระทำความผิดร้ายแรงหรือกระทำผิดติดนิสัย (2) กลุ่มกฎหมายที่ให้อำนาจศาลพิจารณาปล่อยตัวเมื่อศาลเห็นสมควร (3) กลุ่มกฎหมายให้ขังผู้กระทำความผิดไว้ต่อไปภายหลังครบกำหนดโทษจำคุกตามคำพิพากษา และ (4) กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมดูแลผู้กระทำความผิดหลังพ้นโทษ กระบวนการยุติธรรมในประเทศญี่ปุ่นและในประเทศสิงคโปร์มีมาตรการเพิ่มโทษและการแก้ไขฟื้นฟูที่กำหนดไว้โดยตรงและชัดเจน การที่กฎหมายในประเทศส่วนใหญ่ต่างมีมาตรการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซ้ำด้วยกระบวนการยุติธรรม[151] สะท้อนถึงความพยายามของกระบวนการยุติธรรมในการปรับใช้แนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำตามทฤษฎีทัณฑวิทยากับแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซ้ำเข้าด้วยกัน

3.3 การแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่ไม่มีเจตนาหรือพฤติกรรมเป็นอาชญากร ได้แก่ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยเจ้าพนักงาน (Rehabilitation by the official theory) และทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยประชาชนและชุมชนร่วมกับเจ้าพนักงาน (Reintegration theory)

3.3.1 ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยเจ้าพนักงาน

หลักการของทฤษฎีนี้คือความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะหลายสาขาวิชาชีพ ในการออกแบบมาตรการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิดแต่ละราย เนื่องจากสาเหตุของการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิดมีความหลากหลาย ประโยชน์ของการใช้ทฤษฎีนี้จะตกแก่ราชทัณฑ์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

---

[148] Clear และ Dammer, **The Offender in the Community** (Wadsworth, 2000).

[149] Zedlewski, "Recidivism of Prisoners Released in 30 States in 2005: Patterns from 2005 to 2010,"(Washington, D.C.: US Department of Justice, 2017).

[150] Baldry, "Recidivism and the role of social factors post-release," **Criminology and Criminal Justice** (2004).

[151] Ito, "The Japanese criminal justice system: An overview," **Crime and Justice International** (2016).

3.3.2 ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยชุมชนร่วมกับเจ้าพนักงาน

หลักการของทฤษฎีนี้คือความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนที่เปิดใจยอมรับและให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม โดยเชื่อว่าชุมชนคือระบบงานย่อยของระบบงานยุติธรรม ซึ่งจะทำให้เป้าหมายของการแก้ไขฟื้นฟูบรรลุเป้าหมาย[152]

4. แนวคิดและทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาและกระทำความผิดซ้ำ

ภัทราวรรณ รัตนเกษตร อธิบายการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมว่าจะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก ดังนี้

3.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

หลักการสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้แก่ (1) สิทธิเด็กเป็นสิทธิติดตัว (inherent right) เด็กทุกคนมาตั้งแต่เกิด ไม่มีผู้ใดสามารถตัดทอนหรือจำกัดการใช้สิทธิอันชอบธรรมของเด็กหรือละเมิดได้ (2) การดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับเด็ก รัฐต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กและยึดถือหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรกเสมอ ภายใต้หลักการดังกล่าวเด็กจึงมีสิทธิในการมีชีวิตและอยู่รอด สิทธิได้รับการพัฒนา สิทธิแสดงความคิดเห็น และสิทธิการมีส่วนร่วม ดังนั้น การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กที่กระทำความผิด โดยจะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมานหรือถูกปฏิบัติหรือถูกลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่มีโอกาสได้รับการปล่อยตัวสำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี และจะไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนเสรีภาพโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือโดยพลการ การจับกุม กักขัง หรือจำคุกเด็ก จะต้องเป็นไปตามกฎหมายและจะใช้เป็นมาตรการสุดท้าย กรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย เด็กจะต้องได้รับการคุ้มครองจากการใช้ความรุนแรงทั้งปวงทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทอดทิ้ง และการแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ

3.2 สิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมตามความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก

ความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC Committee) เน้นย้ำถึงหลักการสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้แก่ (1) หลักการไม่เลือกปฏิบัติ โดยรัฐภาคีต้องใช้มาตรการที่จำเป็นโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อเด็กทุกคน ทั้งนี้ กรณีเด็กที่กระทำความผิดซ้ำ การฝึกอบรม

---

[152] วีนันท์กานต์ รุจิภักดิ์, นันท์รพัช ไชยอัครพงศ์, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และ มนต์ภัค พฤฒิถาวร, "โครงการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นในการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน," (รายงานการวิจัย, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2564), หน้า 66-67.

โดยผู้เชี่ยวชาญทางวิชาชีพเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (2) หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยในคำตัดสินใ คำสั่งใด ๆ ทั้งหมดภายใต้บริบทของการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กควรนำมาพิจารณาเป็นลำดับแรก (3) หลักการเคารพสิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนา โดยเด็กทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการมีแนวทางและแรงกระตุ้นจากรัฐภาคีภายใต้การพัฒนานโยบายและแผนงานระดับชาติที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (4) หลักประกันความยุติธรรมในการพิจารณาคดี โดยเด็กมีสิทธิแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีในทุกเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและควรได้รับการเคารพและดำเนินการอย่างเต็มที่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน

3.3 กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน

กฎแห่งกรุงปักกิ่งเน้นย้ำถึงระบบความยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนในความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน การทำให้เกิดความมั่นใจว่าการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะได้สัดส่วนกับสภาพแวดล้อมของตัวผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิด และสิทธิขั้นมูลฐานจะต้องได้รับการคุ้มครอง อาทิ การจับ การสอบสวน การพ้นจากระบบของกระบวนการยุติธรรม การควบคุมตัวไว้ดำเนินคดี และผู้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษา

3.4 ประโยชน์สูงสุดของเด็ก

หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อาจพิจารณาได้จากประโยชน์ของเด็กเชิงประจักษ์ตามเนื้อหาเชิงบรรทัดฐานที่เป็นกฎทั่วไป โดยหมายความถึงสิ่งที่ดีที่สุดเพื่ออนาคตของผู้เยาว์ในด้านการศึกษา การอบรมเลี้ยงดู ศีลธรรม การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี การอยู่ร่วมกันของพี่น้อง อันเป็นปัจจัยหลักที่ศาลต้องคำนึงถึงเมื่อมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์ หรืออาจพิจารณาได้จากการตีความของผู้ใช้กฎหมาย โดยประโยชน์ที่เด็กจะได้รับต้องได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับเด็กเมื่อเทียบกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหรือข้อโต้แย้งของผู้ที่เกี่ยวข้อง อนึ่ง ฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศฝรั่งเศสได้นำหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กบัญญัติไว้โดยตรงในกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก โดยให้อำนาจแก่ศาลฎีกาในการตรวจสอบคำวินิจฉัยของผู้พิพากษาว่ามีการวินิจฉัยตามหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือไม่และมีบทลงโทษหากคำวินิจฉัยนั้นขัดแย้งกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก[153]

ในทางปฏิบัติ ปัญหาการนำหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย อาจแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่

---

[153] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, (เชียงใหม่: นันทพันธ์พริ้นติ้ง, 2565), หน้า 24-58.

3.4.1 ส่วนของการสอบสวน

ในส่วนนี้ กฎหมายขาดการกำหนดเนื้อหาของประโยชน์สูงสุด เพื่อคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของเด็กในการสอบสวนให้ชัดเจน ดังเช่นในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด กฎหมายกำหนดให้ต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง แต่การทำหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายอย่างเต็มที่และสุจริตในการคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็กอย่างแท้จริง ไม่มีหน่วยงานควบคุมและกำกับดูแล ในการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชน กฎหมายกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนดังกล่าวด้วยก็ได้ (ไม่บังคับ) ในกรณีที่เป็นการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี กฎหมายกำหนดให้ต้องมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวน ไม่ว่าจะมีอัตราโทษจำคุกหรือจะมีการร้องขอหรือไม่ก็ตาม แต่การเข้าร่วมสอบสวนดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้จำเพาะไว้เพียงคดีในความผิด 9 ประเภท คือ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ความผิดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ ในส่วนของความผิดอื่น (นอกจาก 9 ประเภทดังกล่าว) ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกและผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีร้องขอ ก็ให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมรับฟังการสอบปากคำ ดังนั้น หากไม่เข้าเงื่อนไขของประเภทคดี (9 ประเภท) ที่กฎหมายกำหนด หรือแม้เป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุก แต่ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กไม่ได้ร้องขอ ก็ไม่จำเป็นต้องจัดให้มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวน การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนั้น จึงเป็นการผลักภาระให้เด็กหรือเยาวชนต้องตัดสินใจด้วยตนเองในการร้องขอนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการให้เข้าร่วมในการสอบสวนเพื่อคุ้มครองสิทธิตนเอง ทั้งที่ควรเป็นหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน อนึ่ง ในคดีที่มีอัตราโทษปรับสถานเดียวหรือมีโทษอื่นซึ่งไม่ใช่โทษจำคุก พนักงานสอบสวนสามารถทำการสอบสวนได้เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่จำเป็นต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบปากคำผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชน เช่น ความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจราจร เป็นต้น ดังนั้น หากพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กโดยพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเด็กเมื่ออยู่ในกระบวนการสอบสวน อันเป็นสถานการณ์ที่ยากลำบากที่ต้องเผชิญในขณะนั้น บทบัญญัติของกฎหมายจึงต้องกำหนดเนื้อหาของประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนไว้ให้ชัดเจน

แนวทางของกฎหมายต่างประเทศ ดังเช่นกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น สะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดเนื้อหาของกฎหมายโดยคำนึงประโยชน์สูงสุดของเด็กไว้

อย่างชัดเจนและตีความประโยชน์สูงสุดของเด็กโดยคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนจะได้รับแตกต่างจากสิทธิทั่วไป บนพื้นฐานของการประเมินผลที่เด็กและเยาวชนจะได้รับหากต้องใช้กระบวนการสอบสวน ซึ่งเป็นตัวอย่างสำหรับประเทศไทยในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง และเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมและได้ผลในทางปฏิบัติต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ดังนี้

กฎหมายของประเทศฝรั่งเศส กำหนดเนื้อหาของประโยชน์สูงสุด เพื่อคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของเด็กและเยาวชนในการสอบสวนไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้การสอบสวนเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องขอศาลออกหมายเรียกเด็กหรือเยาวชนไปให้ปากคำ ซึ่งหมายเรียกต้องมีรายละเอียดของข้อหาและรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองในชั้นสอบสวน ได้แก่ (1) องค์ประกอบและลักษณะความผิดที่เยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด (2) สิทธิในการแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมเพื่อทำหน้าที่แทนผู้มีอำนาจปกครอง (3) สิทธิในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว (4) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความในระหว่างการสอบสวน (5) การขอคำแนะนำทางกฎหมายก่อนเข้าสู่การสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อมูลดังกล่าวทั้งหมดไปยังผู้มีอำนาจปกครอง บิดามารดา บุคคลหรือองค์กรที่เด็กไว้วางใจ แต่ถ้าบิดาหรือมารดาไม่ได้เป็นผู้มีอำนาจปกครองอย่างแท้จริง พนักงานสอบสวนสามารถปฏิเสธการส่งรายละเอียดดังกล่าวได้หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อปกป้องประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเพื่อการดำเนินการสอบสวนที่เหมาะสม ซึ่งในกรณีนี้ เด็กหรือเยาวชนมีสิทธิกำหนดบุคคลที่ตนไว้วางใจและมีความเหมาะสมให้เป็นตัวแทนของตนเพื่อทำหน้าที่รับแจ้งข้อมูลรายละเอียดตามหมายเรียกได้ แต่หากเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถหาบุคคลที่เหมาะสมได้ พนักงานสอบสวนหรือผู้พิพากษาศาลเยาวชนจะเป็นผู้แต่งตั้งบุคคลใดคนหนึ่งมาทำหน้าที่แทนผู้มีอำนาจปกครอง โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ก่อนการสอบปากคำเด็กและเยาวชน พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ปกครอง บิดามารดา บุคคลหรือองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนไว้วางใจทราบในทันที โดยเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิให้บุคคลดังกล่าวเข้าร่วมการสอบสวนได้ ถ้าพนักงานสอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่าการเข้าร่วมดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อเด็กหรือเยาวชนและไม่กระทบหรืออาจเกิดความเสียหายต่อการสอบสวน แต่หากไม่มีผู้ปกครอง บิดามารดา บุคคลที่เด็กหรือเยาวชนไว้วางใจ หรือมีแต่ไม่สามารถมาเข้าร่วมการสอบสวนได้ หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก ศาลจะเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมให้ทำหน้าที่เข้าร่วมรับฟังการสอบสวนแทนบุคคลดังกล่าว

กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้การสอบสวนและฟ้องร้องคดีอยู่ภายใต้การดำเนินการของพนักงานอัยการ โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่นำมาใช้กับเด็กและเยาวชนด้วย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจพบการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน หรือจับกุมเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด

จะต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนให้พนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมง แต่ถ้าเป็นการกระทำผิดอาญาที่ต้องโทษปรับต้องนำตัวส่งไปยังศาลครอบครัวโดยตรง การสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำได้ในกรณีจำเป็น โดยเมื่อพบตัวเด็กหรือเยาวชนและมีเหตุที่น่าสงสัยว่าได้กระทำการอันฝ่าฝืนกฎหมายอาญา การสอบสวนจะต้องดำเนินการเพื่อค้นหาความจริง ด้วยความระมัดระวังต่ออารมณ์และความรู้สึกของเด็กหรือเยาวชน และจะต้องมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นๆ เข้าร่วมในการสอบสวนให้มากที่สุด เพื่อประเมินภูมิหลัง ลักษณะครอบครัว พฤติกรรมส่วนตัวของเด็ก และสภาพแวดล้อม ผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนสามารถแต่งตั้งทนายความเข้าร่วมในการสอบสวนได้ ในการสอบสวน เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ และไม่ให้การที่เป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง มีสิทธิได้รับการควบคุมแยกต่างหากจากผู้ใหญ่และเด็กหรือเยาวชนอื่น มีสิทธิห้ามเผยแพร่ข้อมูลที่อาจบ่งชี้ตัวเด็กหรือเยาวชน เมื่อสิ้นสุดการสอบสวน พนักงานอัยการจะส่งตัวเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลครอบครัว เมื่อมีพยานหลักฐานเพียงพอว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด อนึ่ง แม้จะไม่มีเหตุต้องสงสัยว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด แต่หากพนักงานอัยการเห็นว่าควรมีการส่งตัวเยาวชนให้ศาลพิจารณา เพื่อกำหนดมาตรการสำหรับพัฒนาแก้ไขพฤติกรรมให้ดีขึ้น พนักงานอัยการก็สามารถนำคดีเข้าสู่ศาลครอบครัว เพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและพัฒนาให้ดีขึ้นโดยเร็วได้

3.4.2 ส่วนของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดี

ในส่วนนี้ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดี (การเบี่ยงเบนคดี) เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งไม่ใช่การแก้แค้นทดแทนหรือการสร้างตราบาป แต่มุ่งเน้นต่อความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด อันเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดสำนึกตนและกลับตนเป็นคนดีโดยไม่ต้องฟ้อง แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย โดยให้ผู้เสียหายและคนในชุมชนเข้าเจรจาเพื่อหาข้อยุติ โดยการชดใช้เยียวยา การสร้างความสัมพันธ์ใหม่ที่ดีต่อกัน และการรับรองว่าจะไม่กระทำการที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอีกในอนาคต อนึ่ง คำนิยามและความเข้าใจต่อคำว่า “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” ยังมีความแตกต่างกันไปตามบริบทและความเข้าใจของแต่ละบุคคล แต่ละสังคมหรือชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนได้ยาก และเป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อาจจะไม่ได้อยู่ที่กระบวนการในทางปฏิบัติเพียงด้านเดียว แต่อยู่ที่คุณค่าที่ได้รับจากการดำเนินการด้วย[154]

---

[154] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก," วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์ 12, 1 (2566): 40-58.

งานวิจัยไทยที่เกี่ยวข้อง

1. กลุ่มงานวิจัยเชิงสาเหตุ

พันธุ์เทพ ถึงทรัพย์[155] ศึกษาเรื่องรูปแบบการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไทย ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 6 จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยเสี่ยงในกระทำความผิดซ้ำ ดังนี้ (1) ด้านส่วนบุคคล ได้แก่การขาดทักษะจัดการกับปัญหา ความต้องการเข้ากลุ่มเพื่อน ขาดจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดี (2) ด้านครอบครัว ได้แก่การเป็นตัวอย่างให้กระทำความผิด ความแตกแยกและขาดเวลาเลี้ยงดู ขาดทักษะการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม (3) ด้านสังคม ได้แก่สภาพแวดล้อมและชุมชนบีบบังคับและไม่เอื้ออำนวย สังคมไม่ยอมรับและไม่เปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษ ขาดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรจัดทำระเบียนเด็กและเยาวชน ปัจจัยและเงื่อนไขการกระทำความผิดซ้ำ การจัดกลุ่มผู้กระทำความผิด แนวทางและกิจกรรมการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ชื่นจิตร วาณิชย์สุวรรณ[156] ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่าเหตุผลที่ทำให้เด็กและเยาวชนไม่อยากกระทำความผิดซ้ำ คือ (1) ความรักและความเข้าใจจากคนในครอบครัว และ (2) การเพิ่มโทษให้สูงขึ้นเมื่อกระทำความผิดซ้ำ การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่า (1) ควรจัดตั้งหน่วยงานติดตามให้คำปรึกษาเยียวยาจิตใจ โดยกรมสุขภาพจิต (2) ปรับแก้ปัจจัยด้านครอบครัว (3) สร้างเสริมแบบอย่างที่ดีในโรงเรียน

ตะวันฉาย มิตรประชา[157] ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ คือสภาพแวดล้อมครอบครัว ชุมชน และสถานฝึกอบรม เยาวชนตัดสินใจกระทำความผิดซ้ำจากเพื่อนชวนและความอยากลอง การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรจัดกิจกรรมในสถานฝึกอบรมสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำโดยเฉพาะ ควรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ควรติดตามโดยนักสังคมสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัว

---

[155] พันธุ์เทพ ถึงทรัพย์, รูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไทย ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 6 จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2554), หน้า บทคัดย่อ.

[156] ชื่นจิตร วาณิชย์สุวรรณ, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2554), หน้า 118, 127-128.

[157] ตะวันฉาย มิตรประชา, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว," วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี 6, 1 (2557): 35-45.

ศิริวรรณ กมลสุขสถิต[158] ศึกษาเรื่องแนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยอาศัยปัจจัยตัวทำนายด้านอาชญาวิทยา ผลการศึกษาพบว่าการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่กระทำความผิดเพิ่มขึ้น มีโอกาสเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ และปัจจัยพื้นฐานด้านอายุ การอยู่อาศัย อาชีพผู้ปกครอง สามารถทำนายการกระทำความผิดซ้ำได้ การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรเพิ่มทักษะการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมและปฏิเสธเพื่อนที่ชักชวนกระทำความผิด ส่งเสริมการแก้ไขปัจจัยพื้นฐาน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

วิมลวรรณ ปัญญาว่อง, กนกรัตน์ สุขะตุงคะ และกอบหทัย คุณารักษ์[159] ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนผู้กระทำความผิด ผลการศึกษาพบว่าโอกาสกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนมีปัจจัยจาก 1) การศึกษาของเยาวชนและของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ 2) รายได้ต่ำและงานที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถของเยาวชนและของบิดามารดา 3) เยาวชนที่เคยกระทำความผิดครั้งแรกตั้งแต่อายุยังน้อยมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอีก 4) เยาวชนรับได้ต่อการได้รับโทษ แต่มีเพียง 1 ใน 4 ที่รู้สึกเสียใจต่อการกระทำความผิด 5) โครงสร้างครอบครัวมีผลต่อการกระทำความผิดมากกว่าสัมพันธภาพภายในครอบครัว การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรจัดให้มีโปรแกรมสร้างการตระหนักรู้ตัวและพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

กิตติ มะลิปรีดากุล ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ รายได้ภายในครอบครัวต่อเดือน สัมพันธภาพในครอบครัว สภาพแวดล้อมบริเวณที่พักอาศัย และข้อหาในการกระทำความผิด มีผลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ การศึกษา และการเลี้ยงดูของครอบครัวไม่มีผลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง โดยเสริมสร้างความรัก ความอบอุ่น และกิจกรรมการมีส่วนร่วมภายในครอบครัว

พรรณี ศรีวานิชย์พุฒิ ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเพื่อปกป้องการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ปัจจัยภายในส่วนใหญ่ขาดความอบอุ่น ไม่ได้รับการเอาใจใส่จาก

---

[158] ศิริวรรณ กมลสุขสถิต, "แนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดโดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวทำนายทางด้านอาชญาวิทยา," วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 7, 1 (2563): 17.

[159] วิมลวรรณ ปัญญาว่อง, กนกรัตน์ สุขะตุงคะ และ กอบหทัย คุณารักษ์, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนผู้กระทำผิด," วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 53, 3 (2551): 271-282.

ครอบครัว ส่วนใหญ่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เนื่องจากพันธุกรรม สภาพครอบครัวที่แตกแยก หย่าร้าง ปัจจัยภายนอกส่วนใหญ่เป็นด้านเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางสังคม กลุ่มเพื่อน สถานศึกษา ส่วนใหญ่กระทำความผิดซ้ำ 2-3 ครั้ง มีความรุนแรงเท่าเดิม ประเภทความผิดส่วนใหญ่เป็นยาเสพติดและความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าการจัดการของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ได้แก่ด้านเครื่องมือ ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีวิต และด้านอาชีพ ควรได้รับการพัฒนาและยกระดับอย่างต่อเนื่อง

2. กลุ่มงานวิจัยเชิงมาตรการ

มาตาลักษณ์ เสรเมธากุล[160] ศึกษาเรื่องหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก ผลการศึกษาพบว่าปัญหาการปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก แท้จริงอยู่ที่การพิจารณาว่า เมื่อใดจึงจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก “ในฐานะเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด” และเมื่อใดจึงจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก “ในฐานะเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก” โดยพิจารณาจากการขัดกันของผลประโยชน์ สถานการณ์ที่อาจตกอยู่ในอันตราย และระยะเวลาของภยันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้กฎหมายไทยยังคงปรับใช้อย่างเกลื่อนกลืนกัน งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดรายละเอียดแนวทางการปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในแต่ละขอบเขต

พชรมัณฑนา โพธิ์แก้ว[161] ศึกษาเรื่องปัญหาการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กที่กระทำความผิดซ้ำ ผลการศึกษาพบว่าทฤษฎีการลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ข่มขู่ยับยั้งและไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างให้กระทำความผิด ยังคงมีความสำคัญต่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในประเทศไทย เนื่องจากมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไม่สามารถใช้ควบคุมพฤติกรรมการกระทำความผิดซ้ำได้ กระบวนการยุติธรรมจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดการลงโทษ โดยไม่ควรตามกระแสนิยมด้านคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนของต่างประเทศมากเกินไป การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าอาจห้ามมิให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 สำหรับเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 15-18 ปี ในความผิดครั้งที่สองขึ้นไป หรือเข้าข่ายกระทำความผิดซ้ำ หรือกระทำความผิดซ้ำซาก หรือกระทำความผิดติดนิสัย

ประภัสสร คำดี[162] ศึกษาเรื่องปัญหาการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กและเยาวชน: ศึกษาเฉพาะในชั้นพิจารณาและแทนการพิจารณา ผลการศึกษาพบว่า

---

[160] มาตาลักษณ์ เสรเมธากุล, หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก, หน้า 2-3.

[161] พชรมัณฑนา โพธิ์แก้ว, ปัญหาการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กที่กระทำความผิดซ้ำ (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558), หน้า 108-112.

[162] ประภัสสร คำดี, ปัญหาการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กและเยาวชน : ศึกษาเฉพาะในชั้นพิจารณาและแทนการพิพากษา (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560), หน้า 3.

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาและแทนการพิจารณามีข้อบกพร่อง โดยยังไม่มีการกำหนดประเภทคดี ส่งผลให้การกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยปฏิบัติไม่สัมพันธ์กับสาเหตุของการกระทำความผิด ขาดการมีส่วนร่วมกับชุมชน และศาลใช้ดุลยพินิจส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมที่ศูนย์ฝึกอบรม การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการกำหนดประเภทความผิดและศาลควรใช้ดุลยพินิจในการลงโทษโดยเคร่งครัด

ปิยะนุช เงินคล้าย[163] ศึกษาเรื่องความท้าทายและโอกาสจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ผลการศึกษาพบว่าความเชื่อมั่นต่อมาตรการที่จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาเด็ก เมื่อเด็กผ่านกระบวนการฟื้นฟูบำบัดหรือผ่านการคุมประพฤติด้วยข้อกำหนดแล้ว หลายฝ่ายยังคงเชื่อว่ามาตรการเหล่านั้นไม่ได้ผล ตัวเลขการกระทำความผิดซ้ำยังไม่ลดลง จึงต้องการให้กลับไปใช้วิธีการแบบเดิม โดยใช้การลงโทษให้หลาบจำ งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่าควรจัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการเหล่านี้อย่างเป็นระบบ

วรวิทย์ ฤทธิทิศ[164] ศึกษาเรื่องมาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง ผลการศึกษาพบว่ามาตรการที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง เพื่อไม่ให้หวนกลับมากระทำความผิดอีก ได้แก่การกำหนดกรอบการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงให้ชัดแจ้ง ศาลต้องพิจารณาความหนักเบาของความผิด (Offender's Culpability) การป้องกันการกระทำความผิดขึ้นอีก (Deterrence) และการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่าแม้ศาลมีอำนาจใช้ดุลยพินิจเปลี่ยนการลงโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรม แต่อาจไม่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง ศาลอาจใช้ดุลยพินิจลงโทษจำคุกเสียทีเดียว หรือใช้วิธีการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ได้

วุฒิพงศ์ พัวพัน และคณะ[165] ศึกษาเรื่องมาตรการในเชิงกฎหมายที่สามารถลดสาเหตุและพฤติกรรมของการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชน

---

[163] ปิยะนุช เงินคล้าย, พงศ์สัณห์ ศรีสมทรัพย์, พศวัจณ์ กนกนาก และ พนิดา ชินสุวพลา, "โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อประเมินความท้าทายและโอกาสจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553," (รายงานการวิจัย, สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2556), หน้า 140, 167.

[164] วรวิทย์ ฤทธิทิศ, มาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง (รายงานส่วนบุคคล หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2561), หน้า 71-72.

[165] วุฒิพงศ์ พัวพัน, ศรัณยา คงยิ่ง, ชลทิวา ทองรัตน์ และ สุนิสา หลีหมุด, "มาตรการในเชิงกฎหมายที่สามารถลดสาเหตุและพฤติกรรมของการกระทำความผิด และการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ," (รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 2563), หน้า 66-73.

ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ[166] ผลการศึกษาพบว่าภาวะเสี่ยงในการกระทำความผิด ได้แก่บุคคลในครอบครัวเคยกระทำความผิดมาแล้ว ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดมีต่ำมาก งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่าควรใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขกับผู้กระทำความผิดครั้งแรกและใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งกับการกระทำความผิดซ้ำ

ภัทราวรรณ รัตนเกษตร[167] ศึกษาเรื่องการคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ด้วยการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและบำบัดและฟื้นฟูตามความจำเป็นรายบุคคลโดยเร็วที่สุด ครอบครัวและชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการสอดส่องพฤติกรรมเสี่ยง บิดามารดาและผู้ปกครองต้องมีทักษะในการอบรมเลี้ยงดู การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรมีมาตรการทางกฎหมายลงโทษบิดามารดาและผู้ปกครองที่บกพร่องต่อหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนด้วย

ภัทราวรรณ รัตนเกษตร[168] ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรมีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขทั้งด้านกฎหมายและนโยบายดังนี้ ประเด็นด้านกฎหมาย คือ แก้ไขวรรคสามของมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้มีสภาพบังคับโดยให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กหรือเยาวชน หรือพนักงานอัยการอย่างน้อยคนใดคนหนึ่งเข้าร่วมรับฟังการสอบสวน สำหรับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งแทนการดำเนินคดีควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิด ความปลอดภัยของผู้เสียหายและการคุ้มครองผู้เสียหายอย่างต่อเนื่อง รวมถึงต้องมีกระบวนการติดตามและประเมินผลระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงจากการตกเป็นเหยื่อซ้ำ การป้องกันและติดตามเด็กและเยาวชนควรให้ความสำคัญและระมัดระวังกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและมีแนวโน้มว่าจะกระทำผิดซ้ำภายหลังได้รับการปล่อยตัวโดยนำกฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมาใช้บังคับให้เหมาะสมต่อลักษณะและสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชน ประเด็นด้านนโยบาย คือ รัฐบาลควรกำหนดนโยบายการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นนโยบายระดับชาติ โดยเน้นการ

---

[166] เรื่องเดียวกัน.

[167] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์ 3, 2 (2562): 125-126.

[168] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก," วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์: 40-58.

ป้องกันการกระทำผิด การแก้ไขพฤติกรรม การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคม และการใช้มาตรการพิเศษที่มุ่งต่อการส่งเสริมพัฒนาการที่ดีของเด็กและเยาวชน

ปพนธีร์ ธีรพันธ์ ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการเบี่ยงเบนคดีในชั้นสอบสวนที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด ผลการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69/1 บังคับใช้ได้กับเด็กเท่านั้นและเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก ทั้งนี้มาตรการว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไปอาจไม่มีความเหมาะสม การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรแก้ไขมาตรา 69/1 ให้ครอบคลุมถึงเยาวชนด้วยและไม่ควรนำจำนวนครั้งของการกระทำความผิดมาใช้เป็นเงื่อนไขในมาตรานี้ โดยพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานสามารถเลือกใช้มาตรการที่เหมาะสมต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ไม่ถูกจำกัดไว้เพียงการว่ากล่าวตักเตือนเท่านั้น

ปพนธีร์ ธีรพันธ์ และภาณุวัฒน์ ปานแก้ว ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนถูกกำหนดโดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมีปัญหาการให้ดุลยพินิจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการเชิญผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ปัญหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน และปัญหาระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชน การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรแก้ไขพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้เชิญผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ไม่จำกัดรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมในขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

บุณยกิตติ สุขโข ศึกษาเรื่องมาตรการการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ผลการศึกษาพบว่าเกณฑ์อายุของผู้ที่ต้องรับผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่สามารถควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้ และพบว่าประเทศไทยไม่มีบทกฎหมายเฉพาะในการเพิ่มโทษทางอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หากเป็นกรณีความผิดอาญาร้ายแรงและมีผลกระทบต่อสังคม การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 144 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้มีกรณีการกระทำความผิดซ้ำ

3. กลุ่มงานวิจัยเชิงกระบวนการ

เสาวนีย์ สงวนกลิ่น[169] ศึกษาเรื่องการบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนยังไม่มีความเหมาะสม ขาดประสิทธิภาพ ลักษณะของกฎหมายส่งผลต่อการกระทำความผิดซ้ำ อันเนื่องมาจากปัญหาช่องว่างของกฎหมาย การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีการแยกการดำเนินกระบวนการพิจารณาการกระทำความผิดครั้งแรกออกจากการกระทำความผิดซ้ำ

ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา[170] ศึกษาเรื่องกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการดำเนินงานในกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ยังไม่เป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรมีมาตรการติดตามแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยอาศัยข้อมูลว่ามาตรการใดที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ภัทร์ชมน ชื่นสำนวล[171] ศึกษาเรื่องแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน: กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลเพชรละคร อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถแก้ไขการกระทำความผิดซ้ำได้ การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายครอบครัวและชุมชนสอดส่องพฤติกรรมและกิจกรรมสร้างกำลังใจ รวมทั้งส่งเสริมทักษะอาชีพเพื่อเบี่ยงเบนการกระทำความผิด

ปุณยวัจน์ ไตรจุฑากาญจน์[172] ศึกษาเรื่องมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม (โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน” ปี พ.ศ.2560) ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่อาศัยการทำงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพให้กับเด็กและเยาวชนแต่ละราย เป็นปัจจัยสำคัญอันจะนำไปสู่การสำนึกในการกระทำและให้อภัยแก่กัน โดยต่างกลับไปดำเนินชีวิตในชุมชนและสังคมได้อย่างปกติสุขและโดย

---

[169] เสาวนีย์ สงวนกลิ่น, การบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557), หน้า 4.

[170] ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561), หน้า 238.

[171] ภัทร์ชมน ชื่นสำนวล, แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน : กรณีศึกษาในพื้นที่ ตำบลเพชรละคร อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2562), หน้า 4.

[172] ปุณยวัจน์ ไตรจุฑากาญจน์, "มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม," วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 45, 2 (2562): 74, 76.

ผู้กระทำความผิดไม่หวนไปกระทำความผิดซ้ำ บทความนี้มีข้อเสนอแนะว่าการใช้มาตรการพิเศษโดยการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ควรเป็นมาตรการที่เหมาะสมต่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้

จุฑามาศ เพชรเปล่งสี และอาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์[173] ศึกษาเรื่องปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการกระทำความผิดซ้ำคดียาเสพติด กรณีศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า การให้ความยินยอมของผู้เสียหายที่เป็นรัฐ ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้ และการสำนึกผิดของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดเป็นเรื่องยากจะพิสูจน์ได้ว่าสำนึกผิดอย่างแท้จริงเพียงใด การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าศาลเยาวชนและครอบครัวควรมีแนวทางระบุหน่วยงานรับผิดชอบติดตามเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดหลังปล่อยตัว รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนก่อนปล่อยตัวทุกกรณี

ศิพร โกวิท พรทิพย์ วงศ์ผดุง และศราวุธ โสมะเกษตริน[174] ศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่ามาตรการทางกฎหมายส่วนใหญ่ยังไม่สอดรับกับการแก้ไขการกระทำความผิดซ้ำ เพราะการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไม่มีปัจจัยเชิงสาเหตุเดี่ยว แต่มีปัจจัยร่วมเสมอ ดังนั้น ลำพังการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้ จึงไม่อาจแก้ไขปัญหาได้ ต้องอาศัยมาตรการทางสังคมและกระบวนการติดตามแก้ไขรายบุคคลตามแผนที่ชัดเจนร่วมด้วย การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรเตรียมความพร้อมของครอบครัว สถานศึกษาและสถานประกอบการอาชีพก่อนปล่อยตัว มีแผนติดตามที่ชัดเจนโดยนักสังคมสงเคราะห์เป็นพี่เลี้ยงอย่างน้อย 1 ปี (โครงการพัฒนาระบบการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ; Individual Routing Counselor: IRC)

เมธ์วดี ทองฉิม และนิฤมน รัตนะรัต (2565)[175] ศึกษาเรื่องปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ส่วนใหญ่เสนอแนวทางให้ขยายอัตราโทษของคดีที่สามารถเข้าเกณฑ์และปรับปรุงแผนโดยใช้รูปแบบการติดตามแบบไร้รอยต่อ

---

[173] จุฑามาศ เพชรเปล่งสี และ อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, "ปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติด กรณีศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี," วารสารวิจยวิชาการ 7, 3 (2564): 78, 88.

[174] ศิพร โกวิท, พรทิพย์ วงศ์ผดุง และ ศราวุธ โสมะเกษตริน, "มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน," วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร: 1953-1957.

[175] เมธ์วดี ทองฉิม และ นิฤมน รัตนะรัต, "ปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1," วารสารสังคมภิวัฒน์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 13, 1 (2565): 1-11.

(IRC) มาประยุกต์ การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอและควรมีคู่มือปฏิบัติงานที่เป็นปัจจุบันเหมาะสมกับสถานการณ์

พัชรา สินลอยมา และคณะ[176] ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม ผลการศึกษาพบว่าเยาวชนในครอบครัวที่ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการพูดคุย จะเพิ่มโอกาสการกระทำความผิดซ้ำ เช่นเดียวกับการอาศัยในชุมชนที่ขาดการยอมรับ รังเกียจ ไม่ให้โอกาส หวาดระแวง ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำ ได้แก่อายุ ระยะเวลาการฝึกอบรม ความตระหนักในคุณค่าชีวิต กิจกรรมบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสม การฝึกอาชีพที่นำไปใช้ได้จริง และการสร้างวินัยในตนเอง การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่ากรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรมีนโยบายจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพ และควรมีนโยบายติดตามดูแลภายหลังครบกำหนดฝึกอบรม 6 เดือนถึง 3 ปี

ปริญญา สีลานันท์ และคณะ[177] ศึกษาเรื่องการพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายอาชีพเพื่อรองรับการกลับคืนสู่สังคมของของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่าความต้องการด้านคุณสมบัติทางอาชีพของสถานประกอบการต่อเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว ได้แก่ความซื่อสัตย์และทักษะทางอาชีพ การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่ากรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรมีนโยบายสำรวจตลาดแรงงาน พัฒนาหลักสูตรอบรม และงบประมาณ สำหรับศูนย์ฝึกอบรมทั่วประเทศและเครือข่าย “เยาวชนเปลี่ยนชีวิต” เพื่อไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำ

ศุภชานันท์ วนภู และคณะ[178] ศึกษาเรื่องการพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายอาชีพเพื่อรองรับการกลับคืนสู่สังคมของเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนเว็บที่ชื่อ “ระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและทำนายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน” หรือ ISPM เป็นระบบที่ใช้งานได้ง่าย เหมาะกับการใช้งานในระดับกรมและหน่วยงานในพื้นที่

ธีระ สินเดชารักษ์ และคณะ[179] ศึกษาในโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ ผลการศึกษาพบว่าต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพของ (1) ระบบจำแนกผู้กระทำความผิด

---

[176] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 7.

[177] ปริญญา สีลานันท์, ธิติ มหาเจริญ, จักรกริช เวียงสมุทร และ วิชิต แย้มยิ้ม, "การพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายอาชีพเพื่อรองรับการกลับคืนสู่สังคมของเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด," (รายงานการวิจัย, สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2565), หน้า ข.

[178] ศุภชานันท์ วนภู และคณะ, "การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและทำนายการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน," (รายงานการวิจัย, สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2562), หน้า ข.ศุภชานันท์ วนภู และคณะ, “การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและทำนายการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน” (รายงานการวิจัยเสนอต่อ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2562), ข.

[179] ธีระ สินเดชารักษ์ และคณะ, โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ, หน้า จ-ช.

(2) กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (3) การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวผู้กระทำความผิด (4) มาตรการทางกฎหมายและทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำความผิดซ้ำ

ดังนั้นจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านมาตรการซึ่งให้ความสำคัญต่อการคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ ด้านกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่ยังมีข้อบกพร่องโดยเน้นการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมากว่าการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และด้านสาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน อาทิ เพื่อน สิ่งแวดล้อม ครอบครัว ยาเสพติด เป็นต้น แต่ยังขาดการศึกษาคำนิยามคำว่า “การกระทำความผิดซ้ำ” และมาตรการลงโทษภายใต้หลักเกณฑ์การลงโทษขั้นต่ำสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ รวมถึงมาตรการติดตาม ควบคุมและกำกับดูแลภายหลังปล่อยตัว ซึ่งเป็นประเด็นที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่นที่ได้ทบทวนมาและยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมในงานวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ เพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมทางกฎหมายในการยับยั้งและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยสามารถสรุปกรอบแนวคิดที่แตกต่างได้ดังนี้

มาตรการ	การพิจารณา	การแก้ไขฟื้นฟู	การติดตามหลังปล่อย
กำหนดนิยาม การกระทำความผิดซ้ำ		กำหนดนิยาม ผู้กระทำความผิดซ้ำ	กำหนดนิยาม ผู้กระทำความผิดซ้ำ
กำหนดการพิจารณา กรณีกระทำความผิดซ้ำ	คำนึงถึงการเคยกระทำความผิด	กำหนดหลักสูตร ฝึกอบรมเฉพาะ	กำหนดการติดตามเฉพาะ
กำหนดอำนาจไม่ต้องพินิจซ้ำ	คำนึงถึงประวัติต้องคดี		
กำหนดวิธีการและ ระยะเวลาฝึกอบรมเฉพาะ		ดำเนินการฝึกอบรม เป็นการเฉพาะ	

ภาพ 5 กรอบแนวคิดมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากการทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ” เป็นการการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรการและกระบวนการในกฎหมายไทยซึ่งใช้สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยรวบรวมข้อมูลวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อใช้ประกอบในการศึกษาวิจัยร่วมกัน ดังนี้

1. วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารจากหนังสือและตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยด้านกฎหมาย กฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ บทความและเอกสารรวมทั้งฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับประเด็นในการศึกษา นำข้อมูลที่ได้รับจากการเลือกข้อมูลสำคัญ (Key Information) มาวิเคราะห์ สรุปผล และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ

2. วิธีวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Person) นำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิด กระบวนทัศน์ ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะ แล้วนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้รับจากวิธีวิจัยเอกสารเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในกฎหมายไทย

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย แนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย และกฎหมายที่เกี่ยวกับกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ความสอดคล้องของหลักการเกี่ยวกับกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในกฎหมายไทยกับแนวคิดและทฤษฎีเหล่านั้น เปรียบเทียบหลักการในกฎหมายไทยกับหลักการสำคัญของความตกลงระหว่างประเทศและแนวคิดทางกฎหมายของต่างประเทศที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะหลักการสำคัญในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และข้อแนะนำแห่งกรุงริยาด ซึ่งเป็นกรอบในการคุ้มครองสิทธิเด็ก มาตรฐานในการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน และแนวทางในการป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน และ

มาตรการทางกฎหมายของสากลประเทศ ได้แก่แคนาดา ฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ยกเว้นประเทศสหรัฐอเมริกา) เฉพาะอย่างยิ่งหลักเกณฑ์ทางคดีซึ่งใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำของประเทศฝรั่งเศสที่มีความชัดเจนและอาจถือเป็นต้นแบบแก่นานาประเทศได้ รวมถึงศึกษามาตรการและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนของประเทศไทย โดยเฉพาะการติดตามภายหลังการปล่อย เนื่องจากเด็กและเยาวชนอาจมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำได้ หากการแก้ไขฟื้นฟูขาดประสิทธิผลและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำไม่ถูกควบคุมอย่างเพียงพอ

2. ขอบเขตด้านประชากร

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้มีอำนาจหน้าที่สำคัญในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ในพื้นที่จังหวัดพะเยา เชียงใหม่ และลำพูน ประกอบด้วย

1. ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 3 คน
2. พนักงานอัยการ จำนวน 4 คน
3. ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 2 คน
4. พนักงานคุมประพฤติประจำสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 2 คน
5. นักจิตวิทยาประจำศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 2 คน
6. พนักงานสอบสวน จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสร้างแบบสัมภาษณ์ในลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure interview) ซึ่งกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า เก็บข้อมูลโดยวิธีการสนทนาหรือส่งแบบสัมภาษณ์โดยตรง (by hand) ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

1. วิธีการสร้างเครื่องมือ

1.1 ทบทวนวรรกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากหนังสือและตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยด้านกฎหมาย กฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ บทความและเอกสารรวมทั้งฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับประเด็นในการศึกษา

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาประมวลสรุปแล้วจำแนกประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมเนื้อหาตามขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อนำไปออกแบบสัมภาษณ์

1.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ และยื่นขอรับการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจริยธรรมการวิจัยในคน (IRB) มหาวิทยาลัยพะเยา (เลขที่โครงการวิจัย HREC-UP-HSS 2.2/141/67) ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

2. ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก

เป็นประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักการของกฎหมาย ผลดีและผลเสียหากกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนดังกล่าว โดยเฉพาะในทางปฏิบัติ (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากหนังสือและตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยด้านกฎหมาย กฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ บทความและเอกสารรวมทั้งฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับประเด็นในการศึกษา แล้วสกัดข้อมูลสำคัญเป็นประเด็นตามขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการศึกษาแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ก่อนและระหว่างสัมภาษณ์

ก่อนสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแนะนำตนเองพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย รวมทั้งกระบวนการศึกษาโดยละเอียด เพื่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับผู้ทำการศึกษาวิจัย จากนั้นเริ่มทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลของแต่ละกลุ่มเป็นรายคน

2.2 ภายหลังสัมภาษณ์

ภายหลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับคำถามว่าสอดคล้องและตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาหรือไม่ หากข้อมูลไม่ครบถ้วนชัดเจน ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง เมื่อรวบรวมข้อมูลครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูล

ทั้งหมดที่ได้รับมาจัดแบ่งหมวดหมู่ตามประเด็นในขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้แล้วสกัดข้อมูลสำคัญนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลสำคัญที่สกัดได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ ข้อสนับสนุนและข้อโต้แย้งเชิงตรรกะ ให้ได้องค์ความรู้ใหม่หรือความเข้าใจใหม่ในข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริง

2. นำข้อมูลสำคัญที่สกัดได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และเปรียบเทียบตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ ข้อสนับสนุน ข้อโต้แย้งชิงตรรกะ ให้ได้องค์ความรู้ใหม่หรือความเข้าใจใหม่ในข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริง

3. นำองค์ความรู้ใหม่หรือความเข้าใจใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมารวมสังเคราะห์ (Synthesizing Information) เป็นแนวคิดใหม่เกี่ยวกับมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในกฎหมายไทย

4. รายงานการศึกษาด้วยวิธีการพรรณาโวหาร

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

1. ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากการจากแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาของศาล ผลลัพธ์จากงานวิจัย และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากข้อมูลปฐมภูมิที่อ้างถึงในหนังสือและตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยด้านกฎหมาย บทความและเอกสารรวมทั้งฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับมีความถูกต้อง

2. ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ทุกครั้งภายหลังสัมภาษณ์ โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับคำถามว่าสอดคล้องและตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาหรือไม่ หากข้อมูลไม่ครบถ้วนชัดเจน ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

เป็นที่ยอมรับในทางสากลว่าการก่ออาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอยู่เสมอ ดังนั้น รัฐทั้งหลายจึงมีภารกิจพื้นฐานในการควบคุมอาชญากรรมมิให้มีจำนวนมากหรือรุนแรงจนทำร้ายสังคม อันกระทบถึงความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่การควบคุมอาชญากรรมไม่อาจกระทำได้โดยง่าย เพราะเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของวิธีการควบคุมอาชญากรรม ไม่ว่าอาชญากรรมนั้นจะเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดต่อกฎหมายของผู้ใหญ่หรือของเด็กและเยาวชน โดยหลักคิดพื้นฐานของประเทศทั้งหลาย ส่วนมากจะมุ่งควบคุมอาชญากรรมใน 2 แนวทาง คือมุ่งจำกัดการกระทำความผิดของตัวบุคคลเป็นหลัก เพื่อมิให้มีโอกาสกระทำความผิดซ้ำในสังคมอีก โดยมุ่งลงโทษตั้งแต่ขั้นรุนแรงที่สุด คือประหารชีวิต จำคุก กักขัง ไปจนถึงปรับ และคุมประพฤติ เพื่อให้เมื่อพ้นโทษไปแล้วจะเข็ดหลาบต่อการถูกลงโทษและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำ กับโดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูตัวผู้กระทำความผิด เพื่อให้เปลี่ยนแปลงทัศนะคติและพฤติกรรม มองเห็นผลร้ายที่สังคมได้รับ และไม่ปรารถนาจะกระทำความผิดอีก เพื่อกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างปกติสุข อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะมุ่งไปในทางใดก็ไม่อาจคาดหวังได้อย่างสมบูรณ์ว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น ในหลายประเทศจึงนำหลักคิดทั้งสองแนวทางมาประกอบกันอย่างเหมาะสม แต่แม้จะใช้สองแนวทางนั้นแล้วก็ตาม การควบคุมมิให้เกิดอาชญากรรมยังต้องมีกลไกทางกฎหมายอื่นและกลไกทางสังคม เพื่อมิให้เกิดเงื่อนไขในการก่ออาชญากรรมไปพร้อมกันด้วย เช่น การให้มีการศึกษาอบรม การมีอาชีพสุจริต การควบคุมยาเสพติด การสร้างสภาะแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชน เป็นต้น โดยแนวทางทั้งสามส่วนนี้จะต้องดำเนินคู่ขนานกันไป และหากมุ่งหวังให้ควบคุมอาชญากรรมได้ผลดี ยังต้องมีวิธีการในแต่ละแนวทางที่มีประสิทธิภาพด้วย ในส่วนของอาชญากรรมในเด็กและเยาวชน แม้ในหลายประเทศจะไม่ถือว่าเป็นอาชญากร แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการกระทำความผิดนั้นก็เป็นการก่ออาชญากรรม เพียงแต่เมื่อได้กระทำความผิดแล้วจะไม่ถือเป็นอาชญากรเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการหลีกเลี่ยงการลงโทษแบบผู้ใหญ่ ด้วยมีสาเหตุมาจากความไม่ถึงพร้อมของสำนึกหรือเป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน อันจะทำให้มีโอกาสเติบโตและพัฒนาไปเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต

การกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน รวมทั้งการกระทำความผิดซ้ำ แม้เป็นการกระทำความผิดตามหลักอาชญาวิทยา แต่ก็ไม่ถือว่าเด็กและเยาวชนเป็นอาชญากร[180] ถือเป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquency) ซึ่งทำให้เป้าหมายในการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชนจึงไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่จะมุ่งอบรมสั่งสอนเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม[181] โดยอาศัยระบบพัฒนาพฤตินิสัยในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีสามารถใช้ชีวิตได้ในสังคมอย่างปกติ มีอาชีพที่สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้โดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ

การปรับใช้แนวคิดอาชญาวิทยากับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

สาเหตุของการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชนมีสำคัญต่อแนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน[182] ซึ่งสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจิตใจ (Psychological Development) อันเกี่ยวข้องกับความสามารถทางสติปัญญา (intellectual development) ในการเรียนรู้และเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง (abstract thinking) ความคิดเกี่ยวกับตนเอง (self-awareness) ในการรับรู้เอกลักษณ์ของตน (identity) ภาพลักษณ์ของตน (self-image) ความภาคภูมิใจในตนเอง (self-esteem) การได้รับการยอมรับจากผู้อื่น (acceptance) การควบคุมตนเอง (self-control) อารมณ์ (mood) และจริยธรรม (moral development)[183] ทั้งยังสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสังคม (Social Development) อันเกี่ยวข้องกับสภาพการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การได้รับศึกษา การคบเพื่อน สภาพแวดล้อมในชุมชน ฐานะทางเศรษฐกิจและอาชีพ สื่อมวลชน และยาเสพติด[184]

---

[180] Kennedy, Detullio และ Millen, **Juvenile delinquency: Theory, trends, risk factors and interventions** (Cham, Switzerland: Springer Nature Switzerland AG, 2020).

[181] อภิวุฒิ นะวาระ, มาตรการลงโทษทางอาญา ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดฐานลักลอบค้ายาเสพติด, หน้า 7, 34.

[182] กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) ซึ่งเป็นกฎแห่งมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ได้ให้นิยาม “เด็กและเยาวชน (Juvenile)” ว่าหมายถึง เด็กและเยาวชนซึ่งระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอาจดำเนินคดีในความผิด ด้วยวิธีการที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ โดยนิยาม “ความผิด (offence)” ว่าหมายถึง พฤติกรรมการกระทำหรือละเว้นการกระทำใดๆ ซึ่งต้องได้รับโทษจากกฎหมายตามระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และนิยาม “ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน (Juvenile offender)” ว่าหมายถึง เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมายหรือถูกพบว่ากระทำการผิดกฎหมาย (United Nations Office on Drugs and Crime, United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules) Caracas Venezuela: United Nations Office on Drugs and Crime, 1980), Article 2.) อ้างถึงใน ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, หน้า 22.

[183] สุชา จันทน์เอม, จิตวิทยาทั่วไป, ครั้งที่พิมพ์ 8 ฉบับปรับปรุงแก้ไข. (กรุงเทพ: ไทยวัฒนาพานิช, 2536), หน้า 2-3.

[184] สาเหตุการกระทำความผิดของเด็ก, อ้างถึงใน ประเทือง ธนิยผล, กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว (LW437(S)), ครั้งที่พิมพ์ 3. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), หน้า 6-13. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2567 จาก http://old-book.ru.ac.th/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=LW437(S)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจากสาเหตุของการกระทำความผิด จึงไม่อาจปฏิเสธแนวคิดทางจิตวิทยา (Psychology) ทางพฤติกรรม (Behavioral Science) และทางสังคม (Social Science) ขณะเดียวกัน ก็ไม่อาจปฏิเสธแนวคิดทางอาชญาวิทยา (Crimonology) อันเป็นแนวคิดทางกฎหมาย เนื่องจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญา ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคม ทั้งนี้ การแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในทางกฎหมายนอกจากต้องใช้ฐานคิดทางอาชญาวิทยาเป็นหลักสำคัญแล้ว การบูรณาการแนวคิดทางจิตสังคม (Social Psychology)[185] ในลักษณะสหวิทยาการ (Interdisciplinary)[186] ย่อมทำให้ได้แนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ใช้ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยพบว่ามีรากฐานมาจากหลักปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักคิดที่ถือว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่เป็นอาชญากรรม และเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ถือเป็นอาชญากร ทำให้กระบวนยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยคำนึงถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำความผิด ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคม และไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่มุ่งแก้ไข บำบัดรักษา และฟื้นฟูจิตใจ เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม ภายใต้ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) ดังเห็นได้จากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 ซึ่งบัญญัติว่า “เด็กอายุยังไม่เกินสิบสองปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ”[187] และในมาตรา 74 บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าสิบสองปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

---

[185] จิตวิทยาสังคม (Social Psychology) เป็นจิตวิทยาสาขาหนึ่ง ซึ่งมีจุดเน้นในการศึกษาพฤติกรรม ความคิด และความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากบุคคลอื่น (วัชราภรณ์ บุญญศิริวัฒน์, จิตวิทยาสังคม, คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2567 จาก https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/socpsy/.)

[186] พหุวิทยาการ (Multidisciplinary) หรือสหวิทยาการ (Interdisplinary) คือ การใช้ความรู้จากองค์ความรู้หลายสาขาวิชา หลายศาสตร์ หรือหลายอนุศาสตร์ หรือจากการปฏิบัติ มาผสมผสานใช้ในการเรียนการสอน การวิเคราะห์ วิจัย และสังเคราะห์ขึ้นเป็นองค์ความรู้ใหม่ และพัฒนาเป็นศาสตร์ใหม่ขึ้น (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, นิยามศัพท์คำว่า พหุวิทยาการและ สหวิทยาการ, คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2567 จาก https://www.ops.go.th/th/ches-resolutions/meeting-important/item/7811-17.)

[187] ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร กล่าวถึงบทบัญญัติในมาตรา 73 (เดิมระบุอายุ 10 ปี) ว่ากฎหมายสันนิษฐานเด็ดขาดว่า เด็กในวัยนี้เป็นผู้ไม่มีความรู้สึกผิดชอบ จึงไม่สามารถทำชั่ว (Schuldfahigkeit) และตามกฎหมายของไทยไม่อาจดำเนินการใดๆ กับเด็กในวัยนี้ได้เลย (คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา : หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, ครั้งที่พิมพ์ 9. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2551), หน้า 71.), อ้างถึงใน อัจฉรียา ชูตินันทน์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, หน้า 34.

(๑) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(๒) ถ้าศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้ระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาทในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น แต่ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองและศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(๓) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิตหรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๖[188] ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้น

ในกรณีที่เด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือในกรณีที่เด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (๒) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควร เพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้น

---

[188] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

(1) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(2) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

(3) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี และมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษาโ ดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้”

ยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควรหรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (๒) (๓) วรรคสอง และวรรคสามนั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เองหรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้นหรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้”[189]

ทั้งนี้ บทบัญญัติในมาตรา 73 และมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว มีหลักการและเหตุผลว่า เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี นั้น ถือเป็นช่วงอายุที่พัฒนาการทางความคิด สติปัญญา จริยธรรม และความรู้สึกผิดชอบชั่วดียังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ และยังไม่สามารถคาดการณ์ถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตนได้อย่างดีพอ อีกทั้งอยู่ในวัยศึกษาระดับประถมศึกษาที่ยังไม่สมควรให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการบางประการอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และอาจทำให้เด็กเรียนรู้วิธีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นจนนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำอีก จึงสมควรใช้มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ซึ่งให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กกลับตัวเป็นคนดีและเป็นประชากรที่มีคุณภาพคืนสู่สังคมได้ต่อไป นอกจากนั้น บทบัญญัติดังกล่าวยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะทั่วไป ฉบับที่ 10 (ค.ศ. 2007) (General Comment NO.10 (2007) Children’s rights in juvenile justice) ที่ออกตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child - CRC) ซึ่งประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจที่จะปฏิบัติตามภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ 2 (พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2563) ด้วย[190]

อย่างไรก็ตาม แม้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 ซึ่งบังคับใช้เฉพาะกับเด็กที่มีอายุยังไม่เกิน 12 ปี โดยเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ และมาตรา 74 ซึ่งบังคับใช้เฉพาะกับเด็กอายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี โดยเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่อาจได้รับการตักเตือน ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล หรือถูกคุมประพฤติ ร่วมกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ จะสะท้อนถึงแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ที่ถือว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่เป็นอาชญากรรม และเด็กและเยาวชนนั้นไม่ถือเป็น

---

[189] มาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2565 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 28 ก 7 พฤษภาคม 2565, 1

[190] เหตุผลท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2565, เรื่องเดียวกัน

อาชญากร โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมยิ่งกว่าการลงโทษ แต่บทบัญญัติในมาตรา 75 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่ควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา ๗๔ หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง” ก็สะท้อนถึงการนำแนวคิดในการลงโทษมาใช้กับการกระทำความผิดของเยาวชนที่มีอายุกว่า 15 ปีขึ้นไป แต่ต่ำกว่า 18 ปีด้วย[191] เพียงแต่โทษที่เยาวชนจะได้รับ มีมาตราส่วนโทษลดลงกึ่งหนึ่งเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง การตัดโอกาสกระทำความผิด และการป้องปรามการกระทำความผิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิม อย่างไรก็ดี แม้มาตรา 75 แห่งประมวลกฎหมายอาญาจะบัญญัติไว้เช่นนั้น แต่การจะบังคับใช้มาตรา 75 กับการกระทำความผิดของเยาวชนอายุกว่า 15 ปีขึ้นไป แต่ต่ำกว่า 18 ปี อันอาจได้รับโทษทางอาญา จะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่ต้องใช้บังคับกับกรณีก่อนการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไป โดยในมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว อาจกำหนดให้

[191] ประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้บัญญัติคำว่า “เยาวชน” ไว้ แต่ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 บัญญัติว่า “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ใช้เงื่อนไขการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการมีคำพิพากษาลงโทษได้[192] หรือในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลก็มีอำนาจส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในสถานที่ซึ่งศาลเห็นสมควรได้ตามมาตรา 139[193] แม้ในกรณีที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ไม่ว่าในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาหรือคดีเยาวชนและครอบครัว มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ ก็มีอำนาจแก้ไข

---

[192] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 132 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษาหรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้วศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวแล้วมอบตัวจำเลยให้บุคคลดังกล่าวโดยไม่มีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ โดยกำหนดเงื่อนไข เช่น ให้จำเลยรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าพนักงานอื่นหรือบุคคลใดหรือองค์การด้านเด็ก เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู รับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมบำบัดหรือกิจกรรมทางเลือก หรือให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ ในการนี้ศาลมีอำนาจสั่งให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมกิจกรรม หรือรับคำปรึกษาแนะนำด้วยก็ได้”

วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีศาลเห็นว่าจำเลยไม่สมควรใช้วิธีการตามวรรคหนึ่ง ศาลจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรที่ยินยอมรับตัวจำเลยไว้ดูแลชั่วคราวหรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์”

[193] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 139 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อศาลกำหนดเงื่อนไขตามมาตรา ๑๓๘ แล้ว ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่จะสอดส่องและทำรายงานเสนอต่อศาล ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจออกหมายเรียกเด็กหรือเยาวชนนั้น บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือองค์การที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนมาตักเตือน แต่ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าว เมื่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การดังกล่าวยินยอมหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในสถานที่ตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปีก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์”

เปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ตามมาตรา 137[194] โดยเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา[195] ไปเป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรม สถานศึกษา สถานฝึกอบรม และสถานแนะนำทางจิต อันเป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 142[196] หรืออาจเป็นการส่งตัวเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานพินิจ สถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำ

---

[194] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 137 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแล้วและต่อมาความปรากฏต่อศาลเอง หรือปรากฏจากรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือผู้ดูแลหรือผู้ปกครองสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด ๔ หรือปรากฏจากคำร้องของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด ๔ ว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ตามมาตรา ๑๕๕ หรือมาตรา ๑๑๙ ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถ้าศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวซึ่งพิพากษาหรือมีคำสั่งหรือมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนนั้นกำลังรับโทษหรือถูกควบคุมตัวอยู่เห็นว่า มีเหตุอันสมควรก็ให้มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ ในกรณีที่ศาลที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ใช่ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง ให้แจ้งศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งทราบ และถ้าโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กำหนดภายหลังหนักกว่าโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เด็กและเยาวชนนั้นได้รับอยู่ เด็กหรือเยาวชนนั้นมีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นได้”

วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้พิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมยังสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด ๔ ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามวรรคหนึ่ง”

[195] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 บัญญัติว่า “วิธีการเพื่อความปลอดภัย มีดังนี้

(๑) กักกัน ...”

[196] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 142 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ ดังต่อไปนี้

(๑) เปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา ๓๙ (๑) แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด ๔ หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร ตามเวลาที่ศาลกำหนดแต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

(๒) เปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติ โดยจะกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อตามมาตรา ๑๓๘ ด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขไว้ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๓๘ วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา ๑๓๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่าควรจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนตาม (๑) ต่อไปอีกหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์แล้ว ให้ศาลระบุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด”

ทางจิตหากเด็กและเยาวชนนั้นไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด อันเป็นไปตามบทบัญญัติในตามมาตรา 143[197] นอกจากนั้น ในมาตรา 144 ยังบัญญัติให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จะพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษไว้แต่รอการลงโทษเด็กหรือเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญาก็ได้ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นได้เคยรับโทษจำคุกหรือโทษอย่างอื่นตามคำพิพากษามาก่อนแล้ว หรือโทษที่จะลงแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุก หรือศาลจะกำหนดโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปี[198]

จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังได้กล่าวมา อาจสรุปได้ว่า เยาวชนที่มีอายุกว่า 15 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกินกว่า 18 ปี กระทำความผิดอาญา จะได้รับการหลีกเลี่ยงการลงโทษทางอาญาในทุกกรณี ซึ่งสะท้อนถึงการยึดมั่นในแนวคิดหลักทางอาชญาวิทยาที่ใช้ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ที่มุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมเป็นสำคัญยิ่งกว่าการลงโทษ อันเป็นไปตามหลักปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนของประเทศไทย มิได้ปฏิเสธหลักปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิมไปเสียทีเดียว โดยในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 144 วรรคสอง บัญญัติให้เยาวชนที่ยังอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนและมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ เยาวชนนั้นอาจได้รับการลงโทษทางอาญาได้ หรือในกรณีที่มีการโอนคดีตามมาตรา 97 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “คดีอาญาที่

---

[197] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 143 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด ๔ หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร ถ้าศาลได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ ศาลจะปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปในระหว่างระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงนั้นก็ได้ ในกรณีดังกล่าวศาลจะกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติตามมาตรา ๑๓๘ ด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติไว้ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๓๘ วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา ๑๓๙ วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจออกหมายเรียกเด็กหรือเยาวชนนั้น บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือองค์การที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนมาตักเตือน แต่ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าว เมื่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การดังกล่าวยินยอมหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานพินิจ สถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิตแห่งหนึ่งแห่งใด และระยะเวลาที่จะฝึกอบรมนั้นต้องไม่เกินกำหนดระยะเวลาที่เหลืออยู่”

[198] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 144 บัญญัติว่า “คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษไว้แต่รอการลงโทษเด็กหรือเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญาก็ได้ แม้ว่า (๑) เด็กหรือเยาวชนนั้นได้เคยรับโทษจำคุกหรือโทษอย่างอื่นตามคำพิพากษามาก่อนแล้ว (๒) โทษที่จะลงแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุก (๓) ศาลจะกำหนดโทษจำคุกเกินกว่าสามปี”

อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัยแล้ว เห็นว่าในขณะกระทำความผิด หรือในระหว่างการพิจารณา เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป ให้มีอำนาจสั่งโอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้" ซึ่งผลของการโอนคดีเช่นว่านั้น ทำให้เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดและถูกโอนคดีมาได้รับการพิจารณาคดีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ และอาจได้รับโทษทางอาญาได้ ทั้งนี้ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับโอนคดีมา จะต้องเป็นศาลที่มีอำนาจในการชำระคดีด้วย และโดยมีอำนาจพิจารณาคดีเหมือนเช่นคดีธรรมดาทั่วไป[199]

อนึ่ง พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 98 ที่บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีการโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปยังศาลอื่นตามมาตรา 26 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา[200] จะโอนคดีไปยังศาลอื่นที่ใช้วิธีพิจารณาคดีต่างกับศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้" ความหมายของบทบัญญัติในมาตรา 98 นี้ หมายถึงการขอโอนคดี โดยโจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องราวต่อประธานศาลฎีกาขอให้โอนคดีไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวอื่น[201] มิใช่กรณีการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาตามมาตรา 97 ซึ่งเป็นอำนาจโดยแท้ของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยที่โจทก์หรือจำเลยไม่ต้องร้องขอต่อประธานศาลฎีกา ดังนั้น บทบัญญัติตามมาตรา 98 จึงยังคงเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดและถูกโอนคดีไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวอื่น ให้ได้รับการวิธีพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ดังนั้น จากแนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ใช้ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยซึ่ง **ยังคง** ยึดหลักการว่ากระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่ถือเป็นอาชญากรรม โดยเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ถือเป็นอาชญากร จึงทำให้แนวทางของกระบวนยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่มุ่งแก้ไข

---

[199] สหรัฐ กิติ ศุภการ, หลักและคำพิพากษา : พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓, ครั้งที่พิมพ์ 5. (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2564), หน้า 218-219.

[200] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "หากว่าตามลักษณะของความผิด ฐานะของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องถิ่น หรือเหตุผลอย่างอื่น อาจมีการขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาหรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น เมื่อโจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องราวต่อประธานศาลฎีกาขอให้โอนคดีไปศาลอื่น ถ้าประธานศาลฎีกาเห็นควรอนุญาต ก็ให้สั่งโอนคดีไปยังศาลดั่งที่ประธานศาลฎีการะบุไว้" วรรคสอง บัญญัติว่า "คำสั่งของประธานศาลฎีกาให้เป็นที่สุด"

[201] สหรัฐ กิติ ศุภการ, หลักและคำพิพากษา : พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า 218-219.

บำบัดรักษา และฟื้นฟูจิตใจให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม โดยเน้นไปยังสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำความผิด ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม อันมีทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมายและทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่เป็นรากฐานสำคัญของกระบวนการ ทั้งนี้ แนวทางของประเทศไทยที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษ สอดคล้องกับแนวคิดอันเป็นสากลในหลายประเทศ ดังเช่นในประเทศแคนาดา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ และประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นประเทศที่ให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child - CRC) เช่นเดียวกับประเทศไทย[202] อย่างไรก็ตาม แนวทางของประเทศแคนาดา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ ซึ่งแม้ยึดถือแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยไม่มุ่งต่อการลงโทษเช่นเดียวกับประเทศไทย[203] แต่ในประเทศ

---

[202] ประเทศแคนาดาให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 ประเทศฝรั่งเศสให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2533 ประเทศเยอรมนีให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2535 ประเทศญี่ปุ่นให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2537 ประเทศสิงคโปร์ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2538 ประเทศนิวซีแลนด์ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2536 ประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535, Unitednations. Treaty Collection, Depositary. Status of Treaties. (Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General; Chapter IV: Human Right, 11: Convention on the Rights of the Child . New York, 12 December 1995) สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2567 จาก https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en

[203] “The Youth Criminal Justice Act (YCJA), is the federal law that governs Canada’s youth justice system, states that the young criminal justice system is intended to protect the public by holding youth accountable, promoting the rehabilitation and reintegration of youth back into society, and preventing crime.”, Serving Canadians: Overview of The Youth Criminal Justice Act (Department of Justice Canada),

“ปัจจุบัน...ประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน (code de la justice p’nale des mineurs) ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 2021 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งประเทศฝรั่งเศสและอนุสัญญาระหว่างประเทศ โดยเน้นการอบรมฟื้นฟูพฤติกรรมมากกว่าการปราบปรามและลงโทษ และให้ความสำคัญต่อการแสวงหาวิธีการฟื้นฟูศีลธรรม คุณธรรม และพฤติกรรมที่เหมาะสมของเยาวชน...”, ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, หน้า 106.

พระราชบัญญัติศาลคดีเด็กและเยาวชน ค.ศ. 1953 (Youth Courts Law) ของประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจไม่ลงโทษเด็กในความผิดเล็กน้อยและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษา อันเป็นมาตรการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน และแม้จะได้มีการฟ้องคดี ศาลก็มีอำนาจสั่งระงับการพิจารณาคดีได้ หากพบว่าความผิดเล็กน้อยและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ในกรณีที่เยาวชนกระทำความผิดซึ่งมีโทษตามบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไป (Basic Law) ศาลจะใช้บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้กับเด็กมาใช้กับเยาวชนที่กระทำความผิดดังกล่าว ในเรื่องมาตรการการฟื้นฟูให้เด็กกลับตัวเป็นคนดีและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำแทนการลงโทษหรือมาตรการควบคุม (Supervisory Measure) หรือมาตรการทางวินัยแทนการลงโทษ, อโนทัย ศรีดาวเรือง, การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา 97 วรรคสอง (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557), หน้า 61-70.

เหล่านั้น ยังมีการกำหนดให้ลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้ในบางกรณี โดยเฉพาะกรณีการกระทำความผิดร้ายแรงที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของสังคม ซึ่งสะท้อนถึงหลักการไม่เคร่งครัดในแนวคิดที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษตามปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ โดยนำหลักการลงโทษตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิมมาใช้เท่าที่จำเป็นต่อเป้าหมายในการควบคุมการกระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรม

สำหรับประเด็นสำคัญที่เป็นจุดบกพร่องต่อการยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในบทบัญญัติของกฎหมายไทย คือขาด “การปรับปรุงพฤติกรรม และการสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูที่สอดล้องกับความต้องการและสภาพการณ์ที่เหมาะสมในแต่ละกรณี” ด้วยเหตุผลดังกล่าวนำมาซึ่งความจำเป็นที่กฎหมายไทยต้องพัฒนาโดยเฉพาะกระบวนการ “**การป้องกัน**” “**การแทรกแซงพฤติกรรมเชิงลบ**” และ“**การแก้ไขพฤติกรรมเชิงลบที่ร้ายแรง**” ของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัวหรือภายหลังจากพบว่ามีการกระทำความผิดครั้งแรก หรือเมื่อพบพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายอาญา เพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมใหม่ อันจะช่วยให้เกิดการยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

การป้องกัน

การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนรวมถึงการป้องกันการก่ออาชญากรรมของเยาวชนจะต้องผสมผสานทั้งลักษณะทางกายภาพและจิตใจของเยาวชนในช่วงวัยต่าง ๆ รวมถึงการสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาให้แก่เยาวชนในวัยแรกรุ่น การดูแลด้านจิตใจ การแก้ไขทางจิตวิทยา และการป้องกันอาชญากรรม ดังนี้

1) การป้องกันโดยสร้างความตระหนักรู้แก่เด็กและเยาวชน

การป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ดีที่สุดคือ การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน โดยการให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับอุดมคติ คุณธรรม หลักนิติธรรม การเรียนรู้ถึงสิ่งที่เป็นการกระทำอันฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคมจากการกระทำที่ผิดกฎหมายและอาชญากรรมตลอดจนความรับผิดชอบทางกฎหมายที่ตนต้องเผชิญหากได้มีการกระทำการดังกล่าว การสร้างความสำคัญของการเคารพกฎระเบียบวินัยและกฎหมายเพื่อป้องกันไม่ให้ตนเองทำผิดกฎหมายและก่ออาชญากรรม รวมถึงเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเอง อันจะนำไปสู่การกระตุ้นสำนึกรู้และรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองซึ่งเป็นจุดที่เด็กและเยาวชนต้องตระหนักรู้จากตนเองผ่านกระบวนการศึกษา อบรมและเรียนรู้

2) การป้องกันโดยกำหนดหน้าที่ของบิดามารดา ผู้ปกครองและมาตรการลงโทษ

บิดามารดาและผู้ปกครองของผู้เยาว์มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการให้ความรู้แก่ผู้เยาว์เกี่ยวกับความประพฤติที่เสี่ยงต่อการกระทำคความผิดเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมของเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้เยาว์มีความผิดปกติทางจิตใจหรือมีพฤติกรรมรุนแรง บิดามารดาต้องให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ตักเตือน และช่วยเหลือในการแก้ไขไม่ปล่อยทิ้งโดยไม่ดูแลหรือละทิ้งหน้าที่ในการดูแล ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ประเทศฝรั่งเศสได้ปรับปรุงเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาล่าสุดในปี ค.ศ.2025 มาตรา 227-17 กำหนดความรับผิดชอบของบิดามาดาในการกระทำความผิดของเยาวชนโดยวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้เพื่อให้ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งละเลยความรับผิดชอบของตนในฐานะผู้ปกครองต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้นและมุ่งเสริมสร้างอำนาจในกระบวนการยุติธรรมต่อเยาวชนที่กระทำความผิดและผู้ปกครองโดยมุ่งเป้าไปที่การลงโทษบิดา มารดา ผู้ปกครองที่บกพร่องหรือล้มเหลวในการอบรมดูแลบุตรผู้เยาว์ ซึ่งมาตรา 227-17 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่าหากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ไม่ปฏิบัติตามภาระผูกพันตามที่กฎหมายกำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัย ศีลธรรม หรือการศึกษาของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องได้รับโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 30,000 ยูโร นอกจากนี้ยังกำหนดโทษหนักขึ้นสำหรับบิดามารดาหากบุตรได้กระทำความผิดซ้ำโดยมาตรา 227-17 วรรคสอง กำหนดว่าหากการละเลยการทำหน้าที่ดังกล่าวส่งผลให้บุตรก่ออาชญากรรมอย่างน้อยหนึ่งครั้ง หรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายหลาย ๆ ครั้งโดยศาลมีคำพิพากษาลงโทษในความผิดดังกล่าว บิดามารดา ผู้ปกครองจะต้องรับโทษสำหรับบิดามารดาด้วยเช่นกันในอัตราโทษจำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร[204]

กฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้พัฒนาความรับผิดทางอาญาของบิดา มารดา ที่ละเลยต่อข้อผูกพันตามกฎหมายในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร แม้ว่าบิดา มารดาได้สิ้นสุดสถานะครอบครัวโดยการหย่าร้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีภาระผูกพันตามกฎหมายในการให้การศึกษา ดูแลสุขภาพ ความปลอดภัย และอบรมด้านศีลธรรมต่อบุตรผู้เยาว์จนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ หากละเลยต่อการทำหน้าที่ดังกล่าวและฝ่าฝืนการทำหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้ย่อมมีความผิดทางอาญา อัตราโทษจำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร เช่นกัน

ทั้งนี้ประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญต่อการทำหน้าที่ของบิดามารดาว่าเป็นภาระผูกพันตามกฎหมายและเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาในการทำหน้าที่ดังกล่าวหากละเลยย่อมมีความผิดทางอาญา ซึ่งมาตรา 227-3 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่า “หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาให้จ่ายเงินสนับสนุนค่าอุปการะเลี้ยงดู ค่าการศึกษาของบุตร เงินอุดหนุน หรือ

---

[204] Code pénal, article 227 -17, แก้ไขปรับปรุงโดยกฎหมายฉบับที่ 2025-568 วันที่ 23 มิถุนายน 2025.

ผลประโยชน์ใด ๆ ในกรณีที่บิดามารดาแยกกันอยู่ หรือหย่าร้าง เพื่อประโยชน์ของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้สืบสันดาน หรือคู่สมรส ตามความผูกพันที่ประมวลกฎหมายแพ่งกำหนด และบุคคลดังกล่าวค้างชำระเกินกว่าสองเดือนโดยไม่ปฏิบัติตามภาระผูกพันนี้ให้ครบถ้วน ต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 15,000 ยูโร[205]

ในกรณีที่มีความรุนแรงในครอบครัว การใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส หรือผู้ที่อยู่ร่วมกัน รวมถึงในกรณีอดีตคู่สมรส หรืออดีตผู้ที่อยู่ร่วมกัน หรือเคยมีการอยู่ร่วมกันมาก่อนได้ก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลที่เป็นเหยื่อหรือบุตร ซึ่งศาลครอบครัวได้มีคำพิพากษาให้คุ้มครองบุคคลดังกล่าวแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 515-9 และศาลได้มีคำสั่งให้บุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องชำระเงินสนับสนุนค่าอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายแพ่งภายใต้คำสั่งคุ้มครอง แต่บุคคลดังกล่าวไม่ชำระเงินสนับสนุน ไม่แจ้งให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ภายในหนึ่งเดือนนับจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุก 6 เดือน และปรับ 7,500 ยูโร[206]

ดังนั้นหากบุคคลผู้มีหน้าที่ผูกพันตามกฎหมายในการสนับสนุนค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรข้างต้นไม่ว่าจะด้วยเหตุหย่าร้าง หรือเหตุความรุนแรงในครอบครัวก็ตามได้ละเลยการทำหน้าที่ชำระค่าอุปการะ และบุตรผู้เยาว์ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะซึ่งได้มีกระทำความผิดอาญา หรืออาชญากรรมเกิดขึ้น กฎหมายอาญามาตรา 227-17 ถือว่าเป็นการกระทำของพ่อแม่ที่ไม่ปฏิบัติตามภาระผูกพันทางกฎหมายโดยไม่เหตุผลอันสมควรที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย ศีลธรรม ของบุตรผู้เยาว์ ต้องระวางโทษจำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร ทั้งนี้เหตุผลที่กฎหมายอาญากำหนดให้เป็นโทษทางอาญาสำหรับบิดามารดานั้นต้องทำความเข้าใจก่อนว่าประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดเป็นลักษณะ “ความผิดต่อบุคคล” ไว้ในหมวด 2 บทที่ 2 ความผิด และอาชญกรรมที่มีผลกระทบต่อบุคคล หัวข้อย่อยที่ 7 การกระทำต่อผู้เยาว์และครอบครัวซึ่งระบุถึงความผิดที่เป็นการกระทำอันเป็นอันตรายต่อผู้เยาว์ โดยจำแนกออกเป็นกากรระทำอันเป็นอันตรายต่อสุขภาพและศีลธรรมของผู้เยาว์ (มาตรา 227-15 ถึง 227-21) ซึ่งเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวคือมุ่งคุ้มครองผู้เยาว์จากการกระทำที่บิดามารดาละเลยต่อภาระผูกพันในการเลี้ยงดู การอบรมด้านศีลธรรม การให้การศึกษาภาคบังคับ ซึ่งการละเลยดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้เยาว์ โดยตัวผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายและมุ่งสร้างอำนาจยังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมต่อบิดามารดาที่ละเลยการทำหน้าที่ของตน

สำหรับประเทศไทยกำหนดหน้าที่ของบิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1564 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (และที่แก้ไข

---

[205] Code pénal, article 227 -3, แก้ไขปรับปรุงโดยกฎหมายฉบับที่ 2021-1754 วันที่ 23 ธันวาคม 2021.

[206] Code pénal, article 227 -4-3, แก้ไขปรับปรุงโดยกฎหมายฉบับที่ 2010-769 วันที่ 9 กรกฎาคม 2010.

เพิ่มเติม) มาตรา 23 ผู้กำหนดว่าปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่นไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

3) การป้องกันโดยการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง

รัฐ สังคม โรงเรียน และครอบครัว จะต้องเสริมสร้างความรู้และการศึกษาแก่เยาวชนเกี่ยวกับค่านิยมหลักของสังคม การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและการป้องกันอาชญากรรม เพื่อให้เยาวชนมีวินัยและมีความตระหนักรู้ในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ตลอดจนเพิ่มความสามารถในการควบคุมตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ครอบครัว” ควรมีบทบาทสำคัญในการอบรม สั่งสอน ดูแลผู้เยาว์ ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและควรมีความรับผิดชอบโดยตรงในการให้ความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา ส่งเสริมให้ผู้เยาว์มีคุณธรรมและความประพฤติที่ดี หากพบความผิดปกติทางจิตใจหรือพฤติกรรมของผู้เยาว์ พ่อแม่ผู้ปกครองควรเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์นั้นและดำเนินการให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และห้ามปรามเพื่อยับยั้งเหตุที่อาจเกิดขึ้นแต่ต้องไม่ปฏิเสธหรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ นอกจากนี้ “โรงเรียน” จะต้องสร้างการสื่อสารกับผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลผู้เยาว์และร่วมกันดำเนินการให้ความรู้ด้านสุขภาพจิตแก่ผู้เยาว์เมื่อพบว่าผู้เยาว์อาจมีความผิดปกติทางจิตจะต้องดำเนินการแจ้งผู้ปกครองเพื่อส่งตัวเข้ารับการบำบัดอย่างเร่งด่วน อีกทั้งควรคัดกรองและขจัดภัยแฝงต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้งในโรงเรียนอย่างเข้มงวด พร้อมทั้งจัดให้มีนักจิตวิทยามาให้คำปรึกษาแก่ผู้เยาว์ที่ต้องเผชิญกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ฝึกอบรม และจัดกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้คำแนะนำแก่ครู อาจารย์ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลผู้เยาว์เพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมของเยาวชน

การแทรกแซงพฤติกรรมเชิงลบ

“พฤติกรรมเชิงลบ” หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อความสมบูรณ์ของสุขภาพกาย สุขภาพจิต และศีลธรรม ของผู้เยาว์และจะยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นหากไม่มีการแทรกแซง เช่น การเสพยาเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การขาดเรียนซ้ำ ๆ การออกบ้านในเวลากลางคืนโดยไม่มีเหตุผล การรวมร่วมกลุ่มกับเพื่อนหรือบุคคลที่มีพฤติกรรมเชิงลบ การมีส่วนร่วมในการพนัน การชม หรือ ฟัง อ่าน ข้อมูลออนไลน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ สื่อลามก ความรุนแรง การก่อการร้าย หรือความรุนแรง รวมถึงการกระทำอื่นใดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจที่ดีของผู้เยาว์ หากผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผู้เยาว์พบเห็นพฤติกรรมดังกล่าวจะต้องหยุดยั้งพฤติกรรมเชิงลบของผู้เยาว์และเข้มงวดโดยเร็ว

อนึ่งจากคำนิยาม “พฤติกรรมเชิงลบ” ดังกล่าวข้างต้นอาจรวมอยู่ในความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซึ่งกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ.2549 กำหนดไว้อย่างกว้างขวาง ได้แก่ (1) เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เช่น เกเร หรือข่มแหงรังแกผู้อื่น มั่วสุมในลักษณะที่ก่อความเดือดร้อนคำราญแก่ผู้อื่น เล่นการพนัน เสพสุรา สูบบุหรี่ เสพยาเสพติดหรือของมึนเมาอย่างอื่น ซื้อหรือขายบริการทางเพศ ประพฤติตนไปในทางชู้สาวหรือส่อไปในทางลามกอนาจารในที่สาธารณะ ต่อต้านหรือท้าทายคำสั่งสอนของผู้ปกครองจนผู้ปกครองไม่อาจอบรมสั่งสอนได้ ไม่เข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ (2) เด็กที่ประกอบอาชีพที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ เด็กที่ประกอบอาชีพขอทานหรือส่อไปในทางขอทานโดยลำพังหรือโดยมีผู้บังคับ ชักนำ ยุยง หรือส่งเสริม ประกอบอาชีพหรือกระทำการอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี (3) เด็กที่คบค้าสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี เช่น กลุ่มคนที่รวมตัวกันมั่วสุมเพื่อก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือกระทำการอันขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี (4) เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ได้แก่ อาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือ เร่ร่อนไปตามสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งที่แน่นอน หรือถูกทอดทิ้งหรือถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่ในสภาพแวดล้อมอันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้กฎหมายไทยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 44 กำหนดว่าเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กพบเห็น หรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ให้สอบถามเด็กและดำเนินการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก รวมทั้งสภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความเป็นอยู่ การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก ถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กโดยวิธีส่งเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูก็ให้เสนอประวัติพร้อมความเห็นไปยังปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ก็ให้ส่งตัวไปยังสถานแรกรับ หรือสถานสงเคราะห์ แต่ถ้าเห็นว่าไม่สมควรส่งตัวไปสถานแรกรับ หรือสถานสงเคราะห์ ก็ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ยอมรับเด็กไปปกครองดูแลโดยต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามความเหมาะสม เช่น ระมัดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันจะจูงใจให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร ระมัดระวังมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืนเว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือไปกับผู้ปกครอง จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญาและความสนใจของเด็ก ระมัดระวังมิให้เด็กกระทำการใดอันเป็นเหตุให้เด็กประพฤติเสียหาย

ในขณะเดียวกันหากปรากฏชัดว่าผู้ปกครอง หรือผู้ที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลละเลยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กรับเด็กกลับไปดูแล ในขณะเดียวกันหากผู้ปกครองจงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือ

สุขอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก หรือปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาของเด็ก หรือปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะทีเป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบนั้น สำหรับประเทศไทยไม่ปรากฏมาตรการทางกฎหมายสำหรับลงโทษผู้ปกครองที่ละเลยการทำหน้าที่ดังกล่าวจนอาจส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมุ่งต่อการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กบนพื้นฐานความคิดว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องมีหน้าที่คุ้มครองเด็ก ในขณเดียวกันเมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก มาตรา 306 ใช้บังคับกับการทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี ไว้ ณ ที่ใดเพื่อให้เด็กนั้นพ้นจากตนโดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และมาตรา 307 กำหนดว่าผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งพาตนเองมิได้เพราะอายุ ความเจ็บป่วย กายพิการ หรือจิตพิการ และได้ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกิน 60,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเมื่อพิจารณาโทษทางอาญาในความผิดฐานทอดทิ้งเด็กดังกล่าวประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พบว่ามีช่องว่างของการลงโทษบิดามารดา ผู้ปกครองที่ละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก หรือปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาของเด็ก หรือปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบนั้นไม่มีมาตรการลงโทษบิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้มีความรับผิดทางอาญาไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้เมื่อบุคคลเหล่านี้ไม่ทำหน้าที่ของตนเองจนทำให้ผู้เยาว์มีพฤติกรรมเชิงลบที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดไม่ต้องรับผิดชอบต่อความบกพร่องในการทำหน้าที่ดังกล่าวของตน แต่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เยาว์แทนบิดา มารดา ผู้ปกครอง โดยถือว่าผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพที่ไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพ หรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก[207] ซึ่งเมื่อพิจารณาในด้านบวกถือว่าเป็นมาตรการที่ดีสำหรับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก แต่ไม่ใช่มาตรการทางกฎหมายที่ดีสำหรับสร้างความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ต้องมีภาระผูกพันทางกฎหมายให้แก่บิดา มารดา ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อลดปัญหาการมีพฤติกรรมเชิงลบของผู้เยาว์ที่ต้นเหตุได้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสพบว่ามาตรา 227-17 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่าหากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ไม่ปฏิบัติตามภาระผูกพันตามที่กฎหมายกำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัย ศีลธรรม หรือ

---

[207] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 28

การศึกษาของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องได้รับโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 30,000 ยูโร กลับเป็นมาตรการลงโทษทางอาญาที่มุ่งคุ้มครองผู้เยาว์ในฐานะบุคลลที่ควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และการละเลยต่อการดูแลดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เยาว์ และผู้มีหน้าที่ดูแลต้องมีความรับผิดในทางอาญาซึ่งเป็นการสร้างความตระหนักถึงการทำหน้าที่ที่ตนมีภาระผูกพันยิ่งกว่าการทำหน้าที่ตามธรรมจรรยาทั่วไป

ในกรณีเด็กเสพสุรา หรือบุหรี่ หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุรา หรือบุหรี่ เป็นสิ่งที่ต้องห้ามตามกฎหมายซึ่งมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กกำหนดว่าหากเด็กฝ่าฝืนให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามเด็กเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและมีหนังสือเรียกผู้ปกครองมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ ว่ากล่าวตักเตือน ให้ทำทัณฑ์บน หรือมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการและระยะเวลาในการจัดการให้เด็กทำงานบริการสังคม หรือวางข้อกำหนดให้ผู้ปกครองต้องปฏิบัติ หรือ หากผู้ใดจำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ[208] ซึ่งอัตราโทษดังกล่าวอาจไม่เพียงพอต่อการกระตุ้นให้เกิดความเกรงกลัวในการฝ่าฝืน ในขณะที่กฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 227-19 กำหนดว่าผู้ใดชักจูงให้ผู้เยาว์เสพสุราระวางโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 15,000 ยูโร และหากชักจูงให้ผู้เยาว์เสพสุราจนติดเป็นนิสัยต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 45,000 ยูโร หากความผิดนั้นเกี่ยวข้องกับผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี หรือได้เมื่อการกระทำเกิดขึ้นในสถานศึกษา สถานที่จัดให้มีการเรียนการสอน สถานที่ราชการ หรือในบริเวณที่สาธารณะซึ่งเป็นทางเข้าและทางออกของนักเรียนหรือเปิดให้บริการในเวลาที่ใกล้เคียงกับสถานที่เหล่านี้มาก หรือมีสถานประกอบการบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่เหล่านี้ อย่างใดอย่างหนึ่งต้องรับโทษสูงสุดสองเท่า[209]

สำหรับความผิดเกี่ยวกับการชักจูงผู้เยาว์เสพยาเสพติดนั้นประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 227-18 กำหนดว่าผู้ใดชักจูงผู้เยาว์โดยตรงให้ใช้ยาเสพติดอย่างผิดกฎหมายต้องระวางโทษจำคุก 5 ปี และปรับ 100,000 ยูโร และหากได้กระทำต่อผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 15 ปี หรือได้กระทำในสถานศึกษา สถานที่จัดให้มีการเรียนการสอน สถานที่ราชการ หรือในบริเวณที่สาธารณะซึ่งเป็นทางเข้าและทางออกของนักเรียน หรือในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่เหล่านี้ ย่อมต้องได้รับโทษหนักขึ้นโดยระวางโทษจำคุก 7 ปี และปรับ 150,000 ยูโร[210] นอกจากนี้หากผู้ใดทำการยุยงให้ผู้เยาว์ครอบครอง ขนส่ง เสนอ หรือจัดหายาเสพติดโดยตรง หรือเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดในกิจกรรมดังกล่าวมีโทษจำคุก 7 ปี และปรับ 150,000 ยูโรและหากความผิดดังกล่าวเกี่ยวข้องกับผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี

---

[208] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78

[209] Code pénal, article 227-19

[210] Code pénal, article 227-18

หรือได้เมื่อการกระทำเกิดขึ้นในสถานศึกษา สถานที่จัดให้มีการเรียนการสอน สถานที่ราชการ หรือในบริเวณที่สาธารณะซึ่งเป็นทางเข้าและทางออกของนักเรียน หรือบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่เหล่านี้ ย่อมต้องได้รับโทษหนักขึ้นโดยระวางโทษจำคุก 10 ปี และปรับ 300,000 ยูโร[211]

การแก้ไขพฤติกรรมเชิงลบที่ร้ายแรง

"พฤติกรรมเชิงลบที่ร้ายแรง" หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้ว่ามีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษในทางอาญาเนื่องจากยังไม่ถึงเกณฑ์อายุที่ต้องรับโทษเนื่องจากอายุไม่เกิน 12 ปี รวมถึงประพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมอย่างร้ายแรง ได้แก่ (1) การกระทำที่ยั่วยุและหาเรื่องทะเลาวิวาท เช่น การทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม การไล่ล่า หรือขัดขวางผู้อื่น การใช้กำลัง การทำลายหรือยึดครองทรัพย์สินสาธารณะหรือส่วนบุคคลโดยพลการ (2) การครอบครองอาวุธปืน เครื่องกระสุน มีด หรืออาวุธ โดยผิดกฎหมาย (3) การดูหมิ่น การข่มขู่ หรือมีเจตนาที่จะทำร้ายร่างกายผู้อื่น (4) การลักทรัพย์ การปล้น หรือทำลายทรัพย์สินสาธารณะหรือส่วนบุคคลโดยเจตนา (5) การเผยแพร่สิ่งพิมพ์ลามกอนาจาร หรือผลิตภัณฑ์เสียงและวิดีโอหรือข้อมูลอันมีลักษณะเดียวกัน (6) การค้าประเวณี การชักชวนให้ค้าประเวณี หรือการแสดงลามกอนาจาร (7) เสพยาเสพติด ให้ หรือชักชวนผู้อื่นให้เสพยาเสพติด (7) การเข้าร่วมการพนัน (8) การกระทำอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อสังคม[212] ซึ่งเป็นพฤติกรรมเชิงลบที่ร้ายแรงที่หลายประเทศให้ความห่วงกังวลรวมทั้งประเทศไทย เช่น กรณีเยาวชนอายุ 13-16 ปีก่อเหตุฆาตกรรมป้าบัวผันในปี พ.ศ. 2567 ทำให้เห็นว่าเยาวชนมีพฤติกรรมเชิงลบในการกระทำความผิดร้ายแรงกว่าวิสัยของเด็ก จากคดีดังกล่าวส่งผลให้เกิดแนวคิดว่าเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงควรได้รับโทษในสัดส่วนเดียวกันกับผู้ใหญ่ และผลักดันให้เกิดการเรียกร้องให้ยกเลิกกฎหมายเยาวชนเพื่อเปิดช่องให้เยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงเกิดว่าวิสัยของเด็ก เช่น ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน หรือความผิดฐานข่มขืนซ้ำซ้อน ให้ได้ได้รับโทษในสัดส่วนเดียวกันกับผู้ใหญ่ที่ทำผิด โดยหวังว่าจะเป็นการสร้างความเข็ดหลาบให้เยาวชนและทำให้เยาวชนเกรงกลัวกฎหมาย ไม่กล้ากระทำผิดและคุ้มครองคนในสังคมให้มีความปลอดภัยมากขึ้น อย่างไรก็ตามหากยกเลิกกฎหมายเยาวชนโดยเฉพาะพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ย่อมส่งผลกระทบต่อการยกเลิกการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งหมด โดยเยาวชนจะต้องได้รับการปฏิบัติในชั้นศาลเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ซึ่งจะทำให้กระบวนการสำนึกผิดและกลับใจเกิดขึ้นได้ยากมากขึ้น และ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงถูกชักจูงให้ทำผิดง่ายขึ้น รวมถึงเยาวชนกลุ่มเปราะบางเติบโตเป็นอาชญากรเร็วขึ้น ในขณะที่พ่อแม่ ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิด

---

[211] Code pénal, article 227-18-1

[212] Juvenile Delinquency Prevention Law of China (2021) available at https://www.chinalawtranslate.com/en/juvenile-delinquency-law-2021/

อาญาของลูกแต่อย่างใด ดังนั้นเมื่อพิจารณาในด้านนี้ก็อาจกล่าวได้ว่าการยกเลิกกฎหมายเยาวชนไม่อาจให้หลักประกันได้ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรเด็กได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้การยกเลิกพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ จึงไม่ใช่ทางเลือกที่ดี แต่ควรแก้ไขกฎหมายที่เป็นช่องว่างที่เอื้อให้เยาวชนได้รับประโยชน์จากกฎหมายซ้ำๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ซึ่งควรปรับปรุง ดังนี้

มาตรา 84 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ กำหนดว่า เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิให้เปิดเผย หรือ นำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ว่าในทางใด ๆ เว้นแต่ข้อมูลนั้นจะเป็นไปเพื่อการกำหนดวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน หากมีการฝ่าฝืนโดยการนำเปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กไปใช้ประกอบการพิจารณาที่มิใช่เป็นไปเพื่อกำหนดวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ศาลมีอำนาจสั่งระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือเพิกถอนการกระทำนั้น และอาจกำหนดค่าเสียหายหรือบรรเทาผลร้ายหรือมีคำสั่งให้จัดการแก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเด็กและเยาวชนตามที่เห็นสมควร ซึ่งอาจเป็นช่องทางที่ไม่นำประวัติการกระทำความผิดในครั้งก่อนนำมาพิจารณาโทษในครั้งนี้เพราะไม่ได้เป็นไปเพื่อกำหนดวิธีสำหรับเด็กและเยาวชน และกฎหมายก็ไม่อาจกำหนดให้เพิ่มโทษในความผิดได้เพราะขัดกับหลักกฎหมายที่กำหนดไว้ในมาตรา 84 วรรคสอง ที่กำหนดว่าเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด หรือเป็นจำเลยที่อยู่ในระหว่างการควบคุมดูแลของบุคคล หรือองค์กรใด ๆ จะต้องได้รับการฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจ และส่งเสริมให้มีโอกาสกลับคืนสู่สังคม รวมทั้งได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การกระทำใด ๆ ที่มิได้เป็นไปเพื่อฟื้นฟูร่างกายหรือจิตใจหรือเพื่อการกลับคืนสู่สังคม และมีลักษณะที่ขัดต่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน ให้ศาลสั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำที่ฝ่าฝืนนั้น และกำหนดค่าเสียหายหรือบรรเทาผลร้ายหรือมีคำสั่งให้จัดการแก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามที่เห็นสมควร

ด้วยเหตุผลของช่องว่างทางกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยยังคงละเลยและไม่ให้ความสำคัญต่อการควบคุมและลงโทษกรณีการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่สืบเนื่องจากพฤติกรรมเชิงลบที่ร้ายแรง อนึ่งการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม การฟื้นฟูร่างกายจิตใจ เพื่อให้กลับคืนสู่สังคมเป็นสิ่งที่ดีแต่ไม่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในเชิงประจักษ์ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและพฤติกรรมการกระทำความผิดที่ซับซ้อนและรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นสิ่งที่กฎหมายไทยควรปรับปรุงคือการสร้างความรับผิดทางอาญาแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองในความบกพร่องจากการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์จนก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลอื่น ซึ่งบุคคลอื่นคือผู้เสียหายโดยตรงจากความบกพร่องของการทำหน้าที่ดังกล่าว มิเช่นนั้นจะเป็นการผลักภาระความรับผิดชอบให้กับเด็กและเยาวชน

ผู้กระทำความผิดที่ต้องรับผิดชอบและหน่วยงานภาครัฐที่ต้องให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยวิธีที่กำหนดไว้สำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งอาจไม่ตอบสนองต่อความเป็นไปของสังคมที่ต้องการให้ปกป้องจากอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการควบคุมพฤติกรรมเชิงลบอย่างร้ายแรงที่นำไปสู่การกระทำความผิด และการก่ออาชญากรรมซ้ำของเยาวชน ในประเทศฝรั่งเศส พบว่าประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน แก้ไขปรับปรุง ค.ศ 2021 (Code de la justice pénale des mineurs) ยังคงหลักการในเรื่องของโทษขั้นต่ำ และสิทธิไม่ได้รับโทษเท่าผู้ใหญ่ไว้ รวมถึงมีมาตรการเยียวยาทางจิตใจ เพื่อรองรับเยาวชนที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษที่ไม่ใช่แค่การลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ในขณะเดียวกันก็ได้เพิ่มความเข้มงวดในการลงโทษเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและมุ่งหวังให้มีบทลงโทษที่ชัดเจนและรุนแรงขึ้นเมื่อจำเป็นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

1) การกำหนดโทษขั้นต่ำ (Peines plancher) ประเทศฝรั่งเศสกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำสำหรับผู้ใหญ่และเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 132-18-1 และมาตรา 132-19-1 โดยเป็นการกำหนดโทษจำคุกขั้นต่ำที่ใช้บังคับตั้งแต่การกระทำความผิดซ้ำครั้งแรกสำหรับความผิดทุกประเทศ และสำหรับความผิดที่ต้องรับโทษจำคุกอย่างน้อยสามปี เพื่อเป็นการจัดให้มีระบบที่เข้มงวดยิ่งขึ้นสำหรับกรณีที่เกิดอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความวุ่นวายต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนซ้ำๆ โดยหากผู้กระทำความผิดถูกดำเนินคดีซ้ำสำหรับความผิดใด ๆ ก็ตาม หลักการคือ ศาลไม่สามารถลงโทษจำคุก หรือคุมขังต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในมาตรา 132-18-1 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้ซึ่งโทษขั้นต่ำเหล่านี้จะถูกกำหนดตามพฤติการณ์ของความผิด ความร้ายแรงของการกระทำ ลักษณะและพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด และความสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งหมายความว่ากฎหมายต้องการกำหนดหลักเกณฑ์ในการลงโทษเพื่อยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ โดยยังคงเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจได้ด้วย

มาตรา 132-18-1 บัญญัติว่าถ้าเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมาย ให้ต้องโทษจำคุก กักขัง หรือ คุมขัง ขั้นต่ำไม่น้อยกว่าเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ห้าปี หากความผิดนั้นมีระวางโทษจำคุกหรือคุมขัง สิบห้าปี เช่น ข่มขืน

(2) เจ็ดปี หากความผิดนั้นมีระวางโทษจำคุกหรือคุมขัง ยี่สิบปี เช่น การทรมารเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี การตั้งกลุ่มก่อการร้าย เป็นต้น

(3) สิบปี หากความผิดนั้นมีระวางโทษจำคุกหรือคุมขัง สามสิบปี เช่น เจตนาฆ่า ค้ายาเสพติดข้ามชาติ

(4) สิบห้าปี หากความผิดนั้นมีระวางโทษจำคุกหรือคุมขัง ตลอดชีวิต เช่น ฆาตกรรม

เกณฑ์ขั้นต่ำที่มาตรา มาตรา 132-18-1 กำหนดนี้สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่มาตรา 132-18 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามศาลอาจกำหนดโทษที่ต่ำกว่าเกณฑ์เหล่านี้ได้โดยพิจารณาถึงพฤติการณ์ของความผิด พฤติกรรมของผู้กระทำความผิด หลักประกันการเข้าสู่สังคมของผู้กระทำความผิด

แม้ว่าจะมีการก่ออาชญากรรมอันมีลักษณะการกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมาย ศาลอาจลงโทษต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดได้ หากผู้ถูกกล่าวหาแสดงหลักประกันเป็นกรณีพิเศษว่าสามารถกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้งและจะไม่กระทำความผิดซ้ำอีก[213]

มาตรา 132-19-1 สำหรับการกระทำความผิดที่มีระวางโทษจำคุกสามปีขึ้นไป และมีการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมายให้ต้องโทษจำคุก กักขัง หรือคุมขัง ขั้นต่ำดังนี้[214]

(1) หนึ่งปี หากความผิดนั้นมีระวางโทษจำคุกสามปี เช่น ความผิดลักทรัพย์ธรรมดา

(2) สองปี หากความผิดนั้นมีระวางโทษจำคุกห้าปี เช่น ชิงทรัพย์ จำหน่าย ครอบครองยาเสพติด เป็นต้น

(3) สามปี หากความผิดนั้นมีระวางโทษจำคุกเจ็ดปี เช่น ลักทรัพย์โดยใช้ความรุนแรงและกระทำเป็นกลุ่ม

(4) สีปี หากความผิดนั้นมีระวางโทษจำคุกสิบปี เช่น ปล้นทรัพย์โดยใช้อาวุธ ค้ายาเสพติด เป็นต้น

อย่างไรก็ตามศาลอาจพิพากษาลงโทษต่ำกว่าเกณฑ์เหล่านี้ หรือลงโทษอื่นที่ไม่ใช่โทษจำคุกโดยพิจารณาจากพฤติการณ์ของความผิด พฤติกรรม และหลักประกันการกลับเข้าสู่สังคมของผู้กระทำความผิด

หากผู้กระทำความผิดถูกดำเนินคดีซ้ำในข้อหาความผิดร้ายแรงเป็นพิเศษ เช่น ความผิดที่ได้กระทำโดยมีพฤติกรรมที่รุนแรงขึ้นในการกระทำความผิดซ้ำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ได้เกิดขึ้นใหม่อีกครั้ง ศาลไม่อาจกำหนดโทษอื่นนอกจากโทษจำคุกต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำได้ เมื่อเข้ากรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้[215]

(1) กระทำความรุนแรงโดยเจตนา

(2) ความผิดที่กระทำโดยมีพฤติการณ์ที่รุนแรงขึ้น

(3) การล่วงละเมิดทางเพศ หรือทำร้ายร่างกาย

(4) ความผิดที่มีโทษจำคุก สิบปี

---

[213] LOI n° 2007-1198 du 10 août 2007 renforçant la lutte contre la récidive des majeurs et des mineurs, avaliable to https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000278633?utm_source=chatgpt.com

[214] Ibid.

[215] Ibid.

อนึ่งเกณฑ์การลงโทษขั้นต่ำนี้ไม่กระทบต่อการชำระค่าปรับที่กฎหมายกำหนดไว้

ยิ่งไปกว่านั้นในการพิจารณาของศาลจะต้องนำประวัติอาชญากรรมของผู้กระทำผิดมาพิจารณาประกอบด้วยเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการกลับคืนสู่สังคม อัตราโทษที่ควรจะได้รับ หรือวิธีการอื่นใดที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตามการกระทำความผิดอาญาอื่นที่ไม่ใช่อาชญากรรม เช่น ความผิดลหุโทษ ความผิดที่ต้องโทษปรับหรือเปรียบเทียบปรับ ก็ยังคงเป็นไปได้ที่จะลงโทษด้วยวิธีการอื่นนอกเหนือจากการจำคุก เช่น ปรับ บำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ ห้ามทำกิจกรรมบางอย่าง ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ยึดทรัพย์ อายัดทรัพย์ หรือ เพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ เป็นต้น โดยศาลจะต้องพิจารณาบนเหตุผลจากพฤติการณ์แวดล้อมและพฤติกรรมของผู้กระทำผิดประกอบการตัดสินใจ เพื่อคงไว้ซึ่งการเคารพ “หลักความจำเป็น” และการกำหนดโทษที่เหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคลตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศส

สำหรับหลักการบรรเทาโทษสำหรับผู้เยาว์อายุระหว่าง 16-18 ปี ให้ลดโทษครึ่งหนึ่งนั้นยังคงมีผลยังคับใช้กรณีที่เกิดความผิดซ้ำครั้งแรก แต่หลักการนี้จะไม่มีผลบังคับใช้ในกรณีที่มีความผิดซ้ำครั้งที่สองสำหรับความผิดอาชญากรรม หรือความผิดที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง หรือเมื่อได้มีการกระทำความผิดฐานจงใจทำร้ายร่างกายหรือจิตใจของบุคคลใดคนหนึ่งอันมีลักษณะการกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมาย หรือ เมื่อได้มีการกระทำความผิดฐานเจตนาใช้ความรุนแรง ความผิดฐานการล่วงละเมิดทางเพศ หรือความผิดที่กระทำมีพฤติการณ์รุนแรงขึ้นในสภาพของการกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมาย ซึ่งในกรณีดังกล่าวศาลเยาวชนสามารถพิจารณาตัดสินไม่ให้ผู้เยาว์ได้รับประโยชน์จากการลดหย่อนโทษนั้นก็ได้ แต่จะต้องมีเหตุผลอันสมควรเป็นพิเศษที่บ่งบอกได้ว่าเป็นการกระทำในสภาพของการกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมาย และให้ใช้เกณฑ์ขั้นต่ำในการลงโทษตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 132-18-1 และมาตรา 132-19-1 ทั้งนี้ การเข้ารับการอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรม หรือสถานพินิจจะไม่ได้ถูกนำมาพิจารณารวมอยู่ในวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของผู้เยาว์[216]

2) การตัดสิทธิที่จะไม่ได้รับโทษเท่าผู้ใหญ่ (Excuse de minorité)

ในปี ค.ศ. 1949 Paul Tappan นักอาชญาวิทยาได้กำหนดกรอบแนวคิดของ “เด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด” ว่า “*การกระทำความผิดเป็นการกระทำ การปฏิบัติ ความประพฤติ หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อนำพาไปสู่กระบวนการพิจารณาของศาลในการหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อเยียวยาบุคคลเหล่านี้ ภายใต้ขอบเขตอำนาจศาลและขอบเขตอำนาของกฎหมายที่สามารถครอบคลุม*

[216] Ibid.

ไปถึง ซึ่งขึ้นอยู่ว่าศาลจะได้มีคำวินิจฉัยว่าเด็กได้กระทำผิดหรือไม่"[217] ซึ่งสอดคล้องกับกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) ได้อธิบายการกระทำความผิดอาญาของผู้เด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชนซึ่งตามระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอาจถูกดำเนินคดีสำหรับความผิดที่กระทำด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากของผู้ใหญ่ โดยผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมายหรือถูกพบว่ากระทำผิดกฎหมาย ทั้งนี้ข้อจำกัดของอายุถูกกำหนดอย่างเห็นได้ชัดจากระบบกฎหมายของแต่ละประเทศซึ่งส่วนใหญ่อยู่ระหว่างอายุ 7 - 18 ปี

นอกจากนี้สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อรูปแบบของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ได้แก่ ระยะเวลา ความถี่ในการกระทำผิด และความร้ายแรงของการกระทำ ซึ่งขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความต่อเนื่องของเด็กและเยาวชนแต่ละคน โดยเด็กที่เผชิญกับปัญหามาเป็นระยะเวลายาวนานย่อมมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดโอกาสก่ออาชญากรรมมากกว่าเด็กและเยาวชนทั่วไป[218] ด้วยเหตุผลของความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ทำให้ลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนมีรูปแบบที่หลากหลายและมีระดับความรุนแรงมากขึ้น รวมถึงมีการกระทำเป็นกลุ่มและความถี่ของการกระทำความผิดบ่อยขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าเป็น "การกระทำความผิดซ้ำ" ซึ่งหากไม่มีการยับยั้งพฤติกรรมดังกล่าวด้วยกระบวนการลงโทษที่เข้มงวดเด็ดขาด ก็อาจจะไม่ก่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวประเทศฝรั่งเศสโดยรัฐบาลจึงมีนโยบายด้านอาชญากรรมในการต่อต้านการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่และผู้เยาว์ ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการต่อสู้กับการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่และผู้เยาว์ เลขที่ 2007-1198 วันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 2007 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อสู้กับการกระทำความผิดซ้ำซึ่งได้เพิ่มข้อกำหนดที่ชัดเจนในกฎหมายอาญา 3 ประการได้แก่

ประการแรก การกำหนดโทษจำคุกขั้นต่ำที่ใช้กับผู้ใหญ่และผู้เยาว์ที่มีอายุ 13 ปี ขึ้นไปซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำในคดีอาญาหรือความผิดที่ต้องระวางโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปี

ประการที่สอง การขยายเงื่อนไขให้ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาไม่ให้ผู้เยาว์ที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไปได้รับประโยชน์จากการลดหย่อนโทษในความผิดอาญา

ประการที่สาม จัดทำระบบการดูแลเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ประเทศฝรั่งเศสกำหนดหลักการพิจารณา "การกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมาย" คือ การกระทำความผิดซ้ำสำหรับบุคคลที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดอย่างชัดเจนแล้ว และได้กระทำความผิดซ้ำอีกครั้ง

---

[217] Pail Tappan, *Juvenile Delinquency* (New York: McGraw Hill, 1949),9.

[218] Robert M.Regoli, John D. Hewitt and Matt Delsi, *Deliquency in society: Youth Crime in the 21st Century*, (New York: McGraw-Hill, 2007), 31.

ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดซึ่งการที่จะเข้าข่ายการกระทำความผิดซ้ำก็ต่อเมื่อระยะเวลาแรกของการกระทำความผิดซ้ำสอดคล้องกับระยะเวลาที่สองของการกระทำความผิดครั้งก่อนโดยศาลจะพิจารณาจากพฤติการณ์ของการกระทำความผิด พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดอันเป็นเหตุให้กระทำความผิดนั้นและผลที่ตามมาหลังจากที่มีการกระทำความผิดใหม่ซ้ำขึ้นอีกครั้ง[219] ซึ่งความผิดใด ๆ ก็ตามจะถือเป็นความผิดครั้งที่สองนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าความผิดใหม่ต้องมีลักษณะเดียวกันกับความผิดที่ทำให้เกิดการตัดสินลงโทษในครั้งแรก[220] นอกจากนี้ยังมีโทษสำหรับความผิดซ้ำพิเศษ ซึ่งจะใช้บังคับเมื่อความผิดครั้งที่สองเหมือนหรือคล้ายคลึงกับครั้งแรก เช่น การลักทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ การฉ้อโกง การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น ซึ่งการกระทำความผิดซ้ำนั้นอาจเกิดขึ้นเป็นประจำ[221] หรือชั่วคราวก็ได้แต่ต้องเกิดขึ้นภายในระยะเวลาหนึ่งหลังจากการตัดสินลงโทษครั้งแรกเท่านั้น และจะเป็นการกระทำความผิดซ้ำก็ต่อเมื่อศาลได้มีคำวินิจฉัยแล้วว่าพฤติการณ์ดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดซ้ำ

อนึ่ง ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการบรรเทาโทษทางอาญาสำหรับผู้เยาว์ภายใต้เงื่อนไขด้านอายุซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายประกอบกับความมุ่งหมายในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม เยียวยารักษาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษาและศีลธรรมแก่ผู้เยาว์ที่กระทำผิดโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับอายุและพฤติกรรม ล้วนเป็นไปเพื่อเยียวยาแก้ไขและให้โอกาสผู้เยาว์ในการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข แต่ในความเป็นจริงอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ชอบในหลักการโดยต้องมีกระบวนการควบคุม กำกับดูแล และติดตามอย่างเข้มงวดประกอบ ซึ่งเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ ในทางตรงกันข้ามกลับนำมาซึ่งสิ่งที่ต้องทบทวนการลงโทษสำหรับการทำความผิดอาญาของผู้เยาว์ใหม่ คือ ความรับผิดทางอาญาของผู้เยาว์ต้องได้รับการพิจารณาบนตรรกะของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สะท้อนให้เห็นคำว่า “ความรับผิดชอบ” ที่มุ่งไปสู่ผลลัพธ์ในความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง[222] ซึ่ง**แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง**ดังกล่าวเป็นการนำแนวคิดอาชญาวิทยามาปรับใช้โดยนำจุดเด่นของความรับผิดทางอาญาเชื่อมโยงกับแนวคิดอาชญาวิทยาเกี่ยวกับศักยภาพทางอาญาโดยเฉพาะการลงโทษที่ต้องเข้มงวดและเหมาะสมกับพฤติการณ์และผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมแม้ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้เยาว์ก็ตาม เพราะหากผู้เยาว์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและเมื่อพิจารณาจากฐานความผิดที่ได้กระทำ ทำให้ต้องพิจารณาความรับผิดชอบของผู้เยาว์และการลงโทษได้โดยต้องพิจารณาสอดคล้องกับความสามารถในการเข้าใจ

---

[219] Code pénal, article 132-20-1

[220] Code pénal, article 132-8

[221] Code pénal, article 132-8

[222] “The Little Responsible, Reflections on the Criminal Liability and Civil Liability of Minors”, *Studies in Memory of Christian Lapoyade-Deschamps,* Bordeaux, PUB, 2003, หน้า 119

และความต้องการกระทำความผิดของผู้เยาว์ว่าเป็นความผิดที่สมควรได้รับการลงโทษ ซึ่งเป็นการนำแนวคิดอาชญาวิทยามาใช้เป็นประโยชน์ในการยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำของผู้เยาว์ได้

แม้ว่ากฎหมายอาญาจะได้กำหนดการยกเว้นโทษ และการลดโทษสำหรับการกระทำความผิดอาญาของผู้เยาว์ไว้ก็ตาม แต่ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นและเพื่อเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ ประเทศฝรั่งเศสจึงตรากฎหมายว่าด้วยการต่อสู้กับการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่และผู้เยาว์ ค.ศ. 2007 โดยกำหนดโทษขั้นต่ำที่ใช้บังคับในกรณีที่กระทำความผิดซ้ำดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 132-18-1 และ มาตรา 132-19-1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยมุ่งหมายต่อการลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำอย่างเด็ดขาดโดยไม่นำประโยชน์แห่งการลดโทษมาใช้บังคับ ซึ่งอาจเป็นการยับยั้งการเกิดอาชญากรเด็กในอนาคตได้

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด การกระทำความผิดซ้ำ และอาชญากรรมร้ายแรงของเด็กและเยาวชนของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด การกระทำความผิดซ้ำ และอาชญากรรมร้ายแรง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เด็กหรือเยาวชนที่เริ่มต้นมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดบางอย่าง เช่น ดื่มสุรา เล่นการพนัน หรือใช้ยาเสพติด ย่อมมีโอกาสเกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดเช่นนั้นซ้ำได้อีก เช่น ดื่มสุราบ่อยขึ้นหรือมั่วสุมดื่มสุรา เล่นการพนันบ่อยขึ้นหรือมั่วสุมเล่นการพนัน หรือใช้ยาเสพติดบ่อยขึ้นหรือมั่วสุมเสพยาเสพติด หรือพัฒนาต่อเนื่องไปในพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอย่างอื่น เช่น ดื่มสุราแล้วก็อยากเล่นการพนันหรือใช้ยาเสพติด หรือเล่นการพนันแล้วก็อยากดื่มสุราหรือใช้ยาเสพติด เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะเด็กและเยาวชนมักมีพฤติกรรมเลียนแบบ การคบเพื่อน ความอยากรู้อยากลอง ซึ่งหากไม่ถูกยับยั้งด้วยกระบวนการทางสังคมและทางกฎหมาย พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในครั้งแรกจะพัฒนาไปเป็นการกระทำเช่นนั้นซ้ำในครั้งต่อๆ ไป และเมื่อเกิดเป็นพฤตินิสัยอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแล้ว ก็อาจพัฒนาต่อเนื่องไปสู่การกระทำความผิดในลักษณะอาชญากรรมได้ เช่น ดื่มสุราจนมีกลุ่มมั่วสุมดื่มสุรา เมื่อขาดสติจากฤทธิสุราประกอบกับแรงจูงใจในกลุ่มและความอยากรู้อยากลองในลักษณะ “พฤติกรรมเลียนแบบ” และ “พฤติกรรมกลุ่ม” เด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกระทำความผิดอย่างใดๆ ขึ้นได้ เช่น ขว้างปาสิ่งของหรือทำร้ายผู้อื่นด้วยคึกคะนอง วิ่งราวทรัพย์หรือชิงทรัพย์เพื่อนำไปหาซื้อสุรา ข่มขืนกระทำชำเราหรือโทรมหญิง เป็นต้น ซึ่งการกระทำความผิดในลักษณะอาชญากรรมดังกล่าว ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและมีพฤติกรรมเช่นนั้นซ้ำๆ จนไม่เกรงกลัวต่อกระบวนการทางสังคมและทางกฎหมาย ดังนั้น หากกระบวนการทางสังคมไม่เข้มแข็งและมาตรทางกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ปล่อยให้พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดพัฒนาไปเป็นการกระทำความผิด และปล่อยให้การกระทำความผิดครั้งแรกพัฒนาไปเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ก็ยากจะควบคุมอาชญากรรมใน

สังคมให้มีความปลอดภัยได้ โดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบันที่พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดมิได้มีเพียงพฤติกรรมพื้นฐานทั่วไป เช่น ดื่มสุรา เล่นการพนัน หรือใช้ยาเสพติด แต่เป็นพฤติกรรมที่พัฒนาสูงขึ้นตามเทคโนโลยีการสื่อสารหลากหลายรูปแบบที่กระบวนการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมายยังไม่สามารถควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การตั้งกลุ่มลับเพื่อสื่อลามกอนาจาร ค้าประเวณี เสพและค้ายาเสพติด การพนันออนไลน์ ฉ้อโกงขายสินค้า ขายอาวุธปืนหรือวัตถุอันตราย ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดกับพฤติกรรมกระทำความผิดนั้น อาจพอแยกแยะได้ในพฤติกรรมพื้นฐาน แต่ในสภาพแห่งเทคโนโลยีการสื่อสารปัจจุบันยากจะแยกแยะได้ว่าเป็นพฤติกรรมเสี่ยงหรือเป็นพฤติกรรมกระทำความผิด เช่น เกมส์พนันออนไลน์ซึ่งผู้เล่นได้รางวัลเป็นระดับการแข่งขันที่สูงขึ้น เช่นนี้จะเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายการพนันหรือไม่ และจะถือว่าเป็นพฤติกรรมเสี่ยงหรือจะถือว่าเป็นการกระทำความผิด การมีกลุ่มลับเพื่อแลกเปลี่ยนสื่อลามกอนาจารแต่แฝงการค้าประเวณี แต่ยังไม่มีการค้าประเวณีเกิดขึ้น เช่นนี้จะเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายป้องปรามการค้าประเวณีหรือไม่ และจะถือว่าเป็นพฤติกรรมเสี่ยงหรือจะถือเว่าป็นการกระทำความผิด เป็นต้น ในประเทศเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายควบคุมการใช้สื่อทางเทคโนโลยีของเด็กและเยาวชนค่อนข้างเข้มงวด ในขณะที่กฎหมายไทยไม่มีมาตรการเช่นนั้น แม้ในพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดกฎหมายไทยก็ไม่ชัดเจนว่าเป็นพฤติกรรมเสี่ยงหรือเป็นการกระทำความผิดแล้ว เช่น เด็กหรือเยาวชนเล่นการพนัน ถือเป็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามกฎหมายคุ้มครองเด็ก ซึ่งต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ในขณะเดียวกันเด็กหรือเนชยาวชนนั้นก็เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายการพนัน ซึ่งมีโทษอาญา จึงเกิดปัญหาว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพโดยกฎหมายใด เป็นต้น ในส่วนของอาชญากรรมร้ายแรงนั้น ในการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ ความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ในคดีเป็นดุลยพินิจของศาล โดยเฉพาะในเหตุฉกรรจ์ แต่ในพฤติการณ์แห่งคดีที่มีความร้ายแรงแบบเดียวกันในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน กฎหมายวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวฯ มิได้ให้อำนาจศาลมีดุลยพินิจเช่นนั้นได้ ซึ่งหมายความว่าจะไม่มีการพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด เพราะหลักการของการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนนั้น ไม่มุ่งต่อการลงโทษ และพิจารณาที่ตัวผู้กระทำความผิดยิ่งกว่าความผิดที่ได้กระทำ ด้วยเหตุผลดังกล่าวกฎหมายไทยจึงไม่เพียงขาดประสิทธิภาพในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำ แต่ยังไม่สามารถป้องกันอาชญากรรมร้ายแรงในเด็กและเยาวชนอีกด้วย ขณะที่ในประเทศแคนาดา ฝรั่งเศส และสิงคโปร์ การกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมนั้น เด็กหรือเยาวชนจะได้รับการพิจารณาแบบเดียวกับผู้ใหญ่ ซึ่งอาจได้รับโทษอาญา

1. พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

แนวคิดในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมอันกระทบถึงความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของสังคม มิใช่แนวคิดเดียวที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยองค์รวม เนื่องจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชนมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ จิตวิทยา และชีววิทยา ดังนั้น แนวทางในการบรรลุเป้าหมายของการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยองค์รวม จึงต้องอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด อันเป็นกระบวนการที่จะทำให้เด็กและเยาวชนที่ยังไม่ได้กระทำความผิดหลีกพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการป้องกันสังคมจากอาชญากรรม ทั้งนี้ บทบาทของกฎหมายในควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น จะเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนให้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมมีประสิทธิภาพและบรรลุความมุ่งหมาย ในหลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับบทบาทของกฎหมายในการป้องกันก่อนการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ด้วยการควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ควบคู่ไปกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน อันเป็นกระบวนการภายหลังจากที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง ทั้งนี้ บทบาทของกฎหมายในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิด โดยส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทในเชิงนโยบายการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดด้วยการควบคุมปัจจัยทางสังคมอันเป็นสาเหตุสำคัญที่อาจทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ทั้งในด้านครอบครัว การศึกษา การสาธารณสุข อาชีพ และสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ดังตัวอย่างในประเทศต่อไปนี้

ประเทศแคนาดา ในรัฐ Alberta มีกฎหมาย “Child and Youth Welfare Act”[223] ที่สนับสนุนครอบครัว เด็กและเยาวชน ด้วยการให้คำปรึกษาและบริการฟื้นฟูเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง มี “Restorative Programs” ที่สนับสนุนทางสังคมและชุมชน เช่น การบำบัดในศูนย์เยาวชนและโปรแกรมอาชีพ และมีหน่วยงาน “Memtal Health and Addiction Services” สำหรับเด็กที่มีความเสี่ยงจากปัจจัยทางสุขภาพจิตหรือการใช้สารเสพติด ในรัฐ Ontario มีกฎหมาย “Child, Youth and Family Services Act (CYFSA)” ที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่สวัสดิการเด็กและเยาวชนเข้า

[223] Government of Alberta, สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2567 จาก https://open.alberta.ca/publications

แทรกแซงและดำเนินการตามกรอบของกฎหมาย หากเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ด้วยการตรวจสอบครอบครัวและสภาพแวดล้อมของเด็กหรือเยาวชนเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง เช่น การละเลยจากครอบครัว การใช้ความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น และมีอำนาจส่งเด็กหรือเยาวชนไปยังที่พักพิง การจัดหาที่ปรึกษา หรือการให้บริการฟื้นฟูได้[224] ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐและองค์กรไม่แสวงหากำไรมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้วย เช่น การจัดโปรแกรมแนะนำส่วนตัว (Individualized Mentorship Program) เพื่อให้คำแนะนำและช่วยสร้างทักษะการตัดสินใจ โครงการบำบัดครอบครัว (Family Therepy Program) เพื่อแก้ไขปัญหาในครอบครัวที่อาจเป็นปัจจัยเสี่ยง เช่น การบำบัดความสัมพันธ์หรือการจัดการความเครียดในครอบครัว และศูนย์ฟื้นฟูชุมชน เพื่อให้บริการด้านปัญหาพฤติกรรม เช่น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับความโกรธ สุขภาพจิต หรือการใช้สารเสพติด เป็นต้น[225] อนึ่ง การแทรกแซงและดำเนินการตามกรอบของ CYFSA เป็นมาตรการเชิงบังคับ (Mandatory Interventions) ซึ่งกำหนดให้ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมในโปรแกรมดังกล่าวด้วย นอกจากนั้น ยังมีมาตรการป้องกันในโรงเรียนเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน ซึ่งรวมถึงโปรแกรมป้องกันการกลั่นแกล้ง (Anti-Bullying Programs) เพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงในโรงเรียน โปรแกรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการกระทำความผิด (Crime Prevention Education) เพื่อให้ความรู้กฎหมายและผลเสียของการกระทำความผิด เช่น การใช้สารเสพติด การก่อความรุนแรง เป็นต้น และบริการแนะนำส่วนบุคคล เพื่อให้นักจิตวิทยาและนักแนะแนวให้คำปรึกษาปัญหาด้านพฤติกรรมหรือการเรียน มีการทำงานร่วมกับชุมชน เช่น โครงการชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Community Crime Prevention Programs) เพื่อเบี่ยงเบนพฤติกรรมจากการกระทำความผิด การฝึกอาชีพและทักษะ (Skills Training Programs) เพื่อพัฒนาตนเองและสร้างเส้นทางอาชีพที่มั่นคง และมีบริการสำหรับผู้ปกครองในการให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในครอบครัวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย[226]

ประเทศเยอรมนี มีกฎหมายและมาตรการหลายประการที่มุ่งเน้นการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยควบคุมและฟื้นฟูเยาวชน ตลอดจนจัดการกับปัจจัยเสี่ยงอันอาจ

---

[224] CYFSA (2017), Article 74, Article 125, Article 136, สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2567 จาก https://www.ontario.ca/laws/statute

[225] การจัดโปรแกรมแนะนำส่วนตัว โครงการบำบัดครอบครัว และศูนย์ฟื้นฟูชุมชน สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดไม่มีกำหนดใน CYFSA โดยตรง แต่หน่วยงานภายใต้ CYFSA และองกรค์ไม่แสวงหากำไร อาจจัดให้มีโปรแกรม โครงการ หรือศูนย์ดังกล่าวได้, ผู้วิจัย (สรุปจากภาพรวมของ CYFSA , สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2567 จาก https://www.ontario.ca/laws/statute)

[226] เรื่องเดียวกัน

นำไปสู่การกระทำความผิดในอนาคต เช่น กฎหมาย “Child and Youth Welfare Act (KJHG)”[227] ที่สนับสนุนเด็กและเยาวชนด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิต การเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคม การช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบปัญหา และการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยง มีกฎหมาย “Youth Protection Act”[228] ซึ่งมุ่งป้องกันเด็กและเยาวชนจากสื่อที่มีความเสี่ยงต่อพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม อาทิ ภาพยนตร์และเกมที่มีเนื้อหารุนแรงหรือไม่เหมาะสมตามอายุและช่วงวัย การควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาสูบให้แก่เยาวชน และการจำกัดระเบียบเวลาที่เยาวชนสามารถอยู่ในพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีมาตรการเชิงรุกในโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน (Preventive Programs in Schools)[229] อาทิ การให้ความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิเพื่อให้เกิดความเข้าใจในผลกระทบอันเกิดจากการกระทำความผิด โปรแกรมสร้างจิตสำนึกและป้องกันความรุนแรง การให้คำปรึกษา และการทำงานร่วมกับชุมชน เช่น โครงการชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรม การมีส่วนร่วมของครอบครัวกับชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ หน่วยงานด้านสวัสดิการเด็กและเยาวชน (Jugendamt) จะมีบทบาทในการทำงานเชิงรุกเพื่อสนับสนุนเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยง อาทิ การให้คำปรึกษาแก่เยาวชนและครอบครัว การตรวจสอบปัจจัยเสี่ยง เช่น ความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น รวมทั้งการให้บริการช่วยเหลือ เช่น บริการที่พักพิงชั่วคราว โปรแกรมการฟื้นฟู เป็นต้น

ประเทศฝรั่งเศส มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ค.ศ. 2007 ที่บัญญัติถึงการป้องกันก่อนการกระทำความผิด โดยมุ่งเน้นภาวะอันตรายที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยกำหนดข้อตกลงระหว่างรัฐ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองท้องถิ่น ให้มีภารกิจร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์และตำรวจในการป้องกันสาธารณชนจากปัญหาสังคมและความทุกข์ยาก และดำเนินการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เยาวชนและครอบครัวที่มีปัญหาหรือมีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้วยการกระจายอำนาจให้หน่วยงานท้องถิ่นและจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการจัดทำมาตรการป้องกันสถานการณ์ที่อาจเป็นปัญหาและให้การช่วยเหลือเยาวชนและครอบครัวภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด และมีพระราชกฤษฎีกาที่กำหนดขั้นตอนการดำเนินการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อกำหนดให้เยาวชนได้รับการศึกษาอบรมความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเยาวชนเอง ทั้งในส่วนของการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งยังมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดบทลงโทษต่อการบกพร่องในการเลี้ยงดูหรือการอบรมสั่งสอนบุตร ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกและปรับแก่บิดาหรือมารดาที่หลีกเลี่ยงหรือไม่มีเหตุผล

---

[227] Germany-National Policies Platform-European Union สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://national-policies.eacea.ec.europa/...

[228] Ibid

[229] Ibid.

อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการให้ความปลอดภัย สุขอนามัย ศีลธรรมจรรยา หรือการศึกษาแก่เด็กในความปกครองของตน รวมทั้งกรณีที่บิดาหรือมารดาละทิ้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งด้วย[230]

ทั้งนี้กฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสมองว่าบิดามารดาและผู้ปกครองของผู้เยาว์มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการให้ความรู้แก่ผู้เยาว์เกี่ยวกับความประพฤติที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมของเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้เยาว์มีความผิดปกติทางจิตใจหรือมีพฤติกรรมรุนแรง บิดามารดาต้องให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ตักเตือน และช่วยเหลือในการแก้ไขไม่ปล่อยทิ้งโดยไม่ดูแลหรือละทิ้งหน้าที่ในการดูแล ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ประเทศฝรั่งเศสได้ปรับปรุงเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในปี ค.ศ.2025 มาตรา 227-17 กำหนดความรับผิดชอบของบิดามาดาในการกระทำความผิดของเยาวชนโดยวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้เพื่อให้ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งละเลยความรับผิดชอบของตนในฐานะผู้ปกครองต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น และมุ่งเสริมสร้างอำนาจในกระบวนการยุติธรรมต่อเยาวชนที่กระทำความผิดและผู้ปกครองโดยมุ่งเป้าไปที่การลงโทษบิดา มารดา ผู้ปกครองที่บกพร่องหรือล้มเหลวในการอบรมดูแลบุตรผู้เยาว์ ซึ่งมาตรา 227-17 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่าหากบิดามารดา หรือผู้ปกครองไม่ปฏิบัติตามภาระผูกพันตามที่กฎหมายกำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัย ศีลธรรม หรือการศึกษาของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องได้รับโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 30,000 ยูโร นอกจากนี้ยังกำหนดโทษหนักขึ้นสำหรับบิดามารดาหากบุตรได้กระทำความผิดซ้ำ โดยมาตรา 227-17 วรรคสอง กำหนดว่าหากการละเลยการทำหน้าที่ดังกล่าวส่งผลให้บุตรก่ออาชญากรรมอย่างน้อยหนึ่งครั้ง หรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายหลาย ๆ ครั้งโดยศาลมีคำพิพากษาลงโทษในความผิดดังกล่าว บิดามารดา ผู้ปกครองจะต้องรับโทษสำหรับบิดามารดาด้วยเช่นกันในอัตราโทษจำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร[231]

กฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้พัฒนาความรับผิดทางอาญาของบิดา มารดา ที่ละเลยต่อข้อผูกพันตามกฎหมายในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร แม้ว่าบิดา มารดาได้สิ้นสุดสถานะครอบครัวโดยการหย่าร้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีภาระผูกพันตามกฎหมายในการให้การศึกษา ดูแลสุขภาพ ความปลอดภัย และอบรมด้านศีลธรรมต่อบุตรผู้เยาว์จนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ หากละเลยต่อการทำหน้าที่ดังกล่าวและฝ่าฝืนการทำหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้ย่อมมีความผิดทางอาญา อัตราโทษจำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร เช่นกัน

---

[230] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 146-147.

[231] Code pénal, article 227 -17, แก้ไขปรับปรุงโดยกฎหมายฉบับที่ 2025-568 วันที่ 23 มิถุนายน 2025.

ประเทศอังกฤษ มีโปรแกรม “Early Intervention Programs”[232] ซึ่งมุ่งเน้นช่วยเหลือครอบครัวที่มีเด็กเสี่ยงต่อการกระทำความผิด มีทีมงาน “Youth Offending Teams (YOYs)”[233] ซึ่งเป็นทีมผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานร่วมกับเด็กและครอบครัวเพื่อป้องกันปัญหาทางอาญา และมีมาตรการ “Anti-Social Behaviour Orders (ASBOs)”[234] ซึ่งใช้สำหรับเยาวชนที่แสดงพฤติกรรมเสี่ยงหรือก่อความรำคาญในชุมชน

ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมาย Juvenile Act ที่กำหนดให้เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งมีพฤติกรรมหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจทำให้เด็กมีแนวโน้มจะก่ออาชญากรรมหรือฝ่าฝืนกฎหมาย หรือกระทำการในลักษณะที่จะกระทำความผิดอาญาในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการมีพฤติกรรมต่อต้านหรือไม่อยู่ในความควบคุมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การไม่มีที่อยู่อาศัยโดยไม่มีสาเหตุที่เหมาะสม หรือการคบหากับบุคคลที่อาจชักนำให้ไปในทางผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจชักนำไปในทางเสียหาย หากมีผู้พบว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นได้กระทำการอันต้องอยู่ภายใต้การพิจารณาคดีของศาลครอบครัว เทศบาล อำเภอ หรือศูนย์ให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนอาจร้องขอต่อศาลครอบครัวให้ทำการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้นต่อไปได้ หรือร้องขอให้ศาลครอบครัวมีคำสั่งใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพ หากพบว่ามีความจำเป็นที่เด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการคุ้มครอง[235] มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนสำหรับผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง (Juvenile Training Schools)[236] ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาตนเองและทักษะชีวิต มีศูนย์แนะนำเด็กทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน (Child Guidance Centers)[237] เพื่อการแก้ไขพฤติกรรม และมีสถานีตำรวจย่อยในชุมชน (Koban System)[238] ที่ช่วยสังเกตและให้คำแนะนำแก่เยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

---

[232] Early Intervention Programs เป็นโปรแกรมเชิงนโยบายที่สนับสนุนเด็กและครอบครัวเพื่อป้องกันปัญหาทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา อาชญากรรม และพฤติกรรมต่อต้านสังคม, สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก UK Parliament, https://researchbriefings.files.parliament.UK/CBP...

[233] Youth offending team-GOV.UK., สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.gov.UK>...>Young people and the law

[234] Antisocial behavior orders (ASBOs)., สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://wwwnidirect.gov.UK/articles/antisocial-behavi

[235] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 136-137.

[236] The Ministry of Justice: Juvenile Training Schools., สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.moj.go.jp/kyousei1/kyo...

[237] Tokyo Child Guidance Office., สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.fukshi.metro.tokyo.lg.jp...

[238] Koban., สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.japan.go.jp/_src/spring16_10-11

ประเทศสิงคโปร์ มีกฎหมายจัดตั้งหน่วยงาน “National Police Cadet Corps (NPCC)”[239] ซึ่งช่วยส่งเสริมวินัยและความรับผิดชอบ และมีศูนย์บริการครอบครัว (Family Service Centres)[240] ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือด้านจิตใจและสนับสนุนผู้ปกครองที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีกฎหมาย “Juvenile Delinquency Prevention Law”[241] ที่มุ่งเน้นการป้องกันพฤติกรรมซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำความผิด เช่น การหลีกเลี่ยงการใช้สื่อที่ไม่เหมาะสม มีระบบจัดการศึกษาเพื่อป้องกันอาชญากรรมในเยาวชนเป็นการเฉพาะ (Crime Prevention Education)[242] ซึ่งใช้ส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรมในระบบการศึกษา และมีศูนย์ฟื้นฟูสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย (Community-Based Rehabilitation)[243]

ประเทศออสเตรเลีย มี “Youth Outreach Programs” ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของหน่วยงานรัฐในแต่ละแคว้นและองค์กรเอกชนที่เน้นสนับสนุนด้านสุขภาพจิตและการปรับพฤติกรรม มีโปรแกรม “School-Based Programs”[244] อันเป็นนโยบายเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนสำหรับเยาวชนที่มีปัญหาพฤติกรรม และมี “Community Partnerships”[245] ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกับองค์กรชุมชนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและฝึกอาชีพ

ประเทศนิวซีแลนด์ มีโปรแกรม “Youth Justice Services”[246] ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อใช้แนวทางของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences หรือ FGC) ในการป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแม้จะไม่ได้ให้การรับรองและเข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989[247] ก็ตาม แต่ในหลายมลรัฐก็มีโปรแกรมส่งเสริมความสามารถ

---

[239] National Police Cadet Corps-Singpore., สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.nibgov.sg>article-detail

[240] Family Service Centre (FSC.), สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://supportgowhere.life.go.sg/fa

[241] Juvenile Delinquency Prevention Law (2021)., สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.chinalawtranslate.com/juv

[242] Ibid., Chapter II: Article 15- Article 27.

[243] Ibid., Chapter IV: Article 42.

[244] School-Based Apprenticeships and Traineeships: Policy., สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www2.education.vic.gov.au/pal

[245] Community Partnership Program., สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.ais.gov.au>community-engagemet

[246] Youth Justice Services., สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.safermidcanterbury.org.nz

[247] อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก-สิทธิมนุษยชน-Human Rights, สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2567 จาก https://humanrights.mfa.th

ของเด็กและเยาวชนแทนการใช้เวลาว่างในทางที่ผิด (Community-Based Programs) และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำโรงเรียน เพื่อช่วยสังเกตและแทรกแซงเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด (School Resource Officers หรือ SROs)[248] ด้วย

จากตัวอย่างในประเทศดังที่ได้กล่าวมา สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของกฎหมายในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการ กระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบทบาทเชิงนโยบายในการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ด้วยการควบคุมปัจจัยทางสังคมอันเป็นสาเหตุสำคัญที่อาจทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ทั้งในด้านครอบครัว การศึกษา การสาธารณสุข อาชีพ และสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยเฉพาะเมื่อเด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากอันนำไปสู่การกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งหากเด็กและเยาวชนได้รับการใส่ใจดูแล เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานการณ์อันยากลำบากและสุ่มเสี่ยงต่อการกระทำความผิด จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากกฎหมายให้พ้นจากสถานการณ์อันนำไปสู่การกระทำความผิดทางอาญา ดังเช่น กฎหมาย CYFSA ซึ่งเจ้าหน้าที่สวัสดิการเด็กและเยาวชนมีอำนาจเข้าแทรกแซงและดำเนินการตามกฎหมาย หากเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในประเทศแคนาดา กฎหมาย Youth Protection Act ซึ่งมุ่งป้องกันเด็กและเยาวชนจากสื่อที่มีความเสี่ยงต่อพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมในประเทศเยอรมนี กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ค.ศ. 2007 ซึ่งให้การคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เยาวชนและครอบครัวที่มีปัญหาหรือมีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมทางสังคม อันเป็นภาวะอันตรายที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเยาวชนในประเทศฝรั่งเศส มาตรการ ASBOs ซึ่งใช้สำหรับเยาวชนที่แสดงพฤติกรรมเสี่ยงในประเทศอังกฤษ กฎหมาย Juvenile Act ซึ่งใช้ควบคุมพฤติกรรมหรือสภาพแวดล้อมที่มีแนวโน้มให้เด็กก่ออาชญากรรมหรือฝ่าฝืนกฎหมายในอนาคตในประเทศญี่ปุ่น หน่วยงาน NPCC และ Family Service Centres ซึ่งส่งเสริมวินัย ความรับผิดชอบ และช่วยเหลือด้านจิตใจเด็กและเยาวชน ตลอดจนและสนับสนุนผู้ปกครองที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์ กฎหมาย Juvenile Delinquency Prevention Law ซึ่งใช้ป้องกันพฤติกรรมที่นำไปสู่การกระทำความผิดในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน FGC ซึ่งใช้สำหรับป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในประเทศนิวซีแลนด์ และ SROs ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจโรงเรียน เพื่อสังเกตและแทรกแซงเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น อนึ่ง ในการพิจารณากำหนดปัจจัยทางสังคมอันเป็นสาเหตุของกระทำความผิดนั้น มักเริ่มต้นจากการกำหนดประเภทพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจจำแนก

---

[248] Who are school resource officers, and what do they do for school safety?, สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2567 จาก https://usafacts.org/Education/Articles

ได้เป็น 3 ประเภท กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมตามบรรทัดฐานของสังคม เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายที่ใช้ควบคุมปัจจัยทางสังคมอันเป็นสาเหตุของกระทำความผิด มีความสอดคล้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในแต่ละประเภทของพฤติกรรมนั่นเอง

เมื่อพิจารณาบทบาทของกฎหมายไทยในการควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ถือเป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญและเป็นกลไกในการสนับสนุนให้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมมีประสิทธิภาพและบรรลุความมุ่งหมาย เช่นเดียวกับในหลายประเทศที่กฎหมายมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดดังตัวอย่างในประเทศที่ได้กล่าวมา อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จะมีบทบาทในฐานะที่เป็นกฎหมายซึ่งใช้ในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด แนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ จะมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการสนับสนุนกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้บรรลุความมุ่งหมายในการป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพียงใด รวมทั้งจะมีแนวทางใดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้ ให้มีฐานะเป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อการป้องกันปัญหาก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอย่างแท้จริง นับเป็นคำถามที่ท้าทายนโยบายของรัฐในการป้องกันปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในประเด็นสำคัญ ดังนั้น การศึกษาเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ และการศึกษาบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัตินี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นของภาพรวมเพื่อการป้องกันปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิด อันทำให้เห็นทิศทางในการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกลไกของกฎหมายเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบาย ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวคิดเพื่อการบรรลุเป้าหมายของการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ ภาพรวมของการป้องกันปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดนั้น นอกจากรัฐจะต้องมีนโยบายและทิศทางที่ชัดเจนแล้ว การแปรนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่อาศัยเอกภาพของการบูรณาการความร่วมมือจากหลายหน่วยสังคมก็เป็นสิ่งที่ต้องกระทำควบคู่ไปด้วย ทั้งจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งภายในจิตใจของเด็กและเยาวชน ให้มีความสามารถควบคุมตนเองเพื่อหลีกพ้นจากปัจจัยเสี่ยงที่อาจชักนำไปสู่การกระทำความผิด รวมทั้งการควบคุมปัจจัยทางสังคมที่อาจเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด เพื่อเป็นกรอบป้องกันการกระทำความผิดจากปัจจัยภายนอก มิให้มีอิทธิพลชักนำให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่การกระทำความผิดโดยง่าย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายในการ

ควบคุมปัจจัยทางสังคมเช่นว่านั้นได้ จะต้องอาศัยประสิทธิภาพในทางปฏิบัติจากการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นกลไกสำคัญ ทั้งจากกฎหมายสังคมที่เกี่ยวกับการศึกษา การสาธารณสุข การประกอบอาชีพ การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี การค้ายาเสพติด การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือการควบคุมสถานบริการ เป็นอาทิ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งถือเป็นกฎหมายนำที่สำคัญต่อการควบคุมปัจจัยภายนอก เพื่อควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

ในการศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อให้เห็นถึงบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ว่าจะมีประสิทธิภาพสนับสนุนกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้บรรลุความมุ่งหมายในการป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมากน้อยเพียงใด และจะมีแนวทางใดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้ ให้มีฐานะเป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อการป้องกันปัญหาก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอย่างแท้จริง จึงต้องเริ่มพิจารณาจากเหตุผลในการตรากฎหมายและเนื้อหาในบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีประเด็นที่ควรพิจารณาอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่ การกำหนดความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด การกำหนดหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด การคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด และการกำหนดความรับผิดและมาตรการลงโทษผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การกำหนดความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด

ดังที่ได้กล่าวมาว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ถือเป็นกฎหมายสังคมที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ซึ่งไม่เพียงคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553[249] และพระราชบัญญัติ

---

[249] การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ตัวอย่างเช่น การพิจารณาออกหมายจับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 67 ให้ศาลคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ การห้ามมิให้ควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลยตามมาตรา 68 เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน การพิจารณาออกคำสั่งควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลยทุกครั้งตามมาตรา 73 ให้ศาลคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ การห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 76 เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน การ

การบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561[250] เท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการควบคุมปัจจัยทางสังคมที่อาจเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอีกด้วย ดังปรากฏในเหตุผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และเพื่อปรับปรุงวิธีการส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งเหตุผลดังกล่าวได้สะท้อนถึงเจตนารมณ์ในการควบคุมปัจจัยทางสังคมที่อาจเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ใน 4 กรณี ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การถูกทารุณกรรม การถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้ “เด็ก” หมายความถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส และ “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด” หมายความถึง เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหายตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง โดยกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ได้กำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดไว้ 4 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร ได้แก่ เด็กที่มีพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ 1) ประพฤติตนเกเรหรือข่มเหงรังแกผู้อื่น 2) มั่วสุมในลักษณะที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น 3) เล่นการพนันหรือมั่วสุมในวงการพนัน 4) เสพสุรา สูบบุหรี่ เสพยาเสพติดให้โทษหรือของมึนเมาอย่างอื่น เข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ 4/1) ใช้พืชกระท่อม กัญชา กัญชง หรือสารสกัดจากพืชดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมหรือสารสกัดจากพืชนั้น เพื่อนันทนาการ[251] 5) เข้าไปในสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ 6) ซื้อหรือขายบริการทางเพศ เข้าไปในสถานการค้าประเวณีหรือเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีตามกฎหมายว่าด้วย

ห้ามเปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนไม่ว่าในทางใดๆ ตามมาตรา 84 เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน เป็นต้น, ผู้วิจัย

[250] การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ตัวอย่างเช่น การให้สถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมจัดทำแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญตามมาตรา 29 สิทธิของเด็กและเยาวชนตามมาตรา 37 จนถึงมาตรา 41 การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพภายหลังการปล่อยตัวตามมาตรา 52 เป็นต้น, ผู้วิจัย

[251] ราชกิจจานุเบกษา (24 พฤษภาคม 2567), เผยแพร่กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2567, สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2567 จาก https://moe360.blog

การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี 7) ประพฤติตนไปในทางชู้สาว หรือส่อไปในทางลามก อนาจารในที่สาธารณะ 8) ต่อต้านหรือท้าทายคำสั่งสอนของผู้ปกครองจนผู้ปกครองไม่อาจอบรมสั่งสอนได้ 9) ไม่เข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

ข้อที่ 2 เด็กที่ประกอบอาชีพที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่เด็กที่ประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้ 1) ขอทานหรือกระทำการส่อไปในทางขอทานโดยลำพังหรือโดยมีผู้บังคับ ชักนำ ยุยงหรือส่งเสริม 2) ประกอบอาชีพหรือกระทำการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์ โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี

ข้อที่ 3 เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคล ดังต่อไปนี้ 1) บุคคลหรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันมั่วสุมเพื่อก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือกระทำการอันขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี 2) บุคคลที่ประกอบอาชีพที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี

ข้อที่ 4 เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ได้แก่เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่ ดังต่อไปนี้ 1) อาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษหรือให้บริการทางเพศ 2) เร่ร่อนไปตามสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งที่แน่นอน 3) ถูกทอดทิ้งหรือถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่ในสภาพแวดล้อม อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย

เมื่อพิจารณาความหมายของ “เด็ก” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อันได้แก่ บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ประกอบกับความหมายของ “เยาวชน” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 อันได้แก่ บุคคลซึ่งอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และความหมายของ “เยาวชน” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 อันได้แก่ เยาวชนตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553) แล้ว การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ย่อมครอบคลุมถึงเยาวชนด้วย แม้ว่าในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จะมิได้บัญญัติความหมายของเยาวชนไว้ก็ตาม ดังนั้น ความหมายของ “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จึงหมายความรวมถึงเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดด้วย ทั้งนี้ การที่กฎหมายกำหนดความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเป็นการเฉพาะ ก็ด้วยมีเป้าหมายเพื่อควบคุมมิให้เด็กซึ่งรวมถึงเยาวชน ต้องอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการถูกปัจจัยทางสังคมชักนำไปในทางเสียหายหรือกระทำความผิด ในฐานะที่เด็กอาจตกเป็นเหยื่อของการถูกทารุณกรรม การถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการควบคุมและอบรมสั่งสอนจากครอบครัวย่อมเป็นกลไกหลักที่สำคัญที่สุดในการป้องกันปัญหา

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ต้นทางของปัญหา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความหมายและขอบเขตพฤติกรรมของของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 พบว่ายังขาดความชัดเจนในประเด็นสำคัญ อันส่งผลให้เกิดปัญหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด[252] ในทางปฏิบัติ เนื่องจากมีการปะปนกันระหว่างเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยแท้ประเภทหนึ่ง กับเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้วอีกประเภทหนึ่ง โดยในประเภทของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยแท้ นอกจากจะหมายถึงเด็กที่มีพฤติกรรมตามข้อที่ 2 ถึงข้อที่ 4 แห่งกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 แล้ว ยังหมายถึงเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรตามข้อที่ 1 ซึ่งยังไม่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดนั้น แต่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดนั้น โดยเด็กประเภทนี้จะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามวิธีการสำหรับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ซึ่งกำหนดไว้ในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เท่านั้น ในขณะที่ประเภทของเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว จะหมายถึงเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรตามข้อที่ 1 แห่งกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 แต่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดนั้นไปแล้ว ซึ่งอาจไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามวิธีการสำหรับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดดังที่กำหนดไว้ในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 แม้เด็กนั้นจะอยู่ในความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากเด็กประเภทที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อพิจารณาความผิดและโทษจากการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดนั้น ซึ่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้กำหนดวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในระหว่างดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ไว้แล้ว รวมตลอดถึงวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดไว้แล้วในกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดนั้นด้วย ดังนั้น เด็กที่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวก็ดี หรือตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดนั้นก็ดี ย่อมอยู่ในสถานะของเด็กที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดอาญา มิใช่ในสถานะของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ทั้งนี้ การที่เด็กประเภทที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ก็ด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 5 กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตาม

---

[252] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 40 บัญญัติว่า “เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้แก่

(๑) เด็กที่ถูกทารุณกรรม

(๒) เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด

(๓) เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

พระราชบัญญัตินี้[253] และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 10 กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ และคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว[254] เพื่อให้เห็นภาพของปัญหาการบังคับใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพสำหรับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในทางปฏิบัติ จึงขอแสดงตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 เด็กที่มีอายุยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ อยู่ในวงการเล่นพนันไพ่สามใบ อันเป็นการเล่นพนันตามบัญชี ก. แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งมาตรา 7 ในพระราชบัญญัตินี้ห้ามไม่ให้บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์หรือไม่บรรลุนิติภาวะเข้าเล่นด้วย[255] และมาตรา 6 ในพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กนั้นเล่นการพนันด้วย[256] ดังนั้น หากพิสูจน์ตามข้อสันนิษฐานได้ว่าเด็กไม่ได้เล่นพนันด้วย เด็กย่อมไม่มีความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้ อันมีโทษอาญาทั้งจำคุกและปรับ[257] แต่การที่เด็กอยู่ในวงการเล่นพนัน ซึ่งแม้จะพิสูจน์ได้ว่าเด็กไม่ได้เล่นพนันด้วย เด็กนั้นก็ถือเป็นเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรตามกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อที่ 1 คือ มีพฤติกรรมมั่วสุมในวงการพนัน อันถือเป็นเด็กประเภทที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยแท้ ซึ่งมีผลให้ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

---

[253] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในจังหวัดใดยังมิได้เปิดทำการศาลเยาวชนและครอบครัวหรือแผนกเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัด ให้ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้”

[254] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 10 บัญญัติว่า “ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดี

(๑) คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด

(๒) คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา ๙๗ วรรคหนึ่ง

(๓) คดีครอบครัว

(๔) คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

(๕) คดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว”

[255] พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 7 (3) บัญญัติว่า “ใบอนุญาตทุกฉบับต้องกำหนด

... (๓) จำนวนบุคคลผู้จะเข้าเล่นมีกำหนดหรือไม่ และไม่ให้บุคคลอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์หรือไม่บรรลุนิติภาวะเข้าเล่นด้วย เว้นแต่การเล่นตามบัญชี ข. หมายเลข ๑๖”

[256] พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ผู้ใดอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือขัดต่อข้อความในกฎกระทรวง หรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย เว้นแต่ผู้ซึ่งเพียงแต่ดูการเล่นในงานรื่นเริงสาธารณะ หรือในงานนักขัตฤกษ์ หรือในที่สาธารณสถาน”

[257] พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 12 กำหนดให้ผู้ใดที่เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง หรือข้อความในใบอนุญาต ผู้นั้นมีความผิด ถ้าเป็นความผิดในการเล่นตามบัญชี ก. หมายเลข 9 ไพ่สามใบ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไปจนถึง 3 ปี และปรับตั้งแต่ 500 บาท ขึ้นไปจนถึง 5,000 บาท, ผู้วิจัย

พ.ศ. 2546 แต่ในกรณีที่ไม่สามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานว่าเด็กเล่นพนันด้วย เด็กนั้นจะถือเป็นเด็กประเภทที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว ซึ่งจะถูกตั้งข้อหาว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 อันมีโทษอาญาทั้งจำคุกและปรับ[258] และต้องได้รับการพิจารณาความผิดและโทษในศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้ เด็กจะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยมิใช่ในสถานะของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเพราะประพฤติตนไม่สมควรตามข้อที่ 1 แห่งกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 อย่างเดียวกับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยแท้ แต่จะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพในสถานะที่เด็กมีข้อหาว่าได้กระทำความผิดในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 95[259] จากตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นถึงปัญหาสถานะของเด็กที่มีการกระทำเดียว แต่ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายต่างฉบับกัน ว่าจะใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายฉบับใด อันมีสาเหตุมาจากความหมายที่ไม่ชัดเจนของ “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด” ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549

ตัวอย่างที่ 2 เด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี ซึ่งไม่ถูกต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นที่มีโทษจำคุก หรือต้องคำพิพากษาให้จำคุก ได้กระทำการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรบเร้าบุคคลตามถนนหรือสาธารณสถาน หรือสถานที่อื่นใด เพื่อการค้าประเวณีอันเป็นการเปิดเผยและน่าอับอาย หรือเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่สาธารณชน อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 5 และมาตรา 33 ซึ่งมีโทษปรับ หรือเด็กนั้นได้เข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณี เพื่อประโยชน์ในการค้าประเวณีของตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 6 และมาตรา 33 ซึ่งมีโทษทั้งจำทั้งปรับ[260] โดยพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้พนักงานสอบสวน

---

[258] เรื่องเดียวกัน

[259] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 95 บัญญัติว่า “คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ตามปกติ มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดนั้น แต่ถ้าเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีนั้นได้”

[260] พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ใดเข้าติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตามหรือรบเร้าบุคคลตามถนนหรือสาธารณสถาน หรือกระทำการดังกล่าวในที่อื่นใด เพื่อการค้าประเวณีอันเป็นการเปิดเผยและน่าอับอายหรือเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่สาธารณชน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท” มาตรา 6 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ใดเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อประโยชน์ในการค้าประเวณีของตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” และมาตรา 33 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 5 หรือมาตรา 6 เป็นบุคคลอายุยังไม่เกินสิบแปดปี และไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรือต้องคำ

ในกรณีที่ได้เปรียบเทียบคดีแล้วแจ้งกรมประชาสงเคราะห์เพื่อดำเนินการจัดส่งตัวเด็กนั้นไปรับการดูแลในสถานแรกรับที่มีเขตรับผิดชอบ ในขณะเดียวกัน เด็กนั้นก็ถือเป็นเด็กประเภทที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว แต่ตกอยู่ในความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประกอบข้อที่ 1 แห่งกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ด้วย กล่าวคือเป็นเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เพราะเข้าไปในสถานการค้าประเวณีหรือเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือเพราะเป็นเด็กที่ประกอบอาชีพที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ การประกอบอาชีพหรือกระทำการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือเพราะเป็นเด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ การคบหาสมาคมกับบุคคลหรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันมั่วสุมเพื่อก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือกระทำการอันขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี หรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่ประกอบอาชีพที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี หรือเพราะเป็นเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ได้แก่ อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่ซึ่งอาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการให้บริการทางเพศ[261] ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 44 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่พบเห็นหรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เมื่อได้สอบถามเด็กและดำเนินการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก รวมทั้งสภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความเป็นอยู่ การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กแล้ว ถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กโดยวิธีส่งเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจะเสนอประวัติพร้อมความเห็นไปยังปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อให้พิจารณาสั่งให้ใช้วิธีการ

พิพากษาให้จำคุก ให้พนักงานสอบสวนในกรณีที่ได้เปรียบเทียบคดีแล้วแจ้งกรมประชาสงเคราะห์เพื่อดำเนินการจัดส่งตัวเด็กนั้นไปรับการดูแลในสถานแรกรับที่มีเขตรับผิดชอบ”

[261] กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อที่ 1 กำหนดว่า เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร ได้แก่ เด็กที่มีพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ ...“6) ซื้อหรือขายบริการทางเพศ เข้าไปในสถานการค้าประเวณีหรือเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี...” ข้อที่ 2 กำหนดว่า เด็กที่ประกอบอาชีพที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ เด็กที่ประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้ ...“2) ประกอบอาชีพหรือกระทำการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์ โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี...” ข้อที่ 3 กำหนดว่า เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคล ดังต่อไปนี้ ...“1) บุคคลหรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันมั่วสุม เพื่อก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือกระทำการอันขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี 2) บุคคลที่ประกอบอาชีพที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี...” ข้อที่ 4 กำหนดว่า เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ได้แก่ เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่ ดังต่อไปนี้ ...“1) อาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษหรือให้บริการทางเพศ...”, ผู้วิจัย

คุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กต่อไป[262] หรือในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เห็นว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้าเห็นว่ายังไม่สมควรส่งตัวเด็กไปยังสถานที่แรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ก็ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ยินยอมรับเด็กไปปกครองดูแลก็ได้ โดยผู้ปกครองหรือบุคคลดังกล่าวนั้นจะปฏิบัติตามข้อกำหนดตามที่ได้ปรึกษาหารือกันตามความเหมาะสม เช่น ให้ระมัดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่อันจูงใจให้ประพฤติตนไม่สมควร หรือมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน หรือคบหาสมาคมกับผู้ที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสีย เป็นต้น[263] จากตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นถึงปัญหาการดำเนินการต่อเด็กที่มีการกระทำเดียว แต่ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายต่างฉบับกันว่าจะใช้วิธีดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายฉบับใด อันมีสาเหตุมาจากความหมายที่ไม่ชัดเจนของ “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด” ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549

จากความไม่ชัดเจนของความหมายและขอบเขตพฤติกรรมของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 อันส่งผลให้เกิดปัญหาการดำเนินการทางคดีและ

---

[262] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 44 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ พบเห็นหรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ให้สอบถามเด็กและดำเนินการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก รวมทั้งสภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความเป็นอยู่ การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก และถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก โดยวิธีส่งเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ก็ให้เสนอประวัติพร้อมความเห็นไปยังปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อให้พิจารณาสั่งให้ใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก”

[263] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 44 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ เห็นว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๓ แต่ถ้าเห็นว่ายังไม่สมควรส่งตัวเด็กไปยังสถานที่แรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ก็ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ยินยอมรับเด็กไปปกครองดูแล โดยอาจแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามมาตรา ๔๘ หรือไม่ก็ได้ และเมื่อได้ปรึกษาหารือร่วมกับผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับเด็กไปปกครองดูแลแล้ว อาจจะวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กมีความประพฤติเสียหาย หรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับเด็กไปปกครองดูแลต้องปฏิบัติตามข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

(๑) ระมัดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่อันจะจูงใจให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร

(๒) ระมัดระวังมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือไปกับผู้ปกครอง

(๓) ระมัดระวังมิให้เด็กคบหาสมาคมกับบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสีย

(๔) ระมัดระวังมิให้เด็กกระทำการอันใดอันเป็นเหตุให้เด็กประพฤติเสียหาย

(๕) จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญา และความสนใจของเด็ก

(๖) จัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของเด็ก

(๗) จัดให้เด็กกระทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม”

ปัญหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่กระทำความผิดและเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ดังตัวอย่างที่ยกมานั้น อาจอธิบายโดยสรุปได้ว่าความไม่ชัดเจนดังกล่าวทำให้วิธีการปฏิบัติต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิดในการกระทำความผิดเดียวกันมีความแตกต่างกัน เนื่องจากอาศัยอำนาจตามกฎหมายต่างฉบับกัน ดังนั้น หากปรากฏข้อเท็จจริงดังตัวอย่างที่ 1 ว่าเด็กได้เล่นการพนันในประเภทและชนิดตามที่พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 กำหนดเป็นความผิดและมีโทษ (ยกเว้นโทษสำหรับเด็กที่อายุไม่เกิน 12 ปีและ 15 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 และมาตรา 74) ซึ่งนอกจากเด็กจะต้องถูกเจ้าพนักงานกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดและถูกนำจับไปดำเนินคดี อันเป็นวิธีการที่พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 กำหนดแล้ว เด็กนั้นยังถือเป็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อ 1 ในเวลาเดียวกันด้วย ซึ่งเด็กจะตกอยู่ภายใต้มาตรการของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 44 ที่กำหนดให้ใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก จึงมีปัญหาว่าเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กพบเห็นหรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็นเด็กนั้นเล่นการพนัน ซึ่งถือเป็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดที่จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 44 และเด็กนั้นได้ถูกเจ้าพนักงานกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ด้วย กรณีเช่นว่านี้ จะต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างไร เนื่องจากมีมาตรการทางกฎหมายที่ไม่เหมือนกัน จากตัวอย่างนี้ ได้สะท้อนถึงข้อบกพร่องของการบัญญัติกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ซึ่งไม่แยกแยะประเภทของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยแท้ออกจากประเภทของเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้วให้ชัดเจน จึงส่งผลให้เกิดปัญหาทับซ้อนกันของวิธีการในการดำเนินคดีและวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่แตกต่างกันในกฎหมายแต่ละฉบับ โดยเฉพาะการทับซ้อนกันเองระหว่างวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งใช้กับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด กับวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งใช้กับเด็กที่กระทำความผิดไปแล้ว รวมทั้งการทับซ้อนกันของวิธีการในการดำเนินคดีตามกฎหมายต่อเด็กที่ต้องหาว่าได้กระทำความผิด ซึ่งเป็นกรณีที่เด็กได้กระทำความผิดไปแล้ว กับวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งใช้กับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ดังในตัวอย่างที่ 2 เด็กกระทำความผิดโดยเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณี เพื่อประโยชน์ในการค้าประเวณีของตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 กำหนดให้พนักงานสอบสวนเมื่อได้เปรียบเทียบคดีแล้ว แจ้งกรมประชาสงเคราะห์เพื่อดำเนินการจัดส่งตัวเด็กนั้นไปรับการดูแลในสถานแรกรับที่มีเขตรับผิดชอบ แต่ในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเมื่อได้

สอบถามเด็กและดำเนินการหาข้อเท็จจริงทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กแล้ว ให้ใช้วิธีส่งเด็กเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู หากเห็นว่าจำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาการขัดหรือแย้งกันของวิธีปฏิบัติตามกฎหมายต่างฉบับกันต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดและเด็กที่กระทำความผิดให้มีความชัดเจนและตรงตามสภาพที่แท้จริงของพฤติกรรม อันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ จึงสมควรพิจารณาทบทวนความหมายและขอบเขตพฤติกรรมของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 โดยไม่รวมถึงเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว

ประการที่ 2 การกำหนดหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด

โดยที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ได้แก่ บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 กล่าวคือ “บิดามารดา” หมายความว่า บิดามารดาของเด็ก ไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่ และ “ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[264] และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย เมื่อพิจารณาประกอบความหมายของเด็กและเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ซึ่งมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และ “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหายตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ดังนั้น บุคคลที่เป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด จึงมีหน้าที่และความรับผิดตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ อันได้แก่ การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่าในกรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามที่กำหนดในมาตรา 22 ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวงตามที่กำหนดในมาตรา 23 ต้องไม่กระทำการทอดทิ้ง ละทิ้ง จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัย ปฏิบัติในลักษณะที่ขัดขวางการเจริญเติบโตและพัฒนาการ หรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ[265] ตามที่กำหนดในมาตรา 25 รวมทั้งการกระทำอันใดที่แม้จะอยู่ในบังคับของกฎหมายอื่น ไม่ว่า

---

[264] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1585 บัญญัติว่า “บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและไม่มีบิดามารดาหรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครองเสียแล้วนั้น จะจัดให้มีผู้ปกครองขึ้นในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ก็ได้”

[265] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า “การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หมายความว่า การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือพัฒนาเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก”

เด็กจะยินยอมหรือไม่ ก็ห้ามกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายและจิตใจ[266] จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาล บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้ประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้มีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด รับหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มิใช่ญาติของเด็ก บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน ใช้ จ้าง หรือวานให้ทำงานหรือกระทำการอันเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เล่นกีฬาหรือกระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้า ใช้หรือยินยอมให้เล่นการพนันหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้แสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามก อนาจาร จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่ ตามที่กำหนดในมาตรา 26 อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า พระราชบัญญัตินี้ มิได้มีบทกำหนดโทษสำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดที่กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 25 ไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด มีเพียงการกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามที่กำหนดในมาตรา 28 ในกรณีที่ผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และพัฒนาเด็กหรือเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดได้ไม่ว่าด้วยเหตุใดเท่านั้น จากข้อสังเกตนี้ ทำให้เห็นถึงความแตกต่างในการควบคุมปัจจัยภายนอกที่อาจเป็นสาเหตุของการกระทำความผิดความผิดของเด็กและเยาวชน ระหว่างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยกับบางประเทศ ดังเช่นประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา (1994) กำหนดให้มีการลงโทษแก่บิดามารดาที่บกพร่องในการเลี้ยงดูหรือการอบรมสั่งสอนบุตร หรือไม่มีเหตุผลอันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการให้ความปลอดภัย สุขอนามัย ศีลธรรมจรรยา หรือการศึกษาแก่เด็กในความปกครองของตน รวมทั้งกรณีที่บิดาหรือมารดาละทิ้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่ง[267] เพื่อให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบต่อการฝ่าฝืนหน้าที่อันพึงกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายแก่บุตรหรือเด็กในความปกครองของตน และถือเป็นมาตรการเพื่อควบคุมปัจจัยทางครอบครัวที่อาจเป็นสาเหตุเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นไปพร้อมกัน ทั้งนี้ ประเทศฝรั่งเศสมองว่าการละเว้นหน้าที่ของบิดามารดาเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กผู้เยาว์ประพฤติตนเกเรหรือไม่เหมาะสม อันส่งผลต่อเนื่องให้เป็นสาเหตุของการ

---

[266] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ทารุณกรรม หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤติในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม”

[267] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 146-147.

กระทำผิดอาญาในเด็กผู้เยาว์[268] ดังนั้น ภายใต้ระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส หากบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ละเว้นหน้าที่อันเกิดจากอำนาจปกครอง ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งมีอำนาจเพิกถอนอำนาจปกครองได้ และศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญามีอำนาจพิจารณาความผิดและลงโทษได้[269] นอกจาก แนวคิดการกำหนดโทษทางแพ่งและอาญาดังกล่าวแล้ว แนวคิดความรับผิดชอบของรัฐสวัสดิการที่ถือว่ารัฐเองต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อเด็กที่ประพฤติเกเรไม่เหมาะสมเป็นอันดับสองรองจากบิดามารดา ได้นำไปสู่การกำหนดมาตรการส่งเสริมและช่วยเหลือการทำหน้าที่ของบิดามารดา เช่น การฝึกอบรมสร้างความรับผิดชอบของบิดามารดา (Le stage de responsabilite' parentale) ข้อตกลงว่าด้วยความรับผิดของบิดามารดา (Le contrat responsabilite' parentale)[270] เป็นต้น ในขณะที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยไม่มีมาตรการลงโทษบิดามารดาเช่นว่านั้นในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อันสะท้อนถึงหลักคิดที่แตกต่างกันในการควบคุมปัจจัยภายนอกให้มีสภาพบังคับทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพต่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นประเด็นที่ท้าทายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในการพิจารณาทบทวนมาตรการทางกฎหมายให้มีบทกำหนดโทษสำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ฝ่าฝืนหรือละเลยหน้าที่อันพึงกระทำต่อบุตรหรือเด็กในความปกครองของตนในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หรือไม่ เพียงใด

นอกจากข้อสังเกตที่พบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ไม่มีบทกำหนดโทษเป็นการเฉพาะ สำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดที่กระทำการฝ่าฝืนหน้าที่อันพึงกระทำแก่บุตรและเด็กในความปกครองของตนตามมาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 25 ดังกล่าวมานั้นแล้ว ยังมีประเด็นความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 44 ที่ควรแก่การพิจารณาทบทวนอีกด้วย กล่าวคือในมาตรา 44 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือ

---

[268] เอมผกา เตชะอภัยคุณ และ รณกรณ์ บุญมี, "ความรับผิดทางอาญาของบิดา มารดาที่เกิดจากการละเว้นหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้เยาว์ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 39, 1 (2553): 87-88.

[269] ความรับผิดทางอาญา กรณีที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองละเว้นหน้าที่อันเกิดจากการปกครอง ได้แก่ โทษประธาน คือ ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก ซึ่งมีระวางโทษจำคุก 20 ปี ความผิดฐานทอดทิ้งครอบครัว ซึ่งมีระวางโทษจำคุก 2 ปี ความผิดฐานทำให้ตกอยู่ในภยันตราย ซึ่งมีระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 เดือน ถึง 7 ปี แล้วแต่กรณี และโทษอุปกรณ์ อาทิ การเพิกถอนหรือระงับสิทธิพลเมือง สิทธิทางแพ่ง สิทธิตามกฎหมายครอบครัว การพักหรือเลิกใช้ใบอนุญาตขับขี่ไม่เกิน 5 ปี การเนรเทศออกนอกประเทศไม่เกิน 5 ปี เป็นต้น, เรื่องเดียวกัน, 79-85.

[270] เรื่องเดียวกัน, 87-90.

ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24[271] เห็นว่าเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด[272] จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา 33[273] แต่ถ้าเห็นว่ายังไม่สมควรส่งตัวเด็กไปยังสถานที่แรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ก็ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ยินยอมรับเด็กไปปกครองดูแล โดยอาจแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามมาตรา 48[274] หรือไม่ก็ได้ และเมื่อได้ปรึกษาหารือร่วมกับผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับเด็กไปปกครองดูแลแล้ว อาจจะวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กมีความประพฤติเสียหาย หรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับเด็กไปปกครองดูแลต้องปฏิบัติตามข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามความเหมาะสม ได้แก่ ระมัดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่อันจะจูงใจให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร ระมัดระวังมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน

---

[271] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 24 บัญญัติว่า “ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ไม่ว่าเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานที่รับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู และสถานพินิจที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ แล้วรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ และให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้”

[272] เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เป็นเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามหมวด 4 มาตรา 40 จนถึงมาตรา 47 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

[273] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 33 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ได้รับแจ้งจากบุคคลตามมาตรา ๒๙ หรือพบเห็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๒ ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามวิธีการที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่เด็กและครอบครัวหรือบุคคลที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ตามมาตรา ๒๓

(๒) มอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูตามระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินหนึ่งเดือน ในกรณีที่ไม่อาจดำเนินการตาม (๑) ได้

(๓) ดำเนินการเพื่อให้เด็กได้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

(๔) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะ

(๕) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานแรกรับ

(๖) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์

(๗) ส่งเด็กเข้าศึกษาหรือฝึกหัดอาชีพ หรือส่งเด็กเข้าบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ศึกษา หรือฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือส่งเด็กเข้ากล่อมเกลาจิตใจโดยใช้หลักศาสนาในวัดหรือสถานที่ทางศาสนาอื่น ที่ยินยอมรับเด็กไว้”

[274] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 48 กำหนดให้ในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติแก่เด็กตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีเหตุสมควรแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเพื่อกำกับดูแลเด็กคนใด ก็ให้ยื่นคำขอตามที่กฎหมายกำหนดให้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้ กรณีที่เด็กพ้นจากความปกครองดูแลของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูแล้ว ถ้ามีเหตุผลสมควร ก็ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพยื่นคำขอตามที่กฎหมายกำหนดให้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้ ทั้งนี้ ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีระยะเวลาวาระละไม่เกิน 2 ปี

เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือไปกับผู้ปกครอง ระมัดระวังมิให้เด็กคบหาสมาคมกับบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสีย ระมัดระวังมิให้เด็กกระทำการอันใดอันเป็นเหตุให้เด็กประพฤติเสียหาย จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญา และความสนใจของเด็ก จัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของเด็ก จัดให้เด็กกระทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และมาตรา 44 วรรคสาม กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กรับเด็กกลับไปดูแลได้ หากปรากฏชัดว่าผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไปปกครองดูแลละเลยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว ดังนั้น ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงปรากฏชัดแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ว่าผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลละเลยไม่ระมัดระวัง หรือไม่จัดการศึกษาอบรม ประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมตามข้อกำหนดในมาตรา 44 วรรคสอง พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กย่อมมีอำนาจรับเด็กกลับไปดูแลได้ตามมาตรา 44 วรรคสาม โดยวิธีการมีหนังสือเรียกผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็ก เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 30 (3)[275] แต่มีปัญหาว่าวิธีการเพื่อให้ปรากฏชัดแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยวิธีการมีหนังสือเรียกผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงตามที่กำหนดในมาตรา 30 (3) นั้น จะต้องเพียงพอหรือเป็นประจักษ์มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่ปรากฏชัดว่าเป็นการละเลยไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดเสียเลย ย่อมถือว่าได้ปรากฏชัดเพียงพอต่อการรับเด็กกลับไปดูแล แต่หากเป็นกรณีที่มิได้ละเลยและได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเห็นว่ากรณีเป็นที่ปรากฏชัดเพียงพอต่อการรับเด็กกลับไปดูแล กรณีนี้จะเป็นการใช้ดุลยพินิจทางบริหาร (Administrative discretion)[276] ของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งจากการที่กฎหมายกำหนดให้มีการใช้ดุลยพินิจเช่นว่านั้นได้ กฎหมายก็ควรต้องกำหนดมาตรฐานในการใช้ดุลยพินิจเช่นว่านั้นไว้ด้วย เนื่องจากระดับและคุณภาพของความระมัดระวัง การจัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญา และความสนใจของเด็ก การจัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของเด็ก หรือการจัดให้เด็กกระทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อ

---

[275] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 30 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวด 3 และหมวด 4 มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

... (3) มีหนังสือเรียกผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็ก”

[276] “ดุลยพินิจทางบริหารหรือดุลยพินิจทางปกครอง คือ ดุลยพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะเลือกกระทำการอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นอำนาจอิสระหรือเป็นอำนาจโดยแท้”, สมยศ เชื้อไทย, กฎหมายมหาชนเบื้องต้น, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2553), หน้า 241.

สังคม ย่อมแตกต่างกันไปตามภูมิหลัง วิธีการเลี้ยงดู ความรู้ สภาพทางอาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลแต่ละราย อันส่งผลโดยตรงต่อการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มิได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการใช้ดุลยพินิจเช่นว่านั้นไว้ จึงควรพิจารณาทบทวนและปรับปรุงมาตรา 44 วรรคสาม และมาตรา 30 (3) เพื่อกำหนดให้การใช้ดุลยพินิจดังกล่าวมีมาตรฐานและชัดเจน ซึ่งนอกจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจะมีกรอบมาตรฐานในการใช้ดุลยพินิจแล้ว ยังทำให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลทราบถึงเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสมสำหรับใช้ปกครองดูแลเด็กในความปกครองของตนอีกด้วย อนึ่ง ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด พ.ศ. 2553 ซึ่งบังคับใช้สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก มิได้กำหนดมาตรฐานของการใช้ดุลยพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาระดับและคุณภาพของความระมัดระวังหรือขนาดของการจัดกิจกรรมที่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลกำกับไว้ จึงควรพิจารณาทบทวนให้มีเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาระดับและคุณภาพของความระมัดระวังหรือขนาดของการจัดกิจกรรมที่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลกำกับให้ชัดเจนด้วยเช่นเดียวกัน

ประการที่ 3 การคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด

โดยที่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 22 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็กหรือไม่ ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549 ได้กำหนดแนวทางการกระทำเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยให้พิจารณาจากแนวทางต่างๆ อาทิเช่น ลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน ความเหมาะสม ความต้องการ และความจำเป็นของเด็ก ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านการพัฒนาทางสติปัญญาโดยให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้านการพัฒนาทางจิตใจและอารมณ์โดยได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สังคม และการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้อง การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติที่มีผลกระทบต่อเด็ก เป็นต้น แต่มีประเด็นปัญหาว่า การทำหน้าที่ของครอบครัว บิดามารดา หรือผู้ปกครอง ต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยใช้ความระมัดระวังหรือจัดการศึกษาหรือกิจกรรมให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 44 วรรคสอง กำหนด จะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเพียงใด ผู้ปกครองหรือบุคคลที่

รับเด็กไว้ปกครองดูแลจะอ้างถึงการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเพื่อจำกัดหรือย่อหย่อนการใช้ความระมัดระวังหรือจัดการศึกษาหรือกิจกรรมตามมาตรา 44 วรรคสอง ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ว่าการปฏิบัติเช่นนั้นไม่ถือเป็นการละเลยไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น การอนุญาตให้เด็กไปดูการแสดงดนตรีของศิลปินที่เด็กชื่นชอบ โดยออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืนและผู้ปกครองไม่ได้ไปด้วย อ้างเหตุจำเป็นตามลักษณะเฉพาะตัว ความต้องการของเด็ก และโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตนเอง เป็นต้น จึงควรพิจารณาทบทวนกฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549 เพื่อกำหนดกรอบการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กให้ชัดเจน

ประการที่ 4 การกำหนดความรับผิดและมาตรการลงโทษผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

โดยการกำหนดความรับผิดและมาตรการลงโทษแก่ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) และมาตรา 78 ถือเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สะท้อนบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น อันเป็นการป้องกันปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

(๑) กระทำการหรือละเว้นกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๒) จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๓) บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

(๔) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มิใช่ญาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว

(๕) บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำความผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก

(๖) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางพัฒนาการของเด็ก

(๗) บังคับ ขู่เข็ญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เล่นกีฬาหรือให้กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

(๘) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

(๙) บังคับ ขู่เข็ญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้แสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(๑๐) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น”

มาตรา 78 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในมาตรา 26 และมาตรา 78 ประกอบกับมาตรา 4 อาจสรุปได้ว่า ผู้ใดก็ตามที่อยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ซึ่งรวมถึงผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อันได้แก่ บิดามารดาไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่ ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดู หรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย หากได้กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 26 ย่อมมีความผิดและมีโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 ทั้งนี้ ถ้าการกระทำความผิดนั้นมีโทษตามกฎหมายอื่นซึ่งหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 ก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น การที่กฎหมายกำหนดความรับผิดและมาตรการลงโทษแก่ผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติในมาตรา 26 ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ จึงสะท้อนถึงแนวคิดในการควบคุมปัจจัยภายนอกโดยมาตรการที่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ในการบังคับใช้มาตรา 26 เพื่อลงโทษตามมาตรา 78 นั้น กฎหมายออกแบบให้ไม่อาจบังคับใช้ได้โดยอัตโนมัติ ทั้งนี้ เนื่องจากความหมายของคำว่า “ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น” โดยหลักทั่วไป ย่อมหมายความถึงข้อห้ามตามที่มาตรา 26 นี้กำหนด ซึ่งจะบังคับใช้กับบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนได้ ก็ต่อเมื่อไม่มีกฎหมายอื่นบัญญัติห้ามไว้หรือบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น และมีความหมายเช่นเดียวกับการใช้ถ้อยคำว่า “ภายใต้บังคับของมาตรา” ดังนั้น การฝ่าฝืน

ข้อห้ามตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 จึงไม่อาจลงโทษตามมาตรา 78 แก่บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามนั้นได้ในทันที แต่ต้องพิจารณาก่อนว่ามีบทบัญญัติในกฎหมายอื่นกำหนดให้บังคับตามกฎหมายนั้นไว้อย่างไรหรือไม่ หากพบว่าไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายอื่นกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น จึงจะสามารถบังคับใช้มาตรา 26 เพื่อลงโทษตามมาตรา 78 ได้ อนึ่ง ในส่วนของมาตรา 26 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น” เมื่อพิจารณาประกอบมาตรา 26 วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้” แล้ว ย่อมมีหมายความว่า ถ้าการกระทำความผิดตามกฎหมายอื่น มีลักษณะของการกระทำความผิดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และโทษที่กำหนดในกฎหมายนั้นหนักกว่าโทษที่กำหนดในมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายนั้น ย่อมมีความผิดและโทษตามกฎหมายนั้น แต่ถ้าการกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น มีลักษณะของการกระทำความผิดดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 วรรคแรก และโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นเบากว่าโทษที่กำหนดในมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายนั้น ย่อมมีความผิดและโทษตามกฎหมายนั้นสถานหนึ่ง และมีความผิดและโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 และมาตรา 78 อีกสถานหนึ่ง

ดังได้กล่าวมาในตอนต้นว่า การกำหนดความรับผิดและมาตรการลงโทษแก่ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ถือเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สะท้อนบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น อันเป็นการป้องกันปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริงนั้น สืบเนื่องมาจากการที่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) ได้บัญญัติถึงเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดมาตรา 26 (3) จึงหมายความถึงเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามความหมายในมาตรา 4 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 โดยมาตรา 26 (3) บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

(๓) บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด”

และกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 บัญญัติให้เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ได้แก่

ข้อที่ 1 เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร กล่าวคือ เด็กที่มีพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ 1) ประพฤติตนเกเรหรือข่มเหงรังแกผู้อื่น 2) มั่วสุมในลักษณะที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น 3) เล่นการพนันหรือมั่วสุมในวงการพนัน 4) เสพสุรา สูบบุหรี่ เสพยาเสพติดให้โทษหรือของมึนเมาอย่างอื่น เข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ 4/1) ใช้พืชกระท่อม กัญชา กัญชง หรือสารสกัดจากพืชดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมหรือสารสกัดจากพืชนั้น เพื่อนันทนาการ 5) เข้าไปในสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ 6) ซื้อหรือขายบริการทางเพศ เข้าไปในสถานการค้าประเวณีหรือเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี 7) ประพฤติตนไปในทางชู้สาว หรือส่อไปในทางลามกอนาจารในที่สาธารณะ 8) ต่อต้านหรือท้าทายคำสั่งสอนของผู้ปกครองจนผู้ปกครองไม่อาจอบรมสั่งสอนได้ 9) ไม่เข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

ข้อที่ 2 เด็กที่ประกอบอาชีพที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่เด็กที่ประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้ 1) ขอทานหรือกระทำการส่อไปในทางขอทานโดยลำพัง หรือโดยมีผู้บังคับ ชักนำ ยุยงหรือส่งเสริม 2) ประกอบอาชีพหรือกระทำการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์ โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี

ข้อที่ 3 เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคล ดังต่อไปนี้ 1) บุคคลหรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันมั่วสุม เพื่อก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือกระทำการอันขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี 2) บุคคลที่ประกอบอาชีพที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี

ข้อที่ 4 เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ได้แก่เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่ ดังต่อไปนี้ 1) อาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษหรือให้บริการทางเพศ 2) เร่ร่อนไปตามสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งที่แน่นอน 3) ถูกทอดทิ้งหรือถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่ในสภาพแวดล้อม อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย

อย่างไรก็ตาม มีปัญหาว่าลักษณะของการกระทำของบุคคลที่กฎหมายถือว่าเป็นการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 26 (3) นั้น มีเกณฑ์การพิจารณาอย่างไร ในประเด็นปัญหานี้ อาจแยกการพิจารณาได้เป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ในส่วนเจตนารมณ์ของกฎหมาย และในส่วนเนื้อหาของกฎหมาย โดยในส่วนเจตนารมณ์ของกฎหมาย เมื่อพิจารณาจากเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งระบุว่าสาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม

สมควรกำหนดขั้นตอนและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จะเห็นได้ถึงเจตนารมณ์ในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ว่ามุ่งต่อขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างเป็นด้านหลัก และเมื่อพิจารณาประกอบปรัชญาของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งรับรองว่าสิทธิเด็กเป็นสิทธิสากล (Universal Rights) และเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) ที่รัฐจะต้องรับรองและคุ้มครองภายใต้หลักการพื้นฐาน 2 ประการ คือ หลักการไม่เลือกปฏิบัติและการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรกประการหนึ่ง กับหลักการคุ้มครองสิทธิของเด็กใน 4 ด้านอีกประการหนึ่ง อันได้แก่ ด้านสิทธิในการอยู่รอด ด้านสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครอง ด้านสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และด้านสิทธิในการมีส่วนร่วม แล้วจะเห็นได้ถึงเจตนารมณ์ในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมุ่งหมายให้บุคคลในสถาบันทางสังคมที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก[277] จะต้องทำการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนด ซึ่งรวมถึงการควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กด้วย โดยมุ่งปกป้องคุ้มครองสิทธิในการอยู่รอด การได้รับการปกป้องคุ้มครอง การได้รับการพัฒนา และการมีส่วนร่วมของเด็ก รวมตลอดถึงการปกป้องคุ้มครองมิให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือมีความประพฤติที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวเป็นสำคัญ ในส่วนเนื้อหาของกฎหมาย นอกจากบุคคลในสถาบันทางสังคมที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ซึ่งได้แก่ บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้ปกครอง พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นที่รับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย ดังที่บัญญัติในมาตรา 4 แล้ว ยังรวมตลอดถึงบุคคลอื่นที่มิใช่บุคคลในสถาบันทางสังคมที่อยู่ใกล้ตัวเด็กอีกด้วย เนื่องจากมาตรา 26 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้” คำว่า “ผู้ใด” จึงไม่จำกัดเฉพาะบุคคลดังที่บัญญัติในมาตรา 4 ส่วนลักษณะการกระทำของบุคคลดังกล่าว ซึ่งต้องห้ามตามมาตรา 26 (3) ได้แก่ การบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรตามข้อที่ 1 ในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 ในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549

---

[277] อวิการัตน์ นิยมไทย, "อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่คนไทยควรรู้," จุลนิติ 6, 4 (2552): 139-149. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2566 จาก https://library.senate.go.th/document/Ext859/859691_0001.PDF

เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์และเนื้อหาของกฎหมายดังได้กล่าวมา อาจกล่าวได้ว่าเกณฑ์การพิจารณาลักษณะของการกระทำของบุคคลที่กฎหมายถือว่าเป็นการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 26 (3) ได้แก่

(1) กรณีต้องเป็นการกระทำของบุคคลใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้ปกครอง พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นที่รับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยตามมาตรา 4 หรือไม่

(2) กรณีต้องมีการกระทำอันมีลักษณะเป็นการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรตามข้อที่ 1 ของกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 ของกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549

(3) การกระทำใดๆ ตาม (2) ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในการอุปการะเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน หรือการพัฒนาเด็ก หรือไม่ก็ตาม มีลักษณะที่ไม่ปกป้องคุ้มครองสิทธิในการอยู่รอด สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิในการได้รับการพัฒนาให้มีพัฒนาการที่เหมาะสม หรือสิทธิในการมีส่วนร่วมของเด็ก และโดยประการที่ไม่ส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าการกระทำความผิดตามกฎหมายอื่นของผู้ใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้ปกครอง พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นที่รับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยหรือไม่ บุคคลนั้นจะได้รับโทษตามมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ก็ต่อเมื่อการกระทำความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น มีลักษณะเป็นการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรตามข้อที่ 1 ในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 ในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 และบทกำหนดโทษตามกฎหมายอื่นเบากว่าโทษตามมาตรา 78 ทั้งนี้ เพื่อให้ความเข้าใจในข้อสังเกตนี้มีความชัดเจนมากขึ้น จึงขอเสนอตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 8 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำชำเราหรือกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ของตนเองหรือผู้อื่นแก่บุคคลอายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปีในสถานการค้าประเวณี โดยบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท” และในวรรคสองบัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำแก่เด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงหกปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสองหมื่นบาท” ดังนั้น หากผู้ใดกระทำการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กอายุไม่เกิน

15 ปี ขายบริการทางเพศให้แก่ผู้นั้น ซึ่งถือเป็นการกระทำของเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรตามกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อที่ 1 คือ เด็กที่มีพฤติกรรมซื้อหรือขายบริการทางเพศในสถานการค้าประเวณีหรือเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ย่อมถือว่าผู้นั้นได้กระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (3) คือ กระทำการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร อันเป็นความผิดตามมาตรา 78 ที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในขณะที่มาตรา 26 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น” ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 8 วรรคสอง บัญญัติให้ผู้ใดที่กระทำชำเราหรือกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ของตนเองหรือผู้อื่นแก่เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปีถึง 6 ปี และปรับตั้งแต่ 4 หมื่นบาทถึง 1 แสน 2 หมื่นบาท กรณีจึงพิจารณาได้ว่า ผู้นั้นจะต้องได้รับการลงโทษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 8 วรรคสอง โดยจำคุกไม่น้อยกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 ปี หรือปรับไม่น้อยกว่า 3 หมื่นบาท แต่ไม่เกิน 1 แสน 2 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อันเป็นโทษที่หนักกว่าโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 ที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตัวอย่างที่ 2 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลดังต่อไปนี้ (๑) บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีปริบูรณ์” และในมาตรา 40 บัญญัติว่า “ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยฝ่าฝืนมาตรา ๒๙ หรือมาตรา ๓๐ (๑) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ดังนั้น หากผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ โดยกระทำการชักจูงหรือส่งเสริมให้เด็กนั้นซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งถือเป็นการกระทำของเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรตามกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อที่ 1 คือ เด็กที่มีพฤติกรรมเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ย่อมถือว่าผู้นั้นได้กระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (3) คือ กระทำการชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร อันเป็นความผิดตามมาตรา 78 ที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในขณะที่มาตรา 26 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น” ซึ่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40 บัญญัติให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยฝ่าฝืนมาตรา 29 คือ ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีปริบูรณ์ ต้องระวางโทษ

จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 2 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ กรณีจึงพิจารณาได้ว่า ผู้นั้นจะต้องได้รับการลงโทษตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40 โดยจำคุกไม่น้อยกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี อันเป็นโทษที่หนักกว่าโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 ที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่น้อยกว่า 2 หมื่นบาท แต่ไม่เกิน 3 หมื่นบาท อันเป็นโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 ที่มีระวางโทษปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ตาม คดีที่มีการฟ้องร้องว่าจำเลยกระทำความผิดตามกฎหมายอื่นและตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 และมาตรา 78 นั้น หากเป็นคดีที่การกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีจะมีคำพิพากษาลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 แต่หากเป็นคดีที่การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีจะมีคำพิพากษาลงโทษตามกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2421/2564 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 5, 50 (3), 144 วรรคหนึ่ง (เดิม) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) (7), 78 พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 3, 4, 26 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 4, 9 วรรคสอง, 11 วรรคสอง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 4, 6 (2) (เดิม), 9 วรรคหนึ่งและวรรคสอง, 52 วรรคสอง (เดิม) และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 282 วรรคสอง (เดิม) ประกอบมาตรา 83 การกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 ฐานร่วมกันตั้งสถานบริการโดยมิได้รับอนุญาต ปรับคนละ 10,000 บาท ฐานร่วมกันเป็นนายจ้างให้ลูกจ้างเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีทำงานในสถานบริการ ปรับคนละ 20,000 บาท ฐานร่วมกันชักจูงส่งเสริม และยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร ฐานร่วมกันเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งบุคคลอายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปีเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี และฐานร่วมกันค้ามนุษย์ เป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษฐานร่วมกันเป็นธุระจัดหาล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งบุคคลอายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปีเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณีซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 จำคุกคนละ 5 ปี และปรับคนละ 200,000 บาท ฐานสมคบกันค้ามนุษย์ จำคุกคนละ 1 ปี และปรับคนละ 100,000 บาท ฐานร่วมกันเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแล หรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณีซึ่งมีบุคคลอายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีทำการค้าประเวณี จำคุกคนละ 5 ปี และปรับคนละ 200,000 บาท ศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ามนุษย์พิพากษาแก้เป็นว่า ความผิดฐานร่วมกันเป็น

ธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งบุคคลอายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปีเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี จำคุกคนละ 5 ปี ฐานสมคบกันค้ามนุษย์ จำคุกคนละ 1 ปี ฐานร่วมกันเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแล หรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณีซึ่งมีบุคคลอายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีทำการค้าประเวณี จำคุกคนละ 5 ปี ศาลฎีกาพิพากษาแก้เป็นว่า ความผิดของจำเลยที่ 1 ฐานร่วมกันเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งบุคคลอายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปีเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี ปรับ 100,000 บาท อีกสถานหนึ่ง ฐานสมคบกันค้ามนุษย์ ปรับ 50,000 บาท อีกสถานหนึ่ง และฐานร่วมกันเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแล หรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณีซึ่งมีบุคคลอายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีทำการค้าประเวณี ปรับ 100,000 บาท อีกสถานหนึ่ง ส่วนความผิดและโทษของจำเลยที่ 2 และนอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์[278]

เห็นได้ว่าในคดีนี้ ความผิดฐานร่วมกันชักจูง ส่งเสริม และยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) (7) ซึ่งมีโทษตามมาตรา 78 ของจำเลย เป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ศาลจึงลงโทษในความผิดฐานร่วมกันเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งบุคคลอายุกว่า 15 ปีแต่ยังไม่เกิน 18 ปี เพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4871/2564 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (2), 35, 52 วรรคสองและวรรคสาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 9 วรรคสองและวรรคสาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 282 วรรคสองและวรรคสาม, 317 วรรคสาม , 319 วรรคแรก พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3), 78 พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 3 (2), 4 วรรคหนึ่ง, 26 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 50 (3), 148/2 การกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 ฐานค้ามนุษย์โดยได้กระทำแก่บุคคลอายุเกินสิบห้าปีแต่ไม่ถึงสิบแปดปี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (2), 35, 52 วรรคสองและวรรคสาม ฐานเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งบุคคลอายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปีเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี ฐานเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งบุคคลอายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปี ฐานชักจูง ส่งเสริม ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความ

---

[278] กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา, สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.legardy.com/deka/article/supreme-court

ประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เป็นการกระทำกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษฐานค้ามนุษย์โดยได้กระทำแก่บุคคลอายุเกินสิบห้าปีแต่ไม่ถึงสิบแปดปี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (2), 52 วรรคสอง ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 จำคุกกระทงละ 6 ปี จำนวน 4 กระทง เป็นจำคุก 24 ปี ฐานค้ามนุษย์โดยได้กระทำแก่บุคคลอายุไม่เกินสิบห้าปี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (2), 52 วรรคสาม ฐานเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งบุคคลอายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปีเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี ฐานเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี ฐานชักจูง ส่งเสริม ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เป็นการกระทำกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษฐานค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (2), 52 วรรคสาม ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 จำคุกกระทงละ 8 ปี จำนวน 2 กระทง เป็นจำคุก 16 ปี ฐานพรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดาโดยปราศจากเหตุอันสมควรเพื่อการอนาจาร โดยผู้เยาว์เต็มใจไปด้วย จำคุก 2 ปี ฐานพรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดาโดยปราศจากเหตุอันสมควรเพื่อการอนาจาร จำคุก 5 ปี ฐานตั้งสถานบริการโดยมิได้รับอนุญาต จำคุก 2 เดือน ฐานเป็นนายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีทำงานในสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ จำคุก 6 เดือน รวมจำคุก 47 ปี 8 เดือน ศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ามนุษย์พิพากษาแก้เป็นว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เสียหายที่ 2 ตามฟ้อง ให้ลงโทษฐานเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี เพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 9 วรรคสาม ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 จำคุกกระทงละ 10 ปี จำนวน 2 กระทง เป็นจำคุก 20 ปี เมื่อรวมกับโทษในความผิดฐานอื่นแล้ว เป็นจำคุก 51 ปี 8 เดือน แต่เมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้วคงให้จำคุกจำเลยมีกำหนด 50 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 (3) นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลฎีกาพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์[279]

เห็นได้ว่าในคดีนี้ ความผิดฐานชักจูง ส่งเสริม และยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) ซึ่งมีโทษตามมาตรา 78 ของจำเลย เป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ศาลจึงลงโทษในความผิดฐานค้ามนุษย์โดยได้กระทำแก่บุคคลอายุ

---

[279] กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา, สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.legardy.com/deka/article/supreme-court

เกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (2), 52 วรรคสอง ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 และความผิดฐานชักจูง ส่งเสริม และยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) ซึ่งมีโทษตามมาตรา 78 ของจำเลย เป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ศาลจึงลงโทษในความผิดฐานค้ามนุษย์โดยได้กระทำแก่บุคคลอายุไม่เกิน 15 ปี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (2), 52 วรรคสาม ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3465/2563 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 4, 26 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มาตรา 115 วรรคหนึ่ง, 196 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 (1), 30 (3), 40, 41 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) (10), 78 การกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 ฐานตั้งสถานบริการโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ จำคุก 6 เดือน ฐานขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ และจำหน่ายสุราแก่เด็ก ให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีโทษหนักกว่าตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 วรรคท้าย จำคุก 6 เดือน ฐานขายสุราโดยไม่ได้รับอนุญาต ปรับ 4,000 บาท ฐานขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยวิธีลดราคาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขาย จำคุก 4 เดือน และฐานยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด จำคุก 2 เดือน รวมจำคุก 18 เดือน และปรับ 4,000 บาท ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ศาลฎีกาพิพากษาแก้เป็นว่า ให้ลงโทษฐานตั้งสถานบริการโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ปรับ 20,000 บาท ฐานขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ ฐานจำหน่ายสุราแก่เด็ก และฐานขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยวิธีลดราคาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขาย เป็นการกระทำกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษฐานขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 ปรับ 10,000 บาท ฐานยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ปรับ 10,000 บาท อีกสถานหนึ่ง รวมปรับ 40,000 บาท นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 3

เห็นได้ว่าในคดีนี้ ความผิดฐานชักจูง ส่งเสริม และยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) ซึ่งมีโทษตามมาตรา 78 ของจำเลย เป็นความผิดหลายกรรม

ต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 ศาลจึงลงโทษปรับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78

อนึ่ง ในการกำหนดความรับผิดและมาตรการลงโทษแก่ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) และมาตรา 78 อันถือเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สะท้อนบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เพื่อป้องกันปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนดังได้กล่าวมา แม้โดยหลักการใช้กฎหมายอาญา บุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้[280] ซึ่งการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่ง ย่อมไม่เป็นเหตุให้อีกบุคคลหนึ่งมีความผิดอาญา แต่หากบุคคลอีกคนหนึ่งนั้นมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนด (Vicarious Liability)[281] บุคคลนั้นก็อาจมีความผิดอาญาได้ ดังนั้น ในกรณีที่บุคคลใดกระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 26 (3) กล่าวคือ ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ซึ่งแม้บุคคลนั้นจะไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะอย่างใดอย่างหนึ่งกับเด็กและบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่การกระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามตามที่กฎหมายบัญญัติ ก็ถือเป็นการกระทำความผิดของตัวเอง อันสอดคล้องกับความมุ่งหมายในการปกป้องคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 แล้ว แม้จะยังไม่มีผลของการกระทำอันนำมาสู่ความเสียหายเกิดขึ้นก็ตาม[282] ทั้งนี้ การลงโทษแก่ผู้ที่ละเลยหรือบกพร่องต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด มิใช่เป็นการลงโทษแก่ผู้นั้นในกรณีที่เด็กกระทำความผิด แต่เป็นการลงโทษแก่ผู้นั้นในกรณีที่เป็นการกระทำของตัวเอง อย่างไรก็ดี งานศึกษาของปลิตา ตรีสาร ซึ่งศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา 26 (3) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กรณีที่เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด อันนำไปสู่ความรับผิดของผู้ปกครอง และมาตรการลงโทษผู้ปกครองที่เด็กกระทำความผิด เห็นว่าการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก ควรมุ่งเน้นที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ การกำหนดบทลงโทษผู้ปกครองใน

---

[280] ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2 การใช้กฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

[281] ปลิตา ตรีสาร และ อัจฉริยา ชูตินันทน์, "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา 26(3) แห่งพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546: ศึกษากรณีที่เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทาความผิดอันนาไปสู่ความรับผิดของผู้ปกครองและมาตรการลงโทษผู้ปกครองที่เด็กกระทาความผิด," วารสารบัณฑิตวิทยาลัย 6, 1 (2560): 573.

[282] เรื่องเดียวกัน, 577-578.

ลักษณะโทษทางอาญา โดยเฉพาะอัตราโทษจำคุก เป็นการมุ่งเน้นลงโทษผู้ปกครองมากกว่าการคุ้มครองเด็ก โดยในการกำหนดโทษทางอาญานั้น จะต้องพิจารณาถึงการกระทำที่ควรจะเป็นความผิดอาญาด้วย กล่าวคือ ต้องเป็นการกระทำที่เห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมาก ว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากไม่ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น หรือไม่มีมาตรการอื่นควบคุมอย่างสมเหตุสมผลนอกเสียจากการใช้มาตรการทางกฎหมายอาญา ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 บัญญัติให้รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ดังนั้น การกำหนดความรับผิดและบทลงโทษทางอาญาแก่ผู้ปกครองตามมาตรา 26 (3) ประกอบมาตรา 78 จึงไม่เหมาะสม ควรใช้มาตรการทางปกครองด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ด้วยการประชุมกลุ่ม การจัดให้เด็กและผู้ปกครองทำงานบริการสังคมหรือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกัน หรือการวางเงินประกันตามสมควรแก่ฐานานุรูปไม่เกินระยะเวลา 2 ปี ในกรณีที่เด็กกระทำความผิดที่มีผลกระทบต่อสาธารณะหรือส่วนรวม แทนการลงโทษทางอาญาแก่ผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณางานศึกษานี้ ผ่านมุมมองของความมุ่งหมายและบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 2 “การปฏิบัติต่อเด็ก” ซึ่งมุ่งปกป้องคุ้มครองเด็กด้วยวิธีการกำหนดข้อห้ามปฏิบัติต่อเด็กสำหรับผู้ปกครอง พบว่าการที่ผู้ปกครองปล่อยปละละเลยหรือบกพร่องต่อหน้าที่ โดยกระทำการ “ยินยอม” ให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดตามที่กฎหมายห้าม ย่อมถือว่าได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแล้ว โดยเป็น “ความเสียหาย” ที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 26 (3) อันเป็นความเสียหายต่อกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายมองว่าผู้ปกครองเป็นผู้กระทำความผิด โดย “ยินยอม” ให้เด็กต้องตกอยู่ในฐานะที่เป็น “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อ 1 ดังนั้น กฎหมายจึงมุ่งลงโทษแก่ผู้ปกครองที่ปล่อยปละละเลยหรือบกพร่องต่อหน้าที่โดยกระทำการยินยอมให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดที่กฎหมายห้าม ปัญหาว่าการที่กฎหมายมุ่งเอาผิดและลงโทษแก่ผู้ปกครองเช่นที่กล่าวนั้น ควรเป็นความผิดอาญาที่ต้องรับโทษทางอาญาหรือไม่ กรณีตามปัญหานี้ หากพิจารณาจากหลักการกำหนดโทษทางอาญาที่ต้องพิจารณาถึงการกระทำซึ่งเห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมากว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากไม่ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น หรือไม่มีมาตรการอื่นควบคุมอย่างสมเหตุสมผลนอกเสียจากการใช้มาตรการทางกฎหมายอาญาแล้ว พบว่าข้อห้ามตามที่กำหนดในมาตรา 26 (3) ได้กำหนดลักษณะของการกระทำของผู้ปกครองจากการกระทำที่เป็นการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอม และผลของการกระทำดังกล่าวส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อ 1 กล่าวคือ มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอาญา ดังนั้น การที่กฎหมายมุ่งเอาผิดและลงโทษแก่ผู้ปกครอง จึงมีลักษณะเป็นการป้องกัน

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวเด็กเองและสังคม อันเกิดจากการกระทำของผู้ปกครอง ซึ่งควรเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา

ผลจากการศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในฐานะที่เป็นกฎหมายซึ่งใช้ควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่การกระทำความผิดจะเกิดขึ้น โดยการควบคุมปัจจัยทางสังคมที่อาจชักนำให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่การกระทำความผิด ซึ่งพบประเด็นปัญหาในทางปฏิบัติอันสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่ชัดเจน ทั้งในส่วนของการกำหนดความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด การกำหนดหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด การคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด และในส่วนของการกำหนดความรับผิดและมาตรการลงโทษผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ดังได้กล่าวมา จึงควรมีการพิจารณาทบทวนประเด็นปัญหาเหล่านั้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมปัจจัยทางสังคมสำหรับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้

ตาราง 1 แนวคิดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อแก้ปัญหาในทางปฏิบัติบางประการต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด

ประเด็นปัญหา	สภาพของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวคิดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุง
1) การกำหนดความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก และตามกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ขาดความชัดเจน	1) ความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยแท้ปะปนกับเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว ทำให้เกิดปัญหาการบังคับใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ว่าจะต้องบังคับใช้ด้วยวิธีการใดระหว่างวิธีการสำหรับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก กับวิธีการสำหรับเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้วตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และตามกฎหมายอื่นซึ่งเด็กได้กระทำความผิด	1) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 4 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อ 1 มิได้บัญญัติแยกแยะประเภทของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยแท้ออกจากเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้วให้ชัดเจน	1) กำหนดความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดให้ชัดเจน โดยไม่รวมถึงเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก และในข้อ 1 แห่งกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	สภาพของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวคิดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุง
2) บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กกำหนด ขาดมาตรการบังคับทางกฎหมาย	2) บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 25 ไม่มีความรับผิดและโทษ ทำให้เกิดปัญหาการขาดมาตรการบังคับทางกฎหมาย ส่งผลให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 25 ไม่มีประสิทธิภาพ	2) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ไม่มีบทบัญญัติกำหนดความผิดและโทษของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ของตนตามที่กำหนดในมาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 25 ไว้	2) กำหนดให้มีมาตรการบังคับทางกฎหมายสำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ตามมาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 25 ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก
3) การใช้ดุลยพินิจของพนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ไม่มีความชัดเจน	3) การปฏิบัติต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในแต่ละกรณีขึ้นอยู่กับการใช้ดุลยพินิจของพนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพ ทำให้การปฏิบัติต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดแตกต่างกัน	3) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มิได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อเป็นกรอบในการใช้ดุลยพินิจของพนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 44 วรรคสอง ไว้ให้ชัดเจน	3) กำหนดให้มีเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อเป็นกรอบในการใช้ดุลยพินิจของพนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 44 วรรคสอง ต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดให้ชัดเจน ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	สภาพของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวคิดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุง
4) การนำหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดไปใช้ในทางปฏิบัติตามกฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549 มีความไม่สมบูรณ์	4) การทำหน้าที่ของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแล ต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ไม่มีกรอบของกฎหมายที่แน่ชัดว่าจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเพียงใด ทำให้การพิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กควรได้รับขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล	4) กฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549 ข้อ 1 มิได้กำหนดกรอบการพิจารณาที่ชัดเจนเพียงพอต่อ การถือว่าการปฏิบัติเช่นไร จึงถือว่าได้มีการปฏิบัติที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยสมบูรณ์แล้ว	4) กำหนดให้มีกรอบการพิจารณาที่ชัดเจนเพียงพอต่อการถือว่าเป็นการปฏิบัติที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยสมบูรณ์ ในกฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549 ข้อ 1

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	สภาพของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวคิดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุง
5) มาตรการเพื่อความรับผิดของผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ไม่อาจบังคับใช้ได้โดยตรงสมเจตนารมณ์และความมุ่งหมายที่แท้จริงของกฎหมาย	5) ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ไม่ต้องรับผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 26 (3) หากการกระทำนั้นมีกำหนดไว้ในกฎหมายอื่นซึ่งเป็นความรับผิดตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของกฎหมายอื่นมิใช่ตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายเพื่อการคุ้มครองเด็กโดยแท้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ส่งผลให้มาตรการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กด้อยประสิทธิภาพ และมีความสำคัญในฐานะของมาตรการชั้นรอง	5) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 26 (3) กำหนดให้ความรับผิดของผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายอื่น	5) กำหนดให้ความรับผิดของผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 26 (3) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายอื่น

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	สภาพของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวคิดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุง
6) การลงโทษเพื่อความรับผิดของผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ไม่อาจบังคับใช้ได้โดยตรงตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายที่แท้จริงของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก	6) แม้ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 26 (3) อาจได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 78 แต่หากการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งมีโทษหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 78 ผู้นั้นย่อมไม่มีความรับผิดและโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กส่งผลให้มาตรการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กด้อยประสิทธิภาพ และมีความสำคัญในฐานะของมาตรการชั้นรอง แม้ว่าผู้นั้นจะได้รับโทษ	6) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 78 กำหนดให้การกระทำความผิดของผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 26 (3) มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าการกระทำความผิดนั้นมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่า ก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น อันเป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 26 วรรคสอง	6) ควรตัดบทบัญญัติในวรรคสอง ของมาตรา 26 เพื่อให้มีการลงโทษตามมาตรา 78 แก่ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 26 (3) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กได้โดยตรง ซึ่งจะทำให้ไม่ต้องคำนึงว่าโทษตามกฎหมายอื่นจะหนักกว่าลงโทษตามมาตรา 78 หรือไม่ อันเป็นการให้ความสำคัญแก่ความมุ่งหมายที่แท้จริงของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กในฐานะของมาตรการชั้นแรก

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	สภาพของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวคิดในการพิจารณาทบทวนและปรับปรุง
	ซึ่งหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 ก็ตาม เนื่องจากโทษที่ได้รับดังกล่าวเป็นโทษสำหรับการกระทำความผิดตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของกฎหมายอื่น มิใช่โทษสำหรับการกระทำความผิดตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 26 (3)		

ที่มา: ผู้วิจัย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาในทางปฏิบัติบางประการอาจเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ทั้งในด้านความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ด้านการใช้ดุลยพินิจของพนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพ ด้านความไม่สมบูรณ์ของการนำใช้หลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก ด้านการขาดสภาพบังคับทางกฎหมายต่อการบกพร่องในหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และด้านการไม่อาจบังคับโทษแก่ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิดได้โดยตรง ล้วนเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกฎหมาย (Effectiveness of the law) ที่ส่งผลให้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ไม่อาจป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรแก่การพิจารณาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น โดยควรกำหนดความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในมาตรา 4 และในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อ 1 ให้ชัดเจน ซึ่งไม่รวมถึงเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว ควรกำหนดมาตรการบังคับทางกฎหมายต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซึ่งบกพร่องต่อหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 25 ควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการใช้ดุลยพินิจของพนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา

44 วรรคสอง กำหนดกรอบการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในกฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549 ข้อ 1 เพื่อให้มีการปฏิบัติที่ความสมบูรณ์และไม่ควรกำหนดให้ความรับผิดของผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 26 (3) ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายอื่น รวมถึงควรกำหนดให้สามารถลงโทษตามมาตรา 78 แก่ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 26 (3) ได้โดยตรง เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่แท้จริงของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

2. อาชญากรรมร้ายแรงของเด็กและเยาวชนของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

การลงโทษเยาวชนซึ่งกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมนั้น ย่อมเป็นการลงโทษในความหมายของอาชญากรรม อันสืบเนื่องมาจากการให้ความหมายของอาชญากรรม ว่าหมายถึงการกระทำความผิดซึ่งละเมิดต่อกฎหมายอาญาและขัดต่อหลักศีลธรรมของสังคม แต่ไม่หมายความรวมถึงความผิดลหุโทษ และการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ถือเป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquency)[283] ดังนั้น การลงโทษทางอาญาแก่เยาวชนซึ่งกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมในบางประเทศ จึงเป็นการลงโทษในความหมายของอาชญากรรม มิใช่ในความหมายของพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยเยาวชนไม่อาจยกเอาฐานะความเป็นเยาวชนขึ้นปฏิเสธความรับผิดและโทษทางอาญาได้ ส่วนกรณีการกระทำความผิดใดซึ่งถือเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน เยาวชนจะไม่ได้รับการลงโทษทางอาญา เนื่องจากไม่ถือว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นอาชญากรรม แต่เยาวชนยังคงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดของตนเอง และต้องได้รับการแก้ไขความประพฤติให้กลับตัวเป็นคนดี ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้เป็นการลดจำนวนอาชญากรในภายหน้าแล้ว ยังเป็นการปกป้องสังคมให้มีความปลอดภัยด้วย[284] ทั้งนี้ วิธีการอันเป็นที่ยอมรับในสากลปัจจุบัน เพื่อให้เยาวชนรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดของตนเองและแก้ไขความประพฤติให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม คือการใช้มาตรการการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (special measures instead of criminal prosecution) ซึ่งย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เนื่องจากอาชญากรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยอาชญากรรมในอดีตอาจไม่เป็นอาชญากรรมในปัจจุบัน และอาชญากรรมในประเทศหนึ่งอาจไม่เป็นอาชญากรรมในอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของอาชญากรรม (Crime Norms) อันมีลักษณะไม่คงที่ และเกณฑ์ของความประพฤติที่

---

[283] อัจฉรียา ชูตินันทน์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, หน้า 52.

[284] เรื่องเดียวกัน, 172.

สังคมยอมรับว่าเป็นการกระทำความผิดและกำหนดโทษไว้ในกฎหมายอาญา ก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามค่านิยมของสังคม[285] ในกรณีเด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรมร้ายแรงแม้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาและอำนาจลงโทษก็ตาม แต่ด้วยปรัชญาและแนวคิดในการลงโทษเด็กและเยาวชนได้นำทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูมาใช้กับการลงโทษเด็กและเยาวชน โดยทฤษฎีนี้มองว่าผู้กระทำความผิดถูกกดดันจากปัจจัยและสภาพแวดล้อมภายนอกหลายอย่าง เช่น สุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ สภาพครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจ และพฤติกรรมจากตัวเด็กเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวกรลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นไปที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจาณราถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดและแก้ไขสาตุนั้นซึ่งอาจนำไปสู่การให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนให้กลับตัวหรือแก้ไขตนเองมิให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดร้ายแรงที่อาจถือเป็นอาชญากรรมของเยาวชนมุ่งเน้นไปที่ความร้ายแรงของการกระทำและความชั่วร้ายที่มีอยู่ในตัวผู้กระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคมส่วนรวมอย่างมาก เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ข่มขืนกระทำชำเรา ปล้นฆ่า องค์กรอาชญากรรมที่มีการสมคบกันในลักษณะขบวนการ ซึ่งแต่ละประเทศมีแนวทางดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญสำหรับเด็กและเยาวชนลักษณะนี้ในรูปแบบที่แตกต่างกันต่อไปนี้

ประเทศฝรั่งเศส ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน อาจพิจารณาลงโทษเยาวชนที่กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมได้ โดยไม่ต้องโอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่ามาตรการแก้ไขฟื้นฟูอาจไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการกระทำความผิดหรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ[286] ดังนั้น เยาวชนที่กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม จึงไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นเยาวชน แม้การพิจารณาคดีจะอยู่ในศาลที่พิจารณาคดีเด็กและเยาวชนก็ตาม

ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งยึดถือหลักการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยไม่มุ่งต่อการลงโทษเช่นเดียวกับประเทศไทย มีการลงโทษเยาวชนที่กระทำความผิดได้ในบางกรณีด้วยเช่นกัน แม้จะไม่เฉพาะเจาะจงในความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมอย่างในประเทศแคนาดา ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนี แต่ก็สะท้อนถึงการไม่เคร่งครัดในหลักการไม่มุ่งต่อการลงโทษ และได้นำหลักการลงโทษมาใช้เท่าที่จำเป็นต่อเป้าหมายในการควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยศาลครอบครัวของประเทศญี่ปุ่นจะใช้มาตรการป้องกันการกระทำ

---

[285] เรื่องเดียวกัน, 48.

[286] อโนทัย ศรีดาวเรือง, การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา 97 วรรคสอง, หน้า 104, 107, 109.

ความผิด (protective measures) มากกว่าการลงโทษทางอาญาที่อาจทำลายสภาพจิตใจและอนาคตของเด็กและเยาวชน แต่มุ่งให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี ซึ่งมาตรการป้องกันดังกล่าว ได้แก่ การตักเตือน (admonition) ในกรณีที่ศาลพิจารณาเห็นว่าการตักเตือนจะเพียงพอต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและจะไม่กระทำความผิดอาญาอีก การกำหนดทัณฑ์บน (probation) การส่งเข้าฝึกอบรมในโรงเรียน (training school) หรือมาตรการอื่นที่จำเป็นต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยตัวเด็กหรือเยาวชนเอง ในกรณีที่ศาลพิจารณาเห็นว่าการใช้มาตรการดังกล่าวจะทำให้เด็กหรือเยาวชนมีโอกาสแก้ไขพฤติกรรมได้ แต่หากเป็นกรณีที่ศาลพิจารณาเห็นว่ามาตรการป้องกันอาจไม่เหมาะสมต่อการปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กที่มีอายุกว่า 14 ปีขึ้นไป หรือเยาวชนที่มีอายุกว่า 16 ปีขึ้นไป ซึ่งกระทำความผิดที่ไม่ใช่ความผิดลหุโทษ ศาลอาจส่งคดีให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีเพื่อให้มีการลงโทษทางอาญาได้[287]

ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งยึดหลักการไม่มุ่งต่อการลงโทษเช่นเดียวกับประเทศไทยด้วย แต่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน มาตรการและกระบวนการติดตามคุมประพฤติภายหลังการปล่อยตัว และกระบวนการทางสังคมที่สนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูและการติดตามคุมประพฤติภายหลังการปล่อยตัว มีความแตกต่างจากประเทศไทย โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศสิงคโปร์นั้น การดำเนินงานของหน่วยงานยุติธรรมเยาวชน ตั้งอยู่บนหลักปรัชญาที่มุ่งเน้นการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์[288] ผสมผสานกับกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การลงโทษเพื่อป้องปราม (Deterrence) และการควบคุม (Control) อย่างเข้มงวดในกฎระเบียบ (Zero Tolerance Policy)[289] ทั้งนี้ ในกรณีของการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง เยาวชนอาจถูกส่งเข้าสถานกักกันหรือศูนย์ฝึกอบรมพิเศษ (Juvenile Rehabilitation Centre)[290] แต่ในกรณีของการกระทำความผิดร้ายแรง เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี ต้องได้รับ

---

[287] รัศฎา เอกบุตร, "ศาลครอบครัวของประเทศญี่ปุ่น," วารสารนิติศาสตร์: 526.

[288] “The philosophy of the Juvenile Justice Division is explicitly rooted in the restorative justice model: “In Juvenile Court, the juvenile are made accountable for their offending behaviour/misbehaviour and then will take the responsibility for the consequences of that behaviour by making reparations to society, whether by way of community work, or by way of restitution, compensation and apology. Where appropriate, the juvenile are made to confront the offender to make them aware of the harm caused by their offending act”, The Subordinate Court of Singapore 2010”, อ้างถึงใน Tan Wen Jun, Zhang Jialin, Faizan Rafi Hashmi. Tackling Juvenile Delinquency: Enhancing Restorative Justice in Singapore. (Policy Analysis Exercise as partial fulfilment of requirement for the Degree of Master in Public Policy. National University of Singapore, 2013), 31-32

[289] “5. Fraud, 5.1 Zero Tolerance Policy”, อ้างถึงใน Singapore Children’s Society Code of Conduct. (Revised Jan 2022), สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก https://www.childrensociety.org.s

[290] Juvenile Rehabilitation Centres อ้างถึงใน Ministry of Social and Family... สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2567 จาก https://www.msf.gov.sg/article

โทษที่มีความรุนแรงเทียบเท่าผู้ใหญ่[291] โดยกฎหมายที่ชื่อว่า “Children and Young Persons Act” ใน Chapter 38, Section 38[292] ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ให้เด็กหรือเยาวชนที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น (Murder) พยายามฆ่า หรือทำร้ายผู้อื่นจนได้รับอันตรายสาหัส หากศาลเยาวชน (Juvenile Court) พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีทางอื่นใดที่เหมาะสมต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ศาลอาจพิพากษาลงโทษกักขัง (detain) ในระยะเวลาตามที่กำหนด[293] หรืออาจถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิตเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี หรืออาจใช้มาตรการลงโทษอื่น เช่น การเฆี่ยน (Caning) เด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 7-16 ปี[294] นอกจากนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศสิงคโปร์ ยังมีการใช้วิธีการคุมประพฤติเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี ในกรณีที่ศาลเยาวชนพิสูจน์ได้ว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดหรือยอมรับว่าได้กระทำความผิด รวมทั้งศาลอาจมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนบริการชุมชน (Community Service) ไม่เกิน 240 ชั่วโมง เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมเชิงบวกต่อสังคมด้วยก็ได้[295] และมีการกำหนดให้เรียกค่าปรับหรือค่าความเสียหายจากผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ในฐานะที่ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน[296] อันเป็นไปตามแนวคิด

---

[291] ปิยะพร ตันณีกุล, "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน," วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: 104.

[292] “The Children and Young Persons Act (CYPA) Chapter 38 is the key Lagislation governing the administration of juvenile justice in Singapore... the spirit, intents and purposes of the CYPA remain progressive and very much relevant in our present Singapore society. Welfare of the juvenile is the guiding principle of this Act. Juveniles in conflict with the law are not excused of responsibility or accountability for their misconduct. The Act determines the jurisdiction of the Juvenile Court for persons aged 7 to under 16 year olds and spells out clear principles for care and protection orders, fit person orders, social work and supervised treatment, approved home and young offender in custody. The CYPA balances parental authority and State intervention... The Probation of Offenders Act Chapter 252 requires the Courts to take into account all the circumstances of the case, including the nature of the offence and the charater of the offender. Yet the legislation is clear in that while it recognises young offenders can and should be rehabilitated, it is never granted as a right. Restorative justice is predicted on helping the juvenile offender to gain full cognissance of his/her offending and its impact on self, family, others and society in general.” (Chomil Kamal, Directions of Juvenile Justice Reforms In Singapore, 113), อ้างถึงใน ANNUAL REPORT FOR 2000 and RESOURCE MATERIAL SERIES No.59, UNAFEI. Fuchu, Tokyo, Japan, October 2002

[293] ปพนธีร์ ธีระพันธ์, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 2)," วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น 3, 2 (2562): 135.

[294] ปิยะพร ตันณีกุล, "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน," วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: 104.

[295] ปพนธีร์ ธีระพันธ์, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 3)," วารสารนิติศาสตร์ละสังคมท้องถิ่น 4, 1 (2563): 193-194.

[296] ปพนธีร์ ธีระพันธ์, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 2)," วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น: 136-137.

การป้องปรามอาชญากรรมในมิติทางนิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economics)[297]ผ่านบทลงโทษที่เป็นตัวเงินด้วย

ประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งมีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่เน้นการแก้ไขพฤติกรรมยิ่งกว่าการลงโทษเช่นเดียวกับประเทศไทย และมีแนวคิดที่เชื่อว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม มุ่งต่อกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูที่อาศัยการสนับสนุนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นสำคัญ โดยไม่มุ่งต่อการควบคุมเพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม (Rehabilitation) ในเชิงชดใช้ (Retributive Justice)[298] มีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)[299] เป็นกลไกหลักในการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อให้โอกาสในการแก้ไขปัญหา แก้ไขข้อผิดพลาด หลีกเลี่ยงมิให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดถูกตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิด และคืนความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม ด้วยวิธีการประชุมร่วมกันระหว่างเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ครอบครัว ผู้เสียหาย ชุมชน และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือที่เรียกว่า “FGC” (Family Group Conference)[300] เป็นเครื่องมือในการหาข้อตกลงเพื่อแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องเข้าสู่ศาลเยาวชน (Youth Court) ซึ่งมีครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการของ FGC

---

[297] นิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economics) คือ ศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาประเด็นสำคัญทางกฎหมาย ทั้งทฤษฎี การออกแบบ การประเมินคุณค่า การตีความ และผลกระทบต่อพฤติกรรมตัวละครและสังคม โดยให้ความสำคัญต่อมิติด้านประสิทธิภาพของกฎหมาย ระบบกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม มีเป้าหมายเพื่อยกระดับสวัสดิการสังคม มุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนโครงสร้างสิ่งจูงใจหรือกฎกติกาที่มีต่อพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล ผู้บังคับใช้ และผู้อยู่ใต้บังคับกฎหมาย, ปกป้อง จันวิทย์, "การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์: รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 2," (รายงานการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2554), หน้า 1.

[298] “retributive justice, response to criminal behaviour that focuses on the punishment of lawbreakers and the compensation of victims. In general. The severity of the punishment is proportionate to the seriousness of crime.”, Jon’a F. Meyer. Encyclopedia of Crime and Punishment, 2002 สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567 จาก https://britannica.com/topic

[299] “Restorative justice is a set of principles and practices that create a different approach to dealing with crime and its impacts. Restorative justice practices work to address the dehumanization frequently experienced by people in the traditional criminal justice system. Instead of viewing a criminal act as simply a violation of a rule or statute, restorative justice sees this action as a violention of people and relationships. Restorative justice seeks to examine the harmful impact of a crime and then determines what can be done to repair that harm while holding the person who caused it accountable for his or her actions. Accountability for the offender means accepting responsibility and acting to repair the harm done. Outcomes seek to both repair the harm and address the resons for the offense, while reducing the likelihood of re-offense. Rather than focusing on the punishment meted out, restorative justice measures results by how successfully the harm is repaired.”, About Restorative Justice, (Law School, University of Wisconsin Medison) สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567 จาก https://law.wisc.edu>fjr/rjp/ju

[300] Oranga Tamariki Act 1989 Children and Young People’s Well-being Act 1989 (Version as 30 June 2024), Family group conferences สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567 จาก https://www.legislation.govt.nz

ที่เน้นการสนับสนุนและการช่วยแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ความรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย และการปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชน ก็ยังกำหนดให้เยาวชนจำเป็นต้องเข้าสู่ศาลเยาวชน ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำความผิดร้ายแรง และแม้ผู้พิพากษาจะหลีกเลี่ยงการลงโทษในรูปแบบที่ส่งผลเสียต่ออนาคตของเยาวชน โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูและปรับพฤติกรรมของเยาวชนเป็นเป้าหมายสำคัญ อันได้แก่ การให้คำปรึกษา การกำหนดให้บำเพ็ญประโยชน์ และการส่งไปยังศูนย์ฟื้นฟูพฤติกรรม[301] แต่การที่เยาวชนยังจำเป็นต้องเข้าสู่ศาลเยาวชนสำหรับการกระทำความผิดร้ายแรงนั้น ก็สะท้อนถึงการให้ความสำคัญต่อการกระทำความผิดกรณีร้ายแรงของเยาวชน แม้จะมุ่งเน้นการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นหลักก็ตาม

จากแนวทางในหลายประเทศที่ได้กล่าวมา นอกจากสะท้อนถึงความจำเป็นในการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกรณีร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม เพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยนำแนวคิดในการลงโทษของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิมมาผสมผสานกับแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่แล้ว ยังแสดงถึงจุดยืนในนโยบายทางอาญาและแนวทางการควบคุมการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนของประเทศเหล่านั้น ซึ่งไม่เคร่งครัดในแนวคิดใดเพียงแนวคิดเดียว แต่ปรับใช้ทุกแนวคิดที่เหมาะสมแก่การแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมของเยาวชนในประเทศไทย เมื่อพิจารณาแนวคิดของประเทศไทย ซึ่งหากเปรียบเทียบกับแนวคิดของประเทศที่ได้กล่าวมา แม้ประเทศไทยจะยึดถือหลักปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยไม่มุ่งต่อการลงโทษเช่นเดียวกับประเทศเหล่านั้น แต่ในส่วนของกระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรง ประเทศไทยมีแนวคิดที่แตกต่างออกไป โดยการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยจะไม่ถือเป็นอาชญากรรมที่ต้องได้รับการลงโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ไม่ว่าการกระทำความผิดนั้นจะมีลักษณะร้ายแรงหรือไม่ ดังเห็นได้จากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ

---

[301] ในประเทศนิวซีแลนด์ กฎหมายที่ใช้กับการกระทำความผิดทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน คือ Children, Young Persons, and Their Families Act 1989 (CYF Act) ซึ่งเน้นการแก้ไขพฤติกรรมมากกว่าการลงโทษ โดยใน Part 1: General objects, principles, and duties; *General objects* ระบุว่า “The object of this Act is to promote the well-being of children, young persons, and their families and family groups by _

.... (f) “ensuring that where children or young persons commit offences,_

(i) they are held accountable, and encouraged to accept resonsibility, for their behaviour; and

(ii) they are dealt with in a way that acknowledges their needs and that will give them the opportunity to develop in responsible, benefitial, and socially accept ways; ...” อ้างถึงใน Children, Young Persons, and Their Families Act 1989, New Zealand Legislation. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567 จาก https://www.legislation.govt.nz/1989

ครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมิได้บัญญัติให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจในการพิจารณาลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงไว้ แม้ในมาตรา 97 วรรคสอง จะบัญญัติให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปพิจารณาในศาลธรรมดาที่มีการพิจารณาคดีแบบผู้ใหญ่ได้ อันอาจทำให้เด็กและเยาวชนได้รับโทษทางอาญา แต่อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีไปพิจารณาในศาลธรรมดา ก็จำเพาะแต่กรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัยแล้ว เห็นว่าในขณะกระทำความผิดหรือในระหว่างการพิจารณา เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปเท่านั้น[302] ซึ่งเป็นการคำนึงถึงสภาพของผู้กระทำความผิดในขณะกระทำความผิดหรือในระหว่างการพิจารณาจากเกณฑ์อายุ มิใช่จากการคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งคดี และหากศาลธรรมดาที่รับโอนคดีมาจะพิพากษาลงโทษเด็กหรือเยาวชน โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งคดี ก็ถือเป็นการลงโทษอาชญากรในศาลธรรมดา มิใช่ในฐานะที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในศาลเยาวชนและครอบครัว ในทางกลับกัน หากศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัยแล้ว เห็นว่าในขณะกระทำความผิดหรือในระหว่างการพิจารณา เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดไม่มีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ไม่ว่าการกระทำความผิดนั้นจะมีลักษณะร้ายแรงหรือส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่สังคมและผู้เสียหายเพียงไรก็ตาม ศาลเยาวชนและครอบครัวก็จะไม่มีอำนาจโอนคดีไปพิจารณาในศาลธรรมดาที่มีการพิจารณาคดีแบบผู้ใหญ่ อันอาจทำให้เด็กหรือเยาวชนได้รับโทษทางอาญา การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น จึงเท่ากับเป็นการตัดอำนาจในการพิจารณาลงโทษเด็กและเยาวชนในศาลเยาวชนและครอบครัวอย่างสิ้นเชิง โดยให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจเพียงการพิจารณาใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเท่านั้น

ดังนั้น ภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เป็นเด็กหรือเยาวชนอยู่เสมอ ไม่ว่าเด็กและเยาวชนจะได้กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือไม่และเพียงไร อันสะท้อนถึงการยึดมั่นในหลักการไม่มุ่งต่อการลงโทษ ตามแนวคิดที่ไม่ถือว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นอาชญากรรมและไม่ถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นอาชญากรของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการยึดมั่นในหลักการไม่มุ่งต่อการลงโทษ โดยไม่ผสมผสานแนวคิดในการข่มขู่ยับยั้ง การตัดโอกาสในการกระทำความผิด และการป้องปรามการกระทำความผิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิม ในกรณีการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือส่งผลกระทบอย่าง

---

[302] มาตรา 97 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

ร้ายแรงแก่สังคมและผู้เสียหาย อาจส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่สังคมและผู้เสียหายอีกได้ เนื่องจากการไม่ได้รับการลงโทษ อาจส่งผลให้เด็กและเยาวชนไม่หวั่นเกรงต่อมาตรการและกระบวนการของกฎหมาย[303] และกล้าที่จะกลับไปกระทำความผิดในลักษณะเดิมอีก ทั้งยังอาจเป็นแบบอย่างให้เด็กและเยาวชนอื่นกระทำความผิดในลักษณะเช่นนั้นด้วย ดังนั้น หากประเทศไทยจะมีนโยบายทางอาญาในการควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่สังคมและผู้เสียหาย โดยยังคงยึดมั่นในหลักการไม่มุ่งต่อการลงโทษอย่างเคร่งครัด กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่สังคมและผู้เสียหายจึงต้องมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ซึ่งรวมถึงมาตรการและกระบวนการติดตามคุมประพฤติภายหลังการปล่อยตัวที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนกระบวนการทางสังคมที่เข้มแข็งต่อการแก้ไขฟื้นฟูและการติดตามคุมประพฤติภายหลังการปล่อยตัวด้วย แต่หากประเทศไทยจะมีนโยบายทางอาญาในการควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่สังคมและผู้เสียหาย โดยไม่ยึดมั่นในหลักการไม่มุ่งต่อการลงโทษอย่างเคร่งครัด เช่นเดียวกับแนวทางของประเทศแคนาดา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ กล่าวคือกำหนดให้มีการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่สังคมและผู้เสียหาย โดยปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่สังคมและผู้เสียหายได้ โดยไม่ต้องใช้วิธีการโอนคดีไปพิจารณาในศาลธรรมดา ก็อาจเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดกรณีร้ายแรงของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ทั้งนี้ การปรับปรุงเช่นว่านั้นจะต้องครอบคลุมถึงกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู มาตรการคุมประพฤติก่อนปล่อยตัว มาตรการและกระบวนการติดตามคุมประพฤติภายหลังการปล่อยตัว ตลอดจนกระบวนการทางสังคมที่กฎหมายเข้าแทรกแซงทั้งก่อนและภายหลังการกระทำความผิด เพื่อควบคุม (control) ป้องกัน (prevent) และป้องปราม (deterrence) มิให้เกิดการกระทำความผิดกรณีร้ายแรงเช่นว่านั้นด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการนำมาตรการลงโทษมาใช้กับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้น ได้มีการศึกษาในระยะหลังมาพอสมควร ซึ่งรวมถึงประเด็นของการกระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่สังคมและผู้เสียหายด้วย ตัวอย่างเช่น งานศึกษาของ วรวิทย์ ฤทธิทิศ เรื่องมาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง

---

[303] อโนทัย ศรีดาวเรือง, การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา 97 วรรคสอง, หน้า 94-95.

ซึ่งศึกษาพบว่ามาตรการที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง เพื่อไม่ให้หวนกลับมากระทำความผิดอีก ได้แก่ การกำหนดกรอบการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงให้ชัดแจ้ง และกำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาความหนักเบาของความผิด (Offender's Culpability) การป้องกันการกระทำความผิดขึ้นอีก (Deterrence) และการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) งานศึกษานี้ ได้ตั้งข้อสังเกตด้วยว่า แม้ศาลจะมีอำนาจใช้ดุลยพินิจเปลี่ยนการลงโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรม แต่กรณีเช่นนั้นอาจไม่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง งานศึกษานี้ จึงเสนอให้ศาลมีอำนาจอาจใช้ดุลยพินิจลงโทษจำคุก หรือใช้วิธีการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ได้เสียทีเดียว สำหรับการกระทำความผิดที่ถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรง[304] งานศึกษาของ ปิยะนุช เงินคล้าย เรื่องความท้าทายและโอกาสจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งศึกษาพบว่าความเชื่อมั่นต่อมาตรการที่จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาเด็ก เมื่อเด็กผ่านกระบวนกระบวนการฟื้นฟูบำบัดหรือผ่านการคุมประพฤติด้วยข้อกำหนดแล้ว หลายฝ่ายยังคงเชื่อว่ามาตรการเหล่านั้นไม่ได้ผล ตัวเลขการกระทำความผิดซ้ำยังไม่ลดลง จึงควรให้กลับไปใช้วิธีการแบบเดิม โดยใช้การลงโทษให้หลาบจำ งานศึกษานี้ จึงเสนอให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการเหล่านี้อย่างเป็นระบบ[305] งานศึกษาของ วุฒิพงศ์ พัวพัน และคณะ เรื่องมาตรการในเชิงกฎหมายที่สามารถลดสาเหตุและพฤติกรรมของการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งศึกษาพบว่าภาวะเสี่ยงในการกระทำความผิด ได้แก่ บุคคลในครอบครัวเคยกระทำความผิดมาแล้ว ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดมีต่ำมาก งานศึกษานี้ จึงเสนอให้ใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขกับผู้กระทำความผิดครั้งแรก และใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งกับผู้กระทำความผิดซ้ำ[306] เป็นต้น

ตาราง 2 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแนวคิด/ทฤษฎี กับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน

---

[304] วรวิทย์ ฤทธิทิศ, มาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง, หน้า 71-72.

[305] ปิยะนุช เงินคล้าย, พงศ์สัณห์ ศรีสมทรัพย์, พศวัจณ์ กนกนาก และ พนิดา ชินสุวพลา, โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อประเมินความท้าทายและโอกาสจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, หน้า 140, 167.

[306] วุฒิพงศ์ พัวพัน, ศรัณยา คงยิ่ง, ชลทิวา ทองรัตน์ และ สุนิสา หลีหมุด, มาตรการในเชิงกฎหมายที่สามารถลดสาเหตุและพฤติกรรมของการกระทำความผิด และการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ, หน้า 66-73.

แนวคิด/ทฤษฎี	วัตถุประสงค์และเป้าหมาย	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
1) ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)	1) เพื่อควบคุม ป้องกัน ระงับ และปราบปรามอาชญากรรม	1) สามารถป้องปรามอาชญากรรม	1) กระทบต่อการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน
2) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence)	2) เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการลงโทษ	2) เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับผลกระทบจากการกระทำของตนเอง	2) กระทบต่อการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน และถูกตีตราว่าเป็นอาชญากร
3) ทฤษฎีตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation)	3) เพื่อยับยั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและถูกลงโทษมิให้กระทำความผิดซ้ำ	3) สามารถยับยั้งมิให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำ	3) กระทบต่อการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน
4) ทฤษฎีป้องปรามการกระทำความผิด (General Deterrence)	4) เพื่อยับยั้งเด็กและเยาวชนอื่น มิให้กระทำความผิดเช่นเดียวกันนั้น	4) สามารถยับยั้งเด็กและเยาวชนอื่นมิให้กระทำความผิดเช่นเดียวกันนั้น เนื่องจากเห็นผลร้ายของการกระทำความผิดและโทษที่จะได้รับ	

ตาราง 2 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	วัตถุประสงค์และเป้าหมาย	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
1) ทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (Due Process Model)	1) เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน	1) คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน ยิ่งกว่าการป้องกันปราบปราม และจับกุมดำเนินคดีอาญา	1) การดำเนินกระบวนการยุติธรรมมีขั้นตอนมาก ส่งผลให้เกิดความล่าช้า
2) ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation)	2) เพื่อใช้ทางเลือกอื่นแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการ การสังคมสงเคราะห์ และวิธีการอื่นนอกจากกระบวนการทางศาล โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม และโดยไม่ถูกตีตราว่าเป็นอาชญากร	2) เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษา อบรม การอาชีพ และคุณธรรม สามารถกลับไปดำเนินชีวิตร่วมกับสังคมได้อย่างปกติ และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ	

ที่มา: ผู้วิจัย

เห็นได้ว่า การนำแนวคิดหรือทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) การตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation) และการป้องปรามการกระทำความผิด (Deterrence) มาใช้ร่วมกับทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (Due Process Model) และทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน สำหรับการกระทำความผิดกรณีร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม นอกจากจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์แห่งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแนวคิดหรือทฤษฎีกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดแล้ว ยังต้องต้องคำนึงถึงความสมดุลและความเหมาะสมต่อประสิทธิภาพและผลลัพธ์ในการควบคุมอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดอันเนื่องมาจากการลงโทษด้วย ดังนั้น ในประเทศที่มีการการลงโทษเยาวชน กรณีความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม เมื่อมาตรการทางวินัยอาจไม่เพียงพอต่อการแก้ไขฟื้นฟูเยาวชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน จึงต้องเป็นไปอย่างสมดุลระหว่างปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยา ระบบกฎหมายและพันธกรณีระหว่างประเทศที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม กับเป้าหมายในการควบคุมอาชญากรรมหรือควบคุมการกระทำความผิดร้ายแรงของเยาวชน อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายทางอาญาเพื่อควบคุมอาชญากรรมหรือควบคุมการกระทำความผิดร้ายแรงของเยาวชนที่เหมาะสม

ตาราง 3 เปรียบเทียบการนำทฤษฎีการลงโทษมาใช้ร่วมกับทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูของประเทศที่ให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989

ประเทศ	**อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989** *(ภาคีสมาชิก/ ให้การรับรอง)*	**แนวคิดการเบี่ยงเบนคดี** *(กระบวนการยุติธรรมทางเลือก/ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์)*	**แนวคิดพื้นฐานกรณีการกระทำความผิดทั่วไป** *(ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม)*	**มาตรการพิเศษแทนการลงโทษทางอาญา** *(การแก้ไขฟื้นฟู/ การคุมประพฤติ/ การบริการชุมชน/ อื่นๆ)*	**แนวคิดเฉพาะกรณีการกระทำความผิดร้ายแรง** *(ทฤษฎีการลงโทษ เพื่อข่มขู่ยับยั้ง/ ป้องปราม)*	**การพิจารณาในศาลธรรมดา** *(การฟ้องคดี/ โอนคดี เพื่อพิจารณาคดีแบบผู้ใหญ่)*	**มาตรการลงโทษทางอาญา** *(ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับผู้ใหญ่)*
แคนาดา	√	√	√	√	√		√
ฝรั่งเศส	√	√	√	√	√		√
เยอรมนี	√	√	√	√	√		√
ญี่ปุ่น	√	√	√	√	√	√	√
สิงคโปร์	√	√	√	√	√		√
นิวซีแลนด์	√	√	√	√			
ไทย	√	√	√	√		√	

เห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในหลายประเทศ ได้นำทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งมาใช้ร่วมกับการใช้ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู สำหรับกรณีของการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม โดยกำหนดมาตรการลงโทษอาญาแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมในศาลเยาวชนโดยตรง แม้ประเทศเหล่านั้นจะอยู่ภายใต้พันธกรณีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ด้วยก็ตาม ขณะที่ในบางประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ไม่มีการนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งมาใช้ร่วมกับทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูในศาลเยาวชนโดยตรง แต่ในกรณีของการกระทำความผิดร้ายแรง อัยการจะฟ้องคดีในศาลอาญา สำหรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ไม่มีการนำทฤษฎีการ

ลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งมาใช้ร่วมกับทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูในศาลเยาวชนและครอบครัว จึงไม่มีมาตรการลงโทษทางอาญาแก่ยาวชนในศาลเยาวชนและครอบครัว ไม่ว่าการกระทำความผิดนั้นจะร้ายแรงหรือไม่ รวมทั้งวิธีการโอนคดีไปพิจารณาในศาลธรรมดาที่ใช้สำหรับการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ ก็มิใช่กรณีของการกระทำความผิดร้ายแรง แต่เป็นกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัยแล้ว เห็นว่าในขณะกระทำความผิดหรือในระหว่างการพิจารณา เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จากแนวทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในหลายประเทศ ได้แสดงถึงจุดยืนในนโยบายทางอาญาสำหรับการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมของเด็กและเยาวชน โดยนำแนวคิดในการลงโทษอาญาเพื่อข่มขู่ยับยั้งไปใช้ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งแตกต่างจากแนวทางของประเทศไทยที่ไม่มีนโยบายทางอาญาในการลงโทษเด็กและเยาวชน แม้ในความผิดกรณีร้ายแรง

ที่มา: ผู้วิจัย

อย่างไรก็ตาม ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การลงโทษเยาวชนในความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ย่อมเป็นการลงโทษในความหมายของอาชญากรรม เนื่องจากเป็นการกระทำความผิดที่ละเมิดต่อกฎหมายอาญาและขัดต่อหลักศีลธรรมของสังคม ซึ่งไม่หมายความรวมถึงการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ถือเป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน ดังนั้น ในกรณีที่เยาวชนกระทำผิดทางอาญา ซึ่งไม่ถือเป็นความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาต่อเยาวชนสำหรับความผิดดังกล่าว จึงเป็นมาตรการเพื่อควบคุมพฤติกรรมเบี่ยงเบน อันละเมิดต่อกฎหมายอาญาและขัดต่อหลักศีลธรรมของสังคม แต่มาตรการพิเศษเช่นว่านั้น ก็เป็นมาตรการเฉพาะที่ใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษ มิใช่การหลีกเลี่ยงวิธีการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามแนวคิดทางทัณฑวิทยา (Penology) ซึ่งโดยทั่วไปมีหลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ การใช้วิธีการลงโทษด้วยสถาบัน (Punitive) เช่น การจำคุกในทัณฑสถาน การกักขังในสถานกักกัน เป็นต้น และการไม่ใช้วิธีการลงโทษด้วยสถาบัน เช่น การรอลงอาญา การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ การอภัยโทษ การให้ทำงานบริการสาธารณะ เป็นต้น[307] อนึ่ง ปัจจุบันแนวคิดทางทัณฑวิทยามีการพัฒนาให้น้ำหนักแก่การอบรมแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดีมากขึ้นกว่าการให้นำหนักแก่การแก้แค้นให้เข็ดหลาบ

[307] อัจฉรียา ชูตินันทน์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, หน้า 206.

ได้แก่ การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษ เช่น การคุมประพฤติ (Probation) การพักการลงโทษ (Parole) การนิรโทษกรรม การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นต้น[308]

3. การลงโทษเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดร้ายแรงตามกฎหมายไทย

เมื่อพิจารณากระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนของประเทศไทย จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ซึ่งแม้จะมีเจตนารมณ์และความมุ่งหมายที่สอดคล้องกับแนวคิดที่ไม่ถือว่าเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดทางอาญาเป็นอาชญากร โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เป็นคนดีคืนสู่สังคมยิ่งกว่าการ ลงโทษ รวมทั้งมีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงโตเกียว อันเป็นมาตรฐานสากลซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรอง โดยมุ่งเน้นการเบี่ยงเบนคดี การเบี่ยงเบนการลงโทษ และการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภายใต้หลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน ตลอดจนมีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ในการนำครอบครัว ชุมชน และผู้เสียหายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยไม่ต้องนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาล อันส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสแก้ไขและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่ถูกตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิด

แต่เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการสำหรับการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมไว้ รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการป้องกันเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดไว้ด้วย จึงปรากฏการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน ทั้งในกรณีที่ไม่ร้ายแรงและกรณีที่ร้ายแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ซึ่งเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข หากไม่มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ให้มีมาตรการสำหรับการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม รวมทั้งมาตรการป้องกันก่อนการ

---

[308] เรื่องเดียวกัน, 355-387.

กระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดเป็นการเฉพาะ ดังเห็นได้จากรายงานสถิติคดีของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ระหว่างปี พ.ศ. 2564-2566 ในส่วนของการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา สำหรับฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เช่น พยายามฆ่า ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและไม่เจตนา ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ และอื่นๆ และฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น ข่มขืนกระทำชำเรา กระทำอนาจาร ความผิดตามพระราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณี และอื่นๆ ซึ่งระบุว่า เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวน 14,593 คดี โดยเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ร้อยละ 10.12 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ร้อยละ 4.94 ของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 12,192 คดี โดยเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ร้อยละ 13.90 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ร้อยละ 5.02 ของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมด และในปี พ.ศ. 2566 มีคดีกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา จำนวน 6,947 คดี หรือคิดเป็นร้อยละ 55.13 ของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมดจำนวน 12,602 คดี โดยเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายร้อยละ 23.99 ความผิดเกี่ยวกับเพศร้อยละ 6.86 ของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมด[309] ซึ่งจากรายงานดังกล่าว ทำให้เห็นถึงแนวโน้มของการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายที่มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว จากร้อยละ 10.12 ในปี พ.ศ. 2564 ไปสู่ร้อยละ 13.90 ในปี พ.ศ. 2565 และเป็นร้อยละ 23.99 ในปี พ.ศ. 2566 ในส่วนของการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ก็มีสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วเช่นเดียวกัน จากร้อยละ 4.94 ในปี พ.ศ. 2564 ไปสู่ร้อยละ 5.02 ในปี พ.ศ. 2565 และเป็นร้อยละ 6.86 ในปี พ.ศ. 2566 ทั้งนี้ แม้ว่ารายงานสถิตคดีดังกล่าวจะไม่ได้แสดงถึงลักษณะของความร้ายแรงแห่งคดี ซึ่งโดยปกติจะปรากฏในทางพิจารณาคดีของศาล แต่สถิติคดีดังกล่าวก็สะท้อนถึงแนวโน้มของการกระทำความผิดในเชิงอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสังคมไทยโดยรวม ดังตัวอย่างในคดีที่เยาวชนชาย 6 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 14-16 ปี ร่วมกันข่มขืนกระทำชำเราและฆ่าเยาวชนหญิงอายุ 14 ปี เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2550[310] คดีที่เยาวชนชายอายุ 14 ปี ก่อเหตุกราดยิงด้วยอาวุธปืนในห้างสรรพสินค้าในเวลากลางวัน จนมีผู้เสียชีวิต 2 ราย และบาดเจ็บ 5 ราย เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2566[311] และคดีที่เยาวชนชาย 9 คน ซึ่งศึกษาระดับอาชีวะต่างสถาบันกัน ก่อเหตุใช้อาวุธปืนและมีดวิวาทกัน เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต 1 ราย บาดเจ็บ 1 ราย เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2567[312] ซึ่งถือเป็นคดีตัวอย่างที่สะท้อนถึงสถานการณ์การ

---

[309] รายงานสถิติคดีประจำปี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2567 จาก https://www.djop.go.th/navigations/รายงานสถิติคดี

[310] สำนักข่าว MGR Online, 18 กันยายน 2550, สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2567 จาก https://mgronline.com/detail

[311] สำนักข่าว BBC, 4 ตุลาคม 2566, สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2567 จาก https://www.bbc.com/thai/artic

[312] สำนักข่าว Thai PBS, 17 มิถุนายน 2567, สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2567 จาก https://www.thaipbs.or.th

ใช้ความรุนแรงในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในระดับเดียวกับอาชญากรรมอันเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน และได้ส่งสัญญาณให้รัฐต้องหันกลับมาทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ว่าสมควรจะต้องนำมาใช้กับสังคมไทยในบริบทปัจจุบันและอนาคตหรือไม่ รวมทั้งการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดอย่างเป็นรูปธรรมและมีสภาพบังคับทางกฎหมายอย่างแท้จริงด้วย ซึ่งในหลายประเทศมีการยอมรับการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมเช่นกัน ตัวอย่างเช่น

ประเทศแคนาดา ฝรั่งเศส และเยอรมนี ศาลซึ่งพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน อาจพิจารณาลงโทษอาญาแก่เยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม โดยไม่ต้องโอนคดีไปพิจารณาในศาลผู้ใหญ่ หากศาลพิจารณาเห็นว่าไม่มีทางอื่นใดที่เหมาะสมต่อการแก้ไขพฤติกรรมได้ ซึ่งศาลเยาวชนมีอำนาจใช้มาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือใช้มาตรการลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้โดยเฉพาะการนำมาตรการลงโทษทางอาญาที่ศาลเยาวชนจะนำมาใช้เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำควาผมิดอาญาร้ายแรงหรือมีแนวโน้มว่าจะกระทำความผิดซ้ำโดยใช้มาตรการควบคุมให้อยู่ในบริเวณที่กำหนดร่วมกับมาตรการทางวินัย เช่น การกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมและการควบคุมเพื่อฝึกอบรม ในทางตรงกันข้ามหากศาลเห็นว่ามาตรการควบคุมและมาตรการทางวินัยไม่เพียงพอในการแก้ไขนิสัยและพฤติกรรมให้กลับตัวเป็นคนดีได้ ศาลเยาวชนมีอำนาจลงโทษจำคุกเยาวชนโดยพิจารณาถึงพฤติกรรม ประวัติส่วนตัว ประวัติทางสังคมของผู้กระทำผิดในอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำ 6 เดือน อย่างสูงไม่เกิน 5 ปี เว้นแต่กรณีเด็กและเยาวชนทำความผิดอาญาร้ายแรงซึ่งกฎหมายบัญญัติระวางโทษสำหรับความผิดนั้นเกินกว่า 10 ปี ศาลจะพิจาณาลงโทษจำคุกเด็กและเยาวชนผู้กระทำควาผมิดอาญาร้ายแรงนั้นได้เพียงไม่เกิน 10 ปี เท่านั้นโดยให้ควบคุมตัวไว้ที่สถานที่ควบคุมแยกต่างหากจากเรือนจำผู้ใหญ่[313]

ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ เด็กหรือเยาวชนที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานฆาตกรรม หรือฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือพยายามฆ่าผู้อื่น หรือเจตนาทำร้ายผู้อื่นจนได้รับอันตรายสาหัส หากศาลเยาวชนพิจารณาเห็นว่าไม่มีทางอื่นใดที่เหมาะสมต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ศาลอาจพิพากษาลงโทษคุมขังผู้กระทำความผิดในระยะเวลาตามที่กำหนด หรือจำคุกตลอดชีวิต[314]

ดังนั้น หากประเทศไทยจะมีนโยบายทางอาญาในการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการ

---

[313] Youth Court Law 1953, Section 18. *ใน* ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน”, นันทพันธ์พริ้นติ้ง: เชียงใหม่, 2565 หน้า 402.

[314] Children and Young Person Act 1993 of Singapore, article 43.

บริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดมาตรการสำหรับการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม การปรับปรุงดังกล่าวจะต้องกำหนดแนวคิดในเบื้องต้นก่อนว่า ประเทศไทยจะยอมรับแนวคิดในการลงโทษเด็กและเยาวชน สำหรับความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมหรือไม่ ดังที่หลายประเทศได้ยอมรับแนวคิดการลงโทษเด็กและเยาวชน เพื่อใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม โดยหากประเทศไทยยอมรับแนวคิดในการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม การปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 จะต้องกำหนดความหมายและขอบเขตของการกระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมให้ชัดเจน รวมทั้งให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาพิพากษาลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ดี ภายใต้ความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระบวนการพิจารณาคดีและมาตรการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ได้รับคำพิพากษาว่ากระทำความผิดร้ายแรงและต้องได้รับโทษ จะต้องแตกต่างจากกระบวนการและมาตรการที่ใช้กับผู้ใหญ่ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และแนวทางริยาร์ดด้วย

บทบาทของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนของไทยและต่างประเทศ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (Criminal Justice Procedure for Child and Youth) คือกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ซึ่งมีปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี ขั้นตอนและวิธีดำเนินการทางกฎหมายที่แตกต่างออกไปจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ (Criminal Justice Process) โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ หมายถึงขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อให้ความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล อันเป็นวิธีการที่รัฐเข้าดำเนินการเพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีผ่านทางองค์กรของรัฐ ซึ่งได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ ศาลยุติธรรม และราชทัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญาและชี้ขาดให้เกิดความยุติธรรมในสังคม เพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย[315] ในขณะที่กระบวนยุติธรรมทางอาญาสำหรับ

[315] อัครเดช สมคำ, การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยของเจ้าพนักงานตำรวจศาล: กรณีหลบหนีภายหลังการปล่อยชั่วคราว (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยพะเยา, 2567), หน้า 11.

เด็กและเยาวชน หมายถึงรูปแบบและกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนดและคุ้มครอง[316] เพื่อแก้ไขพฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย[317] อันเป็นวิธีการที่รัฐเข้าดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการที่กฎหมายกำหนดผ่านทางองค์กรของรัฐ ซึ่งได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานอื่น อัยการ ศาลเยาวชนและสถานแก้ไขฟื้นฟูหรือฝึกอบรม โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการกระทำความผิดซ้ำ[318] ทั้งนี้ รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในแต่ละประเทศ ย่อมแตกต่างกันไปตามหลักปรัชญา ระบบกฎหมาย พันธกรณีระหว่างประเทศ และนโยบายทางอาญาของประเทศนั้นๆ

ในประเทศที่ยึดหลักปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ ซึ่งเชื่อว่าการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน (Juvenile Delinquency) เป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquency) มิใช่อาชญากรรม และเด็กและเยาวชนไม่ถือเป็นอาชญากรนั้น เป้าหมายหลักของการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชน จะไม่มุ่งต่อการลงโทษในลักษณะเดียวกับการกระทำความผิดทางอาญาของผู้ใหญ่ ซึ่งถือเป็นอาชญากร แต่จะมุ่งอบรมสั่งสอนเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม[319] โดยในการดำเนินกระบวนยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จะรวมไปถึงหลักคิดที่เรียกว่า “parens patriae” ซึ่งหมายความว่า “รัฐทำหน้าที่เป็นบิดาของเด็ก” อันเป็นหลักคิดที่รัฐต้องแสดงบทบาทในการคุ้มครองเสมือนเป็นบิดามารดาของเด็กและเยาวชน โดยปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีผลร้ายตามมา ด้วยการเข้าแทรกแซงอำนาจปกครอง การอบรมเลี้ยงดู การปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม และการศึกษาอบรม เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดและในพฤติกรรมของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมดังกล่าว จะประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ คือ (1) การดำเนินกระบวนการยุติธรรมภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างเคร่งครัด และ (2) การดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ยึดหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งยืดหยุ่นตามความเหมาะสมและตามความจำเป็น เพื่อแก้ไข บำบัด รักษา และฟื้นฟู อาทิ การใช้ทางเลือกอื่นแทนการดำเนินคดีอาญา

---

[316] “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ให้ความสำคัญต่อเสรีภาพที่จะไม่ถูกลิดรอนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย การจับกุม กักขัง หรือจำคุกเด็ก จะต้องเป็นไปตามกฎหมายและใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้นและมีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก”, ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, หน้า 48.

[317] ภรณี เกราะแก้ว, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ภาคต่อ)," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 6, 1 (2566): 268, 272.

[318] เรื่องเดียวกัน, 272.

[319] อภิวุฒิ นะวาระ, มาตรการลงโทษทางอาญา ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดฐานลักลอบค้ายาเสพติด, หน้า 7, 34.

การใช้กฎเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการ การสังคมสงเคราะห์ และวิธีการอื่นนอกจากกระบวนการทางศาลเพื่อสนับสนุนกระบวนการพิจารณาคดี โดยทั้งสองกระบวนการเช่นว่านั้น จะอยู่ภายใต้หลักการสำคัญ ได้แก่ (1) กระบวนการที่ชอบธรรมตามกฎหมาย และ (2) กระบวนการยุติธรรมทางเลือกแทนการดำเนินคดีอาญา[320]

1. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ

แนวคิดการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนยึดถือหลักปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่โดยใช้กระบวนยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด (Rehabilitation) ให้เป็นคนดีคืนสู่สังคมยิ่งกว่าการลงโทษ ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสมกับสภาวการณ์ของสังคมโลกในปัจจุบันมากกว่าในอดีต เนื่องจากสังคมโลกในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากขึ้น แต่ก็ใช่ว่าแนวคิดในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ตามหลักปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมจะถูกปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง ดังในหลายประเทศที่แม้จะได้ให้การรับรองและคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็ก[321] ตามพันธกรณีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 และยึดถือแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยคำนึงถึงสาเหตุและปัจจัยแวดล้อมอันทำให้เกิดการกระทำความผิดตามแนวคิดของสำนักความคิดปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ แต่ประเทศดังกล่าวก็ได้นำแนวคิดในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) การตัดโอกาสในการกระทำความผิด (Incapacitation) และการป้องปรามการกระทำความผิด (Deterrence Theory) ตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยา

---

[320] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, หน้า 70-72.

[321] หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน เป็นหลักการสำคัญภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ซึ่งมีเจตจำนงค์เพื่อให้ความคุ้มครองแก่เด็กในฐานะที่เป็นสิทธิเด็ดขาด อันไม่อาจจำกัดเพื่อละเมิดสิทธิของเด็กได้ โดยกำหนดหลักการพื้นฐานให้การกระทำใดอันเกี่ยวข้องกับเด็ก จะต้องพิจารณาประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นเบื้องต้น ดังนั้น ประเทศภาคีแห่งอนุสัญญาจะต้องกำหนดมาตรการการคุ้มครองเด็กให้มีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เพื่อเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานให้แก่เด็ก และเพื่อให้การกระทำของประเทศภาคีสอดคล้องกับเจตจำนงค์แห่งอนุสัญญา ทั้งนี้ ประเทศภาคีจะต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิเด็กใน 4 ประการ คือ สิทธิในการมีชีวิตและการอยู่รอด สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิในการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม ภายใต้หลักการสำคัญ 2 ประการ คือ หลักการที่สิทธิของเด็กเป็นสิทธิติดตัวมาแต่กำเนิด ผู้ใดจะตัดทอน จำกัด หรือละเมิดการใช้สิทธิอันชอบธรรมของเด็กมิได้ และหลักการที่การดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับเด็กจะ ต้องคำนึงถึงสิทธิของเด็กและพิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมิได้ให้นิยามความหมายของประโยชน์สูงสุดของเด็กไว้ เพื่อให้ประเทศภาคีปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดให้สอดคล้องกับกฎหมายในประเทศของตน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการตามหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กของประเทศภาคีขาดแนวทางที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพ ซึ่งในทางสากล นักนิติศาสตร์และนักจิตวิทยาสังคมส่วนใหญ่ ให้คำจำกัดความของประโยชน์สูงสุดไปในทางเดียวกัน ว่าคือการที่เด็กต้องมีสิทธิได้รับความคุ้มครองที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม อันมีผลต่อพัฒนาการของเด็กในอันที่จะเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ, มาตาลักษณ์ เสรเมธากุล, หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2567 จาก https://bit.ly/TuLawInfographic08

ดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิมมาใช้กับการกระทำความผิดบางประเภทของเยาวชนในกระบวนยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย โดยเฉพาะในการกระทำความผิดของเยาวชนที่ถือว่าร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม ซึ่งมาตรการอื่นแทนการลงโทษอาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเยาวชน[322] ดังเช่นตัวอย่างในประเทศต่อไปนี้

ประเทศแคนาดา กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน มี Youth Criminal Justice Act (YCJA) เป็นกฎหมายที่ใช้สำหรับการกระทำความผิดทางอาญาของเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์ให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบรรลุจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองสาธารณชน ส่งเสริมให้เยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการแก้ไขฟื้นฟูกลับคืนสู่สังคม รวมทั้งสนับสนุนการป้องกันการเกิดอาชญากรรมด้วยการให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการบริการชุมชน เพื่อจัดการกับปัญหาอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎหมาย ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายอาญากำหนดความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนตามเกณฑ์อายุขณะกระทำความผิด โดยเด็ก คือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 12 ปี และเยาวชน คือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึง 18 ปี ซึ่งรวมถึงบุคคลที่ถูกฟ้องเป็นคดีในขณะที่มีอายุเป็นเยาวชนด้วย ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่มีอำนาจพิจารณาคดีที่เด็กกระทำความผิดทางอาญา แต่เด็กยังคงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดของตนภายใต้กฎหมายคุ้มครองเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการอันกฎหมายอาญาบัญญัติว่าเป็นความผิด ในส่วนของคดีที่เยาวชนกระทำความผิดทางอาญา กระบวนการพิจารณาคดีมี 2 กรณี คือ กรณีการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทั่วไป ซึ่งจะต้องมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษ หรือต้องใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน (Youth Sentence) โดยดำเนินกระบวนพิจารณาคดีกับเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึง 18 ปี หรือเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึง 14 ปีที่ได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง (Serious Violent Offence) อันถือเป็นอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อน หรือความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานไม่เจตนาฆ่าแต่ทำร้ายผู้อื่นจนผู้นั้นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานข่มขืนผู้อื่นจนผู้ถูกข่มขืนได้รับอันตรายสาหัส หากศาลพบว่าเยาวชนได้กระทำความผิดจริง ศาลจะไม่มีอำนาจลงโทษทางอาญา แต่มีอำนาจพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ใช้วิธีการสำหรับเยาวชนแทนการลงโทษทางอาญา และกรณีการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ YCJA ถือว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาร้ายแรง อันถือเป็นอาชญากรรม ซึ่งศาลอาจพิพากษาลงโทษทางอาญาได้ (Adult Sentence) หากพบว่าเยาวชนได้กระทำความผิดจริง และเมื่อได้พิจารณาจากพฤติการณ์ทั้งปวงแล้ว เห็นว่าวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนจะไม่เพียงพอหรือไม่

---

[322] Cullen และ Gendreau, "Assessing Correctional Rehabilitation: Policy, Practice, and Prospects," **Criminal Justice**: 109-175.

สามารถแก้ไขฟื้นฟูเยาวชนนั้นได้ โดยการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในกรณีเช่นว่านี้ จะใช้กับเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึง 18 ปี ทั้งนี้ มาตรการลงโทษจะต้องสามารถทำให้เยาวชนกลับตัวเป็นคนดีและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ และสามารถป้องปรามยับยั้งเยาวชนอื่นที่จะกระทำความผิดให้เกรงกลัวต่อบทลงโทษที่อาจได้รับ อนึ่ง โทษที่จะลงแก่เยาวชนนั้น คือโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มิใช่โทษตาม YCJA ซึ่งเป็นโทษที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่[323]

ประเทศฝรั่งเศส กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ตั้งอยู่บนแนวคิดและสมมุติฐานว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญา ไม่มีเจตนาสมบูรณ์ในการกระทำความผิดด้วยความคิดชั่วร้ายหรือมีเจตนาทุจริตเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือการควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดีพอ หรือขาดความรักและความอบอุ่นจากครอบครัว ดังนั้น เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจึงควรได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย แม้ได้กระทำความผิดทางอาญาก็ตาม[324] จากแนวคิดและสมมุติฐานดังกล่าว ประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ค.ศ. 2021[325] จึงมุ่งเน้นการอบรมฟื้นฟูพฤติกรรมมากกว่าการปราบปรามและลงโทษ และแสวงหาวิธีการฟื้นฟูศีลธรรม คุณธรรม และพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยใช้มาตรการทางกฎหมายซึ่งมีขั้นตอนและกระบวนการที่ง่ายและไม่ซับซ้อน สามารถปรับเข้าได้กับอายุ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเยาวชน เพื่อให้ได้ความยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้การพิจารณาของศาลเด็กและเยาวชน อันเป็นศาลชำนาญพิเศษในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน[326] ในกระบวนการสืบสวนทางอาญาเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด (d'instruction criminele) เยาวชนจะได้รับการตรวจสอบปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิด ทั้งด้านศีลธรรม ภูมิหลังการอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรม และเหตุการณ์ที่เคยเผชิญในอดีตจากการไต่สวนข้อมูลเชิงลึกของผู้พิพากษาศาลเด็กและผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิพากษาร่วมกับเจ้าหน้าที่พิเศษการช่วยเหลือทางสังคมของศาลเยาวชน เพื่อประกอบการพิจารณาหามาตรการที่เหมาะสมตามความจำเป็นในการแก้ไขพฤติกรรมของเยาวชน ซึ่งจะไม่ช้าเกินกว่าการป้องกันการกระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพ อันสอดคล้องกับแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) ที่เหมาะสมกับสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำความผิด ทั้งนี้ หากปรากฏข้อเท็จจริงหรือมีรายงานประกอบการพิจารณา

---

[323] อโนทัย ศรีดาวเรือง, การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา 97 วรรคสอง, หน้า 78-90.

[324] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, หน้า 105.

[325] "เยาวชน" ตามประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ค.ศ. 2021 ของประเทศฝรั่งเศส ให้ถือตามความหมายของ "เยาวชน" ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 388 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์" ดังนั้น บุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ จึงเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ, เรื่องเดียวกัน, 106.

[326] เรื่องเดียวกัน, 105-107.

ต่อศาลว่าเยาวชนเคยได้รับการพินิจ หรือเคยอยู่ใต้บังคับของมาตรการเพื่อความปลอดภัยมาแล้ว หรือถูกจับดำเนินคดีย้อนหลังไม่เกิน 1 ปี ศาลเยาวชนจะใช้มาตรการที่ไม่ต้องมีการพินิจซ้ำอีกครั้ง (Mesure unique) โดยสามารถนำตัวเยาวชนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาลงโทษหรือใช้มาตรการสำหรับเยาวชนได้ อันเป็นมาตรการในการตรวจสอบพฤติกรรมร่วมกับมาตรการอื่นที่จะถูกกำหนดขึ้น เพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม คุณธรรม ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และคุ้มครองผู้เสียหาย[327] ซึ่งช่วยลดระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาให้สั้นลง[328] โดยศาลสามารถนำรายงานการสืบเสาะและรายงานผลการคุมประพฤติในคดีที่ได้กระทำความผิดอาญาครั้งก่อนหน้านั้นและเยาวชนได้กลับมากระทำความผิดซ้ำภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา มาประกอบการพิจารณาได้ โดยไม่ต้องมีการพินิจอีกครั้ง เพื่อนำเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมโดยเร็วที่สุด หรือเข้าสู่กระบวนการลงโทษ[329] ในกรณีที่เป็นคดีซึ่งถือเป็นอาชญากรรม[330]

ประเทศเยอรมนี กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน มีพระราชบัญญัติศาลคดีเด็กและเยาวชน ค.ศ. 1953 (Youth Court Law) อันเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ให้กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญาทั่วไปจะถูกนำมาใช้กับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เว้นแต่ในพระราชบัญญัตินี้จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญาทั่วไปกำหนดประเภทความผิดเป็น 2 ประเภท คือ ความผิดอาญาร้ายแรง และความผิดอาญาร้ายแรงน้อยกว่า ทั้งนี้ เด็ก (Youth) หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี และเยาวชน (Young Adult) หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ไม่ถึง 21 ปี โดยเด็กและเยาวชนจะต้องรับผิดทางอาญา ต่อเมื่อในขณะกระทำความผิดมีจิตใจ เชาว์ปัญญา ความรู้สึกผิดชอบ และสามารถบังคับตนเองได้ แต่แม้ในกรณีที่เด็กและเยาวชนยังไม่อาจรู้สึกผิดชอบและสามารถบังคับตนเองได้ อันจะทำให้ไม่ต้องรับผิดทางอาญา ศาลก็มีอำนาจใช้มาตรการซึ่งอยู่ในการดูแลของ

---

[327] Code de la justice p'enale des mineurs, Article 11-12, อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 107.

[328] กระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเยาวชน กำหนดให้พิจารณาและตัดสินภายใน 3 เดือน หลังจากศาลได้ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงและจำกัดมิให้มีการกักขังก่อนการพิจารณาคดี เว้นแต่เยาวชนจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพินิจหรือกักบริเวณด้วยเครื่องมืออิเลคทรอนิกส์ระหว่างการพิจารณาคดีและได้ทำการฝ่าฝืนมาตรการดังกล่าว ผู้พิพากษาเด็กและเยาวชนสามารถมีคำสั่งให้มีการกักขังในสถานที่พิเศษสำหรับเยาวชน ซึ่งกระบวนการพินิจดังกล่าวจะอยู่ในการกำกับดูแลของผู้พิพากษาเป็นระยะเวลา 6-9 เดือน ควบคู่กับกระบวนการควบคุมพฤติกรรมต่างๆ (Module) ในระหว่างพิจารณาคดี (Code de la justice p'enale des mineurs, Article 12), เรื่องเดียวกัน, 108.

[329] การกระทำความผิดทางอาญาของเยาวชนตามกฎหมายฝรั่งเศส แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ความผิดที่มีโทษปรับ (contravention) คือบทลงโทษปรับสถานเดียวหรือยกเลิกสิทธิบางประการ สำหรับการใช้ความรุนแรงเล็กน้อย (ไม่ว่าเจตนาหรือไม่) หรือความเสียหายเล็กน้อยแก่ทรัพย์สิน (2) ความผิดที่น้อยกว่าอาชญากรรม คือบทลงโทษปรับและ/หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ (3) ความผิดอาชญากรรม คือ ความผิดร้ายแรงที่มีโทษสูงสุดจำคุก เช่น เจตนาฆ่าข่มขืน การล่วงละเมิดทางเพศ, เรื่องเดียวกัน, 111.

[330] R'eforme et Code de la justice p'enale des mineurs en 3 point cl'es, last modified 23, 2019, อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 107-108.

ครอบครัวหรือผู้ปกครองได้[331] ในการพิจารณาคดีของศาลคดีเด็กและเยาวชน ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเด็กและเยาวชนว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญาได้ โดยไม่ต้องโอนคดีไปพิจารณาพิพากษาในศาลอื่น ทั้งนี้ กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลคดีเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ กระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็ก (Youth) และกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเยาวชน (Young Adult) ในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็ก หากเป็นกรณีการกระทำความผิดเล็กน้อยและการลงโทษจะไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลยพินิจไม่ลงโทษเด็กได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษา ถ้าได้ใช้หรือเริ่มใช้มาตรการควบคุม (Supervisory Measure) แล้ว และเด็กได้พยายามระงับข้อพิพาทด้วยตนเอง จึงไม่จำเป็นต้องรับโทษอันเป็นมาตรการในการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) หรือหากมีการฟ้องคดี แต่ศาลพบว่าเป็นการกระทำความผิดเล็กน้อยและการลงโทษจะไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือเมื่อได้ใช้มาตรการควบคุมแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษา ศาลก็มีอำนาจสั่งระงับการพิจารณาได้ อย่างไรก็ตาม หากศาลพบในทางพิจารณาคดีว่าเด็กกระทำความผิดจริง ศาลย่อมมีอำนาจใช้ดุลยพินิจให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการลงโทษทางอาญา (Penalty) ได้ ในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเยาวชน (Young Adult) ศาลมีอำนาจใช้บทบัญญัติที่ใช้กับเด็ก ซึ่งเป็นมาตรการแทนการลงโทษ อาทิ มาตรการฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ มาตรการควบคุม มาตรการทางวินัย (Disciplinary Measure) หรือใช้มาตรการลงโทษทางอาญาก็ได้ ทั้งนี้ ในการใช้มาตรการลงโทษทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นกรณีของเด็กหรือเยาวชน ศาลจะใช้มาตรการลงโทษ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าหากไม่

---

[331] Youth Court Law, section 1 (2) “Youth” shall mean anyone who, at the time of the act, has reached the age of fourteen but not yet eighteen years; “young adult” shall mean anyone who, at the time of the act, has reached the age of eighteen but not yet twenty-one years.

Youth Court Law, section 2 (1) “The application of criminal law relating to young people is above all to counter renewed criminal offences on the part of the youth or young adult…”.

Youth Court Law, section 3 “A youth shall bear criminal liability if, at the time of the act, he has reached a level of moral and intellectual maturity sufficient to enable him to understand the wrongfulness of the act and to conduct himself in accordance with such undderstanding. For the purposes of bettering a youth who bears no criminal liability due to a lack of muturity the judge may order the same measures as the judge responsible for family and guardianship matters.”

Youth Court Law, section 4 “The provisions of general criminal law shall be applied to classify an unlawful act by a youth as a serious criminal offence or a less serious criminal offence and in assessing when the act shall be barred by statute.”,

(Youth Courts Law. Retrieved September 1, 2013, from https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_jgg/youth_courts_law.pdf), อ้างถึงใน อโนทัย ศรีดาวเรือง, การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา 97 วรรคสอง, หน้า 61-63.

ลงโทษ เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มจะกระทำความผิดซ้ำ และมาตรการควบคุมหรือมาตรการทางวินัยยังไม่เพียงพอ หรือความผิดดังกล่าวมีลักษณะร้ายแรง[332]

ประเทศญี่ปุ่น กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด (Process for Juvenile Delinquents) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กระบวนการก่อนที่จะถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด (Pre-delinquents, Juvenile children offenders) กับกระบวนการเมื่อถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด (Juvenile Offenders) โดยกระบวนการก่อนที่จะถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจพบเห็นสถานการณ์ที่เด็กอาจการกระทำความผิด ผู้ที่พบเห็นจะส่งรายงานไปยังศูนย์แนะนำเด็ก (Child Guidance Center) หรือศาลครอบครัว (Family Court) แล้วแต่กรณี เพื่อทำข้อตกลงให้กลับไปปรับปรุงตัวกับครอบครัวเดิมหรือบ้านเด็กสำหรับผู้กระทำความผิด (Juvenile Classification Home) หรือทำข้อตกลงให้ไปปรับปรุงในโรงเรียนฝึกฟื้นฟู (Juvenile Training School) หรือทำข้อตกลงทัณฑ์บน (Probationary supervision) ซึ่งสอดคล้องกับหลักคิด “parent patriae” ที่รัฐต้องแสดงบทบาทในการคุ้มครองเสมือนเป็นบิดามารดาของเด็กและเยาวชน ปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนก่อนที่จะมีผลร้ายตามมา โดยเข้าแทรกแซงอำนาจปกครอง การอบรมเลี้ยงดู การปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม และการศึกษาอบรม เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ส่วนกระบวนการเมื่อถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว เด็กและเยาวชนจะถูกส่งไปยังศาลครอบครัว โดยอัยการจะมีส่วนในกระบวนการพิจารณาของศาล เพื่อส่งผู้กระทำความผิดไปยังสำนักงานคุมประพฤติเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) หรือไปรับโทษจำคุก แล้วแต่กรณี[333] ทั้งนี้ ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศญี่ปุ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลและรายงานการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันการกระทำความผิดด้วย

ประเทศสิงคโปร์ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองและปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายของเด็กและเยาวชนภายใต้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน โดยมี Children and Young Persons Act, (Chapter 38) เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญเกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม การปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพ การกำหนดอำนาจหน้าที่และการพิจารณาคดีของศาลเยาวชน สถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชน (remand home) และศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน (juvenile rehabilitation centervand place of safety) และมี Probation of Offenders Act

---

[332] เรื่องเดียวกัน, 64-70.

[333] Ministry of Justice of Japan, **Ministry of Justice of Japan 2021** (Tokey, Japan: Public Relations Office, 2021), pp. 39, 44.

(Chapter 252) เป็นกฎหมายที่ใช้เป็นเครื่องมือในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้คุมประพฤติของเด็กและเยาวชน ซึ่งรวมถึงการกระทำความผิดของบุคคลทั่วไปด้วย[334] ทั้งนี้ Children and Young Persons Act กำหนดให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี มีสถานะเป็นเด็ก (child) และบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี แต่ไม่ถึง 16 ปี มีสถานะเป็นเยาวชน (young person) โดยบุคคลที่กระทำความผิดและมีอายุตามเกณฑ์ดังกล่าว ในวันที่ศาลนัดพิจารณาครั้งแรก คดีนั้นจะต้องถูกฟ้องต่อศาลเยาวชน แต่หากบุคคลนั้นมีอายุเกินกว่า 16 ปี ในวันที่ศาลนัดพิจารณาครั้งแรก คดีนั้นจะต้องถูกฟ้องต่อศาลสูง[335] ซึ่งมิใช่ศาลเยาวชน[336] ในกรณีที่ศาลสูงพิจารณาความผิดของเด็กและเยาวชนที่เป็นคดีอุกฉกรรจ์ อาทิ คดีฆาตกรรม ข่มขืน ค้ายาเสพติด ปล้น หรือคดีที่ต้องโทษประหารชีวิต รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งถูกตั้งข้อหาร่วมกับผู้กระทำความผิดที่มีอายุเกินกว่า 16 ปี เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี อาจได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต นอกจากนั้น ประเทศสิงคโปร์ยังมีการลงโทษต่อเนื้อตัวร่างกายของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วยการเฆี่ยน (corporal punishment) ด้วย ซึ่งใช้สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 7-16 ปี อีกด้วย[337]

ประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งได้ให้การคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนตามพันธกรณีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ด้วยนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จะมุ่งเน้นเฉพาะกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและป้องกันมิให้กระทำความผิดซ้ำ โดยอาศัยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเบี่ยงเบนคดี (Diversion) โดยในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลโปรแกรมการเบี่ยงเบนคดี ด้วยการส่งสำนวนการสอบสวนไปให้หน่วยงานที่เรียกว่า “Youth Aid” ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ชื่อว่า “The

---

[334] ปพนธีร์ ธีระพันธ์, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 1)," วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น 3, 1 (2562): 178-180.

[335] โครงสร้างขององค์กรศาล (The Judiciary) ตามรัฐธรรมนูญสิงคโปร์ ประกอบไปด้วย ศาลอุทธรณ์ (The Court of Appeal) และศาลสูง (The High Court) ส่วนศาลล่าง ประกอบไปด้วย ศาลมณฑล (The District Court) ศาลแขวง ((The Magistrate Court) และศาลอื่น อาทิ ศาลโคโรเนอร์ (The Coroners Court) ศาลเด็กและเยาวชน (The Juvenile Court) ตณะตุลาการวินิจฉัยคดีมโนสาเร่ (Small Claims Tribunals) และศาลครอบครัว (The Family Court), วรวงศ์ อัจฉราวงศ์ชัย, "ระบบกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์," ดุลพาห 61, 2 (2557): 43. ทั้งนี้ ศาลในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนของประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ ศาลเยาวชน และศาลสูง (High Court) ในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดในคดีที่ศาลสูงรับผิดชอบ อาทิ คดีฆาตกรรม ข่มขืน ค้ายาเสพติด ปล้น หรือคดีที่ต้องโทษประหารชีวิต รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดถูกตั้งข้อหาร่วมกับผู้กระทำความผิดที่มีอายุเกินกว่า 16 ปี ด้วย, ปิยะพร ตันณีกุล, "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน," วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: 102.

[336] ปพนธีร์ ธีระพันธ์, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 1)," วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น: 179-181.

[337] ปิยะพร ตันณีกุล, "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน," วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: 102-104.

Children, Young Persons and Their Families Act 1984" ภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์ ภายหลังจากพบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และ Youth Aid จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าควรดำเนินการอย่างไร อาทิ การเตือน (Warnings) สำหรับการกระทำความผิดครั้งแรกและเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง การเบี่ยงเบนคดี หรือการดำเนินคดีในศาล แล้วแต่กรณี ในส่วนของการกระทำความผิดซ้ำ Youth Aid จะพิจารณาว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดติดนิสัยหรือไม่[338] อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำความผิดร้ายแรง เยาวชนยังจำเป็นต้องเข้าสู่ศาลเยาวชน ซึ่งแม้ศาลจะหลีกเลี่ยงรูปแบบการลงโทษทางอาญาที่อาจส่งผลเสียต่ออนาคตของเยาวชน โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูและปรับพฤติกรรมของเยาวชน อาทิ การให้คำปรึกษา การกำหนดให้บำเพ็ญประโยชน์ และการส่งไปยังศูนย์ฟื้นฟูพฤติกรรม[339] แต่การที่เยาวชนยังจำเป็นต้องเข้าสู่ศาลเยาวชนสำหรับการกระทำความผิดร้ายแรง ได้สะท้อนถึงความสำคัญของกรณีการกระทำความผิดร้ายแรงที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนไม่อาจละเลยได้

จากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่กำหนดให้มีการลงโทษทางอาญา ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม ซึ่งมาตรการอื่นแทนการลงโทษอาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมหรือมีแนวโน้มจะกระทำความผิดซ้ำในหลายประเทศดังที่กล่าวมา ได้สะท้อนถึงความจำเป็นในการนำแนวคิดในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งการตัดโอกาสในการกระทำความผิด และการป้องปรามการกระทำความผิด ตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิม มาใช้ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ แม้รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ใช้แก้ปัญหาดังกล่าวอาจแตกต่างกันไปบ้าง แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าแนวทางการลงโทษทางอาญา เพื่อใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมของเด็กและเยาวชน ยังคงเป็นแนวทางที่หลายประเทศเลือกใช้ ซึ่งจะเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและระบบกฎหมายของประเทศนั้นๆ ภายใต้ปรัชญาทางอาชญาวิทยา พันธกรณีระหว่างประเทศ และนโยบายทางอาญาของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม แนวทางของกระบวนยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม (Rehabilitation) ให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมยิ่งกว่าการลงโทษ ตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ ก็ยังคงเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญและสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้รับการยอมรับว่า

---

[338] ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 108-116.

[339] Children, Young Persons, and Their Families Act 1989, New Zealand Legislation. Ibid.

มีความเหมาะสมกับสถาวการณ์ของสังคมโลกในปัจจุบัน ทั้งนี้ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน ซึ่งรวมถึงมาตรการก่อนการกระทำความผิดสำหรับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ซึ่งรวมถึงการเบี่ยงเบนคดีและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อันเป็นมาตรการและกระบวนการที่ขยายมาจากแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ ก็เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในหลายประเทศ ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนร่วมกับแนวทางการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

ภาพ 6 แนวทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนตามแนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

เห็นได้ว่า แนวทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสมกับสถาวการณ์ของสังคมโลกในปัจจุบัน แม้จะอาศัยแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่สำหรับการกระทำความผิดในกรณีทั่วไป โดยใช้การเบี่ยงเบนการลงโทษและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม และอาศัยแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิมสำหรับกรณีที่เป็นการกระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม โดยใช้มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชนหรือการลงโทษทางอาญาเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อควบคุมป้องกันการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม อันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคมโดยรวม แต่การใช้มาตรการพิเศษหรือการลงโทษดังกล่าว ยังคงมีหมุดหมายสำคัญเพื่อแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม ดังนั้น ในการใช้มาตรการพิเศษหรือการลงโทษ จึงต้องใช้วิธีการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมไปพร้อมกัน ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ซึ่งมุ่งเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน โดยอาศัยกลไกของครอบครัวในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ก็เป็นแนวทางที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่น้อยไปกว่าการใช้แนวทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ดังนั้น การใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกก่อนใช้ในระหว่างใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จึงเป็นแนวทางที่หลายประเทศไม่ละเลย

ที่มา: ผู้วิจัย

อย่างไรก็ดี แนวคิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ใช้ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน กรณีการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม โดยกำหนดให้มีการลงโทษทางอาญา ดังที่หลายประเทศยอมรับว่าสามารถใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนได้ อันเป็นไปตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิม เนื่องจากสามารถยับยั้งมิให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและได้รับโทษทางอาญา เกิดความเกรงกลัวต่อโทษที่ได้รับและไม่กล้ากลับไปกระทำความผิดซ้ำเช่นนั้นอีก รวมทั้งทำให้เด็กและเยาวชนซึ่งยังมิได้กระทำความผิด ไม่กล้ากระทำความผิดเช่นนั้น ด้วยหวั่นเกรงต่อบทลงโทษที่อาจได้รับ ก็มิใช่แนวคิดเดียวที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยองค์รวม ทั้งนี้ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเป็นเพียงแนวคิดเฉพาะสำหรับการแก้ปัญหาการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม ซึ่งกระทบต่อความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของสังคมอย่างสำคัญ ดังนั้น แนวทางในการบรรลุเป้าหมายของ

การแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยองค์รวม จึงยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่ ซึ่งมุ่งต่อการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมยิ่งกว่าการลงโทษ อันได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในสังคมโลก ว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน เนื่องจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชนนั้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ (Multiple Factors) ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ จิตวิทยา รวมถึงชีววิทยา ซึ่งหากการขัดเกลาทางสังคมไม่ดีพอ (Under-socialization) เด็กและเยาวชนย่อมตกเป็นเหยื่อของสภาพแวดล้อม (Vitim of circumstance) ให้กระทำความผิดได้[340] ทั้งนี้ การเยียวยารักษา (Treatment) ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาเป็นรายบุคคล จะทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับโอกาสในการกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมได้ (Law-abiding person) ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการป้องกันสังคมจากอาชญากรรม[341]

อนึ่ง แม้ประเทศส่วนใหญ่จะยึดถือปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมและสำนักอาชญาวิทยาสังคมสมัยใหม่เป็นหลักในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน แต่โดยมากมักเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ กล่าวคือเป็นการแก้ปัญหาเมื่อได้เกิดการกระทำความผิดขึ้นแล้ว และเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล อันอาจนำไปสู่การลงโทษทางอาญา และแม้จะมีกระบวนการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) โดยการกันเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันเป็นกระบวนการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อนำเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูพฤติกรรม ด้วยการให้การศึกษา อบรมคุณธรรม ฝึกอาชีพ หรือคุมประพฤติ แต่การเบี่ยงเบนคดีเช่นว่านั้น ก็มีขึ้นเมื่อได้เกิดการกระทำความผิดขึ้นแล้วเช่นเดียวกัน ดังนั้น แนวคิดในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ต้นเหตุ จึงได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่า

---

[340] “จริงอยู่ที่ครอบครัวและสภาพแวดล้อมส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน แต่ไม่หมายความว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ดีจะต้องกลายมาเป็นผู้กระทำความผิดทุกราย ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะตัวเด็กหรือเยาวชนเองที่เลือกจะกระทำความผิดทั้งที่มีทางเลือกอื่น แต่นั่นเป็นเพราะว่าครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างภูมิต้านทานให้เด็กและเยาวชนตอบสนองต่อปฏิกิริยาหรือสิ่งเร้า... จึงอาจกล่าวได้ว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจึงมีสองสถานะ คือ สถานะที่เป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาและผู้ถูกกระทำผิดอาญา หรือ “เหยื่อ” ของสังคม... ดังนั้น จึงไม่ใช่แค่ครอบครัวเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของชุมชน สังคม และรัฐ ที่จะต้องช่วยกันดูแลประคับประคองและมีส่วนร่วมรับผิดชอบหาทางแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้ถูกต้องด้วยมุมมองที่สมดุลและเข้าใจมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าด้วยการเลี้ยงดู สวัสดิการด้านการศึกษา และด้านอื่นๆ รวมทั้งกระบวนการในชั้นศาล...”, ภรณี เกราะแก้ว, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ตอนที่ 1)," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 5, 2 (2565): 228.

[341] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 128.

แนวคิดในการแก้ปัญหาโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งในหลายประเทศไม่ละเลยที่จะให้ความสำคัญกับแนวคิดนี้ โดยเฉพาะการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ไม่ว่าเด็กและเยาวชนนั้นจะได้รับคำพิพากษาหรือไม่ และไม่ว่าจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูหรือได้รับลงโทษทางอาญาหรือไม่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดในการป้องกันก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิด ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการทางครอบครัวและทางสังคมเป็นกลไกสำคัญ ทั้งนี้ ประสิทธิภาพของกระบวนการทางครอบครัวและทางสังคมจะเป็นกุญแจความสำเร็จ (key to success) ในการบรรลุเป้าหมายของการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยองค์รวม ดังนั้น เพื่อให้ประสิทธิภาพของกระบวนการทางครอบครัวและทางสังคมในการป้องกันก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิด รัฐจึงควรเข้าแทรกแซงกระบวนการดังกล่าว ด้วยมาตรการทางกฎหมายในการป้องปรามและควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ยังไม่เกิดการกระทำความผิด อันถือเป็นอีกแนวคิดหนึ่งในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ต้นเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาแนวคิดในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยรัฐเข้าแทรกแซงกระบวนการทางครอบครัวและทางสังคมด้วยมาตรการทางกฎหมาย อันมีเป้าหมายเพื่อป้องปรามและควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิด มาตรการดังกล่าวจะต้องตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ในฐานะที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองเด็กด้วย โดยรัฐจะต้องตระหนักถึงสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นสิทธิติดตัว (inherent rights) ที่ชอบธรรมอันมีมาตั้งแต่เกิด และจะไม่มีผู้ใดสามารถตัดทอน จำกัด หรือละเมิดการใช้สิทธินั้นได้ และในการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับเด็ก รัฐจะต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กภายใต้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรกเสมอ โดยให้ความคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมแก่เด็กในสิทธิพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตและอยู่รอด สิทธิในการได้รับการปกป้องและคุ้มครอง สิทธิในการได้รับการพัฒนา สิทธิในการแสดงความคิดเห็น และสิทธิในการมีส่วนร่วม อันสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ทั้งยังต้องสอดคล้องกับกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน หรือที่เรียกว่า “กฎแห่งกรุงปักกิ่ง” (The Beijing Rules) ซึ่งได้ให้ความหมายของ “เด็กและเยาวชน” (Juvenile) ว่าหมายถึงเด็กและเยาวชนที่ตามระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอาจถูกดำเนินคดีสำหรับความผิดที่ได้กระทำด้วยวิธีการซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ และได้ให้ความหมายของ “ความผิด” (offence) ว่าหมายถึงพฤติกรรมใดๆ ซึ่งต้องได้รับโทษตามกฎหมายจากระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น “เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด” (Juvenile offender) จึงหมายถึงเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมายหรือถูกพบว่ากระทำผิดกฎหมายตามระบบกฎหมายของแต่ละประเทศภาคีแห่ง

อนุสัญญา[342] ทั้งนี้ เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันก่อนการกระทำความผิดนั้น แม้จะมิใช่มาตรการที่ใช้กับเด็กและเยาวชนเมื่อได้กระทำความผิดแล้ว แต่มาตรการดังกล่าวก็ถือเป็นการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่งให้ความคุ้มครอง นอกจากนั้น รัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในการป้องกันการกระทำความผิด ทั้งก่อนและภายหลังการกระทำความผิด โดยสอดคล้องกับแนวทางริยาร์ด ค.ศ. 1990[343] อันเป็นแนวคิดที่ขยายมาจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ซึ่งเน้นนโยบายในการป้องกัน การอำนวยความสะดวกในการขัดเกลาทางสังคม และการรวมกลุ่มบุคคลในการสนับสนุนให้เยาวชนประสบความสำเร็จ ผ่านทางครอบครัว ชุมชน กลุ่มเพื่อน โรงเรียน การฝึกอบรม การทำงาน และองค์กรอาสาสมัคร[344] เพื่อเสริมให้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดมีประสิทธิภาพไปพร้อมกันด้วย อันจะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในองค์รวม

สำหรับแนวคิดในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อป้องปรามและควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดนั้น แนวคิดดังกล่าวไม่เพียงขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐและการให้นิยามความหมายของ “เด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด” อันจะนำไปสู่การกำหนดขอบเขตและการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด แต่ยังต้องคำนึงถึงหลักทั่วไปในทางอาญา ซึ่งบุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ โดยการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งย่อมไม่เป็นเหตุให้อีกบุคคลหนึ่งต้องมีความผิดและรับโทษจากการกระทำความผิดนั้น ทั้งนี้ ความรับผิดในการกระทำ

---

[342] United Nations Office on Drugs and Crime, United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules) Caracas Venezuela: United Nations Office on Drugs and Crime, 1980, Article 2, and Article 2.2 อ้างถึงใน ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, สำนักพิมพ์นันทพันธ์พริ้นติ้ง:เชียงใหม่, 2565หน้า 22-29.

[343] แนวทางริยาร์ด เป็นแนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันการกระทำความผิดของเยาวชน ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีมีกฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย หรือวิธีการอื่นใด ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเยาวชน โดยจะไม่มีเยาวชนใดต้องถูกลงโทษในทางรุนแรงหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าการลงโทษนั้นจะมีขึ้นในบ้าน สถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใด ทั้งยังกำหนดแนวทางในการป้องกันปัญหาการประทับตราบาปแก่เยาวชน และปัญหาการตกเป็นเหยื่อหรือมีประวัติอาชญากรโดยไม่สมควร เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเยาวชนไปสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย, อโนทัย ศรีดาวเรือง, การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา 97 วรรคสอง, หน้า 16.

[344] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, สำนักพิมพ์นันทพันธ์พริ้นติ้ง: เชียงใหม่, 2565, หน้า 39.

ของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ซึ่งแม้อีกบุคคลหนึ่งจะมิได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นก็อาจมีความรับผิดได้ หากมีความสัมพันธ์กันในฐานะใดฐานะหนึ่ง[345]

ดังนั้น เมื่อพิจารณาแนวทางการป้องปรามและควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดโดยมาตรการทางกฎหมายภายใต้หลักทั่วไปในทางอาญาร่วมกับหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และแนวทางริยาร์ดแล้ว ในหลายประเทศจึงไม่มีนโยบายดำเนินการทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด แต่มีนโยบายที่มุ่งต่อความรับผิดชอบของผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือได้กระทำความผิด รวมถึงบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือได้กระทำความผิด ตัวอย่างเช่นในประเทศแคนาดา ประเทศเยอรมนี และประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีนโยบายในการดำเนินการทางแพ่งต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือได้กระทำความผิด รวมถึงบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือได้กระทำความผิด อันเป็นไปตามแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economics) ผ่านบทลงโทษที่เป็นตัวเงิน ดังนี้

ประเทศแคนาดา มีกฎหมาย Parental Liability Act ที่กำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก[346] ต้องมีความรับผิดทางแพ่งในความสูญเสียหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของบุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือครอบครองทรัพย์สินตามกฎหมายจากการกระทำความผิดของเด็ก[347]

ประเทศเยอรมนี เมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดและเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล บิดามารดาหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลเด็กหรือเยาวชน

---

[345] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2546), หน้า 25. อ้างถึงใน ปลิตา ตรีสาร และ อัจฉริยา ชูตินันทน์, "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา 26(3) แห่งพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546: ศึกษากรณีที่เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทาความผิดอันนาไปสู่ความรับผิดของผู้ปกครองและมาตรการลงโทษผู้ปกครองที่เด็กกระทาความผิด," วารสารบัณฑิตวิทยาลัย: 573.

[346] “child” means a person who is under 18 years of age, Parent Liability Act [SBC 2001] Chapter 45, Part 1-Interpretation and Application, สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567 จาก https://www.bclaws.go.bc.ca/sta

[347] “if a child intentionally takes, damages or destroys property of anotherperson, a parent of the child is liable for the loss of or damageto the property experienced as a result by an owner and by a person legally entitled to procession of the property.”, Part 2-Parent’s Liability and Bringing and Action., Ibid.

จะต้องร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินมาตรการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้น[348] อันเป็นมาตรการของรัฐในการป้องปรามและควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งทำให้บิดามารดาหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลเด็กหรือเยาวชน ต้องรับผิดชอบดูแลมิให้เด็กหรือเยาวชนตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เพราะหากเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิด บิดามารดาหรือบุคคลดังกล่าวจะต้องมีความรับผิดในค่าใช้จ่ายเช่นว่านั้น

ประเทศสิงคโปร์ หากบิดามารดาปล่อยปละละเลยจนเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ศาลเยาวชนอาจมีคำสั่งให้ชำระค่าปรับ ค่าเสียหาย หรือราคาสิ่งของแทนเด็กหรือเยาวชนนั้นได้[349]

ประเทศญี่ปุ่น กฎหมาย Juvenile Act กำหนดให้เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งมีพฤติกรรมหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจทำให้เด็กมีแนวโน้มจะก่ออาชญากรรมหรือฝ่าฝืนกฎหมาย หรือกระทำการในลักษณะที่จะกระทำความผิดอาญาในอนาคต อันได้แก่ การมีพฤติกรรมต่อต้านหรือไม่อยู่ในความควบคุมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การไม่มีที่อยู่อาศัยโดยไม่มีสาเหตุที่เหมาะสม การคบหากับบุคคลที่อาจชักนำให้ไปในทางผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจชักนำไปในทางเสียหาย หากมีผู้พบว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นได้กระทำการอันต้องอยู่ภายใต้การพิจารณาคดีของศาลครอบครัว เทศบาล อำเภอ หรือศูนย์ให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชน อาจร้องขอต่อศาลครอบครัวให้ทำการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้นต่อไปได้ หรือร้องขอให้ศาลครอบครัวมีคำสั่งใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพ หากพบว่ามีความจำเป็นที่เด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการคุ้มครอง[350]

---

[348] Juvenile Courts Act 1997, Article 94

" (1) The cost of execution of correctional measures shall come upon the State Budget.

(2) Parents or (other) person who have legal obligation to support the minor concerned shall be obliged to cover a part of costs for execution of correctional measures.

(3) The amount of contribution by parents or (other) person who have legal obligation to support the minor concerned shall be determined by court on the occasion when it makes a decision on the application of the correctional measure. If, in order to determined that contribution, it is necessary to conduct a broader examination of the income status of the persons obliged to support the minor, the cort shall first make a decision on the application of the correctional measure, and then continue the proceedings for determination of the amount of the contribution.", อ้างถึงใน ปลิตา ตรีสาร และ อัจฉริยา ชูตินันทน์, "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา 26(3) แห่งพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546: ศึกษากรณีที่เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทาความผิดอันนาไปสู่ความรับผิดของผู้ปกครองและมาตรการลงโทษผู้ปกครองที่เด็กกระทาความผิด," วารสารบัณฑิตวิทยาลัย: 575.

[349] ปพนธีร์ ธีระพันธ์, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 2)," วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น: 136-137.

[350] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 136-137.

ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งไม่มีนโยบายดำเนินการทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด แต่มีนโยบายในการป้องกันก่อนการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ค.ศ. 2007 หมวดที่ว่าด้วยการป้องกันก่อนการกระทำความผิด ซึ่งเน้นถึงภาวะอันตรายที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยกำหนดข้อตกลงระหว่างรัฐ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองท้องถิ่น ให้มีภารกิจร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์และตำรวจในการป้องกันสาธารณชนจากปัญหาสังคมและความทุกข์ยากในเขตเมืองที่อ่อนไหวต่อการถูกต่อต้านจากคนในสังคม ด้วยการดำเนินการที่ผู้เกี่ยวข้องจะมั่นใจในการได้รับการดูแลจากรัฐ การดำเนินการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เยาวชนและครอบครัวที่มีปัญหาหรือมีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมทางสังคม การดำเนินการศึกษาถึงสังคมของเยาวชน และการดำเนินการอื่นใดเพื่อป้องกันการกระทำความผิด ทั้งนี้ กลไกสำคัญในการดำเนินนโยบายป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน คือ การกระจายอำนาจให้หน่วยงานท้องถิ่นและจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการจัดทำมาตรการป้องกันสถานการณ์ที่อาจเป็นปัญหาและให้การช่วยเหลือเยาวชนและครอบครัวภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด นอกจากนั้น ยังมีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นหลักประกันว่าเยาวชนจะได้รับการศึกษาอบรมความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเยาวชนทั้งในการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย[351] ยิ่งกว่านั้น กฎหมายฝรั่งเศสยังให้ความสำคัญต่อการทำหน้าที่ของบิดามารดา ซึ่งต้องมีความรับผิดอย่างเคร่งครัดทางอาญา โดยประมวลกฎหมายอาญาในปี 1994 กำหนดบทลงโทษต่อการบกพร่องในการเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอนบุตร ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 30,000 ยูโร แก่บิดาหรือมารดาที่หลีกเลี่ยงหรือไม่มีเหตุผลอันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อให้ความปลอดภัย สุขอนามัย ศีลธรรมจรรยา หรือการศึกษาแก่เด็กในความปกครองของตน ทั้งนี้ ความผิดทางอาญาดังกล่าวจะใช้กับกรณีที่บิดาหรือมารดาละทิ้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งด้วย[352] โดยบิดาหรือมารดาต้องมีความรับผิดในละเมิดร่วมกับบุตรผู้เยาว์ อันตั้งอยู่บนหลักความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้เยาว์ต่อการกระทำของตนเอง (Liability for One's Own Act) และหลักความรับผิดเพื่อละเมิดของบุคคลที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล (Liability for Persons Under Supervision)[353] กล่าวคือ

---

[351]ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, สำนักพิมพ์นันทพันธ์พริ้นติ้ง: เชียงใหม่, 2565, 115-116

[352] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 146-147.

[353] เรื่องเดียวกัน, 146.

บิดาหรือมารดาต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของบุตรผู้เยาว์[354] อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการบกพร่องในหน้าที่ทางจริยธรรม (Moral Obligation) คือไม่อบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยา จนบุตรก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั่นเอง[355]

จากแนวคิดในหลายประเทศ เพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อป้องปรามและควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดดังได้กล่าวมา แม้ว่าแนวทางของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันไปตามนโยบาย ระบบกฎหมาย และบริบททางสังคม แต่ก็สะท้อนถึงการยอมรับและให้ความสำคัญต่อแนวคิดในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ต้นเหตุของปัญหา ซึ่งมิได้มีเพียงสาเหตุอันมาจากตัวของเด็กและเยาวชนเท่านั้น หากแต่ยังมีสาเหตุอันสืบเนื่องมาจากบิดามารดาและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้เด็กและเยาวชนต้องตกอยู่ภายใต้สภาวะและสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือได้กระทำความผิดอีกด้วย ดังนั้นโดยมิติทางอาชญาวิทยา แนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยองค์รวม ซึ่งนอกจากการนำแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมมาเป็นพื้นฐานและเป้าหมายสำคัญ รวมทั้งการนำแนวคิดในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งและป้องปรามการกระทำความผิดมาใช้ตามความจำเป็นในกรณีของการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมแล้ว การนำแนวคิดในการควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยกระบวนการยุติธรรมเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีเป้าหมายในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อันมีมาตรการทางกฎหมายที่มุ่งต่อความรับผิดชอบของบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เพื่อป้องปรามและควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิด มาใช้ร่วมกับกระบวนการทางครอบครัวและทางสังคม จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งไม่อาจละเลยได้ เพราะบริบทของสาเหตุแห่งปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ย่อมครอบคลุมไปถึงการทำหน้าที่ขอบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

---

[354] ประมวลกฎหมายแพ่ง (Code civil) มาตรา 1384 กำหนดให้บิดามารดาในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครอง ต้องรับผิดร่วมกันในความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดของผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลของตน, ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, เรื่องเดียวกัน, 144.

[355] เรื่องเดียวกัน, 145.

ภาพ 7 แนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในองค์รวม ตามแนวคิดทางอาชญาวิทยาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน

ที่มา: ผู้วิจัย

เห็นได้ว่า แนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในองค์รวม ควรอาศัยการควบคุมหน่วยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนก่อนเกิดการกระทำความผิดและการแก้ไขและควบคุมเด็กและเยาวชนเมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้นแล้วควบคู่กัน โดยมาตรการทางกฎหมายจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้กลไกการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนทั้งที่เคยกระทำความผิดมาแล้วและที่ยังไม่เคยกระทำความผิดมีประสิทธิภาพ

2. ข้อบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

แนวคิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับหลักการของกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing)[356] ซึ่งกำหนดมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยเน้นความได้สัดส่วนของการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมกับสภาพแวดล้อมของผู้กระทำความผิดและความผิดที่ได้กระทำลงไปอย่างมีประสิทธิผล มีความยุติธรรม และมีมนุษยธรรม ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในทุกขั้นตอน การลงโทษที่เหมาะสมและการจัดหาทางเลือกอื่นทดแทนในรูปแบบที่พ้นออกจากระบบและกลับคืนสู่สังคม[357] และมีความสอดคล้องกับหลักการในข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงโตเกียว (The Tokyo Rules)[358] ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่กำหนกระบวนการพิจารณา การจัดตั้งหน่วยงานและสถาบันเป็นการเฉพาะแก่เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญาอย่างเป็นพิเศษ เพื่อมิให้ต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย มีพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นกฎหมายหลักที่

---

[356] มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน

[357] สุมนทิพย์ จิตสว่าง, "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน," วารสารกระบวนการยุติธรรม 7, 3 (2557): 21-22.

[358] มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติเกี่ยวแก่มาตรการไม่ควบคุมตัว

บังคับใช้สำหรับคดีการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน[359] โดยมีหลักการสำคัญ คือ (1) กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีที่เด็กและเยาวชนต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา (2) กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมหลักด้วยการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาทั้งในเวลาก่อนฟ้องและหลังฟ้อง และมีอำนาจพิจารณาการเปลี่ยนโทษ[360] (3) กำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งเป็นบุคคลในชุมชนที่มีคุณสมบัติและผ่านการอบรมคัดเลือกจากคณะกรรมการตุลาการ (4) กำหนดกระบวนการสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะในชั้นสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน การสืบเสาะข้อเท็จจริงของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การสั่งคดีและฟ้องคดีของพนักงานอัยการ และมีพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เป็นกฎหมายหลักเชิงบูรณาการเพื่อดำเนินการในส่วนของกระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู รวมทั้งการสอดส่องติดตามภายหลังการปล่อยตัว

โครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย มีองค์ประกอบหลักของกระบวนการจำแนกออกตามหน่วยงาน คือ หน่วยงานสืบสวนสอบสวนและจับกุม สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อัยการ ศาลเยาวชนและครอบครัว และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเนื่องจากกระทำความผิดหรือเกี่ยวข้องกับเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กำหนดไว้ เด็กและเยาวชนนั้นจะต้องเข้าสู่กระบวนการสืบสวนสอบสวน ซึ่งประกอบด้วยบิดา มารดา ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานอัยการ และผู้เสียหาย โดยจะมีการควบคุมตัวไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับการประชุมของผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวนั้น และต้องแจ้งต่อศาลภายใน 24 ชั่วโมง เมื่อผลการสืบสวนสอบสวนไปสู่ชั้นพิจารณาของอัยการ พนักงานอัยการอาจมีความเห็นให้ทำแผนฟื้นฟูหรือสั่งฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาและตัดสินคดีก็ได้ ทั้งนี้ เด็กหรือเยาวชนอาจถูกสั่งให้ฟื้นฟูบำบัดใน

---

[359] กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนไม่มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ เนื่องจากสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้แล้วในมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูยแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในฐานะที่เป็นสิทธิของปวงชนชาวไทย ซึ่งนำมาใช้บังคับกับเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นปวงชนชาวไทยด้วย ดังนั้น สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งรวมถึงขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิด ตั้งแต่ขั้นตอนการสืบสวน จับกุม แจ้งข้อหา สอบสวน การพิจารณาคดีชั้นศาลตลอดจนการบังคับโทษ จึงต้องเป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กและเยาวชน, ภรณี เกราะแก้ว, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ตอนที่ 1)," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง: 215-216.

[360] มาตรา 86 มาตรา 90 มาตรา 132 และมาตรา 142 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามแต่พฤติกรรมเป็นรายกรณี เด็กหรือเยาวชนบางรายอาจถูกศาลสั่งให้คุมประพฤติหรือรับสวัสดิการจากรัฐ ดังนั้น หน่วยงานกรมคุมประพฤติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงสาธารณสุขจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ด้วย[361]

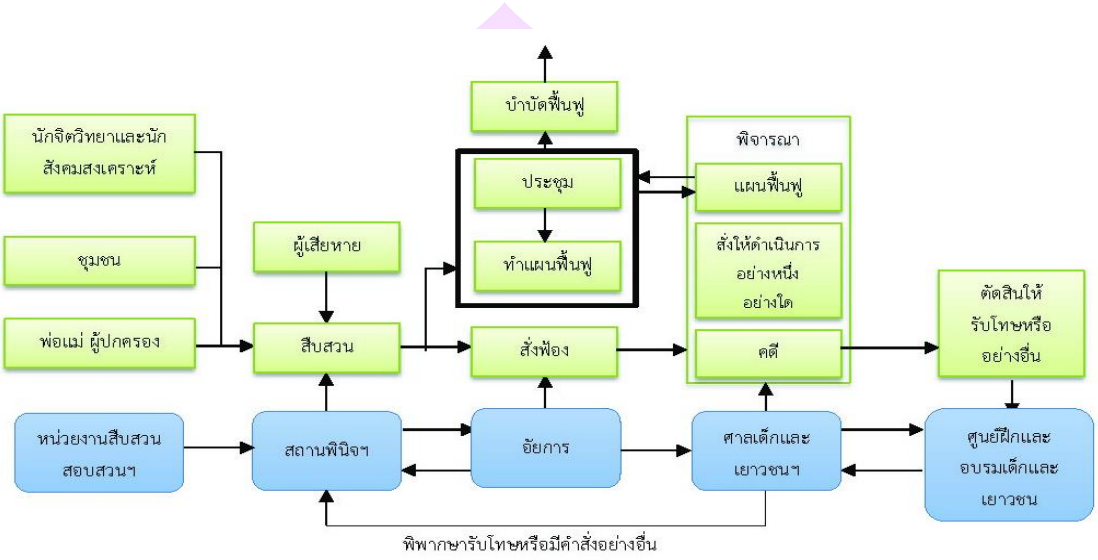

ภาพ 8 โครงสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

ที่มา: พัชรา สินลอยมา และคณะ[362]

อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1) ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 คือ การพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดี[363] การกำกับการสืบสวนสอบสวนและแผนบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดของ

---

[361] วีนันท์กานต์ รุจิภักดิ์, นันท์รพัช ไชยอัครพงศ์, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และ มนต์ภัค พฤฒิถาวร, โครงการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นในการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, หน้า 2-3.

[362] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-3.

[363] มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

สถานแรกรับ และการกำกับการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน[364]

2) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยงานสถานแรกรับและสถานบำบัดฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยมีอำนาจหน้าที่[365] ในการสืบเสาะและพินิจอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดและของบิดา มาดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย สิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาลหรือประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม การควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีหรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล การดำเนินการและประสานงานร่วมกับหน่วยงานและองค์กรอื่นเพื่อสงเคราะห์ แก้ไข และบำบัดฟื้นฟูในระหว่างที่ควบคุมหรือภายหลังปล่อยตัว การตรวจรักษาพยาบาลระหว่างการสอบสวน การพิจารณาคดี หรือการควบคุมตัวในสถานพินิจ และในการจัดการศึกษา การฝึกอบรม หรือการดูแลอบรมสั่งสอนเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในความควบคุม การสืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวในคดีครอบครัว[366] การประมวลและรายงานข้อเท็จจริงและเสนอความเห็นต่อศาลในคดีครอบครัว[367] การศึกษาและค้นหาสาเหตุในการกระทำของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดโดยทั่วไป วิธีป้องกันหรือทำให้การกระทำความผิดนั้นลดน้อยลง การปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่สั่งตามกฎหมายอื่น และการปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนด[368]

3) ศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยงานฝึกและอบรมตามที่ศาลมีคำสั่งหลังจากพิจารณาคดีความแล้ว โดยมีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553[369] และปฏิบัติตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กฎกระทรวง และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา[370]

---

[364] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-6.

[365] มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[366] มาตรา 152 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[367] มาตรา 167 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[368] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-4, 2-5.

[369] มาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[370] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-5, 2-6.

ในการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นั้น พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ “คดีเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า คดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาในคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง คดีครอบครัว คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ และคดีที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้ ในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ด้วย[371] ดังนั้น การละเมิดขั้นตอนในการสืบสวนสอบสวนจึงกระทำมิได้ โดยขั้นตอนในการสืบสวนสอบสวน ได้แก่ (1) การจับกุม ซึ่งจะกระทำได้ต่อเมื่อมีหมายจับหรือคำสั่งศาล ยกเว้นในความผิดซึ่งหน้า ทั้งนี้ ห้ามมิให้ควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือมาตรการอื่นที่มีลักษณะจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่จะได้รับคำสั่งศาล และต้องแจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในเขตอำนาจซึ่งเป็นพื้นที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ทราบโดยเร็ว การจับกุมที่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครองปรากฏอยู่ด้วย เจ้าพนักงานต้องแจ้งสาเหตุการจับกุมให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองทราบ ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นมีโทษไม่เกิน 5 ปี เจ้าพนักงานจะสั่งให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปที่ทำการของเจ้าพนักงานก็ได้ และเจ้าพนักงานจะต้องอนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนติดต่อบิดา มารดา หรือผู้ปกครองโดยไม่ชักช้า (2) การสืบสวนสอบสวน ซึ่งจะกระทำได้ต่อเมื่อมีบิดา มารดา หรือผู้ปกครองปรากฏอยู่ด้วย ทั้งนี้ เมื่อเจ้าพนักงานได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับมาแล้ว ให้เจ้าพนักงานนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมง โดยไม่นับเวลาเดินทาง หรือเจ้าพนักงานอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไปปกครองดูแลและสั่งให้นำตัวไปศาลภายใน 24 ชั่วโมงก็ได้ หากเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติการณ์น่าเชื่อถือเมื่อเด็กหรือเยาวชนปรากฏตัวต่อหน้าศาล ศาลจะตรวจสอบว่าเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ การปฏิบัติของเจ้าพนักงานเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งศาลอาจมีคำสั่งให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยอาจให้มีการคุมประพฤติด้วยก็ได้ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าพฤติการณ์มีความร้ายแรง ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจหรือสถานที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดก็ได้ (3) การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นมาตรการ

---

[371] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีเจตนารมณ์เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส, หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา สำหรับการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนในฐานความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี หรือในฐานความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ หรือเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดมาก่อน หรือเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำความผิดก่อนฟ้องคดี เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพิจารณาเห็นว่า เพื่อเป็นการบรรเทาโทษแห่งคดี จะสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู[372] ด้วยการประชุมกลุ่มของผู้เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนดและโดยได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชน แล้วส่งแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นให้อัยการให้ความเห็นชอบและรายงานต่อศาลในทันที โดยศาลจะมีคำสั่งภายใน 30 วัน[373]

การดำเนินการชั้นฟ้องคดีและพิจารณาคดี มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ (1) ในการฟ้องคดีและรายงานการสืบเสาะและพินิจ กฎหมายกำหนดให้อัยการเป็นผู้มีอำนาจในการฟ้องคดี โดยพนักงานสอบสวนจะต้องเสนอรายงานข้อเท็จจริงจากการสืบเสาะและพินิจอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ ฐานะของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดและของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด พร้อมรายงานความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่กระทำความผิดต่อศาล ทั้งนี้ ต้องเสนอความเห็นว่าควรลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย อนึ่ง ในการฟ้องคดีนั้น กฎหมายกำหนดมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีเอง เว้นแต่ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะให้ความเห็นชอบ (2) ในการพิจารณาคดี เมื่อศาลรับฟ้องคดีแล้ว อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว หรือผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในศาลนั้นที่ได้รับมอบหมาย จะเป็นเจ้าของสำนวน ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด แม้ความผิดนั้นจะมีผู้ร่วมกระทำความผิดซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนด้วยก็ตาม[374] รวมถึงคดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง ซึ่งศาลนั้นได้พิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญาและนิสัยแล้ว เห็นว่าผู้กระทำความผิดมีสภาพ

---

[372] ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ.ศ. 2554

[373] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-4, 2-5.

[374] ผู้ที่มิใช่เด็กหรือเยาวชน ซึ่งร่วมกระทำความผิดกับเด็กหรือเยาวชน คือ บุคคลที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป โดยพนักงานอัยการจะต้องแยกเด็กหรือเยาวชนนั้นมาดำเนินคดีตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดและยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจ และแม้ว่าข้อหานั้นจะอยู่ในอำนาจของศาลแขวงก็ตาม, ภรณี เกราะแก้ว, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ตอนที่ 1)," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง: 210.

เช่นเดียวกับเด็กและเยาวชน ก็ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งโอนคดีไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจและถือว่าผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนได้[375] ในส่วนของการพิจารณาคดีนี้กฎหมายกำหนดให้กระทำในห้องพิจารณาคดีที่จัดไว้เป็นการเฉพาะ และในการพิจารณาคดีทุกครั้งจะต้องมีบุคคลต่อไปนี้ร่วมด้วย คือ จำเลย ที่ปรึกษากฎหมายและผู้ควบคุมตัว บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง พนักงานศาลและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย โจทก์และทนายความ พยาน ผู้ชำนาญการพิเศษและล่าม พนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมทั้งบุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรอนุญาต เมื่อการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว ก่อนที่ศาลจะนัดชี้ขาดตัดสินคดี กฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเรียกจำเลยไปสอบถามเป็นการเฉพาะตัว เพื่อทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับข้อหาและสาเหตุแห่งการกระทำความผิด บุคลิกลักษณะท่วงทีและวาจา เพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีอีกครั้ง จึงนัดหมายฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งคดี[376]

ในส่วนของการดำเนินการชั้นฝึกอบรมหรือบำบัดฟื้นฟู เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมหรือบำบัดฟื้นฟูในสถานที่ที่กฎหมายกำหนด การฝึกอบรมหรือการบำบัดฟื้นฟูของศูนย์ฝึกและอบรมซึ่งเป็นสถานที่ที่กฎหมายกำหนด จะต้องเป็นไปตามที่ศาลมีคำสั่ง และเป็นไปตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก อันได้แก่ การดำเนินงานของสถานแรกรับ หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และหลักสูตรการฝึกอบรม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ (1) ทำการจำแนกเด็กหรือเยาวชนตามอายุ สภาพร่างกาย สภาพจิต วุฒิภาวะ และประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับในอนาคต โดยพิจารณาจากรายงานข้อเท็จจริงและความต้องการของเด็กหรือเยาวชนตามผลการจำแนกอันเป็นไปตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กหรือเยาวชน ความพร้อมและศักยภาพของเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนพื้นฐานความรู้วิชาสามัญและพื้นฐานความรู้ในทักษะทางอาชีพ (2) ทำการจัดหลักสูตรการบำบัดฟื้นฟู การศึกษา และการอาชีพ โดยดำเนินการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนเป็นรายไป อันได้แก่ หลักสูตรด้านการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์ ทั้งในระดับพื้นฐาน ระดับเฉพาะด้าน และระดับพิเศษ และหลักสูตรด้านการจัดการศึกษา ทั้งในระดับวิชาสามัญและระดับวิชาชีพ (3) ทำการรายงานผล โดยดำเนินการจัดทำรายงานผลการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนรายงานต่อศาล ทั้งนี้ความก้าวหน้าของการฝึกอบรมจะเป็นประโยชน์ต่อการเลื่อนชั้น ลาเยี่ยมบ้าน ลดวันฝึกอบรม และการพักการฝึกอบรม ซึ่งจะต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการสหวิชาชีพก่อนที่ผู้อำนวยการสถานพินิจจะรายงานต่อศาล[377]

---

[375] เรื่องเดียวกัน.

[376] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-4, 2-5.

[377] เรื่องเดียวกัน, 2-7, 2-11.

สำหรับการดำเนินการภายหลังการปล่อยตัว การดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นผู้จัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชน[378]

อย่างไรก็ตาม จากโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ดังได้กล่าวมา แม้การดำเนินงานของหน่วยงานจะสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎแห่งกรุงปักกิ่งและข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงโตเกียว อันเป็นมาตรฐานทางปฏิบัติในระดับสากล แต่ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติบางประการที่ควรได้รับการพิจารณาทบทวนและปรับปรุง ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 **ความไม่สมบูรณ์ของการนำหลักประโยชน์สูงสุดมาใช้ในทางปฏิบัติ** โดยที่มาตรฐานทางปฏิบัติในระดับสากล ในการนำหลักประโยชน์สูงสุดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมาใช้ในทางปฏิบัติ[379] ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายแห่งหลักการพื้นฐานเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงโตเกียว ดังนั้น ประสิทธิภาพในการนำหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กมาใช้ในทางปฏิบัติ จึงควรได้รับการคำนึงถึงอย่างสมบูรณ์ แต่การนำหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กมาใช้ในทางปฏิบัติของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย อาจไม่ได้รับการคำนึงถึงอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายขาดความชัดเจน ซึ่งเห็นได้จากงานศึกษาของ ภัทราวรรณ รัตนเกษตร ที่ศึกษาพบว่า มีความไม่สมบูรณ์ของการนำหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กมาใช้ในการสอบสวนเพื่อ

---

[378] ธีระ สินเดชารักษ์ และคณะ, โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ, หน้า 9.

[379] อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 13 กำหนดหลักการสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กว่า ในการกระทำทั้งปวงเกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงเป็นลำดับแรก แต่อนุสัญญานี้ ไม่ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “ ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งหากพิจารณาจากถ้อยคำ อาจตีความได้ว่า คือการกระทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา การอบรมเลี้ยงดู หรือหากพิจารณาจากบรรทัดฐานของสังคม ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษา การอบรม และศีลธรรมร่วมกันของสังคมที่ปฏิบัติกันมา ซึ่งในท้ายสุดอาจเป็นข้อห้ามทางกฎหมาย ในขณะที่ในเชิงรูปธรรม จะพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่ต้องเผชิญในขณะนั้นและต้องได้รับการคุ้มครอง โดยมาตรการคุ้มครองจะต้องพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ, ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก," วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์: 40-41.

คุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยชี้ไปยังบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีของคดีที่อยู่นอกเหนือจากคดีที่กฎหมายกำหนดไว้[380] ซึ่งเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกและผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีร้องขอ และซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ต้องมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบปากคำของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กด้วย แต่กฎหมายมิได้กำหนดไว้ว่าการร้องขอนั้นควรเป็นเช่นไร อันส่งผลให้การพิจารณาจากความต้องการของเด็ก ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยการสอบถามและบันทึกไว้ในคำให้การ อาจถือเป็นการผลักภาระให้แก่เด็ก ซึ่งยังด้อยประสบการณ์และขาดวุฒิภาวะ ในการที่จะต้องตัดสินใจด้วยตนเองในการร้องขอนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการให้เข้าร่วมในการสอบสวนเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนเอง บทบัญญัติดังกล่าวจึงมิได้คุ้มครองสิทธิเด็กอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก ซึ่งกฎหมายควรกำหนดเนื้อหาของประโยชน์สูงสุดของเด็กให้ชัดเจน โดยคำนึงว่าอะไรเป็นประโยชน์สูงสุดของเด็ก ในฐานะที่เป็นสิทธิพื้นฐานที่เด็กจะต้องได้รับการคุ้มครอง[381] งานศึกษานี้ จึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 75 วรรคสาม โดยกำหนดให้ในการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 75 วรรคสอง ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย เข้าร่วมรับฟังการสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคน หากบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยไม่สามารถเข้าร่วมได้ หรือการเข้าร่วมของบุคคลดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนแทน[382] สอดคล้องกับงาน

---

[380] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 วรรคสอง กำหนดให้ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด จะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง และในวรรคสาม กำหนดให้ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนตามวรรคสอง บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย จะเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนดังกล่าวด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ในมาตรา 6 กำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ ซึ่งมาตรา 134/2 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้นำมาตรา 133 ทวิ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี โดยต้องจัดให้มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวน ไม่ว่าจะมีอัตราโทษจำคุกหรือจะมีการร้องขอหรือไม่ ก็เพียงเฉพาะใรคดีความผิด 9 ประเภท ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ความผิดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ ส่วนความผิดอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าว ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกและผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีร้องขอ ก็ให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมรับฟังการสอบปากคำ, เรื่องเดียวกัน, 45.

[381] เรื่องเดียวกัน, 46.

[382] เรื่องเดียวกัน, 52.

ศึกษาของ มาตาลักษณ์ เสรเมธากุล เรื่องหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก ซึ่งศึกษาพบว่าปัญหาการปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก แท้จริงอยู่ที่การพิจารณาว่า เมื่อใดจึงจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก “ในฐานะเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด” และเมื่อใดจึงจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก “ในฐานะเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก” โดยพิจารณาจากการขัดกันของผลประโยชน์ สถานการณ์ที่อาจตกอยู่ในอันตราย และระยะเวลาของภยันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ กฎหมายไทยยังคงปรับใช้อย่างเกลื่อนกลืนกัน งานศึกษานี้ จึงเสนอให้มีการกำหนดรายละเอียดแนวทางการปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในแต่ละขอบเขต[383]

ประการที่ 2 **ประสิทธิภาพของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไม่สะท้อนเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง** โดยที่เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มุ่งเน้นต่อการพัฒนาความคิดและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดโดยสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก[384] ควบคู่ไปกับการคุ้มครองและปกป้องสิทธิพื้นฐานของผู้เสียหายและชุมชน ซึ่งมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ถือเป็นมาตรการหนึ่งในการบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายเช่นว่านั้น แต่การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยจะมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริงหรือไม่ อาจขึ้นอยู่กับความสมดุลและเหมาะสมระหว่างการคุ้มครองเด็กและเยาวชน การคุ้มครองผู้เสียหาย และการคุ้มครองสังคม ดังเห็นได้จากงานศึกษาของ ภัทราวรรณ รัตนเกษตร เรื่อง การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก[385] ซึ่งชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในทางปฏิบัติ ว่าอาจไม่สะท้อนถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

---

[383] มาตาลักษณ์ เสรเมธากุล, หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก, หน้า 2-3.

[384] อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 40 (3) ข. กำหนดให้รัฐภาคียอมรับสิทธิเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น ในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม รัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย กำหนดกระบวนวิธีพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและสถาบันซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นเหมาะสมและเป็นที่พึงปรารถนา ให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านี้โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่, ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก," วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์: 53.

[385] เรื่องเดียวกัน.

ผู้กระทำความผิดโดยสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก[386] ควบคู่ไปกับการคุ้มครองและปกป้องสิทธิพื้นฐานของผู้เสียหายหรือสมาชิกในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ในเมื่อเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดยังคงดำเนินชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมเดียวกันกับผู้เสียหาย โดยไม่สามารถแยกเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดออกจากชุมชนและสังคมนั้นได้ งานศึกษานี้อธิบายว่า การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ไม่ว่าในชั้นก่อนฟ้องหรือในชั้นพิจารณาคดี โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในรูปแบบของการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน การดำเนินการจัดทำแผนดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือของเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด ผู้สียหาย นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน อันเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ที่มุ่งเน้นความรับผิดชอบของเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด โดยมิใช่การแก้แค้นทดแทนหรือการสร้างตราบาป ด้วยการให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดได้สำนึกตนและกลับตัวเป็นคนดีโดยไม่ต้องฟ้องและซึ่งได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย แต่ประสิทธิภาพของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานี้ จะทำให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดสำนึกผิดอย่างแท้จริงต่อการกระทำของตนหรือไม่ หรือเพียงอาศัยประโยชน์จากกระบวนการของกฎหมายเท่านั้น ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเจ้าหน้าที่ เช่น ศาล อัยการ และนักสังคมสงเคราะห์ ที่ยึดโยงกับโครงสร้างรัฐอย่างเป็นทางการ (Formal Institution) และเป็นโครงสร้างเชิงซ้อนกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก[387] ยังคงเป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ดี กระบวนการในทางปฏิบัติเช่นว่านั้น ก็มิใช่สิ่งเดียวที่ทำให้เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ประสบความสำเร็จ แต่คุณค่าที่ได้รับจากการดำเนินการ อันประกอบด้วย การเคารพและให้เกียรติต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องด้วยความจริงใจและสมัครใจอย่างต่อเนื่องจนสิ้นสุดกระบวนการ ความรู้สึกปลอดภัยทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ของผู้มีส่วนร่วม การปกป้องสิทธิของผู้เสียหาย การชดใช้ค่าเสียหาย ตลอดจนความจริงและความยุติธรรม ก็เป็นสิ่งที่กระบวนการในทางปฏิบัติต้องให้ความสำคัญ โดยควรดำเนินการให้เกิดความสมดุลและ

---

[386] อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 40 (3) ข. กำหนดให้รัฐภาคียอมรับสิทธิเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น ในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม รัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย กำหนดกระบวนวิธีพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและสถาบันซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นเหมาะสมและเป็นที่พึงปรารถนา ให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านี้โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่, เรื่องเดียวกัน, 53.

[387] กระบวนการกระแสหลัก เป็นกระบวนการหลังฟ้องคดี กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีแล้ว จะต้องเข้าสู่ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาที่มุ่งเน้นการหาตัวผู้กระทำความผิดแล้วนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อรับโทษตามกฎหมาย, ภรณี เกราะแก้ว, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ภาคต่อ)," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง: 271.

เหมาะสมกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน การคุ้มครองผู้เสียหาย และการคุ้มครองสังคม อย่างระมัดระวัง[388] อนึ่ง ข้อสังเกตเกี่ยวกับประสิทธิภาพของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ว่าจะทำให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดสำนึกผิดอย่างแท้จริงต่อการกระทำของตนหรือไม่นั้น สอดคล้องกับงานศึกษาของ จุฑามาศ เพชรเปล่งสี และอาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์ เรื่องปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการกระทำความผิดซ้ำคดียาเสพติด กรณีศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี ที่นอกจากจะศึกษาพบว่าการให้ความยินยอมของผู้เสียหายที่เป็นรัฐ ไม่อาจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้แล้ว ยังศึกษาพบว่าการสำนึกผิดของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดก็เป็นเรื่องยากจะพิสูจน์ได้ว่าสำนึกผิดอย่างแท้จริงเพียงใด[389] อีกด้วย

ประการที่ 3 **ความไม่ชัดเจนในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา** โดยที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มิได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวในชั้นก่อนฟ้องคดีไว้ จึงอาจส่งผลให้ขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินคดี การนำเด็กหรือเยาวชนให้เข้าสู่มาตรการแก้ไขฟื้นฟูและการเยียวยาผู้เสียหายดำเนินไปอย่างล่าช้า อันกระทบถึงประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายให้บรรลุเจตนารมณ์ที่กฎหมายตั้งไว้ ดังเห็นได้จากงานศึกษาของคำไพร เหลาแสน เรื่องมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องคดีในคดีเด็กและเยาวชน[390] ซึ่งได้ตั้งข้อสังเกตในทางปฏิบัติว่าเหตุใดเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งถือเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด จึงไม่มีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนว่ามีความเหมาะสมในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหรือไม่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ที่เข้าเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งในทางการสืบสวน การสอบสวน และการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของเด็กหรือเยาวชนในชั้นสอบสวน โดยเทียบเคียงกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของประเทศนิวซีแลนด์ ว่าตามกฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นหน่วยงานแรกที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ เมื่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาถูกนำส่งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจพิจารณาโดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความผิด สภาพความผิด และจำนวนการกระทำความผิดครั้งก่อนๆ แล้ว

---

[388] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก," วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์: 53-55.

[389] จุฑามาศ เพชรเปล่งสี และ อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, "ปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติด กรณีศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี," วารสารวิจัยวิชาการ 78, 88.

[390] คำไพร เหลาแสน, มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องในคดีเด็กและเยาวชน (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560).

เห็นว่าการว่ากล่าวและตักเตือนอย่างไม่เป็นทางการจะมีความเหมาะสมและจำเป็น เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจดำเนินการว่ากล่าวและตักเตือนได้ แต่หากเด็กหรือเยาวชนยอมรับในความผิดและได้รับการพิสูจน์แล้วว่าได้กระทำความผิดจริง เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจทำการตักเตือนอย่างเป็นทางการ โดยให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เพื่อหาข้อตกลง ข้อแนะนำ รวมถึงแผนการแก้ไขฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนนั้นนำไปปฏิบัติ ซึ่งหากเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนได้โดยสมบูรณ์ คดีเป็นอันยุติลงโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางศาล งานศึกษานี้ จึงเสนอให้ในการสอบสวนคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ซึ่งกำหนดให้มีนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนอยู่แล้ว ควรมีการประชุมกลุ่มครอบครัวไปพร้อมกันด้วยในขั้นตอนเดียว อันจะช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินคดีให้สั้นลง และเป็นการนำเด็กหรือเยาวชนให้เข้าสู่มาตรการแก้ไขฟื้นฟูโดยเร็ว รวมทั้งผู้เสียหายได้รับการเยียวยาโดยเร็วด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากงานศึกษาดังกล่าวแล้ว ยังมีงานศึกษาเกี่ยวกับประเด็นของการว่ากล่าวตักเตือนในชั้นสอบสวนอีกบางประการที่ควรได้รับการปรับปรุงด้วย โดยจากงานศึกษาของ ปพนธีร์ ธีรพันธ์ เรื่องแนวทางการพัฒนาการเบี่ยงเบนคดีในชั้นสอบสวนที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด ที่ศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69/1 วรรคหนึ่ง บังคับใช้ได้กับเด็กเท่านั้นและเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก ทั้งนี้ มาตรการว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไปอาจไม่มีความเหมาะสม จึงเสนอให้แก้ไขมาตรา 69/1 วรรคหนึ่ง[391] ให้ครอบคลุมถึงเยาวชนด้วย และไม่ควรนำจำนวนครั้งของการกระทำความผิดมาใช้เป็นเงื่อนไขในมาตรานี้ โดยพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานสามารถเลือกใช้มาตรการที่เหมาะสมต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ โดยไม่ถูกจำกัดไว้เพียงการว่ากล่าวตักเตือนเท่านั้น[392] อนึ่ง ในงานศึกษาเดียวกันของคำไพร เหลาแสน ยังได้ตั้งข้อสังเกตในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดประเภทคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 87 วรรคสาม อันเป็นการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ที่กำหนดให้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 87 วรรคหนึ่งและวรรคสอง อาจกำหนดให้มีการว่ากล่าวตักเตือนได้

---

[391] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69/1 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ในกรณีเด็กกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด โดยความผิดนั้นกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่น หากเป็นการกระทำครั้งแรก ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานนั้นเรียกเด็ก บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย มาว่ากล่าวตักเตือน ถ้าเด็กสำนึกในการกระทำ และบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย สามารถดูแลเด็กได้ ก็ให้งดการสอบสวนและปล่อยตัวไป, ผู้วิจัย

[392] ปพนธีร์ ธีรพันธ์, "แนวทางการพัฒนาการเบี่ยงเบนคดีในชั้นสอบสวนที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 47, 2 (2561).

แต่มิได้กำหนดประเภทคดีที่อาจว่ากล่าวตักเตือนไว้[393] โดยหากเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดอาญาที่เข้าหลักเกณฑ์อัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ตามมาตรา 86 วรรคแรก[394] ไม่ว่าการกระทำความผิดนั้นจะมีความรุนแรงหรือไม่ เด็กหรือเยาวชนนั้นก็อาจได้รับการว่ากล่าวตักเตือนหรือไม่ก็ได้ กฎหมายจึงควรกำหนดให้ชัดเจนว่าคดีประเภทใดที่อาจว่ากล่าวตักเตือนได้ รวมถึงการกำหนดรูปแบบการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดให้ชัดเจนว่ารูปแบบการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรูปแบบใดที่จะเหมาะสมกับความผิดประเภทใด ซึ่งกฎหมายควรกำหนดให้มีความชัดเจนด้วย[395]

นอกจากประเด็นของการตักเตือนในชั้นสอบสวนและในชั้นการพิจารณาใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่ควรได้รับการปรับปรุง โดยควรให้มีการกำหนดประเภทคดีดังตัวอย่างงานศึกษาที่ได้ดังกล่าวมา การกำหนดประเภทความผิดในชั้นพิจารณาคดี เพื่อความชัดเจนในการใช้ดุลยพินิจของศาลในการลงโทษ ก็ควรได้รับการปรับปรุงด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งจากงานศึกษาของประภัสสร คำดี ที่ศึกษาเรื่องปัญหาการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กและเยาวชน: ศึกษาเฉพาะในชั้นพิจารณาและแทนการพิจารณา ได้ศึกษาพบว่า มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาและแทนการพิจารณายังมีข้อบกพร่อง เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดประเภทความผิดไว้ อันส่งผลให้การกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยปฏิบัติไม่สัมพันธ์กับสาเหตุของการกระทำความผิด งานศึกษานี้ จึงเสนอให้มีการกำหนดประเภทความผิดเพื่อให้ศาลมีความชัดเจนในการใช้ดุลยพินิจในการลงโทษ[396]

ประการที่ 4 **การขาดสภาพบังคับทางกฎหมายในการดำเนินการภายหลังการปล่อยตัว** โดยที่พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เป็นกฎหมายที่กำหนดให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก

---

[393] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 87 วรรคสาม กำหนดให้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 อาจกำหนดให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ โดยระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกิน 1 ปี, ผู้วิจัย

[394] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 วรรคแรก กำหนดให้คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่ งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ, ผู้วิจัย

[395] คำไพร เหลาแสน, มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องในคดีเด็กและเยาวชน, หน้า 78-83.

[396] ประภัสสร คำดี, ปัญหาการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กและเยาวชน : ศึกษาเฉพาะในชั้นพิจารณาและแทนการพิพากษา, หน้า 3.

และเยาวชนมีอำนาจหน้าที่ในการเป็นผู้จัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว แต่บทบัญญัติของกฎหมายยังมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับสภาพบังคับทางกฎหมายในการติดตามสอดส่องผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว และยังขาดการนำกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนมาบังคับใช้ อันส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่พ้นจากการควบคุมจากหน่วบงานและมาตรการของรัฐไปแล้ว อาจมีความเสี่ยงต่อการกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้ โดยจากงานศึกษาของ ภรณี เกราะแก้ว ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อจำกัดในข้อกฎหมายและในทางปฏิบัติที่อาจส่งผลให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ว่าควรมีการปรับปรุงกิจกรรมหรือแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้ทันสมัยสอดคล้องกับการกระทำ ความร้ายแรง และลักษณะของเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย ด้วยการมีมาตรการติดตามเด็กหรือเยาวชนภายหลังคดีสิ้นสุดและได้พ้นออกจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนแล้ว เพราะหากการติดตามดังกล่าวอาศัย “ระบบสมัครใจ” โดยเด็กหรือเยาวชนที่ผ่านกระบวนการของศาลมาแล้ว ปฏิเสธรับความช่วยเหลือหรือติดตาม ด้วยเหตุผลว่าคดีได้สิ้นสุดลงและศาลได้มีคำสั่งยุติคดีหรือจำหน่ายคดีแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องถูกติดตามหรือสอดส่องอีก ทั้งที่อาจมีความเสี่ยงสูงที่เด็กหรือเยาวชนนั้นจะกระทำความผิดซ้ำ งานศึกษานี้ จึงเสนอให้ใช้ “ระบบบังคับ” กับเด็กหรือเยาวชนที่มีความเสี่ยงสูงจะกระทำความผิดซ้ำหรือไม่มีผู้ปกครองดูแล ให้ต้องเข้าสู่มาตรการติดตามช่วยเหลือในด้านความเป็นอยู่ การศึกษา และอาชีพ เช่นเดียวกับในระบบสมัครใจไปอีกระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นจะตั้งตัวได้และมีชีวิตร่วมอยู่ในสังคมได้อย่างแท้จริง[397] ในขณะที่งานศึกษาของ ภัทราวรรณ รัตนเกษตร เสนอให้กระบวนการยุติธรรมควรให้ความสำคัญกับการดูแลติดตามและระมัดระวังเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ทั้งก่อนการกระทำความผิดและที่มีแนวโน้มจะกระทำความผิดซ้ำภายหลังการได้รับการปล่อยตัว โดยเสนอให้นำกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมาใช้บังคับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชน และอาจนำลักษณะเด่นของกฎหมายเด็กของประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้ กล่าวคือ ให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าแทรกแซงการทำหน้าที่ของบิดามารดาภายใต้หลัก Parens Patriae ซึ่งรัฐจะเข้าทำหน้าที่แทนบิดามารดาในสิ่งที่ควรจะทำ เพื่อคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ยังไม่ได้ก่ออาชญากรรมแต่มีความเสี่ยงที่จะก่ออาชญากรรม ทั้งในกลุ่มที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมและในกลุ่มที่มีแนวโน้มจะก่ออาชญากรรม ด้วยวิธีการที่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าแทรกแซงการทำหน้าที่อบรมดูแลเด็กและเยาวชนเหล่านั้น อันเป็นมาตรการป้องกันเพื่อแก้ไข

---

[397] ภรณี เกราะแก้ว, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ภาคต่อ)," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง: 289-290.

ลักษณะบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะเกิดการกระทำความผิด[398] นอกจากตัวอย่างงานศึกษาดังกล่าวแล้ว ยังมีงานศึกษาเกี่ยวกับข้อพิจารณาเพื่อปรับปรุงการดำเนินการภายหลังการปล่อยตัวอีกบางประการ ตัวอย่างเช่น งานศึกษาของ ตะวันฉาย มิตรประชา เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว ซึ่งศึกษาพบว่าสภาพปัญหาที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของครอบครัว ชุมชน และสถานฝึกอบรม โดยเยาวชนตัดสินใจกระทำความผิดซ้ำจากเพื่อนชวนและเพราะความอยากลอง งานศึกษานี้ จึงเสนอให้จัดกิจกรรมในสถานฝึกอบรมสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำโดยเฉพาะ และเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ซึ่งควรติดตามโดยนักสังคมสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัว[399] งานศึกษาของ ศิพร โกวิท, พรทิพย์ วงศ์ผดุง และศราวุธ โสมะเกษตริน เรื่องมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกเด็กและเยาวชน ซึ่งศึกษาพบว่ามาตรการทางกฎหมายส่วนใหญ่ยังไม่สอดรับกับการแก้ไขการกระทำความผิดซ้ำ เพราะการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไม่มีปัจจัยเชิงสาเหตุเดี่ยว แต่มีปัจจัยร่วมเสมอ ดังนั้น ลำพังการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้ จึงไม่อาจแก้ไขปัญหาได้ ต้องอาศัยมาตรการทางสังคมและกระบวนการติดตามแก้ไขรายบุคคลตามแผนที่ชัดเจนร่วมด้วย งานศึกษานี้ จึงเสนอให้เตรียมความพร้อมของครอบครัว สถานศึกษา และสถานประกอบอาชีพก่อนปล่อยตัว โดยกำหนดแผนติดตามที่ชัดเจน ซึ่งมีนักสังคมสงเคราะห์เป็นพี่เลี้ยงอย่างน้อย 1 ปี (โครงการพัฒนาระบบการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ; Individual Routing Counselor: IRC)[400] เป็นต้น

---

[398] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก," วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์: 56-57.

[399] ตะวันฉาย มิตรประชา, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระท้าความผิดซ้ำของเยาวชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว," วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี 35-45.

[400] ศิพร โกวิท, พรทิพย์ วงศ์ผดุง และ ศราวุธ โสมะเกษตริน, "มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน," วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร: 1953-1957.

ตาราง 4 ปัญหาในทางปฏิบัติบางประการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยที่ควรได้รับการพิจารณาทบทวนและปรับปรุง

ปัญหาบางประการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นปัญหา	แนวทางการปรับปรุง
ความไม่สมบูรณ์ของการนำหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กมาใช้ในทางปฏิบัติ	1 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ	1 การนำหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กมาใช้ในทางปฏิบัติขาดกรอบการพิจารณาที่ชัดเจน อาทิ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ สถานการณ์ที่อาจตกอยู่ในอันตราย หรือระยะเวลาของภยันตรายหรือความเสียหายที่อาจได้รับ	1 เพิ่มเติมกรอบการพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ให้มีความชัดเจน
	2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ	2 เด็กที่ขาดวุฒิภาวะในการร้องขอนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการให้เข้าร่วมรับฟังการสอบสวน ถือเป็นการผลักภาระให้แก่เด็ก	2 ปรับปรุงมาตรา 75 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ให้มีบิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคน

ตาราง 4 (ต่อ)

ปัญหาบางประการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นปัญหา	แนวทางการปรับปรุง
ประสิทธิภาพของมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไม่สะท้อนเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง	พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ	ข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ จากการดำเนินการในรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ไม่สะท้อนถึงความสำนึกผิดอย่างแท้จริงของเด็กและเยาวชน แต่อาศัยประโยชน์จากกระบวนการของกฎหมายเท่านั้น	การทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องมาจากผลลัพธ์ที่สมดุลและเหมาะสมระหว่างการคุ้มครองเด็ก ผู้เสียหาย และสังคมชุมชนอย่างแท้จริง
มาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ไม่กำหนดประเภทคดี ในการว่ากล่าวตักเตือน	พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 87 วรรคสาม	การว่ากล่าวตักเตือนตามมาตรา 87 วรรคสาม ไม่ได้กำหนดประเภทคดี ทำให้เด็กหรือเยาวชนที่เข้าหลักเกณฑ์อัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ซึ่งแม้เป็นการกระทำความผิดรุนแรง อาจได้รับการว่ากล่าวตักเตือนหรือไม่ก็ได้	ปรับปรุงมาตรา 87 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ โดยกำหนดประเภทคดีที่อาจว่ากล่าวตักเตือนได้ให้มีความชัดเจน

ตาราง 4 (ต่อ)

ปัญหาบางประการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นปัญหา	แนวทางการปรับปรุง
กฎหมายไม่กำหนดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน และพนักงานสอบสวนไม่มีส่วนร่วมประชุมกลุ่มครอบครัว	พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ	การที่กฎหมายไม่กำหนดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน ทำให้การนำเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่มาตรการแก้ไขฟื้นฟูและการเยียวยาผู้เสียหาย มีขั้นตอนมากและล่าช้า และการที่พนักงานสอบสวนซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีตั้งแต่เริ่มต้น ไม่มีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว อาจทำให้ขาดข้อมูลสำคัญในการกำหนดมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่เหมาะสม	ปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินคดี และนำเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่มาตรการแก้ไขฟื้นฟูโดยเร็ว รวมทั้งผู้เสียหายได้รับการเยียวยาโดยเร็ว และให้พนักงานสอบสวนมีส่วนร่วมประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อให้ข้อมูลสำคัญในการกำหนดมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่เหมาะสม

ตาราง 4 (ต่อ)

ปัญหาบางประการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นปัญหา	แนวทางการปรับปรุง
การดำเนินการภายหลังการปล่อยตัวขาดสภาพบังคับทางกฎหมาย	พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนฯ	การติดตามสอดส่องผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว ไม่นำกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมาบังคับใช้ ทำให้เด็กหรือเยาวชนภายหลังการปล่อยตัวมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ	ปรับปรุงพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนฯ ให้เด็กหรือเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำเข้าสู่มาตรการติดตามช่วยเหลือด้านความเป็นอยู่ การศึกษา และอาชีพ อีกระยะเวลาหนึ่ง และให้นำกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมาใช้บังคับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว

ที่มา: ผู้วิจัย

เห็นได้ว่าการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย มีปัญหาบางประการที่ควรได้รับการปรับปรุง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับกรอบความเข้าใจและขอบเขตของการนำหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งความเข้าใจถึงความหมายและขอบเขตของคำว่า “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” อย่างแท้จริง จะเป็นกุญแจสำคัญเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเด็กมีประสิทธิภาพและบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น จึงควรปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีกรอบการพิจารณาประโยชน์สูงสุดของเด็กให้ชัดเจน เมื่อจะต้องการนำหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กมาใช้ในทางปฏิบัติ ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการดำเนินมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่ไม่สะท้อนถึงความสำนึกผิดอย่างแท้จริงของเด็กและเยาวชน อันส่งผลให้ไม่บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงควรปรับปรุงวิธีปฏิบัติให้ได้ผลลัพธ์ที่สมดุลและเหมาะสมระหว่างการคุ้มครองเด็ก ผู้เสียหาย และสังคมชุมชนอย่างแท้จริง

ตลอดจนปัญหาประสิทธิภาพในการดำเนินมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในประเด็นย่อยอีกบางประการที่ควรได้รับการปรับปรุงด้วย เช่น การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว การกำหนดประเภทคดีหรือประเภทความผิดเพื่อการว่ากล่าวตักเตือน เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีปัญหาบางประการเกี่ยวกับการขาดสภาพบังคับทางกฎหมายในการดำเนินการภายหลังการปล่อยตัว ซึ่งส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ อันควรได้รับการปรับปรุงด้วยเช่นเดียวกัน โดยการกำหนดให้นำกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมาใช้บังคับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว ซึ่งรวมถึงการมีมาตรการติดตามช่วยเหลือด้านความเป็นอยู่ การศึกษา และอาชีพ แก่เด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัวอีกระยะเวลาหนึ่ง

3. การเบี่ยงเบนคดีสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

สืบเนื่องจากการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม และสามารถดำเนินชีวิตอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติ ดังนั้น แม้ว่าการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย อาจยังมีข้อบกพร่องในทางปฏิบัติอยู่บางประการ ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง แต่ในแง่กระบวนทัศน์ของศาลเยาวชนและครอบครัว อัยการ และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาทั้งก่อนและหลังฟ้องคดี ก็สะท้อนถึงความสอดคล้องของมาตรการดังกล่าวกับแนวคิดในการเบี่ยงเบนคดีที่มุ่งเน้นการนำเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการการยุติธรรมกระแสหลัก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากพื้นฐานแนวคิดในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติ ภายใต้เงื่อนไขการควบคุมดูแลบางประการ ซึ่งรวมถึงเงื่อนไขการบรรเทาความเสียหายแก่ผู้เสียหายด้วย ดังเห็นได้จากในงานศึกษาของ ภรณี เกราะแก้ว ที่ศึกษาเรื่องกระบวนยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งอธิบายถึงการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (ก่อนฟ้องคดี) ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 อันเป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการเป็นผู้เริ่มพิจารณาว่าคดีเข้าหลักเกณฑ์ที่จะเบี่ยงเบนคดีให้เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือไม่ ว่าหากเข้าหลักเกณฑ์ของกฎหมายแล้ว แม้เด็กหรือเยาวชนจะมีสถานะเป็น “ผู้ต้องหา” ก็อาจได้รับโอกาสแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วยการเข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ประกอบข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557 และข้อกำหนดของ

ประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนฟ้องคดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ได้[401] ทั้งนี้ หากศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาโดยไม่มีข้อสงสัยว่าแผนนั้นอาจไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดำเนินการตามแผนได้ หากเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนได้อย่างครบถ้วน อัยการจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องและแจ้งให้ศาลทราบต่อไป[402] จากคำอธิบายนี้ จึงเห็นได้ถึงอำนาจในการใช้ดุลยพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการพิจารณาเบี่ยงเบนคดี แม้เด็กหรือเยาวชนจะมีสถานะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา อำนาจของศาลในการใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของแผน และอำนาจในการใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการปฏิบัติครบถ้วนตามแผน อันจะนำไปสู่การไม่ฟ้องคดี ที่สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของศาลเยาวชนและครอบครัว อัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่มุ่งเน้นต่อการเบี่ยงเบนคดี ทั้งนี้ บทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้เปิดช่องให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่าย สามารถมีดุลยพินิจไปในทางให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้แก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างยิ่ง[403] ในส่วนของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (หลังฟ้องคดี) งานศึกษานี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 และตามมาตรา 132 ซึ่งแม้จะแตกต่างในสาระสำคัญ แต่โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว บทบัญญัติทั้งสองต่างก็มุ่งเน้นการเบี่ยงเบนคดีและแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดเช่นเดียวกัน โดย

---

[401] หลักเกณฑ์สำคัญตามมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประกอบข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557 และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนฟ้องคดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ได้แก่ (1) คดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ (2) เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ คือ ตระหนักว่าการกระทำของตนก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น เสียใจต่อการกระทำนั้นของตน พร้อมแก้ไขปรับปรุงตนเอง ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าการรับสารภาพ (3) ในคดีที่มีผู้เสียหาย ผู้เสียหายทุกคนรวมทั้งเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลให้ความยินยอมในการจัดทำแผนฯ (4) ในการประชุมจัดทำแผนฯ อย่างน้อยต้องมีฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหาย (กรณีเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย) และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมประชุมด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติอาจมีผู้นำชุมชนในฐานะที่ใกล้ชิดและเห็นสภาพเป็นอยู่ที่แท้จริงของเด็กหรือเยาวชน รวมถึงผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างแท้จริง (5) แผนฯ ต้องไม่มีลักษณะที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้น เช่น ห้ามเที่ยวกลางคืน ห้ามค้างคืนนอกบ้าน เป็นต้น และ (6) การกำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรืองานสาธารณประโยชน์ จะต้องมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง และระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนฯ จะต้องเหมาะสม แต่ไม่เกิน 1 ปี, ภรณี เกราะแก้ว, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ภาคต่อ)," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง: 281-282.

[402] เรื่องเดียวกัน, 282.

[403] เรื่องเดียวกัน, 279.

ในมาตรา 90 กำหนดให้ศาลมีอำนาจเบี่ยงเบนคดีไม่ว่าในเวลาใดๆ ก่อนมีคำพิพากษา ด้วยการให้เด็กหรือเยาวชนที่สำนึกในการกระทำความผิดของตนเข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังมีการฟ้องคดี ซึ่งเกิดจากมติร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ตัวเด็กหรือเยาวชนเอง ผู้ปกครอง ผู้เสียหาย หรืออาจรวมถึงผู้นำชุมชนหรือผู้แทนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดนั้นในบางกรณีด้วย แม้ในกรณีที่ได้มีการสืบพยานเสร็จสิ้นแล้วและอยู่ในระหว่างนัดฟังคำพิพากษาก็ตาม ซึ่งศาลอาจมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนนั้นเข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 90 หรือให้เด็กหรือเยาวชนนั้นปฏิบัติตามมาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 ประกอบข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ก็ได้ โดยการใช้ดุลยพินิจให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย พฤติการณ์เฉพาะเรื่องและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด อาทิเช่น การเป็นตัวการ การเป็นผู้ใช้ การเป็นผู้สนับสนุน หรือการถูกชักจูงให้กระทำความผิด เป็นต้น ดังนั้น ศาลอาจใช้ดุลยพินิจให้เด็กหรือเยาวชนแต่ละคนที่เป็นตัวการร่วมกันในการกระทำความผิดปฏิบัติตามมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่แตกต่างกันได้[404] นอกจากนั้น งานศึกษานี้ยังอธิบายถึงความแตกต่างในสาระสำคัญของมาตรา 90 และมาตรา 132 ว่ามีเหตุผลในการออกแบบบทบัญญัติที่ต่างกัน โดยการดำเนินมาตรการตามมาตรา 90 จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและอัยการโจทก์ก่อน หากผู้เสียหายยินยอม ก็จะให้มีการประชุมระหว่างเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหาย และผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อออกแบบการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง แต่หากผู้เสียหายหรืออัยการโจทก์คนหนึ่งคนใดไม่ให้ความยินยอม ศาลย่อมไม่มีอำนาจเบี่ยงเบนคดีให้เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ ขณะที่มาตรา 132 เป็นเรื่องดุลยพินิจโดยแท้ของศาลที่จะกำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ โดยไม่ต้องอาศัยความยินยอมของผู้เสียหายหรืออัยการโจทก์ ซึ่งแม้ศาลจะใช้ดุลยพินิจเบี่ยงเบนคดีตามมาตรา 90 ไม่ได้ เนื่องจากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย แต่การที่ศาลมีอำนาจใช้ดุลยพินิจตามมาตรา 132 ก็เป็นทางออกสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในวิสัยจะแก้ไขได้ โดยเฉพาะในคดีที่โดยพฤติการณ์ของการกระทำ

[404] เรื่องเดียวกัน, 283.

ความผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงและเด็กหรือเยาวชนอยู่ในวิสัยจะแก้ไขได้ภายใต้การดูแลของบิดามารดา[405] ซึ่งจะเป็นประโยชน์และสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชน ในขณะเดียวกัน ศาลก็ไม่ละเลยในการให้ความสำคัญแก่ผู้เสียหายด้วย เช่น การอธิบายให้ผู้เสียหายเข้าใจอัตราโทษที่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับว่ามีเหตุลดหย่อนโทษลงได้หรือไม่ เพียงใด หากเด็กหรือเยาวชนต้องได้รับโทษตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว ในที่สุดเด็กหรือเยาวชนก็ต้องกลับไปอยู่ในชุมชนเดียวกับผู้เสียหาย อันอาจพัฒนาไปเป็นการกระทำความผิดที่รุนแรงกว่าเดิม แต่หากผู้เสียหายให้โอกาสศาลกำหนดเงื่อนไขร่วมกับผู้เสียหายในการช่วยแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิดซ้ำ ก็จะช่วยลดความกังวลใจของผู้เสียหายนอกเหนือไปจากตัวเงิน และทำให้การคุ้มครองผู้เสียหายและการคุ้มครองประโยชน์และสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนเกิดความสมดุล[406]

ในต่างประเทศ การเบี่ยงเบนคดีจะใช้ในความผิดที่ไม่ร้ายแรง เช่นในประเทศแคนาดา Youth Criminal Justice Act (YCJA) กำหนดให้มาตรการก่อนฟ้อง (Extrajudicial Measures) และมาตรการนอกศาล (Extrajudicial Sanctions) จะใช้กับพฤติกรรมไม่เป็นอันตรายต่อสังคมอย่างรุนแรง เน้นการให้โอกาสเยาวชนปรับพฤติกรรมโดยไม่ต้องเข้าสู่ศาล โดยมีเงื่อนไขเบื้องต้นว่าจะต้องเป็นความผิดเล็กน้อยหรือไม่รุนแรง เช่น การลักทรัพย์เล็กน้อย เยาวชนจะต้องยอมรับผิดในสิ่งที่กระทำ และให้ความร่วมมือกับโปรแกรมหรือกิจกรรมฟื้นฟูที่กำหนด เช่น บำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ เข้ารับการให้คำปรึกษา ขอโทษเหยื่อ จ่ายค่าชดเชย เป็นต้น ในประเทศเยอรมนี Juvenile Justice Act (JGG) กำหนดให้ใช้แนวทาง “ความยุติธรรมเชิงการศึกษา” (educational justice) โดยผู้พิพากษา

---

[405] มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 132 มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ให้เสรีภาพตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง และลักษณะที่จำกัดเสรีภาพตามมาตรา 132 วรรคสอง กล่าวคือ ลักษณะที่ให้เสรีภาพ จะเป็นการปล่อยเด็กหรือเยาวชนชั่วคราว โดยมอบตัวให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งเป็นการควบคุมในระบบเปิด ทั้งนี้ ความสามาถและความพร้อมในการดูแลเด็กหรือเยาวชนของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ตามเงื่อนไขที่กำหนดให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ ซึ่งต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ จะเป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จของมาตรการในลักษณะดังกล่าวนี้ แต่หากเด็กหรือเยาวชนนั้นฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดหรือปฏิบัติไม่ครบถ้วน ศาลอาจเปลี่ยนการควบคุมในระบบเปิดไปเป็นระบบปิดได้ กล่าวคือ ส่งเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ส่วนลักษณะที่จำกัดเสรีภาพ จะเป็นการส่งเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งเป็นการควบคุมในระบบปิด โดยวางเงื่อนไขให้ปฏิบัติ และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสถานที่อื่นเช่นว่านั้น จะต้องรายงานความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนนั้นให้ศาลทราบเป็นระยะ ซึ่งต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ทั้งนี้ หากครบระยะเวลาที่กำหนดแล้ว และศาลพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จะกำหนดให้กลับไปใช้การควบคุมในระบบเปิดตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง อีกก็ได้ แต่หากเด็กหรือเยาวชนนั้นฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดหรือปฏิบัติไม่ครบถ้วน ศาลอาจให้โอกาสอีกครั้งด้วยการขยายระยะเวลาและเพิ่มเงื่อนไขให้เข้มงวดขึ้น ซึ่งหากมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ศาลจะมีคำสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดก็ได้ อันถือว่าสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับไป หรือศาลอาจสั่งยุติวิธีการดังกล่าวแล้วยกคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาต่อไปก็ได้, เรื่องเดียวกัน, 285-287.

[406] เรื่องเดียวกัน, 284-285.

อัยการ และตำรวจมีอำนาจใช้มาตรการเบี่ยงเบนได้หากเห็นว่าเหมาะสม หากเข้าเงื่อนไขว่าเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง เยาวชนแสดงความสำนึกผิด และให้ความร่วมมือ เช่น ชดใช้ค่าเสียหายหรือขอโทษ และต้องเข้ารับการอบรมให้คำปรึกษาพูดคุยปรับทัศนคติ เข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟู ทำงานบริการสังคม เป็นต้น ในประเทศฝรั่งเศส Code de la justice pénale des mineurs (CJPM 2021) กำหนดหลักการ “ความรับผิดชอบที่เหมาะสมตามวัย” โดยส่งเสริมมาตรการฟื้นฟูและไม่ใช้การลงโทษเพียงอย่างเดียว โดยมีเงื่อนไขเบื้องต้นว่าจะต้องเป็นความผิดไม่รุนแรงหรือไม่มีประวัติกระทำผิดซ้ำ ต้องให้ความร่วมมือกับมาตรการประนีประนอมกับเหยื่อ อบรมพฤติกรรมและรับคำปรึกษาจากนักสังคมสงเคราะห์ ทำงานบริการสังคม เป็นต้น ในประเทศสิงคโปร์ Children and Young Persons Act (CYPA) เน้นการฟื้นฟูพฤติกรรมและไม่เน้นการลงโทษ ใช้แนวทาง “Rehabilitation and Reintegration” โดยมีเงื่อนไขเบื้องต้นว่าต้องไม่เป็นคดีร้ายแรง เช่น คดีที่ใช้ความรุนแรงร้ายแรง คดียาเสพติด เป็นต้น เยาวชนยอมรับผิดและมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการเข้าร่วมโปรแกรมการแนะแนว บำบัดครอบครัว ทำงานบริการสังคม เป็นต้น

แนวทางการเบี่ยงเบนคดีในต่างประเทศมีความชัดเจนกว่ากฎหมายไทย ซึ่งกฎหมายไทยไม่กำหนดประเภทหรือลักษณะของการกระทำความผิดที่จะใช้มาตรการเบี่ยงเบนคดี แต่ให้อยู่ในดุลยพินิจของศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ซึ่งจะพิจารณาว่ามีการรู้สำนึกหรือไม่และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้หรือไม่ แต่ไม่อาจประกันได้ว่าจะเป็นการรู้สำนึกที่จริงแท้หรือไม่และจะแก้ไขพฤติกรรมได้จริงหรือไม่ กระบวนทัศน์ของกฎหมายไทยในลักษณะเช่นนี้ จึงไม่เพียงให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงได้แก้ไขพฤติกรรม แต่ยังเปิดโอกาสให้กระทำความผิดซ้ำไปพร้อมกันด้วย

การแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนของต่างประเทศและของประเทศไทย

การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในความเข้าใจทั่วไปอาจไม่แตกต่างจากการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่ในแง่ที่เป็นการกระทำความผิดอาญาของบุคคลมากกว่าหนึ่งครั้ง แต่ความเข้าใจในทางวิชาการอาจแตกต่างกันไปตามบริบทของศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง[407] โดยความเข้าใจในทางอาชญาวิทยานั้น การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนมีความแตกต่างอย่างมากจากการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่ ซึ่งไม่เพียงเพราะการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ถือเป็นอาชญากรรมที่กฎหมายมุ่งต่อการลงโทษ และอาชญากรอาจได้รับโทษหนักขึ้นหากกระทำความผิดอีก ในขณะที่การ

---

[407] Mandel และคณะ, "Recidivism Studied and Defined," **The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science** 56, 1 (1965): 59-66.

กระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่ถือเป็นอาชญากรรม แต่ถือเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่กฎหมายไม่มุ่งต่อการลงโทษ โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมในทุกครั้งที่ได้กระทำความผิด ยังรวมถึงการให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่ ที่อาจหมายถึงการกระทำความผิดอีกครั้งภายหลังพ้นโทษทางอาญา ในขณะที่ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนอาจหมายถึงการกระทำความผิดอีกครั้งภายหลังพ้นจากมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือพ้นจากการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟูในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ดังนั้น ความเข้าใจความหมายของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนตามแนวคิดทางอาชญาวิทยา รวมถึงสาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำซึ่งสัมพันธ์กับบริบทในทางจิตวิทยาสังคม จึงเป็นจุดเริ่มต้นของแนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ทั้งในด้านมาตรการควบคุมเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ และมาตรการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

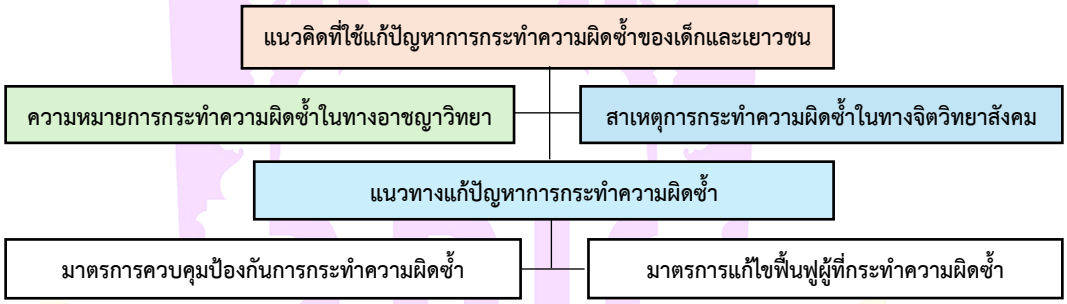

ภาพ 9 กรอบแนวคิดที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

ที่มา: ผู้วิจัย

1. การนำแนวคิดทางอาชญาวิทยามาแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

ความหมายทั่วไปของการกระทำความผิดอาญาตามหลักปรัชญาทางอาชญาวิทยา หมายถึงการกระทำ (Commission of an act) หรืองดเว้นการกระทำ (Act of Omission) ซึ่งยึดเอาเจตนาและผลแห่งการกระทำที่มีกฎหมายรองรับ (The Legality) ว่าเป็นความผิด เพราะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือสังคม หรือการกระทำนั้นขัดต่อศีลธรรมอันดีของสังคม และกฎหมาย

ได้กำหนดบทลงโทษไว้ (The punishment) อันเป็นหลักสำคัญของอาชญากรรม[408] และซึ่งผู้กระทำความผิด (Offender) ต้องถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ส่วนการกระทำความผิดซ้ำหมายถึงผู้ที่เคยกระทำความผิดและถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลมาแล้วและได้กลับมากระทำความผิดอีกในฐานความผิดเดิมหรือฐานความผิดใหม่'[409]

สำหรับการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน ซึ่งแม้จะอยู่ในความหมายทั่วไปของการกระทำความผิดอาญาตามหลักปรัชญาทางอาชญาวิทยา แต่จะถือเป็นเพียงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยบรรทัดฐานหรือระเบียบของสังคมที่ไม่อาจจัดเป็นความผิดอาญาได้โดยอัตโนมัติ[410] และไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเสมอไป[411] อันเนื่องมาจากแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมที่มองว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่ถือเป็นอาชญากรรม เด็กและเยาวชนจึงไม่ควรถูกดำเนินคดีอาญาและรับโทษทางอาญาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม หากปล่อยให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญา โดยไม่มีมาตรการยับยั้งและแก้ไขพฤติกรรมการกระทำความผิด อาจส่งผลให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำได้ ทั้งอาจพัฒนาไปเป็นอาชญากรรมร้ายแรงในอนาคต และหากปล่อยให้เด็กและเยาวชนที่ยังมิได้กระทำความผิด แต่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด กระทำพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดอยู่เนืองๆ โดยไม่มีมาตรการยับยั้งหรือห้ามปราม ก็อาจส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดอาญาได้ในอนาคต[412] ดังนั้น แนวคิดในการป้องกันการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชน เพื่อแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จึงเป็นวงจรที่เชื่อมโยงกันของมาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกับมาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ทั้งนี้เนื่องจากเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดครั้งแรกและได้พ้นจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนไปแล้ว เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เด็กและเยาวชนนั้นอาจกระทำความผิดอีกได้ และอาจถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาตรการยับยั้งและแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมาตรการควบคุมเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ซึ่งรวมถึงเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิด

---

[408] อัณณพ ชูบำรุง และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล, อาชญากรรมและอาชญาวิทยา.

[409] McKean, "An exploration of recidivism and the experience of imprisonment as potential determinants of parole decision making," **Journal of Criminal Justice**: 185-195.

[410] Healy และ Côté, **The Well-Being of Children and Youth in Changing Societies** (Cambridge: Cambridge University Press, 2001).

[411] UNICEF, "A study on the right of children involved in the judicial process."

[412] Lipsey, M., and Derzon, J. (1998). Predictors of Violent or Serious Delinquency in Adolescence and Early Adulthood. In R. Loeber & D. Farrington (Eds.), Serious & Violent Juvenile Offenders (pp. 313-345). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

และได้รับการปล่อยตัวมาแล้ว จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของแนวคิดในการจัดการกับปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ[413]

เมื่อพิจารณาแนวคิดการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการกระทำความผิดอาญาที่สำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมไม่ถือเป็นอาชญากรรม และเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ถือเป็นอาชญากร[414] โดยเชื่อว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน อันเกิดจากความเยาว์วัย ความไม่ถึงพร้อมซึ่งสำนึกแห่งการกระทำความผิด หรือถูกบังคับหรือถูกหลอกใช้ให้กระทำความผิด ดังนั้น เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชนจึงไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่มุ่งอบรมสั่งสอนเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม[415] ซึ่งรวมถึงเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำด้วย อันเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล แต่จากรายงานขององค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2564 ที่ระบุว่าสถานการณ์เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาจากทั่วโลกในแต่ละปีมีถึงประมาณ 10 ล้านคน[416] ก็สะท้อนความจริงในอีกด้านหนึ่งถึงเป้าหมายที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษ โดยมุ่งแก้ไขปรับปรุงเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม ว่าสามารถแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งรวมถึงเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำด้วย เนื่องจากภายใต้แนวคิดนี้ เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำจะไม่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก อย่างไรก็ดี การจะบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปรับปรุงเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคมยิ่งกว่าการลงโทษได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายที่ชัดเจนของรัฐทั้งในทางกฎหมายและในทางสังคม ประสิทธิภาพของกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพด้วย **โดยจะทำการเปรียบเทียบใน 3 ประการ**

ประการที่ 1 **ความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน**

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การกระทำความผิดซ้ำ หมายถึงผู้ที่เคยกระทำความผิดและถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลมาแล้วและได้กลับมากระทำความผิดอีกในฐานความผิดเดิมหรือฐานความผิดใหม่ หรืออาจกล่าวได้ว่าการกระทำความผิดซ้ำเป็นการกระทำความผิดอาญาของบุคคล ซึ่งได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและได้รับโทษจำคุกมาแล้วระยะเวลาหนึ่ง และได้รับการแก้ไขฟื้นฟู

---

[413] Thornberry และ Krohn, "The Self-Report Method for Measuring Delinquency and Crime," **Criminal Justice**.

[414] Kennedy, Detullio และ Millen, "Theories of Juvenile Delinquency," in **Juvenile Delinquency: Theory, Trends, Risk Factors and Interventions**.

[415] อภิวุฒิ นะวาระ, มาตรการลงโทษทางอาญา ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดฐานลักลอบค้ายาเสพติด, หน้า 7, 34.

[416] ภัทระ คำพิทักษ์, กรมจิตร่วมกรมพินิจฯ แก้ปัญหาเด็กและเยาวชนไทย ถูกจับซ้ำจากการกระทำความผิดสูงขึ้น 41%, สำนักข่าว Hfocus, สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2567 จาก https://www.hfocus.org/content/2024/08/31346.

พฤติกรรมจนได้รับโอกาสคืนสู่สังคม แต่ไม่อาจดำรงตนตามมาตรฐานสังคมได้ จึงหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ โดยแบ่งการกระทำความผิดซ้ำออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) ประเภทเคยถูกจับกุม (Rearrest) คือการที่ผู้กระทำความผิดถูกจับกุมอีกครั้ง เนื่องจากก่ออาชญากรรมครั้งใหม่ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากการคุมขังในเรือนจำหรือจากการคุมประพฤติ รวมถึงผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนได้ถูกจับกุมอีกครั้ง เนื่องจากกระทำความผิดอาญาครั้งใหม่ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากสถานควบคุม

(2) ประเภทเคยถูกฟ้องร้อง (Reconviction) คือการที่ผู้กระทำความผิดซ้ำถูกจับกุมตัวและได้เข้าสู่กระบวนการสอบสวนจนถูกพนักงานอัยการฟ้องร้องต่อศาล ในกรณีที่ไม่ถูกพนักงานอัยการฟ้องร้องเนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอ ผู้กระทำความผิดซ้ำนั้นจะเป็นเพียงประเภทเคยถูกจับกุม (Rearrest) ซึ่งไม่ถูกนับรวมว่าเคยถูกฟ้องร้อง (Reconviction)

(3) ประเภทเคยถูกต้องโทษ (Reincarceration) คือการที่ผู้กระทำความผิดซ้ำถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในศาลและถูกพิพากษาลงโทษ ซึ่งอาจนับจากจำนวนการเข้าสู่เรือนจำหรือนับจากจำนวนครั้งที่พ้นจากเรือนจำก็ได้[417]

อย่างไรก็ตาม สำหรับความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนนั้นในทางอาชญาวิทยาอาจไม่สามารถกำหนดได้เป็นที่แน่ชัด เนื่องจากความแตกต่างด้านกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในแต่ละประเทศหรือแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจส่งผลต่อการวัดและการวิเคราะห์พฤติกรรมดังกล่าว[418] อย่างไรก็ตาม โดยหลักการพื้นฐานแล้ว ความหมายทั่วไปของการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชน ย่อมหมายความถึงการกระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้ง ดังนั้นในแต่ละประเทศอาจกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้โดยชัดเจนในกฎหมายหรือไม่ก็ได้ รวมทั้งรายละเอียดอันเป็นเงื่อนไขของการกระทำความผิดซ้ำเช่นว่านั้นด้วย อาทิ การเคยถูกจับหรือเคยถูกฟ้องร้องหรือเคยต้องโทษ ความถี่ของการกระทำความผิด และประเภทความผิด เป็นต้น อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะได้กำหนดนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนไว้โดยชัดเจนในกฎหมายหรือไม่ แต่เหตุผลสำคัญของการให้ความหมายการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชน ก็เพื่อแยกการกระทำความผิดซ้ำออกจากการกระทำความผิดครั้งแรก เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ซึ่งตามบริบททางสังคม แนวคิด นโยบาย และกฎหมายในหลายประเทศ อาจไม่มีทั้งการกำหนดนิยาม

---

[417] สำนักงานกิจการยุติธรรม, "โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ," (รายงานการวิจัย, สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2564), หน้า 7.

[418] KDOC (.gov), Juvenile Recidivism Defined. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.doc.ks.gov/Recidivism/view

ความหมายและมาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเลยก็ได้ ดังตัวอย่างในประเทศต่อไปนี้

ประเทศฝรั่งเศส ตามระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เด็กอายุไม่เกิน 13 ปี ไม่ต้องรับโทษทางอาญาในทุกกรณี เด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี อาจได้รับโทษทางอาญาในบางส่วน โดยมุ่งให้ความสำคัญด้านการศึกษามากกว่าการควบคุมเพื่อลงโทษ แต่ในกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง เด็กและเยาวชนในแต่ละช่วงอายุอาจได้รับโทษตามบทกำหนดโทษที่รุนแรงต่างกันขึ้นอยู่กับความรู้สึกสำนึกในการกระทำความผิดเป็นสำคัญ และไม่มีการโอนคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดร้ายแรงไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา เยาวชนอายุระหว่าง 16-18 ปี ซึ่งกระทำความผิดซ้ำ 2 ครั้งหรือมากกว่านั้น หรือซึ่งกระทำความผิดร้ายแรง อาจถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก โดยไม่อาจนำความเป็นเยาวชนมาอ้างได้ โดยมีหลักเกณฑ์การสืบสวนทางอาญา (d'instruction criminele) ตามประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ค.ศ. 2021 ที่กำหนดมาตรการไม่ต้องมีการพินิจเยาวชนซ้ำอีกครั้ง (Mesure unique) หากปรากฏข้อเท็จจริงหรือรายงานประกอบการพิจารณาต่อศาล ว่าเยาวชนเคยได้รับการพินิจหรือเคยอยู่ใต้บังคับมาตรการเพื่อความปลอดภัยมาแล้ว หรือถูกจับดำเนินคดีย้อนหลังไม่เกิน 1 ปี ซึ่งศาลสามารถนำเอารายงานการสืบเสาะ รายงานผลการคุมประพฤติในคดีที่เยาวชนได้กระทำความผิดอาญาในครั้งก่อนหน้านั้นและเยาวชนได้กลับมากระทำความผิดซ้ำภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา มาประกอบการพิจารณาได้โดยไม่ต้องมีการพินิจอีกครั้ง ทั้งนี้ เพื่อนำเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมโดยเร็วที่สุด หรือเข้าสู่กระบวนการลงโทษในกรณีความผิดที่เป็นอาชญากรรม ซึ่งการกระทำความผิดทางอาญาของเยาวชนในประเทศฝรั่งเศสจะแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

(1) ความผิดที่มีโทษปรับ อันเป็นการกระทำความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือยกเลิกสิทธิบางประการ เช่น การกระทำความเสียหายต่อทรัพย์สินเพียงเล็กน้อย การใช้ความรุนแรงเล็กน้อยไม่ว่าจะมีเจตนาหรือไม่ เช่น การทะเลาะวิวาทชกต่อย ซึ่งผู้เสียหายสามารถได้รับค่าชดเชยความเสียหายตามความร้ายแรงที่เกิดขึ้น รวมถึงความเสียหายทางจิตใจด้วย

(2) ความผิดที่น้อยกว่าอาชญากรรม ซึ่งศาลอาจตัดสินโทษปรับและหรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

(3) ความผิดที่เป็นอาชญากรรม ซึ่งเป็นความผิดร้ายแรงที่มีโทษสูงสุดคือจำคุก เช่น เจตนาฆ่าข่มขืน การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น[419]

เห็นได้ว่าตามระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แม้โดยบทบัญญัติจะมิได้กำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ แต่การกำหนดให้เยาวชนอายุ

---

[419] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, หน้า 110-111.

ระหว่าง 16-18 ปี ซึ่งกระทำความผิดซ้ำ 2 ครั้งหรือมากกว่านั้น หรือซึ่งกระทำความผิดร้ายแรง อาจถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก โดยไม่อาจนำความเป็นเยาวชนมาอ้างได้ ก็สะท้อนถึงความหมายของการกระทำความผิดซ้ำเพื่อใช้มาตรการสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะที่แยกออกจากมาตรการสำหรับเยาวชนที่การกระทำความผิดครั้งแรก ทั้งยังสะท้อนว่าประเทศฝรั่งเศสไม่มีนโยบายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในเด็ก

ประเทศอังกฤษ ตามระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษและเวลส์ เกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กที่จะถูกลงโทษหรือฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญา คือ 10 ปี[420] ส่วนในสกอตแลนด์ คือ 12 ปี ซึ่งเกณฑ์อายุดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับหลักการรับผิดทางอาญาของบุคคลเกี่ยวกับเกณฑ์อายุ (the age of criminal responsibility: ACR) ซึ่งได้รับการยอมรับในยุโรป และมาตรา 40 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ที่กำหนดให้แต่ละรัฐภาคีแห่งอนุสัญญา ซึ่งรวมถึงประเทศอังกฤษ เวลส์ และสกอตแลนด์ ต้องกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสมของอายุขั้นต่ำตามหลักการ ACR ไว้ที่ 14 ปี[421] โดยกฎหมายของประเทศอังกฤษกำหนดให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งเตือน (Warning) สำหรับการกระทำความผิดของเยาวชนใน 2 ครั้งแรก และหากเยาวชนถูกฟ้องว่ากระทำความผิดเป็นครั้งที่ 3 ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ส่งเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นไปยัง Young Offender Board เพื่อฝึกอบรมได้ (Referral Order) ยกเว้นกรณีที่การกระทำความผิดครั้งแรกของเยาวชนเป็นการกระทำความผิดร้ายแรง กฎหมาย The Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999 (YJCEA) กำหนดให้ศาลส่งตัวเยาวชนนั้นให้แก่ A Young Offender Panel ซึ่งเป็นคณะกรรมการใน Youth Offender Teams (YOTs) ที่เป็นกลุ่มสหวิชาชีพในการทำหน้าที่กำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยมุ่งต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเฉพาะตัวบุคคล ลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำ และเพิ่มปัจจัยในการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิด[422]

เห็นได้ว่าตามระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ แม้จะมิได้กำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะเพื่อใช้กำหนดมาตรการสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ แต่การกำหนดให้เยาวชนที่ถูกฟ้องว่ากระทำความผิดเป็นครั้งที่ 3 ซึ่งทำให้ศาลมี

---

[420] ความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในอังกฤษและเวลส์ คือ 10-18 ปี สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก https://www.gov.uk

[421] อายุขั้นต่ำตามหลักการ ACR ตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานว่าเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี ไม่สามารถรู้ผิดชอบได้ในการกระทำความผิดอาญา อันเป็นไปตามหลักการ Doli Incapax โดยข้อสันนิษฐานนี้มีผลเป็นการปกป้องมิให้เด็กต้องถูกดำเนินคดีในศาล โดยหลักการ Doli Incapax ได้ถูกนำไปปรับใช้กับเด็กอายุระหว่าง 7-14 ปี แต่หากมีพยานหลักฐานเพียงพอ ก็สามารถนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้ ซึ่งการนำหลักการ Doli Incapax ไปปรับใช้ในแต่ละประเทศ ย่อมขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมของประเทศนั้นๆ, (กรทัศน์ ศุขเฉลิม, อายุของบุคคลกับความรับผิดทางอาญาของอังกฤษ เวลส์ และสกอตแลนด์, LawforASEAN, สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก https://lawforasean.ocs.go.th/Content/View?Id=923&Type=1.

[422] ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 83-89.

อำนาจออกคำสั่งให้ส่งเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นไปยัง Young Offender Board เพื่อฝึกอบรมได้ ก็สะท้อนถึงความหมายของกระทำความผิดซ้ำและมาตรการสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำที่แยกออกจากการกระทำความผิดครั้งแรกและครั้งที่สอง ทั้งยังสะท้อนว่าประเทศอังกฤษไม่มีนโยบายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในเด็ก

ประเทศสวีเดน ตามระบบกฎหมายของประเทศสวีเดน เกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญา คือ 15 ปี โดยมุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูและไม่มีการลงโทษจำคุกจนถึงอายุ 21 ปี[423] และไม่มีมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ จึงไม่มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำเพื่อใช้สำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในกฎหมายของประเทศสวีเดน

เห็นได้ว่าการไม่มีมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในระบบกฎหมายของประเทศสวีเดน สะท้อนว่าประเทศสวีเดนไม่มีนโยบายในการดำเนินคดีอาญาสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ

ประเทศออสเตรเลีย ตามระบบกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย เกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กและเยาวชนที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญาจะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ แต่โดยทั่วไปเกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กกำหนดไว้ที่ 10 ปี ส่วนเยาวชนกำหนดไว้ที่ 18 ปี เด็กที่มีอายุระหว่าง 10-13 ปี อาจถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานฝ่าฝืนต่อกฎหมาย หากพิสูจน์ได้ว่าเด็กรู้ว่าพฤติกรรมการกระทำความผิดของตนเป็นความผิดร้ายแรงในขณะกระทำความผิด มิใช่เพียงเป็นการประพฤติตนไม่ดี เด็กที่มีอายุ 14 ปีขึ้นไป ต้องรับผิดชอบเต็มที่ต่อการกระทำความผิดของตน โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าตนรู้ว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดร้ายแรงในขณะกระทำความผิด เยาวชนอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป หากกระทำการอันฝ่าฝืนต่อกฎหมาย จะถูกถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องได้รับการพิจารณาความผิดและโทษในศาลเท่ากับผู้ใหญ่[424] ในส่วนของการกระทำความผิดซ้ำ ในบางรัฐ เช่น ควีนส์แลนด์ ศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดจากประวัติการกระทำความผิดซึ่งจำเป็นต่อการปกป้องชุมชนร่วมกับประเภทความผิดและความร้ายแรงของความผิดเพื่อตัดสินลงโทษ[425]

---

[423] “The minimum age for criminal responsibility in Sweeden is 15 years of age. A person should not be imprisoned before 21 years of age.”, Council of Europe., *Sweeden: Answers to the questionnaire on principles of public prosecution as regards juvenile justice.,* สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2567 จาก https://rm.coe.int

[424] Raising Children Network. *Legal age: teenagers and the law*. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2567 จาก https://raisingchildren.net.au/behaviour

[425] Queensland Sentencing Advisory Council. *Sentencing children*. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2567 จาก https://www.sentencingcouncil.qld.

เห็นได้ว่าการที่ศาลในบางรัฐของประเทศออสเตรเลียพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดจากประวัติการกระทำความผิดร่วมกับประเภทและความร้ายแรงของความผิดเพื่อตัดสินลงโทษ สะท้อนว่าระบบกฎหมายของประเทศออสเตรเลียมิได้ปฏิเสธการดำเนินคดีสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนโดยสิ้นเชิง แต่เนื่องจากการดำเนินมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศออสเตรเลียจะขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละรัฐ ดังนั้น จึงไม่มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำเพื่อใช้ดำเนินมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการทั่วไป

ประเทศนิวซีแลนด์ ตามระบบกฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์ เกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญา คือ 14 ปี[426] เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายช่วยเหลือเด็กและเยาวชนพบว่ามีการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่นั้นจะส่งสำนวนการสอบสวนไปให้ Youth Aid ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย The Children, Young Persons and Their Families Act 1984 ภายใน 2 สัปดาห์ โดย Youth Aid จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าควรดำเนินการอย่างไร เช่น การเตือน (Warnings) สำหรับการกระทำความผิดครั้งแรกและเป็นความผิดไม่ร้ายแรง การเบี่ยงเบนคดี (Diversion) เพื่อแก้ไขฟื้นฟูและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำโดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) หรือการดำเนินคดีในศาล ในส่วนของการกระทำความผิดซ้ำ Youth Aid จะพิจารณาว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดติดนิสัยหรือไม่ โดยมุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคม [427]

เห็นได้ว่าการที่ประเทศนิวซีแลนด์มีการดำเนินการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในส่วนที่เป็นความผิดติดนิสัย สะท้อนว่าระบบกฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์มิได้ปฏิเสธการดำเนินการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนโดยสิ้นเชิง เพราะการพิจารณาความผิดติดนิสัยย่อมหมายถึงการพิจารณาการกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งครั้งอย่างเป็นนิสัย อันเป็นการให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำอยู่ในตัว จึงอาจไม่จำเป็นต้องกำหนดบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ

ประเทศสหรัฐอเมริกา ตามระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญาโดยทั่วไป คือ 11 ปี ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละมล

---

[426] ความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในนิวซีแลนด์ คือ 14-20 ปี สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2567 จาก https://www.legislation.govt.nz

[427] ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 108-116.

รัฐ[428] ประเทศสหรัฐอเมริกามิได้ให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 แต่กระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่มุ่งต่อการเบี่ยงเบนคดีและแก้ไขฟื้นฟูตามแนวคิดของทฤษฎี Parens Patriae[429] ก็สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 โดยกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนจะมุ่งต่อการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) และการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) ซึ่งเชื่อว่าเด็กไม่มีความสามารถแสดงเจตนาในการกระทำความผิดอาญาและยังไม่เข้าใจถึงผลกระทบจากการกระทำ เด็กจึงไม่มีความจำเป็นต้องเข้าใจหรือรับรู้การควบคุมการกระทำของตนเอง ศาลจำเป็นต้องกระทำหน้าที่ในฐานะผู้ปกครองในการตัดสินใจว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์สูงสุดของเด็กและรวมถึงเยาวชน โดยศาลจะปฏิเสธการใช้รูปแบบการลงโทษของผู้ใหญ่ แต่ให้ความสำคัญกับการดูแลสวัสดิการ การอบรมเพื่อป้องกันการกระทำความผิด การฝึกให้สามารถตัดสินใจเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา และให้ความสำคัต่อความต้องการของเด็กและเยาวชนแต่ละรายยิ่งกว่าสนใจในพฤติกรรมการกระทำความผิด ในส่วนของมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำจะแตกต่างกันไปตามกฎหมายของแต่ละมลรัฐ ดังเช่นในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย การเบี่ยงเบนคดีจะถูกนำใช้กับการกระทำความผิดครั้งแรกและเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง โดยเลือกใช้กระบวนการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งศาลมีอำนาจพิจารณาจากประวัติการกระทำความผิดและความสำเร็จของการได้รับการแก้ไขฟื้นฟูก่อนหน้านั้นได้[430]

เห็นได้ว่าการที่ศาลในบางรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกามีอำนาจพิจารณาประวัติการกระทำความผิดและความสำเร็จของการได้รับการแก้ไขฟื้นฟูของเด็กหรือเยาวชนก่อนหน้านั้น เพื่อนำไปพิจารณากำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด สะท้อนว่าระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามิได้ปฏิเสธการดำเนินการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนอย่างสิ้นเชิง โดยความหมายของการกระทำความผิดซ้ำและมาตรการสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำสามารถมีขึ้นจากการพิจารณาของศาลได้ (judge made law)

---

[428] ความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในสหรัฐอเมริกา คือ 11-18 ปี สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2567 จาก https://www.law.cornell.edu

[429] ทฤษฎี Parens Patriae เกิดขึ้นกลางศตวรรษที่ 12 ในประเทศอังกฤษ โดยถือว่ากษัตริย์เป็นหน่วยเดียวกับรัฐ กษัตริย์จึงเป็นบิดาของรัฐและเป็นบิดาของเด็กทุกคนของรัฐ จึงต้องรับผิดชอบในการดูแลเด็กทุกคนรวมทั้งเด็กที่กระทำความผิดทุกคนด้วย อันเป็นจุดกำเนิดของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก (Juvenile justice) ที่แยกต่างหากจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ โดยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก บิดามารดา และรัฐ ทฤษฎี Parens Patriae มีอิทธิพลอย่างมากในประเทศสหรัฐอเมริกา และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสากลประเทศในปัจจุบัน, มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. (2548). บทบาทของผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัวของไทย ศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีของประเทศฝรั่งเศส, 13, อ้างถึงใน ดวงกมล จันทรรัตน์มณี, การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดฐานกระทำชำเราเด็ก (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2555), หน้า 37-39.

[430] ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 92-105.

จึงอาจไม่จำเป็นต้องกำหนดบทนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ

ประเทศญี่ปุ่น ตามระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น เกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญา คือ 14 ปี[431] โดยมุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูและมาตรการอื่นแทนการลงโทษ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมร่วมกับครอบครัวและชุมชน ซึ่งระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้แบ่งกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนออกเป็น 2 ส่วน คือกระบวนการก่อนถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด (Pre-delinquents, Juvenile children offenders) และกระบวนการเมื่อถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด (Juvenile Offenders) โดยกระบวนการก่อนถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด หากประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจพบเห็นสถานการณ์ที่เด็กอาจการกระทำความผิด ผู้ที่พบเห็นจะส่งรายงานไปยังศูนย์แนะนำเด็ก (Child Guidance Center) หรือศาลครอบครัว (Family Court) แล้วแต่กรณี เพื่อทำข้อตกลงให้กลับไปปรับปรุงตัวกับครอบครัวเดิมหรือบ้านเด็กสำหรับผู้กระทำความผิด (Juvenile Classification Home) หรือทำข้อตกลงให้ไปปรับปรุงตัวในโรงเรียนฝึกฟื้นฟู (Juvenile Training School) หรือทำข้อตกลงทัณฑ์บน (Probationary supervision) ส่วนกระบวนการเมื่อถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว เด็กหรือเยาวชนจะถูกส่งไปยังศาลครอบครัว โดยอัยการจะมีส่วนในกระบวนการพิจารณาของศาล เพื่อส่งผู้กระทำความผิดไปยังสำนักงานคุมประพฤติหรือไปรับโทษจำคุกแล้วแต่กรณี[432] ทั้งนี้ ในการพิจารณาคดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำเมื่อเข้าสู่กระบวนการที่ถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ศาลจะคำนึงถึงประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู อนึ่ง แม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะมีพระราชบัญญัติป้องกันกระทำความผิดซ้ำ ค.ศ. 2017 และพระราชบัญญัติแผนส่งเสริมการป้องกันกระทำความผิดซ้ำ ค.ศ. 2018 ซึ่งมุ่งต่อการลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำ โดยกำหนดการเฝ้าระวังระยะสั้นภายหลังการปล่อยตัวจากการรับโทษภายในระยะเวลา 2 ปี และการเฝ้าระวังระยะยาวภายหลังการปล่อยตัวจากการรับโทษภายในระยะเวลา 5 ปี 10 ปี และ 20 ปี ตามลำดับ[433] แต่กฎหมายทั้งสองฉบับนั้นก็ไม่ครอบคลุมถึงการ

---

[431] Article 1 (Definition of the child). *A. Difference between the definition of the "child" in the Convention and that in Japanese national laws*. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2567 จาก https://www.mofa.go.jp และความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในญี่ปุ่น คือ 14-20 ปี (Definition of the Child, Ministry of Foreign Affairs of Japan.) สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2567 จาก https://www.mofa.go.jp

[432] Ministry of Justice of Japan, *Ministry of Justice of Japan* 2021, Secretarial Division, (Tokey, Japan: Public Relations Office, 2021), 39, 44.

[433] พัชญ์สิตา ศิรโรจนสิทธิ์, "สถานการณ์อาชญากรรมและหลักยุติธรรมในกลุ่มประเทศ อาเซียน +3: แนวทางการจัดเก็บ วิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลการกระทำผิดซ้ำ," วารสารนวัตกรรมสังคม 2, 2 (2562): 80.

ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชน เนื่องจากศาลครอบครัวมีมาตรการป้องกันการกระทำความผิด (protective measures) ของเด็กและเยาวชนอยู่แล้ว[434]

เห็นได้ว่าการที่ศาลครอบครัวพิจารณาคดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำเมื่อเข้าสู่กระบวนการที่ถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว โดยคำนึงถึงประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู ไม่เพียงสะท้อนว่าระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมิได้ปฏิเสธการดำเนินการกับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำอย่างสิ้นเชิงเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำของศาลครอบครัวอีกด้วย

ประเทศสิงคโปร์ ตามระบบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ เกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญา คือ 10 ปี โดยทั่วไปความรับผิดทางอาญาจะถูกพิจารณาโดยศาลเยาวชนสำหรับบุคคลที่มีอายุระหว่าง 10 ปี แต่ไม่เกินกว่า 16 ปี ซึ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ สำหรับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง 16 ปี ศาลเยาวชนจะประเมินความเป็นผู้ใหญ่และสถานการณ์ของความผิดเพื่อพิจารณาว่าควรตั้งข้อกล่าวหาหรือไม่ ซึ่งการประเมินดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกรอบแนวคิดที่ขยายกว้างขึ้นของอาชญากรรมของเยาวชน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้กระทำความผิดเป็นเยาวชนและจะไม่ได้รับการลงโทษโดยไม่เป็นธรรม อันสืบเนื่องจากอายุและการขาดวุฒิภาวะ และเป็นแนวทางที่สร้างสมดุลระหว่างการช่วยให้เยาวชนมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเองกับความรับผิดชอบที่เยาวชนจะต้องมีอย่างเหมาะสม[435] ในส่วนของการกระทำความผิดซ้ำ ศาลเยาวชนจะพิจารณาโดยคำนึงถึงประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู

เห็นได้ว่าการที่ศาลเยาวชนพิจารณาคดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำ โดยคำนึงถึงประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู ไม่เพียงสะท้อนว่าระบบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์มิได้ปฏิเสธการดำเนินการกับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำอย่างสิ้นเชิงเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำของศาลเยาวชนอีกด้วย

---

[434] รัศฎา เอกบุตร, "ศาลครอบครัวของประเทศญี่ปุ่น," วารสารนิติศาสตร์: 526.

[435] Tembusu Law. *Juvenile Crime in Singapore: Facts, Laws, and Examples Explained.* (22 January 2025), สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2568 จาก https://www.tembusulaw.com

ตาราง 5 เกณฑ์อายุที่เด็กหรือเยาวชนต้องรับผิดทางอาญา และจำนวนครั้งของการกระทำความผิดซึ่งอาจถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายของต่างประเทศ

กฎหมายของประเทศ	เกณฑ์อายุที่ต้องรับผิดทางอาญา และจำนวนครั้งของการกระทำความผิดซึ่งอาจถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ	บทกำหนดโทษ	มาตรการอื่น	การพิจารณาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนหรือของหน่วยงานอื่น
ฝรั่งเศส (ระบบประมวลกฎหมาย)	อายุ 13-18 ปี กระทำผิด 2 ครั้งขึ้นไป (เฉพาะอายุ 16-18 ปี)	จำคุก	แก้ไขฟื้นฟู	ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาลงโทษจำคุกหรือใช้การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม
อังกฤษ (ระบบกฎหมายจารีตประเพณี)	อายุ 10-18 ปี ถูกฟ้องคดีเป็นครั้งที่ 3	ไม่มี	ส่งไปฝึกอบรม	ศาลเยาวชนมีอำนาจพิจารณาส่งไปฝึกอบรม
สวีเดน (ระบบประมวลกฎหมาย)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ออสเตรเลีย (ระบบกฎหมายจารีตประเพณี)	อายุ 10-18 ปี ตามกฎหมายแต่ละรัฐ	ตามกฎหมายแต่ละรัฐ	ตามกฎหมายแต่ละรัฐ	ศาลเยาวชนในบางรัฐพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำจากประวัติการกระทำความผิด
นิวซีแลนด์ (ระบบกฎหมายจารีตประเพณี)	อายุ 14-20 ปี ไม่ปรากฏ	ไม่มี	แก้ไขฟื้นฟู	หน่วยงาน Youth Aid มีหน้าที่พิจารณาว่าการกระทำความผิดซ้ำนั้นเป็นความผิดติดนิสัยหรือไม่
สหรัฐอเมริกา (ระบบกฎหมายจารีตประเพณี)	อายุ 11-18 ปี ตามกฎหมายมลรัฐ	ตามกฎหมายมลรัฐ	ตามกฎหมายมลรัฐ	ศาลเยาวชนในบางมลรัฐพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำจากประวัติการกระทำความผิดและความสำเร็จของการแก้ไขฟื้นฟูก่อนหน้านั้น

ตาราง 5 (ต่อ)

กฎหมายของประเทศ	เกณฑ์อายุที่ต้องรับผิดทางอาญา และจำนวนครั้งของการกระทำความผิดซึ่งอาจถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ	บทกำหนดโทษ	มาตรการอื่น	การพิจารณาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนหรือของหน่วยงานอื่น
ญี่ปุ่น (ระบบประมวลกฎหมาย)	อายุ 14-20 ปี ไม่ปรากฏ	ไม่มี	แก้ไขฟื้นฟู	ศาลเยาวชนพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำจากประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู
สิงคโปร์ (ระบบกฎหมายจารีตประเพณี)	อายุ 10-16 ปี ไม่ปรากฏ	ไม่มี	แก้ไขฟื้นฟู	ศาลครอบครัวพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำจากประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู

ที่มา: ผู้วิจัย

เห็นได้ว่า ประเทศส่วนใหญ่มีการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน เพื่อกำหนดมาตรการที่เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ โดยมาตรการส่วนใหญ่จะมุ่งแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมมากกว่าการลงโทษ มีเพียงบางประเทศที่ไม่มีการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชน เช่น ในประเทศสวีเดน และมีเพียงบางประเทศที่มีกฎหมายกำหนดมาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไว้อย่างชัดเจน เช่น ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งกำหนดเกณฑ์การกระทำความผิดซ้ำจากอายุและจำนวนครั้งที่กระทำความผิด รวมทั้งมาตรการลงโทษ โดยไม่มีบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ จากข้อมูลดังกล่าว สะท้อนถึงข้อเท็จจริงสำคัญที่ย้ำถึงปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในหลายประเทศทั่วโลก โดยประเทศเหล่านั้นต่างมีแนวทางในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนด้วยกฎหมายและวิธีการทางศาลที่เป็นของตนเองตามปรัชญา นโยบาย และระบบกฎหมายของตน

จากแนวทางการพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในแต่ละประเทศดังได้กล่าวมา แม้ว่าแนวทางการพิจารณาคดีอาจแตกต่างกันไปตามระบบกฎหมายของประเทศนั้นๆ แต่ส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญต่อการแก้ไขฟื้นฟู โดยบางประเทศอาจมีมาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดขึ้นตามความเหมาะสม และแม้ในประเทศส่วนใหญ่จะไม่มีนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำกำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่แนวทางการพิจารณาคดีต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ โดยมุ่งพิจารณาจากประวัติการกระทำความผิด เพื่อนำไปสู่มาตรการที่เหมาะสมแก่สำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ก็สะท้อนถึงการให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำอยู่ในตัว ทั้งนี้ การพิจารณาว่าอย่างไรจึงจะถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน หากอาศัยความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์ ย่อมหมายความถึงการกระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้ง ส่วนประเทศใดจะกำหนดเกณฑ์การชี้วัดว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ จากความถี่ในการกระทำความผิดในประเภทความผิดใดและในช่วงระยะเวลาใด ย่อมขึ้นอยู่กับแนวคิด นโยบาย และระบบกฎหมายของประเทศนั้นๆ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าเกณฑ์ดังกล่าวจะใช้กำหนดความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในทางพิจารณาคดีของศาล หรือมีกำหนดไว้โดยชัดแจ้งในบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ เกณฑ์ดังกล่าวจะต้องมีความชัดเจนและแน่นอนตามนิติวิธี (Juristic Method) ในระบบกฎหมายของประเทศนั้นๆ

อนึ่ง การกำหนดช่วงระยะเวลาในการกระทำความผิดครั้งใหม่ ถือเป็นเกณฑ์สำคัญเพื่อบ่งชี้ว่าการกระทำความผิดครั้งใหม่นั้นถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ โดยช่วงระยะเวลาที่ได้กระทำความผิดครั้งใหม่ อาจพิจารณากำหนดขึ้นจากวัฏจักรของการถูกดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น การถูกจับกุมอีกครั้งในคดีใหม่ การเข้ารับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอีกครั้งในคดีใหม่ การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอีกครั้งในคดีใหม่ การเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูหรือบำบัดรักษาอีกครั้งในคดีใหม่ หรือการได้รับโทษทางอาญาอีกครั้งในคดีใหม่ ซึ่งเทียบเคียงจากวัฏจักรของการถูกดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ใหญ่ กล่าวคือ การถูกจับกุมอีกครั้ง (Rearrest) การถูกฟ้องร้องอีกครั้ง (Reconviction) หรือการถูกต้องโทษอีกครั้ง (Reincarceration) อาจกล่าวได้ว่า “การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน” เป็นผลลัพธ์ในวัฏจักรของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่รวมเอาการถูกจับกุมซ้ำ การเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาซ้ำ การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอีกครั้งในคดีใหม่ การเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูหรือบำบัดรักษาซ้ำ หรือการได้รับโทษทางอาญาอีกครั้ง ซึ่งทำให้เกิดประเด็นที่ท้าทายถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูว่ามีมากน้อยเพียงใด จึงจะเพียงพอต่อการนำเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมและชุมชนได้สำเร็จโดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ทั้งนี้ อัตราการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนภายหลังได้รับการปล่อยตัวสู่สังคมและชุมชน จะเป็นดัชนีสำคัญที่บ่งชี้ระดับของประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการทาง

กฎหมาย กระบวนการแก้ไขฟื้นฟู และการติดตามผลภายหลังการปล่อยตัว ภายใต้ระบบยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ทั้งยังสะท้อนระดับความรุนแรงของปัญหาการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนที่หลายประเทศรวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญอีกด้วย

อย่างไรก็ดี การทำความเข้าใจเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นผลลัพธ์ในวัฏจักรการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำด้วย โดยมีรากฐานมาจากแนวคิดที่ถือว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนอันเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและพฤติกรรมต่อต้านสังคม ซึ่งมิใช่เรื่องใหม่ที่ถูกหยิบยกขึ้นกล่าวอ้างในการศึกษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยนักทฤษฎี นักปรัชญา และนักจิตวิทยาพยายามอธิบายเหตุผลหรือแรงกระตุ้นที่บีบบังคับให้บุคคลกระทำความผิดอาญา เช่น Marx ได้อธิบายรูปแบบต่างๆ ของพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อการกระทำความผิดบนแนวทางของมาร์กซิสต์ว่าเป็นการเบี่ยงเบน หรือเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำความผิดที่แปลกแยกไปจากจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม หรือความเชื่อ อันเป็นบรรทัดฐานของสังคมหรือแตกต่างจากบรรทัดฐานของสังคม (Societal norm) และถือว่าเป็นอันตรายต่อสังคม[436]

พฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior) นั้น มีส่วนที่คล้ายคลึงกันตรงที่เป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ผิดแผกจากกฎเกณฑ์หรือระเบียบของสังคม และมีส่วนที่แตกต่างกันตรงที่พฤติกรรมอาชญากรรม จะมีมาตรการในการควบคุมอย่างเป็นทางการเป็นตัวกำหนดหลักเกณฑ์ ในขณะที่พฤติกรรมเบี่ยงเบน จะมีเพียงการควบคุมอย่างไม่ทางการเป็นตัวชี้วัด ทั้งนี้ หากกล่าวถึงมาตรการควบคุมอาชญากรรมเพื่อเป้าหมายในการลดการเกิดอาชญากรรมจำเป็นต้องย้อนกลับไปตรวจสอบความถูกต้องของศีลธรรมและสิ่งที่สังคมยอมรับบนบรรทัดฐานของสังคม โดยหากสังคมใดไร้ระเบียบ ย่อมเท่ากับตอกย้ำการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมของคนในสังคมนั้น ซึ่งส่งผลต่อการกระทำความผิดอาญา Rebert K. Merton ได้เสนอทฤษฎีความกดดัน (Strain Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาและอาชญาวิทยาที่พัฒนามาจากสภาวะไร้กฎเกณฑ์ของ Emile Durkheim นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส โดยมองว่าความเครียดในสังคมเกิดจากโครงสร้างทางสังคมที่ยึดโยงอยู่กับเป้าหมายเดียวที่ไม่ทำให้ทุกคนในสังคมบรรลุเป้าหมายได้อย่างเท่าเทียมกัน ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างวัฒนธรรมกับโครงสร้างทางสังคม เมื่อใดก็ตามที่โครงสร้างทางสังคมก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำซึ่งทำให้คนในสังคมต้องอยู่ภายใต้ความกดดัน ย่อมปรากฏการกระทำที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ และอาชญากรรมเป็นหนึ่งในผลโดยตรงอันเกิดขึ้นจากการที่ชนชั้นล่างรู้สึกผิดหวังและสิ้นหวังจากทุกสิ่งทุกอย่างที่ถูกกำหนดโดยชนชั้นกลางและชนชั้นสูง รวมทั้ง

---

[436] Marx และ Engels, **The Communist Manifesto**.

เกิดความไม่เป็นระเบียบของสังคมด้วย[437] ในส่วนของพฤติกรรมเบี่ยงเบน Robert K. Merton อธิบายว่า บนพื้นฐานของหลักทั่วไป ในทุกสังคมย่อมต้องมีวัตถุประสงค์หลัก แต่สังคมไม่มีวิถีทางที่จะทำให้ทุกคนไปสู่วัตถุประสงค์หลักนั้นได้ และเมื่อใดก็ตามที่คนในสังคมไม่สามารถใช้วิถีทางที่สังคมกำหนดให้กระทำอย่างถูกต้องได้ คนเหล่านั้นก็จะนำวิถีทางที่มิชอบมาใช้ ซึ่งส่งผลให้เกิดสภาวะไร้ระเบียบในสังคม อันนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างจุดมุ่งหมายและวิถีทางในการไปสู่จุดหมายนั้น ในขณะที่ Reobert Agnew นักอาชญาวิทยาผู้คิดค้นทฤษฎีสภาวะกดดันทั่วไป (General Strain Theory) อธิบายว่า ความกดดันจนถึงขั้นเกิดความเครียดและลงมือกระทำความผิดนั้น ประกอบไปด้วยหลายปัจจัย เช่น ความกดดันที่เกิดจากความผิดหวังและความไม่สำเร็จที่ทำให้รู้สึกว่าตัวเองด้อยกว่าผู้อื่น ความกดดันจากสิ่งเร้าเชิงบวก เช่น การสูญเสียคนรัก ซึ่งทำให้เกิดการหาสิ่งทดแทนหรือทางแก้แค้น ความกดดันจากสิ่งเร้าเชิงลบ เช่น การถูกทอดทิ้ง ถูกประทุษร้าย หรือเคยตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ซึ่งมักแสดงออกด้วยการระบายความโกรธ หรือหาทางออกด้วยการเสพยาเสพติด หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อการกระทำความผิด เป็นต้น[438] ดังนั้น หากผู้กระทำความผิดที่ได้รับการปล่อยตัว ต้องเผชิญหรือสัมผัสกับความเครียดหรือความกดดันเหล่านั้นอีกครั้ง อาจก่อให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นได้ และด้วยเหตุที่แรงกดดันซึ่งมีอยู่ในสังคมและทัศนคติต่อสังคมมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน[439] หากประกอบกับความไร้ระเบียบและไร้กฎเกณฑ์ที่ส่งผลให้เกิดการแตกสลายของบรรทัดฐานทางสังคมด้วยแล้ว ก็จะยิ่งส่งเสริมให้เกิดการแสดงพฤติกรรมทางอาญาได้ง่ายขึ้น ซึ่งรวมถึงการกระทำความผิดซ้ำ

ประการที่ 2 **เกณฑ์ชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน**

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการให้ความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในแต่ละประเทศ ย่อมขึ้นอยู่กับเกณฑ์การชี้วัดตามที่ประเทศนั้นๆ กำหนด ไม่ว่าจะได้กำหนดเป็นนิยามไว้ในกฎหมายอย่างชัดแจ้งหรือมีอยู่ในทางการพิจารณาของศาลก็ตาม โดยถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่าเป็นการกระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้งในประเภทและลักษณะความผิดตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นผลให้เด็กและเยาวชนอาจได้รับมาตรการทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก ก็อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ทั้งนี้ หากพิจารณาจากผลลัพธ์ในวัฏจักรของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ประกอบกับแนวทางการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในแต่ละประเทศดังได้กล่าวมา อาจสรุปในเบื้องต้นได้ว่าเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน พึงกำหนดขึ้นจากความถี่ของการกระทำความผิดที่เด็กและเยาวชนถูกจับกุม

---

[437] Durkheim, **The Division of Labour in Society**.

[438] Agnew, "Building on the Foundation of General Strain Theory: Specifying the Types of Strain Most Likely to Lead to Crime and Delinquency," **Journal of Research in Crime and Delinquency**: 319-361.

[439] Agnew, "Found for A General Strain Theory of Crime and Delinquency," **Criminology**: 47-87.

ซ้ำ หรือเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาซ้ำ หรือเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอีกครั้งในคดีใหม่ หรือเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูหรือบำบัดรักษาซ้ำ หรือการได้รับโทษทางอาญาอีกครั้ง ซึ่งย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

เมื่อพิจารณาเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากคำอธิบายของนักทฤษฎีหลายท่าน พบว่า Sampson และ Laub อธิบายลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนว่า การเริ่มต้นกระทำความผิดและลักษณะของการกระทำความผิดจะนำไปสู่ความถี่ในการกระทำผิดของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง[440] Moffitt อธิบายว่า การเริ่มต้นกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน มักมีประวัติการถูกจับกุมก่อนอายุ 18 ปี และการกระทำความผิดจะลดลงตามช่วงอายุที่มากขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณของการเติบโตและการปรับตัวเข้าสู่สังคม[441] Loeber และ Farrington อธิบายว่า การกระทำความผิดและความถี่ของการกระทำความผิดจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงเวลา โดยไม่จำกัดเฉพาะความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง เยาวชนที่เริ่มต้นกระทำความผิดมีแนวโน้มกระทำความผิดถี่ขึ้นจนถึงวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดซ้ำ การใช้ยาเสพติด สาเหตุจากครอบครัว สภาวะแวดล้อม รวมถึงการกระทำความผิดในอดีตเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ความถี่ของการกระทำความผิดมีมากขึ้น[442] Barnes และ Boutwell อธิบายว่า ในการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จะต้องพิจารณาจากสิ่งที่สะท้อนถึงความถี่และความรุนแรงของการกระทำความผิดประกอบกัน[443]

ดังนั้น เมื่อรวมการพิจารณาเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากผลลัพธ์ในวัฏจักรของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน แนวทางการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในแต่ละประเทศ และคำอธิบายของนักทฤษฎีเข้าด้วยกันแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จะประกอบด้วยการกระทำความผิดครั้งใหม่ จำนวนครั้งของการกระทำความผิดก่อนหน้าการกระทำความผิดครั้งใหม่ ความถี่ของการกระทำความผิดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และความรุนแรงของการกระทำความผิด ซึ่งอาจขยายความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

---

[440] Sampson และ Laub, "Life-Course Desisters? Trajectoried of Crime Among Delinquent Boys Followed to Age 70," **Criminology**: 555-592.

[441] Moffitt, "Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy," **Psychological Review**: 674.

[442] Loeber และ Farrington, "Young children who commit crime: Epidemiology, developmental origins, risk factors, early interventions, and policy implications," **Development and psychopathology**: 737-762.

[443] Barnes J. C. และ Brian B. Boutwell, "A Demonstration of the Generalizability of Twin-based Research on Antisocial Behavior," **Behavior genetics**: 120-131.

(1) การกระทำความผิดครั้งใหม่ หมายความว่า การกระทำความผิดอีกครั้ง และถูกจับกุม หรือได้รับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี หรือเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟู หรือได้รับโทษสำหรับการกระทำความผิดครั้งใหม่ ภายหลังจากที่เคยกระทำความผิดมาแล้วในครั้งก่อน ซึ่งได้เคยถูกจับกุม หรือได้เคยรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือได้เคยเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี หรือได้เคยเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟู หรือได้เคยรับโทษสำหรับการกระทำความผิดในครั้งก่อน

(2) จำนวนครั้งของการกระทำความผิดก่อนหน้าการกระทำความผิดครั้งใหม่ หมายความว่า จำนวนครั้งของการกระทำความผิดก่อนหน้าการกระทำความผิดครั้งใหม่ อย่างน้อย 1 ครั้ง

(3) ความถี่ของการกระทำความผิดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หมายความว่า จำนวนครั้งของการกระทำความผิดก่อนหน้าการกระทำความผิดครั้งใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดๆ ตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามทางการพิจารณาของศาล เช่น กระทำความผิดเป็นจำนวนครั้งตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามทางการพิจารณาของศาล ภายในช่วงระยะเวลา 1 ปี 2 ปี หรือ 3 ปี เป็นต้น

(4) ความรุนแรงของการกระทำความผิด หมายความว่า การกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรง ส่งผลกระทบต่อความสงบและความปลอดภัยของสังคมโดยรวม เช่น การฆ่า การทำร้ายร่างกาย การข่มขืนกระทำชำเรา การลักทรัพย์ เป็นต้น โดยไม่รวมถึงการกระทำความผิดโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ประการที่ 3 สาเหตุการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

สาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนมีลักษณะโดยทั่วไปเช่นเดียวกับการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่ แต่การศึกษาสาเหตุการกระทำความผิดในผู้ใหญ่มักศึกษาจากการกระทำความผิดที่สำเร็จแล้ว เพื่อนำผลการศึกษาไปออกแบบการลงโทษและการแก้ไขฟื้นฟูในระบบราชทัณฑ์ ขณะที่การศึกษาสาเหตุการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชน จะเน้นการค้นหาปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดกฎหมาย โดยไม่มุ่งต่อการกระทำความผิดและการลงโทษ แต่มุ่งนำผลการศึกษาไปแก้ไขปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนและกระทำผิดกฎหมาย โดยแสวงหาวิธีการควบคุมปัจจัยเหล่านั้นร่วมกับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ผลจากการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่ กฎหมายมักมีมาตรการเพิ่มโทษเพื่อให้หลาบจำและไม่คิดหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก อันสืบเนื่องจากหลักคิดที่มุ่งต่อการกระทำความผิดและการลงโทษ ขณะที่การกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชน กฎหมายจะไม่มีมาตรการเพิ่มโทษ อันสืบเนื่องจากหลักคิดที่ไม่มุ่งต่อการกระทำความผิดและการลงโทษ โดยกลไกในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะต้องค้นหาปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ เพื่อนำไป

ออกแบบการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในระบบของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน[444]

ผลการศึกษาในต่างประเทศรวมทั้งในประเทศไทยเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชน พบว่าส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยต่อไปนี้

(1) **สภาพครอบครัว การเลี้ยงดู การคบเพื่อน และพฤติกรรมเลียนแบบ**

ปัจจัยเสี่ยงที่มาจากบุคคลแวดล้อม เช่น บิดามารดา เพื่อน โรงเรียน และชุมชน เป็นหนึ่งในสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ[445] เด็กและเยาวชนซึ่งได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม การให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนในระดับต่ำ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดาและบิดามารดากับเด็กและเยาวชนที่เป็นไปในทางลบ[446] การเลียนแบบบิดาหรือมารดาที่กระทำผิดกฎหมาย[447] การคบเพื่อนที่กระทำความผิดและการเลียนแบบเพื่อน[448] ล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเด็กและเยาวชน[449] อันเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด หากปัจจัยดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขและควบคุม ย่อมเพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ

(2) **การศึกษาและการทำงาน**

ปัจจัยเสี่ยงที่มาจากสภาพการศึกษาและการทำงาน ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตของเด็กและเยาวชน เป็นหนึ่งในสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ โดยเด็กและเยาวชนแต่ละคนย่อมมีความสนใจและเป้าหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่เด็กและเยาวชนมีความรู้สึกว่าความสนใจหรือเป้าหมายนั้นไม่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม ย่อมส่งผลกระทบต่อการตอบสนองทางลบต่อการศึกษาหรือการทำงาน การมีเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนหรือไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาหรือการทำงาน หรือมีความสนใจต่อการศึกษาหรือการทำงานในระดับต่ำ จะทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกห่างไกลและไม่เชื่อมโยงกับระบบการศึกษาหรือการทำงาน[450] เนื่องจากไม่เป็นที่ยอมรับของคนใน

---

[444] Dishion และ Patterson, "The Development and Ecology of Antisocial Behavior in Children and Adolescents," in **Developmental psychopathology** (2015), pp. 503-541.

[445] Hawkins และคณะ, "A Review of Predictors of Youth Violence," in **Serious & Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions**, pp. 106-146.

[446] Patterson, Reid และ Dishion, **Antisocial Boys**.

[447] Bandura, **Social learning theory**, pp. 1-46.

[448] Dishion และ Tipsord, "Peer contagion in child and adolescent social and emotional development," **Annual review of psychology**: 189-214.

[449] วีนันท์กานต์ รุจิภักดิ์, นันท์รพัช ไชยอัครพงศ์, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และ มนต์ภัค พฤฒิถาวร, โครงการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นในการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

[450] Ryan และ Deci, "Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being," **American Psychologist**: 68-78.

ระบบการศึกษาหรือการทำงานหรือครอบครัว[451] อันเป็นปัจจัยเสี่ยงด้านสังคมที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน[452] และเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด หากปัจจัยดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ย่อมเพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ

(3) **การใช้ยาเสพติด การติดอบายมุข และความผิดปกติทางจิต**

ปัจจัยเสี่ยงที่มาจากการใช้ยาเสพติด การติดอบายมุข และความผิดปกติทางจิต เป็นหนึ่งในสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ โดยเด็กและเยาวชนซึ่งมีทัศนะคติต่อต้านครอบครัว โรงเรียน หรือสังคม มักมีพฤติกรรมแยกตัวออกจากสภาวะแวดล้อมที่กดดันและเลือกที่จะมีวัฒนธรรมใหม่ในสภาวะแวดล้อมใหม่ซึ่งไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม[453] และใช้ยาเสพติดหรืออบายมุขทดแทนความบกพร่องในจิตใจ จนอาจมีบุคลิกภาพแปรปรวนและนำไปสู่ความผิดปกติทางจิต[454] อันเป็นปัจจัยเสี่ยงด้านสภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน และเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด หากปัจจัยดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ย่อมเพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ อนึ่ง การกระทำความผิดอันเนื่องมาจากความผิดปกติทางจิตโดยตรงซึ่งมิได้เป็นผลมาจากสภาวะแวดล้อมนั้นมีค่อนข้างน้อย[455]

(4) **สภาพเศรษฐกิจและสังคม**

สภาพเศรษฐกิจและสังคมอาจมิใช่ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเด็กและเยาวชน อันเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด แต่สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่กดดันต่อครอบครัว ย่อมส่งผลกระทบถึงคุณภาพการเลี้ยงดูที่เหมาะสม[456] รวมทั้งค่านิยมที่การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวกลายเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ย่อมส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีทัศนะคติที่เสี่ยงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน[457] อันอาจเป็นสาเหตุของการกระทำความผิดได้ หากเด็กและ

---

[451] Eccles และ Wigfield, "Motivational beliefs, values, and goals," **Annual review of psychology**: 109-132.

[452] วีนันท์กานต์ รุจิภักดิ์, นันท์รพัช ไชยอัครพงศ์, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และ มนต์ภัค พฤฒิถาวร, โครงการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นในการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

[453] Steinberg, "We Know Some Things: Parent-Adolescent Relationships in Retrospect and Prospect," **Journal of Research on Adolescence**: 1-9.

[454] Degenhardt และ Hall, "Extent of illicit drug use and dependence, and their contribution to the global burden of disease," **The Lancet**: 55-70.

[455] Kessler และคณะ, "Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of mental disorders in the WHO World Mental Health (WMH) Surveys," **World psychiatry : official journal of the World Psychiatric Association (WPA)**: 168.

[456] Conger, Conger และ Martin, "Socioeconomic status, family processes, and individual development," **Journal of Marriage and Family**: 685-704.

[457] Twenge และ Campbell, "Age and Birth Cohort Differences in Self-Esteem: A Cross-Temporal Meta-Analysis," **Personality and Social Psychology Review**: 321-344.

เยาวชนเคยกระทำความผิดมาแล้ว และภายหลังยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของตนเอง ย่อมส่งผลให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำ[458]

(5) **ผลกระทบจากการกระทำความผิดในครั้งก่อน**

เด็กและเยาวชนที่ถูกตราหน้าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายจะหันไปคบค้าสมาคมกับเยาวชนที่ถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายด้วยกัน[459] ซึ่งเพิ่มโอกาสในการกระทำความผิดขึ้นอีก โดยโอกาสในการกลับไปกระทำความผิดอีกครั้งจะมีมากในกลุ่มผู้กระทำความผิดที่ขาดความผูกพันกับสังคม[460] ดังนั้น ทัศนะคติของชุมชนต่อการกระทำความผิดในครั้งก่อนของเด็กและเยาวชน จึงหนึ่งในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกลับไปกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน[461]

(6) **ผลจากมาตรการทางกฎหมายและการแก้ไขฟื้นฟูในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน**

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมักถูกมองว่าเป็นสัญญาณของความผิดพลาดในระบบการเลี้ยงดูหรือปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ดังนั้น การเน้นไปที่มาตรการทางกฎหมายและการแก้ไขฟื้นฟูในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ[462] โดยประสิทธิภาพของมาตรการทางกฎหมายและการแก้ไขฟื้นฟูในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจึงมีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนอกจากจะต้องมีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมที่เหมาะสมเฉพาะราย[463] โดยได้รับความร่วมมือจากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดและเข้าร่วมโปรแกรมอย่างสมบูรณ์ไม่ขาดตอนแล้ว กระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความแน่นอนและรวดเร็วด้วย[464] หากโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมไม่เหมาะสม หรือถูกต่อต้านจากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดและเข้าร่วมโปรแกรมโดยไม่สมบูรณ์ หรือกระบวนการยุติธรรม

---

[458] Moffitt และ Caspi, "Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways among males and females," **Development and psychopathology**: 335-375.

[459] *Moffitt, "Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy," **Psychological Review**: 674-701.*

[460] Dishion, Capaldi และ Yoerger, "Middle Childhood Antecedents to Progressions in Male Adolescent Substance UseAn Ecological Analysis of Risk and Protection," **Journal of Adolescent Research**: 175-205.

[461] Kazemian และ Farrington, "Comparing the Validity of Prospective, Retrospective, and Official Onset for Different Offending Categories," **Journal of Quantitative Criminology**: 127-147.

[462] Scott และ Steinberg, **Rethinking juvenile justice**.

[463] Mulvey, Mulvey, Schubert และ Piquero, "Pathways to Desistance Final Technical Report,"(U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Offtce of Juvenile Justice and Deliquency Prevention., 2010).

[464] Lipsey, "The Primary Factors that Characterize Effective Interventions with Juvenile Offenders: A Meta-Analytic Overview," **Victims & Offenders**: 124-147.

ขาดความแน่นอนและล่าช้า เด็กหรือเยาวชนย่อมมีโอกาสกลับไปมีพฤติกรรมในลักษณะเดิมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ[465]

(7) **ผลจากการปรับตัวเมื่อกลับคืนสู่สังคม**

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและกลับคืนสู่สังคมมักเกิดปัญหาการปรับตัวภายหลังการปล่อยตัว อันเป็นผลมาจากการไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ความไม่มั่นใจในตนเอง ความกลัวการถูกปฏิเสธ และความรู้สึกว่าจะไม่มีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ โดยหากกระบวนทัศน์ส่วนบุคคลไม่เปลี่ยนไปจากเมื่อครั้งกระทำความผิด เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูขาดประสิทธิภาพ หรือเด็กและเยาวชนต้องกลับไปสู่สภาพครอบครัวและสภาวะแวดล้อมแบบเดิม หรือชุมชนไม่ให้การยอมรับและปิดโอกาสในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม[466] เด็กและเยาวชนย่อมมีโอกาสกลับไปกระทำความผิดซ้ำ

2. เปรียบเทียบการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนของต่างประเทศและประเทศไทย

โดยที่กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) ซึ่งเป็นกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน ไม่มีข้อใดที่กล่าวถึงการกระทำความผิดซ้ำ แม้ในข้อ 21 จะระบุว่าประวัติความผิดของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่ควรถูกใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีสำหรับบุคคลคนเดียวกันที่กระทำความผิดเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แต่บันทึกเพิ่มเติมในข้อนี้ก็ขยายความเข้าใจไว้ว่ากฎข้อนี้พยายามถ่วงดุลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันของสำนวนคดีหรือประวัติการกระทำความผิดกับประโยชน์สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อให้สอดคล้องกับข้อ 8 เกี่ยวกับการปกป้องความเป็นส่วนตัว อันเป็นการเคารพสิทธิส่วนตัวของเด็กและเยาวชน เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดแก่เด็กและเยาวชน อันเนื่องจากการเผยแพร่ข่าว

---

[465] Cottle, Lee และ Heilbrun, "The Prediction of Criminal Recidivism in Juveniles:A Meta-Analysis," **Criminal Justice and Behavior** 28, 3 (2001): 367-394.

[466] Trulson, Marquart, Mullings และ Caeti, "In between adolescence and adulthood: Recidivism Outcomes of a Cohort of State Delinquents," **Youth Violence and Juvenile Justice**: 355-387.

อย่างไม่ถูกต้อง หรือจากกระบวนการตราบาป[467] โดยมิได้มุ่งตรงถึงประวัติความผิดอันจะนำไปสู่มาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำแต่อย่างใด และการระบุถึง “ประวัติความผิด” ก็สะท้อนถึงการยอมรับว่าเด็กและเยาวชนอาจกระทำความผิดขึ้นได้หลายครั้ง ดังนั้น รัฐภาคีจึงอาจมีการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำได้ ภายใต้กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน อนึ่ง แม้การระบุว่าประวัติความผิดของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่ควรถูกใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีสำหรับบุคคลคนเดียวกันที่กระทำความผิดเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็ไม่หมายความว่าประวัติความผิดของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะไม่ควรถูกใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีสำหรับบุคคลคนเดียวกันที่กระทำความผิดในขณะที่ยังเป็นเด็กและเยาวชน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ไม่เพียงแต่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมเท่านั้น หากแต่ยังมุ่งป้องกันการกระทำความผิดซ้ำด้วย ดังนั้น แนวคิดในการใช้มาตรการควบคุมปัจจัยอันจะนำไปสู่พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน จึงเป็นหนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง ซึ่งได้รับการยืนยันโดยข้อแนะนำแห่งกรุงริยาด (The Riyadh Guidelines) ที่แสดงไว้ในหลักมูลฐานว่า การป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและ

---

[467] United Nation Stard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (“The Beijing Rules”);

Part one. GENERAL PRINCIPLES.

8. Protection of privacy.

8.1 The juvenile’s right to privacy shall be respected at all stages in order to avoid harm being caused to her or him by undue publicity or by the process of labelling.

8.2 In principle, no information that may lead to the indentification of the juvenile offender shall be published.

Part three. ADJUDICATION AND DISPOSITION.

21. Records.

21.1 Records of juvenile offenders shall be kept strictly confidential and closed to third parties. Acess to such records shall be limited to persons directly concerned with the disposition of the case at hand or other duely authorized persons.

21.2 Records of juvenile offenders shall not be used in adult proceedings in subsequent cases involving the same offender.

Commentary.

The rule attempts to achieve a balance between conflicting interests connected rith records or files: those of the police, prosecution and other authorities in improving control versus the interests of the juvenile offender. (See also rule 8.) “Other duly authorized persons” would generally include, among others, researchers.

เยาวชนเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการป้องกันอาชญากรรมในสังคม[468] ทั้งนี้ ข้อแนะนำแห่งกรุงริยาดได้ย้ำถึงการถูกตราหน้าในฐานะที่เป็น “ผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน” “ผู้มีความประพฤติเหลวไหล” หรือ “เริ่มมีพฤติกรรมเหลวไหล” ว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่เยาวชนได้รับการพัฒนาในรูปแบบของพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนา[469] และย้ำถึงนโยบายและมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ว่าควรหลีกเลี่ยงการลงโทษในคดีอาญา รวมทั้งการลงโทษให้อยู่ในสถานที่ควบคุมสำหรับความประพฤติที่ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อการพัฒนาเด็กและไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นด้วย[470]

จากหลักมูลฐานตามข้อแนะนำแห่งกรุงริยาดดังกล่าว ได้สะท้อนถึงแนวคิดในการแยกแยะเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เพื่อให้รัฐภาคีมีนโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกันระหว่างเด็กและเยาวชนทั้งสองประเภท ซึ่งย่อมรวมถึงเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำด้วย เพราะเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดมาแล้ว หากกลับเข้าสู่ปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เด็กและเยาวชนนั้นย่อมมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำได้ นอกจากนั้น เมื่อพิจารณากลับไปยังกฎแห่งกรุงปักกิ่งที่กล่าวถึงการแพร่ขยายกฎว่า บทบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎนี้ ไม่ควรใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ควรใช้กับกรณีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินการด้านความประพฤติอันใดอันหนึ่ง ซึ่งหากเป็นการกระทำความผิดในผู้ใหญ่แล้วจะไม่ถูกลงโทษเลย และหลักการในกฎนี้ควรขยายไปถึงเด็กและเยาวชนทุกคนที่ถูกดำเนินการตามกระบวนการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพด้วย ทั้งควรขยายไปถึงผู้กระทำความผิดที่อยู่ใน

---

[468] United Nation Guidlinds for the Prevention of Juveniles Delinquency (“The Riyadh Guidlinds”); Fundamental principles.

1. The prevention of juvenile delinquency is an essential part of crime prevention in society.

[469] 5. (f) Awareness that, in the predominant opinion of experts, labelling a young person as “deviant” “delinquent” or “pre- delinquent” often contributes to the development of a consistent pattern of undesirable behaviour by young persons., Ibid.

[470] 5. The need for and importance of progressive delinquency prevention policies and the systematic study and the elaboration of measures should be recognized. These should avoid criminalizing and penalizing a child for behaviour that does not cause sfrious damage to the development of the child or harm to others., Ibid.

วัยหนุ่มสาวเช่นกัน[471] อันสะท้อนว่ากฎแห่งกรุงปักกิ่งได้ยอมรับการป้องกันเด็กและเยาวชนที่ยังมิได้เป็นผู้กระทำความผิดอาญา แต่ถูกดำเนินการด้านความประพฤติ เพราะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดที่โดยปกติจะไม่มีการดำเนินการในผู้ใหญ่ ที่สอดคล้องกับหลักมูลฐานตามข้อแนะนำแห่งกรุงริยาดด้วย

โดยที่เป้าหมายความสำเร็จในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนนั้น ไม่เพียงเพื่อลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำลง แต่ยังเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนทั่วไปเข้าสู่วงจรของกระทำความผิดด้วย ดังนั้น การบรรลุเป้าหมายความสำเร็จในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จึงต้องอาศัยการบูรณาการหลายแนวคิดในหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน รวมตลอดถึงกระบวนการและวิธีการที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แนวคิดในศาสตร์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน รวมทั้งกระบวนการและวิธีการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชน นับเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากหลายประเทศทั่วโลก ว่าเป็นเครื่องมือหลักที่สำคัญในการการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จของแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนร่วมกับศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การศึกษาแนวคิดที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในต่างประเทศผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและมาตรการทางกฎหมายในประเทศเหล่านั้น จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ควรแก่การศึกษา ดังตัวอย่างในประเทศต่อไปนี้

ประเทศฝรั่งเศส ตามระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เยาวชนอายุระหว่าง 16-18 ปี ซึ่งกระทำความผิดซ้ำ 2 ครั้งหรือมากกว่านั้น อาจถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก โดยไม่อาจนำความเป็นเยาวชนมาอ้างได้ โดยมีมาตรการที่ไม่ต้องพินิจเยาวชนซ้ำอีกครั้ง (Mesure unique) หากปรากฏข้อเท็จจริงหรือรายงานประกอบการพิจารณาต่อศาล ว่าเยาวชนเคยได้รับการพินิจหรือเคยอยู่ใต้

---

[471] United Nation Stard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (“The Beijing Rules”);
Part one. GENERAL PRINCIPLES.
3. Extension of the Rules.
3.1 The relevant provisions of the Rules shall be applied not only to juvenile offenders but also to juveniles who may be proceeded against for any specific behaviour that would not be punishable if committed by an adult.
3.2 Efforts shall be made to extend the principles embodied in the Rules to all juveniles who are dealt with in welfare and care proceedings.
3.3 Efforts shall also be made to extend the principles embodied in the Rules to young adult.
Commentary.
(a) The so-call “status offences” prescribed in various national legal systems where the range of behaviour considered to be an offence is wider for juveniles than it is for adults (for example, truancy, school and family disobedience, publicdrunkenness, etc.) (rule 3.1.).

บังคับมาตรการเพื่อความปลอดภัยมาแล้ว หรือถูกจับดำเนินคดีย้อนหลังไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา เพื่อนำเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมโดยเร็วที่สุด หรือเข้าสู่กระบวนการลงโทษในกรณีความผิดที่เป็นอาชญากรรม[472]

ในส่วนของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ค.ศ. 2007 บัญญัติให้มีการป้องกันก่อนการกระทำความผิด ซึ่งมุ่งเน้นภาวะอันตรายที่เด็กและเยาวชนจะเสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยกำหนดให้เป็นภารกิจร่วมกันของรัฐ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น นักสังคมสงเคราะห์ และตำรวจ เพื่อดำเนินการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เยาวชนและครอบครัวที่มีปัญหาหรือมีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และกำหนดให้หน่วยงานท้องถิ่นและจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจจัดทำมาตรการป้องกันสถานการณ์ที่อาจเป็นปัญหาและให้การช่วยเหลือเยาวชนและครอบครัวภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด รวมถึงกำหนดให้เยาวชนได้รับการศึกษาอบรมความรู้ในการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันเป็นประโยชน์ต่อตัวเยาวชนเอง โดยกำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา นอกจากนั้น ในประมวลกฎหมายอาญา (1994) ยังมีบทลงโทษจำคุกและปรับแก่บิดาหรือมารดาที่บกพร่องในการเลี้ยงดูหรือการอบรมสั่งสอนบุตร หรือหลีกเลี่ยงหรือไม่มีเหตุผลอันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการให้ความปลอดภัย สุขอนามัย ศีลธรรมจรรยา หรือการศึกษาแก่เด็กในความปกครองของตน รวมทั้งการที่บิดาหรือมารดาละทิ้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งด้วย[473]

ประเทศอังกฤษ ตามระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ หากเยาวชนถูกฟ้องว่ากระทำความผิดเป็นครั้งที่ 3 ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ส่งเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นไปฝึกอบรม (Referral Order) ยัง Young Offender Board โดยมุ่งต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเฉพาะตัวบุคคล ลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำ และเพิ่มปัจจัยในการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิด อันเป็นมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ[474]

ในส่วนของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ มาตรการ Anti-Social Behaviour Orders (ASBOs) จะใช้สำหรับเยาวชนที่แสดงพฤติกรรมเสี่ยงหรือก่อความรำคาญในชุมชน[475] Early Intervention Programs จะใช้เพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่มีเด็กเสี่ยงต่อการกระทำความผิด[476] และ

---

[472] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, หน้า 107.

[473] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 146-147.

[474] ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 83-89.

[475] Antisocial behavior orders (ASBOs). Ibid.

[476] Early Intervention Programs, UK Parliament. Ibid.

ทีมงาน Youth Offending Teams (YOYs) ซึ่งเป็นทีมผู้เชี่ยวชาญจะทำงานร่วมกับเด็กและครอบครัวเพื่อป้องกันปัญหาทางอาญา[477]

ประเทศออสเตรเลีย ตามระบบกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย การกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนในบางรัฐ ศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิจารณาประวัติการกระทำความผิดซึ่งจำเป็นต่อการปกป้องชุมชนร่วมกับประเภทความผิดและความร้ายแรงของความผิดเพื่อตัดสินลงโทษ[478]

ในส่วนของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ Youth Outreach Programs ของหน่วยงานรัฐในแต่ละแคว้นและองค์กรเอกชนจะสนับสนุนด้านสุขภาพจิตและการปรับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน School-Based Programs จะสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนสำหรับเยาวชนที่มีปัญหาพฤติกรรม[479] และ Community Partnerships จะเป็นการทำงานร่วมกับองค์กรชุมชนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและฝึกอาชีพ[480]

ประเทศนิวซีแลนด์ ตามระบบกฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์ การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน Youth Aid มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการพิจารณาว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดติดนิสัยหรือไม่ โดยมุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคม[481]

ในส่วนของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โปรแกรม Youth Justice Services ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ จะใช้แนวทางของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences หรือ FGC) ในการป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด[482]

ในส่วนของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมาย Child and Youth Welfare Act ของรัฐ Alberta กำหนดให้มีการให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว และเด็กและเยาวชน และบริการฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง มี Restorative Programs ที่ให้การสนับสนุนทางสังคมและชุมชน เช่น การบำบัดในศูนย์เยาวชนและโปรแกรมอาชีพ และมีหน่วยงาน Memtal Health and Addiction Services สำหรับเด็กที่มีความเสี่ยงจากปัจจัยทางสุขภาพจิตหรือการใช้สารเสพติด[483] กฎหมาย Child, Youth and Family Services Act (CYFSA) ของรัฐ Ontario ให้อำนาจ

---

[477] Youth offending team-GOV.UK. Ibid.

[478] Queensland Sentencing Advisory Council. *Sentencing children*. Ibid.

[479] School-Based Apprenticeships and Traineeships: Policy. Ibid.

[480] Community Partnership Program. Ibid.

[481] ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 108-116.

[482] Youth Justice Services. Ibid.

[483] Government of Alberta, Ibid.

เจ้าหน้าที่สวัสดิการเด็กและเยาวชนเข้าแทรกแซงและดำเนินการตามกรอบของกฎหมายได้ หากพบว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยตรวจสอบครอบครัวและสภาพแวดล้อมของเด็กหรือเยาวชนเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง เช่น การถูกละเลยจากครอบครัว หรือการใช้ความรุนแรงในครอบครัว และมีอำนาจส่งเด็กหรือเยาวชนไปยังที่พักพิง จัดหาที่ปรึกษา และให้บริการฟื้นฟูได้ ทั้งนี้ การแทรกแซงและดำเนินการตามกรอบของ CYFSA มีลักษณะเป็นมาตรการเชิงบังคับ (Mandatory Interventions) ซึ่งกำหนดให้ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ต้องเข้าร่วมในโปรแกรมดังกล่าวด้วย[484] ขณะเดียวกัน หน่วยงานของรัฐและองค์กรไม่แสวงหากำไรก็จะให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง อาทิ การจัดโปรแกรมแนะนำส่วนตัว (Individualized Mentorship Program) เพื่อให้คำแนะนำและช่วยสร้างทักษะการตัดสินใจ โปรแกรมบำบัดครอบครัว (Family Therepy Program) เพื่อแก้ไขปัญหาในครอบครัวที่อาจเป็นปัจจัยเสี่ยง เช่น การบำบัดความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือการจัดการความเครียดในครอบครัว ศูนย์ฟื้นฟูชุมชนจะให้บริการด้านปัญหาพฤติกรรม เช่น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับความโกรธ สุขภาพจิต หรือการใช้สารเสพติด[485] นอกจากนั้นยังมีมาตรการป้องกันในโรงเรียนจะใช้เพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน ซึ่งรวมถึงโปรแกรมป้องกันการกลั่นแกล้ง (Anti-Bullying Programs) โปรแกรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการกระทำความผิด (Crime Prevention Education) และการบริการแนะนำส่วนบุคคลเพื่อให้คำปรึกษาปัญหาด้านพฤติกรรมหรือการเรียนอีกด้วย สำหรับการทำงานร่วมกับชุมชน มีโครงการชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Community Crime Prevention Programs) เพื่อเบี่ยงเบนพฤติกรรมกระทำความผิด การฝึกอาชีพและทักษะ (Skills Training Programs) เพื่อพัฒนาตนเองและสร้างเส้นทางอาชีพ และบริการให้ความช่วยเหลือและปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในครอบครัวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง[486]

ประเทศสหรัฐอเมริกา ตามระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมายในบางมลรัฐ จะไม่ใช้การเบี่ยงเบนคดีสำหรับการกระทำความผิดซ้ำและเป็นความผิดที่รุนแรง โดยศาลมีอำนาจพิจารณาประวัติการกระทำความผิดและความสำเร็จของการได้รับการแก้ไขฟื้นฟูก่อนหน้านั้นได้[487]

ในส่วนของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในบางมลรัฐมีโปรแกรมส่งเสริมความสามารถของเด็กและเยาวชนแทนการใช้เวลาว่างในทางที่ผิด (Community-Based Programs)

---

[484] CYFSA (2017), Article 74, Article 125, Article 136. Ibid.

[485] CYFSA. Ibid.

[486] Ibid.

[487] ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 92-105.

และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำโรงเรียน เพื่อช่วยสังเกตและแทรกแซงเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด (School Resource Officers หรือ SROs)[488]

ประเทศญี่ปุ่น ตามระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น การพิจารณาคดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำเมื่อเข้าสู่กระบวนการที่ถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ศาลจะคำนึงถึงประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิด (protective measures) ของเด็กและเยาวชน[489]

ในส่วนของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมาย Juvenile Act กำหนดให้เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งมีพฤติกรรมหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีแนวโน้มจะก่ออาชญากรรมหรือฝ่าฝืนกฎหมาย หรือมีลักษณะที่จะกระทำความผิดอาญาในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมต่อต้านหรือไม่อยู่ในความควบคุมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การไม่มีที่อยู่อาศัยโดยไม่มีสาเหตุที่เหมาะสม หรือการคบหากับบุคคลที่อาจชักนำให้ไปในทางผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจชักนำไปในทางเสียหาย จะต้องอยู่ภายใต้การพิจารณาคดีของศาลครอบครัว ซึ่งผู้ที่พบเห็น เทศบาล อำเภอ หรือศูนย์ให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชน อาจร้องขอต่อศาลครอบครัวให้ทำการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้นต่อไปได้ หรือร้องขอให้ศาลครอบครัวมีคำสั่งใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพ[490] ศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนสำหรับผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง (Juvenile Training Schools) จะทำหน้าที่ในการพัฒนาตนเองและทักษะชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชน[491] ศูนย์แนะนำเด็กซึ่งทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน (Child Guidance Centers) จะทำงานโดยเน้นการแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน[492] และสถานีตำรวจย่อยในชุมชน (Koban System) จะช่วยสังเกตและให้คำแนะนำแก่เยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง[493]

ประเทศสิงคโปร์ ตามระบบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ การพิจารณาคดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ศาลเยาวชนจะพิจารณาโดยคำนึงถึงประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อให้เยาวชนมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเองไปพร้อมกับความรับผิดชอบที่เยาวชนจะต้องมีอย่างเหมาะสม[494]

---

[488] Who are school resource officers, and what do they do for school safety? Ibid.

[489] รัศฎา เอกบุตร, "ศาลครอบครัวของประเทศญี่ปุ่น," วารสารนิติศาสตร์: 526.

[490] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 136-137.

[491] The Ministry of Justice: Juvenile Training Schools. Ibid.

[492] Tokyo Child Guidance Office. Ibid.

[493] Koban. Ibid.

[494] Tembusu Law. *Juvenile Crime in Singapore: Facts, Laws, and Examples Explained.* Ibid.

ในส่วนของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ หน่วยงาน National Police Cadet Corps (NPCC) จะทำหน้าที่ส่งเสริมวินัยและความรับผิดชอบให้แก่เด็กและเยาวชน[495] ศูนย์บริการครอบครัว (Family Service Centres) จะให้การช่วยเหลือด้านจิตใจและสนับสนุนผู้ปกครองที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน[496]

จากการศึกษาแนวคิดที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศดังตัวอย่าง อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดดังกล่าวประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่เป็นมาตรการอันมีขึ้นจากกระบวนการทางศาลเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือลงโทษเยาวชนผู้กระทำความผิดซ้ำ และส่วนที่เป็นมาตรการทางกฎหมาย เพื่อป้องกันปัจจัยและพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งแนวคิดที่ประกอบกันทั้ง 2 ส่วนนี้สะท้อนว่าการจะบรรลุเป้าหมายความสำเร็จในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้นั้น ไม่เพียงแต่จะมุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดซ้ำให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม โดยอาศัยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนและมาตรการทางกฎหมาย แต่ยังต้องมุ่งต่อการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดซ้ำกลับเข้าสู่วงจรของกระทำความผิดอีกครั้ง โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมปัจจัยและพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำไปพร้อมกันด้วย

สำหรับแนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ดังได้กล่าวมาแล้วว่าประเทศไทยยึดถือแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมที่มองว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่ถือเป็นอาชญากรรม แต่เป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน อันเกิดจากความเยาว์วัย ความไม่ถึงพร้อมซึ่งสำนึกแห่งการกระทำความผิด หรือถูกบังคับหรือถูกหลอกใช้ให้กระทำความผิด เด็กและเยาวชนจึงไม่ควรถูกดำเนินคดีและรับโทษทางอาญาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชนจึงไม่มุ่งต่อการลงโทษแต่มุ่งอบรมสั่งสอนเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม ดังเห็นได้จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่มุ่งเน้นการเบี่ยงเบนคดี การเบี่ยงเบนการลงโทษ การคุ้มครองสิทธิ และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นสำคัญยิ่งกว่าการลงโทษ

เมื่อพิจารณาการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยใช้มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายของประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าองค์รวมของมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายดังกล่าว มิได้มีเพียงมาตรการและกระบวนการที่กำหนดไว้ใน

---

[495] National Police Cadet Corps-Singpore. Ibid.

[496] Family Service Centre (FSC.). Ibid.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งมุ่งตรงต่อการแก้ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมการกระทำผิดต่อกฎหมายของเด็กและเยาวชนเท่านั้น ยังมีมาตรการและกระบวนการตามกฎหมายอื่น ซึ่งช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนด้วย อาทิเช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม โดยกำหนดให้จัดตั้งศูนย์เด็กและเยาวชนอำเภอ และสภาเด็กและเยาวชน เพื่อประสิทธิภาพในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งให้องค์กรเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน[497] พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ที่มุ่งส่งเสริมเด็กและเยาวชนในทุกระดับให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนแสดงออกโดยสอดคล้องกับระดับความรู้ความสามารถที่พัฒนาไปตามวัย[498] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข[499] รวมทั้งกำหนดให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีส่วนร่วมในการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา[500] เป็นต้น แต่หากพิจารณาจากวัฏจักรการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ย่อมไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ถือเป็นมาตรการและกระบวนการหลักในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่มีความเจาะจงยิ่งกว่ามาตรการและกระบวนการตามกฎหมายอื่น อย่างไรก็ตาม ไม่พบบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายทั้งสามฉบับนั้น

จากสภาพปัญหาของประเทศไทยที่มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดประเด็นคำถามต่อแนวคิดในทางทฤษฎีที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูเด็ก

---

[497] เหตุผลท้ายพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550

[498] เหตุผลท้ายพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

[499] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6

[500] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (6)

และเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม ว่าจะสามารถแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะการกระทำความผิดซ้ำที่มีลักษณะรุนแรง หรือที่มีลักษณะเป็นความผิดติดนิสัย เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เกี่ยวกับการดำเนินคดีแก่เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พบว่าไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำ อันจะนำไปสู่มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ แม้ในมาตรา 115 จะบัญญัติให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวถือว่าประวัติเกี่ยวกับจำเลยเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาด้วย[501] แต่หากประวัติของจำเลยเช่นว่านั้นเป็นประวัติการกระทำความผิดของจำเลยในอดีต[502] บทบัญญัตินี้ก็ไม่ชัดเจนว่าจะหมายความถึงประวัติการเคยถูกจับกุม การเคยรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา การเคยเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี การเคยเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟู หรือการเคยรับโทษมาแล้ว และมากระทำความผิดอีก ซึ่งอาจถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ และหากศาลจะรับฟังรายงานประวัติการกระทำความผิดของจำเลยในอดีต ในฐานะที่มิใช่ข้อเท็จจริงซึ่งเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกฟ้องให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 118 ซึ่งศาลจะต้องแจ้งข้อความตามรายงานประวัติการกระทำความผิดนั้นให้จำเลยทราบ เพื่อให้จำเลยใช้สิทธิแถลงคัดค้านและสืบพยานหักล้างข้อที่เป็นผลร้ายนั้น[503] ก็เป็นการรับฟังเพื่อให้โอกาสจำเลยโต้แย้งคัดค้านข้อที่เป็นผลร้าย[504] มิใช่การรับฟังในฐานะที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำ อันจะนำไปสู่การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่จะใช้แก่จำเลย เพราะเหตุที่จำเลยได้เคยกระทำความผิดมาแล้วและมากระทำความผิดซ้ำ นอกจากนั้น ในพระราชบัญญัตินี้ ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการและกระบวนการสำหรับจำเลยที่มีประวัติเคยกระทำความผิดมาก่อนและมากระทำความผิดซ้ำไว้อย่างชัดเจนด้วย ซึ่งทำให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิพากษา

---

[501] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 115 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวถือว่าประวัติ อายุ เพศ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของจำเลย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลย และของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาด้วย”

[502] สหรัฐ กิติ ศุภการ, คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, ครั้งที่พิมพ์ 2. (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2561), หน้า 277.

[503] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 118 บัญญัติว่า “การพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวจะรับฟังรายงานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงตามมาตรา ๑๑๕ ที่มิใช่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกฟ้องโดยไม่ต้องมีพยานบุคคลประกอบรายงานนั้นก็ได้ แต่ถ้าศาลจะรับฟังรายงานเช่นว่านั้นให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยแล้ว ให้ศาลแจ้งข้อความตามรายงานนั้นให้จำเลยทราบ ในกรณีเช่นว่านี้ จำเลยมีสิทธิที่จะแถลงคัดค้านและสืบพยานหักล้างได้”

[504] สหรัฐ กิติ ศุภการ, คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, หน้า 278.

หรือมีคำสั่งเพียงเท่าที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ อันเป็นมาตรการและกระบวนการที่ใช้เป็นการทั่วไปสำหรับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำ อันจะนำไปสู่มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ และความไม่ชัดเจนของการกำหนดให้ประวัติการกระทำความผิดในอดีตของจำเลยถือเป็นประเด็นที่ศาลต้องพิจารณาในฐานะที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำดังได้กล่าวมา สะท้อนว่าประเทศไทยยังไม่มีแนวคิดในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนด้วยมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ ในขณะที่หลายประเทศมีการพิจารณาประวัติการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนในฐานะที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อเป้าหมายในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสม ดังเช่นในประเทศออสเตรเลีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น[505] รวมถึงยังไม่มีแนวคิดลงโทษสำหรับการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ซึ่งหลายประเทศให้ความสำคัญ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ดังเช่นในประเทศแคนาดา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น[506] อนึ่ง การที่ยังไม่มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในกฎหมายไทยมิได้หมายความว่าแนวคิดในทางทฤษฎีที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษ โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม จะไม่สามารถแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้ เพียงแต่ประเทศไทยยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนด้วยมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะเท่านั้น

อาจกล่าวได้ว่าการที่ประเทศไทยยังไม่มีแนวคิดในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนด้วยมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 รวมตลอดถึงพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนอย่างเฉพาะเจาะจงเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงนโยบายในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนด้วยมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายของประเทศไทยที่ไม่ชัดเจนในภาพรวมด้วย ดังนั้น หากประเทศไทยจะทบทวนนโยบายเกี่ยวกับกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย

---

[505] อ้างถึงในหัวข้อ 4.2.3

[506] อ้างถึงในหัวข้อ 4.1.2.1

สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ อาจช่วยให้การแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไม่มากก็น้อย อนึ่ง มาตรการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ หากจะมีขึ้นเช่นว่านั้น อาจมิใช่การลงโทษทางอาญาแบบผู้ใหญ่เสมอไป แต่อาจเป็นมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งมุ่งเน้นไปยังกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูที่มีความพิเศษแตกต่างไปจากมาตรการทั่วไปที่ใช้สำหรับการกระทำความผิดครั้งแรกก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อรักษาจุดยืนของประเทศไทยที่ยึดถือแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม ซึ่งไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่มุ่งอบรมสั่งสอนเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคมไว้ **โดยจะทำการวิเคราะห์ใน 3 ประการ**

ประการที่ 1 **ความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในกฎหมายไทย** โดยที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปสู่มาตรการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ดังนั้น จึงไม่มีบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำและนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายที่รองรับมาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลด้วย ทั้งนี้ แม้จะมีการให้นิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหรือของหน่วยงานอื่นใด หรือในทางการศึกษาหรือการวิจัย แต่นิยามความหมายดังกล่าวก็ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย ตัวอย่างเช่น กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ให้นิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ว่าหมายถึงเด็กและเยาวชนที่ถูกปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนและถูกจับภายในรอบระยะเวลา 1 ปี 2 ปี และ 3 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมสถิติการกลับมากระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว[507] พัชรา สินลอยมา และคณะ ได้ให้นิยามความหมายของเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ว่าหมายถึงบุคคลที่อายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งเคยกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือสังคม และเคยถูกลงโทษโดยคำพิพากษาของศาลมาแล้ว หรือมีคดีความอยู่ในกระบวนการยุติธรรม แต่เยาวชนไปกระทำความผิดใหม่ต่างกรรมต่างวาระกับคดีก่อนหน้า โดยอาจเป็นคดีในฐานความผิดเดิมหรือฐานความผิดใหม่ก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักใน

---

[507] ธีระ สินเดชารักษ์, "การพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด," (รายงานการวิจัย, สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2563), หน้า 7.

คุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม[508] เป็นต้น ซึ่งจากตัวอย่างดังกล่าว ไม่เพียงสะท้อนถึงความพยายามของหน่วยงานรัฐและหน่วยทางสังคม ในการให้นิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนตามเป้าประสงค์ของตน อันเนื่องมาจากกฎหมายมิได้บัญญัตินิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำไว้เป็นการเฉพาะ แต่ยังสะท้อนถึงการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้นิยามความหมายที่แตกต่างกันไปตามเป้าประสงค์ของผู้ให้นิยามความหมายด้วย ดังนั้น หากประเทศไทยจะทบทวนนโยบายในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ด้วยการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ การกำหนดนิยามความหมายและเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อกรอบของมาตรการและกระบวนการอันจะกำหนดขึ้น ทั้งนี้ ความเข้าใจในทางทฤษฎีเกี่ยวกับความหมายและเกณฑ์การกระทำความผิดซ้ำ ย่อมเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญในการกำหนดนิยามความหมายเช่นว่านั้น

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ความหมายและเกณฑ์การกำหนดความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในทฤษฎีทางอาชญาวิทยาไม่มีเป็นที่แน่ชัด[509] ในขณะที่ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่ตามทฤษฎีทางอาชญาวิทยามีความชัดเจน ว่าหมายความถึงการกระทำความผิดอาญาเพิ่มเติมขึ้นอีก ภายหลังจากผู้กระทำความผิดถูกจับกุมดำเนินคดีและถูกลงโทษแล้ว รวมถึงการกระทำละเมิดเงื่อนไขคุมประพฤติหรือพักการลงโทษด้วย โดยการกระทำความผิดซ้ำตั้งแต่ครั้งที่สองขึ้นไป อาจถือเป็นการกระทำความผิดติดนิสัยหรือถือเป็นประเภทของอาชญากรติดนิสัย[510] ที่ยากต่อการแก้ไขให้กลับคืนสู่สังคมปกติได้ อันก่อให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้นแก่สังคม[511] หรืออาจหมายความถึงการกระทำความผิดอาญาของบุคคล ซึ่งได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและได้รับโทษจำคุกมาแล้วระยะเวลาหนึ่งและได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมจนได้รับโอกาสคืนสู่สังคม แต่ไม่สามารถดำรงตนตามมาตรฐานของสังคมได้ จึงหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ[512] ทั้งนี้ อาจแบ่งประเภทของการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่ได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทเคยถูกจับกุม ประเภทเคยถูกฟ้องร้อง และประเภทเคยถูกต้องโทษ[513] อย่างไรก็ดี แม้ว่าความหมายและเกณฑ์การกำหนด

---

[508] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 1-6.

[509] KDOC (.gov), Juvenile Recidivism Defined, Ibid.

[510] ธีระ สินเดชารักษ์, การพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด, หน้า 9.

[511] นุชนาฏ มุกุระ (2554), อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน.

[512] เรื่องเดียวกัน, 10.

[513] สำนักงานกิจการยุติธรรม, โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ, หน้า 7.

ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนจะไม่แน่ชัดเช่นเดียวกับในผู้ใหญ่ แต่โดยหลักการพื้นฐานแล้ว การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ย่อมหมายความถึงการกระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้งเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ทั้งนี้ เกณฑ์การกำหนดความหมายและประเภทของการกระทำความผิดซ้ำในผู้ใหญ่ ไม่อาจนำมาปรับใช้กับเด็กและเยาวชนได้ เนื่องจากแนวคิดพื้นฐานทางอาชญาวิทยาแตกต่างกัน

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐที่แปรนโยบายสู่ทางปฏิบัติ ได้ให้คำจำกัดความการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ว่าหมายถึงเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมในคดีที่มิใช่คดีอายัด[514] ภายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรม โดยกำหนดประเภทของเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำ ว่าคือเด็กและเยาวชนทุกรายที่เข้าสู่กระบวนการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและเสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรมแล้วในปีงบประมาณต่างๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท คือ

(1) ประเภทที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม โดยเป็นเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาให้ได้รับการฝึกอบรมและได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม

(2) ประเภทที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาตรา 86 ในชั้นสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน[515]

(3) ประเภทที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม โดยเป็นเด็กและเยาวชนที่ศาลใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 วรรคสอง ที่ศาลให้ควบคุมตัวในศูนย์ฝึกและอบรมและศาลมีคำสั่งยุติคดีตามมาตรา 133 แล้ว[516]

---

[514] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา มาตรา 142 และหนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2546 เรื่องแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา

[515] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 กำหนดให้ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตัวเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ ซึ่งหากพนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการตามแผนนั้นทันที

[516] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 132 วรรคสอง กำหนดให้ในกรณีศาลเห็นว่าไม่สมควรใช้วิธีการปล่อยตัวชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายหรือตามที่ศาลเห็นสมควร มาตรา 133 กำหนดว่า เมื่อจำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา 132 แล้ว ให้ศาลยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษา

(4) ประเภทที่ศาลใช้มาตรการแทนการพิพากษาตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง ที่ไม่มีการควบคุมตัว[517]

(5) ประเภทที่ศาลใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 วรรคสอง ที่ถูกควบคุมตัวในสถานแรกรับ ซึ่งศาลมีคำสั่งยุติคดีตามมาตรา 133 แล้ว

(6) ประเภทอื่นๆ โดยเป็นเด็กและเยาวชนที่ได้รับมาตรการต่างๆ เช่น เข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90[518] การถูกคุมประพฤติ ยกฟ้อง ชำระค่าปรับ หรือว่ากล่าวตักเตือน เป็นต้น[519]

อาจกล่าวได้ว่า คำจำกัดความการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนตามแนวทางของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายความถึงเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมในคดีที่มิใช่คดีอายัด ภายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ การได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม การที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี การได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมและคดียุติ การได้รับการปล่อยตัวโดยมาตรการแทนการพิพากษาและคดียุติ และการได้รับการปล่อยตัวจากมาตรการอื่น ภายในรอบระยะเวลา 1 ปี 2 ปี และ 3 ปี ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ Barnes และ Boutwell ที่อธิบายว่า ในการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จะต้องพิจารณาจากสิ่งที่สะท้อนถึงความถี่ของการกระทำความผิด[520] และสอดคล้องกับผลการศึกษาเกณฑ์ชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในหัวข้อ 4.2.1.2 ที่พบว่าเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จะประกอบด้วยการกระทำความผิดครั้งใหม่ จำนวนครั้งของการ

---

[517] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 132 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษาหรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้วศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวแล้วมอบตัวจำเลยให้บุคคลดังกล่าวโดยไม่มีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

[518] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 กำหนดว่า เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร และศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตัวเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควรหากนำวิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนนั้น ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว

[519] กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, รายงานสถิติการกระทำความผิดซ้ำ. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2568 จาก https://www.djop.go.th/Repeat-offender-statistics-report

[520] Barnes J. C. และ Brian B. Boutwell, "A Demonstration of the Generalizability of Twin-based Research on Antisocial Behavior," **Behavior genetics**. Ibid.

กระทำความผิดก่อนหน้าการกระทำความผิดครั้งใหม่ และความถี่ของการกระทำความผิดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม แม้การให้คำจำกัดความการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางสถิติและไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย แต่ได้สะท้อนถึงความพยายามของหน่วยงานรัฐในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เนื่องจากข้อมูลทางสถิติจะนำไปสู่แผนการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติอันอยู่ในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงาน ดังเห็นได้จากแผนปฏิบัติราชการรายปี พ.ศ. 2566 ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในเรื่องการพิทักษ์คุ้มครองเด็ก เยาวชน และผู้เยาว์ในกระบวนการยุติธรรมให้เป็นมาตรฐานสากล ซึ่งมีเป้าหมายในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการป้องกัน แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู สามารถกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยมีค่าเป้าหมายของตัวชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำหลังพ้นโทษ 1 ปี ไม่เกินร้อยละ 14 เป็นต้น[521]

ประการที่ 2 **เกณฑ์ชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในกฎหมายไทย** ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จึงไม่มีบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ และไม่มีเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน อันจะนำไปสู่มาตรการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ซึ่งหากประเทศไทยจะทบทวนนโยบายในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนด้วยการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ เกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำควรมีความชัดเจน โดยอาจกำหนดจากความถี่ของการกระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้งในประเภทและลักษณะความผิดภายในระยะเวลาหลังจากได้รับการปล่อยตัว ทั้งนี้ ความถี่ของการกระทำความผิดอาญาดังกล่าว อาจศึกษาต้นแบบจากแนวทางของประเทศฝรั่งเศสที่กำหนดให้การกระทำความผิดตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป หรือแนวทางของประเทศอังกฤษที่กำหนดให้การกระทำความผิดตั้งแต่ครั้งที่ 3 ขึ้นไป เด็กและเยาวชนอาจได้รับมาตรการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก เป็นต้น สำหรับช่วงเวลาของการกระทำความผิดครั้งใหม่ อาจกำหนดให้อยู่ภายในระยะเวลา 1 ปี หรือ 2 ปี หรือ 3 ปี ภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวตามแนวทางของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและ

---

[521] กองยุธศาสตร์และแผนงาน กลุ่มนโยบายและยุธศาสตร์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, แผนปฏิบัติราชการรายปี พ.ศ. 2566 ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 27

เยาวชนก็ได้ ซึ่งจะหมายความถึงการได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม การที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี การได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมและคดียุติ การได้รับการปล่อยตัวโดยมาตรการแทนการพิพากษาและคดียุติ และการได้รับการปล่อยตัวจากมาตรการอื่น ในส่วนของประเภทการกระทำความผิดหรือฐานความผิดนั้น อาจศึกษาเทียบเคียงเฉพาะจากฐานความผิดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ซึ่งบังคับใช้กับการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่ก็ได้ เนื่องจากการกระทำความผิดซ้ำในประเภทหรือฐานความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายมุ่งประสงค์ต่อการป้องกันสังคมและผู้เสียหายจากการกระทำที่อาจเกิดขึ้นอีก อันได้แก่ประเภทหรือฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ และมาตรา 284 ความผิดต่อชีวิต ตามมาตรา 288 มาตรา 289 และมาตรา 290 ความผิดต่อร่างกาย ตามมาตรา 297 และมาตรา 298 และความผิดต่อเสรีภาพ ตามมาตรา 313[522] ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถิติเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการกระทำความผิดซ้ำครั้งแรกของปีที่ 1 ภายหลังการปล่อยตัวที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศในปีงบประมาณ 2564 ร้อยละ 0.9 ปีงบประมาณ 2565 ร้อยละ 1.3 และปีงบประมาณ 2566 ร้อยละ 1.8 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายในปีงบประมาณ 2564 ร้อยละ 3.7 ปีงบประมาณ 2565 ร้อยละ 8.0 และปีงบประมาณ 2566 ร้อยละ 11.1[523] และสอดคล้องกับคำอธิบายของ Barnes และ Boutwell ที่อธิบายว่า ในการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จะต้องพิจารณาจากสิ่งที่สะท้อนถึงความถี่และความรุนแรงของการกระทำความผิดประกอบกัน[524]

---

[522] เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 คือ เนื่องจากผู้กระทำความผิดบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง เช่น การข่มขืนกระทำชำเรา การกระทำความผิดทางเพศกับเด็ก การฆาตกรรม การทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย การทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส รวมทั้งการนำตัวบุคคลไปเรียกค่าไถ่ เมื่อจำคุกจนพ้นโทษและได้รับการปล่อยตัวสู่สังคมแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีการติดตามจากเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบ้าง แต่ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายและไม่มีประสิทธิผลในการป้องกันการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ผู้กระทำความผิดเหล่านี้ส่วนหนึ่งยังมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดในรูปแบบเดียวกันหรือรูปแบบใกล้เคียงกันซ้ำอีก จึงสมควรมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดดังกล่าว โดยการกำหนดให้มีมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ และมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ เพื่อป้องกันสังคมและผู้เสียหายจากการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นอีก และเพื่อส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องคำสั่งดังกล่าวอย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้, หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 66 ก วันที่ 25 ตุลาคม 2565, 21

[523] กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, รายงานสถิติการกระทำความผิดซ้ำ. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2568 จาก https://www.djop.go.th/Repeat-offender-statistics-report

[524] Barnes J. C. และ Brian B. Boutwell, "A Demonstration of the Generalizability of Twin-based Research on Antisocial Behavior," **Behavior genetics**. Ibid.

ประการที่ 3 **แนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในกฎหมายไทย** โดยที่การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีลักษณะที่รุนแรงขึ้นหรือที่เป็นความผิดติดนิสัยมากขึ้น แต่ด้วยเหตุที่มาตรการและกระบวนการในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนบัญญัติไว้ จึงอาจส่งผลให้การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำด้วยมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายของประเทศไทยขาดประสิทธิผล เนื่องจากมาตรการและกระบวนการในพระราชบัญญัติทั้งสองมีลักษณะเป็นการทั่วไปและใช้กับเด็กและเยาวชนทุกราย มิได้มีมาตรการและกระบวนการเฉพาะสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำที่แตกต่างไปจากมาตรการและกระบวนการทั่วไป ทั้งนี้ ในบางประเทศได้กำหนดมาตรการสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไว้อย่างชัดเจน เช่นในประเทศฝรั่งเศส หรือในหลายประเทศกำหนดให้อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาล เช่นในประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศอเมริกา และประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น

นโยบายด้านเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

1. ความสอดคล้องของนโยบายในระดับสากล

นโยบายด้านเด็กและเยาวชนในระดับสากลนั้น อาจเห็นได้จากบริบทของกฎหมายในแต่ละประเทศ ซึ่งมุ่งคุ้มครอง สนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและระบบกฎหมายของประเทศตน โดยสอดคล้องกับหลักการสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ในการให้การคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนและการไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ หลักการสำคัญดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับสากล ดังเห็นได้จากจำนวนภาคีสมาชิกของอนุสัญญาที่มีมากถึง 196 ประเทศจากทั่วโลก[525] ในประเทศยุโรปและอเมริกา อาทิ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี ประเทศสวีเดน ประเทศแคนาดา รวมถึงประเทศสหรัฐอเมริกาที่มิได้เป็นภาคีสมาชิกของ CRC ต่างมีนโยบายพื้นฐานด้านเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับหลักการสำคัญของ CRC โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพและเป็นพลเมืองดีของสังคม ขณะที่ประเทศในเอเชีย อาทิ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ รวมทั้งประเทศไทย ก็มีนโยบายด้านเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับหลักการสำคัญของ CRC ด้วย อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการกระทำความผิดทางอาญาและการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่เพิ่มมากขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ไม่เพียงสะท้อนถึงการไม่บรรลุเป้าหมายของ

---

[525] สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.unicef.org

นโยบายที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองดีของสังคม แต่ยังรวมถึงประสิทธิผลของกฎหมายที่ใช้ขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวด้วย แม้ว่าโดยหลักการทั่วไปของกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน จะมุ่งให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในด้านต่างๆ อาทิ ด้านการเลี้ยงดูเอาใจใส่ของครอบครัว ด้านการให้การศึกษาและอาชีพ ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย ด้านการควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ด้านการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ด้านการให้การช่วยเหลือและสงเคราะห์ และด้านการป้องกันการกระทำความผิดแล้วก็ตาม ดังนั้น การพัฒนานโยบายด้านเด็กและเยาวชนและกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของการทำให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองดีของสังคม จึงเป็นสิ่งที่ประเทศส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ

สำหรับนโยบายด้านเด็กและเยาวชนของประเทศไทยในระดับสากลนั้น อาจเห็นได้จากบริบทของกฎหมายภายในหลายฉบับในหลายระดับ ซึ่งมุ่งคุ้มครอง ป้องกัน สนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับช่วงวัยตามบริบทของสังคมไทยและระบบกฎหมายของประเทศไทย รวมทั้งการเข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) และการรับรองพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จำนวน 3 ฉบับ อันได้แก่ พิธีสารเลือกรับเรื่องการขายเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocal to the CRC on sale of children, child prostitution and child pornography) พิธีสารเลือกรับเรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ (Optional Protocal to the CRC on the involvempent of children in armed conflicts) และพิธีสารเลือกรับเรื่องกระบวนการติดต่อร้องเรียน (Optional Protocal to the CRC on a communications procedure) ตลอดจนการเข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disability) และอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็กด้วย[526] อันทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีในการนำข้อตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวไปกำหนดในนโยบายระดับชาติด้านเด็กและเยาวชนและในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ซึ่งแสดงถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการให้การคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับสากล ทั้งนี้ โดยมีแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติเป็นกรอบแนวทางเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

---

[526] คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (ผนวกรวมแผนปฏิบัติการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564), 23-24

2. การตอบสนองนโยบายด้านเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

นโยบายด้านเด็กและเยาวชนเป็นนโยบายสาธาณะของรัฐ (Public Policy)[527] ที่ต้องอาศัยกลไกของกฎหมายในการขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น เป้าหมายเชิงนโยบายของรัฐจึงสะท้อนผ่านเหตุผลในการตรากฎหมาย บทบัญญัติอันมีแนวคิดและทฤษฎีอยู่เบื้องหลัง และโครงสร้างของกฎหมายที่กำหนดกรอบการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ[528] อย่างไรก็ตาม นโยบายด้านเด็กและเยาวชน ย่อมพัฒนาไปตามบริบททางสังคมของรัฐและของสากลโลก ซึ่งส่งผลให้กฎหมายที่ใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายมีการพัฒนาตามไปด้วย

ในทศวรรษที่ผ่านมา นโยบายด้านเด็กและเยาวชนของประเทศไทยได้สะท้อนผ่านแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 และแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งจัดทำขึ้นตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 มีเป้าหมายหลักให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพ ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่ดี มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์[529] ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทย ในขณะที่แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนบนพื้นฐานของกฎหมาย พันธกรณีระหว่างประเทศ และแผนที่เกี่ยวข้อง[530] ซึ่งแสดงถึงพัฒนาการของนโยบายด้านเด็กและเยาวชนที่ปรับไปตามบริบทของสังคมไทยและสังคมโลก

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ในบางตัวชี้วัดยังไม่บรรลุผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ แนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นของความรุนแรงในครอบครัว แนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ เช่น การใช้สารเสพติด การสูบบุหรี่

---

[527] นโยบายสาธารณะ หมายถึงแนวทางหรือมาตรการที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐกำหนดขึ้น โดยมีเจตนาเพื่อแก้ไขปัญหา, วรเดช จันทรศร, ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ, ครั้งที่พิมพ์ 8. (กรุงเทพฯ: พริกหวานการฟฟิค, 2565), หน้า 16.

[528] การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ให้ความสนใจเกี่ยวกับความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้, เรื่องเดียวกัน.

[529] “พลเมืองสร้างสรรค์ หมายถึง ประชาชนที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตระหนักถึงสิทธิ บทบาท และความรับผิดชอบในหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ อาทิ มีความเสียสละ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความตื่นตัวต่อปัญหาสังคมหรือปัญหาของชาติ รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และมีส่วนร่วมในการพัฒนาของสังคมได้อย่างสร้างสรรค์”, เรื่องเดียวกัน, 7.

[530] เรื่องเดียวกัน, ก.

ดื่มสุรา การไม่ออกกำลังกาย การติดเกม และความเครียด เป็นต้น[531] ในขณะที่แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ได้ประเมินสถานการณ์เด็กและเยาวชนและแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งได้แก่

(1) สถานการณ์ความแตกต่างของคุณลักษณะตามเจเนอเรชั่น (Generation) ที่พบว่าเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันส่งผลต่อวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของคนทุกเจเนอเรชั่น

(2) สถานการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมือง ที่พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ

(3) สถานการณ์เสี่ยงด้านพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ที่พบว่าเด็กและเยาวชนในชุมชนเมืองและท้องถิ่นที่กำลังเติบโตเป็นเมืองใหญ่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ได้แก่ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ปัญหายาเสพติด คุณธรรมจริยธรรมลดลง ใช้เวลาว่างเชิงสร้างสรรค์ลดลง และก่ออาชญากรรม เป็นต้น

(4) สถานการณ์ด้านการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ที่พบว่ายังไม่มีกลไกรับผิดชอบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนและมีเอกภาพ ภาคส่วนของสังคมมีความตระหนักแต่ไม่เข้าใจความหมายและขอบเขตของการมีส่วนร่วม โอกาสในการมีส่วนร่วมขาดความเท่าเทียมและโอกาสในระดับนโยบายมีจำกัด ความอ่อนด้อยประสบการณ์ของเด็กและเยาวชน และทัศนคติของผู้ใหญ่เรื่องบทบาทของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา

(5) สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ ที่พบว่า

ก) เด็กและเยาวชนเร่ร่อน จากปัญหาครอบครัวแตกแยก ถูกทารุณกรรม หารายได้ช่วยเหลือครอบครัว และหนีตามเพื่อนมาเร่ร่อน มีความเสี่ยงสูงต่อปัญหายาเสพติด การขายบริการทางเพศ และอาชญากรรม

ข) เด็กและเยาวชนที่เป็นบุตรของแรงงานต่างชาติ ต้องเผชิญกับการขาดโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม และการเป็นแรงงานเด็ก

ค) เด็กและเยาวชนกำพร้าและถูกทอดทิ้งตามโรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็กและที่สาธารณะ ขาดโอกาสทางการศึกษา และขาดความรักความเอาใจใส่เป็นพิเศษเพื่อให้สามารถปรับตัวกับสังคมได้

ง) เด็กและเยาวชนที่ถูกบังคับใช้แรงงานในสถานประกอบการที่มีลักษณะซ่อนเร้น ไม่สามารถเข้าถึงระบบการคุ้มครองของกฎหมายและบริการทางสังคม

---

[531] เรื่องเดียวกัน, 2.

จ) เด็กและเยาวชนที่ถูกบังคับให้ค้าประเวณี รวมถึงที่ทำงานในสถานบริการ ขาดความช่วยเหลือด้านสุขภาพและจิตใจ ขาดโอกาสทางการศึกษา ขาดกลไกทางสังคมและชุมชนในการให้กำลังใจ เพื่อฟื้นฟูจิตใจ ปลูกจิตสำนึกให้รักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการฝึกฝนอาชีพให้มีงานทำ

ฉ) เด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติด ต้องการการฟื้นฟูสภาพร่างกาย สมอง การเยียวยาจิตใจ และคืนความมั่นใจในการกลับสู่สังคมและชุมชน

ช) เด็กและเยาวชนที่ยากจนเป็นพิเศษหรือที่ครอบครัวมีรายได้รวมต่อปีไม่เกิน 20,000 บาท เด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลหรือถิ่นทุรกันดาร ต้องเผชิญกับขาดโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพ[532]

จากข้อมูลการประเมินสถานการณ์เด็กและเยาวชนในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ข้างต้น ไม่เพียงสะท้อนถึงปัญหาการดำเนินงานตามนโยบายด้านเด็กและเยาวชนของประเทศไทยซึ่งยังไม่อาจบรรลุผลลัพธ์ที่ประสงค์เท่านั้น แต่สถานการณ์ดังกล่าวยังอาจเป็นสาเหตุของการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชนได้อีกด้วย อันสอดคล้องกับผลการศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชน ว่าอาจเกิดขึ้นได้จากสภาพครอบครัว การเลี้ยงดู การคบเพื่อน พฤติกรรมเลียนแบบ การศึกษา การทำงาน การใช้ยาเสพติด หรือการติดอบายมุข นอกจากนั้นข้อมูลดังกล่าวยังสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายและประสิทธิผลของกฎหมายในการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะหรือสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดทางอาญาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นประเด็นที่ท้าทายต่อการทบทวนมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายในปัจจุบัน เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการขจัดปัจจัยอันอาจเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด อย่างไรก็ดี การจะบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายของนโยบายด้านเด็กและเยาวชนโดยอาศัยกลไกของกฎหมาย ย่อมไม่อาจอาศัยเพียงการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพของกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง หากแต่ต้องอาศัยกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนด้วย ดังต่อไปนี้

(1) **กฎหมายพื้นฐานระดับชาติว่าด้วยการคุ้มครองและพัฒนาเด็ก** ได้แก่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งประกันสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค การไม่เลือกปฏิบัติ ตลอดจนแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่ต้องให้ความคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา การพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน การสงเคราะห์และจัดสวัสดิการ เป็นต้น

(2) **กฎหมายว่า**ด้วย**สถานะของบุคคล** ได้แก่

---

[532] เรื่องเดียวกัน, 15-19.

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ซึ่งอำนวยความเป็นธรรมแก่การแจ้งเกิด การออกสูติบัตร การออกหนังสือรับรองการเกิด การออกเอกสารแสดงตนแก่เด็กเร่ร่อน เด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือถูกทอดทิ้ง การจัดทำทะเบียนราษฎรสำหรับคนไร้สัญชาติ เป็นต้น

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ซึ่งให้สถานะที่อยู่อาศัยในประเทศไทยแก่ผู้เกิดในประเทศไทยได้สัญชาติไทย การเกิดของบุคคลที่เกิดจากบิดาสัญชาติไทยที่มิได้สมรสกับมารดาหรือมิได้จดทะเบียนรับรองบุตร เป็นต้น

(3) **กฎหมายอาญาและ**กฎหมาย**แพ่งและพาณิชย์** ได้แก่

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) และ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2550 ซึ่งเพิ่มโทษผู้กระทำต่อเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 13-15 ปี

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดเกณฑ์อายุที่ต้องรับผิดทางอาญาของเด็กที่ 10 ปี อายุ 10-15 ปี ไม่ต้องรับโทษแต่ให้ว่ากล่าวตักเตือนหรือให้ส่งไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกอบรม และอายุ 15-18 ปี ถ้าจะลงโทษให้ลดโทษลงกึ่งหนึ่งของอัตราโทษปกติ

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2558 กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการค้าหรือทำให้แพร่หลายซึ่งวัตถุหรือสิ่งลามกที่เป็นสื่อลามกอนาจารเด็กเป็นความผิดที่ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้น รวมทั้งให้การครอบครองและส่งต่อซึ่งสื่อลามกอนาจารเด็กเป็นความผิด

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับการสอบปากคำและสืบพยานเด็ก (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับการจัดล่ามการสืบพยานหญิงในคดีทางเพศ การใช้หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2551 คุ้มครองสวัสดิภาพหญิงและเด็กในครอบครัว สิทธิการเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายและสิทธิในอำนาจปกครองบุตร

(4) **กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและพัฒนา** ได้แก่

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายเชิงพัฒนาที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างรอบด้าน โดยกำหนดแนวทางและวิธีการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมตามหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก ด้วยการให้องค์กรปกครองท้องถิ่นและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการจดทะเบียนรับรองการเกิด การบริการพื้นฐานด้านสุขภาพ การศึกษา การพัฒนา และการคุ้มครอง รวมถึงการมีมาตรการพิเศษสำหรับเด็กพิการ เป็นต้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งให้ความคุ้มครองเด็กโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและการไม่เลือกปฏิบัติที่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ด้วยการกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลทั่วไปมีหน้าที่ให้การคุ้มครองเด็กอย่างเหมาะสม ไม่ละเลย ทอดทิ้ง ทารุณ หรือแสวงประโยชน์จากเด็ก ให้การสงเคราะห์ที่เหมาะสมโดยบุคคลหรือองค์กร ส่งเสริมความประพฤติและจัดหาทรัพยากรเพื่อคุ้มครองเด็ก เป็นต้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ซึ่งมุ่งคุ้มครองให้การตั้งครรภ์แทนต้องกระทำในคู่สมรสที่เป็นคนไทยและสมรสตามกฎหมายไทย กรณีคนไทยสมรสกับคนต่างชาติต้องสมรสชอบด้วยกฎหมายมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ห้ามซื้อขายไข่ อสุจิ หรือตัวอ่อนอย่างเด็ดขาด หญิงที่ได้รับตั้งครรภ์แทนต้องมีอายุระหว่าง 20-40 ปี และต้องเป็นสายเลือดเดียวกันกับคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและเคยมีบุตรมาแล้ว โดยรับตั้งครรภ์แทนได้ไม่เกิน 2 ครั้ง เป็นต้น

พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ซึ่งมุ่งคุ้มครองให้วัยรุ่นมีสิทธิตัดสินใจด้วยตนเอง ได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ ได้รับการอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้รับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว ได้รับสวัสดิการสังคมอย่างเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เป็นต้น

พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งกำหนดแนวทางการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ด้วยระเบียบข้อบังคับและวิธีปฏิบัติในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่ต้องยื่นคำร้องทดลองเลี้ยงดูไม่น้อยกว่า 6 เดือน รวมทั้งการพิจารณาคดีและการอ่านคำสั่งศาลจะต้องกระทำในทางลับและห้ามโฆษณาเผยแพร่ เป็นต้น

พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ซึ่งมุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพนักเรียนนักศึกษาที่พักอาศัยในหอพักให้ได้รับความปลอดภัยและได้เรียนหนังสือ ในฐานะที่หอพักเป็นสถานที่ที่เอื้อต่อการศึกษาและพักอาศัย โดยเน้นถึงการปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัย สุขอนามัย การให้บริการและการจัดการดูแลเอาใจใส่ผู้อยู่อาศัย และโดยแยกประเภทหอพักหญิงและหอพักชายออกจากกัน เป็นต้น

พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2558 ซึ่งมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนโดยเฉพาะเด็ก เยาวชน และครอบครัวมีทักษะในการรู้เท่าทันสื่อ เฝ้าระวังสื่อที่ไม่ปลอดภัยและไม่สร้างสรรค์ และสามารถใช้สื่อในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งให้การคุ้มครองผู้ถูกกระทำและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวยับยั้งการกระทำเพื่อรักษา

ความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้วยการกำหนดรูปแบบวิธีการและขั้นตอนที่ละเอียดอ่อนเป็นพิเศษในการแก้ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

พระราชบัญญัติป้องปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ซึ่งห้ามค้าเด็กและค้าประเวณีเด็ก ห้ามบุคคลใดๆ กระทำการในลักษณะโฆษณาหรือชักชวนให้มีการค้าประเวณีของตนเองหรือของผู้อื่น ห้ามบุคคลใดกระทำการเป็นธุระจัดหา ล่อลวง บังคับ ขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย หรือชักพาบุคคลใดเพื่อการค้าประเวณี เป็นต้น โดยกำหนดบทลงโทษทางอาญาตามอายุของเด็กเป็นสองช่วงอายุ คือช่วงอายุไม่เกิน 15 ปี และช่วงอายุระหว่าง 15-18 ปี รวมทั้งกำหนดโทษทางอาญาแก่บิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กที่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดลักษณะความผิดที่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะหญิงและเด็ก ด้วยการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด ให้การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหายอย่างเหมาะสม และให้การคุ้มครองแก่เด็ก สตรี และบุคคลจากการถูกแสวงประโยชน์ทางเพศ การค้าประเวณี การบังคับใช้แรงงาน บริการ หรือขอทาน บังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า เป็นต้น

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมุ่งต่อการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน โดยกำหนดให้การควบคุมหรือคุมขังต้องเป็นทางเลือกสุดท้าย ให้มีการลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชนแต่ละราย รวมทั้งให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟูในระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมหรือภายหลังการปล่อยตัว เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและกฎหมายด้านเด็กและเยาวชนกับต่างประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ พบว่ามีเป้าหมายต่อการพัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควบคู่ไปพร้อมกับการลงโทษบุคคลใดที่กระทำการละเมิดหรือกระทำการอันมิชอบซึ่งเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ พระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน ค.ศ. 1993 กำหนดเด็กและเยาวชนที่ต้องได้รับการดูแลหรือการปกป้องในลักษณะการคุ้มครองสวัสดิการนั้นมีรายละเอียดที่แตกต่างบางประการจากกฎหมายไทยซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับวัตถุประสงค์ของกฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนของไทยในหลายประการ ได้แก่

ประการแรก กำหนดกลุ่มเด็กและเยาวชนที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลหรือการคุ้มครอง หากเข้าเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (1) เด็กหรือเยาวชนไม่มีพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (2) ด็กหรือเยาวชนถูกบิดามารดาหรือผู้ปกครองละทิ้ง และแม้จะสอบถามแล้ว ก็ไม่สามารถพบบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

ได้ และไม่มีบุคคลอื่นที่เหมาะสมที่เต็มใจหรือมีความสามารถที่จะดูแลหรือเป็นผู้ปกครองเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว (3) ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลของเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถหรือละเลยที่จะจัดหาอาหาร เสื้อผ้า ความช่วยเหลือทางการแพทย์ ที่พักอาศัย การดูแล หรือสิ่งจำเป็นอื่นๆ ในชีวิตให้แก่เด็กหรือเยาวชนอย่างเพียงพอ หรือไม่เหมาะสมหรือไม่สามารถหรือละเลยการดูแลและควบคุมเด็กหรือเยาวชนอย่างเหมาะสม และเด็กหรือเยาวชนนั้นกำลังเข้าสังคมไม่ดี หรือตกอยู่ในอันตรายทางศีลธรรม หรืออยู่นอกเหนือการควบคุม[533]

ประการที่สอง กำหนดเด็กหรือเยาวชนซึ่งเคยถูกหรือกำลังถูกหรือมีความเสี่ยงที่จะถูกปฏิบัติไม่ดีต่อตัวเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำโดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองของตน หรือ โดยบุคคลอื่นใดซึ่งพ่อแม่หรือผู้ปกครองของบุคคลดังกล่าว แม้จะทราบถึงการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมหรือความเสี่ยงดังกล่าว แต่ก็ไม่ได้ปกป้อง หรือไม่น่าจะปกป้องหรือไม่เต็มใจที่จะปกป้องเด็กหรือเยาวชนจากการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมดังกล่าว

ประการที่สาม เด็กและเยาวชนที่จำเป็นต้องได้รับการตรวจ สอบสวน หรือการรักษาเพื่อจุดประสงค์ในการฟื้นฟูหรือรักษาสุขภาพหรือพัฒนาการของเด็กหรือเยาวชน และผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนละเลยหรือปฏิเสธที่จะให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการตรวจ สอบสวน หรือการรักษาดังกล่าว

ประการที่สี่ เด็กหรือเยาวชนประพฤติตนในลักษณะที่เป็นหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นอันตรายต่อตนเองหรือบุคคลใดๆ และบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนไม่สามารถหรือไม่เต็มใจที่จะดำเนินการที่จำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว หรือมาตรการแก้ไขที่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลดำเนินการนั้นล้มเหลว

ประการที่ห้า เด็กหรือเยาวชนต้องทุกข์ทรมานหรือมีแนวโน้มที่จะได้รับอันตรายทางอารมณ์ เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนถูกหรือตกเป็นเหยื่อของการทารุณกรรมทางอารมณ์หรือทางจิตใจโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครอง หรือ บุคคลที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันกับเด็กหรือเยาวชนคนอื่นซึ่งได้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อว่าได้กระทำความผิดดังกล่าว และเด็กหรือเยาวชนนั้นดูเหมือนจะตกอยู่ในอันตรายจากการกระทำความผิดที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้สถานการณ์ที่เด็กหรือเยาวชนอาจถูกถือว่าตกเป็นเหยื่อของการทารุณกรรมทางอารมณ์หรือทางจิตใจโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองตามมาตรา 5 ได้แก่ (1) ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลทำให้เด็กหรือเยาวชนต้องทนทุกข์กับการกระทำอันเป็นการปฏิเสธหรือเหยียดหยามอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นอันตรายต่อความเป็นอยู่ที่ดีหรือความรู้สึกมีค่าในตนเองของเด็กหรือเยาวชน (2) ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลขู่ว่าจะทำร้ายร่างกาย ฆ่า หรือทอดทิ้งเด็กหรือเยาวชน หรือทำให้เด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนตกอยู่ใน

---

[533] Article 5, Children and Young Persons Act 1993 of Singapore.

สถานการณ์อันตรายใดๆ (3) ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลแยกเด็กหรือเยาวชนออกไปโดยปฏิเสธโอกาสที่เด็กหรือเยาวชนจะได้สื่อสารกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ (4) ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลจำกัดเด็กหรือเยาวชนไว้ในพื้นที่เล็กๆ เพื่อจุดประสงค์ในการอบรมสั่งสอนเด็กหรือเยาวชน (5) ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลมีอิทธิพลต่อเด็กหรือเยาวชนให้มีพฤติกรรมทำลายตนเอง ต่อต้านสังคม ก่ออาชญากรรม เบี่ยงเบน หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ[534]

(5) **กฎหมายด้านแรงงาน** ได้แก่

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดการใช้แรงงานเด็กไว้ในหมวด 4 ห้ามมิให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นลูกจ้าง กรณีจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นลูกจ้างให้แจ้งการจ้างและการสิ้นสุดการจ้างต่อพนักงานตรวจแรงงาน จัดให้มีเวลาพักวันหนึ่งไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมงติดต่อกันหลังจากทำงานมาแล้วไม่เกิน 4 ชั่วโมง ห้ามทำงานในเวลาระหว่าง 22.00-06.00 น. ห้ามทำงานล่วงเวลาหรือทำงานในวันหยุด งานที่อาจเป็นอันตราย ห้ามนายจ้างเรียกหรือรับหลักประกันเพื่อการใดๆ ห้ามจ่ายค่าจ้างของลูกจ้างเด็กให้แก่บุคคลอื่น และกำหนดให้มีสิทธิลาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการทำงาน เป็นต้น รวมตลอดถึงประกาศคณะกรรมการระดับชาติเพื่อขจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย เรื่อง ประเภทงานอันตรายสำหรับแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายของประเทศไทย พ.ศ. 2555 เพื่อกำหนดประเภทงานซึ่งโดยลักษณะของงาน หรือโดยสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีแนวโน้มจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย หรือศีลธรรมอันดีของเด็ก[535]

นอกจากข้อมูลการประเมินสถานการณ์เด็กและเยาวชนในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งสะท้อนถึงการไม่บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ในการดำเนินงานตามนโยบายด้านเด็กและเยาวชนของประเทศไทยในห้วงทศวรรษที่ผ่านมา อันอาจส่งผลเป็นสาเหตุของการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชนที่ท้าทายประสิทธิภาพของมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายซึ่งบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ในการขจัดปัจจัยซึ่งเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะหรือสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ไม่ว่าภาวะหรือสถานการณ์ที่เด็กและเยาวชนจะต้องเผชิญนั้นจะตกอยู่ภายใต้บริบทของกฎหมายใด ทั้งโดยกฎหมายพื้นฐานระดับชาติว่าด้วยการคุ้มครองและพัฒนาเด็ก กฎหมายว่าด้วยสถานะของบุคคล กฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและพัฒนา หรือกฎหมายด้านแรงงานแล้ว ข้อมูลจากนโยบายและแผนด้านการพัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ในด้านการพัฒนาเด็กและ

---

[534] Ibid.

[535] เรื่องเดียวกัน, 24-28.

เยาวชน ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ท้าทายเป้าหมายเชิงนโยบายที่จะส่งผลถึงการขจัดปัจจัยอันเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดด้วย โดยยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติฉบับนี้ อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งเน้นการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ด้วยการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้สอดรับกับทักษะในศตวรรษที่ 21 และอยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถที่เหมาะสมของเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น โดยเด็กวัยเรียน (อายุระหว่าง 5-14 ปี) จะเน้นคุณภาพการพัฒนาความรู้และทักษะชีวิต เพื่อโอกาสการทำงานและการสร้างความมั่นคงในชีวิต การวางรากฐานจริยธรรมและคุณธรรมเพื่อความอยู่ดีมีสุข เด็กวัยรุ่น (อายุระหว่าง 15-21 ปี) จะเน้นพัฒนาทักษะการทำงานและประสบการณ์การทำงานจริงเพื่อวางรากฐานความมั่นคงในชีวิตและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงและการก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และวัยแรงงาน (อายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป) จะเน้นพัฒนาทักษะและสมรรถนะเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตแรงงาน ส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัว ทั้งนี้ หากการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายเชิงนโยบายที่ตั้งไว้ ก็อาจลดปัจจัยอันเป็นสาเหตุการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชนได้ไม่มากก็น้อย

อย่างไรก็ดี การจะลดปัจจัยอันเป็นสาเหตุการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชน ย่อมไม่อาจอาศัยนโยบายและแผนระดับชาติในด้านของการพัฒนาได้เพียงด้านเดียว แต่ยังต้องอาศัยนโยบายและแผนระดับชาติในด้านของการควบคุมป้องกันสาเหตุของการกระทำความผิดเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนไปพร้อมกันด้วย ซึ่งประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (ASEAN) ได้กำหนดเป้าหมายเชิงนโยบายระดับชาติเพื่อการควบคุมป้องกันความรุนแรงต่อเด็ก อันเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนอาจเข้าสู่วงจรของกระทำความผิด ด้วยการกำหนดให้มีการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการภูมิภาคอาเซียนว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อเด็ก พ.ศ. 2559-2568 (ASEAN Regional Plan of Action on the Elimination of Violence against Children – ASEAN RPA on EVAC) ในด้านมาตรการทางกฎหมาย การดำเนินคดี และกระบวนการยุติธรรม โดยประกาศใช้และหรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบุอาชญากรรมออนไลน์ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรุนแรงของเด็ก มีบทบัญญัติเพื่อให้การคุ้มครองและประกันความปลอดภัยของเด็ก มีบทลงโทษที่เพียงพอแก่ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะกระทำความผิดจากสถานที่ใด ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และพัฒนามาตรการเชิงป้องกันความรุนแรงในโลกออนไลน์ นอกจากนั้น ประเทศไทยยังได้กำหนดเป้าหมายเชิงนโยบายระดับชาติเพื่อการควบคุมป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนอาจเข้าสู่วงจรของกระทำความผิด ด้วยการกำหนดให้มีการดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554-2559 ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการ

ป้องกัน ด้านการดำเนินคดี ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ ด้านการพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน และด้านการพัฒนาและบริหารข้อมูล โดยทุกภาคส่วนต้องจัดทำแผนปฏิบัติการในทุกระดับให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กำหนดเป้าหมายเชิงนโยบายระดับชาติเพื่อการควบคุมป้องกันการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนอาจเข้าสู่วงจรของกระทำความผิด ด้วยการกำหนดให้มีการดำเนินการตามนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย พ.ศ. 2558-2563 ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ด้านการช่วยเหลือและให้การคุ้มครองแรงงานเด็กจากการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรภาคีเครือข่าย และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการติดตามประเมินผล ตลอดจนกำหนดเป้าหมายเชิงนโยบายระดับชาติเพื่อการควบคุมป้องกันปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนอาจเข้าสู่วงจรของกระทำความผิด ด้วยการกำหนดให้มีการดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก พ.ศ. 2558-2564 ใน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันการกระทำความรุนแรง ด้านการคุ้มครอง ช่วยเหลือ เยียวยา และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาความรุนแรง และผู้กระทำความรุนแรง เพื่อให้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ด้านกฎหมาย ด้านกลไกระดับชาติ ระดับพื้นที่และการบริหารจัดการ ด้านการประสานงานและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ด้านการพัฒนาองค์ความรู้และการวิจัย และด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ อีกด้วย[536]

อนึ่ง แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ได้ชี้ถึงประเด็นท้าทายสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ใน 5 ปัจจัย ได้แก่

ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ที่พบว่าครอบครัวไทยมีความเปราะบางมากขึ้น ทัศนคติและพฤติกรรมของประชากรรุ่นเจเนเรชั่นวาย แซด และอัลฟ่ามีพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพและทางเพศเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็วส่งผลต่อการจัดบริการด้านการศึกษาและสวัสดิการของรัฐ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดส่งผลต่อตลาดแรงงานและการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน ความผันผวนรุนแรงของสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ และอุบัติภัยรูปแบบใหม่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่จำกัดและการขยายตัวของการก่อการร้ายที่ทวีความถี่และความรุนแรงในรูปแบบและวิธีการที่ซับซ้อนมากขึ้น

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่พบว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรในสังคมที่เปิดเสรีทางเศรษฐกิจในอาเซียนมากขึ้น

---

[536] เรื่องเดียวกัน, 28-30.

ปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย ที่พบว่ากลุ่มเด็กวัยเรียนมีปัญหาด้านความสามารถทางเชาว์ปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) วัยรุ่นมีปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร กลุ่มเยาวชนได้รับการพัฒนาทักษะแรงงานที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

ปัจจัยด้านคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมือง ที่พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรม เด็กและเยาวชนในชุมชนเมืองและท้องถิ่นมีพฤติกรรมเสี่ยง และ

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ที่พบว่ายังไม่มีระบบข้อมูลด้านเด็กและเยาวชนที่รองรับการวางแผนและดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง การบังคับใช้กฎหมายยังมีข้อจำกัด และการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนยังมีจำกัด[537] ซึ่งประเด็นท้าทายสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้ง 5 ปัจจัยดังกล่าว ล้วนเป็นมูลฐานอันอาจส่งผลให้เกิดเป็นสาเหตุของการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชนได้ทั้งสิ้น หากรัฐไม่สามารถรับมือและควบคุมปัจจัยดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิ

เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนของต่างประเทศและของประเทศไทยในภาพรวม

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดความรับผิดทางอาญาของเด็กเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) กรณีเด็กอายุไม่เกิน 12 ปีกระทำความผิดอาญา เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น[538] 2) กรณีเด็กอายุเกิน 12 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปีกระทำความผิดอาญา เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ให้ศาลมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป ถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้ ถ้าศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นแก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไปโดยมีเงื่อนไขก็ได้ หรือจะมีคำสั่งให้ส่งตัวไปยังโรงเรียน หรือสถานที่ฝึกอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็กตามระยะเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินกว่าเด็กนั้นมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์[539] 3) กรณีเด็กอายุเกิน 15 ปีแต่ไม่เกิน 18 ปีกระทำความผิดอาญา ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กนั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 ถ้าเห็นสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่

---

[537] เรื่องเดียวกัน, 31-32.

[538] มาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

[539] มาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง[540] ซึ่งการกำหนดความรับผิดทางอาญาของเด็กของประเทศไทยดังกล่าว นับว่าเป็นไปตามพันธกรณีและสอดคล้องกับหลักการสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989[541] ทั้งสอดคล้องกับหลักเจตจำนงอิสระของทฤษฎีอาชญาวิทยาด้วย

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยสอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามมาตรฐานสากล คือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)[542] ซึ่งเน้นความได้สัดส่วนของการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมกับสภาพแวดล้อมของผู้กระทำความผิดและความผิดที่ได้กระทำลงไป อย่างมีประสิทธิผล มีความยุติธรรม และมีมนุษยธรรม โดยกระบวนการยุติธรรมจะต้องคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในทุกขั้นตอน การลงโทษที่เหมาะสมและการจัดหาทางเลือกอื่นทดแทนในรูปแบบที่พ้นออกจากระบบและกลับคืนสู่สังคม[543] และสอดคล้องกับข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงโตเกียว (The Tokyo Rules)[544] ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดกระบวนการพิจารณา การจัดตั้งหน่วยงาน และสถาบันเป็นการเฉพาะแก่เด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาอย่างเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้ต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายหลักในส่วนของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย โดยมีหลักการสำคัญ คือ (1) กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีที่เด็กและเยาวชนต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา (2) กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมหลักด้วยการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาทั้งในเวลาก่อนฟ้องและหลังฟ้อง และมีอำนาจพิจารณาการเปลี่ยนโทษ[545] (3) กำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งเป็นบุคคลในชุมชนที่มีคุณสมบัติและผ่านการอบรมคัดเลือกจากคณะกรรมการตุลาการ (4) กำหนดกระบวนการสำหรับเด็ก

---

[540] มาตรา 75 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

[541] สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และ พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การขายเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ความเกี่ยวกันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ กระบวนการติดต่อร้องเรียน, (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2563), หน้า 58 ข้อ 37 (ก).

[542] มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน

[543] สุมนทิพย์ จิตสว่าง, "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน," วารสารกระบวนการยุติธรรม: 21-22.

[544] มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติเกี่ยวแก่มาตรการไม่ควบคุมตัว

[545] มาตรา 86 มาตรา 90 มาตรา 132 และมาตรา 142 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

และเยาวชนเป็นการเฉพาะในชั้นสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน การสืบเสาะข้อเท็จจริงของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การสั่งคดีและฟ้องคดีของพนักงานอัยการ

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เป็นกฎหมายหลักเชิงบูรณาการ ในส่วนของกระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู ตลอดจนสอดส่องติดตามภายหลังการปล่อยตัว

สำหรับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย โครงสร้างกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน องค์ประกอบหลักของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน จำแนกออกตามหน่วยงาน ได้แก่หน่วยงานสืบสวนสอบสวนและจับกุม สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อัยการ ศาลเยาวชนและครอบครัว และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เนื่องจากกระทำความผิดหรือเกี่ยวข้องกับเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กำหนดไว้ จะต้องเข้าสู่กระบวนการสืบสวนสอบสวน ซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ อัยการ และผู้เสียหาย โดยจะควบคุมตัวไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการประชุมของผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวและต้องแจ้งต่อศาลภายใน 24 ชั่วโมง เมื่อผลการสืบสวนสอบสวนไปสู่ชั้นพิจารณาของอัยการ อัยการอาจมีความเห็นให้ทำแผนฟื้นฟูหรือสั่งฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาและตัดสินคดีก็ได้ ทั้งนี้ เด็กหรือเยาวชนอาจถูกสั่งให้ฟื้นฟูบำบัดในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามแต่พฤติกรรมเป็นรายกรณี เด็กหรือเยาวชนบางรายอาจถูกศาลสั่งให้คุมประพฤติหรือรับสวัสดิการจากรัฐ ดังนั้น หน่วยงานกรมคุมประพฤติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงสาธารณสุขจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ด้วย[546]

อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน คือ

1) ศาลเยาวชนและครอบครัว อำนาจและหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้แก่ พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดี[547] กำกับการสืบสวนสอบสวนและแผนบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดของสถานแรกรับ และ กำกับการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน[548]

---

[546] วีนันท์กานต์ รุจิภักดิ์, นันท์รพัช ไชยอัครพงศ์, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และ มนต์ภัค พฤฒิถาวร, โครงการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นในการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, หน้า 2-3.

[547] มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[548] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-6.

2) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นสถานแรกรับและสถานบำบัดฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และมีอำนาจและหน้าที่[549] ได้แก่ (1) สืบเสาะและพินิจอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดและของพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย สิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาลหรือประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม (2) ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีหรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล (3) ดำเนินการและประสานงานร่วมกับหน่วยงานและองค์กรอื่นในการสงเคราะห์ แก้ไขและบำบัดฟื้นฟูในระหว่างที่ควบคุมหรือภายหลังปล่อยตัว ในการตรวจรักษาพยาบาลระหว่างการสอบสวน การพิจารณาคดี หรือการควบคุมตัวในสถานพินิจ และในการจัดการศึกษา การฝึกอบรม หรือการดูแลอบรมสั่งสอนเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในความควบคุม (4) สืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวในคดีครอบครัว[550] (5) ประมวลและรายงานข้อเท็จจริงและเสนอความเห็นต่อศาลในคดีครอบครัว[551] (6) ศึกษาค้นคว้าสาเหตุแห่งการกระทำของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดโดยทั่วไป วิธีป้องกันหรือทำให้การกระทำความผิดนั้นลดน้อยลง (7) ปฏิบัติตามคำสั่งศาลซึ่งสั่งตามกฎหมายอื่น (8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนด[552] 3) ศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน โดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานฝึกและอบรมตามที่ศาลมีคำสั่งหลังจากพิจารณาคดีความนั้นแล้ว โดยมีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553[553] และปฏิบัติตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กฎกระทรวง และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา[554]

การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 คดีเยาวชนและครอบครัว หมายความว่าคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาในคดีอาญาที่มี

---

[549] มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[550] มาตรา 152 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[551] มาตรา 167 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[552] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-4 ถึง 2-5.

[553] มาตรา 57 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[554] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-5 ถึง 2-6.

ข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง คดีครอบครัว คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ คดีที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยแยกพิจาณาเป็น 3 ประการ

ประการที่ 1 **การดำเนินการชั้นสืบสวน**

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2546 ดังนั้น ขั้นตอนในการสืบสวนสอบสวนจึงจะละเมิดมิได้ ได้แก่

1) การจับกุม โดยการจับกุมจะกระทำได้ต่อเมื่อมีหมายจับหรือคำสั่งศาล ยกเว้นความผิดซึ่งหน้า โดยห้ามมิให้ควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือมาตรการอื่นที่มีลักษณะจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่ได้รับคำสั่งศาล และต้องรีบแจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจในเขตอำนาจซึ่งเป็นพื้นที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ การจับกุมที่มีพ่อแม่ หรือผู้ปกครองปรากฏอยู่ด้วย เจ้าพนักงานต้องแจ้งสาเหตุการจับกุมให้ทราบ กรณีโทษแห่งการกระทำนั้นไม่เกิน 5 ปี เจ้าพนักงานจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปที่ทำการของเจ้าพนักงานได้ และเจ้าพนักงานต้องอนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนติดต่อพ่อแม่ หรือผู้ปกครองโดยไม่ชักช้า

2) การสืบสวนสอบสวน โดยการสืบสวนจะกระทำได้ต่อเมื่อมีพ่อแม่ หรือผู้ปกครองปรากฏอยู่ด้วย เมื่อเจ้าพนักงานได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้เจ้าพนักงานนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมง โดยไม่นับเวลาเดินทาง เจ้าพนักงานอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่พ่อแม่ หรือผู้ปกครองไปปกครองดูแลและสั่งให้นำตัวไปศาลภายใน 24 ชั่วโมงก็ได้ หากเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติการณ์น่าเชื่อถือ เมื่อเด็กหรือเยาวชนปรากฏตัวต่อหน้าศาล ศาลจะตรวจสอบว่าเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ การปฏิบัติของเจ้าพนักงานเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ ศาลอาจมีคำสั่งให้พ่อแม่ หรือผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยอาจให้มีการคุมประพฤติด้วยก็ได้ กรณีที่ศาลเห็นว่าพฤติการณ์มีความร้ายแรง ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจหรือสถานที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดก็ได้

3) การทำแผนบำบัดฟื้นฟู โดยการทำแผนบำบัดฟื้นฟูเป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา สำหรับการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนที่มีฐานความผิดไม่เกิน 5 ปี หรือฐานความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ หรือไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดมาก่อน หรือสำนึกในการกระทำความผิดก่อนฟ้องคดี โดยผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเพื่อเป็นการบรรเทาโทษแห่งคดี สั่งให้จัดทำแผนบำบัดฟื้นฟู[555] ด้วยการประชุมกลุ่มของผู้เกี่ยวข้องตามที่กฎหมาย

---

[555] ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ.ศ. 2554

กำหนดและโดยได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนรายนั้น ส่งแผนบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวให้อัยการให้ความเห็นชอบและรายงานต่อศาลทันที โดยศาลจะมีคำสั่งภายใน 30 วัน

ประการที่ 2 **การดำเนินการชั้นฟ้องคดีและพิจารณาคดี**

แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1) การฟ้องคดีและรายงานการสืบเสาะและพินิจ โดยการฟ้องคดีเป็นอำนาจของอัยการ โดยเจ้าพนักงานสอบสวนต้องเสนอรายงานข้อเท็จจริงจากการสืบเสาะและพินิจอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดและของพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย สิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด พร้อมรายงานความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่กระทำความผิดต่อศาล โดยเสนอความเห็นว่าควรลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ ผู้เสียหายจะฟ้องคดีเองไม่ได้ เว้นแต่โดยความเห็นชอบของผู้อำนวยการสถานพินิจ และ

2) การพิจารณาคดี ในการพิจารณาคดี เมื่อศาลได้รับฟ้องคดี อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว หรือจะให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในศาลนั้นเป็นเจ้าของสำนวนก็ได้ การพิจารณาคดีต้องกระทำในห้องพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะ โดยในการพิจารณาคดีทุกครั้งจะต้องมีบุคคลต่อไปนี้ร่วมด้วย ได้แก่ (1) จำเลย ที่ปรึกษากฎหมายและผู้ควบคุมตัว (2) พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง (3) พนักงานศาลและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (4) โจทก์และทนายความ (5) พยาน ผู้ชำนาญการพิเศษและล่าม (6) พนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นของสถานพินิจ และ (7) บุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรอนุญาต เมื่อพิจารณาคดีเรียบร้อยแล้ว ก่อนศาลนัดชี้ขาดตัดสินคดี ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะเรียกจำเลยไปสอบถามเป็นการเฉพาะตัว เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อหาและสาเหตุแห่งการกระทำความผิด บุคลิกลักษณะ ท่วงทีและวาจา เพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีอีกครั้ง จึงนัดหมายฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งคดี

ประการที่ 3 **การดำเนินการชั้นฝึกอบรมหรือบำบัดฟื้นฟู**

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมในสถานที่ซึ่งกฎหมายกำหนด การฝึกอบรมหรือการบำบัดฟื้นฟูของศูนย์ฝึกและอบรมจะต้องเป็นไปตามที่ศาลมีคำสั่งและตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก ได้แก่การดำเนินงานสถานแรกรับ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และหลักสูตรการฝึกอบรม แบ่งเป็น 3 ส่วน

1) การจำแนกเด็กหรือเยาวชน ดำเนินการจำแนกตามอายุ สภาพร่างกาย สภาพจิต วุฒิภาวะและประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับในอนาคต โดยพิจารณาจากรายงาน

ข้อเท็จจริงและความประสงค์ของเด็กหรือเยาวชน ตามปัจจัยดังนี้ (1) ผลการจำแนกตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กหรือเยาวชน (2) ความพร้อมและศักยภาพของเด็กหรือเยาวชน (3) พื้นฐานความรู้วิชาสามัญ และ (4) พื้นฐานความรู้และทักษะทางอาชีพ

2) การจัดหลักสูตรการบำบัดฟื้นฟู การศึกษา และการอาชีพ ดำเนินการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนเป็นรายไป โดยแบ่งหลักสูตรดังนี้ (1) ด้านการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์ ซึ่งมีทั้งในระดับพื้นฐาน ระดับเฉพาะด้าน และระดับพิเศษ (2) ด้านการจัดการศึกษา ซึ่งมีทั้งในวิชาสามัญและระดับวิชาชีพ

3) การรายงานผล ดำเนินการจัดทำรายงานผลการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนรายงานต่อศาล โดยความก้าวหน้าของการฝึกอบรมจะเป็นประโยชน์ต่อการเลื่อนชั้น ลาเยี่ยมบ้าน ลดวันฝึกอบรม และการพักการฝึกอบรม ทั้งนี้ คณะกรรมการสหวิชาชีพจะพิจารณาก่อนที่ผู้อำนวยการสถานพินิจจะรายงานต่อศาล[556]

สำหรับการดำเนินการภายหลังปล่อย การดำเนินการภายหลังปล่อยเป็นไปตามพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดให้สถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนต้องจัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชน[557]

จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะเชิงป้องกันของประเทศในเอเชีย ซึ่งได้ลงนามสัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 พบว่า

ประเทศญี่ปุ่น มีกระบวนการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดใน (Process for Juvenile Delinquents) โดยประเทศญี่ปุ่นแบ่งกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนออกเป็น 2 ส่วน คือกระบวนการก่อนถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด (Pre-delinquents, Juvenile children offenders) และกระบวนการเมื่อถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด (Juvenile Offenders) โดยกระบวนการก่อนถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดนั้น หากประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจพบเห็นสถานการณ์ที่เด็กอาจการกระทำความผิด ผู้ที่พบเห็นจะส่งรายงานไปยังศูนย์แนะนำเด็ก (Child Guidance Center) หรือศาลครอบครัว (Family Court) แล้วแต่กรณี เพื่อทำข้อตกลงกลับไปปรับปรุงตัวกับครอบครัวเดิมหรือบ้านเด็กสำหรับผู้กระทำความผิด (Juvenile Classification Home) หรือทำข้อตกลงไปปรับปรุงในโรงเรียนฝึกฟื้นฟู (Juvenile Training School) หรือทำข้อตกลงทัณฑ์บน (Probationary supervision) ส่วนกระบวนการเมื่อถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด

---

[556] พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์, การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม, หน้า 2-7 ถึง 2-11.

[557] ธีระ สินเดชารักษ์, "การพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด," (รายงานการวิจัย, สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2563), หน้า 9.

แล้วนั้น เด็กและเยาวชนจะถูกส่งไปยังศาลครอบครัว โดยอัยการจะมีส่วนในกระบวนการพิจารณาของศาล เพื่อส่งผู้กระทำความผิดไปยังสำนักงานคุมประพฤติหรือไปรับโทษจำคุกแล้วแต่กรณี[558] แนวทางดังกล่าวของประเทศญี่ปุ่นคล้ายกับของประเทศไทยในหลายส่วน แต่ที่น่าสนใจ คือส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลและรายงานการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งนับเป็นมาตรการเชิงป้องกันที่ดี อนึ่ง ประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายป้องกันกระทำความผิดซ้ำ (2017) โดยเน้นการวางแผนป้องกันกระทำความผิดซ้ำใน 7 ประเด็น คือ ความปลอดภัยของการจ้างงานและที่อยู่อาศัย การบริการสุขภาพและการแพทย์ การศึกษาและความร่วมมือของโรงเรียน คำแนะนำที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเป็นรายบุคคลตามลักษณะการกระทำความผิด กิจกรรมและความร่วมมือกับเอกชน ความร่วมมือกับเทศบาลท้องถิ่น และการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับองค์กร อย่างไรก็ดี กฎหมายฉบับนี้อาจไม่ครอบคลุมถึงการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เพราะโดยปกติประเทศญี่ปุ่นมักแยกกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ

ประเทศสิงคโปร์ มีการเรียกค่าปรับหรือค่าความเสียหายจากผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยมองว่าผู้ปกครองมีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ด้านมาตรการทางกฎหมาย หลักสำคัญคือการไม่คุมขัง แต่เลือกคุมประพฤติและบริการชุมชน ส่วนภายหลังจากบำบัดฟื้นฟูแล้ว เด็กและเยาวชนจะต้องมีส่วนร่วมเชิงบวกต่อสังคม ประเทศสิงคโปร์มีแนวทางป้องกันการกระทำความผิดซ้ำคล้ายในประเทศญี่ปุ่น โดยมีโปรแกรมสำหรับผู้กระทำความผิด 2 ส่วน คือ In Care และ After Care ภายใต้หลักการ 3 ประการ คือ หลักความเสี่ยง หลักความต้องการ และหลักการตอบสนอง ซึ่งจะทำให้ได้โปรแกรมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาผู้กระทำความผิด[559]อย่างไรก็ตาม แนวทางในส่วนนี้ อาจไม่ครอบคลุมถึงการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เนื่องจากแนวทางดังกล่าวใช้สำหรับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากผู้ใหญ่เป็นหลัก

จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะเชิงป้องกันของประเทศในอเมริกาและยุโรป ซึ่งได้ลงนามสัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989[560] พบว่า

ประเทศแคนาดา กำหนดความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน โดยถือเกณฑ์อายุขณะกระทำความผิด *(12-18 ปี)* ให้ได้รับการพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

---

[558] Ministry of Justice of Japan, **Ministry of Justice of Japan** 2021, pp. 39, 44.

[559] Keong, "Prevention Reoffending in Singapore," The 174th International Senior Seminar “Prevention of Reoffending and Fostering Social Inclusion: From Policy to Good Practice”, Akishima, Tokyo, Japan.

[560] ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศโซมาเลีย ไม่ลงนามสัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (พรรณรัตน์ เกรียงวัฒนา, สิทธิเด็กกับการกระทำความผิด (รายงานส่วนบุคคล หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย, วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2561).)

เท่านั้น กรณีการกระทำความผิดร้ายแรง (ฐานไม่เจตนาฆ่าแต่ทำร้ายผู้อื่นจนเสียชีวิต, ฐานพยายามฆ่า, ฐานฆ่าผู้อื่น, ฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อน, ฐานข่มขืนกระทำชำเราจนผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส) หากศาลพิจารณาพฤติการณ์ทั้งปวงแล้ว เห็นว่าวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไม่เพียงพอหรือไม่อาจแก้ไขและบำบัดฟื้นฟูได้ ศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษทางอาญา

ประเทศเยอรมนี ศาลคดีเด็กและเยาวชนจะใช้มาตรการลงโทษจำคุก เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า เด็กและเยาวชนนั้นมีแนวโน้มจะกระทำความผิดอีกหากไม่ถูกลงโทษ และการใช้มาตรการควบคุมหรือมาตรการทางวินัยไม่เพียงพอ หรือกรณีเป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรง (แต่ไม่นำโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นในกฎหมายอาญามาใช้บังคับกับเด็กและเยาวชน) และไม่มีการโอนคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดร้ายแรงไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา

ประเทศฝรั่งเศส โดยปกติกำหนดให้เด็กอายุไม่เกิน 13 ปี ไม่ต้องรับโทษทางอาญาในทุกกรณี เด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี อาจได้รับโทษทางอาญาในบางส่วนโดยให้ความสำคัญด้านการศึกษามากกว่าการควบคุมเพื่อลงโทษ กรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง เด็กและเยาวชนในแต่ละช่วงอายุอาจได้รับโทษตามบทกำหนดโทษที่รุนแรงต่างกัน ขึ้นอยู่กับความรู้สึกสำนึกในการกระทำความผิดเป็นสำคัญ และไม่มีการโอนคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดร้ายแรงไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา กรณีที่เยาวชนอายุระหว่าง 16-18 ปี กระทำความผิดซ้ำสองครั้งหรือมากกว่านั้น หรือกระทำความผิดร้ายแรง อาจถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก โดยไม่อาจนำความเป็นเยาวชนมาอ้างได้[561]

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศฝรั่งเศส ตั้งอยู่บนแนวคิดและสมมุติฐานว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาไม่มีเจตนาพร้อมสมบูรณ์ในการตั้งใจกระทำความผิดด้วยความคิดชั่วร้ายหรือโดยเจตนาทุจริตเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ กฎหมายจึงมุ่งคุ้มครองตัวเด็กและเยาวชน แม้เขาจะเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม ประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชน ค.ศ. 2021[562] ได้กำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนทางอาญา (d'instruction criminele) สำหรับเด็กและเยาวชนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยให้มีกระบวนการตรวจสอบปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิด ทั้งด้านศีลธรรม การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว พฤติกรรม และเหตุการณ์ที่เผชิญในอดีต เพื่อประกอบการพิจารณาหามาตรการที่เหมาะสมตามความจำเป็น โดยไม่ช้าเกินกว่าการป้องกันการกระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดนั้น นอกจากมาตรการตรวจสอบภูมิหลังและการควบคุมตรวจสอบพฤติกรรมของเด็กและ

---

[561] เรื่องเดียวกัน, 10-11.

[562] ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ถือเป็นเยาวชน เนื่องจากกฎหมายถือเอาบุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ

เยาวชนแล้ว ยังมีมาตรการที่ไม่ต้องมีการพินิจเยาวชนซ้ำอีกครั้ง (Mesure unique) โดยสามารถนำตัวเยาวชนซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการลงโทษหรือใช้มาตรการสำหรับเยาวชนได้ หากปรากฏข้อเท็จจริงหรือมีรายงานประกอบการพิจารณาต่อศาลว่าเยาวชนเคยได้รับการพินิจหรือเคยอยู่ใต้บังคับมาตรการเพื่อความปลอดภัยมาแล้ว หรือถูกจับดำเนินคดีย้อนหลังไม่เกิน 1 ปี อันเป็นมาตรการในการตรวจสอบพฤติกรรมร่วมกับมาตรการอื่นที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมคุณธรรม และป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายด้วย ในการนี้ กระบวนการพิจารณาจะใช้ระยะเวลาสั้นลง[563] โดยศาลสามารถนำเอารายงานการสืบเสาะ รายงานผลการคุมประพฤติในคดีที่เยาวชนได้กระทำความผิดอาญาในครั้งก่อนหน้านั้นและเยาวชนได้กลับมากระทำความผิดซ้ำภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา มาประกอบการพิจารณาโดยไม่ต้องมีการพินิจอีกครั้ง ทั้งนี้ เพื่อให้เยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมโดยเร็วที่สุด หรือเข้าสู่กระบวนการลงโทษในกรณีคดีความผิดอาญาที่เป็นอาชญากรรม อนึ่ง การกระทำความผิดทางอาญาของเยาวชนตามกฎหมายฝรั่งเศสแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ก) ความผิดที่มีโทษปรับ ซึ่งเป็นการกระทำความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือยกเลิกสิทธิบางประการ อาทิ การกระทำความเสียหายต่อทรัพย์สินเพียงเล็กน้อย การใช้ความรุนแรงเล็กน้อยไม่ว่าจะมีเจตนาหรือไม่ เช่น การทะเลาะวิวาทชกต่อย ซึ่งผู้เสียหายสามารถได้รับค่าชดเชยความเสียหายตามความร้ายแรงที่เกิดขึ้น รวมถึงความเสียหายทางจิตใจด้วย ข) ความผิดที่น้อยกว่าอาชญากรรม ซึ่งศาลตัดสินโทษปรับและ/หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ค) ความผิดอาชญากรรม ซึ่งเป็นความผิดร้ายแรงที่มีโทษสูงสุดคือจำคุก เช่น เจตนาฆ่าข่มขืน การล่วงละเมิดทางเพศ

นอกจากประเทศฝรั่งเศสจะมีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนที่เด่นชัดแล้ว ยังมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ค.ศ. 2007 ซึ่งเป็นกฎหมายด้านการจัดการในการป้องกันการกระทำความผิดของเยาวชนที่อยู่ในภาวะอันตรายและเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอีกด้วย โดยกฎหมายฉบับนี้กำหนดหมวดหมู่ของการป้องกันก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เนื้อหาของแต่ละหมวดหมู่ได้ถูกนำไปบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยมิได้ตรากฎหมายฉบับใหม่แยกต่างหากไว้เป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และขจัดปัญหาความซ้ำซ้อนของกฎหมาย ในบทบัญญัติทั่วไปของกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดให้มีข้อตกลงระหว่างรัฐ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองท้องถิ่น ในการจัดให้มีเงื่อนไขร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือ

---

[563] โดยกำหนดการพิจารณาและตัดสินภายใน 3 เดือน หลังจากศาลได้ทำการไต่สวนข้อเท็จจริง และจำกัดมิให้มีการกักขังก่อนการพิจารณาคดี ในกรณีที่เยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดและจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพินิจและฟื้นฟูพฤติกรรม กระบวนการดังกล่าวจะอยู่ในการกำกับดูแลของผู้พิพากษาเป็นระยะเวลา 6-9 เดือน ควบคู่กับกระบวนการควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ (Module) ในระหว่างพิจารณาคดี

กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในภารกิจเพื่อป้องกันสาธารณชนจากปัญหาสังคมและความทุกข์ยากในเขตเมืองที่มีความอ่อนไหวและในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อการต่อต้านของคนในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนถูกกีดกันออกจากสังคมและเพื่อแทรกแซงหรืออำนวยความสะดวกในการรวมกลุ่มหรือส่งเสริมทางสังคมของเยาวชนและครอบครัวในรูปแบบอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ ก) ดำเนินการเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลจากรัฐและการรวมกลุ่มทางสังคม ข) ดำเนินการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เยาวชนและครอบครัวที่มีปัญหา หรือมีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ค) ดำเนินการศึกษาสังคมของเยาวชน ง) ดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันการกระทำความผิด[564]

ประเทศอังกฤษ กระบวนพิจารณาคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศอังกฤษ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเฉพาะตัวบุคคล มุ่งต่อการลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำและเพิ่มปัจจัยในการป้องกันไม่ให้กระทำความผิด โดยกลุ่มสหวิชาชีพที่เรียกว่า Youth Offender Teams (YOTs) ทำหน้าที่กำหนดมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น หากเป็นการกระทำความผิดในสองครั้งแรก ศาลจะออกคำสั่งเตือน (Warning) ถ้าเยาวชนถูกฟ้องว่ากระทำความผิดเป็นครั้งที่สาม ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ฝึกอบรมที่เรียกว่า Referral Order โดยส่งเยาวชนที่กระทำความผิดไปยัง Young Offender Board เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำนั้น[565] แต่หากเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกในความผิดร้ายแรง The Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999 (YJCEA) กำหนดให้ศาลต้องส่งตัวเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กับ A Young Offender Panel ซึ่งเป็นคณะกรรมการใน YOTs ในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอีก

ประเทศนิวซีแลนด์ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศนิวซีแลนด์ มุ่งเน้นกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและป้องกันมิให้กระทำความผิดซ้ำ โดยอาศัยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเบี่ยงเบนคดีเป็นสำคัญ ในด้านของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กหรือเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลโปรแกรมการเบี่ยงเบนคดี ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปให้ Youth Aid ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตาม The Children, Young Persons and Their Families Act 1984 ภายใน 2 สัปดาห์ หลังจากพบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดย Youth Aid จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าควรดำเนินการอย่างไร เช่น การเตือน การเบี่ยงเบนคดี

---

[564] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์.

[565] ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา, กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 83-89.

หรือการดำเนินคดีในศาล ในส่วนของการกระทำความผิดซ้ำ Youth Aid จะพิจารณาว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดติดนิสัยหรือไม่ อนึ่ง การเตือน (Warnings) ใช้สำหรับการกระทำความผิดครั้งแรกและเป็นความผิดไม่ร้ายแรง[566]

ประเทศสหรัฐอเมริกา กระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแม้จะไม่ได้ลงนามสัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 แต่มีพื้นฐานจากกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศอังกฤษ โดยมีหลักการว่าเด็กไม่มีความสามารถที่จะแสดงเจตนากระทำความผิดอาญาและยังไม่เข้าใจถึงผลกระทบจากการกระทำ ทฤษฎี Parens Patriae เป็นทฤษฎีที่ส่งผลสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมุ่งให้การอบรม ป้องกัน และการฝึกให้สามารถตัดสินใจหรือหลีกเลี่ยงปัญหา โดยให้ความสำคัญในความต้องการของแต่ละรายยิ่งกว่าสนใจในพฤติกรรมการกระทำความผิด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเด็กไม่มีความจำเป็นต้องเข้าใจหรือรับรู้การควบคุมการกระทำของตนเอง ศาลจำเป็นต้องกระทำหน้าที่ในฐานะผู้ปกครองที่จะตัดสินใจว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน โดยศาลจะปฏิเสธการใช้รูปแบบการลงโทษแบบคดีผู้ใหญ่ แต่ให้ความสำคัญกับการดูแลสวัสดิการ อนึ่ง แม้ประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีหลายมลรัฐและแต่ละมลรัฐต่างมีกฎหมายเฉพาะของตนเอง แต่หลักการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (Rehabilitation) ก็เป็นหลักการพื้นฐานของกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ในส่วนของการกระทำความผิดซ้ำ ตัวอย่างในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย การเบี่ยงเบนคดีจะถูกนำใช้กับการกระทำความผิดครั้งแรกและเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง โดยการเลือกใช้กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งศาลจะต้องพิจารณาถึงประวัติการกระทำความผิดและความสำเร็จของการได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนหน้านี้[567]

มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเปรียบเทียบของต่างประเทศและของประเทศไทย

การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำจากการวิจัยนี้ มีผลการศึกษาที่ประกอบด้วยการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ ดังนี้

---

[566] เรื่องเดียวกัน, 108-116.

[567] เรื่องเดียวกัน, 92-105.

1. มาตรการป้องกันการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

โดยทั่วไปแล้ว เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดเสมอ ด้วยเหตุผลทางวุฒิภาวะ การขาดการยับยั้งชั่งใจ ความไม่สมบูรณ์ของระบบการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น ในภาวะและช่วงวัยดังกล่าว นอกจากจะต้องมีการยับยั้งการกระทำความผิดแล้ว ยังต้องมีการควบคุมมิให้มีการส่งเสริมสนับสนุน หรือใช้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดด้วย เพราะหากไม่มีกระบวนการดังกล่าว ย่อมทำให้โอกาสในการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้นได้สูง จนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าว หากมีมาตรการควบคุมและกำกับดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงจากตัวเด็กเอง และมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อลงโทษผู้ใช้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิด อาจเป็นกลไกหนึ่งซึ่งช่วยยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำก่อนที่เด็กและเยาวชนจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการตัดวงจรการกระทำความผิดก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อันสอดคล้องกับแนวทางริยาร์ด ค.ศ. 1990 ซึ่งเน้นนโยบายในการป้องกันก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น[568] แยกพิจารณาเป็น 2 ประการ

ประการที่ 1 มาตรการควบคุมและกำกับดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดจากตัวเด็กเอง

โดยที่พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นผลสืบเนื่องมาจากสาเหตุทางสังคม ดังนั้น มาตรการในการควบคุมและกำกับดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จึงมุ่งให้ความคุ้มครองแก่เด็ก รวมทั้งเยาวชน[569] ซึ่งคือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส[570] โดยห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ซึ่งมีโทษทางอาญาแก่ผู้นั้น[571] อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ยังมิใช่การกระทำความผิดทางอาญา แต่เป็นเพียงการประพฤติตนไม่สมควรหรือประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อ

---

[568] แนวทางริยาร์ด เป็นแนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันการกระทำความผิดของเยาวชน ซึ่งกำหนดแนวทางในการหลีกเลี่ยงการนำเยาวชนไปสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, อโนทัย ศรีดาวเรือง, การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา **97** วรรคสอง, หน้า 16.

[569] อ้างถึงในหัวข้อ 4.1.7.1 การกำหนดความหมายของเด็กที่เสี่ยวต่อการกระทำความผิด

[570] มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

[571] มาตรา 26 (3) และมาตรา 26 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหายเท่านั้น[572] ดังนั้น แม้เด็กหรือเยาวชนจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดด้วยตนเอง โดยไม่มีผู้ใดกระทำการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เด็กหรือเยาวชนนั้นก็อาจได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่พบเห็นหรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็น และเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ด้วยวิธีการส่งเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูหรือวิธีการอื่นที่เหมาะสม แล้วแต่กรณี[573] ซึ่งมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้ จะช่วยยับยั้งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดจากตัวเด็กเอง เพื่อตัดโอกาสในการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำ อันนับเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำ

มีข้อสังเกตว่า แม้ในบริบทของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จะไม่ปรากฏบทบัญญัติที่ระบุถึงการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอย่างชัดเจน แต่ในกฎหมายลำดับรองบางฉบับซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัตินี้ มีการบัญญัติถึงการป้องกันการกระทำผิดซ้ำไว้อย่างชัดเจน คือ ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ต้องรับโทษทางอาญา พ.ศ. 2555 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 47 โดยในข้อ 9 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณากำหนดแนวทางคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยให้เด็กมีโอกาสอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วยเป็นอันดับแรก หรือบุคคลอื่นใดที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไปปกครองดูแล ทั้งนี้ สามารถวางข้อกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ประพฤติเสียหาย หรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด ดังนี้ ” ซึ่งสะท้อนว่าวิธีการดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แต่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ต้องรับโทษทางอาญา มีความมุ่งหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และแม้ว่าจะไม่พบบทบัญญัติที่ระบุถึงการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอย่างชัดเจนในกฎหมายลำดับรองฉบับอื่นใด ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัตินี้อีก แต่วิธีการดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 47 ก็สะท้อนว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีความมุ่งหมายต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำด้วย นอกจากความมุ่งหมายให้การคุ้มครองในด้านอื่น

---

[572] มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

[573] มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

อย่างไรก็ตาม มาตรการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อควบคุมและกำกับดูแลพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ไม่ว่าพฤติกรรมนั้นจะมาจากผู้อื่นหรือจากตัวของเด็กหรือเยาวชนนั้นเอง ดังได้กล่าวมา จะมีส่วนใดที่สอดคล้องกับมาตรการในการควบคุมปัจจัยทางสังคมอันอาจเป็นสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในต่างประเทศด้วยหรือไม่ อาจศึกษาได้จากมาตรการในประเทศต่อไปนี้

ประเทศแคนาดา ในรัฐ Ontario มีกฎหมาย “CYFSA” ซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่สวัสดิการเด็กและเยาวชนเข้าแทรกแซงและดำเนินการตามกฎหมาย หากเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด[574]

ประเทศเยอรมนี มีกฎหมาย “Youth Protection Act” ซึ่งใช้ควบคุมป้องกันเด็กและเยาวชนจากสื่อที่มีความเสี่ยงต่อพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม อาทิ ภาพยนตร์และเกมที่มีเนื้อหารุนแรงหรือไม่เหมาะสมตามอายุและช่วงวัย การควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาสูบให้แก่เยาวชน และการจำกัดระเบียบเวลาที่เยาวชนสามารถอยู่ในพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น[575]

ประเทศฝรั่งเศส มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ค.ศ. 2007 ซึ่งให้การคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เยาวชนและครอบครัวที่มีปัญหาหรือมีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมทางสังคม อันเป็นภาวะอันตรายที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยกำหนดหมวดหมู่ของการป้องกันก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งในบทบัญญัติทั่วไปกำหนดให้มีข้อตกลงระหว่างรัฐ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองท้องถิ่น ในการจัดให้มีเงื่อนไขร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในภารกิจเพื่อการป้องกันสาธารณชนจากปัญหาสังคม ความทุกข์ยากในเขตเมืองที่มีความอ่อนไหว และในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อการต่อต้านของคนในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนถูกกีดกันออกจากสังคม และเพื่อดำเนินการแทรกแซงหรืออำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลจากรัฐ ดำเนินการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เยาวชนและครอบครัวที่มีปัญหาหรือมีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมทางสังคม รวมถึงดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันการกระทำความผิด[576]

ประเทศอังกฤษ มีมาตรการ “ASBOs” ซึ่งใช้สำหรับเยาวชนที่แสดงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือก่อความรำคาญแก่ชุมชน[577] และมีทีมงาน “Youth

---

[574] CYFSA (2017), Article 74, Article 125, Article 136, Ibid.

[575] Germany-National Policies Platform-European Union, Ibid.

[576] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 146-147.

[577] Antisocial behavior orders (ASBOs)., Ibid.

Offending Teams (YOYs)” ซึ่งเป็นทีมผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานร่วมกับเด็กและครอบครัวเพื่อป้องกันปัญหาทางอาญา[578]

ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมาย “Juvenile Act” ซึ่งใช้ควบคุมพฤติกรรมหรือสภาพแวดล้อมที่มีแนวโน้มจะทำให้เด็กก่ออาชญากรรมหรือฝ่าฝืนกฎหมายหรือมีลักษณะที่จะกระทำความผิดอาญาในอนาคต เช่น การมีพฤติกรรมต่อต้านหรือไม่อยู่ในความควบคุมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การไม่มีที่อยู่อาศัยโดยไม่มีสาเหตุสมควร หรือการคบหากับผู้ที่อาจชักนำไปในทางผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจชักนำไปในทางเสียหาย หากมีผู้พบเห็น อาจร้องขอต่อศาลครอบครัวให้ทำการสืบสวนข้อเท็จจริง หรือมีคำสั่งใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพก็ได้[579] รวมทั้งมีสถานีตำรวจย่อยในชุมชน (Koban System) ซึ่งช่วยสังเกตและให้คำแนะนำแก่เยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้วย[580]

ประเทศสิงคโปร์ มีหน่วยงาน “NPCC” และ “Family Service Centres” ซึ่งส่งเสริมวินัย ความรับผิดชอบ และช่วยเหลือด้านจิตใจแก่เด็กและเยาวชน[581]

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีกฎหมาย “Juvenile Delinquency Prevention Law”[582] ซึ่งมุ่งป้องกันพฤติกรรมอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิด เช่น การหลีกเลี่ยงการใช้สื่อที่ไม่เหมาะสม และมีศูนย์ฟื้นฟูสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย (Community-Based Rehabilitation)[583]

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในหลายมลรัฐมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำโรงเรียนเพื่อช่วยสังเกตและแทรกแซงเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด (School Resource Officers หรือ SROs)[584]

จากมาตรการในการควบคุมปัจจัยทางสังคมที่อาจเป็นสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนของต่างประเทศดังกล่าว เห็นได้ว่าบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่มีส่วนซึ่งสอดคล้องชัดเจนกับมาตรการของต่างประเทศ คือ การให้พนักงานเจ้าหน้าที่

---

[578] Youth offending team-GOV.UK., Ibid.

[579] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 136-137.

[580] Koban., Ibid.

[581] Family Service Centre (FSC.), Ibid.

[582] Juvenile Delinquency Prevention Law (2021)., Ibid.

[583] Ibid.

[584] Who are school resource officers, and what do they do for school safety?, Ibid.

ตามหมวด 3[585] และหมวด 4[586] มีอำนาจเข้าแทรกแซงและดำเนินการตามกฎหมาย หากพบเห็นหรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็นเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด สำหรับความสอดคล้องในส่วนอื่นยังไม่มีความชัดเจน

อนึ่ง แม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายหลักในการควบคุมและกำกับดูแลพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน แต่พระราชบัญญัตินี้ยังมีข้อบกพร่องซึ่งควรได้รับการทบทวน ในประเด็นปัญหาการปะปนกันของพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 กับการกระทำความผิดไปแล้วตามกฎหมายอื่น ดังได้กล่าวไว้ในหัวข้อ “แนวคิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้แก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในประเทศไทย”[587] ซึ่งกฎหมายมิได้แยกแยะเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดออกจากเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้วให้ชัดเจน อันส่งผลให้เกิดการลักลั่นและทับซ้อนกันของการดำเนินการทางคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 แก่เด็กที่กระทำความผิดไปแล้วตามกฎหมายอื่นกับวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เนื่องจากอาศัยอำนาจตามกฎหมายต่างฉบับกัน ดังนั้น หากมีการพิจารณาทบทวนบทบัญญัติเกี่ยวกับเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 โดยไม่รวมถึงเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว ย่อมจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี ประสิทธิผลของมาตรการในการควบคุมและกำกับดูแลพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำก่อนที่เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดอาญานั้นไม่อาจอาศัยมาตรการควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดได้เพียงด้านเดียว หากยังต้องการมาตรการด้านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดหรือการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้นด้วย เพราะหากอาศัยมาตรการเชิงควบคุมเพียงด้านเดียว อาจไม่เพียงพอต่อการป้องกันการกระทำความผิดหรือการกระทำความผิดซ้ำได้ ดังนั้นในหลายประเทศจึงมีมาตรการในการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมควบคู่ไปกับมาตรการควบคุมพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดด้วย ดังเช่นมาตรการด้านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมในประเทศต่อไปนี้

---

[585] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 3 การสงเคราะห์เด็ก

[586] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 4 การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

[587] อ้างถึงในหัวข้อ 4.1.7 แนวคิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้แก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในประเทศไทย

ประเทศแคนาดา ในรัฐ Alberta มีกฎหมาย “Child and Youth Welfare Act” ที่เน้นการให้คำปรึกษาและบริการฟื้นฟู เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงแก่เด็กหรือเยาวชนและครอบครัว มี “Restorative Programs” ที่สนับสนุนทางสังคมและชุมชน เช่น การบำบัดในศูนย์เยาวชนและโปรแกรมอาชีพ มีหน่วยงาน “Memtal Health and Addiction Services” สำหรับเด็กที่มีความเสี่ยงจากปัจจัยทางสุขภาพจิตหรือการใช้สารเสพติด[588] มีโปรแกรมให้ความรู้กฎหมายและผลกระทบจากการกระทำความผิด (Crime Prevention Education) มีบริการแนะนำส่วนบุคคล เพื่อให้นักจิตวิทยาให้คำปรึกษาปัญหาด้านพฤติกรรมหรือการเรียน มีการทำงานร่วมกับชุมชน เช่น โครงการชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Community Crime Prevention Programs) เพื่อเบี่ยงเบนพฤติกรรมจากการกระทำความผิด การฝึกอาชีพและทักษะ (Skills Training Programs) เพื่อพัฒนาตนเองและสร้างเส้นทางอาชีพที่มั่นคง และมีหน่วยงานให้บริการแก่ผู้ปกครอง เพื่อช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน นอกจากนั้น องค์กรไม่แสวงหากำไรจะให้การช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้วย อาทิ การจัดโปรแกรมแนะนำส่วนตัว (Individualized Mentorship Program) เพื่อให้คำแนะนำและช่วยสร้างทักษะการตัดสินใจ โครงการบำบัดครอบครัว (Family Therepy Program) เพื่อแก้ไขปัญหาในครอบครัวที่อาจเป็นปัจจัยเสี่ยง เช่น การบำบัดความสัมพันธ์หรือการจัดการความเครียดในครอบครัว และศูนย์ฟื้นฟูชุมชน เพื่อให้บริการด้านปัญหาพฤติกรรม เช่น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับความโกรธ สุขภาพจิต หรือการใช้สารเสพติด เป็นต้น[589]

ประเทศเยอรมนี มีกฎหมาย “Child and Youth Welfare Act (KJHG)” ที่สนับสนุนเด็กและเยาวชนด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิต การเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคม การช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบปัญหา และการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยง[590] นอกจากนั้น ยังมีมาตรการเชิงรุกในโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน (Preventive Programs in Schools)[591] อาทิ การให้ความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในผลกระทบอันเกิดจากการกระทำความผิด โปรแกรมสร้างจิตสำนึกและป้องกันความรุนแรง การให้คำปรึกษา รวมทั้งการทำงานร่วมกับชุมชน เช่น โครงการชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรม การมีส่วนร่วมของครอบครัวกับชุมชน เป็นต้น

ประเทศฝรั่งเศส กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ค.ศ. 2007 ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนถูกกีดกันออกจากสังคม กำหนดให้มีการแทรกแซงหรือ

---

[588] Government of Alberta, Ibid.

[589] ผู้วิจัย, สรุปจากภาพรวมของ CYFSA , อ้างถึงในหัวข้อ 4.1.7

[590] Germany-National Policies Platform-European Union, Ibid.

[591] Ibid.

อำนวยความสะดวกในการรวมกลุ่มหรือส่งเสริมทางสังคมแก่เยาวชนและครอบครัว อันได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลจากรัฐและการรวมกลุ่มทางสังคม การดำเนินการศึกษาสังคมของเยาวชน และการดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันการกระทำความผิด รวมถึงมีพระราชกฤษฎีกาที่กำหนดขั้นตอนการดำเนินการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองเด็กและเยาวชน ค.ศ. 2007 เพื่อให้เยาวชนได้รับการศึกษาอบรมความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเยาวชนเอง ทั้งในส่วนของการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอีกด้วย[592]

ประเทศอังกฤษ มีโปรแกรม “Early Intervention Programs” ซึ่งมุ่งเน้นช่วยเหลือครอบครัวที่มีเด็กเสี่ยงต่อการกระทำความผิด[593]

ประเทศญี่ปุ่น มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนสำหรับผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง (Juvenile Training Schools) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาตนเองและทักษะชีวิต[594] มีศูนย์แนะนำเด็กทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน (Child Guidance Centers) เพื่อการแก้ไขพฤติกรรม[595]

ประเทศสิงคโปร์ มีศูนย์บริการครอบครัว (Family Service Centres) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือด้านจิตใจและสนับสนุนผู้ปกครองที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน[596]

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีระบบจัดการศึกษาเพื่อป้องกันอาชญากรรมในเยาวชนเป็นการเฉพาะ (Crime Prevention Education) ซึ่งใช้ส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรมในระบบการศึกษา[597]

ประเทศออสเตรเลีย มี “School-Based Programs” ตามยุทธศาสตร์ของแต่ละแคว้น เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนสำหรับเยาวชนที่มีปัญหาพฤติกรรม[598] รวมทั้งมี “Community Partnerships” ที่หน่วยงานรัฐจะทำงานร่วมกับองค์กรชุมชนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและฝึกอาชีพ[599]

ประเทศนิวซีแลนด์ มี “Youth Justice Services Programs” ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ในการป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อ

---

[592] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, "การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา," วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์: 146-147.

[593] Early Intervention Programs, UK Parliament., Ibid.

[594] The Ministry of Justice: Juvenile Training Schools., Ibid.

[595] Tokyo Child Guidance Office., Ibid.

[596] Family Service Centre (FSC.)., Ibid.

[597] Juvenile Delinquency Prevention Law (2021)., Ibid.

[598] School-Based Apprenticeships and Traineeships: Policy., Ibid.

[599] Community Partnership Program., Ibid.

การกระทำความผิดตามแนวทางกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences หรือ FGC)[600]

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในหลายมลรัฐมีโปรแกรมส่งเสริมความสามารถของเด็กและเยาวชนแทนการใช้เวลาว่างในทางที่ผิด (Community-Based Programs)[601]

จากมาตรการด้านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำของต่างประเทศดังกล่าว เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรการของประเทศไทยในการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำ พบว่าประเทศยังไม่มีกฎหมายที่มุ่งตรงต่อการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมเช่นว่านั้นอย่างชัดเจน แม้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักเพียงฉบับเดียวของประเทศไทยที่บัญญัติถึงการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยตรง จะมีบทบัญญัติสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด แต่ก็กำหนดไว้เพียงให้เด็กหรือเยาวชนนั้นได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามมาตรา 44 วรรคหนึ่ง กล่าวคืออาจส่งเด็กหรือเยาวชนนั้นเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู แล้วแต่กรณี[602] หรือได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา 44 วรรคสอง กล่าวคืออาจส่งเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือมอบตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นแก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับไปปกครอง

---

[600] Youth Justice Services., Ibid.

[601] Who are school resource officers, and what do they do for school safety?, Ibid.

[602] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 44 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ พบเห็นหรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ให้สอบถามเด็กและดำเนินการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก รวมทั้งสภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความเป็นอยู่ การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก และถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก โดยวิธีส่งเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ก็ให้เสนอประวัติพร้อมความเห็นไปยังปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อให้พิจารณาสั่งให้ใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก”

ดูแล โดยวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กหรือเยาวชนนั้นมีความประพฤติเสียหาย หรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิด[603] อันเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะควบคุมยิ่งกว่าการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำ และแม้ในพระราชบัญญัตินี้ จะกำหนดการส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนนักศึกษาไว้ในหมวด 7 แต่ขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติตามความในหมวดนี้ ก็จำกัดไว้สำหรับเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาเท่านั้น มิได้ครอบคลุมถึงเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาด้วย ซึ่งเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาอาจมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำได้เสมอ ดังในมาตรา 63 ที่กำหนดให้โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนนักศึกษา[604] นอกจากนั้นบทบัญญัติตามหมวด 7 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ยังมีลักษณะเป็นการควบคุมเชิงวินัยยิ่งกว่าการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาด้วย ดังในมาตรา 65 ที่กำหนดให้นักเรียนนักศึกษาผู้ใดที่ฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษา อาจถูกพนักงาน

---

[603] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 44 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ เห็นว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๓ แต่ถ้าเห็นว่ายังไม่สมควรส่งตัวเด็กไปยังสถานที่แรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ก็ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ยินยอมรับเด็กไปปกครองดูแล โดยอาจแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามมาตรา ๔๘ หรือไม่ก็ได้ และเมื่อได้ปรึกษาหารือร่วมกับผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับเด็กไปปกครองดูแลแล้ว อาจจะวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กมีความประพฤติเสียหาย หรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับเด็กไปปกครองดูแลต้องปฏิบัติตามข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

(๑) ระมัดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่อันจะจูงใจให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร

(๒) ระมัดระวังมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือไปกับผู้ปกครอง

(๓) ระมัดระวังมิให้เด็กคบหาสมาคมกับบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสีย

(๔) ระมัดระวังมิให้เด็กกระทำการอันใดอันเป็นเหตุให้เด็กประพฤติเสียหาย

(๕) จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญา และความสนใจของเด็ก

(๖) จัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของเด็ก

(๗) จัดให้เด็กกระทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม”

[604] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 63 บัญญัติว่า “โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

เจ้าหน้าที่นำตัวไปมอบให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่ออบรมสั่งสอนหรือลงโทษได้[605]

ด้วยช่องว่างของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่ยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในด้านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำเช่นเดียวกับมาตรการของหลายประเทศ จึงควรทบทวนให้มีมาตรการด้านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพิ่มเติมจากมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพที่มีกำหนดไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ อันจะช่วยให้เกิดวงจรการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดที่รอบด้าน ครอบคลุมทั้งการป้องกันยับยั้ง ไม่ว่าจากตัวเด็กเองและจากผู้อื่น เพื่อตัดโอกาสในการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำ และการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อให้เกิดทัศนคติในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำ ทั้งยังจะทำให้ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กว้างขวางและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

อนึ่ง ในพระราชบัญญัติอื่น อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 รวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้น ยังไม่พบมาตรการในการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนที่มุ่งตรงต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำด้วยเช่นกัน โดย พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติจะมุ่งต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการแสดงออกตามวัยเป็นหลัก[606] ในขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะมุ่งต่อการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ[607] ดังนั้น หากจะทบทวนพระราชบัญญัติอื่นใดที่มุ่งต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะด้าน

---

[605] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 64 บัญญัติว่า “นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 65 บัญญัติว่า “นักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๔ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และมีอำนาจนำตัวไปมอบให้แก่ผู้บริหารหรือสถานศึกษาของนักรียนหรือนักศึกษานั้น เพื่อดำเนินการสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบ ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวไปมอบได้จะแจ้งด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้

เมื่อได้อบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาแจ้งให้ผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งสอนเด็กอีกชั้นหนึ่ง

การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้กระทำเท่าที่สมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด”

[606] เหตุผลท้ายพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

[607] เหตุผลท้ายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การศึกษา ให้มีบทบัญญัติเชิงมาตรการเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนที่อาจมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำด้วย ก็จะช่วยให้วงจรการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ประการที่ 2 มาตรการทางกฎหมายเพื่อลงโทษแก่ผู้ใช้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิด โดยมาตรการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอาญาเพื่อให้ได้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนนั้น มีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ อาทิเช่น

ประมวลกฎหมายอาญา ในลักษณะ 9 **ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 282** ผู้ใด รวมถึงผู้สนับสนุน เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งชายหรือหญิงที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี แม้เด็กนั้นจะยินยอมก็ตาม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ถึง 20 ปี และปรับตั้งแต่ 100,000 บาท ถึง 400,000 บาท หรือที่เป็นบุคคลอายุเกิน 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี แม้บุคคลนั้นจะยินยอมก็ตาม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 15 ปี และปรับตั้งแต่ 60,000 บาท ถึง 300,000 บาท **มาตรา 283** ผู้ใด รวมถึงผู้สนับสนุน เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งชายหรือหญิงที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี โดยใช้อุบายหลอกลวง ขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีการข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ถึง 20 ปี และปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ถึง 400,000 บาท หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต หรือที่เป็นบุคคลอายุเกิน 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 7 ปี ถึง 20 ปี และปรับตั้งแต่ 140,000 บาท ถึง 400,000 บาท หรือจำคุกตลอดชีวิต **มาตรา 287/1** ผู้ใดครอบครองสื่อลามกอนาจารเด็ก เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางเพศสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้นั้นส่งต่อซึ่งสื่อลามกอนาจารเด็กแก่ผู้อื่น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่เกิน 140,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ **มาตรา 287/2 (2)** ผู้ใดประกอบการค้า หรือมีส่วนหรือเกี่ยวข้องในการค้าเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจารเด็ก จ่ายแจกหรือแสดงอวดแก่ประชาชนหรือให้เช่าสื่อลามกอนาจารเด็ก ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 60,000 บาท ถึง 200,000 บาท ในลักษณะ 11 **ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง มาตรา 312** ตรี ผู้ใดโดยทุจริตรับไว้ จำหน่าย เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปซึ่งเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี แม้เด็กนั้นจะยินยอมก็ตาม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่เกิน 140,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือซึ่งเป็นบุคคลอายุเกิน 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี แม้บุคคลนั้นจะยินยอมก็ตาม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ **มาตรา 317** ผู้ใดโดยทุจริต ซื้อ จำหน่าย หรือรับตัวเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ซึ่งถูกพรากไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 15 ปี และปรับตั้งแต่ 60,000 บาท ถึง

300,000 บาท และถ้าเป็นการกระทำเพื่อหากำไร หรือเพื่อการอนาจาร ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ถึง 20 ปี และปรับตั้งแต่ 100,000 บาท ถึง 400,000 บาท **มาตรา 318** ผู้ใดโดยทุจริต ซื้อ จำหน่าย หรือรับตัวผู้เยาว์อายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ซึ่งถูกพรากไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 40,000 บาท ถึง 200,000 บาท และถ้าเป็นการกระทำเพื่อหากำไร หรือเพื่อการอนาจาร ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 15 ปี และปรับตั้งแต่ 60,000 บาท ถึง 300,000 บาท **มาตรา 319** ผู้ใดพรากผู้เยาว์อายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อหากำไรหรือเพื่อการอนาจาร โดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 40,000 บาท ถึง 200,000 บาท และถ้าผู้ใดโดยทุจริต ซื้อ จำหน่าย หรือรับตัวผู้เยาว์ซึ่งถูกพรากเช่นว่านั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้ที่กระทำการพรากผู้เยาว์นั้นด้วย ในลักษณะ 12 **ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ มาตรา 342 (2)** ถ้าในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำอาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็กหรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของถูกหลอกลวง ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539

ใน **มาตรา 8** ผู้ใดกระทำชำเราหรือกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ของตนเองหรือผู้อื่นแก่บุคคลอายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ในสถานค้าประเวณี โดยบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 3 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 บาท ถึง 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวกระทำแก่เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 6 ปี และปรับตั้งแต่ 40,000 บาท ถึง 120,000 บาท ใน **มาตรา 9** ผู้ใดเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือชักพาไปซึ่งบุคคลอายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ถึง 15 ปี และปรับตั้งแต่ 100,000 บาท ถึง 300,000 บาท ถ้าเป็นการกระทำแก่เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ถึง 20 ปี และปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ถึง 400,000 บาท ถ้าการกระทำแก่บุคคลหรือเด็กเช่นว่านั้น เป็นการกระทำโดยใช้อุบายหลอกลวง ขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการใดๆ ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำแก่บุคคลหรือเด็กนั้น 1 ใน 3 แล้วแต่กรณี และถ้าผู้ใด รวมถึงผู้สนับสนุน เพื่อให้มีการค้าประเวณี รับตัวบุคคลซึ่งตนรู้อยู่ว่ามีผู้จัดหา ล่อไป หรือชักพาไปซึ่งบุคคลหรือเด็กเช่นว่านั้น หรือโดยใช้อุบายหลอกลวง ขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการใดๆ ซึ่งบุคคลหรือเด็กเช่นว่านั้น ผู้กระทำต้องระวางโทษเช่นเดียวกับที่ได้กระทำแก่บุคคลหรือเด็กเช่นว่านั้น ใน **มาตรา 11** ผู้ใดเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแล หรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณีหรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุม

ผู้กระทำการค้าประเวณี ซึ่งกิจการหรือสถานการค้าประเวณีนั้น มีบุคคลอายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ทำการค้าประเวณีอยู่ด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ถึง 15 ปี และปรับตั้งแต่ 100,000 บาท ถึง 300,000 บาท และถ้ามีเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ทำการค้าประเวณีอยู่ด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ถึง 20 ปี และปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ถึง 400,000 บาท

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ใน **มาตรา 29 (1)** ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ หากผู้ใดฝ่าฝืน **มาตรา 40** กำหนดให้ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากตัวอย่างข้างต้น นอกจากผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดแล้ว การกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว อาจเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ด้วย กล่าวคือในมาตรา 26 (3) กำหนดให้ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูงส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรตา ได้แก่ เด็กที่มีพฤติกรรมซื้อหรือขายบริการทางเพศ เข้าไปในสถานการค้าประเวณีหรือเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เสพสุรา หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งผู้ที่กระทำความผิดโดยฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 ทั้งนี้ หากการกระทำความผิดตามมาตรา 26 เป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีโทษหนักกว่าที่มาตรา 78 กำหนด ก็ให้ลงโทษตามกฎหมายอื่น

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมายหรือกระทำผิดต่อกฎหมายเป็นสำคัญ ดังนั้น หากบุคคลใดกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ย่อมมีความผิดและมีอัตราโทษตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด อันได้แก่ ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืน **มาตรา 26** ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ **มาตรา 27** ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ หากผู้ใดกระทำการฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ **มาตรา 50** ห้ามมิให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพหรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ภาพหรือข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก

ผู้ปกครอง ในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของเด็กหรือผู้ปกครอง หากผู้ปกครองสวัสดิภาพหรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กกระทำการฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ **มาตรา 61** ห้ามมิให้เจ้าของ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ และผู้ปฏิบัติงานในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ กักขัง ทอดทิ้ง หรือลงโทษเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลโดยวิธีการรุนแรงประการอื่น เว้นแต่กระทำเท่าที่สมควรเพื่ออบรมสั่งสอนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด หากบุคคลดังกล่าวกระทำการฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ **มาตรา 81** ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดของศาลในการคุมความประพฤติ ห้ามเข้าเขตกำหนด หรือห้ามเข้าใกล้ตัวเด็กตามมาตรา 43[608] ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ **มาตรา 85** ผู้ใดกระทำการอันเป็นการยุยง ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนให้นักเรียนหรือนักศึกษาฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา 64[609] ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดและโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พบว่าไม่ปรากฏมาตรการเพื่อลงโทษแก่ผู้ใช้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิดในพระราชบัญญัตินี้แต่อย่างใด ทั้งนี้ เนื่องมาจากพระราชบัญญัตินี้ มิได้กำหนดการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ คงมีเพียงการกำหนดความผิดและโทษของผู้กระทำการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัตินี้ ในประการที่จะทำให้เด็กหรือเยาวชนตกอยู่ในสถานะที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามมาตรา 26 (3) ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 เท่านั้น ประกอบกับบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 26 ก็มิได้บัญญัติถึงการใช้ประโยชน์จากเด็กอีกด้วย ดังนั้น มาตรการเพื่อลงโทษแก่ผู้ใช้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิด จึงมีเพียงการก่อให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดด้วยการใช้ บังคับ ขู่เข็ญ จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีการอื่นใด ซึ่งผู้นั้นย่อมเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 84 รวมทั้งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน อันมีขึ้นจากการกระทำความผิดของผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 282 มาตรา 283 มาตรา 287/1 มาตรา 287/2 มาตรา

---

[608] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 43 บัญญัติว่า “กรณีที่ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กเป็นผู้กระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ถ้ามีการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องนั้นจะกระทำทารุณกรรมแก่เด็กอีก ก็ให้ศาลที่พิจารณาคดีนั้นมีอำนาจกำหนดมาตรการคุมประพฤติผู้นั้น ห้ามเข้าเขตกำหนด หรือห้ามเข้าใกล้ตัวเด็กในระยะที่ศาลกำหนด เพื่อป้องกันมิให้กระทำการดังกล่าวและจะสั่งให้ผู้นั้นทำทัณฑ์บนตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยก็ได้”

[609] พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 64 บัญญัติว่า “นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

312 มาตรา 317 มาตรา 318 มาตรา มาตรา 342 (2) ดังได้กล่าวมา ตลอดถึงการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน อันมีขึ้นจากการกระทำความผิดของผู้อื่นตามกฎหมายอื่น เช่นดังในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 11 หรือในพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 (1) และมาตรา 40 เป็นต้น

ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ยังไม่มีมาตรการเพื่อลงโทษแก่ผู้ใช้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น หากจะทบทวนให้มีมาตรการลงโทษแก่ผู้ใช้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำ นอกจากการมีมาตรการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาที่ได้กำหนดไว้แล้ว ก็จะเป็นการช่วยให้วงจรการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือการกระทำความผิดซ้ำครอบคลุมถึงผู้ใช้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนด้วย อันเป็นการขยายขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น

2. การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน โดยมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกหรือการกระทำความผิดซ้ำ ข้อเท็จจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ประการหนึ่งคือการสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาจากผู้อื่น ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 กำหนดว่า ผู้ใดกระทำการด้วยประการใดๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมิได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษ 2 ใน 3 ส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น ซึ่งหากพิจารณาตามบทบัญญัติในมาตรา 86 นี้ ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชน แม้เด็กหรือเยาวชนอาจไม่ต้องรับโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดนั้นด้วยเหตุที่มีกฎหมายกำหนดยกเว้นไว้ หรือด้วยเหตุที่เป็นการโอนคดีไปดำเนินการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว แต่ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชน ยังคงต้องระวางโทษ 2 ใน 3 ส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น อย่างไรก็ตาม สำหรับการลงโทษผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด กฎหมายมิได้กำหนดไว้ เนื่องจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน หมายความถึงเด็กและเยาวชนที่

ประพฤติตนไม่สมควร หรือประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย อันเป็นไปตามนิยามความหมายในมาตรา 4 แห่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งมิใช่การกระทำความผิดอาญา ดังนั้น เมื่อเด็กหรือเยาวชนมิได้กระทำความผิดอาญาเสียแล้ว ผู้ที่กระทำการด้วยประการใดๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่เด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ผู้นั้นจึงมิใช่ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 และไม่ต้องรับโทษ

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำความผิด พบว่าไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดความผิดและโทษแก่ผู้ผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งย่อมรวมถึงการกระทำความผิดซ้ำด้วย และแม้ในบทบัญญัติตามมาตรา 26 (3) จะกำหนดความผิดและโทษแก่ผู้ที่กระทำการบังคับ ขู่เข็น ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด แต่ลักษณะของการกระทำตามบทบัญญัตินี้ ก็ไม่ชัดเจนว่าจะมีนัยทำนองเดียวกับการกระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกตามความในมาตรา 86 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยหรือไม่ ดังนั้น หากจะมีการทบทวนให้มีมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรการลงโทษแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 26 (3) จึงควรกำหนดให้รวมถึงผู้สนับสนุนด้วย ซึ่งอาจกำหนดให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 86 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้โดยอนุโลมด้วยก็ได้ เพื่อให้มีความชัดเจน อันจะช่วยให้วงจรการป้องกันก่อนการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือการกระทำความผิดซ้ำครอบคลุมถึงผู้สนับสนุนด้วย และจะทำให้ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กว้างขวางและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

อนึ่ง ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 นั้น แม้จะยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการเพื่อลงโทษแก่ผู้ใช้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิดและบทบัญญัติที่กำหนดความผิดและโทษแก่ผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด แต่การบังคับใช้เป็นมาตรการลงโทษแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 26 (3) ก็เป็นมาตรการลงโทษอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนข้อห้ามที่กฎหมายบัญญัติมิให้บุคคลกระทำ ซึ่งการฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าวย่อมเป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติแล้วตามหลักทั่วไป ทั้งนี้ โดยหลักการของกฎหมายอาญา บุคคลจะต้องรับผิดต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ความผิดที่บุคคลหนึ่งกระทำย่อมไม่เป็นเหตุให้บุคคลอีกคนหนึ่งมีความผิดอาญา แต่มีข้อยกเว้น

ว่า ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ซึ่งแม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่มีการกระทำทางอาญา ก็มีความผิดได้หากมีความสัมพันธ์กัน อันเป็นความรับผิดเพราะมีฐานะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา 26 (3) ไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะอย่างใดอย่างหนึ่งกับเด็กและบุคคลนั้นไม่ได้กระทำความผิด การกำหนดให้บุคคลนั้นต้องมีความรับผิดและมีโทษทางอาญา ย่อมเป็นการขัดกับข้อยกเว้นดังกล่าว แต่หากพิจารณาว่าการกระทำของบุคคลนั้น โดยการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด อันเป็นข้อห้ามที่กฎหมายบัญญัติมิให้บุคคลกระทำตามมาตรา 26 (3) การฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าวย่อมเป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติตามหลักทั่วไป โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในฐานะอย่างใดอย่างหนึ่งกับเด็กที่กระทำความผิดตามข้อยกเว้นเลย เนื่องจากเป็นการกระทำความผิดของตัวเอง ดังเช่นกรณีที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลกระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 26 (3) แม้ไม่พิจารณาถึงความสัมพันธ์กับเด็กในฐานะที่เป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแล ก็เป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้ อย่างไรก็ดี กรณีที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลเพิกเฉยโดยยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด แม้จะไม่ถือเป็นการกระทำโดยงดเว้นเพราะไม่มีหน้าที่ต้องป้องกันผลและการประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะมีความประพฤติที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็ก จะยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำความผิดอาญา แต่การฝ่าฝืนข้อห้ามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดก็ทำให้เด็กสุ่มเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอาญาได้ ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายในการปกป้องคุ้มครองเด็กของพระราชบัญญัตินี้และของอนุสัญญาเด็ก[610]

นอกจากนั้น ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ตามหมวด 2 “การปฏิบัติต่อเด็ก” ซึ่งมุ่งปกป้องและคุ้มครองเด็กด้วยวิธีการกำหนดข้อห้ามปฏิบัติต่อเด็กสำหรับผู้ปกครอง พบว่าการที่ผู้ปกครองปล่อยปละละเลยหรือบกพร่องต่อหน้าที่ โดยกระทำการยินยอมให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามที่กฎหมายห้าม ย่อมถือว่าการกระทำนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแล้ว โดยเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 26 (3) อันเป็นความเสียหายต่อกฎหมาย กล่าวคือกฎหมายมองว่าผู้ปกครองเป็นผู้กระทำความผิด โดยยินยอมให้เด็กต้องตกอยู่ในฐานะที่เป็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อ 1 ดังนั้น กฎหมายจึงมุ่งลงโทษแก่ผู้ปกครองที่ปล่อยปละละเลยหรือบกพร่องต่อหน้าที่โดยกระทำการยินยอมให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อ

---

[610] ปลิตา ตรีสาร และ อัจฉริยา ชูตินันทน์, "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา 26(3) แห่งพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546: ศึกษากรณีที่เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทาความผิดอันนาไปสู่ความรับผิดของผู้ปกครองและมาตรการลงโทษผู้ปกครองที่เด็กกระทาความผิด," วารสารบัณฑิตวิทยาลัย: 573.

การกระทำความผิดที่กฎหมายห้าม และเมื่อมาตรา 78 กำหนดโทษสำหรับผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 26 ไว้ การปล่อยปละละเลยหรือบกพร่องต่อหน้าที่ของผู้ปกครอง โดยยินยอมให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด จึงมีโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ หากพิจารณาจากหลักการกำหนดโทษทางอาญาที่ต้องพิจารณาถึงการกระทำซึ่งเห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมาก ว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อสังคมและหมู่ชนส่วนมากไม่ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น หรือไม่มีมาตรการอื่นควบคุมอย่างสมเหตุสมผล นอกเสียจากการใช้มาตรการทางกฎหมายอาญาแล้ว พบว่าข้อห้ามตามที่กำหนดในมาตรา 26 (3) ได้กำหนดลักษณะของการกระทำของผู้ปกครองจากการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริมหรือยินยอมให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และผลของการกระทำเช่นว่านั้นได้ส่งผลให้เด็กกระทำการตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ข้อ 1 อันสุ่มเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอาญาของเด็กที่กระทบกระเทือนต่อสังคม ดังนั้น การที่กฎหมายมุ่งเอาผิดและลงโทษแก่ผู้ปกครองเช่นว่านั้น จึงมีลักษณะของการป้องปรามผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวเด็กเองและสังคม อันเกิดจากการกระทำของผู้ปกครอง จึงสมควรเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาแล้ว อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การพิจารณาขนาดความร้ายแรงของพฤติการณ์ในคดี ว่าการกระทำของผู้ปกครองตามข้อเท็จจริง ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กและสังคมหรือไม่ สมควรลงโทษแก่ผู้ปกครองที่กระทำความผิดดังกล่าวหรือไม่ ย่อมเป็นไปตามอำนาจดุลยพินิจของศาล

ในต่างประเทศ มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำแตกต่างกันไปตามระบบกฎหมายในแต่ละประเทศ ดังเช่นในประเทศแคนาดา Youth Criminal Justice Act (YCJA) กำหนดให้ผู้สนับสนุนหรือยุยงเยาวชน ชักจูงหรือสนับสนุนให้เยาวชนกระทำผิด ถือเป็นความผิดทางอาญาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ โดยใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code) ซึ่งกำหนดว่าหากบุคคลใด รวมถึงผู้ปกครอง สนับสนุนให้เยาวชนกระทำผิด เช่น สนับสนุนกลุ่มอาชญากรรม หรือการใช้ความรุนแรงอาจถูกดำเนินคดีในข้อหา “aiding and abetting” หรือ “counseling to commit an offence” ผู้ปกครองที่ละเลยหน้าที่จนเด็กมีพฤติกรรมเสี่ยง อาจถูกดำเนินคดีข้อหา “failure to provide necessities” หรือ “criminal negligence” แล้วแต่กรณี

ในประเทศเยอรมนี Jugendgerichtsgesetz (JGG) และ Strafgesetzbuch (StGB) กำหนดให้ผู้ที่สนับสนุนหรือยุยงเยาวชนให้กระทำความผิด จะถูกดำเนินคดีภายใต้ *StGB* ซึ่งมีบทลงโทษเกี่ยวกับการ “ยุยงส่งเสริม (Anstiftung)” หรือ “สนับสนุน (Beihilfe)” ซึ่งมีความผิดอาญา ถ้าเป็นผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก มีความรับผิดชอบในการดูแลเด็ก หากละเลยจนทำให้เด็กกระทำความผิดซ้ำ อาจถูกลงโทษในข้อหาละเลยหน้าที่ (Verletzung der Fürsorgepflicht) และมีมาตรการทางแพ่งหรือการจำกัดสิทธิ์ผู้ปกครองที่อาจถูกนำมาใช้เพิ่มเติมด้วย เช่น การแยกเด็กออกจากครอบครัว เป็นต้น

ในประเทศฝรั่งเศส Code pénal และ Ordonnance de 1945 sur l'enfance délinquante กำหนดในมาตรา 227-22 แห่ง Code pénal ให้การยุยงผู้เยาว์กระทำผิดหรือเสื่อมเสียศีลธรรมเป็นความผิด มีโทษจำคุกสูงสุด 5 ปี และปรับผู้ที่จัดหาสิ่งเสพติด อาวุธ หรือพาเยาวชนเข้าไปพัวพันกับแก๊งอาชญากรรม จะได้รับโทษหนักขึ้น ผู้ปกครองที่ละเลยหน้าที่ อาจถูกดำเนินคดีตามมาตรา 227-17 ว่าด้วยการละเลยการเลี้ยงดูที่เหมาะสม

ในประเทศสิงคโปร์ Children and Young Persons Act (CYPA) และ Penal Code กำหนดให้บุคคลที่ยุยงให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด จะถูกดำเนินคดีตาม Penal Code เช่น ความผิดฐาน "abetment of crime" (มาตรา 107) ซึ่งCYPA อนุญาตให้ศาลสั่งลงโทษผู้ปกครองที่ล้มเหลวในการควบคุมดูแลเด็กได้ เช่น คำสั่งให้เข้าโครงการอบรม หรือแม้แต่ปรับเงินและจำคุก หากผู้ปกครองสนับสนุนให้เด็กใช้ความรุนแรงหรือร่วมกิจกรรมผิดกฎหมาย อาจถูกดำเนินคดีเช่นเดียวกับผู้กระทำหลัก

ประเทศ	บทลงโทษผู้สนับสนุนเยาวชนกระทำผิด	เน้นบทบาทของผู้ปกครอง	กฎหมายเฉพาะเด็กและเยาวชน
แคนาดา	ดำเนินคดีทางอาญาในข้อหายุยงหรือสนับสนุน	√	YCJA
เยอรมนี	ดำเนินคดีภายใต้กฎหมายอาญา StGB	√	JGG
ฝรั่งเศส	มีบทเฉพาะใน Code pénal เกี่ยวกับเยาวชน	√	Ordonnance de 1945
สิงคโปร์	มีกฎหมายเฉพาะ CYPA และใช้ Penal Code	√	CYPA

ภาพ 10 เปรียบเทียบมาตรการลงโทษผู้สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการกระทำความผิดซ้ำในต่างประเทศ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

หากประเทศไทยจะทบทวนนโยบายในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ด้วยการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ ไม่ว่าโดยการพิจารณาทบทวนเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เพื่อให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำ หรือโดยการตราเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำของ

เด็กและเยาวชน ทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ที่ใช้กับการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่ก็ตาม ความจำเป็นประการหนึ่งในกระบวนการทบทวนนโยบายเช่นว่านั้น คือการศึกษาถึงกระบวนทัศน์ของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ เพื่อให้ได้ข้อมูลความเห็นประกอบการพิจารณาแนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ หากจะมีขึ้น ว่าเห็นเป็นประการใด[611] ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ความเห็นจากบุคคลเหล่านั้น นำมาวิเคราะห์เพื่อทราบถึงกระบวนทัศน์ของบุคคลดังกล่าว ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะผู้ใช้กฎหมาย พนักงานอัยการในฐานะผู้ปฏิบัติตามกฎหมายในการพิจารณาแผนแก้ไขฟื้นฟูหรือดำเนินการสั่งฟ้องคดี ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในฐานะผู้ปฏิบัติตามกฎหมายในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูและดำเนินการในสถานที่ควบคุม พนักงานคุมประพฤติในฐานะผู้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูและดำเนินการในสถานที่ควบคุมและตามคำสั่งศาล[612] นักจิตวิทยาในฐานะผู้เชี่ยวชาญในระหว่างพิจารณาคดี[613] และพนักงานสอบสวนในฐานะผู้ปฏิบัติตามกฎหมายในการสอบสวนคดีอาญา[614]

1. การกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำ

ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า [615]

ประเด็นที่ 1 การกำหนดให้มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่จำเป็นต้องมีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำผิดซ้ำ

---

[611] เทียบเคียงบางส่วนจากพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ.2562 ได้แก่ การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย (Regulatory Impact Analysis: RIA) การรับฟังความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders Consultation) วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการศึกษานี้, ผู้วิจัย

[612] อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติตามมาตรา 4 เป็นไปตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[613] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 31 กำหนดให้ในระหว่างพิจารณาคดี เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจขอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา มาให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความเห็นเกี่ยวกับสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนก็ได้

[614] การสอบสวนคดีอาญา กำหนดไว้ในหมวด 6 การสอบสวนคดีอาญา ตั้งแต่มาตรา 66 จนถึงมาตรา 85

[615] เฉพาะผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับ, ผู้วิจัย

เป็นการเฉพาะ เพราะตาม พรบ.ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มีบทบัญญัติซึ่งเป็นมาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เช่น การจัดทำแผนฟื้นฟูแก้ไขบำบัด การส่งเด็กและเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ หรือเปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมประพฤติ แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินการดังกล่าวต้องพิจารณาเป็นเฉพาะรายเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนรายนั้น บทบัญญัติกฎหมายปัจจุบันยังไม่ถือว่าขาดตกบกพร่อง การปรับใช้อย่างเหมาะสมนับเป็นปัญหามากกว่า เพราะสภาพเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแตกต่างกัน แม้จะมีกฎหมายเฉพาะแต่ก็มิใช่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ยั่งยืน”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่ควรต้องมีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เนื่องจากมาตรการที่ใช้ตามกฎหมายปัจจุบันมีหลายมาตรการ ซึ่งการที่เด็กหรือเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ต้องค้นหาสาเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ และศาลสามารถเลือกใช้มาตรการที่มีอยู่ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กได้ หากมีมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการในการช่วยเหลือ ส่งต่อให้เด็กหรือเยาวชนได้มีงานทำ หรือได้มีโอกาสทางการศึกษา หรือมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ควรมีการติดตามหลังปล่อยตัว มีหน่วยงานคอยติดตามแนะนำช่วยเหลือตั้งแต่การปล่อยตัว น่าจะทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่สมควรมีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เพราะกฎหมายที่บังคับใช้อยู่บัญญัติครอบคลุมแล้ว ทั้งหากมุ่งเน้นแยกการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ จะเป็นการประจานพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมากกว่ามุ่งแก้ไข ไม่เป็นเหตุที่จะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ วิธีพิจารณาคดีเยาวชน กฎหมายบัญญัติกำหนดวิธีการพิจารณาพิเศษโดยเฉพาะแล้ว ปัญหาเด็กกระทำความผิดจะกระทำความผิดซ้ำหรือไม่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล เช่น การขาดความเข้าใจตนเองหรือผู้อื่น การขาดวุฒิภาวะในการควบคุมอารมณ์ ลักษณะนิสัย สังคม และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชน หากใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาซึ่งสามารถวัดบุคลิกภาพในระดับจิตสำนึกเพื่อจำแนกให้ทราบ จะเป็นประโยชน์แก่การแก้ไขได้ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พศ. 2553 บัญญัติมาตรการที่จะนำมาใช้ปรับแก้ไขเด็กและเยาวชนกระทำความผิดจากเบาไปหาหนักหลายประการ ที่จะนำมาพิจารณาใช้ดุลพินิจได้ครอบคลุมอยู่แล้ว ประกอบกับต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่บัญญัติอายุของเด็กและเยาวชนกระทำความผิดตั้งแต่มาตรา 73 ถึงมาตรา 77 การกระทำความผิดอีก มาตรา 92 ถึงมาตรา 94 นำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจมีคำสั่งหรือคำพิพากษา”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “พรบ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ เพราะไม่มีหลักเกณฑ์หรือมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์หรือมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในพรบ.ศาลเยาวชนฯ เพราะหากมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติแล้ว ประสิทธิภาพการบังคับใช้มาตรการให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ย่อมดีกว่ากฎหมายลำดับรอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ในการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาตามพรบ.ศาลเยาวชนฯ มีหมวดที่ 7 เรื่องมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาบัญญัติไว้ในมาตรา 86 และมาตรา 90 โดยในมาตรา 86 นั้น ผอ.สถานพินิจเป็นผู้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู สำหรับคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี แล้วเสนอพนักงานอัยการในการให้ความเห็นชอบ ส่วนมาตรา 90 ศาลเห็นสมควรให้ใช้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กรณีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี โดยศาลส่งให้ ผอ.สถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ทำแผน ซึ่งการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเป็นการกระทำโดยมุ่งประโยชน์ต่อเด็กหรือเยาวชน แต่ทั้งนี้ก็เป็นดุลยพินิจของผู้ทำแผนในการหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ประกอบการทำแผน หมายความว่าไม่ว่าเด็กจะทำผิดมากี่ครั้งก็สามารถที่จะใช้แผนแก้ไขดังกล่าวได้เสมอ เห็นว่าไม่สอดคล้องกับสภาพความผิดที่เด็กกระทำ เนื่องจากหากเด็กกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมๆ ภายหลังทำแผนหรือบรรลุผลตามแผนแล้ว เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำอีก และการกระทำผิดในครั้งหลังมีการกระทำโดยไม่เกรงกลัวกฎหมาย เนื่องจากรู้ผลแล้วหากเป็นคดีความ ดังนั้นดุลยพินิจในการจัดทำแผนควรมีรายละเอียดเพิ่มเติมในกรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ การกำหนดให้มีมาตรการดังกล่าวจะทำให้มีความชัดเจนที่แยกออกมาจากแนวทางการจัดทำแผนแก้ไขและกระบวนการแก้ไขภายหลังปล่อยตัวเด็กและเยาวชน และมีความแตกต่างจากกระบวนการเดิม ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวควรเป็นมาตรการที่มีความเข้มข้นในเชิงลงโทษมากขึ้น ซึ่งอาจลงโทษในทางแพ่งกับบิดา มารดา ผู้ปกครองเด็กก็เป็นได้ และควรให้เยาวชนตระหนักและเกรงกลัวการกระทำผิดมากขึ้น การกำหนดให้มีรายละเอียดแตกต่างจากการกระทำผิดแบบเดิม หากมีการแก้ไข จะทำให้เด็กและเยาวชนไม่กล้ากระทำผิดอีก เช่น บทลงโทษที่เข้มข้นขึ้น ย่อมช่วยป้องกันการกระทำผิดซ้ำมิให้เกิดขึ้นได้ไม่มากก็น้อย”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 3** ให้ความเห็นว่า “พรบ.ศาลเยาวชนฯ ไม่ได้บัญญัติมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินคดีแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไว้โดยเฉพาะ จะมีเพียงการดำเนินคดีแก่เด็กและเยาวชนในกรณีทั่วไปเท่านั้น ดังนั้น การดำเนินคดีแก่

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ จึงใช้วิธีการดำเนินคดีเช่นเดียวกันกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นครั้งแรก ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนไม่เข็ดหลาบ แสดงให้เห็นว่าไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายที่เคยได้รับ จึงควรมีการกำหนดวิธีการดำเนินคดีในกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เนื่องจากแนวทางและการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนทั่วไปไม่ทำให้เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดมาแล้วเกรงกลัวต่อกฎหมาย ทำให้มีการกระทำผิดซ้ำ และอาจกลายเป็นปัญหาติดตัวจนเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ได้ มาตรการทางกฎหมายควรเข้มงวดขึ้น เด็กจะเกิดความเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำผิดซ้ำอีก”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 4** ให้ความเห็นว่า “มาตรการที่ใช้บังคับในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ในปัจจุบันนั้นเอื้อประโยชน์ให้กับเด็กและเยาวชนมากเกินไป จึงทำให้โทษไม่ร้ายแรงและเบากว่าคดีของผู้ใหญ่ บางคดีร้ายแรงกว่าคดีของผู้ใหญ่อีก จึงทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เห็นควรกำหนดมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ เพื่อป้องกันและแก้ไขไม่ให้โอกาสเด็กกลับไปจะทำความผิดซ้ำ โดยเห็นควรกำหนดมาตรการเป็นพิเศษเฉพาะโทษที่กระทำซ้ำ โดยให้เด็กได้รับโทษที่รุนแรงขึ้นกว่าที่กำหนดไว้เดิม และมีการติดตามผลจากการปล่อยตัวไป นอกจากมาตรการทางโทษแล้ว ก็ไม่ต้องมีอีก เพราะกฎหมายเดิมมีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะและมีสภาพบังคับอยู่แล้ว อยู่ที่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายและกฎหมายที่มีอยู่ก็บัญญัติป้องกันไว้แล้ว”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ควรมีการเพิ่มแนวทางในการเบี่ยงคดีของเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น เพื่อให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้กลับตนเป็นคนดีและลดปัญหาการหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขความประพฤติของเด็กและเยาวชน เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งครอบครัวซึ่งทราบปัญหาที่แท้จริงของเด็กและเยาวชน เห็นด้วยกับการที่ควรกำหนดให้มีมาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะในคดีที่มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เช่น คดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ คดีลักทรัพย์ หรือคดีทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งควรมีข้อกำหนดวิธีการในการดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้หนักขึ้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดซ้ำและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก ควรกำหนดให้หน่วยงานที่มีอำนาจในการใช้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก กำหนดแนวทางร่วมกับบิดามารดาในการดูแลเด็กและเยาวชนให้ถูกวิธี และศาลควรมีบทลงโทษที่หนักขึ้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะในคดีที่มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เช่น คดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ คดีลักทรัพย์ หรือคดีทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งควรมีข้อกำหนดวิธีการในการดูแล

พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้หนักขึ้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดซ้ำและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนคนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นควรจำเป็นต้องมีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เพราะหากเด็กและเยาวชนทราบว่ามีบทลงโทษหรือมาตรการที่เข้มข้นกว่าสำหรับผู้กระทำผิดซ้ำ เชื่อว่าจะทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกเกรงกลัว ไม่กล้าทำผิดซ้ำ”

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบถึงกระบวนทัศน์ของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังนี้

(1) ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ เนื่องจากเห็นว่าไม่สมควรและไม่มีความจำเป็น เพราะบทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันไม่ถือว่าขาดตกบกพร่องและครอบคลุมแล้ว ขึ้นอยู่กับการปรับใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับความแตกต่างของสภาพและสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเฉพาะราย ซึ่งศาลสามารถเลือกใช้มาตรการที่มีอยู่ในการแก้ไขฟื้นฟูได้ โดยสามารถใช้ดุลยพินิจนำมาตรการจากเบาไปหาหนักมาใช้ปรับแก้ไขเด็กหรือเยาวชน เพื่อมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นการเฉพาะรายให้ได้ประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนรายนั้น และเห็นว่าแม้จะมีกฎหมายเฉพาะ แต่ก็มิใช่การแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ยั่งยืน หากมุ่งเน้นแยกการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ อาจเป็นการประจานพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมากกว่ามุ่งแก้ไข ซึ่งไม่ช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวที่มองว่ามาตรการและกระบวนการตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ครอบคลุมเพียงพอต่อการปรับแก้ไขเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะอีก ทั้งยังสะท้อนว่าผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะที่เป็นผู้ใช้กฎหมาย มีกระบวนทัศน์ที่คงมั่นในมาตรการและกระบวนการซึ่งกำหนดไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งไม่ถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาเป็นอาชญากร และมุ่งแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเบี่ยงเบนยิ่งกว่าการลงโทษ อันเป็นไปตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม ว่าจะทำให้เกิดประสิทธิผลเพียงพอต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนได้ แม้จะไม่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของสังคมไทยในปัจจุบันที่มี

เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอย่างต่อเนื่อง ภายหลังได้รับการปรับแก้ไขพฤติกรรมจากมาตรการที่ศาลกำหนดแล้วก็ตาม

(2) พนักงานอัยการโดยส่วนใหญ่ และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีแนวโน้มเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ เนื่องจากเห็นว่า การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำมีข้อบกพร่อง เพราะไม่มีหลักเกณฑ์หรือมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำกำหนดไว้ ส่งผลให้การจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูไม่สอดคล้องกับสภาพความผิดที่ได้กระทำ รวมทั้งต้องดำเนินคดีแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำด้วยวิธีการเช่นเดียวกันกับการกระทำความผิดเป็นครั้งแรก ซึ่งทำให้เด็กหรือเยาวชนรู้ถึงผลหากเป็นคดีความ จึงกระทำความผิดซ้ำโดยไม่เกรงกลัวต่อมาตรการและกระบวนการของกฎหมาย และเห็นว่าหากมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีสำหรับกรณีการกระทำความผิดซ้ำกำหนดไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติแล้ว จะทำให้ประสิทธิภาพในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์มากกว่ากฎหมายลำดับรอง ทั้งนี้ แนวทางการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูที่มีความชัดเจนและแยกจากกระบวนการเดิม จะทำให้เด็กหรือเยาวชนตระหนักและเกรงกลัวการกระทำผิดมากขึ้น ไม่กล้ากระทำผิดอีก และเห็นว่ามาตรการดังกล่าวควรมีความเข้มข้นในเชิงลงโทษมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นการลงโทษในทางแพ่งแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง รวมทั้งควรเพิ่มแนวทางในการเบี่ยงคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น โดยให้สถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มองว่ามาตรการและกระบวนการตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีข้อบกพร่องในส่วนที่ไม่มีหลักเกณฑ์หรือมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูและการดำเนินคดีกรณีการกระทำความผิดซ้ำ จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูและการดำเนินคดีที่เป็นกรณีการกระทำความผิดซ้ำ ทั้งยังสะท้อนว่าพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย มีกระบวนทัศน์ต่อมาตรการและกระบวนการซึ่งกำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ว่าไม่อาจทำให้เกิดประสิทธิผลเพียงพอต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนได้

มีข้อสังเกตว่า กระบวนทัศน์ดังกล่าว มิได้ปฏิเสธแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมที่มองว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาไม่ถือเป็นอาชญากร โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเบี่ยงเบนยิ่งกว่าการลงโทษ แต่เป็นกระบวนทัศน์ที่สะท้อนถึงประสิทธิผลในการปฏิบัติตามมาตรการและกระบวนการที่กฎหมายกำหนดในปัจจุบัน ว่าไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาการ

กระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งเป็นกระบวนทัศน์ที่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ในขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงแนวคิดในการข่มขู่ยับยั้งของสำนักอาชญาวิทญาดั้งเดิมอยู่ในตัวด้วย

ประเด็นที่ 2 การกำหนดให้มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่จำต้องกำหนดเฉพาะ เนื่องจากการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนต้องพิจารณาเป็นเฉพาะรายตามสภาพพฤติการณ์ของเด็กและเยาวชน การติดตามเด็กและเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความซ้ำ นับว่ามีความสำคัญมากกว่าการมีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะ เนื่องจากตามหลักกฎหมายทั่วไป กฎหมายมุ่งคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชน เพื่อมีวิธีให้โอกาสกลับตัว โดยไม่เลือกว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นอาชญากร เห็นได้จากพรบ.มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ พ.ศ. 2565 มาตรา 4 ที่มิให้ใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นต้น จึงน่าจะไม่ช่วยป้องกันการกระทำผิดซ้ำมากนัก เพราะกฎหมายจับการนำไปใช้เป็นคนละส่วนกันยิ่งกว่านั้นการใช้กฎหมายต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กและเยาวชนตามหลักสากลมากกว่าจำกัดสิทธิ”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่เห็นด้วย ถ้าจะให้มีมาตรการกับเด็กที่กระทำความผิดซ้ำแยกจากปกติ แต่ควรมีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูติดตามช่วยเหลือเด็กตั้งแต่กระทำผิดครั้งแรก หากมีมาตรการสำหรับเด็กที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ จะเป็นการแก้ไขเด็ก ซึ่งไม่ใช่การป้องกัน การป้องกันต้องกระทำเมื่อเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีทุกคดี มีระบบคอยติดตามช่วยเหลือแนะนำมีให้กลับมากระทำความผิดอีก”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พศ. 2561 มีบัญญัติวิธีการหลักเกณฑ์การปฏิบัติของเจ้าพนักงานสถานพินิจฯ ศูนย์ฝึกและอบรมที่มีหน้าที่เฉพาะโดยตรง ซึ่งมีหลายประการแล้ว หากจะกำหนดมาตรการเพิ่มเติม อาจเป็นเรื่องการทดสอบทางจิตของเด็กที่กระทำความผิดและถูกจับกุมในครั้งแรก เพื่อนำมาวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่กระทำความผิดเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ขั้นตอนปฏิบัติจะต้องมีการจำแนกเมื่อรับตัวเด็กและเยาวชน เป็นการเพิ่มการคัดกรองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นหลักเกณฑ์มาใช้แก้ไขฟื้นฟู”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากไม่

มีหลักเกณฑ์หรือมาตรการฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิดซ้ำ จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์หรือมาตรการป้องกันในพรบ.การบริหารฯ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ในหมวด 7 ได้บัญญัติเรื่องการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม เพื่อให้เด็กกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ แต่กระบวนการติดตามหลังจากปล่อยตัวเด็กสำหรับความผิดบางประเภท เช่น ยาเสพติด เยาวชนมักกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ไม่ว่าจะเป็นผู้เสพหรือผู้มีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ ดังนั้น กระบวนการแก้ไขติดตามดังกล่าวอาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งอาจเกิดจากตัวเยาวชนเองหรืออาจเกิดจากกระบวนการติดตามของเจ้าหน้าที่ที่ขาดการติดตามอย่างแท้จริง”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ตามพรบ. ดังกล่าว กำหนดแนวทางในการจำแนกเด็กและเยาวชน รวมถึงการกำหนดแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูฯ ไว้คร่าวๆ โดยไม่ได้มีบทบัญญัติที่พูดถึงกรณีการรับตัวและการจัดทำแผนสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ แต่จะมีระเบียบ ประกาศและหลักปฏิบัติภายในหน่วยงานสถานพินิจฯ ซึ่งต้องได้พิจารณาโดยละเอียดต่อไป”[616]

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาโทษจำคุกกับบุคคลที่นำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุม โดยกฎหมายมีการยกเว้นไม่ดำเนินคดีตามกฎหมายกับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจฯและ ศูนย์ฝึกฯ จึงอาจทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุม และนำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุมแล้วจะต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาซ้ำหลายครั้ง อันจะทำให้ชืมซับพฤติกรรมหรือเคยชินกับการถูกดำเนินคดีและไม่เกรงกลัวที่จะกระทำความผิด”[617]

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบถึงกระบวนทัศน์ของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ดังนี้

(1) ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็ก

---

[616] พนักงานอัยการคนที่ 4 ไม่แสดงความคามเห็น, ผู้วิจัย

[617] ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนคนที่ 2 ไม่แสดงความเห็น, ผู้วิจัย

และเยาวชนเป็นการเฉพาะ เนื่องจากเห็นว่าไม่มีความจำเป็น เพราะการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนต้องพิจารณาเป็นการเฉพาะรายตามสภาพพฤติการณ์ การทดสอบทางจิตของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดและถูกจับกุมในครั้งแรก และการแก้ไขฟื้นฟูติดตามช่วยเหลือตั้งแต่การกระทำผิดครั้งแรกเพื่อป้องกันการกระทำความซ้ำ นับว่าสำคัญมากกว่าการมีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะ แต่หากจะมีมาตรการสำหรับกระทำความผิดซ้ำแยกจากปกติ ควรเป็นหลักเกณฑ์และขั้นตอนปฏิบัติในการจำแนกเมื่อแรกรับตัวเด็กหรือเยาวชน เพื่อเพิ่มการคัดกรองและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดซ้ำ สำหรับนำไปใช้ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวที่มองว่ามาตรการและกระบวนการตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ครอบคลุมและเพียงพอต่อการปรับแก้ไขเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะอีก ทั้งยังสะท้อนว่าผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะที่เป็นผู้ใช้กฎหมาย มีกระบวนทัศน์ที่คงมั่นในมาตรการและกระบวนการซึ่งกำหนดไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ว่าจะทำให้เกิดประสิทธิผลเพียงพอต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนได้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับการจำแนกและคัดกรองเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ และการให้ความสำคัญแก่การแก้ไขฟื้นฟูและติดตามช่วยเหลือตั้งแต่การกระทำผิดครั้งแรก ก็สะท้อนถึงแนวคิดในการปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

(2) พนักงานอัยการส่วนใหญ่ และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีแนวโน้มเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ เนื่องจากเห็นว่าพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ เพราะไม่มีหลักเกณฑ์หรือมาตรการฟื้นฟูสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ แนวทางในการจำแนกเด็กและเยาวชนและการกำหนดแผนแก้ไขฟื้นฟูซึ่งกำหนดไว้เพียงคร่าวๆ จึงไม่มีบทบัญญัติที่จะใช้กับการรับตัวและการจัดทำแผนสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวและการติดตามภายหลังปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมที่อาจไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น กฎหมายยังยกเว้นไม่ดำเนินคดีแก่เด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ในกรณีที่นำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุมซึ่งมีโทษจำคุก โดยเด็กหรือเยาวชนจะต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในศาลซ้ำ

หลายครั้ง อันจะทำให้ซึมซับพฤติกรรมหรือเคยชินกับการถูกดำเนินคดีและไม่เกรงกลัวที่จะกระทำความผิด

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มองว่ามาตรการและกระบวนการตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 มีข้อบกพร่องในส่วนที่ไม่มีหลักเกณฑ์หรือมาตรการฟื้นฟูสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ส่งผลต่อประสิทธิภาพให้การจำแนกเด็กและเยาวชน การกำหนดแผนแก้ไขฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว และการติดตามภายหลังปล่อยตัว ทั้งยังสะท้อนว่าพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย มีกระบวนทัศน์ต่อมาตรการและกระบวนการซึ่งกำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ว่าไม่อาจทำให้เกิดประสิทธิผลเพียงพอต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนในปัจจุบันได้ และควรได้รับการปรับปรุงให้มีหลักเกณฑ์หรือมาตรการฟื้นฟูสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

ประเด็นที่ 3 การกำหนดให้มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่ควรกำหนดให้มีบทนิยาม เพราะการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีสาเหตุและปัจจัยแตกต่างกับความผิดที่ผู้ใหญ่กระทำทั้งในแง่เจตนาและการกระทำ”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่ควรต้องมีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่ศาลใช้มาตรการแทนการพิจารณาหรือการพิพากษาคดี จะถือว่าไม่มีประวัติการกระทำความผิด ดังนั้นเราไม่ควรนำการทำครั้งก่อนมาเป็นเงื่อนไขการกระทำผิดซ้ำ เด็กหรือเยาวชนจะเน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยศาลต้องค้นหาสาเหตุของการกระทำผิดและแก้ไข ไม่ควรนำเรื่องการกระทำผิดซ้ำมาเป็นเงื่อนไข ในเชิงให้เด็กหรือเยาวชนต้องรับโทษหนักขึ้น หรือต้องได้รับผลจากการกระทำที่หนักขึ้น”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่เห็นด้วย เพราะปัจจุบันบทบัญญัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน กำหนดทั้งวิธีปฏิบัติและมาตรการต่างๆมากมายกว้างขวางแล้ว”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วย เพราะมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายที่เราจะนำมาใช้ จะต้องนำมาใช้กับเด็กและ

เยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำจริงๆ คือเด็กที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะกระทำความผิดครั้งที่สอง ที่สาม หรือครั้งต่อๆไปจริง ๆ มิใช่เด็กที่กระทำความผิดครั้งแรกโดยเจตนา และครั้งหลังกระทำความผิดโดยประมาท หรือสลับกัน ดังนั้น นิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำจึงสำคัญมาก เพราะมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชน”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นควรกำหนดไว้ เพราะปัจจุบันการที่เยาวชนหวนกลับมากระทำผิดซ้ำมีมากขึ้นเมื่อพิจารณาจากปริมาณคดี ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพในการติดตามเยาวชนภายหลังถูกปล่อยตัว หรืออาจเกิดจากตัวเยาวชนเองที่กลับไปสู่สภาพแวดล้อมเดิม”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วย เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและการตีความกฎหมายที่ไม่ลักลั่น เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายเด็กและเยาวชนมีรูปแบบเฉพาะ จึงควรทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายตีความเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ให้คลาดเคลื่อน”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 4** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “บทนิยามเดิมถือว่าเพียงพอและไม่จำเป็นต้องบัญญัติเพิ่มเติมแล้ว”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วย ก็เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีแนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับผู้ที่กระทำผิดซ้ำ แต่ที่ไม่เห็นด้วย เพราะเด็กและเยาวชนเป็นช่วงวัยที่ความสามารถ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี แน่นอนว่าไม่ขึ้นอยู่กับอายุทั้งหมด แต่เป็นเพราะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาผู้ปกครอง การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยให้ทำผิดพลาดได้ง่าย จึงควรให้เป็นดุลพินิจของผู้อำนวยการหรือศาลในการจะเลือกใช้มาตรการหรือวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละรายไป”[618]

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานคุมประพฤติ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วย ปัจจุบันพบว่าเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำมักเป็นคนเดิม กลุ่มเดิม มากถึง 5 คดี เป็นเพราะวิธีการหรือมาตรการในคดีใหม่ไม่แตกต่างจากในคดีก่อนหน้า ทำให้เยาวชนไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย การกำหนดมาตรการเฉพาะสำหรับเยาวชนกระทำผิดซ้ำ ถือว่าจะทำให้เยาวชนเกรงกลัวต่อผลที่จะได้รับ เกิดความยับยั้งชั่งใจได้ ปัจจุบันมีเพียงมาตรการต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานติดตามหลังปล่อย โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัด ในขณะที่ผู้ที่กระทำผิดซ้ำไม่มีมาตรการใด เพราะคดีเสร็จสิ้นไปแล้ว และกฎหมายไม่ได้กำหนดมาตรการเพิ่มโทษในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนยังกล้าทำผิดซ้ำ จึงเห็นควรให้กำหนดมาตรการ แต่ในช่วงที่ยังไม่มีการแก้ไขกฎหมาย ก็ไม่สามารถนั่งรอดูปัญหา

---

[618] ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนคนที่ 2 ไม่แสดงความเห็น, ผู้วิจัย

การทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้ เพราะปัจจุบันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนส่งผลกระทบต่อผู้อื่นมากมาย ทั้งชีวิต ทรัพย์สิน หรือขาดโอกาสต่างๆ ในชีวิต ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน เพราะนอกจากจะลดผลกระทบแล้ว ยังยับยั้งนิสัยพฤติกรรมอาชญากรในกลุ่มเยาวชนดังกล่าวด้วย เกิดการถกเถียงในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานว่ากรณีใดเรียกว่าทำผิดซ้ำ คือกรณีที่หนึ่ง กระทำผิดครั้งที่หนึ่ง แต่ยังไม่ถูกดำเนินคดี ไปก่อเหตุที่สอง ถูกดำเนินคดีครั้งที่สอง สำหรับคนทั่วไปก็ถือว่าเป็นการทำผิดซ้ำแล้ว เพราะดูที่พฤติกรรม ไม่ดูกระบวนการ กรณีที่สองทำผิดซ้ำหลังได้รับการปล่อยตัวระหว่างถูกดำเนินคดีแรก อย่างนี้ถือว่าซ้ำไหม กรณีที่สาม หลังได้รับการปล่อยตัวตามมาตรา 86 มาตรา 90 มาตรา 132 หรือถูกพิจารณาว่ามีความผิด และศาลได้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนในหมวด 12 แล้วไปกระทำผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานคุมประพฤติ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง หากจะมีการกำหนดมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เพราะจะทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและได้รับโอกาสมาแล้ว ไม่กล้ากลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก กลัวว่าอาจต้องได้รับการเพิ่มโทษที่หนักขึ้น เพราะไม่เช่นนั้นก็จะทำให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับโอกาส หรือได้รับการลงโทษสถานเบาไม่รู้สึกเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษซ้ำ เพราะเข้าใจว่าก็คงได้รับการลงโทษเหมือนเดิม ไม่แตกต่างกัน ทำให้เด็กและเยาวชนบางส่วนจึงไม่รู้สึกเกรงกลัวการได้รับโทษ หากจะต้องถูกดำเนินคดีซ้ำอีก เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำได้ง่าย เพราะไม่มีการลงโทษสถานหนักที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนภายหลังได้รับการปล่อยตัวออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อวิธีการและกระบวนการในการสอดส่อง ดูแล ติดตาม และกำกับดูแลเด็กและเยาวชน เพราะย่อมทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นรู้สึกเกรงกลัวและไม่กล้ากลับไปกระทำผิดซ้ำอีก เนื่องจากอาจได้รับการพิจารณาให้ได้รับโทษหนักขึ้น เมื่อได้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวกลับไปอยู่ในความดูแลของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ที่สำคัญขึ้นอยู่กับครอบครัว สภาพแวดล้อม การควบคุมดูแล และตัวของเด็กและเยาวชน หากเด็กและเยาวชนสำนึกในการกระทำผิด และรู้สึกเกรงกลัวต่อการกระทำผิด เพราะกลัวถูกการดำเนินคดีซ้ำอีก รวมทั้งครอบครัวมีการติดตามดูแล เอาใจใส่เด็และเยาวชนแบบเข้มงวด การจำกัด หรือระบุเวลาการเที่ยวเตร่นอกบ้าน การคบเพื่อน การใช้เวลาว่าง รวมทั้งการศึกษาเล่าเรียนหรือการประกอบอาชีพที่เป็นกิจจะลักษณะ หากเด็กและเยาวชนไม่เข้ารับการศึกษาต่อ ก็น่าจะทำให้เด็กและเยาวชนไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกต่อไป เห็นควรให้มีการกำหดนบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ทั้งในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และตามพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัด

ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เพราะจะทำให้สามารถกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข รวมทั้งวิธีการลงโทษ สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้อย่างชัดเจน ตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจทำให้เด็กและเยาวชนไม่กล้ากลับไปกระทำความผิดซ้ำ ลดปริมาณคดีเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการในชั้นศาลต่อไป”

จากการสัมภาษณ์ **นักจิตวิทยา คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ควรมีเด็กและเยาวชนบางคนทำผิดซ้ำซาก แต่ได้รับโอกาส เนื่องจากบางครั้งถูกจับมาในคดีที่มีอัตราโทษที่ต่ำ แต่พฤติกรรมจริงๆ ค่อนข้างเสียหายมาก ปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขมาก โอกาสหนึ่งถึงสองครั้งก็พอ ถ้ามีมาตรการที่เหมาะสมก็น่าจะลดการกระทำผิดซ้ำได้ ก็ไม่แน่ใจ เพราะไม่รู้ว่าการกำหนดความหมายเหล่านี้ มันมีผลยังไงกับการกระทำผิดซ้ำ ปกติแค่ทำผิดซ้ำก็คือทำผิดซ้ำ ถ้าจะให้เพิ่มน่าจะเป็นทำผิดซ้ำที่ไม่เป็นคดีด้วย ก็น่าจะนับเป็นทำผิดซ้ำด้วย กำหนดมาตรการและกระบวนการไหน พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดแนวทางการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 อาจช่วยได้ระดับหนึ่ง แต่ย่อมจะดีกว่าไม่มีมาตรการใดๆ เลย เพราะเยาวชนที่ยังไม่ปรับทัศนคติ พฤติกรรมอาจไปทำผิดซ้ำ ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะช่วยเจ้าหน้าที่ในการปรามเยาวชนได้ เช่น หากเธอทำผิดซ้ำๆ เธอจะเจอมาตรการอะไรบ้าง เป็นต้น การกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ ย่อมส่งผลดีต่อการป้องกันและป้องปรามให้เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดมาแล้ว ไม่กล้ากลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะกลัวการที่อาจต้องได้รับโทษหนักขึ้นที่ค่อนข้างแน่นอน เนื่องจากการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวใช้ดุลยพินิจในการตัดสินคดีเป็นหลัก ซึ่งถึงแม้ว่าเด็กและเยาวชนเคยกระทำความผิดมาก่อน ศาลก็อาจใช้ดุลยพินิจให้โอกาสปล่อยตัว หรือใช้วิธีการลงโทษสถานเบาซ้ำอีกได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดบทลงโทษกรณีเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำไว้แต่อย่างใด”

จากการสัมภาษณ์ **นักจิตวิทยา คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นควร ปรับกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ รวมถึงบังคับกฎหมายลงโทษผู้ปกครองให้มีผลด้วย แต่จะเป็นเพียงการป้องปรามและอาจได้ผลไม่มาก เพราะการป้องกันควรกระทำให้รอบด้าน เช่นการปรับสภาพแวดล้อมเพื่อไม่ให้ส่งเสริมเยาวชนให้กระทำผิดซ้ำเห็นด้วย เพื่อความละเอียดในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมและมีการกำหนดความหมายให้เข้าใจไปในทางทิศทางเดียวกัน”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานสอบสวน คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ควรกำหนดให้มีมาตรการไว้โดยเฉพาะ เพื่อมีความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ ควรจะมีบทกำหนดโทษหากมีการกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก หากมีมาตรการน่าจะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีก”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานสอบสวน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นควร เนื่องจากการกำหนดมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายที่ชัดเจน จะเอื้ออำนวยให้ผู้ทำหน้าที่กำกับติดตามมีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน ได้รับการคุ้มครองจากการปฏิบัติงาน ไม่เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย เห็นว่าการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อป้องปรามและคุ้มครองความปลอดภัยของสังคม และฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิด เสนอแนะเห็นควรให้มีเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการเฝ้าระวังภายหลังการพ้นโทษ เชื่อว่าจะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัวได้มาก ข้อเสนอแนะคือต้องใช้มาตรการที่เหมาะสม เน้นการแก้ไขฟื้นฟูรักษามากกว่าการลงโทษ มีมาตรการเฝ้าระวังหลังพ้นโทษ จัดให้มีอาสาสมัครคุมประพฤติช่วยติดตาม เมื่อมีพฤติกรรมเสี่ยง สามารถควบคุมตัวได้ทันที เห็นควรให้มีการกำหนดบทนิยามเป็นการเฉพาะ เพื่ออธิบายเนื้อหาและกำหนดกรอบความหมายการกระทำความผิดซ้ำให้ชัดเจน”

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบถึงกระบวนทัศน์ของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับการกำหนดให้มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังนี้

(1) ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากเห็นว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีสาเหตุและปัจจัยแตกต่างไปจากการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ ทั้งในแง่เจตนาและการกระทำ ผลของการใช้มาตรการแทนการพิจารณาคดีหรือการพิพากษาคดี ถือว่าเด็กและเยาวชนไม่มีประวัติการกระทำความผิด จึงไม่ควรนำเอาการกระทำความผิดในครั้งก่อนมาเป็นเงื่อนไขแก่การกระทำความผิดซ้ำ การเน้นแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจากการค้นหาสาเหตุของการกระทำความผิด ไม่ควรนำเรื่องการกระทำผิดซ้ำมาเป็นเงื่อนไขในเชิงให้เด็กหรือเยาวชนต้องรับโทษหนักขึ้น หรือต้องได้รับผลจากการกระทำที่หนักขึ้น และเห็นว่าปัจจุบันบทบัญญัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกำหนดวิธีปฏิบัติและมาตรการกว้างขวางแล้ว

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวที่มองว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ไม่ควรมีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากการใช้มาตรการแทนการพิจารณาคดีหรือมาตรการแทนการพิพากษาคดี มุ่งต่อการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนมิให้มีประวัติการกระทำความผิด อันสอดคล้องกับทฤษฎีตราบาป และมีเป้าหมายที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม จึงไม่ควรนำ

การกระทำความผิดในอดีตมาเป็นเงื่อนไขให้ต้องรับมาตรการที่หนักขึ้น ทั้งยังสะท้อนว่า ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะที่เป็นผู้ใช้กฎหมาย มีกระบวนทัศน์ที่คงมั่นในมาตรการและกระบวนการซึ่งกำหนดไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ว่าจะทำให้เกิดประสิทธิผลเพียงพอต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนได้ แม้จะไม่มีบทบัญญัติเฉพาะสำหรับการกระทำความผิดซ้ำกำหนดไว้ และแม้จะไม่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอย่างต่อเนื่อง ภายหลังได้รับการปรับแก้ไขพฤติกรรมจากมาตรการที่ศาลกำหนดแล้วก็ตาม

มีข้อสังเกตว่า การให้ความคุ้มครองแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ด้วยมาตรการแทนการพิจารณาคดีหรือมาตรการแทนการพิพากษาคดีนั้น แม้ว่าจะทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่มีประวัติการกระทำความผิด แต่ก็ไม่เปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดมาแล้วหลายครั้ง ดังนั้น หากจะพิจารณาว่าไม่ควรนำประวัติการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนมาเป็นเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแก้ไขฟื้นฟู ก็เท่ากับยอมรับว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกระทำความผิดซ้ำได้เสมอ และจะไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดก่อนหน้านั้น อันอาจส่งผลให้กลายเป็นการกระทำความผิดติดนิสัย และอาจพัฒนาไปเป็นอาชญากรรมในผู้ใหญ่ได้ หากไม่มีมาตรการแก้ไขฟื้นฟูกรณีกระทำความผิดซ้ำไว้เป็นการเฉพาะตั้งแต่เยาว์วัย

(2) พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวน โดยส่วนใหญ่มีแนวโน้มเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากเห็นว่า นิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำมีความสำคัญ เพราะมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายที่นำใช้กับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ จึงควรกำหนดให้ชัดเจน เพื่อความเข้าใจและการตีความกฎหมายที่ถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อน โดยไม่ควรรวมถึงการกระทำความผิดโดยประมาท และเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีหลักเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำที่ชัดเจนไปในทางทิศทางเดียวกัน ได้รับการคุ้มครองจากการปฏิบัติงานและไม่เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย และเห็นว่าเนื่องจากการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวใช้ดุลยพินิจในการตัดสินคดีเป็นหลัก ซึ่งถึงแม้ว่าเด็กหรือเยาวชนจะเคยกระทำความผิดมาก่อน ศาลก็อาจใช้ดุลยพินิจให้โอกาสปล่อยตัวหรือใช้วิธีการสถายเบาซ้ำอีกได้ เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดมาตรการในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำผิดซ้ำไว้ อาจทำให้เด็กหรือเยาวชนกล้ากลับไปกระทำความผิดซ้ำ

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของพนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และ

พนักงานสอบสวนที่มองว่าการกำหนดให้มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 จะทำให้มีความเข้าใจที่ชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ทั้งยังสะท้อนว่าพนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย มีกระบวนทัศน์ต่อมาตรการและกระบวนการซึ่งกำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ว่าไม่อาจทำให้เกิดประสิทธิผลเพียงพอต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนในปัจจุบันได้ เพราะกฎหมายไม่กำหนดกรณีการกระทำความผิดซ้ำไว้ให้ชัดเจน ซึ่งรวมถึงการไม่มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำด้วย

4) ประเด็นการกำหนดเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561

เกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ โดยพิจารณาจากความถี่ของการกระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้ง ในประเภทและลักษณะความผิดตามแนวทางของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ซึ่งบังคับใช้กับการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่ อันได้แก่ประเภทหรือฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ และมาตรา 284 ความผิดต่อชีวิตตามมาตรา 288 มาตรา 289 และมาตรา 290 ความผิดต่อร่างกาย ตามมาตรา 297 และมาตรา 298 และความผิดต่อเสรีภาพ ตามมาตรา 313 ภายในระยะเวลาหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม การที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี การได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมและคดียุติ การได้รับการปล่อยตัวโดยมาตรการแทนการพิพากษาและคดียุติ และการได้รับการปล่อยตัวจากมาตรการอื่น มีดังนี้

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่จำเป็นต้องพิจารณาเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับการกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่ควรมีการชี้วัด เพราะไม่ควรมีนิยามการกระทำความผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่ควรมี เนื่องจากไม่ควรกำหนดให้มีการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายเด็กและเยาวชน”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วยกับบทนิยาม ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำตามเกณฑ์ที่เสนอมา”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “บทนิยามนี้เหมาะสมแล้ว ถึงไม่ใช้กับทุกกรณี แต่ใช้กับเฉพาะที่เป็นโทษที่ร้ายแรง ดังนั้น คำนิยามจึงมีเกณฑ์ที่เหมาะสมแล้ว

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วย แต่ไม่ควรจำกัดการกระทำความผิดในครั้งที่สองเฉพาะตามมาตรา 3 แห่งพรบ. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำฯ แต่ควรกำหนดเป็นความผิดอาญาทุกประเภทที่ไม่ใช่ความผิดประมาทหรือลหุโทษ เนื่องจากในปัจจุบันรูปแบบการกระทำความผิดมีหลายรูปแบบ มีความรุนแรงและส่งผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด เป็นต้น”[619]

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เหมาะสมแล้ว ไม่เห็นด้วยในเรื่องอายุ เห็นว่าการกำหนดอายุควรกำหนดให้สอดคล้อง คือเด็กมากกว่า 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี และเยาวชนมากกว่า 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี แต่เห็นด้วยที่จะโยงไปถึงความผิดตามมาตรา 3 เพราะความผิดเหล่านี้เป็นการกระทำผิดที่มักเกิดขึ้นจากปัญหาพฤติกรรมที่สถานพินิจฯ พบ”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เหมาะสมแล้ว”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานคุมประพฤติ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เรื่องอายุ ควร เป็นกว่า 12 ไม่ถึง 18 ปี จึงจะเหมาะสม เพราะเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งฟื้นฟูเด็กและเยาวชน และกระบวนการสำหรับเด็กและเยาวชน หาก 18 ปีเป็นผู้ใหญ่แล้ว ก็ไม่ควรได้รับโอกาสหรือการแก้ไขแบบเด็กและเยาวชน การใช้คำว่า “ได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุม” อาจจะต้องมีการตีความหรือนิยามอีกไหม เพราะ เด็กและเยาวชนหลายราย ระหว่างถูกดำเนินคดีไม่ถูกควบคุมตัว เพราะได้รับโอกาสจากมาตรการต่างๆ เช่น มาตรา 86 มาตรา 90 มาตรา 132 วรรคหนึ่ง การนิยามโดยยึดโยงกับความผิดตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เพื่ออะไร ในเมื่อจากสถิติ

---

[619] พนักงานอัยการคนที่ 4 ไม่แสดงความคามเห็น, ผู้วิจัย

ความผิดของเยาวชนไม่ใช่เรื่องเพศ แม้ช่วงวัยรุ่นจะพบว่าเยาวชนหรือวัยรุ่นให้ความสนใจเรื่องเพศ แต่สถิติคดี ประเภทนี้มักจะอยู่ในลำดับที่ 4 ถึง 5 แต่ความผิดที่ทำผิดซ้ำสูงจะเป็นเรื่องความผิดต่อชีวิตร่างกาย ยาเสพติด เห็นด้วยกับการให้มีการนิยามคำว่า “กระทำผิดซ้ำ” ให้ชัดเจน ซึ่งต้องหมายถึงเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่ว่าโดยสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกอบรม มิใช่อยู่ระหว่างดำเนินคดีในครั้งแรก การกระทำผิดซ้ำไม่ควรจำเพาะความผิดครั้งแรก เช่น ครั้งแรกหลักทรัพย์ ครั้งที่สองต้องเป็นคดีลักทรัพย์ แต่ควรกำหนดว่าลักษณะความผิดเดียวกัน เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ทั้ง 9 ฐาน เพราะเยาวชนที่กระทำผิดลักษณะนี้ มักมีพฤติกรรมไม่เคารพสิทธิผู้อื่น หรือลักษณะความผิดต่อชีวิตร่างกาย แสดงถึงความชอบใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานคุมประพฤติ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “การเพิ่มบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ถือเป็นการเพิ่มโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ในข้อหาที่มีลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ และพฤติการณ์รุนแรงเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ซึ่งจะถือว่ามีความเหมาะสม เพื่อให้ศาลได้มีการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ในความผิดที่มีลักษณะรุนแรงดังกล่าวในอัตราโทษสูง เพื่อเป็นการป้องกันและป้องปรามมิให้เด็กและเยาวชนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกต่อไป เนื่องจากการกระทำความผิดในลักษณะข้อหาตามที่กล่าวมานั้น เป็นความผิดที่ต้องพิจารณาลงโทษค่อนข้างสูง หากเด็กและเยาวชนที่เคยได้รับโอกาสมาแล้ว ยังไม่สำนึกและกลับไปกระทำความผิดซ้ำตามบทนิยามที่กำหนด ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาลงโทษด้วยมาตรการลงโทษขั้นสูงต่อไป เพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนกล้ากลับ ไปกระทำความผิดซ้ำอีกต่อไป การกำหนดวิธีการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ อาจจะต้องมีความแตกต่างกันในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดเดียวกัน ซึ่งอาจต้องได้รับการพิจารณาลงโทษหนักขึ้น เพราะถือว่าการได้รับการลงโทษครั้งแรกอาจถือได้ว่าเป็นการได้รับโทษสถานเบา จึงทำให้เด็กและเยาวชนไม่รู้สึกเข็ดหลาบ และหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก แต่ในส่วนของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนคนละฐานความผิดอาจกำหนดให้มีการใช้วิธีการลงโทษหนักขึ้น หรืออาจใช้วิธีการลงโทษสถานเบา หรืออาจเป็นดุลยพินิจของศาลก็ได้ ซึ่งต้องดูความรุนแรงของการกระทำผิดประกอบ เพราะการกระทำผิดซ้ำอาจเป็นข้อหาที่อาจจะมีโทษที่เบากว่าข้อหาหรือการระทำความผิดครั้งแรก รวมถึงในเรื่องของการกระทำโดยเจตนา หรือการกระทำโดยประมาทร่วมด้วยในการพิจารณา ดังนั้น การพิจารณาจะกำหนดโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ต้องดูฐานความผิดร่วมด้วยเป็นสำคัญ การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวกลับไปอยู่ในความดูแลของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ที่สำคัญขึ้นอยู่กับครอบครัว สภาพแวดล้อม การควบคุมดูแล และตัวของเด็กและเยาวชนหากเด็กและเยาวชนสำนึกในการกระทำผิด และรู้สึกเกรงกลัวต่อการกระทำผิด เพราะกลัวถูกการดำเนินคดีซ้ำอีก รวมทั้งครอบครัวมีการติดตามดูแล เอาใจใส่เด็กและเยาวชนแบบเข้มงวด การจำกัด

หรือระบุเวลาการเที่ยวเตร่นอกบ้าน การคบเพื่อน การใช้เวลาว่าง รวมทั้งการศึกษาเล่าเรียน หรือการประกอบอาชีพที่เป็นกิจจะลักษณะ หากเด็กและเยาวชนไม่เข้ารับการศึกษาต่อ ก็น่าจะทำให้เด็กและเยาวชนไม่หวนกลับไปกระทำความผิดว้ำอีกต่อไป”

จากการสัมภาษณ์ **นักจิตวิทยา คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วย แต่ไม่เห็นว่าต่างกันอย่างไร ก็ทำผิดซ้ำเหมือนกัน ให้มองว่าการกระทำผิดซ้ำเหมือนการเจ็บป่วย มีหลายรูปหลายสาเหตุ การบำบัดรักษา ไม่สามารถบอกได้ว่าจะดีขึ้นแล้วหายเมื่อไหร่ การตัดสินที่กำหนดระยะเวลามาแล้ว ไม่สามารถบอกได้ว่าจะหายภายในเวลาที่กำหนด อาจหายก่อนหรือหายหลังก็ได้”

จากการสัมภาษณ์ **นักจิตวิทยา คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วย เนื่องจากจะได้เห็นว่าเหตุใดเยาวชนจึงได้กระทำผิดซ้ำในข้อหาเดิมหรือในข้อหาอื่นๆ และจะได้แก้ไขให้ตรงกับต้นเหตุ แต่ควรเพิ่มให้มีหน่วยงานที่สามารถเข้าไปช่วยเหลือในการปรับสภาพแวดล้อมในการรองรับเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ เช่น ครอบครัว เพื่อการแก้ไขปัญหาระยะยาว”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานสอบสวน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วย”[620]

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบถึงกระบวนทัศน์ของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับการกำหนดให้มีเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังนี้

(1) ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากเห็นว่าไม่มีความจำเป็น เพราะไม่ควรมีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำและนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวที่มองว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ไม่ควรมีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำ ส่งผลให้ไม่ควรมีบทบัญญัติกำหนดนิยามความหมายและเกณฑ์ชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำไปด้วย

(2) พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวน โดยส่วนใหญ่มีแนวโน้มเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากเห็นว่า การกำหนดเกณฑ์

---

[620] พนักงานสอบสวนคนที่ 1 ไม่แสดงความคามเห็น, ผู้วิจัย

การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ จากความถี่ของการกระทำความผิดอาญามากกว่า 1 ครั้ง ในประเภทและลักษณะความผิดตามแนวทางของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 อันได้แก่ประเภทหรือฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ และมาตรา 284 ความผิดต่อชีวิตตามมาตรา 288 มาตรา 289 และมาตรา 290 ความผิดต่อร่างกายตามมาตรา 297 และมาตรา 298 และความผิดต่อเสรีภาพตามมาตรา 313 ภายในระยะเวลาหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม การที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี การได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมและคดียุติ การได้รับการปล่อยตัวโดยมาตรการแทนการพิพากษาและคดียุติ และการได้รับการปล่อยตัวจากมาตรการอื่น มีความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม มีความเห็นเพิ่มเติมดังนี้

(ก) ควรกำหนดเกณฑ์อายุสำหรับเยาวชนที่มีอายุมากกว่า 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี เนื่องจากเยาวชนอายุ 18 ปี ถือว่ามีความเป็นผู้ใหญ่ ไม่ควรได้รับโอกาสหรือการแก้ไขฟื้นฟูในลักษณะเดียวกับเด็ก

(ข) ควรกำหนดเกณฑ์ประเภทหรือฐานความผิดที่มิใช่การกระทำความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ และเป็นประเภทหรือฐานความผิดเดียวกัน โดยเป็นความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย ไม่ควรเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ เนื่องจากสถิติการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศของเยาวชนมีจำนวนน้อย

(ค) ควรกำหนดเกณฑ์การได้รับการปล่อยตัวจากเด็กหรือเยาวชนที่ผ่านกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนมาแล้ว ไม่ควรเป็นเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในระหว่างดำเนินคดีในครั้งแรกและได้รับการปล่อยตัว

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของพนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนที่มองว่าการกำหนดให้มีเกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ จากความถี่ของการกระทำความผิดอาญามากกว่า 1 ครั้ง ของเยาวชนที่มีอายุมากกว่า 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี ในประเภทและลักษณะความผิดตามแนวทางของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ยกเว้นในประเภทหรือฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ ภายในระยะเวลาหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี หรือได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึก

และอบรมและคดียุติ หรือได้รับการปล่อยตัวโดยมาตรการแทนการพิพากษาและคดียุติ หรือได้รับการปล่อยตัวจากมาตรการอื่น ซึ่งมิใช่การปล่อยตัวระหว่างการดำเนินคดีในครั้งแรก มีความเหมาะสมต่อการกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ ทั้งยังสะท้อนว่าพนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย มีกระบวนทัศน์ต่อมาตรการและกระบวนการซึ่งกำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ว่าไม่อาจทำให้เกิดประสิทธิผลเพียงพอต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนในปัจจุบันได้ เพราะพบการกระทำความผิดซ้ำในประเภทหรือฐานความผิดดังกล่าวเป็นจำนวนมากและมีความรุนแรง

จากผลการศึกษากระบวนทัศน์ของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อสะท้อนแนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในกฎหมายไทย โดยนโยบายที่กำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ หากจะมีขึ้น อาจสรุปได้ว่า

(1) ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะผู้ใช้กฎหมาย มีกระบวนทัศน์ต่อการกำหนดให้มีบทบัญญัติการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะไปในทางไม่เห็นด้วย โดยยึดถือแนวคิดการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนตามทฤษฎีตราบาป การเชื่อว่าการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนมีมาจากสาเหตุเฉพาะรายซึ่งไม่ควรนำประวัติการกระทำความผิดในอดีตมาเป็นเงื่อนไขในการแก้ไขฟื้นฟู และการเชื่อมั่นว่ามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายในปัจจุบันครอบคลุมและกว้างขวางเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำในเด็กหรือเยาวชนแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว หากประเทศไทยจะทบทวนนโยบายในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ด้วยการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ การปรับกระบวนทัศน์ของผู้ใช้กฎหมายให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ส่งผลกระทบต่อความสงบปลอดภัยของสังคม ตลอดจนประสิทธิภาพของกฎหมายและการบังคับใช้ที่อาจไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนอย่างเฉพาะเจาะจง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่อาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ ความเข้าใจที่กระจ่างชัดเกี่ยวกับทฤษฎีตราบาปที่สะท้อนอยู่ในขั้นตอนและกระบวนการของกฎหมาย และความจำเป็นที่จะต้องมีบทบัญญัติเฉพาะสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเพื่อข่มขู่ยับยั้งและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้กระบวนทัศน์ของผู้ใช้กฎหมายมีความชัดเจนและกว้างขวางขึ้น

(2) พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนในฐานะผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย

มีกระบวนทัศน์ต่อการกำหนดให้มีบทบัญญัติการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะไปในทางเห็นด้วย โดยเชื่อว่าการใช้ทฤษฎีข่มขู่ยับยั้งจะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้ การกำหนดนิยามความหมายและเกณฑ์ชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำที่ชัดเจนจะเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่เด็กหรือเยาวชน และเชื่อว่ามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายในปัจจุบันที่ไม่ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบัน ส่งผลให้การแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชนไม่มีประสิทธิผล

ด้วยเหตุผลดังกล่าว หากประเทศไทยจะทบทวนนโยบายในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ด้วยการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ กระบวนทัศน์ของผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย จึงมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนอย่างเฉพาะเจาะจง อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจที่กระจ่างชัดเกี่ยวกับทฤษฎีตราบาปที่สะท้อนอยู่ในขั้นตอนและกระบวนการของกฎหมาย จะนำมาซึ่งประสิทธิผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งความเข้าใจอย่างระมัดระวังต่อผลกระทบอันเอาจมีขึ้นจากการนำทฤษฎีข่มขู่ยับยั้งมาใช้กับมาตรการเฉพาะสำหรับการกระทำความผิดซ้ำตามแนวคิดของกฎหมายไทยที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้กระบวนทัศน์ของผู้ปฏิบัติตามกฎหมายมีความชัดเจนตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2. ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับในทางปฏิบัติ อันจะนำมาซึ่งข้อมูลสำคัญในการศึกษาการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เพื่อให้ได้ข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับในทางปฏิบัติใน 7 ประเด็น ได้แก่ 1) สาเหตุการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัวที่พบจากการพิจารณาคดี 2) ประสิทธิภาพของมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัวหรือไม่ 3) มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใด ส่งผลให้ไม่อาจป้องกันการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัว 4) ควรมีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ 5) ประสิทธิภาพของมาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัว ส่งผลให้เกิดกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ 6) มาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัวใด ส่งผลให้เกิดกระทำความผิดซ้ำ และ 7) ควรมีแผนติดตามภายหลังการปล่อย

ตัวเป็นการเฉพาะ สำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัวหรือไม่ โดยได้รับผลการศึกษา ดังนี้[621]

ประเด็นที่ 1 สาเหตุการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัวที่พบจากการพิจารณาคดี

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ปัญหาในการพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ ส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายใน เช่น สุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนนั่นเองรวมทั้งสภาพปัจจัยภายนอก เช่น สภาพครอบครัว สิ่งแวดล้อมที่เด็กและเยาวชนต้องอยู่ในสภาพเดิม ดังนั้น การสร้างเครือข่ายที่สามารถดูแลติดตามการปรับเปลี่ยนสภาพภายใน ภายนอก ดังกล่าวข้างต้น จึงนับมีความสำคัญมากกว่าการพิจารณาคดี”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เด็กไม่มีงานทำ ไม่ได้เรียนหนังสือ กลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมๆ และคบกับเพื่อนกลุ่มเดิม”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “การพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยหลัก มุ่งแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนนั้น มิได้มุ่งลงโทษ เมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการฝึกอบรมแล้ว จนถูกปล่อยตัว จะหวนกระทำผิดอีกหรือไม่ อยู่ที่การได้รับการเรียนรู้พัฒนาทักษะ เข้าใจตนเอง เพื่อกลับออกไปใช้ชีวิตประจำวันได้เช่นปกติ ในการพิจารณาคดี เมื่อเด็กและเยาวชนที่เป็นจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลมักมีพฤติกรรมเรียบร้อย รับฟังสิ่งต่างๆ ที่พิจารณา ไม่แสดงอาการผิดปกติ ให้เป็นข้อนำมาพิจารณา ทำให้ไม่ทราบถึงความนึกคิดที่กระทำความผิด เหตุจูงใจ ผ่านการฝึกอบรมมาเป็นผลดีต่อเด็กและเยาวชนนั้นเพียงใด”

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัวที่พบจากการพิจารณาคดีของ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว** ซึ่งเป็นข้อมูลความเห็นจากทางปฏิบัติ โดยพบว่าสาเหตุการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัว ได้แก่ สุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน สภาพครอบครัว สิ่งแวดล้อมในสภาพเดิม การไม่มีงานทำ และการไม่ได้เรียนหนังสือ

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว สะท้อนถึงประสิทธิผลของกฎหมายและประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย รวมตลอดถึงประสิทธิภาพของความร่วมมือจากเครือข่าย ในการติดตามดูแลภายหลังการปล่อยตัวที่ยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะด้านจิตใจ ครอบครัว อาชีพ และการศึกษา ซึ่งควรแก่การพิจารณาปรับปรุง

---

[621] เฉพาะผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับ, ผู้วิจัย

มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายรวมทั้งเครือข่าย เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาบรรลุความมุ่งหมายในการนำเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำกลับคืนสู่สังคม

อนึ่ง การศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์อย่างเฉพาะเจาะจง คือ ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว เนื่องจากในการพิจารณาของศาลจะมีรายงานการสืบเสาะและพินิจของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตลอดจนพยานหลักฐานประกอบอื่น ซึ่งจะทำให้ได้รับข้อมูลความเห็นที่มีความเชื่อมั่นมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่น

ประเด็นที่ 2 ประสิทธิภาพของมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัวหรือไม่

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “แผนแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในปัจจุบัน ยังขาดประสิทธิภาพ ทั้งในแง่ของมาตรการและการบังคับใช้ จึงเป็นปัญหาให้เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดแล้วกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนยังหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ โดยไม่เกรงกลัวกฎหมาย ประกอบกับสภาพสังคมปัจจุบันการเข้าถึงสื่อที่มีความรุนแรง เช่น การทำร้ายหรือฆ่าสามารถเข้าถึงได้ง่ายในรูปแบบต่างๆ เช่น เกมส์ ดังนั้น นอกจากพิจารณาอายุของเด็กแล้ว จึงควรมีองค์ประกอบอื่นมาวินิจฉัยประกอบด้วย เช่น หากมีการกระทำผิดซ้ำควรมีบทลงโทษที่หนักขึ้น”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “แนวทางการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฯ ที่สถานพินิจฯ ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นแนวทางเดียว สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรกและกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนทำงานบริการสังคม เลือกคบคน จำกัดเวลาในการเที่ยวเตร่ ซึ่งไม่ได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำให้ตรงจุด”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 4** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ประโยชน์จากการปฏิบัติตามแผนฟื้นฟู จะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับการติดตามดูแลเอาใจใส่และสอดส่องจากองค์กรที่กำหนดขึ้นมาจากรัฐ เพื่อควบคุมดูแลพฤติกรรมของเด็กแทนพ่อแม่ หากปล่อยปละละเลยเด็ก โอกาสที่เด็กจะไปกระทำความผิดซ้ำมีมากกว่า ถ้าเด็กทำผิดซ้ำ ต้องกลับมาดูประสิทธิภาพแผนฯ”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “แนวทางในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนจะมีคณะกรรมการสหภาพวิชาชีพเข้าร่วมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เหมาะสมกับบริบทของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล รวมทั้งมีการติดตามความประพฤติของเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิดมาก

ขึ้น ซึ่งจะทำให้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมีประสิทธิภาพในการแก้ไขความประพฤติของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้ดีขึ้น”

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบข้อมูลความเห็นว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งในส่วนของมาตรการและในส่วนของการบังคับใช้ ยังขาดประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แนวทางการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดและฟื้นฟูที่ใช้สำหรับทั้งการกระทำความผิดครั้งแรกและการกระทำความผิดซ้ำ โดยเน้นการทำงานบริการสังคม การเลือกคบคน หรือจำกัดเวลาการเที่ยวเตร่ ยังไม่เป็นการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำที่ตรงจุด การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมเป็นรายคนและมีการติดตามสอดส่องดูแลเอาใจใส่จากองค์กรที่กำหนดขึ้นมาจากรัฐจะทำให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลความเห็นจากทางปฏิบัติสะท้อนว่ามาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่รูปแบบกิจกรรมและการติดตามสอดส่องดูแลอาจไม่เพียงพอต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ จึงควรแก่การพิจารณาปรับปรุงแนวทางการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยเน้นกิจกรรมและการติดตามสอดส่องให้มากขึ้น

อนึ่ง การศึกษาในประเด็นนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนไม่ได้ให้ข้อมูลความเห็น จึงทำให้ขาดข้อมูลความเห็นสำคัญในหลายส่วน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลความเห็นจากพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก็ทำให้เห็นถึงประสิทธิผลของมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวทางการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูรายบุคคลและการนำแผนไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 3 มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใด ส่งผลให้ไม่อาจป้องกันการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัว

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “มาตรการต้องพิจารณาเฉพาะรายบุคคลของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด กระบวนการติดตามสอดส่องดูแลมีความสำคัญยิ่งต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เด็กหลังปล่อย บางครั้งการติดตามอาจไม่ดีพอ เพราะไม่มีสถานที่บังคับตามกฎหมาย หากไม่ได้ใช้มาตรการคุมประพฤติมาช่วยในการคุมประพฤติหลังปล่อยตัว”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “มาตรการในปัจจุบัน มีมากอยู่แล้ว ควรให้ความสำคัญต่อครอบครัว การ

ปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว สภาพชุมชนที่อยู่อาศัย สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ การได้รับการศึกษา ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “กระบวนการในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน และประสิทธิภาพในการบังคับตามแผนดังกล่าว เป็นปัจจัยวัดความสำเร็จ เพราะหากแผนดังกล่าวมีมาตรการที่เหมาะสมสำหรับเด็กและมีการบังคับใช้แผนดังกล่าวอย่างแท้จริง ก็จะส่งผลให้เด็กและเยาวชนไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “การที่ให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดครั้งแรกกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำมาอยู่ร่วมกันในสถานพินิจ โดยมิได้มีการจำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำออกมาต่างหาก ซึ่งการรวมกันดังกล่าวก็จะใช้วิธีการฝึกอบรมในรูปแบบเดียวกัน ส่งผลให้เยาวชนซึ่งถูกปล่อยแล้วหวนกลับมากระทำผิดซ้ำเนื่องจากไม่มีความเกรงกลัวและหลาบจำ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “การกำหนดแผนแก้ไขพฤติกรรมที่กำหนดโดยสถานพินิจ เป็นการให้เด็กทำงานบริการสังคมตามจำนวนชั่วโมง ยังเป็นเพียงการทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ และการกำหนดเวลาเที่ยวเตร่ ซึ่งไม่ได้ส่งผลให้เด็กตระหนักรู้เกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายและบทลงโทษที่อาจได้รับ ทำให้เด็กไม่เกรงกลัวที่จะกระทำผิดซ้ำอีก”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 4** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “อาจจะเป็นโทษที่ลงแก่เด็กและเยาวชนนั้นเบาและไม่ร้ายแรง จึงทำให้เด็กและเยาวชนไม่กลัวและกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “กระบวนการครอบครัวบำบัดและครอบครัวสัมพันธ์ มีความสำคัญในการเตรียมบิดามารดาให้มีวิธีที่เหมาะสมในการกำกับดูแลให้เด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งถ้าหากครอบครัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงการดูแลเด็กและเยาวชน อาจส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ไม่ว่าแผนฯจะดีเพียงไร”

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบข้อมูลความเห็นว่า การจัดทำและประสิทธิภาพการบังคับตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ การมีวิธีการฝึกอบรมรูปแบบเดียวกันของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำกับที่กระทำความผิดครั้งแรกยังไม่เหมาะสม การทำงานบริการสังคมตามจำนวนชั่วโมง ไม่ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในการกระทำผิดและบทลงโทษ โครงการครอบครัวบำบัดและครอบครัวสัมพันธ์จะช่วยเตรียมบิดา

มารดาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเมื่อการติดตามสอดส่องดูแลอาจไม่ดีพอ และไม่ได้ใช้มาตรการคุมประพฤติภายหลังการปล่อยตัว

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลความเห็นจากทางปฏิบัติสะท้อนว่าวิธีการฝึกอบรมในรูปแบบเดิมและเป็นรูปแบบเดียวกันของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำกับที่กระทำความผิดครั้งแรก การไม่มีมาตรการคุมประพฤติภายหลังการปล่อยตัว เป็นมาตรการในแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ส่งผลให้ไม่อาจป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้ จึงควรแก่การพิจารณาปรับปรุงรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมที่เน้นให้เกิดการตระหนักรู้ในผลของการกระทำผิดและบทลงโทษให้มากขึ้น

อนึ่ง การศึกษาในประเด็นนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนไม่ได้ให้ข้อมูลความเห็น จึงทำให้ขาดข้อมูลความเห็นสำคัญในหลายส่วน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลความเห็นจากผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานอัยการ และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก็ทำให้เห็นถึงปัญหาบางประการของมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ส่งผลให้ไม่อาจป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ประเด็นที่ 4 ควรมีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ (เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัว)

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูไม่จำเป็นต้องแยกว่าเด็กนั้นเคยกระทำผิดมาหรือไม่ แต่ควรมุ่งเน้นกลับไปดูแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและดูสภาพปัจจัยใหม่ที่เข้ามาทำให้กระทำผิด ว่าควรเข้าไปใช้มาตรการอย่างไรที่เหมาะสมต่อไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่ควรมีมาตรการสำหรับเด็กที่กระทำความผิดซ้ำแยกจากปกติ แต่ควรมีมาตรการป้องกันหลังปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กหรือเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่ควรมีมาตรการเฉพาะ เพราะอยู่ในขั้นตอนการสอบถามข้อเท็จจริงเมื่อได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด หากพบว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำหรือเคยได้รับโทษมาก่อนจะปรากฏข้อเท็จจริงมาในฟ้องอยู่แล้ว”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ควรแยก จะทำให้แก้ไขถูกตามสาเหตุที่ทำผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วยที่มีการจำแนกเฉพาะ เพราะจะช่วยได้มาก มีอะไรใหม่ๆ มากขึ้น เข้มงวดขึ้น น่าจะดี”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ถ้ามีแผนฯ กับเด็กและเยาวชนที่ทำผิดซ้ำ ควรมีหลักสูตรพิเศษเฉพาะเลย และควรให้ฝึกอบรมนานกว่าปกติ เนื่องจากถ้าประพฤติดีก็จะได้ปล่อยตัวเร็วจากศาลอยู่แล้ว ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 4** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ปกติอัยการจะดูแผนฯที่ ผอ. สถานพินิจส่งมา ในความเป็นจริง แผนฯไหนที่เคยใช้มาแล้ว ก็จะทำตามเดิม ถ้ามีของเด็กที่กระทำความผิดซ้ำขึ้นมาเฉพาะ ก็จะต้องทำในแบบใหม่ ไม่แน่ใจว่าจะทำได้เพราะไม่มีกฎหมาย”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ถ้ามีจะช่วยได้มาก เพราะมีปริมาณเด็กและเยาวชนกลับเข้าสถานพินิจฯ ในทุกปีค่อนข้างมาก เรามีแต่ข้อมูลว่าใครทำผิดซ้ำเรื่องอะไร แต่ไม่มีระเบียบบอกว่าซ้ำเรื่องอะไรคือผิดซ้ำ เราก็ไม่สามารถมีมาตรการเฉพาะได้”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานงานคุมประพฤติ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ถ้าแยกเฉพาะได้ ก็จะควบคุมง่ายขึ้น แต่ต้องมีเจ้าหน้าที่เพิ่มมากขึ้นด้วย เพราะแยกแล้ว จะมีระเบียบ มีกิจกรรม เหมือนเพิ่มเป็น 2 เท่า”

จากการสัมภาษณ์ **นักจิตวิทยา คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ไม่แน่ใจว่าถ้าแยกแล้ว เด็กจะรู้สึกถูกด้อยค่าไหม ถ้ากลับสู่สังคมแล้วกลุ่มเด็กที่กระทำผิดครั้งแรกกับกลุ่มกระทำผิดซ้ำจะมีมุมมองต่อกันอย่างไร”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานสอบสวน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เหมาะสม เพราะเด็กและเยาวชนที่ทำผิดซ้ำ มักเป็นคนเดิมๆ”

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบข้อมูลความเห็นว่า **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับมีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ** เนื่องจากเห็นว่าการกระทำความผิดซ้ำจะปรากฏในคำฟ้อง และแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะดูจากสภาพปัจจัยใหม่ ในขณะที่ **พนักงานอัยการโดยส่วนใหญ่ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานงานคุมประพฤติ และพนักงานสอบสวนมีแนวโน้มเห็นด้วย** เนื่องจากเห็นว่าจะทำให้มีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ตรงตามสาเหตุที่กระทำความผิดซ้ำ โดยอาจเข้มงวดขึ้นหรือมีระยะเวลานานขึ้น หรือมีหลักสูตรฝึกอบรมพิเศษหรือกิจกรรมรูปแบบใหม่ ซึ่งต้องมีกฎหมายให้อำนาจและควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม **นักจิตวิทยาแนวโน้มไม่เห็นด้วย** เนื่องจากเห็นว่าอาจทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำรู้สึกด้อยคุณค่าในตัวเอง และเมื่อคืนสู่สังคมจะถูกด้อยค่าหรือไม่

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลความเห็นจากทางปฏิบัติสะท้อนว่าแนวคิดในการกำหนดให้มีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการ

เฉพาะ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัว ยังไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นนักจิตวิทยา ซึ่งอาจสืบเนื่องจากกระบวนทัศน์ของผู้ใช้กฎหมายที่ไม่เห็นสมควรมีมาตรการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะตามผลการศึกษาในหัวข้อ 4.2.4.3 แนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในกฎหมายไทย และนักจิตวิทยาในฐานะผู้ปฏิบัติตามกฎหมายมีมุมมองไปในทางทฤษฎีตราบาป อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายโดยส่วนใหญ่โน้มเอียงไปในทางที่ควรมีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำภายหลังการปล่อยตัว จึงควรแก่การศึกษาวิจัยเพิ่มเติมให้มากขึ้นในประเด็นความเหมาะสมของการกำหนดให้มีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

ประเด็นที่ 5 ประสิทธิภาพของมาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัว ส่งผลให้เกิดกระทำความผิดซ้ำหรือไม่

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “มาตรการติดตามหลังปล่อยตัวมีความสำคัญในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ แต่มิใช่สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ เพราะการกระทำผิดมีสาเหตุหรือปัจจัยของเด็กและเยาวชนแต่ละรายแตกต่างกัน ดังนี้ การติดตามอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาที่เหมาะสม จึงมีความสำคัญที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพของมาตรการ”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ในปัจจุบันศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด (สงวนนาม) ได้ตั้ง “ศูนย์ติดตามด้วยความห่วงใย”ขึ้น ซึ่งเป็นศูนย์ที่คอยติดตามช่วยเหลือแนะนำเด็กหรือเยาวชนหลังปล่อยตัว ซึ่งศูนย์นี้ได้เปิดเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2567 นี้ ถ้าเราช่วยได้ ซึ่งช่วยให้เด็กหรือเยาวชนไม่กลับมาทำความผิดซ้ำได้มากขึ้น”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เป็นสาเหตุหนึ่ง เพราะหากเด็กและเยาวชนที่ได้รับการฝึกอบรมไม่ได้มาตรฐาน ขาดการพัฒนาด้านความเชื่อ ค่านิยม การกลับไปอยู่ในครอบครัวที่แตกแยก มีส่วนทำให้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำสูง การติดตามภายหลังการปล่อยตัวจึงเป็นมาตรการที่จำเป็น เห็นว่าการติดตามสอดส่องเด็กและเยาวชนหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม มีประโยชน์ในทางช่วยเหลือแก้ไขเด็กและเยาวชน เป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อให้ได้รับข้อเท็จจริงว่าการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรมมาได้ผลดีหรือไม่เพียงใด”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานงานคุมประพฤติ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “วิธีการในปัจจุบัน สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง แต่ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติงานที่จะเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาหรือความเสี่ยงหรือไม่”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานคุมประพฤติ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “การติดตามหลังปล่อย ส่วนหนึ่งก็ถือว่าเป็นการช่วยปรามไม่ให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะอย่างน้อยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมหากยังไม่มีเป้าหมายชัดเจนในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพก็ยังมีนักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ คอยติดตามดูแลแก้ไขและช่วยเหลือ ซึ่งได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยมาแล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานสอบสวน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ได้ ในกรณีที่เด็กและเยาวชนนั้นๆ ไม่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ และมีแผนการอนาคตที่ชัดเจนครบทั้ง 5 ด้าน คือ การเรียน การทำงาน ที่อยู่อาศัย สัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัวและชุมชน การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์”

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบข้อมูลความเห็นจาก **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่ พนักงานงานคุมประพฤติ และพนักงานสอบสวน** ว่า ประสิทธิภาพของมาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัว ส่งผลให้เกิดกระทำความผิดซ้ำได้ เนื่องจากมาตรการติดตามหลังปล่อยตัวมีความสำคัญและจำเป็นต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ แม้มิใช่สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ เพื่อให้ทราบผลจากการฝึกอบรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูว่าดีเพียงใด ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติงานในการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาหรือความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ มาตรการติดตามหลังปล่อยตัวจะช่วยปรามมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำ แม้ถึงเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจะยังไม่มีเป้าหมายชัดเจนในการศึกษาหรือประกอบอาชีพ นักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบยังคอยติดตามดูแลแก้ไขและช่วยเหลือ

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลความเห็นจากทางปฏิบัติสะท้อนว่าประสิทธิภาพของมาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัว มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ จึงควรแก่การพิจารณาเสริมศักยภาพในการติดตามภายหลังการปล่อยตัวให้มากยิ่งขึ้น

อนึ่ง การศึกษาในประเด็นนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และนักจิตวิทยาไม่ได้ให้ข้อมูลความเห็น จึงทำให้ขาดข้อมูลความเห็นสำคัญในหลายส่วน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลความเห็นจากผู้ใช้กฎหมาย และผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นพนักงานคุมประพฤติและพนักงานสอบสวน ก็ทำให้เห็นถึงจุดแข็งของมาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัวในการป้องกันการกระทำความผิด

ประเด็นที่ 6 มาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัวใด ส่งผลให้เกิดกระทำความผิดซ้ำ

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “การติดตามตรงตามสภาพเด็กและเยาวชนหรือไม่ เป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ การติดตามจึงต้องกระทำตามสภาพต่อเนื่อง”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด (สงวนนาม) อยู่ในระหว่างการดำเนินการตามที่ได้จัดตั้งศูนย์ติดตามด้วยความห่วงใย หากทำได้น่าจะลดปริมาณการกระทำความผิดซ้ำลงได้”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “การจัดการที่ไม่เป็นรูปธรรม อย่างต่อเนื่องจริงจัง”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “มาตรการหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคน ความผิดแต่ละประเภท ประกอบกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้มาตรการหรือหลักเกณฑ์ดังกล่าว ล้วนเป็นสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “มาตรการการรายงานผลการติดตามภายหลังการปล่อย ไม่มีระยะเวลาสำหรับการรายงานผล ซึ่งอาจเป็นปัจจัยในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ขาดประสิทธิภาพในการติดตามผล”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ภายหลังได้ปล่อยตัวเด็กกลับสู่สังคมแล้ว เจ้าหน้าที่สถานพินิจจะติดตามพฤติกรรมเด็กและเยาวชนต่ออีก 1-3 เดือน โดยติดตามเพียงเดือนละ 1 ครั้งทำให้เมื่อปล่อยตัวกลับเข้าสู่สังคมแล้วเด็กจะอยู่ในสภาพแวดล้อมกลุ่มเพื่อนเดิมและครอบครัวที่ไม่เอาใจใส่ดูแลมากนัก ทำให้เด็กอาจหวนกลับไปกระทำความผิดอีกได้”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 4** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “มาตรการและกระบวนการ หากมีการติดตามผลภายหลังจากที่มีการปล่อยตัวเด็กออกจากศูนย์ฝึกน่าจะดีกว่า เนื่องจากมีการติดตามผลและเด็กรู้ตัวว่ามีคนติดตาม โอกาสในการไปกระทำความผิดซ้ำมีน้อยกว่า แต่อาจไม่ต้องติดตามทุกกรณี เช่นควรติดตามเป็นรายกรณีไป เฉพาะที่มีโอกาสกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “สาเหตุที่ทำให้ ให้เด็กและเยาวชนหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ คือตัวเด็กและเยาวชนเอง รวมทั้งครอบครัว จึงควรมีกำหนดให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เนื่องจากครอบครัวมีส่วนสำคัญที่เด็กและเยาวชนจะกลับไปพักอาศัยอยู่ด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานงานคุมประพฤติ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “มีความเหมาะสม มีการจำแนกความเสี่ยงที่อาจกระทำผิดซ้ำ เสี่ยงน้อยใช้วิธีติดตามโทรศัพท์ ไลน์ เฟซบุ๊ก เสี่ยงมากติดตามโดยลงเยี่ยมบ้าน โดยนำเครื่องช่วยติดตามหลังปล่อยตัวมาช่วยติดตาม รวมถึงนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังสอดส่องอีกทาง แม้ว่าจะมีการออกแบบวิธีการหลากหลาย แต่ก็ยังมีช่องว่าง คือระยะห่างระหว่างผู้ติดตามกับเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้ที่มีส่วนป้องกันกระทำผิดซ้ำได้ดีที่สุด คือครอบครัวและชุมชน ซึ่งมีความใกล้ชิดมากกว่าเจ้าหน้าที่”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานคุมประพฤติ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “สำหรับเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาให้ส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรม ภายหลังได้รับการปล่อยตัวออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จะเป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในการติดตามและกำกับดูแลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย ซึ่งก็มีทั้งเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดซ้ำ และอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำได้ เนื่องจากเด็กและเยาวชนจะต้องกลับไปอยู่สภาพแวดล้อมเดิม และหากกลับไปพบเจอเพื่อนกลุ่มเดิมที่มีพฤติกรรมเสียหาย หรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ ก็อาจทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นหวนกลับไปกระทำความผิดในลักษณะเดิมซ้ำอีกได้ ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายก็จะมีหน้าที่ในการติดตาม เฝ้าระวังและชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ก็ไม่สามารถป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้อย่างเด็ดขาดมากนัก การติดตามและกำกับดูแลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์และชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมเท่านั้น แต่หากเด็กและเยาวชนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ก็ไม่ได้มีมาตรการลงโทษหรือเพิ่มโทษให้แก่เด็กและเยาวชนแต่อย่างใด”

จากการสัมภาษณ์ **นักจิตวิทยา คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ความคึกคะนองตามวัย ธรรมชาติของพัฒนาการ การขาดวุฒิภาวะ ทำให้ทำผิดกฎหมาย เมื่อถูกจับดำเนินคดี ถูกควบคุมตัว ได้รับการดูแลอย่างดี จึงไม่รู้สึกว่าผลที่ตามมาส่งผลกระทบกับตัวเขามากนัก ได้รับโอกาสมากกว่าอยู่ข้างนอกในบางกรณี เด็กที่ยังทำผิดแบบเดิม ไม่ได้มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม เพียงแต่มันมีความหลากหลายจากสภาพปัญหาของแต่ละคนที่มีไม่เหมือนกัน เด็กและเยาวชนมีปริมาณมากเกินกว่าจะดูแลให้ดีได้ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ กระบวนการมีความยุ่งยาก ใช้เวลาไปโดยเปล่าประโยชน์เยอะ ตัวชี้วัดมันเยอะ เน้นงานเอกสาร-กิจกรรมที่เยอะเกินมีแต่ปริมาณ”

จากการสัมภาษณ์ **นักจิตวิทยา คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ความเห็นส่วนตัวเห็นว่าการเตรียมครอบครัวและชุมชนให้มีความพร้อมในการรองรับเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว ทำให้เด็กและเยาวชนขาดความต่อเนื่องในการบำบัด พฤติกรรมที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขขาดการกวดขันอย่างต่อเนื่อง มาตรการและกระบวนการนั้นในเชิงของทฤษฎีได้กำหนดไว้ค่อนข้างชัดเจนและครอบคลุม แต่ในทางปฏิบัติยังคงเกิดการติดขัดในบางขั้นตอน เช่น การ

รับรู้ขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้รับข้อมูล โดยบางครั้งไม่มีการกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ที่รับผิดชอบหน้าที่อย่างชัดเจน ทำให้เกิดการขาดช่วงของการติดตามเยาวชนและให้การช่วยเหลือไม่ทันท่วงที ส่วนตัวเห็นว่าขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนยังคงมีจำกัดและติดขัดในการประสานขอความช่วยเหลือทำให้เกิดการล่าช้าในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัว ความคิดเห็นส่วนตัวเห็นว่าเด็กและเยาวชนล้วนเกรงกลัวต่อการถูกตำหนิและเกรงกลัวต่อการลงโทษในกระบวนการทางอาญา เพราะไม่มีผู้ใดที่ต้องการความยุ่งยาก การตำหนิจากสังคม และการรับโทษทางกฎหมาย แม้ว่าจะถูกตำหนิและลงโทษจากการกระทำของตนเองก็ตาม จึงไม่เห็นว่า จะเป็นสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ส่วนสาเหตุนั้น ในรายของเด็กและเยาวชนที่มีโรคทางจิตเวช ควรได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานงานสอบสวน คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “กระบวนการสอดส่อง มีขอบเขตการทำงานที่ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในระหว่างอบรม การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การวางแผนสงเคราะห์ช่วยเหลือหลังปล่อย ทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่เห็นถึงศักยภาพของเด็กและเยาวชน และเห็นถึงปัญหาและความจำเป็นที่เด็กและเยาวชนแต่ละรายต้องได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือ ความไม่สมดุลระหว่างจำนวนผู้สอดส่องดูแลติดตามกำกับเด็กและเยาวชนหลังได้รับการปล่อยตัว ผู้ติดตามมีจำนวนน้อย ทำให้การสอดส่องและการสงเคราะห์ช่วยเหลือภายหลังปล่อยทำได้ไม่ทั่วถึง ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นควรรับสมัครอาสาคุมประพฤติ เพื่อช่วยเหลือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการติดตามเด็กและเยาวชน ภายหลังพ้นโทษ”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานสอบสวน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “กระบวนการสอดส่อง อาจมีระยะเวลาสั้นเกินไป หรือไม่มีการปฏิบัติเคร่งครัด จึงส่งผลให้เด็กกระทำความผิดซ้ำอีกขาดแคลนเจ้าหน้าที่ เมื่อเทียบกับจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ทำให้การติดตามดูแลเด็กและเยาวชนได้ไม่ทั่วถึง”

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบข้อมูลความเห็นของผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย เกี่ยวกับปัญหาทางปฏิบัติในมาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัว ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดกระทำความผิดซ้ำ อันได้แก่ ดังนี้ (1) การติดตามที่ไม่ตรงตามสภาพของเด็กและเยาวชน (2) การจัดการที่ไม่เป็นรูปธรรม อย่างต่อเนื่องจริงจัง (3) มาตรการและหลักเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสมตามประเภทความผิดเป็นรายคน และการบังคับใช้ที่ขาดประสิทธิภาพ (4) การรายงานผลการติดตามไม่มีระยะเวลาสำหรับการรายงานผล ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการติดตามผล (5) ระยะเวลาติดตามสอดส่องสั้นและมีความถี่น้อยเกินไป เจ้าหน้าที่จะติดตามพฤติกรรม 1-3 เดือน โดยติดตามเพียงเดือนละ 1 ครั้ง และไม่มีการติดตามผล (6) ตัวเด็กและเยาวชนเอง ครอบครัว (7) ความห่างระหว่าง

ผู้ติดตามกับเด็กและเยาวชน ซึ่งครอบครัวและชุมชนมีความใกล้ชิดมากกว่า (8) นักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีหน้าที่ในการติดตาม เฝ้าระวังและชี้แนะเท่านั้น ไม่สามารถป้องกันไม่ให้กระทำความผิดซ้ำ (9) การเตรียมความพร้อมครอบครัวและชุมชนเพื่อรองรับเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบำบัด (10) ขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่มีจำกัดและไม่ชัดเจน ทำให้การช่วยเหลือไม่ทันท่วงที (11) ผู้ติดตามมีจำนวนน้อยและไม่ปฏิบัติเคร่งครัด ทำให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือไม่ทั่วถึงช่วยเหลือ

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลความเห็นจากทางปฏิบัติสะท้อนว่าในการดำเนินมาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัว มีปัญหาในทางปฏิบัติอันอาจส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำได้ อย่างน้อยใน 3 ประการ ได้แก่ (1) มาตรการ หลักเกณฑ์ ไม่เหมาะสมตรงตามสภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละราย (2) ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ผู้ติดตามมีจำกัดและไม่ชัดเจน (3) การติดตามสอดส่องดูแลไม่ทั่วถึงและไม่เท่าทัน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ติดตามมีจำนวนน้อย ระยะเวลาติดตามสั้นและความถี่น้อย จึงควรแก่การพิจารณาปรับปรุงมาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัว โดย (1) กำหนดให้มีมาตรการและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมตรงตามสภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละราย (2) กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ผู้ติดตามให้ชัดเจนและขยายมากขึ้น (3) เพิ่มระยะเวลาติดตามและความถี่ในการติดตามให้มากขึ้น (4) เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ติดตามให้เพียงพอ

ประเด็นที่ 7 ควรมีแผนติดตามภายหลังการปล่อยตัวเป็นการเฉพาะ สำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัวหรือไม่

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 1** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ควรมีกระบวนการจัดทำแผนติดตามควบคุมและดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ แยกต่างหากจากการกระทำความผิดซ้ำครั้งแรก ภายหลังถูกปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งหากมีกระบวนการอันเป็นการเฉพาะดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามควบคุมและดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้อีกเป็นอย่างมาก เพราะเด็กและเยาวชนเป็นวัยที่ต้องได้รับการดูแลติดตามเอาใจใส่”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ควรมีกระบวนการจัดทำแผนติดตามเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ โดยการกำหนดแนวทางการทำแผนเสนอเป็นข้อกฎหมายแยกต่างหากให้ชัดเจนและมีบทลงโทษให้สูงขึ้นหรือมีเงื่อนเวลาบังคับไว้ว่า ห้ามทำผิดซ้ำภายในกี่ปีนับแต่พ้นจากศูนย์ฝึกอบรมหรือพ้นจากการทำแผนแก้ไข”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 3** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ควรมีกระบวนการจัดทำแผนติดตามสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและได้รับการปล่อยตัวสู่สังคม ตั้งแต่กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นครั้งแรก เพื่อป้องกันไม่ให้มีการกระทำ

ความผิดซ้ำ ทั้งนี้ เห็นว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ และถูกดำเนินคดีหรือเข้าแผนฟื้นฟูแล้ว จะมีความเกรงกลัวต่อกฎหมายน้อยลง การติดตามเด็กและเยาวชนดังกล่าวเป็นกรณีพิเศษ จะไม่ได้ช่วยแก้ไม่ให้เด็กและเยาวชนมีความสำนึกผิดชอบและเกรงกลัวต่อกฎหมายมากขึ้น จึงควรบริหารงบประมาณด้วย การป้องกันไม่ให้เด็กกลับมากระทำความผิดซ้ำเป็นครั้งที่สอง จะมีประโยชน์มากกว่า”

จากการสัมภาษณ์ **พนักงานอัยการ คนที่ 4** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “ควรติดตามควบคุมดูแลเด็กที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ แต่ไม่ต้องติดตามทุกกรณี แต่ให้ติดตามเฉพาะรายที่มีโอกาสในการกลับไปกระทำความผิดซ้ำหรือกรณีที่เป็นโทษร้ายแรง”

จากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “การที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง ควรมีกระบวนการทำแผนติดตามควบคุมและดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำ ซึ่งมีความเข้มข้นมากกว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดครั้งแรก เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำได้รับการแก้ไขตรงกับปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ”

ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบข้อมูลความเห็นว่า **พนักงานอัยการโดยส่วนใหญ่ และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีแนวโน้มเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีแผนติดตามภายหลังการปล่อยตัว สำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ** เนื่องจากเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามควบคุมดูแลเอาใจใส่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้มาก อาจกำหนดเงื่อนเวลาบังคับห้ามกระทำความผิดซ้ำภายในระยะเวลานับแต่พ้นจากศูนย์ฝึกอบรมหรือพ้นจากแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู อาจติดตามเป็นพิเศษเฉพาะรายที่มีโอกาสกลับไปกระทำความผิดซ้ำหรือกรณีที่เป็นโทษร้ายแรง โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง แผนติดตามควบคุมและดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ควรมีความเข้มข้นมากกว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดครั้งแรก เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้รับการแก้ไขตรงตามสภาพปัญหา ควรมีแผนติดตามเด็กและเยาวชนตั้งแต่กระทำความผิดครั้งแรก เพราะการติดตามเมื่อกระทำความผิดในครั้งที่สอง ไม่ช่วยให้เกิดสำนึกผิดชอบหรือเกรงกลัวต่อกฎหมายมากขึ้น

จากข้อมูลความเห็นดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลความเห็นจากทางปฏิบัติสะท้อนว่าแผนติดตามภายหลังการปล่อยตัว สำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ จะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามควบคุมดูแลและเอาใจใส่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว ในมุมมองของผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะการกำหนดเงื่อนไขห้ามกระทำความผิดซ้ำภายใน

ระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการติดตามเฉพาะรายที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือในความผิดร้ายแรง และโดยควรมีความเข้มข้นในการติดตามมากกว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรก

อนึ่ง การศึกษาในประเด็นนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนไม่ได้ให้ข้อมูลความเห็น จึงทำให้ขาดข้อมูลความเห็นสำคัญในหลายส่วน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลความเห็นจากผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก็ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการมีแผนติดตามเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ มิให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

จากผลการศึกษาประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เพื่อแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในประเด็นการจัดทำและบังคับตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการติดตามภายหลังการปล่อยตัว ที่พบว่ายังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ด้วยสาเหตุหลายประการ อาทิ มาตรการและหลักเกณฑ์ที่อาจไม่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชนเฉพาะรายรูปแบบกระบวนของการฝึกอบรมที่อาจไม่เหมาะสม อำนาจหน้าที่ที่ไม่ชัดเจนของผู้ติดตามภายหลังการปล่อยตัว ระยะเวลาในการติดตามและความถี่ในการติดตามที่อาจไม่เพียงพอ เป็นต้น ตลอดจนข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดให้มีมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นการเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งการกำหนดให้มีแผนติดตามเป็นการเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว ทำให้ทราบว่า แม้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย จะมีความมุ่งหมายในการกลับคืนสังคมของเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ผ่านบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 หลายประการ แต่ประสิทธิภาพในทางปฏิบัติเพื่อบรรลุความมุ่งหมายนั้นยังคงต้องปรับปรุงและพัฒนาต่อไป โดยเฉพาะการติดตามภายหลังการปล่อยตัว และโดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ เพราะเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว ย่อมมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำได้ง่าย หากมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและมาตรการติดตามภายหลังการปล่อยตัวไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

บทวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกำหนดมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้สำหรับคดีการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ดำเนินการในกระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟู รวมถึงการสอดส่องติดตามภายหลังการปล่อยตัว จึงส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้รับมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีที่ไม่แตกต่างไปจากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรก แต่จากสถานการณ์ที่มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอย่างต่อเนื่องในประเทศไทย จึงทำให้เกิดประเด็นที่ท้าทายต่อประสิทธิผลของกฎหมายในปัจจุบัน ว่ามีประสิทธิภาพเพียงใดในการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชน และมีความเป็นไปได้เพียงใดในการกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งประเด็นท้าทายนี้ ย่อมเริ่มต้นจากการให้ความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน” เพื่อทราบถึงลักษณะและขอบเขตของการกระทำความผิดซ้ำในสายตาของกฎหมาย อันจะนำไปสู่แนวทางการกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมาย กระบวนการพิจารณาคดี และกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

เมื่อกล่าวถึงผู้กระทำความผิดซ้ำ หากพิจารณาตามความหมายของ Black’s Law Dictionary “ผู้กระทำความผิดซ้ำ” หมายถึงบุคคลที่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญามาแล้วหลายครั้ง หรือผู้กระทำความผิดอีก (Repeat offender) หรือผู้กระทำความผิดติดนิสัย (Habitual offender) หรือผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิต (Career criminal) ซึ่งตามความหมายนี้ สะท้อนว่าผู้กระทำความผิดซ้ำอาจมีได้ในหลายแง่มุม ทั้งนี้ Black’s Law Dictionary ได้ให้ความหมายของ “ผู้กระทำความผิดอีก” ว่าคือบุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้ง ขณะที่ Britannica ได้ให้ความหมายของ “ผู้กระทำความผิดอีก” ว่าคือบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญาบ่อยครั้งและถูกสันนิษฐานว่าเป็นอันตรายต่อสังคม สำหรับ “ผู้กระทำความผิดติดนิสัย” Black’s Law Dictionary ได้ให้ความหมายว่า คือบุคคลที่กระทำความผิดอาญาในลักษณะเดียวกันหรือในความผิดอย่างเดียวกันซ้ำๆ หลายครั้งในช่วงระยะเวลาหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนความหมายของ “ผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิต” คู่มือการลงโทษระดับรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา (Federal sentencing guideline) ได้ให้ความหมายว่า คือบุคคล

ที่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญารุนแรง (Violent Felony) หรือกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด (Controlled Substances) มาแล้วสองครั้งและกระทำความผิดอุจฉกรรจ์อีก[622]

อย่างไรก็ตาม ในทางอาชญาวิทยา การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไม่สามารถกำหนดความหมายได้เป็นที่แน่ชัด อันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติของแต่ละประเทศ แต่โดยหลักการพื้นฐานแล้ว การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนย่อมหมายความถึงการกระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้งตามความหมายทั่วไป และการให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนของแต่ละประเทศ ย่อมมีเหตุผลสำคัญเพื่อแยกการกระทำความผิดซ้ำออกจากการกระทำความผิดครั้งแรก โดยมีเกณฑ์ชี้วัดจากการกระทำความผิดครั้งใหม่ จำนวนครั้งของการกระทำความผิดก่อนหน้าการกระทำความผิดครั้งใหม่ ความถี่ของการกระทำความผิดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และความรุนแรงของการกระทำความผิดเป็นกรอบพิจารณา[623] อันสอดคล้องกับงานศึกษาของ Blumstein ที่อธิบายว่า ลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำ เริ่มต้นจากมีการกระทำความผิด ช่วงระยะเวลาที่กระทำความผิด และความถี่ของการกระทำความผิด Blumstein พบว่าผู้กระทำความผิดบางคนยุติการกระทำความผิดต่อกฎหมายตั้งแต่ยังเป็นเยาวชน ดังนั้น การคาดการณ์ระยะเวลากระทำความผิดที่เหลืออยู่ของผู้กระทำความผิดในปัจจุบัน จึงเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบนและฟื้นฟูพฤติกรรมการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดแต่ละคน โดยการกระทำความผิดและความถี่ของการกระทำความผิด (Offending Frequency) จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงเวลา และโดยไม่จำกัดเฉพาะความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง ทั้งนี้ อายุเริ่มต้นกระทำความผิดกับความถี่ในการกระทำความผิดมีความสัมพันธ์กัน (Age at Onset of Criminal Activity) เยาวชนที่เริ่มต้นกระทำความผิดมีแนวโน้มกระทำความผิดถี่ขึ้นจนถึงวัยรุ่นตอนปลายและลดลงในระดับคงที่เมื่อเป็นผู้ใหญ่ และอัตราการกระทำความผิดซ้ำจะสูงขึ้นถ้าผู้กระทำความผิดเริ่มต้นกระทำความผิดตั้งแต่ยังเป็นเยาวชน[624]

สำหรับความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในบริบทของกฎหมายไทย ไม่พบว่ามีการบัญญัติไว้ในกฎหมายใด แม้จะมีการใช้คำว่า “การกระทำความผิดซ้ำ” ในกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนหลายฉบับ โดยเฉพาะการใช้คำว่า “การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ” แต่การใช้ถ้อยคำดังกล่าวนั้น ก็ไม่อาจชี้ชัดว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำด้วยเกณฑ์ชี้วัดใด นอกจากเป็นความเข้าใจตามความหมายทั่วไปของการกระทำความผิดซ้ำเท่านั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐที่แปรนโยบายสู่ทางปฏิบัติ จึงให้คำจำกัดความการ

---

[622] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 16-17.

[623] อ้างถึงในหัวข้อ 4.2.1 แนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

[624] Blumstein, **Criminal careers and career criminals**.

กระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ว่าหมายถึง เด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมในคดีที่มิใช่คดีอายัด ภายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ การได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม หรือการที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี หรือการได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมและคดียุติ หรือการได้รับการปล่อยตัวโดยมาตรการแทนการพิพากษาและคดียุติ หรือการได้รับการปล่อยตัวจากมาตรการอื่น ภายในรอบระยะเวลา 1 ปี 2 ปี และ 3 ปี อย่างไรก็ตาม การให้คำจำกัดความการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดังกล่าว ก็เป็นเพียงเพื่อประโยชน์ในทางสถิติสำหรับการดำเนินงานของหน่วยงานเท่านั้น ซึ่งไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย[625]

ในต่างประเทศ เช่นประเทศฝรั่งเศส การกระทำความผิดตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป เยาวชนจะได้รับมาตรการทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก และในประเทศอังกฤษ การกระทำความผิดตั้งแต่ครั้งที่ 3 ขึ้นไป เยาวชนก็จะได้รับมาตรการทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรกเช่นเดียวกัน ดังนั้น หากประเทศไทยจะทบทวนนโยบายในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ด้วยการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 การกำหนดบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อนำไปสู่มาตรการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก ย่อมทำให้ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำมีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย อันจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจน ทั้งยังส่งผลให้การใช้คำว่า “การกระทำความผิดซ้ำ” หรือคำว่า “การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ” ในกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนอื่น มีความชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วย ทั้งนี้ เกณฑ์การชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำ อาจกำหนดให้เป็นการกระทำความผิดตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป อย่างในประเทศฝรั่งเศส หรือเป็นการกระทำความผิดตั้งแต่ครั้งที่ 3 ขึ้นไป อย่างในประเทศอังกฤษก็ได้ โดยช่วงเวลาของการกระทำความผิดครั้งใหม่ อาจกำหนดให้อยู่ภายในระยะเวลา 1 ปี หรือ 2 ปี หรือ 3 ปี ภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวตามแนวทางของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก็ได้ สำหรับประเภทของการกระทำความผิดหรือฐานความผิด อาจกำหนดเทียบเคียงจากฐานความผิดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ซึ่งกำหนดประเภทหรือฐานความผิดที่มุ่งป้องกันสังคมและผู้เสียหายจากการ

---

[625] อ้างถึงในหัวข้อ 4.2.4.1 ความหมายการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในกฎหมายไทย

กระทำความผิดซ้ำไว้แล้ว ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ และมาตรา 284 ความผิดต่อชีวิตตามมาตรา 288 มาตรา 289 และมาตรา 290 ความผิดต่อร่างกายตามมาตรา 297 และมาตรา 298 และความผิดต่อเสรีภาพตามมาตรา 313 หรืออาจกำหนดจากข้อมูลสถิติที่เด็กและเยาวชนมีอัตราการกระทำความผิดซ้ำสูงหรือที่มีความรุนแรงกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก็ได้[626]

1. การปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

จากการที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ไม่มีบทบัญญัติกำหนดมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ และไม่มีบทกำหนดบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไม่แตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรกนั้น หากจะพิจารณาว่ามาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาครอบคลุมกว้างขวางถึงการกระทำความผิดซ้ำด้วยแล้ว[627] ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลยพินิจกำหนดมาตรการแก้ไขฟื้นฟูหรือมาตรการอื่นที่เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้เป็นรายคน การพิจารณาเช่นว่านั้นอาจถูกต้องในแง่ที่มาตรการและกระบวนการดังกล่าวย่อมครอบคลุมกว้างขวางถึงการกระทำความผิดซ้ำด้วย แต่ก็เป็นเพราะกฎหมายมิได้กำหนดบทเฉพาะของการกระทำความผิดซ้ำไว้ ดังนั้น แม้โดยข้อเท็จจริงเด็กหรือเยาวชนจะกระทำความผิดซ้ำ แต่ในสายตาของกฎหมายจะมองว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นย่อมมิใช่เด็กหรือเยาวชนที่ถือว่ากระทำความผิดซ้ำ เพราะไม่มีข้อกฎหมายรองรับ แต่หากกำหนดบทเฉพาะของการกระทำความผิดซ้ำไว้ในกฎหมาย และข้อเท็จจริงที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดซ้ำเข้าเกณฑ์การกระทำความผิดซ้ำตามที่กฎหมายกำหนด จะส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนนั้นถือเป็นเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำโดยข้อกฎหมายทันที และเด็กหรือเยาวชนจะต้องเข้าสู่มาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะต่อไป ทั้งนี้ การกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ไม่เพียงจะเป็นกรอบที่กำหนดเกณฑ์การกระทำความผิดซ้ำอันสำคัญยิ่งต่อการชี้วัดว่าการกระทำความผิดซ้ำใดถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำแล้วตามกฎหมาย มิใช่ว่าทุกข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดซ้ำจะถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำในสายตาของกฎหมายเสมอไป ตัวอย่างเช่น เด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดซ้ำ แต่การกระทำความผิดนั้นไม่

---

[626] อ้างถึงในหัวข้อ 4.2.4.2 เกณฑ์ชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในกฎหมายไทย

[627] ความเห็นของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจากการสัมภาษณ์, อ้างถึงในหัวข้อที่ 4.2.4.3 แนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในกฎหมายไทย

เข้าด้วยเกณฑ์การถูกจับกุมในคดีที่มิใช่คดีอายัด ภายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ การได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม หรือการที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี หรือการได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมและคดียุติ หรือการได้รับการปล่อยตัวโดยมาตรการแทนการพิพากษาและคดียุติ หรือการได้รับการปล่อยตัวจากมาตรการอื่น ภายในรอบระยะเวลา 1 ปี 2 ปี และ 3 ปี เด็กหรือเยาวชนนั้น ย่อมมิใช่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำตามที่กฎหมายบัญญัติ และไม่ต้องเข้าสู่มาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด คงเพียงเข้าสู่มาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีที่ใช้เป็นการทั่วไปสำหรับเด็กและเยาวชนเท่านั้น เป็นต้น แต่บทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ยังช่วยให้ศาลมีกรอบในการพิจารณาว่าการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนเป็นคดีการกระทำความผิดซ้ำตามที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่ด้วย อันจะทำให้การพิจารณาของศาลมีมาตรฐานเดียวกัน ส่วนเมื่อเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่มาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะแล้ว ศาลจะใช้ดุลยพินิจกำหนดมาตรการแก้ไขฟื้นฟูหรือมาตรการอื่นที่เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชนอย่างไร ย่อมเป็นไปตามกรอบมาตรการที่กฎหมายกำหนด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำตามแนวทางของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่แปรนโยบายสู่การปฏิบัติ และตามประเภทของการกระทำความผิดหรือฐานความผิดตามแนวทางของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565[628] จะช่วยให้การแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนมีความเฉพาะเจาะจงและชัดเจน

อย่างไรก็ดี อาจมีข้อโต้แย้งจากผู้ใช้กฎหมาย[629] ว่าการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะไม่มีความจำเป็นและไม่สมควร เพราะบทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันไม่ถือว่าขาดตกบกพร่องและครอบคลุมแล้ว ขึ้นอยู่กับการปรับใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับความแตกต่างของสภาพและสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเฉพาะราย โดยศาลสามารถเลือกใช้มาตรการที่มีอยู่ในการแก้ไขฟื้นฟูได้

---

[628] การกระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 คือ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 และมาตรา 313 อันได้แก่ความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา การกระทำความผิดทางเพศกับเด็ก การฆาตกรรม การทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย การทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้รับอันตรายสาหัส และการนำตัวบุคคลไปเรียกค่าไถ่, ผู้วิจัย

[629] ผู้ใช้กฎหมายในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว, ผู้วิจัย

โดยสามารถใช้ดุลยพินิจนำมาตรการจากเบาไปหาหนักมาใช้ปรับแก้ไขเด็กหรือเยาวชน เพื่อมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นการเฉพาะรายให้ได้ประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนรายนั้น หากมุ่งเน้นแยกการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ อาจเป็นการประจานพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมากกว่ามุ่งแก้ไข และไม่ช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอย่างยั่งยืน[630] ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ข้อโต้แย้งดังกล่าวมีความย้อนแย้งกับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยปัจจุบันที่ปรากฏสถานการณ์การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และในหลายกรณีเป็นการกระทำความผิดซ้ำที่ใช้ความรุนแรงไม่ต่างจากการก่ออาชญากรรมในผู้ใหญ่ หากว่ามาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีที่บังคับใช้ในปัจจุบันมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการยับยั้งป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิผล สถานการณ์การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนย่อมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการลดลงของการกระทำความผิดซ้ำที่ใช้ความรุนแรงด้วย แต่จากสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยปัจจุบันหาเป็นเช่นนั้นไม่ ซึ่งสะท้อนถึงข้อบกพร่องของมาตรการทางกฎหมายที่ไม่ครอบคลุมและไม่มีประสิทธิผลเพียงพอต่อการป้องกันยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน อีกทั้งในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ เด็กหรือเยาวชนย่อมได้รับการคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อมิให้เกิดตราบาปแก่เด็กหรือเยาวชนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือกระทำความผิด ดังที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 108 ที่กำหนดให้การพิจารณาคดีในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้กระทำเป็นการลับ ในมาตรา 135 ที่กำหนดให้การอ่านคำพิพากษาให้กระทำเป็นการลับ และในมาตรา 136 ที่กำหนดให้ในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ห้ามมิให้ระบุชื่อหรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการใดๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล ข้อโต้แย้งในส่วนของการประจาน จึงไม่อาจมีขึ้นได้ อนึ่ง ความเห็นของผู้วิจัยในประเด็นโต้แย้งนี้ ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย[631]

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ไม่เพียงจะช่วยให้มีการแยกแยะเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำออกจากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรก เพื่อให้มีการใช้มาตรการทางกฎหมายที่เฉพาะเจาะจงยิ่งกว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรก

---

[630] ความเห็นของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจากการสัมภาษณ์, อ้างถึงในหัวข้อที่ 4.2.4.3 แนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในกฎหมายไทย, ผู้วิจัย

[631] ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายในการศึกษานี้ ได้แก่ พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวน, ผู้วิจัย

อันจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันยับยั้งมิให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก และตัดวงจรการเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัยหรือผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิตไปพร้อมกันด้วย แต่ยังช่วยให้เกิดความเป็นธรรมแก่เด็กและเยาวชนในการได้รับมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เนื่องจากมีเกณฑ์ที่ชัดเจน ไม่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาลที่อาจแตกต่างกันไปในแต่ละคดี

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ จะไม่เป็นการหักล้างปรัชญาพื้นฐานของกฎหมายไทยที่ไม่ถือว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นอาชญากรและไม่มุ่งต่อการลงโทษแต่อย่างใด เพราะเป็นแนวคิดที่มุ่งปรับปรุงข้อบกพร่องของกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน และมุ่งเสริมให้กฎหมายมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอันมีแนวโน้มทวีขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ การแก้ไขฟื้นฟูยังคงเป็นมาตรการหลักในการปรับแก้พฤตนิสัยเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมโดยไม่มุ่งต่อการลงโทษ เพียงแต่มาตรการดังกล่าวอาจมีความเฉพาะเจาะจงและพิเศษกว่ามาตรการทั่วไปที่ใช้กับการกระทำความผิดครั้งแรกเท่านั้น ซึ่งยังคงสอดคล้องกับ หลักการสำคัญของทฤษฎี Parens Patriae ที่เชื่อว่าเด็กไม่มีความจำเป็นต้องเข้าใจหรือรับรู้การควบคุมการกระทำของตนเอง ศาลจึงจำเป็นต้องกระทำหน้าที่ในฐานะผู้ปกครองที่จะตัดสินใจว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน โดยศาลจะปฏิเสธการใช้รูปแบบการลงโทษแบบคดีผู้ใหญ่ แต่ให้ความสำคัญกับความต้องการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแต่ละรายยิ่งกว่าพฤติกรรมการกระทำความผิด[632] ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ใน 2 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 การกำหนดให้มีบทนิยามสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การกำหนดบทนิยามของการกระทำความผิดซ้ำมีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ และโดยที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่ใช้สำหรับคดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ดังนั้น การกำหนดบทนิยามของการกระทำความผิดซ้ำ จึงควรกำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ อันจะนำไปสู่การกำหนดมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้นำนิยามความหมายตามแนวทางของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และประเภทของการกระทำความผิดหรือฐานความผิดตามแนวทางของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ไป

---

[632] อ้างถึงในหัวข้อ 4.1.3 แนวคิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้แก้ปัญกาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

ทำการสัมภาษณ์ความเห็นของผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ โดยสร้างแบบจำลองเพื่อทำการศึกษา ดังนี้

“การกระทำความผิดซ้ำ” หมายความว่า เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งต้องคำพิพากษาให้มีความผิดและโทษหรือมาตรการอื่นแทนการลงโทษกระทำความผิดอาญาภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมตามที่กฎหมายกำหนด ภายในรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากการกระทำความผิดครั้งแรกและครั้งหลังเป็นความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ.2565 ไม่ว่าจะซ้ำกับฐานความผิดเดิมหรือไม่ ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้ การกระทำความผิดซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้งในฐานความผิดเดิม ซึ่งมิใช่ฐานความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้

ภาพ 11 แบบจำลองที่ 1

ที่มา: ผู้วิจัย

อนึ่ง แบบจำลองดังกล่าว (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า แบบจำลองที่ 1) กำหนดขอบเขตจากนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เฉพาะในส่วนของการได้รับการปล่อยตัวโดยมาตรการแทนการพิพากษาและคดียุติ หรือการได้รับการปล่อยตัวจากมาตรการอื่น โดยไม่รวมถึงการได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม หรือการที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี หรือการได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมและคดียุติ ซึ่งเป็นมาตรการก่อนฟ้องคดี ในส่วนความถี่ของการกระทำความผิดอันจะถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำนั้น เนื่องจากไม่อาจกำหนดความถี่ได้เป็นที่แน่ชัด จึงถือตามเกณฑ์ทั่วไป คือการกระทำความผิดอาญามากกว่าหนึ่งครั้ง และในส่วนของรอบระยะเวลาการกระทำความผิดซ้ำภายหลังได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากไม่อาจกำหนดได้เป็นที่แน่ชัด จึงเปิดไว้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับประเภทหรือฐานความผิดกำหนดจากแนวทางของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เนื่องจากผู้วิจัยมองว่าเป็นการกระทำความผิดที่มีผลกระทบรุนแรงต่อสังคมและผู้เสียหายที่ได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว ดังนั้น แม้มิได้กระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดเดิม ก็ควรถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ส่วนประเภทหรือฐานความผิดอื่นผู้วิจัยมองว่าควรเป็นการกระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดเดิม เพราะอาจไม่มีผลกระทบรุนแรงต่อ

สังคมและผู้เสียหายมาก เมื่อเทียบกับประเภทหรือฐานความผิด ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง แต่อาจพัฒนาไปเป็นความผิดติดนิสัยได้ อย่างไรก็ดี ในระหว่างดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำให้ปรับปรุงเนื้อหาในแบบจำลองที่ 1[633] เพื่อแก้ไขอายุของเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับกฎหมายที่แก้ไขใหม่[634] การเปลี่ยนโทษ (มาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษ) ระยะเวลาสูงสุดที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนดไว้ที่ 3 ปี และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่อาจถูกจำกัดอย่างกว้างขวางเกินไป (การกระทำความผิดซ้ำในความผิดที่มิใช่ฐานความผิดเดิม) แล้วจึงทำการสัมภาษณ์ ดังนี้ (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า แบบจำลองที่ 2)

> *“กระทำความผิดซ้ำ” หมายความว่า การกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ซึ่งต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษในความผิดตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง และการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดเดิมในระยะเวลาสามปีภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุม*

ภาพ 12 แบบจำลองที่ 2

ที่มา: ผู้วิจัย

ผลการศึกษาพบว่า **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ** เนื่องจากเห็นว่า ปัจจุบันบทบัญญัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกำหนดวิธีปฏิบัติและมาตรการกว้างขวางแล้ว และผลของการใช้มาตรการแทนการพิจารณาคดีหรือการพิพากษาคดี ย่อมถือว่าเด็กและเยาวชนไม่มีประวัติการกระทำความผิด จึงไม่ควรนำการกระทำความผิดในอดีตมาเป็นเงื่อนไขให้ต้องรับมาตรการที่หนักขึ้น[635] แต่ไม่มีข้อมูลความเห็นในส่วนเนื้อหาบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำตามแบบจำลองที่ 1 และแบบจำลองที่ 2 ในขณะที่ **พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถาน**

---

[633] คำแนะนำจากพนักงานอัยการคนที่ 2, ผู้วิจัย

[634] ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 และมาตรา 74 แก้ไขโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2565

[635] อ้างถึงในหัวข้อที่ 4.2.4.3 แนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในกฎหมายไทย

พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวน โดยส่วนใหญ่มีแนวโน้มเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากเห็นว่า นิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำมีความสำคัญต่อมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เนื่องจากมาตรการและกระบวนการดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ จึงควรกำหนดให้ชัดเจนเพื่อความเป็นธรรม ตลอดจนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนไม่คลาดเคลื่อน อันจะเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติ แต่ไม่ควรรวมถึงการกระทำความผิดโดยประมาท[636] อย่างไรก็ตาม ในส่วนเนื้อหาบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำตามแบบจำลองที่ 1 และแบบจำลองที่ 2 พบว่าพนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และนักจิตวิทยา ให้ข้อมูลความเห็นว่าไม่แน่ใจ (ทั้งแบบจำลองที่ 1 และแบบจำลองที่ 2) ในขณะที่พนักงานคุมประพฤติและพนักงานสอบสวนให้ข้อมูลความเห็นว่าเห็นด้วย (ไม่ว่าจะเป็นแบบจำลองที่ 1 หรือแบบจำลองที่ 2)

ตาราง 6 สรุปข้อมูลความเห็น ประเด็น แนวทางการกำหนดนิยาม และความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ

เกณฑ์ในการกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ	**เกณฑ์อายุ 12-18 ปี**	**ระยะเวลากระทำความผิดซ้ำภายหลังปล่อยตัว *(แบบ 1)* ตามที่กฎหมายกำหนด *(แบบ 2)* 3 ปี**	***(แบบ 1)* กระทำความผิดซ้ำ 1 ครั้ง ไม่คำนึงฐานความผิดเดิม *(แบบ 2)* ไม่คำนึงจำนวนครั้ง ฐานความผิดเดิม**	***(แบบ 1)* กระทำผิดซ้ำ 2 ครั้ง ในฐานความผิดเดิม *(แบบ 2)* ไม่คำนึงจำนวนครั้ง ฐานความผิดเดิม**
กลุ่มตัวอย่าง	**เห็นด้วย/ ไม่เห็นด้วย/ ไม่แน่ใจ**	**เห็นด้วย/ ไม่เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ**	**เห็นด้วย/ ไม่เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ**	**เห็นด้วย/ ไม่เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ**
ผู้พิพากษา	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
พนักงานอัยการ	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 100)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 100)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 100)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 100)

[636] เรื่องเดียวกัน

ตาราง 6 (ต่อ)

เกณฑ์ในการกำหนดนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ	**เกณฑ์อายุ 12-18 ปี**	**ระยะเวลากระทำความผิดซ้ำภายหลังปล่อยตัว *(แบบ 1)* ตามที่กฎหมายกำหนด *(แบบ 2)* 3 ปี**	***(แบบ 1)* กระทำความผิดซ้ำ 1 ครั้ง ไม่คำนึงฐานความผิดเดิม *(แบบ 2)* ไม่คำนึงจำนวนครั้งฐานความผิดเดิม**	***(แบบ 1)* กระทำผิดซ้ำ 2 ครั้ง ในฐานความผิดเดิม *(แบบ 2)* ไม่คำนึงจำนวนครั้งฐานความผิดเดิม**
ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ	เห็นด้วย (ร้อยละ 50) ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 50)	เห็นด้วย (ร้อยละ 50) ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 50)	เห็นด้วย (ร้อยละ 50) ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 50)	เห็นด้วย (ร้อยละ 50) ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 50)
พนักงานคุมประพฤติ	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
นักจิตวิทยา	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 100)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 100)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 100)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 100)
พนักงานสอบสวน	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)

ที่มา: ผู้วิจัย

เห็นได้ว่า แม้ข้อมูลความเห็นของพนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มไปในทางเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ แต่แนวโน้มดังกล่าวก็ซ่อนความไม่แน่ใจในเกณฑ์ชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำตามแบบจำลองที่ 1 และแบบจำลองที่ 2 ของพนักงานอัยการและนักจิตวิทยาไว้ ซึ่งอาจมีสาเหตุจากความไม่ชัดเจนของถ้อยคำในแบบจำลอง หรือความถูกต้องของเกณฑ์ชี้วัดการกระทำความผิดซ้ำตามแบบจำลอง จึงทำให้ไม่แน่ใจในเกณฑ์ชี้วัดนั้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลความเห็นที่ได้รับก็สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ของผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่มีต่อการกำหนดมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ซึ่งยังแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาที่ได้รับ อาจกล่าวได้ว่าการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ในส่วนของการกำหนดให้มีบทนิยามสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ ยังไม่อาจหาข้อสรุปได้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากกระบวนทัศน์ในการกำหนดมาตรการทาง

กฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะของผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายมีความแตกต่างกัน และจำนวนข้อมูลความเห็นในส่วนของเนื้อความในบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาทางทฤษฎี แนวคิด และแนวทางในต่างประเทศ ประกอบกับผลการศึกษาที่ได้รับจากความเห็นของผู้มีอำนาจหน้าที่ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ก็สะท้อนถึงความเป็นไปได้ในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ เพื่อป้องกันยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 2 การกำหนดให้มีมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ โดยที่กฎหมายไทยไม่มีมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจึงต้องบังคับตามมาตรการทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา[637] ซึ่งเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดจะได้รับการยกเว้นโทษ ลดมาตราส่วนโทษ หรือเบี่ยงเบนการลงโทษใน 4 หลักการสำคัญ ได้แก่

กรณีเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กนั้น[638]

กรณีเด็กอายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกินกว่า 15 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจดำเนินการ

(1) ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกิน 3 ปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละ 10,000 บาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น แต่ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวนั้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่กำหนดไว้สำหรับบิดา

---

[637] บุณยกิตติ สุขโข, มาตรการการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2562).

[638] มาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไป โดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56[639] ด้วยก็ได้ โดยให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้น

(3) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนดแต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กนั้นจะมีอายุครบ 18 ปี[640]

กรณีผู้ใดอายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา 74 (คือการจัดการสำหรับกรณีเด็กอายุกว่า 12 ปีแต่ยังไม่เกินกว่า 15 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด) หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง[641]

มีข้อสังเกตว่า เงื่อนไขคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 (10) ซึ่งศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขอื่นๆ ตามที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไข ฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก มีลักษณะเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความหมายทั่วไปด้วย แม้จะใช้ถ้อยคำว่า “กระทำความผิดขึ้นอีก” ก็ทำให้เข้าใจโดยทั่วไปได้ว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำนั่นเอง แต่มิใช่ “การกระทำความผิดซ้ำ” ในความหมายเฉพาะตามกฎหมายใด เนื่องจากกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” ไว้ แม้ในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ซึ่งมีความมุ่งหมายในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ก็ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” ไว้แต่อย่างใด นอกจากนั้น การที่มาตรา 74 (2) กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระเงินต่อ

---

[639] เงื่อนไขคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 มีอาทิ การรายงานตัวเป็นครั้งคราว การฝึกหัดหรือทำงานอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ การละเว้นคบหาสมาคมหรือการประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก การเข้ารับฝึกอบรม ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด การห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัย การกำหนดเงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อแก้ไขฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก เป็นต้น, ผู้วิจัย

[640] มาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

[641] มาตรา 75 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ศาลไม่เกินครั้งละ 10,000 บาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น ก็สะท้อนถึงแนวคิดการป้องปรามอาชญากรรมในมิติทางนิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economics) ผ่านบทลงโทษที่เป็นตัวเงินด้วย[642]

อย่างไรก็ตาม แม้การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจะต้องบังคับตามมาตรการทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดจะได้รับการยกเว้นโทษ ลดมาตราส่วนโทษ หรือเบี่ยงเบนการลงโทษ แล้วแต่กรณี แต่กฎหมายไทยก็กำหนดการเปลี่ยนโทษและการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน อันเป็นวิธีการแทนการลงโทษไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติด้วย[643] อันได้แก่

(1) การเปลี่ยนโทษจำคุก[644] หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา[645] เป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กฎหมายกำหนดในหมวด 4[646] หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร ตามเวลาที่ศาลกำหนดแต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์[647] ในกรณีที่ศาลได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่าควรจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไปอีกหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์แล้ว ให้ศาลระบุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด[648]

(2) การเปลี่ยนโทษปรับ เป็นการคุมความประพฤติ โดยจะกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อตามมาตรา 138 ด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขไว้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 138

---

[642] การกำหนดให้เรียกค่าปรับหรือค่าความเสียหายจากผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ในฐานะที่ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ในประเทศสิงคโปร์, อ้างถึงในหัวข้อ 4.1.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมของเยาวชนในต่างประเทศ, ผู้วิจัย

[643] กฎหมายวิธีสบัญญัติ (Procedural Law) ในคดีอาญา คือ กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดี เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ, อ้างถึงในภาค 1 บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 13, สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2568 จาก http://old-book.ru.ac.th

[644] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีผู้ซึ่งกระทความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุกห้าสิบปี”

[645] วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 39 (1) ได้แก่ การกักกัน, ผู้วิจัย

[646] หมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้แก่ ศูนย์ฝึกและอบรม สถานศึกษา สถานฝึกและอบรม และสถานแนะนำทางจิต

[647] มาตรา 142 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

[648] มาตรา 142 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา 139 มาใช้บังคับโดยอนุโลม[649]

จากการศึกษา **ภาพรวมของมาตรการทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญาและวิธีการแทนการลงโทษสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553** พบว่า

(1) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 94 กำหนดให้ความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ถือเป็นความผิดเพื่อการเพิ่มโทษตามความในหมวด 8 การกระทำความผิดอีก[650] อันมีความหมายว่า แม้เด็กหรือเยาวชนอายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี (เด็กอายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกินกว่า 15 ปี ไม่ต้องรับโทษตามมาตรา 74) จะกระทำความผิดซ้ำในความผิดตามที่กำหนดในมาตรา 93 ก็ไม่เป็นเหตุเพิ่มโทษ หากศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ซึ่งเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำยังคงได้รับการลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่งตามมาตรา 75 ยิ่งกว่านั้น แม้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำจะได้รับการลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 แล้วก็ตาม ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ยังมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 142 อีกด้วย

(2) มาตรการและวิธีการตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีลักษณะเป็นการทั่วไป โดยบังคับใช้กับเด็กหรือเยาวชนทุกคนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา[651] ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ ซึ่งเห็นได้จากบทบัญญัติหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 4 ซึ่งไม่มีนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ และหมวด 10 การพิจารณาคดีอาญา มาตรา 115 ซึ่งมิได้กำหนดให้นำประวัติการกระทำ

---

[649] พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 138 กำหนดให้ในกรณีที่ศาลพิพากษาปล่อยเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำให้กระทำความผิดและเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนนั้น ศาลจะว่ากล่าวตักเตือนก็ได้ (รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือองค์การที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชน) และศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษาเท่าที่จำเป็นในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไม่เกิน 1 ปี แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์, ผู้วิจัย

มาตรา 139 กำหนดให้พนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีหน้าที่สอดส่องและทำรายงานเสนอต่อศาล ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจออกหมายเรียกมาตักเตือน (รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือองค์การที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชน) ถ้ายังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าว ศาลมีอำนาจส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในสถานที่ตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี ก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์

[650] การกระทำความผิดอีกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 93 ต้องเป็นการกระทำความผิดตามอนุมาตราที่กำหนดไว้, ผู้วิจัย

[651] มาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ความผิดในอดีตมารวมเป็นประเด็นพิจารณา และมาตรา 118 ซึ่งกำหนดให้การรับฟังรายงานตามมาตรา 115 ให้เป็นผลร้ายแก่จำเลย ให้จำเลยมีสิทธิคัดค้านและสืบพยานหักล้างได้

จากข้อค้นพบนี้ สะท้อนถึงภาพรวมของกฎหมายไทยที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษเด็กและเยาวชนอายุไม่เกินกว่า 15 ปี ซึ่งกระทำความผิดหรือกระทำความผิดซ้ำอย่างเป็นเด็ดขาด และแม้จะต้องลงโทษเด็กหรือเยาวชนอายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งกระทำความผิดหรือกระทำความผิดซ้ำ นอกจากจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่งแล้ว เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำยังได้รับโอกาสเปลี่ยนการลงโทษทางอาญาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนอีกด้วย อันย้ำถึงการประกันว่าการลิดรอนเสรีภาพเด็กหรือเยาวชนจะเป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และมีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสมตามหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก[652] อย่างไรก็ตาม การดำเนินมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ซึ่งไม่แตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรก อาจส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไม่รู้สำนึกในการกระทำความผิดซ้ำที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก หรือไม่เกรงกลัวต่อมาตรการและวิธีการของกฎหมายที่ไม่แตกต่างไปจากมาตรการและวิธีการซึ่งใช้กับการกระทำความผิดครั้งแรก และกล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำ อันเป็นปัจจัยประการสำคัญที่อาจทำให้สถานการณ์การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และท้าทายกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยต่อกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในคดีอาญา ภายใต้อุดมคติของการประกันสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนตามหลักการแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ว่าจะมีมาตรการทางกฎหมายเช่นไรในการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งกว่ามาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้น เพื่อทราบว่าการดำเนินมาตรการและกระบวนการในทางคดีสำหรับการกระทำความผิดซ้ำซึ่งไม่แตกต่างไปจากกระทำความผิดครั้งแรกของเด็กและเยาวชนจะเป็นปัจจัยที่อาจทำให้มีการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้นหรือไม่ ผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้ได้รับข้อมูลความเห็นในประเด็นการไม่ต้องรับโทษทางอาญาของเด็กและเยาวชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ และการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ ซึ่งได้รับข้อมูลความเห็น ดังนี้

---

[652] ข้อ 37 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, ผู้วิจัย

ตาราง 7 ข้อมูลความเห็น ประเด็นการไม่ต้องรับโทษทางอาญาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่

การกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน	**ถือเป็นความผิดตามหลักอาชญาวิทยา**	**ไม่ถือเป็นอาชญากรตามหลักอาชญาวิทยา**	**ข้อดี** ไม่ต้องรับโทษทางอาญา และแก้ไขฟื้นฟูได้	**ข้อเสีย** อาจกระทำความผิดซ้ำ โดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง หรือความรุนแรง
กลุ่มตัวอย่าง	**ความเห็น**	**ความเห็น**	**ความเห็น**	**ความเห็น**
ผู้พิพากษา	ถือเป็นความผิด (ร้อยละ 100)	ไม่ถือเป็นอาชญากร (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 100)
พนักงานอัยการ	ถือเป็นความผิด (ร้อยละ 100)	ไม่ถือเป็นอาชญากร (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ	ถือเป็นความผิด (ร้อยละ 100)	ไม่ถือเป็นอาชญากร (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
พนักงานคุมประพฤติ	ถือเป็นความผิด (ร้อยละ 100)	ไม่ถือเป็นอาชญากร (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
นักจิตวิทยา	ถือเป็นความผิด (ร้อยละ 100)	ไม่ถือเป็นอาชญากร (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 50) ไม่ตอบ (ร้อยละ 50)
พนักงานสอบสวน	ถือเป็นความผิด (ร้อยละ 100)	ไม่ถือเป็นอาชญากร (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)

ที่มา: ผู้วิจัย

เห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ให้ข้อมูลความเห็นตรงกันว่าการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนเป็นการกระทำความผิดตามหลักอาชญาวิทยา และไม่ถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นอาชญากร และให้ข้อมูลความเห็นตรงกันว่าการไม่ต้องรับโทษทางอาญาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด มีข้อดีที่สามารถแก้ไขพฤติกรรมได้ ในส่วนของข้อเสียนั้น กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ให้ข้อมูลความเห็นที่มีแนวโน้มเห็นไปในทางที่อาจมีการกระทำความผิดซ้ำได้อย่างไม่จำกัดจำนวนครั้งหรือความรุนแรง มีข้อสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้พิพากษาให้ข้อมูลความเห็นไปในทางที่ไม่แน่ใจว่าการไม่ต้องรับโทษทางอาญาจะเป็นสาเหตุให้มีการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่

ผลการศึกษาพบว่า **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่ ไม่แน่ใจว่าการไม่ต้องรับโทษทางอาญาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่** แต่เห็นด้วยในข้อดีของการที่เด็กและเยาวชนไม่ต้องรับโทษทางอาญา เนื่องจากเห็นว่าสามารถแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมได้ ในขณะที่ **พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนโดยส่วนใหญ่มีแนวโน้มเห็นว่าการไม่ต้องรับโทษทางอาญาเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ** (ไม่จำกัดจำนวนครั้งหรือความรุนแรง) และเห็นด้วยในข้อดีของการไม่ต้องรับโทษทางอาญาว่าสามารถแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมได้ อย่างไรก็ตาม ทุกกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ให้ข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับผลของการไม่ลงโทษทางอาญา ว่าจะทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่รู้สำนึกต่อการกระทำความผิดซ้ำที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก หรือไม่เกรงกลัวต่อมาตรการและวิธีการของกฎหมายที่ไม่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรกหรือไม่

จากผลการศึกษาที่ได้รับ สะท้อนถึงแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยถือว่าเด็กและเยาวชนมิใช่อาชญากร แม้การกระทำนั้นจะเป็นความผิดก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันก็อาจส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำได้ เนื่องจากเด็กและเยาวชนไม่ต้องรับโทษทางอาญา อันเป็นแนวคิดในการป้องกันยับยั้งการกระทำความผิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลความเห็นโดยส่วนใหญ่ของผู้ปฏิบัติตามกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนของไทย

ตาราง 8 ข้อมูลความเห็น ประเด็นประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่

ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน	เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ	ไม่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ	ไม่แน่ใจ
กลุ่มตัวอย่าง	**เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย**	**เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย**	**เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย**
ผู้พิพากษา	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
พนักงานอัยการ	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)
ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ	เห็นด้วย (ร้อยละ 50)	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 50)
พนักงานคุมประพฤติ	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)
นักจิตวิทยา	เห็นด้วย (ร้อยละ 50)	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 50)
พนักงานสอบสวน	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)	ไม่ตอบ (ร้อยละ 100)

ที่มา: ผู้วิจัย

เห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานอัยการ พนักงานคุมประพฤติ และพนักงานสอบสวนโดยส่วนใหญ่ให้ข้อมูลความเห็นไปในทางที่ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำได้ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการสถานพินิจฯ และนักจิตวิทยาโดยส่วนใหญ่ให้ข้อมูลความเห็นไปในทางก้ำกึ่งไม่แน่ใจ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้พิพากษาโดยส่วนใหญ่ให้ข้อมูลความเห็นไปในทางไม่แน่ใจ ดังนั้น ข้อมูลความเห็นของแต่ละกลุ่มตัวอย่างจึงยังมีแตกต่างกันในประเด็นนี้

ผลการศึกษาพบว่า **พนักงานอัยการ พนักงานคุมประพฤติ และพนักงานสอบสวนโดยส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ** ในขณะที่ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และนักจิตวิทยาโดยส่วนใหญ่มีความเห็นก้ำกึ่งไม่แน่ใจ** แต่มีแนวโน้มไปในทางเห็นว่าประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำก็ได้ ส่วน **ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่**

จากผลการศึกษาที่ได้รับ สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ที่แตกต่างกันอย่างมากในระหว่างผู้ใช้กฎหมายกับผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย และในระหว่างผู้ปฏิบัติตามกฎหมายด้วยกันเอง ในประเด็นประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนปัจจุบันเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งทำให้ข้อมูลความเห็นในประเด็นนี้ยังขาดความชัดเจนและยังไม่อาจสรุปได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า แม้ยังไม่อาจสรุปได้อย่างชัดเจนว่ากระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ แต่ก็สะท้อนว่าผู้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างน้อยส่วนหนึ่ง มีกระบวนทัศน์ที่ชัดเจนว่ากระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำได้

ตาราง 9 ข้อมูลความเห็น ประเด็นการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ	ปัจจัยจากแรงกดดันด้านจิตใจ ครอบครัว เพื่อน ชุมชน และยาเสพติด	ปัจจัยด้านการไม่มีกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำ
กลุ่มตัวอย่าง	**เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ**	**เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ**
ผู้พิพากษา	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
พนักงานอัยการ	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
พนักงานคุมประพฤติ	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)
นักจิตวิทยา	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 50) ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 50)
พนักงานสอบสวน	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)	เห็นด้วย (ร้อยละ 100)

ที่มา: ผู้วิจัย

เห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ให้ข้อมูลความเห็นตรงกันว่าแรงกดดันด้านจิตใจ ครอบครัว เพื่อน ชุมชน และยาเสพติดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ ส่วนปัจจัยด้านการไม่มีกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำนั้น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมายโดยส่วนใหญ่มีแนวโน้มไปในทางเห็นว่าการไม่มีกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ แต่มีข้อสังเกตว่านักจิตวิทยาให้ข้อมูลความความเห็นก้ำกึ่งไม่แน่ใจ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้กฎหมายโดยส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย

ผลการศึกษาพบว่า**ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนโดยส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าแรงกดดันด้านจิตใจ ครอบครัว เพื่อน ชุมชน และยาเสพติดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ** แต่ในประเด็นการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ **พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนโดยส่วนใหญ่มีแนวโน้มในทางเห็นว่าการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ** ในขณะที่ **พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่เห็นว่าการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ**

จากผลการศึกษาที่ได้รับ สะท้อนว่าแรงกดดันด้านจิตใจ ครอบครัว เพื่อน ชุมชน และยาเสพติดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความกดดัน (Strain Theory) ของ Rebert K. Merton ที่อธิบายว่าหากสังคมไม่มีวิถีทางในการทำให้คนไปสู่วัตถุประสงค์หลักของสังคมได้ คนเหล่านั้นจะนำวิถีทางที่มิชอบด้วยกฎหมายมาใช้ อันเป็นที่มาของการก่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ความเห็นต่างของผู้ปฏิบัติตามกฎหมายกับผู้ใช้กฎหมาย ในประเด็นการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ ก็สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ในการมองปัจจัยด้านมาตรการทางกฎหมายของผู้ปฏิบัติตามกฎหมายกับผู้ใช้กฎหมายที่ยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ด้วยเหตุผลและข้อค้นพบจากการศึกษาข้างต้น ภายใต้หลักปรัชญาที่ไม่ถือว่าเด็กและเยาวชนเป็นอาชญากรและมาตรการทางกฎหมายที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษ หากประเทศไทยจะมีนโยบายเพื่อทบทวนมาตรการทางกฎหมายในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ให้มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำตามบทนิยามที่จะได้กำหนดขึ้น ได้รับการพิจารณาคดีที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรกในบางประการ อาจเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยให้สามารถยับยั้งป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้ แม้กระบวนทัศน์ของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรในการศึกษานี้ในฐานะผู้ใช้กฎหมายจะมีแนวโน้มไม่เห็นด้วย แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ากระบวนทัศน์ของพนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรในการศึกษานี้เช่นเดียวกันในฐานะผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่มีแนวโน้มเห็นด้วยจะไม่มีความสำคัญ เพราะการบรรลุความสำเร็จในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนนั้นจะอาศัยเพียงกระบวนทัศน์ของผู้ใช้กฎหมายเพียงฝ่ายเดียวมิได้ แต่ควรคำนึงถึงกระบวนทัศน์ของ

ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายด้วย เนื่องจากผู้ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นผู้เผชิญกับข้อเท็จจริงและปัญหาในทางปฏิบัติ ในขณะที่ผู้ใช้กฎหมายเป็นผู้รับฟังข้อเท็จจริงในคดีและรักษาหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมาย หากกฎหมายมีข้อบกพร่อง ทั้งผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายก็ไม่อาจดำเนินการใดนอกจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ นอกจากนั้น การพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำที่แตกต่างจากการกระทำความผิดครั้งแรกก็มิใช่เรื่องใหม่ในต่างประเทศ เช่นในประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ เป็นต้น ดังนั้น หากประเทศไทยจะมีนโยบายเพื่อกำหนดให้มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ โดยมีมาตรการและกระบวนการพิจารณาคดีการกระทำความผิดซ้ำแตกต่างไปจากคดีทั่วไปในการกระทำความผิดครั้งแรก ก็นับว่าสอดคล้องกับแนวทางในต่างประเทศด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดของประเทศฝรั่งเศส ในส่วนของหลักการไม่ต้องมีการพินิจอีกครั้ง (Mesure unique) หากมีข้อเท็จจริงหรือมีรายงานประกอบการพิจารณาต่อศาล ว่าเยาวชนเคยได้รับการพินิจหรือเคยอยู่ใต้บังคับของมาตรการเพื่อความปลอดภัยมาแล้ว ซึ่งศาลสามารถนำรายงานการสืบเสาะและรายงานผลการคุมประพฤติในคดีที่ได้กระทำความผิดอาญาครั้งก่อนหน้านั้นและเยาวชนได้กลับมากระทำความผิดซ้ำภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา มาประกอบการพิจารณาได้โดยไม่ต้องมีการพินิจอีกครั้ง โดยสามารถนำตัวเยาวชนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาลงโทษหรือใช้มาตรการสำหรับเยาวชนได้ทันที เพื่อนำเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมโดยเร็วที่สุด[653] หรือเข้าสู่กระบวนการลงโทษในกรณีที่เป็นคดีซึ่งถือเป็นอาชญากรรม[654] ไปทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย[655] ที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ โดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากบทบัญญัติในหมวด 3 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มาตรา 36 (1) หมวด 6 การสอบสวนคดีอาญา มาตรา 84 วรรคแรก หมวด 7 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หมวด 10 การพิจารณาคดีอาญา มาตรา 115 และมาตรา 118 ซึ่งจำลองขึ้นจากบทบัญญัติที่กำหนดไว้แล้วในกฎหมาย เพื่อทำการศึกษาโดยกระทบต่อสาระหลักในบทบัญญัตินั้นน้อยที่สุด ดังนี้

---

[653] สอดคล้องกับกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 20.1 ที่ระบุว่าแต่ละคดีควรดำเนินการอย่างรีบด่วนตั้งแต่ต้น ทั้งนี้ต้องไม่กระทำให้ล่าช้าโดยไม่จำเป็น, ผู้วิจัย

[654] อ้างถึงในหัวข้อ 4.1.3 แนวคิดในกระบวนการยุติธรรมที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

[655] ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายในการสัมภาษณ์ประเด็นตามแนวคิดของประเทศฝรั่งเศส ได้แก่ พนักงานอัยการ และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มตรองเด็กและเยาวชน, ผู้วิจัย

(1) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

มาตรา ๓๖ “ให้สถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่น และโดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาลหรือเพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด เว้นแต่ประวัติการต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษในคดีก่อนหน้านั้น ให้รายงานต่อศาลเท่านั้น โดยไม่จำต้องพินิจ”

(หมายเหตุ ข้อยกเว้นที่เพิ่มเติมในมาตรานี้ กำหนดขึ้นเพื่อให้มีการนำการกระทำความผิดที่มีคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษในคดีก่อนหน้านั้น รายงานต่อศาลโดยตรง ไม่ให้รายงานต่อเจ้าพนักงานอื่นใด เนื่องจากอาจเป็นผลร้ายแก่เด็กหรือเยาวชน ในส่วนที่ไม่ต้องพินิจนั้น เนื่องจากคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษในคดีก่อนหน้านั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้, ผู้วิจัย)

ที่มา: ผู้วิจัย

(2) การสอบสวนคดีอาญา

มาตรา ๘๔ (วรรคหนึ่ง) “เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิให้เปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ว่าในทางใดๆ เว้นแต่เป็นการใช้ประกอบดุลยพินิจของศาลเพื่อกำหนดวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน หรือเพื่อการพิจารณาคดีอาญาตามมาตรา ๑๑๕ และมาตรา ๑๑๘ หากมีการฝ่าฝืนให้ศาลสั่งระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือเพิกถอนการกระทำนั้น และอาจกำหนดค่าเสียหายหรือบรรเทาผลร้ายหรือมีคำสั่งให้จัดการแก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามที่เห็นสมควร”

(หมายเหตุ ข้อที่เพิ่มเติมในมาตรานี้ กำหนดขึ้นเพื่อให้มีการนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปกำหนดเป็นประเด็นพิจารณาในมาตรา 115 และพิจารณาให้เป็นผลร้ายแก่เด็กหรือเยาวชนได้ตามมาตรา 118, ผู้วิจัย)

ที่มา: ผู้วิจัย

(3) มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

มาตรา ๘๖/๑ (กำหนดขึ้นใหม่) “ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาและเป็นกรณีที่ไม่ต้องพินิจตามมาตรา ๓๖ (๑) ให้ศาลดำเนินการพิจารณาตามหมวด ๑๐”

(หมายเหตุ มาตรานี้ กำหนดขึ้นเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ (ตามนิยาม) ไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (ก่อนฟ้องคดี) โดยจะถูกดำเนินคดีทันที (การฟ้องคดี) เพื่อนำเด็กหรือเยาวชนนั้นเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมโดยเร็วที่สุดและลดขั้นตอนให้สั้นลง ซึ่งเป็นมาตรการที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก, ผู้วิจัย)

ที่มา: ผู้วิจัย

(4) การพิจารณาคดีอาญา

มาตรา ๑๑๕ “ในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวถือว่าประวัติ อายุ เพศ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ ฐานะของจำเลย และ ประวัติการต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษของจำเลย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลย และของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาด้วย”

มาตรา ๑๑๘ “ในการพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวจะรับฟังรายงานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงตามมาตรา ๑๑๕ ที่มิใช่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกฟ้องโดยไม่ต้องมีพยานบุคคลประกอบรายงานนั้นก็ได้ แต่ถ้าศาลจะรับฟังรายงานเช่นว่านั้นให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยแล้วให้ศาลแจ้งข้อความตามรายงานนั้นให้จำเลยทราบ ในกรณีเช่นว่านี้จำเลยมีสิทธิที่จะแถลงคัดค้านและสืบพยานหักล้างได้ เว้นแต่การรับฟังรายงานที่เป็นประวัติการต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษของจำเลย จำเลยไม่มีสิทธิแถลงคัดค้านและสืบพยานหักล้าง”

มาตรา ๑๑๙ “ในการพิจารณาคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี

ยิ่งกว่าการที่จะลงโทษ และในการพิพากษาคดีนั้นให้ศาลคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกายและสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นคนๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชน และพฤติกรรมเฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน หรือกระทำความผิดซ้ำ”

(หมายเหตุ มาตรา 115 กำหนดขึ้นเพื่อให้นำประวัติการกระทำความผิดอาญามาเป็นประเด็นในการพิจารณาด้วย มาตรา 118 กำหนดขึ้นเพื่อให้การพิจารณาประวัติการกระทำความผิดอาญาให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยได้ มาตรา 119 กำหนดขึ้นเพื่อให้การพิจารณาคดีที่จำเลยกระทำความผิดซ้ำ (ตามนิยาม) ยังคงเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย)

ที่มา: ผู้วิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวและพนักงานอัยการไม่ได้ให้ข้อมูลความเห็นตามแบบจำลอง มีเพียงข้อมูลความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนคนที่ 2 โดยจากการสัมภาษณ์ **ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คนที่ 2** ให้ข้อมูลความเห็นว่า “เห็นด้วยกับการไม่ต้องพินิจ ถ้าส่งฟ้องเลยน่าจะช่วยลดเวลาและขั้นตอนได้มาก เด็กและเยาวชนที่เคยฟื้นฟูแล้ว ยังมาทำผิดซ้ำอีก ก็น่าจะไม่ต้องใช้มาตรการก่อนฟ้อง” อย่างไรก็ตาม ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนคนที่ 2 ไม่ได้ให้ข้อมูลความเห็นในเนื้อหาของแบบจำลอง

จากผลการศึกษาดังกล่าว แม้ไม่มีข้อมูลความเห็นจากผู้มีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน เพื่อสะท้อนถึงกระบวนทัศน์ที่มีต่อการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งในส่วนเนื้อหาของบทบัญญัติ (ตามแบบจำลอง) เกี่ยวกับการไม่ต้องพินิจประวัติการต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษในคดีก่อนหน้านั้น โดยให้นำคดีการกระทำความผิดซ้ำขึ้นฟ้องต่อศาลได้ทันที และการกำหนดให้ประวัติการต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษในคดีก่อนหน้านั้นเป็นประเด็นพิจารณา (แม้เป็นผลร้ายแก่จำเลย) ซึ่งไม่อาจสรุปเป็นแนวทางได้ แต่แนวคิดในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ทั้งในส่วนของการไม่ต้องพินิจซ้ำอีกครั้ง การนำเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำขึ้นฟ้องต่อศาลได้ทันทีโดยไม่ใช้มาตรการพิเศษ (ก่อนฟ้องคดี) และการกำหนดให้ประวัติการกระทำผิดในอดีตมาเป็นประเด็นในพิจารณาด้วย ก็เป็นแนวคิดที่ประยุกต์มาจากแนวทางในต่างประเทศที่ควรแก่การศึกษาเพิ่มเติมมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ด้วยมาตรการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ

2. การปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดกรณีร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมอาชญากรรม

การกระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมย่อมมีขึ้นได้ในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกหรือการกระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น มาตรการสำหรับการกระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม จึงควรเป็นมาตรการที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดดังกล่าวนั้น เพื่อไม่ให้หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ เช่น การกำหนดกรอบการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงให้ชัดแจ้ง โดยศาลต้องพิจารณาความหนักเบาของความผิด การป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำ และการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของสังคมและผู้เสียหายเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลยพินิจสำหรับการพิพากษาคดีอาญาใน 3 กรณี ได้แก่

(1) **กรณีตามมาตรา 132 และมาตรา 133** กล่าวคือ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษาหรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอ่ศัยอยู่ด้วยร้องขอ เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้ว[656] ศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว โดยกำหนดเงื่อนไขหรือให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ (มาตรา 132 วรรคหนึ่ง) เมื่อจำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและในระยะเวลาที่ศาลกำหนดแล้ว ศาลจะสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย (มาตรา 133 วรรคหนึ่ง) แต่ถ้าจำเลยผิดเงื่อนไข ศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาต่อไป (มาตรา 133 วรรคสอง) ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่สมควรปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวเช่นว่านั้น ศาลจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายตามที่ศาลเห็นสมควร หรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ (มาตรา 132 วรรคสอง)

มี **ข้อสังเกต** ว่า หากการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ

---

[656] “กฎหมายให้ศาลสอบถามผู้เสียหายเพื่อประกอบการใช้ดุลยพินิจเท่านั้น ไม่ใช่ขอความยินยอมจากผู้เสียหาย ต่างจากการใช้มาตรการฯ ตามมาตรา ๙๐ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายเท่านั้นจึงจะใช้มาตรการฯได้”, สหรัฐ กิติ ศุภการ, คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. **2553**, หน้า 301-302.

ความผิดครั้งแรกหรือการกระทำความผิดซ้ำ ศาลจะมีดุลยพินิจไปในทางใด เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดกรอบการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงไว้โดยชัดแจ้ง ประกอบกับในศาลเยาวชนและครอบครัวไม่มีบัญชีมาตรฐานการลงโทษดังเช่นในศาลยุติธรรม[657] สำหรับข้อสังเกตนี้ หากศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4259/2559 ก็อาจเห็นถึงการใช้ดุลยพินิจของศาลต่อกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมได้ ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4259/2559

“พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา ๑๓๒ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลที่จะยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย การใช้ดุลยพินิจของศาลชั้นต้นตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าวสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ เมื่อปรากฏว่า **จำเลยกับพวกร่วมกันรับของโจรรถจักรยานยนต์เกือบ ๒๐ คัน ในระยะเวลาต่อเนื่องติดต่อกัน พฤติการณ์ในการกระทำความผิดของจำเลยจึงกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสุจริตชนอันส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เป็นเรื่องร้ายแรง** เมื่อพิเคราะห์ประกอบรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์แล้ว เห็นว่าบิดามารดาผู้ปกครองจำเลย รวมทั้งบุคคลใกล้ชิดจำเลย ไม่อยู่ในวิสัยที่จะอบรมดูแลสั่งสอนจำเลยให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ **ดังนั้นที่ศาลชั้นต้นใช้ดุลยพินิจไม่ใช้มาตรการตามมาตรา ๑๓๒ จึงเป็นการเหมาะสมแล้ว** และเมื่อความปรากฏต่อศาลว่าจำเลยถูกควบคุมตัวที่สถานคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์ในระหว่างการสอบสวนตั้งแต่วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๗ ศาลชั้นต้นจึงต้องหักวันที่จำเลยถูกควบคุมตัวในระหว่างการสอบสวนออกจากระยะเวลาการฝึกอบรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา ๘๓ วรรคหนึ่ง ที่ศาลชั้นต้นไม่หักวันควบคุมออกจากระยะเวลาการฝึกอบรมเป็นการไม่ชอบ”[658]

จากจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4259/2559 ข้างต้น ทำให้เห็นถึงการใช้ดุลยพินิจของศาลในกรณีร้ายแรงอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่ การพิจารณาว่าพฤติการณ์การกระทำความผิดกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลหรือไม่ประการหนึ่ง และผลของการกระทำความผิดกระทบต่อสังคมโดยรวมหรือไม่อีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม แม้ศาลในคดีนี้จะมีหลักในการใช้ดุลยพินิจพิจารณาพฤติการณ์ในคดีว่าเป็นการกระทำความผิดกรณีร้ายแรง แต่ไม่หมายความว่าศาล

---

[657] “ในศาลเยาวชนและครอบครัวจะไม่มีบัญชีมาตรฐานการลงโทษ (ยี่ต๊อก) เหมือนเช่นศาลจังหวัดหรือศาลแขวง เนื่องจากศาลเยาวชนและครอบครัวมุ่งแก้ไข ฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชนมากกว่า ฉะนั้น ดุลยพินิจในการลงโทษและวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนจึงมีความยืดหยุ่นมาก บางครั้งคดีเรื่องเดียวกัน ตัดสินวันเดียวกัน อาจจะไม่เหมือนกันก็ได้ เพราะศาลไม่ได้ดูเฉพาะข้อหาที่โจทก์ฟ้อง”, เรื่องเดียวกัน, 279.

[658] เรื่องเดียวกัน, 305.

ในคดีอื่นที่มีพฤติการณ์ในคดีเป็นเช่นเดียวกันกับในคดีนี้จะมีการใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าเป็นการกระทำความผิดกรณีร้ายแรงเช่นเดียวกับศาลในคดีนี้ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการใช้ดุลยพินิจของศาลเยาวชนและครอบครัวต่อกรณีการกระทำความผิดร้ายแรงไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับมุมมองของศาลที่มีอำนาจพิจารณาในแต่ละคดี

นอกจากนั้น จากคำพิพากษาในคดีนี้ การที่ศาลพิเคราะห์รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานคุ้มครองเด็กและเยาวชนแล้วเห็นว่าบิดา มารดา ผู้ปกครองของจำเลย รวมทั้งบุคคลใกล้ชิดจำเลย ไม่อยู่ในวิสัยที่จะอบรมดูแลสั่งสอนจำเลยให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ ศาลจึงไม่ปล่อยตัวจำเลยตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง ก็สะท้อนถึง **หลักการของกฎหมายที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดยิ่งกว่าความผิดที่ได้กระทำ** เพราะหากศาลพิเคราะห์รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานคุ้มครองเด็กและเยาวชนแล้วเห็นว่าบิดา มารดา ผู้ปกครองของจำเลย รวมทั้งบุคคลใกล้ชิดจำเลย อยู่ในวิสัยที่จะอบรมดูแลสั่งสอนจำเลยให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ ศาลก็อาจปล่อยตัวจำเลยตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง แม้ว่าการกระทำความผิดของจำเลยจะเป็นกรณีร้ายแรงและศาลได้สอบถามผู้เสียหายแล้วก็ตาม ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการใช้ดุลยพินิจของศาลเยาวชนและครอบครัวภายใต้หลักการของกฎหมายที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดยิ่งกว่าความผิดที่ได้กระทำ ส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรง อาจได้รับการปล่อยตัวตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง ได้เสมอ หากศาลเห็นว่าบิดา มารดา ผู้ปกครองของจำเลย รวมทั้งบุคคลใกล้ชิดจำเลย อยู่ในวิสัยที่จะอบรมดูแลสั่งสอนจำเลยให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ แต่ในขณะเดียวกัน หลักการนี้ก็ทิ้งคำถามถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสุจริตชนและสังคมโดยรวมเอาไว้ด้วย ซึ่งหากเป็นการกระทำความผิดในกรณีทั่วไปที่ไม่กระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสุจริตชนและสังคมโดยรวม การปล่อยตัวตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง ก็นับว่าเหมาะสม และหากเป็นการกระทำความผิดในกรณีร้ายแรงที่กระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสุจริตชนและสังคมโดยรวม การไม่ปล่อยตัวตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง โดยส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายตามที่ศาลเห็นสมควรตามมาตรา 132 วรรคสอง ก็นับว่าเหมาะสมเช่นกัน **อันเป็นสมดุลระหว่างการมุ่งแก้ไขฟื้นฟูตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดกับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำ** โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ (มาตรา 119) ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสุจริตชนและสังคมโดยรวมไปพร้อมกันด้วย ทั้งนี้ สมดุลระหว่างการมุ่งแก้ไขฟื้นฟูตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดกับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของความยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนตามกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 5.1 ที่ระบุว่า “ระบบความยุติธรรมเกี่ยวแก่คดี

เด็กและเยาวชนควรเน้นถึงความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชนให้เกิดความมั่นใจว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้สัดส่วนกับสภาพแวดล้อม ทั้งของผู้กระทำความผิดและความผิดที่ได้กระทำลงไป”[659]

ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวมา หากการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกหรือการกระทำความผิดซ้ำ ศาลควรมีดุลยพินิจตามมาตรา 132 วรรคสอง กล่าวคือ ส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายตามที่ศาลเห็นสมควร มากกว่ามีดุลยพินิจตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นการปล่อยตัวชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขและระยะเวลาตามที่ศาลกำหนด

(2) **กรณีตามมาตรา 142 วรรคหนึ่ง** กล่าวคือ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน[660] แทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย[661] ได้ใน 2 กรณี ได้แก่

เปลี่ยนการลงโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรม[662]

เปลี่ยนโทษปรับ เป็นการคุมประพฤติ โดยจะกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อตามมาตรา 138 ด้วยหรือไม่ก็ได้[663]

(3) **กรณีตามมาตรา 142 วรรคสอง** กล่าวคือ ในกรณีที่ศาลได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่าควรจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 142 (1) ต่อไปอีกหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์แล้ว ให้ศาลระบุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด

---

[659] “5.1 The juvenile justice system shall emphasize the well-being of the juvenile and shall ensure that any reaction to juvenile offenders shall always be in proportion to the circumstances of both the offenders and the offence.”, United Nations Stanfdard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice. (The Beijing Rules), สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.ohchr.org

[660] “ในกรณีที่ศาลธรรมดาใช้ดุลยพินิจไม่โอนคดีตามมาตรา ๙๖ ศาลธรรมดาย่อมมีอำนาจที่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรานี้ได้”, สหรัฐ กิติ ศุภการ, คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, หน้า 329.

[661] วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา ยกเว้นการกักกันตามมาตรา 39 (1) ซึ่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 41 วรรคท้าย แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 บัญญัติให้ความผิดที่ได้กระทำโดยผู้กระทำมีอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ถือเป็นความผิดที่จะพิจารณากักกัน, ผู้วิจัย

[662] มาตรา 142 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

[663] มาตรา 142 (2) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

มี **ข้อสังเกต** ว่า กรณีตามมาตรา 142 วรรคสอง จะเป็นกรณีที่เหมาะสมกับการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมหรือไม่ โดยเฉพาะการกระทำความผิดซ้ำในความผิดกรณีร้ายแรง (ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 94 มิให้เพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดอายุต่ำกว่า 18 ปี) กรณีตามมาตรา 142 วรรคสอง นี้ เป็นกรณีที่ศาลเปลี่ยนโทษจำคุกจำเลยเป็นส่งไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมตามมาตรา 142 (1) และศาลเห็นว่าควรควบคุมจำเลยต่อไปอีกหลังจากที่มีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์แล้ว ซึ่งศาลมีอำนาจระบุในคำพิพากษาว่าหากจำเลยมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ให้ส่งตัวจำเลยไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนดได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าระยะเวลาจำคุกนั้นจะต่ำกว่าโทษตามกฎหมายหรือไม่ เพราะมิใช่การลงโทษ แต่เป็นหนึ่งในวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนเท่านั้น[664] การที่ศาลจะมีดุลยพินิจให้ควบคุมจำเลยต่อไปอีกหลังจากที่มีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ศาลจะพิจารณาจาก “ความหนักเบาแห่งข้อหา” และ “พฤติการณ์แห่งคดี” เป็นหลัก ดังนั้น หากเป็นข้อหาหนักที่เป็นเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม หรือพฤติการณ์แห่งคดีเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงซึ่งกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสุจริตชน ศาลย่อมมีอำนาจใช้มาตรา 142 วรรคสอง กับการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนที่เป็นการกระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมได้

การที่ศาลมีดุลยพินิจให้ทำการควบคุมจำเลยต่อไปอีกระยะเวลหนึ่งหลังจากที่จำเลยมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลให้ส่งตัวจำเลยไปไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมยังสถานที่ที่กำหนดไว้ตามหมวด 4 หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร นับว่าเหมาะสม **เนื่องจากเป็นสมดุลระหว่างการมุ่งแก้ไขฟื้นฟูตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดกับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำ** ซึ่งตระหนักถึงภัยร้ายแรงต่อสังคมและผลกระทบแก่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสุจริตชน (ความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำ) ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ (มาตรา 119) ไปพร้อมกันด้วย

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมา หากการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกหรือการกระทำความผิดซ้ำ ศาลควรมีดุลยพินิจตามมาตรา 142 วรรคสอง ด้วย กล่าวคือ ศาลควรมีดุลยพินิจให้ควบคุมจำเลยต่อไปอีกหลังจากที่มีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ โดยส่งตัวจำเลยไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด

---

[664] สหรัฐ กิติ ศุภการ, คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, หน้า 337.

จากการศึกษาการกำหนดให้มีมาตรการสำหรับการกระทำความผิดกรณีร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมข้างต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องมาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง ของ วรวิทย์ ฤทธิทิศ ด้วย ซึ่งพบว่ามาตรการที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง เพื่อไม่ให้หวนกลับมากระทำความผิดอีก ได้แก่ การกำหนดกรอบการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงให้ชัดแจ้ง และกำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาความหนักเบาของความผิด (Offender's Culpability) การป้องกันการกระทำความผิดขึ้นอีก (Deterrence) และการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) และได้ตั้งข้อสังเกตว่า แม้ศาลจะมีอำนาจใช้ดุลยพินิจเปลี่ยนการลงโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรม แต่กรณีเช่นนั้นอาจไม่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง จึงเสนอให้ศาลมีอำนาจอาจใช้ดุลยพินิจลงโทษจำคุก หรือใช้วิธีการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ได้เสียทีเดียว สำหรับการกระทำความผิดที่ถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรง[665]

ในต่างประเทศแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมของเยาวชนในต่างประเทศไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่มีกำหนดไว้ในกฎหมายหรือในการพิจารณาของศาล อาทิ เช่น ในประเทศแคนาดา ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนี ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน อาจพิจารณาลงโทษเยาวชนที่กระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมได้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่ามาตรการแก้ไขฟื้นฟูอาจไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการกระทำความผิดหรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ[666] ในประเทศสิงคโปร์ กรณีการกระทำความผิดร้ายแรง เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี ต้องได้รับโทษที่มีความรุนแรงเทียบเท่าผู้ใหญ่[667] ซึ่ง Chapter 38, Section 38 ของกฎหมาย Children and Young Persons Act[668] กำหนดให้เด็กหรือเยาวชนที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น พยายามฆ่า หรือทำร้ายผู้อื่นจนได้รับอันตรายสาหัส หากศาลเยาวชน (Juvenile Court) พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีทางอื่นใดที่เหมาะสมต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ศาลอาจพิพากษาลงโทษกักขัง (detain) ในระยะเวลาตามที่กำหนด[669]

---

[665] วรวิทย์ ฤทธิทิศ, มาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง, หน้า 71-72.

[666] อโนทัย ศรีดาวเรือง, การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา 97 วรรคสอง, หน้า 104, 107, 109.

[667] ปิยะพร ตันณีกุล, "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน," วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: 104.

[668] Kamal, "Directions of Juvenile Justice Reforms in Singapore," in Annual Report for 2000 and Resource Material Series No. 59, ed. Kunihiko Sakai (Tokyo: UNAFEI, 2002), pp. 113-127.

[669] ปพนธีร์ ธีระพันธ์, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 2)," วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น: 135.

หรืออาจถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิตเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี หรืออาจใช้มาตรการลงโทษอื่น เช่น การเฆี่ยน (Caning) เด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 7-16 ปี[670] จากตัวอย่างในประเทศดังกล่าว ซึ่งมีการลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงอันส่งผลต่อความปลอดภัยของสังคม สะท้อนว่าประเทศเหล่านั้นมิได้เคร่งครัดในแนวคิดที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษในทุกกรณี แต่ได้นำเอาหลักการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งมาใช้เท่าที่จำเป็นต่อเป้าหมายในการควบคุมการกระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรม[671] ทั้งยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกรณีร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรม เพื่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมอีกด้วย[672]

สำหรับในประเทศไทย มาตรการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดกรณีร้ายแรง ทั้งในการกระทำความผิดครั้งแรกและในการกระทำความผิดซ้ำ ไม่มีกำหนดชัดเจนในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แม้การพิพากษาคดีอาญาตามบทบัญญัติในหมวด 11 จะให้อำนาจศาลในการพิพากษาลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดกรณีร้ายแรงได้ (ไม่ว่าจะเป็นการไม่มีคำพิพากษาตามมาตรา 132 และมาตรา 133 หรือมีคำพิพากษาตามมาตรา 137) แต่ก็ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับความร้ายแรงของพฤติการณ์ในคดี และแม้จะมีคำพิพากษาหรือไม่แล้วก็ตาม ในหมวด 12 มาตรา 142 ยังบัญญัติให้เปลี่ยนโทษและใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้อีกด้วย ซึ่งสะท้อนถึงการยึดมั่นในแนวคิดที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษอย่างเคร่งครัด โดยกำหนดกระบวนการต่างๆ เพื่อใช้เป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อให้การลงโทษเป็นวิธีสุดท้ายที่จะใช้แก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นความผิดกรณีร้ายแรงหรือไม่ก็ตาม

อย่างไรก็ดี แม้ว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 จะมีช่องทางในการดำเนินมาตรการทางกฎหมายแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมดังได้กล่าวมา ซึ่งไม่จำกัดว่าจะเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกหรือการกระทำความผิดซ้ำ โดยอาศัยการใช้ดุลยพินิจของศาลเยาวชนและครอบครัวในการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด แต่หากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 จะมีบทบัญญัติที่ชัดเจนมากขึ้นโดยเฉพาะกับการกระทำความผิดซ้ำในกรณีร้ายแรง โดยกำหนดให้มีบทนิยามการกระทำความผิดซ้ำที่กำหนดฐานความผิดทำนองเดียวกับในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำใน

---

[670] ปิยะพร ตันณีกุล, "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน," วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: 104.

[671] อ้างถึงในหัวข้อ 4.1.2 แนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

[672] อ้างถึงในหัวข้อ 4.1.2 แนวคิดทางอาชญาวิทยาที่ใช้แก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

ความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 อันเป็นฐานความผิดซึ่งมีลักษณะเป็นอาชญากรรมซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และกฎหมายมุ่งป้องกันสังคมและผู้เสียหายจากการกระทำความผิดซ้ำจากฐานความผิดดังกล่าวไว้แล้ว (คือ ความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ และมาตรา 284 ความผิดต่อชีวิตตามมาตรา 288 มาตรา 289 และมาตรา 290 ความผิดต่อร่างกายตามมาตรา 297 และมาตรา 298 และความผิดต่อเสรีภาพตามมาตรา 313)[673] ก็อาจทำให้ศาลเยาวชนและครอบครัว สามารถใช้ดุลยพินิจตามมาตรา 132 วรรคสอง (ส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร) และตามมาตรา 142 วรรคสอง (ให้ควบคุมจำเลยต่อไปอีกหลังจากที่มีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ โดยส่งตัวจำเลยไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด) สำหรับการกระทำความผิดซ้ำในความผิดตามบทนิยามดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นฐานความผิดที่กำหนดไว้แล้วว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม สอดคล้องกับผลการศึกษาในหัวข้อ 4.1.6 เรื่องแนวคิดการลงโทษที่ใช้แก้ปัญหากรณีกระทำความผิดร้ายแรงของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ซึ่งเสนอว่าหากประเทศไทยจะมีนโยบายทางอาญาในการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เพื่อกำหนดให้มีมาตรการสำหรับการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม กฎหมายไทยจะต้องยอมรับแนวคิดในการลงโทษเด็กและเยาวชน และกำหนดความหมายและขอบเขตของการกระทำความผิดอันมีลักษณะร้ายแรงหรือที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมให้ชัดเจน รวมทั้งให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาพิพากษาลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ แนวคิดในการกำหนดบทนิยามการกระทำความผิดซ้ำ เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ เพื่อให้กระบวนการพิจารณากรณีการกระทำความผิดซ้ำในชั้นศาลมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพ[674]

อนึ่ง การยอมรับแนวคิดในการลงโทษเด็กและเยาวชนนั้น ใช่ว่าจะไม่มีในประมวลกฎหมายอาญาและในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เพียงแต่กฎหมายหลีกเลี่ยงการลงโทษแก่เด็กและเยาวชน ด้วยการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเท่านั้น แม้เป็นความผิดกรณีร้ายแรงหรือกระทำความผิดซ้ำก็ตาม สอดคล้องกับกฎแห่งกรุงปักกิ่งในข้อ 7.1 (b) ที่ระบุถึงการจำกัดอิสรภาพของเด็กและเยาวชน ว่าควรกำหนดขึ้นหลังจากที่มีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและควรจะจำกัดให้น้อยที่สุดเท่าที่

---

[673] อ้างถึงในหัวข้อ 4.5 มาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทย

[674] จากสมมติฐานในการศึกษา เรื่อง “มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ” ของผู้วิจัย

จะเป็นไปได้ และที่ในข้อ 7.1 (c) ที่ระบุถึงการไม่ควรวางข้อกำหนดตัดอิสรภาพส่วนบุคคล เว้นแต่เด็กและเยาวชนต้องคดีที่ได้กระทำรุนแรงเกี่ยวกับกรณีทำร้ายผู้อื่น หรือกระทำผิดร้ายแรงเป็นอาจิณ และไม่มีหนทางแก้ไขด้วยวิธีอื่นที่เหมาะสม[675] อันสะท้อนถึงการยอมรับแนวคิดในการลงโทษเด็กและเยาวชนในมาตรฐานขั้นต่ำระดับสากลด้วย

บทวิเคราะห์มาตรการและกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการแทรกแซงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพในการลดการกระทำความผิดซ้ำ[676] โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้ร่วมกับแนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ตามทฤษฎีทัณฑวิทยาอย่างเหมาะสม ในขณะที่วัฏจักรของการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนนั้น เป็นการรวมผลลัพธ์หลายประการเข้าด้วยกัน เช่น การจับกุมซ้ำ การจำคุกซ้ำ การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอีกครั้งในคดีใหม่ และเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูซ้ำ หรือเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาอีกครั้ง ซึ่งยังคงเป็นประเด็นท้าทายถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการหรือระบบการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูว่าจะต้องมีมากน้อยเพียงใด จึงจะเพียงพอต่อการนำเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมและชุมชนได้สำเร็จ[677] ทั้งนี้ การกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มักประสบปัญหาสำคัญในการปรับตัวทางสังคมที่แสดงออกในลักษณะการตีตราและถูกกีดกันจากครอบครัวและชุมชน ซึ่งส่งผลกระทบด้านลบต่อความสามารถในการประกอบอาชีพ การมีงานทำ การมีที่อยู่อาศัย และการกลับคืนสู่ระบบการศึกษา ดังนั้น การสร้างต้นทุนชีวิตของตัวเองและฟื้นฟูการยอมรับของสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะหากผู้กระทำความผิดยังต้องกลับไปเผชิญปัญหาเหล่านี้เพียงลำพัง ย่อมเสี่ยงต่อการตกอยู่ในวงจรการย้อนกลับมากระทำความผิดดังเช่นที่เคยทำมา ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของการเข้าแทรกแซงพฤติกรรมที่ไม่สามารถตัดวงจรที่นำไปสู่การเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว การให้โอกาสเพื่อให้เกิดการยอมรับทางสังคมจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างความเชื่อมั่นครั้งใหม่ให้แก่ผู้กระทำความผิดและลดการกีดกันทางสังคมลง ทั้งนี้ แนวคิดการกลับคืนสู่สังคมดังกล่าว ย่อมเป็นมาตรการสำคัญในการนำมาใช้เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนผ่านมาตรการและกระบวนการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยมีเป้าหมายสำคัญที่มุ่งต่อการพัฒนาพฤตินิสัยและกลับคืนสู่สังคมโดยใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข แต่ต้องไม่ตกเป็นภาระในการดูแลหรือความหวาดระแวงของคนในสังคมและชุมชนด้วย

---

[675] United Nations Stanfdard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice. (The Beijing Rules), Ibid.

[676] Cullen และ Gendreau, "Assessing Correctional Rehabilitation: Policy, Practice, and Prospects," **Criminal Justice**: 109-175.

[677] อ้างถึงในหัวข้อ 4.2.1.1 ความหมายของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

1. ความมุ่งหมายในการกลับคืนสู่สังคมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวความคิดของสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School) เชื่อว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (Juvenile Delinquency) เป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquency) เด็กและเยาวชนจึงมิใช่อาชญากร ดังนั้น เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนจึงไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่มุ่งอบรมสั่งสอนเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม[678] จากหลักคิดของสำนักปฏิฐานนิยมที่มองว่าการกระทำความผิดซึ่งเกิดขึ้นเพราะความเยาว์วัย ความไม่ถึงพร้อมซึ่งสำนึกแห่งการกระทำความผิด หรือถูกบังคับหรือถูกหลอกใช้ให้กระทำความผิดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน จึงนำไปสู่แนวคิดที่ให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในลักษณะเดียวกับการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ แต่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยังคงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อให้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด อาจกล่าวได้ว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น กฎหมายยังคงถือเป็นความผิดและมีโทษ แต่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับการยกเว้นโทษ ลดโทษ หรือใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ใช้วิธีการหันเหกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไปสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก แม้กฎหมายจะไม่มุ่งเอาผิดและลงโทษ แต่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ยังคงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนอยู่ตามสมควร

ปรัชญาของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น มุ่งเน้นต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซึ่งเน้นไปที่การทำให้ผู้กระทำความผิดกลับมาสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ[679] และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น การคืนสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้กระทำผิดและติดตามดูแลพฤติกรรมให้ออกห่างจากการกระทำความผิดซ้ำและหลีกเลี่ยงการกลับไปสู่พฤติกรรมทางอาญา ทั้งนี้ การกลับคืนสู่ชุมชนของเด็กและเยาวชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก ได้แก่ (1) การฟื้นฟูพฤตินิสัยในระหว่างอยู่ในเรือนจำ หรือศูนย์ฝึกและอบรมแบบปิด (2) การสนับสนุนให้กลับคืนสู่สังคมภายหลัง

---

[678] อภิวุฒิ นะวาระ, มาตรการลงโทษทางอาญา ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดฐานลักลอบค้ายาเสพติด, หน้า 7, 34.

[679] Smith, A., Johnson, B., & Lee, C. (2019). Philosophies of juvenile justice: A global perspective. *Global Journal of Criminal Justice*, 27(3), 205-223.

สิ้นสุดระยะเวลาคุมขัง และ (3) การใช้มาตรการที่ไม่ใช่การคุมขัง โดยดำเนินการควบคุมในสภาพแวดล้อมแบบเปิด[680]

กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 19.1 ระบุถึงการส่งเด็กและเยาวชนเข้าสถานฝึกอบรมแบบปิด ควรจัดเป็นหนทางสุดท้ายของการวางข้อกำหนดและให้อยู่ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จำเป็น ซึ่งในบันทึกเพิ่มเติมระบุว่า กฎข้อ 19 มุ่งที่จะจำกัดการใช้สถานฝึกอบรมแบบปิดใน 2 ทาง คือ ด้านปริมาณ (“หนทางสุดท้าย”) และด้านเวลา (“ระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จำเป็น”) กฎข้อ 19 สะท้อนให้เห็นหลักการพื้นฐานตามมติที่ 4 ของการประชุมสภาคองเกรส ครั้งที่ 6 ซึ่งกำหนดว่าเด็กและเยาวชนไม่ควรถูกจำกัดอิสรภาพ เว้นแต่ไม่มีหนทางแก้ไขในแบบอื่นที่เหมาะสมกว่า ดังนั้น กฎข้อ 19 จึงเรียกร้องว่าถ้าจะต้องใช้สถานฝึกอบรมแบบปิด ในความเป็นจริงควรให้ความสำคัญแก่สถานฝึกอบรมแบบเปิดเป็นอันดับแรกก่อนสถานฝึกอบรมแบบปิด ทั้งนี้ อาคารสถานที่ควรจัดไว้เพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือเพื่อการศึกษามากกว่าที่จะเป็นสถานที่คุมขัง[681] ดังนั้น จากแนวทางหลักเพื่อความสำเร็จในกลับคืนสู่สังคมของเด็กและเยาวชนและแนวทางของกฎแห่งกรุงปักกิ่งในข้อ 19 อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของการกลับคืนสู่ชุมชนของเด็กและเยาวชน ได้แก่การฟื้นฟูพฤตินิสัยในระหว่างที่อยู่ในการควบคุมในศูนย์ฝึกอบรมและสภาพแวดล้อมแบบเปิด ซึ่งสนับสนุนให้กลับคืนสู่สังคมภายหลังสิ้นสุดระยะเวลาควบคุม

อย่างไรก็ตาม กฎแห่งกรุงปักกิ่งมิได้ปฏิเสธการใช้สถานฝึกอบรมแบบปิด โดยหากต้องส่งเด็กและเยาวชนเข้าสถานฝึกอบรมแบบปิด ซึ่งเป็นหนทางสุดท้ายของข้อกำหนดและไม่มีหนทางแก้ไขในแบบอื่นที่เหมาะสมกว่าแล้ว ก็ควรให้อยู่ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ ในภาค 5 (Part five-Institutional Treatment) ของกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 26.1 ระบุถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมและการบำบัดเด็กและเยาวชนในสถานฝึกอบรมแบบปิด คือ การจัดให้มีการดูแล การให้ความปลอดภัย การศึกษา ทักษะ และการทำงาน เพื่อช่วยเด็กและเยาวชนให้มีบทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และในข้อ 26.2 ระบุถึงสถานฝึกอบรมแบบปิดว่าเด็กและเยาวชนควรได้รับการเอาใจใส่ดูแล การคุ้มครองความปลอดภัย และความช่วยเหลือที่จำเป็นในด้านสังคม การศึกษา อาชีพ จิตใจ การบำบัดรักษา และด้านร่างกายที่เด็กและเยาวชนอาจต้องการตามอายุ เพศ และบุคลิกภาพเพื่อประโยชน์ของพัฒนาการที่ครบถ้วน โดยในบันทึกเพิ่มเติมระบุว่าทุกระบบและทุกวัฒนธรรมยอมรับวัตถุประสงค์ของสถานฝึกอบรมแบบปิด ในข้อ 28.1 ระบุถึงการปล่อยตัวจากสถานฝึกอบรมแบบปิดอย่างมีเงื่อนไขนั้น เป็นวิธีการที่ควรใช้ให้เร็วและให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในข้อ 28.2

---

[680] Office des nations Unies contre la drogue et le crime, Manuel d’introduction pour la prévention de la récidive et la réinsertion sociale des délinquants : Série de manuels sur la justice pénale, Office des nations unies contre la drogue et crime Vienne, 2019, accessed to https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/18-02304_F_New_ebook.pdf

[681] United Nations Stanfdard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice. (The Beijing Rules), Ibid.

ระบุถึงเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากสถานฝึกอบรมแบบปิดพร้อมกับเงื่อนไข ควรได้รับการช่วยเหลือและดูแลอย่างใกล้ชิดและควรได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยในบันทึกเพิ่มเติมระบุว่าพฤติการณ์ที่ทำให้ได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขควรใช้มากกว่าการรับโทษจนครบกำหนด เมื่อมีหลักฐานจนเป็นที่พอใจว่ามีความก้าวหน้าในการแก้ไขฟื้นฟูแล้ว ก็ควรปล่อยอย่างมีเงื่อนไขทันทีที่กระทำได้ ในกรณีที่ได้รับการปล่อยตัวจากสถานฝึกอบรมแบบปิด พนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่อื่นควรให้ความช่วยเหลือและสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด และควรกระตุ้นชุมชนให้ช่วยเหลือด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ยังไม่ได้ใช้วิธีการคุมประพฤติ และในข้อ 29.1 ระบุถึงการจัดให้มีสถานที่แบบกึ่งสถานฝึกอบรมแบบปิด เช่น บ้านกึ่งวิถี บ้านที่มีการเรียนการสอน ศูนย์ฝึกอบรมแบบไปเช้าเย็นกลับ และอื่นๆ การจัดการที่เหมาะสมเช่นนี้ จะช่วยให้เด็กและเยาวชนปรับตัวกลับคืนสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยในบันทึกเพิ่มเติมระบุว่าไม่ควรมองข้ามความสำคัญของการเอาใจใส่ดูแลภายหลังการปล่อยจากสถานฝึกอบรมแบบปิดด้วย[682]

ตาราง 10 มาตรการคืนสู่สังคมและกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในการคืนสู่สังคม

มาตรการคืนสู่สังคม	**กฎแห่งกรุงปักกิ่ง** (The Beijing Rules)	**กระบวนการพิจารณาคดีอาญาในการคืนสู่สังคม**
การเบี่ยงเบนคดี ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (เช่น การใช้กระบวนยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยไม่ต้องฟ้อง)	Part two-Investigation and Prosecution., **11. Diversion.**	**มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา** (แก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยไม่ต้องฟ้องหรือไม่พิจารณาพิพากษา)
การลงโทษแบบเปิด (รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมบำบัดหรือกิจกรรมทางเลือก รับปฏิบัติตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย รับการคุมความประพฤติ) **การลงโทษแบบปิด** (ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ส่งตัวไปอยู่ในความดูแลของสถานพินิจฯ ศูนย์ฝึกอบรม สถานศึกษา สถานฝึกอบรมสถานแนะนำทางจิต)	Part three-Adjudication and Disposition., **19. Least possible use of institutionalization.** Part five-Institutional Treatment., **26. Objectives of institutional treatment.**	**ถือเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษทางอาญา** (วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน)

[682] Ibid.

ตาราง 10 (ต่อ)

มาตรการคืนสู่สังคม	กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)	กระบวนการพิจารณาคดีอาญาในการคืนสู่สังคม
การเตรียมปล่อยและคืนสู่สังคม (เช่น การเตรียมครอบครัว การอาศัยในบ้านกึ่งวิถี การเข้าร่วมโครงการของชุมชน)	Part five-Institutional Treatment., **28. Frequent and recourse to conditional release.**	**การเตรียมพร้อมและให้ความช่วยเหลือเมื่อกลับสู่สังคม** (จัดให้มีแนวทางเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตั้งแต่แรกรับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ)
การปล่อยตัวก่อนกำหนดอย่างมีเงื่อนไข (ควรใช้ให้เร็วและมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้) **การติดตามหลักการปล่อยตัว** (พักงานคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่อื่นควรให้ความช่วยเหลือและสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิดและควรกระตุ้นชุมชนให้ช่วยเหลือด้วย)	Part five-Institutional Treatment., **28. Frequent and recourse to conditional release.**	**การปล่อยตัวก่อนกำหนดอย่างมีเงื่อนไข** (เช่น ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราว โดยจะมีประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือศาลเห็นสมควรไม่มีคำพิพากษาและให้ปล่อยตัวชั่วคราว โดยมีเงื่อนไข หรือมีคำพิพากษาให้ปล่อยตัวและมีเงื่อนไขคุมความประพฤติ) **การติดตามหลักการปล่อยตัว** (พนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพมีหน้าที่สอดส่อง รายงานต่อศาล)
หลังจากปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไข/ทัณฑ์บน	Part five-Institutional Treatment., **28. Frequent and recourse to conditional release.**	ปล่อยตัวภายใต้เงื่อนไขหรือทัณฑ์บนที่ต้องปฏิบัติตาม เช่น มีการติดตาม สอดส่องดูแล รายงานผล

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มีมาตรการคืนสู่สังคมและกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในการคืนสู่สังคมที่สอดคล้องกับกฎแห่งกรุงปักกิ่ง อันเป็นกฎมาตรฐานสากล หลายประการ ได้แก่

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 ในความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกิน 5 ปี และเด็กหรือเยาวชนไม่เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ**ก่อนฟ้องคดี** และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตัวเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ก็ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ โดยความเห็นชอบของพนักงานอัยการและความยินยอมของเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายและรายงานต่อศาลแล้ว ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป (มอบเด็กหรือเยาวชนแก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย) สอดคล้องกับกฎแห่งกรุงปักกิ่งข้อ 11 ซึ่งกำหนดให้มีการเบี่ยงเบนคดี

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 เมื่อมี **การฟ้องคดี** ในความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกิน 20 ปี และเด็กหรือเยาวชนไม่เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมโดยพนักงานอัยการโจทก์ไม่คัดค้าน ถ้าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควรและศาลเห็นว่าอาจกลับตัวเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายได้รับการเยียวยาตามสมควร ก็ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชน รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราวและปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป (มอบเด็กหรือเยาวชนแก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย) สอดคล้องกับกฎแห่งกรุงปักกิ่งข้อ 11 ซึ่งกำหนดให้มีการเบี่ยงเบนคดี

การเบี่ยงเบนคดีตามข้อ 11 ของกฎแห่งกรุงปักกิ่ง มุ่งต่อการป้องกันผลกระทบทางลบที่อาจเกิดจากการบริหารงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน เช่น การตราบาป การถูกพิพากษาว่ากระทำความผิด การถูกลงโทษ เป็นต้น ดังนั้น การการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่ต้นจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ซึ่งควรสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอน โดยเน้นความสำคัญของความยินยอมจากเด็กและเยาวชน บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และให้จัดทางเลือกอื่นทดแทนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและกลับเข้าสู่ชุมชน ทั้งนี้ ทางเลือกที่แนะนำเป็นพิเศษ คือการยุติคดีโดยผู้เสียหายได้รับชดใช้ การสอดส่อง การให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว[683]

การพิพากษาคดีอาญาตามมาตรา 132 และมาตรา 133 ในกรณีที่ศาลเห็นว่ายังไม่ควรมีคำพิพากษา หรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยร้องขอ ศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนชั่วคราว (มอบเด็กหรือเยาวชนแก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็ก

---

[683] United Nations Stanfdard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice. (The Beijing Rules), 11 and Commentary.,Ibid.

หรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย) โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ และให้เด็กหรือเยาวชนรายงานตัว เข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมบำบัด หรือกิจกรรมทางเลือก หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ (แต่ไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนมีอายุ 24 ปีบริบูรณ์) ถ้าได้ปฏิบัติครบถ้วนแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งยุติคดีโดยไม่มีคำพิพากษา และถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ สอดคล้องกับกฎแห่งกรุงปักกิ่งข้อ 28 ซึ่งกำหนดให้ใช้วิธีการปล่อยอย่างมีเงื่อนไขให้รวดเร็วและมากที่สุด

การพิพากษาคดีอาญาตามมาตรา 138 ในกรณีที่ศาลพิพากษาปล่อยเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือเยาวชน ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติไว้ในคำพิพากษาเท่าที่จำเป็นได้ สอดคล้องกับกฎแห่งกรุงปักกิ่งข้อ 28 ซึ่งกำหนดให้ใช้วิธีการปล่อยอย่างมีเงื่อนไขให้รวดเร็วและมากที่สุด

การกำหนดให้ใช้วิธีการปล่อยอย่างมีเงื่อนไขให้รวดเร็วและมากที่สุดตามข้อ 28 ของกฎแห่งกรุงปักกิ่ง เน้นพฤติการณ์ที่ทำให้ได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขมากกว่าการรับโทษจนครบกำหนด เมื่อมีหลักฐานจนเป็นที่พอใจว่ามีความก้าวหน้าในการแก้ไขฟื้นฟูแล้ว ก็ควรปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขทันทีที่กระทำได้ แม้ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดที่เคยเห็นว่าเป็นอันตรายในระหว่างที่อยู่ในสถานฝึกอบรมแบบปิดเช่นเดียวกับวิธีการคุมประพฤติ การปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขนี้ ผู้มีอำนาจเกี่ยวข้องจะกำหนดสิ่งที่ต้องการให้กระทำพร้อมกับระยะเวลา ดังตัวอย่างเกี่ยวกับ “ความประพฤติดี” ของผู้กระทำความผิด เช่น ให้เข้าร่วมโครงการต่างๆ ของชุมชน ให้อาศัยอยู่ในบ้านกึ่งวิถี เป็นต้น ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวจากสถานฝึกอบรมแบบปิด พนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่อื่นควรให้ความช่วยเหลือและสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด และกระตุ้นชุมชนให้ช่วยเหลือด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ยังไม่ได้ใช้วิธีการคุมประพฤติ[684]

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 มีมาตรการคืนสู่สังคมและกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในการคืนสู่สังคมหลายประการที่สอดคล้องกับกฎแห่งกรุงปักกิ่งด้วยเช่นกัน ได้แก่

หมวด 3 สถานที่ควบคุม การจำแนก และมาตรฐานสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชน มาตรา 22 กำหนดให้จัดสิ่งต่อไปนี้แก่เด็กและเยาวชนอย่างเพียงพอ ได้แก่ (1) อาหารสะอาดและถูกหลักโภชนาการ (2) น้ำสะอาดสำหรับการบริโภคและอุปโภค (3) ยาสามัญประจำบ้านที่จำเป็น (4) เสื้อผ้าที่เหมาะสมตามสภาพภูมิอากาศและสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น (5) อุปกรณ์

---

[684] United Nations Stanfdard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice. (The Beijing Rules), 28 and Commentary., Ibid.

นันทนาการและการกีฬา (6) อุปกรณ์ในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรม (7) ที่หลับนอนที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ และ (8) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ที่จำเป็น **หมวด 5 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรม มาตรา 29** กำหนดให้จัดทำแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับเพศ อายุ ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี สภาวะสุขภาพทางกายและจิต บุคลิกลักษณะ ระดับสติปัญญา ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ สภาพครอบครัว ตลอดจนสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชน และ **กำหนดเป้าหมายในการกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม** โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ มาตรา 30 กำหนดให้จัดทำแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความจำเป็น เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาทักษะการปรับตัวและการดำเนินชีวิต สนับสนุนความพร้อมที่จะดำรงชีวิตในสังคม **มาตรา 31** กำหนดให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย **หมวด 6 ส่วนที่ 1 สิทธิของเด็กและเยาวชน มาตรา 37** กำหนดให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ **ส่วนที่ 2 สุขอนามัยของเด็กและเยาวชน มาตรา 42** กำหนดให้มีแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานสถานพินิจซึ่งผ่านการอบรมด้านการพยาบาลดูแลเด็กและเยาวชนที่เจ็บป่วยอย่างใกล้ชิด ส่งเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาสุขภาพจิตไปยังสถานบำบัดรักษาสุขภาพจิต มาตรา 43 กำหนดให้มีอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตา การได้ยิน การทันตกรรม อุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการ **ส่วนที่ 3 การติดต่อเด็กและเยาวชน มาตรา 46** กำหนดให้เด็กและเยาวชนพึงได้รับอนุญาตติดต่อบุคคลภายนอก และบุคคลภายนอกได้รับอนุญาตเข้าไปในสถานที่ควบคุมเพื่อกิจธุระ หรือเยี่ยม สอดคล้องกับ **กฎแห่งกรุงปักกิ่งข้อ 26.1** ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกกอบรมและการบำบัดเด็กและเยาวชนในสถานฝึกอบรมแบบปิด คือ การจัดให้มีการดูแล การให้ความปลอดภัย การศึกษา ทักษะ และการทำงาน เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนมีบทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และ **ข้อ 26.2** ซึ่งกำหนดให้ในสถานฝึกอบรมแบบปิด เด็กและเยาวชนควรได้รับการเอาใจใส่ดูแล การคุ้มครองความปลอดภัย และความช่วยเหลือที่จำเป็นในด้านสังคม การศึกษา อาชีพ จิตใจ การบำบัดรักษา และด้านร่างกายที่เด็กและเยาวชนต้องการตามอายุ เพศ และบุคลิกภาพ เพื่อประโยชน์ของพัฒนาการที่ครบถ้วน[685]

จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดมาตรการคืนสู่สังคมและกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในการคืนสู่สังคมที่กระทำความผิดที่สอดคล้องกับกฎอันเป็นกฎมาตรฐานสากล (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ในหลาย

---

[685] United Nations Stanfdard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice. (The Beijing Rules), 26, 28 and Commentary., Ibid.

ประการ จึงอาจกล่าวได้ว่ามาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนในกฎหมายไทยเป็นไปตามมาตรฐานสากล อย่างไรก็ตาม กฎอันเป็นมาตรฐานสากลมิได้กำหนดถึงกรณีการกระทำความผิดซ้ำไว้ด้วยแต่อย่างใด ซึ่งผู้วิจัยมี **ข้อสังเกต** ว่าอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่มีการบัญญัติกรณีการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้ในพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนั้น และแม้หลายบทบัญญัติในพระราชบัญญัติทั้งสองจะสอดคล้องต้องด้วยหลักการสำคัญของกฎอันเป็นมาตรฐานสากล แต่ประสิทธิผลของกฎหมายย่อมขึ้นอยู่กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

2. กระบวนการฟื้นฟูเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

โดยทั่วไปกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูไม่ใช่กระบวนการที่ทำได้โดยง่าย เนื่องจากบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู คือตัวผู้กระทำความผิดเอง โดยเฉพาะผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้วและเคยรับโทษตามกฎหมายมาแล้วและยังกระทำความผิดซ้ำอีก กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูอาจไม่สามารถช่วยแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้เสมอไป ดังนั้น การบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จำเป็นต้องมีการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูตลอดทั้งกระบวนการ (Process evaluation) โดยสัมพันธ์กับการประเมินผลลัพธ์ของโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูต่างๆ (Impact evaluation) ว่าทำให้แก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมได้หรือไม่ มิใช่ประเมินจากอัตราการกระทำผิดซ้ำเพียงประการเดียว[686] ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการแก้ไขฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ[687]

การแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำประกอบด้วย 2 ทฤษฎีหลักคือ ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยเจ้าพนักงาน (Rehabilitation by the official theory) ซึ่งอาศัยหลักการความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในหลากหลายสาขาวิชาชีพในการออกแบบมาตรการการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิดแต่ละราย เนื่องจากสาเหตุของการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิดมีความหลากหลาย ประโยชน์ของการใช้ทฤษฎีนี้จึงตกเป็นภาระของราชทัณฑ์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยชุมชนร่วมกับเจ้าพนักงาน หลักการของทฤษฎีนี้คือความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนที่เปิดใจยอมรับและให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม โดยเชื่อว่าชุมชนคือระบบงานย่อยของระบบงานยุติธรรม ซึ่งจะทำให้เป้าหมายของการแก้ไขฟื้นฟูบรรลุ

---

[686] Sutherland, Cressey และ Luckenbill, **Principles of criminology**, 11th ed. (New York: General Hall, 1992).

[687] สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 115-176.

เป้าหมาย[688] อย่างไรก็ตาม กระบวนการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดซ้ำควรต้องคำนึงและยึดหลักประโยชน์สุงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยอาจพิจารณาได้จากประโยชน์ของเด็กเชิงประจักษ์ตามเนื้อหาเชิงบรรทัดฐานที่เป็นกฎทั่วไป โดยหมายความถึงสิ่งที่ดีที่สุดเพื่ออนาคตของผู้เยาว์ในด้านการศึกษา การอบรมเลี้ยงดู ศีลธรรม การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี การอยู่ร่วมกันของพี่น้อง อันเป็นปัจจัยหลักที่ศาลต้องคำนึงถึง เมื่อมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์ หรืออาจพิจารณาได้จากการตีความของผู้ใช้กฎหมาย โดยประโยชน์ที่เด็กจะได้รับต้องได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับเด็กเมื่อเทียบกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหรือข้อโต้แย้งของผู้ที่เกี่ยวข้อง[689] ในส่วนของกระบวนการฟื้นฟูของสามาราถแยกวิเคราห์ได้ 3 ประการ

ประการที่ 1 กระบวนการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 หมวด 5 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรม ตั้งแต่มาตรา 29 จนถึงมาตรา 36 โดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ต่อไปจะเรียกว่า “สถานพินิจ”) จัดตั้งขึ้นตามหมวด 3 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 36 โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ในการสืบเสาะและพินิจ และอำนาจหน้าที่ในการควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัว (ต่อไปจะเรียกว่า “ศาล”) เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีอาญาให้ส่งตัวเด็กและเยาวชนไปอยู่ในความดูแลของสถานพินิจ ศาลจะแจ้งไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ต่อไปจะเรียกว่า “ผู้อำนวยการสถานพินิจ”) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวตามมาตรา 40 ในระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 41 โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ในการจัดให้เด็กหรือเยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญ ฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ รับบริการด้านสวัสดิการสังคม รับการอบรม หรือปฏิบัติการงานอื่นใดให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย สภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็กหรือเยาวชน โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลัก ทั้งนี้ คณะกรรมการสหวิชาชีพประจำสถานพินิจ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพด้านจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ สาธารณสุข และการศึกษามีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ ในกรณีการจำแนกเด็กและเยาวชนและการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน

---

[688] วีนันท์กานต์ รุจิภักดิ์, นันท์รพัช ไชยอัครพงศ์, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และ มนต์ภัค พฤฒิถาวร, โครงการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นในการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, หน้า 66-67.

[689] ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน, หน้า 53-54.

แต่ละรายตามมาตรา 43 ด้วย บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสถานพินิจ ผู้อำนวยการสถานพินิจ และคณะกรรมการสหวิชาชีพประจำสถานพินิจดังกล่าว สะท้อนถึงการนำทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยเจ้าพนักงานมาใช้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 อย่างชัดเจน

นอกจากนั้น ในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 หมวด 7 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม มาตรา 51 ที่กำหนดให้เด็กและเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การหรือชุมชนที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดทำแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนภายหลังการปล่อย การควบคุมดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การหรือชุมชนที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และวิธีการและระยะเวลาติดตามภายหลังปล่อยเพื่อประคับประคองให้สามารถดำรงตนอยู่ได้โดยไม่กลับไปกระทำความผิดอีก ก็สะท้อนถึงการนำทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยชุมชนร่วมกับเจ้าพนักงานมาใช้ด้วย

ในส่วนของแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของสถานพินิจ จะประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ กระบวนการรับตัวเด็กและเยาวชน กระบวนการจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม และกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จะต้องผ่าน 7 ขั้นตอนต่อไปนี้ คือ การสืบเสาะ การได้รับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล การเข้าสู่ศูนย์ฝึกและอบรม[690] (ต่อไปจะเรียกว่า “ศูนย์ฝึก”) การปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเฉพาะราย การประเมินเพื่อเข้าสู่กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การปล่อยตัวเมื่อครบระยะเวลาที่ศาลสั่ง และการอยู่ภายใต้การติดตามภายหลังการปล่อยตัวเป็นเวลา 1 ปี[691]

ผลผลิตจากกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของสถานพินิจ คือคุณสมบัติที่ครบถ้วนของความเปลี่ยนแปลงในเด็กและเยาวชน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการประกอบอาชีพและการศึกษา ด้านการคบเพื่อน ด้านครอบครัว และด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยเด็กและเยาวชนสามารถรับทราบข้อมูลการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้จากครูที่ปรึกษา การให้คำปรึกษาบุคคลคน

---

[690] ศูนย์ฝึกและอบรม หมายความว่า ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นส่วนราชการในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีผู้อำนวยการศูนย์เป็นผู้บังคับบัญชา มิใช่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือเรียกว่าสถานพินิจ ซึ่งเป็นส่วนราชการในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้บังคับบัญชา, สหรัฐ กิติ ศุภการ, คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, หน้า 27.

[691] เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์, "โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด," (รายงานการวิจัย, สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2563), หน้า 431.

(Individual Counseling) และแบบกลุ่ม (Group Counseling)[692] ซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและได้รับการปล่อยตัวแล้ว เด็กและเยาวชนไม่มีการกระทำความผิดซ้ำ[693]

กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในต่างประเทศ อาทิ ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกา แม้จะมีแนวทางในการปฏิบัติต่างกันไป แต่ก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือการลดการกระทำความผิดซ้ำหรือชะลอการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งแนวทางของประเทศไทยจะละม้ายกับของประเทศญี่ปุ่นที่เริ่มต้นกระบวนการจากการแรกรับ การจำแนกและจัดทำแผนรายบุคคล การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามหลักสูตรรายบุคคล และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย[694] แต่แตกต่างกันที่เทคนิคและวิธีการ

อย่างไรก็ตาม มาตรการและกระบวนการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของสถานพินิจ ไม่มีเป็นการเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำตลอดทั้งกระบวนการ ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่มีกฎหมายกำหนดอำนาจให้ทำเช่นนั้นได้ หรืออาจเป็นเพราะถือว่าการกระทำความผิดซ้ำเป็นเพียงการกระทำความผิดอีกครั้งที่ไม่จำเป็นต้องแยกมาตรการหรือกระบวนการออกจากการกระทำความผิดครั้งแรก หรือเพราะเหตุอื่นใด แต่การที่มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมไทย ก็ท้าทายเป้าหมายความสำเร็จของกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่มุ่งลดการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนอย่างยิ่ง เพราะหากกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูยังคงไม่มีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ อันจะนำไปสู่การพลิกแนวคิดเดิมที่อาจถือว่าการกระทำความผิดซ้ำเป็นการกระทำความผิดที่ไม่จำเป็นต้องแยกออกจากการกระทำความผิดทั่วไป จึงดำเนินมาตรการและกระบวนการอย่างเดียวกับการกระทำความผิดครั้งแรก การกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนของประเทศไทยก็จะยังคงไม่ลดลงเช่นที่เกิดขึ้นตลอดมา ดังนั้นนิตินโยบายเพื่อให้มีมาตรการและกระบวนการเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ จึงเป็นแนวทางใหม่ที่ใช้แก้ข้อบกพร่องและอุดช่องว่างของมาตรการและกระบวนการเดิม ซึ่งต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางกฎหมายและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายอย่างสำคัญ อนึ่งเนื่องจากการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไม่มีปัจจัยเชิงสาเหตุเดี่ยวแต่จะมีปัจจัยร่วมเสมอ ดังนั้น นอกจากการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้แล้ว การอาศัยมาตรการทางสังคมและกระบวนการติดตามแก้ไขรายบุคคลตามแผนที่ชัดเจนมาร่วมด้วย จะนำมาซึ่งความสำเร็จในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำในเด็กและเยาวชนได้มากขึ้น การเตรียมความพร้อมของครอบครัว

---

[692] เรื่องเดียวกัน, 439.

[693] เรื่องเดียวกัน, 432-433.

[694] เรื่องเดียวกัน, 441.

สถานศึกษาและสถานประกอบการอาชีพก่อนปล่อยตัว การมีแผนติดตามที่ชัดเจนโดยนักสังคมสงเคราะห์เป็นพี่เลี้ยงอย่างน้อย 1 ปี จึงเป็นสิ่งจำเป็น[695]

ประการที่ 2 กระบวนการของศูนย์ฝึกและอบรม ซึ่งศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นส่วนราชการในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลฝึกอบรมเด็กและเยาวชนที่ผู้อำนวยการสถานพินิจส่งตัวมาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 54

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 หมวด 5 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรม มาตรา 29 กำหนดให้สถานพินิจและศูนย์ฝึกจัดทำแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับเพศ อายุ ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี สภาวะสุขภาพกายและจิต บุคลิกลักษณะ ระดับสติปัญญา ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ สภาพครอบครัว ตลอดจนสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชน กำหนดวิธีการและเป้าหมายในการกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ มาตรา 31 กำหนดให้ศูนย์ฝึกจัดทำแนวทางการฝึกอบรม โดยกำหนดให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย แลแจ้งแนวทางการฝึกอบรมนั้นให้เด็กและเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยทราบ ภายหลังจัดทำแล้ว ถ้าพบว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนไป จะต้องทำการปรับปรุงให้เหมาะสมและรายงานแนวทางที่ปรับปรุงนั้นให้ศาลทราบ มาตรา 34 กำหนดให้ศูนย์ฝึกจะต้องจัดให้มีการศึกษาสายสามัญหรือการฝึกวิชาชีพ และการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ที่เหมาะสมกับอายุ สภาพร่างกาย สภาพจิต วุฒิภาวะ ระยะการฝึกอบรม และประโยชน์ที่เด็กและเยาวชนจะได้รับในอนาคต และมาตรา 35 กำหนดให้ศูนย์ฝึกจัดทำแนวทางการฝึกอบรมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (ตามมาตรา 29) ตามสภาพปัญหาและความจำเป็น กำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล

สำหรับหลักสูตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของศูนย์ฝึก จะประกอบด้วย 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรด้านการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์ หลักสูตรด้านการจัดการศึกษา และด้านกิจกรรมนอกหลักสูตร (กิจกรรมทางเลือก) ตามความสนใจและเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย เช่น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม เป็นต้น[696]

---

[695] ศิพร โกวิท, พรทิพย์ วงศ์ผดุง และ ศราวุธ โสมะเกษตริน, "มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน," วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร: 1953-1957.

[696] เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์, โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด, หน้า 430.

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น นอกจากจะอยู่ที่การออกแบบและการนำหลักสูตรการฝึกอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง มิใช่เพียงผ่านหรือไม่ผ่าน โดยเฉพาะแผนการฝึกอบรมเป็นรายบุคคล ยังอยู่ที่ความพร้อมอย่างแท้จริงของเด็กและเยาวชนทั้งกายและใจด้วย มิใช่เป็นเพียงความพร้อมตามเงื่อนไข รวมทั้งการนำทักษะความรู้ของแนวร่วมเครือข่ายภายนอก (Networks) โดยเฉพาะสถานศึกษาและสถานประกอบการ มาประยุกต์ใช้ในหลักสูตรด้วย[697]

ประการที่ 3 กระบวนการภายหลังการปล่อยตัว โดยพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 หมวด 7 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม มาตรา 56 กำหนดให้สถานพินิจและศูนย์ฝึกต้องจัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการกลับไปดำรงชีวิตในสังคม และการให้คำแนะนำหรือประสานกับหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบให้การช่วยเหลือ มาตรา 57 กำหนดให้สถานพินิจและศูนย์ฝึกจัดทำแนวทางการติดตามภายหลังปล่อยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานคุ้มครองเด็ก ชุมชนหรือบุคคล เพื่อกำหนดวิธีการติดตามและการให้ความช่วยเหลือให้ตรงตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน โดยได้รับความยินยอมจากเด็ก เยาวชน บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง จากบทบัญญัติดังกล่าว สะท้อนถึง 2 แนวคิดหลักในกฎหมาย คือ การติดตามพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนว่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ กับการให้การช่วยเหลือแนะนำเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย แนวทางการติดตามภายหลังปล่อย การสงเคราะห์ช่วยเหลือ และการติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย พ.ศ. 2565 กำหนดให้ “การติดตามภายหลังการปล่อย” หมายความว่า **การติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมของสถานที่ควบคุมของสถานพินิจและศูนย์ฝึกไปแล้ว และไม่มีการใดที่จะต้องบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอีกต่อไป** รวมถึงการติดตามเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (ตามมาตรา 86 และมาตรา 88 วรรคสอง ซึ่งพนักงานอัยการไม่สั่งฟ้องคดี หรือตามมาตรา 90 และมาตรา 92 ซึ่งศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดี) หรือเด็กและเยาวชนที่ศาลกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี (ตามมาตรา 132 วรรคสอง และมาตรา 133 วรรคหนึ่ง ซึ่งศาลมีคำสั่งยุติคดี) ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ด้วย

---

[697] เรื่องเดียวกัน, 451-453.

ในหมวด 2 ของระเบียบนี้ กำหนดแนวทางการติดตามภายหลังปล่อย โดยมีเป้าหมายให้เด็กและเยาวชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ โดยข้อ 18 กำหนดให้การจัดทำแนวทางการติดตามภายหลังปล่อยมีวิธีการติดตามช่วยเหลือและสงเคราะห์เป็นการเฉพาะราย ซึ่งมีขึ้นจากผลการวิเคราะห์ของนักสังคมสงเคราะห์ตามข้อ 19 อย่างไรก็ตาม ในข้อ 20 (3) ที่กำหนดวิธีการและระยะเวลาในการติดตามจะต้องไม่เกินกว่า 1 ปี ภายหลังปล่อยตัว และต้องไม่เกินกว่าเด็กและเยาวชนอยุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ซึ่งในข้อนี้เองที่อาจเป็นช่องทางที่เด็กและเยาวชนกลับไปกระทำความผิดซ้ำเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี ดังข้อมูลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ระบุว่าในปี 2564 มีการกระทำความผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 372 คน หรือร้อยละ 19.66 ภายใน 2 ปี จำนวน 581 คน หรือร้อยละ 30.71 ภายใน 3 ปี จำนวน 652 คน หรือร้อยละ 34.46 ของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว[698] ซึ่งจากข้อมูลสถิติดังกล่าว เห็นได้ชัดว่าสัดส่วนของการกระทำความผิดซ้ำในระหว่างที่มีการติดตามในปีแรกจะน้อยกว่าในปีที่ 2 ซึ่งไม่มีการติดตามถึงร้อยละ 11 และน้อยกว่าในปีที่ 3 ซึ่งไม่มีการติดตามถึงกว่าร้อยละ 15

ดังนั้น ระยะเวลาติดตามภายหลังการปล่อยตัวที่สั้นเกินไป จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีช่องทางหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ อันควรแก่การพิจารณาทบทวนให้มีระยะเวลาติดตามภายหลังการปล่อยตัวที่นานขึ้น นอกจากนั้น การติดตามภายหลังการปล่อยไม่มีสภาพเป็นกฎหมาย การติดตามภายหลังการปล่อยตัวของผู้ติดตามหลังการปล่อย ซึ่งได้แก่เจ้าพนักงานพินิจหรือเครือข่ายผู้ติดตามหลังการปล่อย กฎหมายก็กำหนดเพียงเป็นหน้าที่ แต่ไม่กำหนดอำนาจ จึงเป็นช่องว่างที่เด็กและเยาวชนจะไม่ปฏิบัติตามแนวทางการติดตามได้ และเสี่ยงที่จะหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น จึงควรกำหนดให้การติดตามภายหลังการปล่อยมีสภาพเป็นกฎหมาย เช่น กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อย ซึ่งจะทำให้การติดตามภายหลังการปล่อยมีสภาพที่บังคับแก่เด็กและเยาวชนได้

ทั้งนี้ภายหลังการปล่อยตัวเด็กและเยาวชนไม่อาจปฏิเสธถึงการกลับไปสู่สภาพแวดล้อมสังคม ครอบครัว และการดูแลแบบเดิมซึ่งอาจจะเป็นการดูแลที่ยังคงความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้กฎหมายไทยแม้ว่าจะมีการกำหนดให้มีการติดตามภายหลังการปล่อย แต่สิ่งที่ควรสนับสนุนเพิ่มเติมคือการกำหนดมาตรการดูแลและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษภายหลังการปล่อยควบคู่ไปกับการกำกับดูแล ให้ความช่วยเหลือ และจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ให้กับครอบครัวและกำหนดมาตรการอื่นใดหากพบว่าการกำหนดให้ดำเนินการตามแผนภายหลังปล่อยตัวล้มเหลว หรือบิดามารดา ผู้ปกครองปฏิบัติ หรือมีสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสมที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามแผน

---

[698] รายงานสถิติการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ปีงบประมาณ 2567

เมื่อศึกษาพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชนของประเทศสิงคโปร์เกี่ยวกับเรื่องการกำหนดการดูแลและคุ้มครองสวัสดิภาพเพิ่มขึ้น พบว่า มาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน ค.ศ. 1993 กำหนดให้อำนาจศาลเยาวชนสามารถกำหนดมาตรการดูแลหรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น หากศาลพบว่าการส่งเด็กและเยาวชนกลับไปอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองอาจไม่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก หรือมีสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสมที่จะส่งเด็กและเยาวชนกลับไปอยู่กับผู้ปกครอง บิดา มารดา เนื่องจาก

(1) ผู้ปกครอง บิดามารดา เคยล้มเหลวในการปฏิบัติการตามแผนการดูแลที่เหมาะสมที่กำหนดโดยผู้อำนวยการสถานพินิจหรือผู้คุ้มครองเด็กและเยาวชนมาก่อนอย่างน้อยหนึ่งครั้ง

(2) ผู้ปกครอง บิดา มารดา หรือผู้ดูแลเด็กและเยาวชนเคยล้มเหลว หรือ ปฏิเสธที่จะเข้ารับการไกล่เกลี่ย ให้คำปรึกษา เข้ารับการบำบัดทางจิต หรือเข้าโปรแกรมการประเมิน หรือการบำบัดหรือกิจกรรมอื่นใดที่ดำเนินการตามข้อตกลงการดูแลโดยสมัครใจ หรือปฏิเสธคำสั่งศาลที่ให้เข้าสู่กระบวนการดังกล่าว

ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการไกล่เกลี่ย ให้คำปรึกษา เข้ารับการบำบัดทางจิต หรือเข้าโปรแกรมการประเมิน หรือการบำบัดตามคำสั่งศาลเยาวชนดังกล่าวข้างต้นเป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ปกครอง บิดามารดา บิดา หรือ มารดาคนใดคนหนึ่งในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนมีผู้ปกครองหนึ่งคน หรือเพื่อฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมเด็กหรือเยาวชน หรือเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่หรือป้องกันอันตรายและสร้างความปลอดภัยทางร่างกาย สังคม และอารมณ์ของเด็กและเยาวชน[699]

ศาลเยาวชนอาจออกคำสั่งใดคำสั่งหนึ่งหรือมากกว่าสองคำสั่งขึ้นไป ดังต่อไปนี้ (1) คำสั่งเรียกให้เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา บิดา หรือมารดา ผู้ปกครอง เข้ารับการไกล่เกลี่ย การให้คำปรึกษา การบำบัดทางจิต การประเมิน เข้าโปรแกรมการรักษา หรือการบำบัดอื่น ๆ หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่ศาลเยาวชนเห็นว่าจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ปกครอง บิดา มารดา หรือเพื่อส่งเสริม ปกป้องความเป็นอยู่และความปลอดภัยทางร่างกาย สังคม และอารมณ์ของเด็กและเยาวชน (2) คำสั่งที่กำหนดให้เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา บิดา หรือมารดาผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมครอบครัว

ในการออกคำสั่งดังกล่าวข้างต้น ให้ศาลเยาวชนเรียกผู้ปกครองคนใดคนหนึ่ง หรือในกรณีที่เด็กและเยาวชนมีผู้ปกครองมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไปก็ให้ผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งเข้าทำสัญญาเพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติตามคำสั่งศาลดังกล่าว หากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลในการเข้ารับการไกล่เกลี่ย การให้คำปรึกษา การบำบัดทางจิต การ

---

[699] Article 60 (4) (a), (b), Children and Young Persons Act 1993 of Singapore

ประเมิน เข้าโปรแกรมการรักษา หรือการบำบัดอื่น ๆ หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่ศาลเยาวชนเห็นว่าจำเป็น บิดามารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวย่อมมีความผิดและต้องรับโทษปรับไม่เกิน 2,000 ดอลลาร์สหรัฐ[700]

กรณีที่บิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้ดูและเด็กและเยาวชน ไม่สามารถให้คำแนะนำเด็กและเยาวชนได้และเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องได้รับคำแนะนำจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ปกครอง บิดา มารดา หรือผู้ดูแล และผู้ปกครองและตัวเด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมโครงการประชุมครอบครัวแล้ว แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง และเมื่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง และผู้ดูแลร้องขอ ศาลเยาวชนอาจสั่งให้เด็กหรือเยาวชนอยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ได้รับอนุมัติ หรืออยู่ในความดูแลของบุคคลอื่นที่ศาลแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ดังกล่าวเป็นระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี หรือจัดให้ได้รับการดูแลในสถานที่ปลอดภัยเป็นระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี[701] ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้โดยผู้อำนวยการสถานคุ้มครอง หรือเจ้าหน้าที่คุ้มครองสวัสดิการในช่วงระยะเวลาที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความดูแล โดยเป็นไปตามข้องกำหนดที่กำหนดไว้ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวไปยังผู้ดูแลรายอื่นก็ตาม หากผู้อำนวยการสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนอนุมัติก็ย่อมทำได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ[702] ซึ่งอาจเป็นแนวทางสนับสนุนและประสานกันระหว่างการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กของไทยภายหลังการปล่อยตัว เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือเพื่อยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำและมุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยมุ่งที่การสร้างศักยภาพการดูแลเด็กและเยาวชนของบิดา มารดา ผู้ปกครอง ร่วมด้วย โดยนำ “โครงการครอบครัว” ของพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชนของประเทศสิงคโปร์มาปรับใช้ ซึ่งโครงการครอบครัวดังกล่าวนี้มีความแตกต่างจากการประชุมกลุ่มครอบครัว กล่าวคือ โครงการครอบครัว เป็นโครงการที่ได้รับการอนุมัติและกำหนดกิจกรรมขึ้นโดยผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก โดยมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กหรือเยาวชนกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง ฟื้นฟูหรือให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม สนับสนุนและช่วยเหลือให้บิดา มารดา ผู้ปกครองสามารถให้การอบรมสั่งสอนดูแลเด็กและเยาวชนได้ เสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ปลอดภัยทางร่างกาย สังคมและอารมณ์ของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ “คำแนะนำ” เกี่ยวกับความเสี่ยงและความต้องการของเด็กและเยาวชนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง กิจกรรมและโครงการที่เด็กและเยาวชนรวมทั้งผู้ปกครองควรเข้าร่วมเพื่อให้ผู้ปกครองสามารถจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนในขณะนั้นได้ ตลอดจนเรื่องที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ส่วน การประชุมครอบครัว หมายถึง การอภิปรายและเข้าร่วมประชุมกันระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม เช่น เด็กและเยาวชน บิดา มารดา

---

[700] Article 60 (5), (6) Children and Young Persons Act 1993 of Singapore

[701] Article 59 (1), (4) Children and Young Persons Act 1993 of Singapore

[702] Article 59 (5) (b) Children and Young Persons Act 1993 of Singapore

ผู้ปกครอง ผู้ดูแล เพื่อหาสิ่งที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ปกครอง หรือแก้ไขข้อกังวลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชน[703] หากผู้ปกครองและเด็กหรือเยาวชนไม่เข้าร่วมโปรแกรมครอบครัว (Family Program) จนครบทุกขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ กฎหมายประเทศสิงคโปร์ ถือว่าบิดา มารดา ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ย่อมมีความผิดและต้องรับโทษปรับไม่เกิน 2,000 ดอลลาร์สหรัฐ[704] การกำหนดโทษปรับดังกล่าวสามารถทำให้มีสภาพบังคับต่อบิดา มารดา ผู้ปกครองให้ต้องกลับมาทบทวนและทำหน้าที่ของตนเองเพื่อลดปัจจัยที่จะเกิดความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำที่มาจากการละเลยต่อการทำหน้าที่ดังกล่าวของบิดา มารดา

[703] Article 60 (7) Children and Young Persons Act 1993 of Singapore.

[704] Article 59 (18) Children and Young Persons Act 1993 of Singapore

บทที่ 5

สรุปและเสนอแนะ

ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนอาจมีแนวคิดและวิธีการในหลายแนวทาง หนึ่งในแนวทางที่ใช้แก้ปัญหาคือมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ในฐานะที่เป็นมาตรการของรัฐที่มีสภาพบังคับแก่บุคคล อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไม่อาจกระทำได้โดยง่าย เนื่องจากสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนนั้นเปราะบางยิ่ง ทั้งมีบริบททางสังคมจำนวนมากรายล้อม ดังนั้น ในการศึกษามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวทางของต่างประเทศ และกระบวนทัศน์ของผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้ได้ต้นแบบเริ่มต้นในการแก้ปัญหา

“แนวคิดในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยด้วยมาตรการทางกฎหมาย” เป็นแนวคิดที่มองว่ามาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันอาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหา ดังนั้น การวิเคราะห์มาตรการและกระบวนการของกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน อาจเป็นที่มาของการแสวงหาแนวทาง “แก้ไขกฎหมายด้วยกฎหมาย” ได้ ซึ่งการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนด้วยมาตรการทางกฎหมายนี้ต้องคำนึงถึงปรัชญาทางอาชญาวิทยาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และต้องคำนึงถึงสาเหตุของการกระทำความผิดด้วย เพราะบนแนวคิดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนอยู่ภายใต้เจตจำนงประสงค์ที่มีอิทธิพลมาจากสภาพแวดล้อม อันเป็นมูลเหตุจูงใจให้การกระทำความผิด การลงโทษผู้กระทำความผิดจึงควรเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด มิใช่เหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ และเชื่อว่าการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยคำนึงถึงสาเหตุของการกระทำความผิดหรือการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จะทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมได้ และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก อันจะทำให้อาชญากรรมในสังคมลดลงตามหลักคิดที่ว่า “ไม่มีอาชญากร ย่อมไม่มีอาชญากรรม”

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนจึงไม่มุ่งต่อการลงโทษ แต่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมและสามารถดำรงตนในฐานะสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่ถูกสังคมตีตราว่าเป็นอาชญากร

แต่ถึงแม้ว่าการลงโทษเด็กและเยาวชนจะได้รับการยอมรับว่าไม่เหมาะสมในสากลปัจจุบัน แต่ใช่ว่าทุกลักษณะความผิดจะได้รับยกเว้นการลงโทษเสมอไป โดยเฉพาะการกระทำความผิดที่มี

ลักษณะร้ายแรงหรือถือว่าเป็นอาชญากรรม เช่นในประเทศแคนาดา คดีที่เป็นการกระทำความผิดร้ายแรงของเยาวชน เช่น ฆ่าผู้อื่น ข่มขืนกระทำชำเราจนผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส หากศาลพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่าวิธีการสำหรับเยาวชนอาจไม่เพียงพอหรือไม่อาจแก้ไขฟื้นฟูได้ ศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษทางอาญา ในประเทศฝรั่งเศส คดีที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ศาลสามารถนำตัวเยาวชนนั้นเข้าสู่กระบวนการลงโทษได้ ในประเทศเยอรมนี การกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรง ศาลอาจใช้มาตรการลงโทษจำคุกเยาวชนที่กระทำความผิดได้ ในประเทศญี่ปุ่น เด็กอายุ 14-16 ปี ซึ่งกระทำความผิดที่มิใช่ความผิดลหุโทษ หากศาลพิจารณาเห็นว่ามาตรการป้องกันอาจไม่เหมาะสมต่อการปรับปรุงพฤติกรรม ศาลอาจส่งคดีให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีเพื่อให้มีการลงโทษทางอาญาได้ ในประเทศสิงคโปร์ เยาวชนอายุระหว่าง 16-18 ปี กระทำความผิดร้ายแรง ต้องได้รับโทษที่มีความรุนแรงเทียบเท่าผู้ใหญ่

การยอมรับการลงโทษเด็กและเยาวชนในความผิดร้ายแรงหรือถือเป็นอาชญากรรมในหลายประเทศ สะท้อนถึงอิทธิพลของแนวคิดการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง ซึ่งอาจยังจำเป็นต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดบางกรณีของเด็กและเยาวชน แม้ว่าการพิจารณาลงโทษจะเป็นมาตรการสุดท้ายที่ศาลใช้ก็ตาม อย่างไรก็ดี โดยหลักทั่วไปทางทัณฑวิทยา การลงโทษทางอาญาย่อมใช้ในความหมายของอาชญากรรม ดังนั้น การลงโทษเด็กและเยาวชนจึงเป็นการลงโทษในความหมายของอาชญากรรม มิใช่ในความหมายของพฤติกรรมเบี่ยงเบน แต่หากการกระทำความผิดใดซึ่งถือเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน เด็กและเยาวชนจะไม่ได้รับการลงโทษทางอาญา เนื่องจากไม่ถือเป็นอาชญากร แต่เด็กและเยาวชนยังคงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดของตนเอง และต้องได้รับการแก้ไขความประพฤติให้กลับตัวเป็นคนดี ทั้งนี้ วิธีการอันเป็นที่ยอมรับในสากลปัจจุบัน คือการใช้มาตรการ การพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

ทั้งนี้มาตรการการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก โดยใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เช่น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การคุมความประพฤติ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ระดับความร้ายแรงของการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชนอาจมีได้หลายเฉด ดังนั้น การกระทำความผิดใดควรแก่การใช้มาตรการการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหรือควรใช้วิธีการลงโทษย่อมขึ้นอยู่กับมาตรการของกฎหมายและการใช้มาตรการนั้นของศาลเป็นสำคัญ แต่แม้ศาลอาจพิจารณาลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงได้ ศาลก็อาจใช้วิธีเปลี่ยนการลงโทษไปเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนก็ได้ อันเป็นมาตรการเบี่ยงเบนการลงโทษ ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสมต่อการแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันด้วยเช่นกัน

ความเหมาะสมของการใช้วิธีการเบี่ยงเบนคดีและวิธีการเบี่ยงเบนการลงโทษแก่เด็กและเยาวชนนั้น คือการที่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพยิ่งกว่าการระงับ

ควบคุม และปราบปราม อันสอดคล้องกับทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย โดยหากกรณีใดที่การใช้วิธีการเบี่ยงเบนคดีไม่เป็นผลและศาลจำเป็นต้องลงโทษ วิธีการเบี่ยงเบนการลงโทษจะช่วยให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยังคงได้รับการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อโอกาสในการกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม ดำรงตนในฐานะสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ถูกตีตราว่าเคยต้องโทษ และไม่คิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำ อันเป็นหมุดหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนของไทยกำหนดวิธีการเบี่ยงเบนคดีและเบี่ยงเบนการลงโทษในประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยตามประมวลกฎหมายอาญาจะไม่ลงโทษแก่เด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปี การเบี่ยงเบนการลงโทษจะใช้แก่เด็กอายุกว่า 12 ปีแต่ยังไม่เกิน 15 ปี ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ การเบี่ยงเบนคดีกระทำได้ทั้งในชั้นก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี และแม้ว่าเด็กหรือเยาวชนจะถูกพิพากษาลงโทษ แต่ศาลก็มีอำนาจเบี่ยงเบนการลงโทษได้ โดยการเปลี่ยนโทษไปเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการยืนยันว่ากฎหมายไทยยอมรับแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ แม้จะเป็นความผิดร้ายแรงก็ตาม

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโดยละเอียดถึงการบังคับใช้โดยเคร่งครัดในแนวคิดไม่ลงโทษแก่เด็กและเยาวชน แม้ในความผิดร้ายแรงหรือที่ถือเป็นอาชญากรรมก็ตามนั้นจะสามารถแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้มากน้อยเพียงใด เพราะยังคงพบเห็นสถานการณ์การกระทำความผิดร้ายแรงในลักษณะเดียวกับอาชญากรรมในสังคมไทยที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนหน้าและภายหลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ทำให้เกิดคำถามว่าถึงเวลาที่ประเทศไทยจะต้องทบทวนนิตินโยบายเพื่อกำหนดให้มีการลงโทษแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงในลักษณะเดียวกับอาชญากรรมแล้วหรือไม่ ซึ่งท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงปรัชญาทางอาชญาวิทยาของกฎหมายไทยอย่างสำคัญ โดยเฉพาะหลักปรัชญาที่ถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมิใช่อาชญากร แม้ว่าการกระทำความผิดนั้นจะมีลักษณะเป็นอาชญากรรมก็ตาม ซึ่งหลักการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ การที่จะถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมิใช่อาชญากรนั้น ก็ด้วยเหตุผลว่าในขณะกระทำความผิดเด็กหรือเยาวชนมีสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัยเป็นเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชนทั่วไป หากมิได้มีสภาพเช่นว่านั้นในขณะกระทำความผิด ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจโอนคดีไปพิจารณาในศาลธรรมดาได้ แต่ศาลธรรมดาที่รับโอนคดีมาจะต้องดำเนินวิธีพิจารณาเช่นเดียวกับศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งในที่สุดศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาได้ หลักการพิจารณาคดีดังกล่าว นอกจากจะสะท้อนแนวคิดการลงโทษที่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดยิ่งกว่าความผิดที่ได้กระทำแล้ว ยังสะท้อนแนวคิดที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษด้วย ดังนั้น ด้วยแนวคิดเบื้องหลังหลักการพิจารณาคดีดังที่กล่าว การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในทุกกรณี ไม่ว่าความผิดนั้นจะ

ร้ายแรงหรือมีลักษณะเป็นอาชญากรรม หรือเป็นการกระทำความผิดซ้ำจนเป็นความผิดติดนิสัย ก็จะไม่ทำให้เด็กและเยาวชนถือเป็นอาชญากรที่ต้องรับโทษทางอาญาไปได้

ดังนั้นเมื่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงหรือมีลักษณะเป็นอาชญากรรมไม่ถูกลงโทษทางอาญา ด้วยเหตุที่กฎหมายมองว่าไม่ถือเป็นอาชญากรและกำหนดให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษ ดังนั้น ประสิทธิภาพของวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนจึงต้องถูกพิสูจน์ว่ามีประสิทธิผลเพียงพอต่อการทำให้อาชญากรรมในสังคมลดลงหรือไม่ อันเป็นเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการควบคุมอาชญากรรม ทั้งนี้ อัตราการกลับไปกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในความผิดร้ายแรงหรือมีลักษณะเป็นอาชญากรรมจะบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กฎหมายออกแบบไว้ ขณะเดียวกันก็ท้าทายต่อหลักคิด “ไม่มีอาชญากร ย่อมไม่มีอาชญากรรม” ว่าเป็นจริงเพียงใดในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนของไทย เช่นเดียวกับการกระทำความผิดซ้ำในความผิดที่ไม่ร้ายแรงหรือไม่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม ซึ่งหากกระทำความผิดซ้ำจนเป็นความผิดติดนิสัย วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ อันเป็นเป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

สำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนตามทฤษฎีทางอาชญาวิทยานั้น แม้การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจะไม่มีความชัดเจนอย่างการกระทำความผิดซ้ำของผู้ใหญ่ เนื่องจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนถูกจัดอยู่นอกระบบราชทัณฑ์ซึ่งใช้กับผู้ใหญ่ และการกระทำความผิดซ้ำไม่เป็นเหตุเพิ่มโทษอย่างที่ใช้แก่ผู้ใหญ่ แต่ปรัชญาการแก้ไขฟื้นฟูยังคงเป็นหลักสำคัญในการปรับปรุงพฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนทั้งในการกระทำความผิดครั้งแรกหรือในการกระทำความผิดซ้ำ อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในหลายประเทศก็ไม่เป็นไปตามปรัชญาการแก้ไขฟื้นฟูอย่างเด็ดขาด โดยอาจมีการลงโทษในกรณีกระทำความผิดซ้ำได้ ดังเช่นในประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ แคนาดา และสิงคโปร์ เป็นต้น

ข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับเหตุผลที่การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไม่ชัดเจนในทางทฤษฎี ซึ่งนอกจากการอยู่นอกระบบราชทัณฑ์และไม่เป็นเหตุเพิ่มโทษอย่างที่ใช้กับผู้ใหญ่แล้ว ยังอาจเพราะหลักคิดที่มองว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากความไม่ถึงพร้อมในสำนึกของการกระทำ ดังนั้น ไม่ว่าจะกระทำความผิดซ้ำกี่ครั้ง เด็กและเยาวชนก็จะถูกมองว่าไม่ถึงพร้อมในสำนึกของการกระทำทุกครั้งไป ทำให้การกระทำความผิดครั้งแรกและการกระทำความผิดซ้ำไม่ต่างกันในแง่ของเจตนาที่ไม่สมบูรณ์ จึงถือเป็นเรื่องเดียวกัน อย่างไรก็ตาม หากนำความไม่ถึงพร้อมในสำนึกของการกระทำความผิดมาใช้กับการกระทำความผิดซ้ำทุกครั้งไป ก็เท่ากับการกระทำความผิดซ้ำไม่ถูกควบคุม อันอาจทำให้เกิดเป็นความผิดติดนิสัยได้ ดังนั้น ในหลายประเทศจึงมีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนที่ชัดเจนต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ เช่น

ในประเทศฝรั่งเศส กรณีการกระทำความผิดตั้งแต่ครั้งที่ 2 ขึ้นไป เด็กและเยาวชนจะต้องเข้าสู่การพิจารณาโดยไม่ต้องพินิจซ้ำ ในประเทศอังกฤษ การกระทำความผิดตั้งแต่ครั้งที่ 3 ขึ้นไป เด็กหรือเยาวชนจะต้องเข้าสู่กระบวนการพิเศษเพื่อปรับปรุงความประพฤติ เป็นต้น

แม้ว่ากระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนนั้นมีเป้าหมายต่อการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นหลัก จึงมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการแตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมในผู้ใหญ่ โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมีรูปแบบและกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนดและคุ้มครอง เพื่อแก้ไขพฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นวิธีการที่รัฐเข้าดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการที่กฎหมายกำหนดผ่านทางองค์กรของรัฐเพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม และมีเป้าหมายเพื่อลดการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในแต่ละประเทศ ย่อมแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม หลักปรัชญาและระบบกฎหมาย พันธกรณีระหว่างประเทศและนิตินโยบายของประเทศนั้นๆ แต่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมยังคงยึดหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งยืดหยุ่นตามความเหมาะสมและตามความจำเป็น เช่นการใช้ทางเลือกอื่นแทนการดำเนินคดีอาญา การใช้กฎเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการ การสังคมสงเคราะห์และวิธีการอื่นนอกจากกระบวนการทางศาล โดยทั้งสองกระบวนการนั้นจะอยู่ภายใต้ 2 หลักการสำคัญ คือกระบวนการที่ชอบธรรมตามกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมทางเลือกแทนการดำเนินคดีอาญา

อนึ่ง การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่มีประสิทธิสภาพนั้นอาจต้องกลับมาทบทวนการป้องกันก่อนการกระทำความผิด การควบคุม ติดตามดูแลเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซึ่งยังมิใช่ผู้กระทำความผิด จึงไม่อาจถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ เพราะตามหลักทั่วไปบุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ การกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งย่อมไม่เป็นเหตุให้อีกบุคคลหนึ่งต้องมีความผิดและรับโทษจากการกระทำความผิดนั้น ดังนั้น พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด จึงมิใช่ความผิดที่ผู้กระทำต้องได้รับโทษ อย่างไรก็ตาม ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งแม้อีกบุคคลหนึ่งจะมิได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นก็อาจมีความรับผิดได้ หากมีความสัมพันธ์กันในฐานะใดฐานะหนึ่ง เช่น หากเด็กและเยาวชนกระทำความผิด เพราะบิดามารดาไม่ดูแลอบรมสั่งสอน บิดามารดาก็อาจมีความรับผิดได้ ดังในประเทศแคนาดา ประเทศเยอรมนี และประเทศสิงคโปร์ มีการดำเนินการทางแพ่งต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด รวมถึงบุคคลอื่นที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดหรือทำให้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดด้วย ซึ่งเป็นแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์ผ่านบทลงโทษที่เป็นตัวเงิน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน มีข้อบกพร่องบางประการ ได้แก่ (1) ความไม่สมบูรณ์ของการนำหลักประโยชน์สูงสุดมาใช้ในทางปฏิบัติ อันเนื่องมาจากบทบัญญัติของกฎหมายขาดความชัดเจน ในเรื่องที่เด็กร้องขอให้มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบปากคำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถือเป็นการผลักภาระให้แก่เด็ก (2) ประสิทธิภาพของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไม่สะท้อนเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในเรื่องที่แม้มีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา แต่จะทำให้เด็กหรือเยาวชนสำนึกผิดอย่างแท้จริงหรือไม่ หรือเพียงอาศัยประโยชน์จากกระบวนการของกฎหมายเท่านั้น (3) ความไม่ชัดเจนในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ในเรื่องที่กฎหมายมิได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว ส่งผลให้การดำเนินขั้นตอนในการนำเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่มาตรการแก้ไขฟื้นฟูและการเยียวยาผู้เสียหายเป็นไปอย่างล่าช้า อันสะท้อนถึงจุดบกพร่องของกฎหมาย รวมถึงในเรื่องที่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่ใช้แก่เด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาและแทนการพิจารณายังมีข้อบกพร่อง เพราะกฎหมายไม่กำหนดประเภทความผิดไว้ ส่งผลให้การกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยปฏิบัติไม่สัมพันธ์กับสาเหตุของการกระทำความผิด (4) การขาดสภาพบังคับทางกฎหมายในการติดตามหลังการปล่อย ในเรื่องที่การติดตามไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายแก่เด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว แต่มีสภาพบังคับเฉพาะแก่ผู้ติดตามที่มีเพียงหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์เท่านั้น ไม่มีอำนาจทางกฎหมาย จึงเป็นเรื่องที่เด็กหรือเยาวชนจะสมัครใจด้วยหรือไม่ในการติดตามนั้น ซึ่งแตกต่างจากการคุมความประพฤติ ซึ่งเป็นเรื่องบังคับ

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่ยังไม่ได้กระทำความผิดสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดได้ ซึ่งหากดำเนินควบคู่ไปกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำโดยกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ก็จะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการป้องกันสังคมจากอาชญากรรม อย่างไรก็ดี มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดก่อนจะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ก็เป็นกลไกคู่ขนานที่ทำให้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมมีประสิทธิภาพ ในหลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับกฎหมายที่ใช้ป้องกันก่อนการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

ในประเทศแคนาดา มีกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่สวัสดิการเด็กและเยาวชน สามารถเข้าแทรกแซงและดำเนินการตามกรอบของกฎหมายได้ หากเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ในประเทศเยอรมนี มีมาตรการทางกฎหมายหลายประการ ซึ่งมุ่งเน้นการป้องกันเด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การกระทำความผิดในอนาคต สนับสนุนด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิต การเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคม การ

ช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบปัญหา และการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยง ในประเทศฝรั่งเศส มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่บัญญัติถึงการป้องกันก่อนการกระทำความผิด โดยมุ่งเน้นภาวะอันตรายที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยกำหนดข้อตกลงระหว่างรัฐ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองท้องถิ่น ให้มีภารกิจร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์และตำรวจในการป้องกันสาธารณชนจากปัญหาสังคมและความทุกข์ยาก มีการดำเนินการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เด็ก เยาวชน และครอบครัวที่มีปัญหาหรือมีความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้วยการกระจายอำนาจให้หน่วยงานท้องถิ่นและจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการจัดทำมาตรการป้องกันสถานการณ์ที่อาจเป็นปัญหาและให้การช่วยเหลือภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด และมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา กำหนดบทลงโทษต่อการบกพร่องในการเลี้ยงดูหรือการอบรมสั่งสอนบุตร ซึ่งมีโทษจำคุกและปรับแก่บิดาหรือมารดาที่หลีกเลี่ยงหรือไม่มีเหตุผลอันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการให้ความปลอดภัย สุขอนามัย ศีลธรรมจรรยา หรือการศึกษาแก่เด็กในความปกครองของตน รวมทั้งกรณีที่บิดาหรือมารดาละทิ้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งด้วย ในประเทศอังกฤษ มีโปรแกรมช่วยเหลือครอบครัวที่มีเด็กเสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยทีมผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานร่วมกับเด็ก เยาวชน และครอบครัวเพื่อป้องกันปัญหาทางอาญา และมีมาตรการสำหรับเยาวชนที่แสดงพฤติกรรมเสี่ยงหรือก่อความรำคาญแก่ชุมชน ในประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมายกำหนดให้เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจทำให้เด็กมีแนวโน้มจะก่ออาชญากรรมหรือฝ่าฝืนกฎหมายอาญาในอนาคต ทั้งพฤติกรรมต่อต้านหรือไม่อยู่ในความควบคุมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การไม่มีที่อยู่อาศัยโดยไม่มีสาเหตุที่เหมาะสม หรือการคบหากับบุคคลที่อาจชักนำให้ไปในทางผิดกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจชักนำไปในทางเสียหาย โดยศาลครอบครัวมีอำนาจสั่งให้ใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพได้ มีศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งเน้นการพัฒนาตนเองและทักษะชีวิต มีศูนย์แนะนำเด็กทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน เพื่อการแก้ไขพฤติกรรม และมีสถานีตำรวจย่อยในชุมชนช่วยสังเกตและให้คำแนะนำแก่เยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ในประเทศสิงคโปร์ มีหน่วยงานส่งเสริมวินัยและความรับผิดชอบ และมีศูนย์บริการครอบครัว เพื่อช่วยเหลือด้านจิตใจและสนับสนุนผู้ปกครองที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีกฎหมายป้องกันพฤติกรรมซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำความผิด มีระบบจัดการศึกษาเพื่อป้องกันอาชญากรรมในเยาวชนเป็นการเฉพาะ ซึ่งส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรม และมีศูนย์ฟื้นฟูสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย ในประเทศออสเตรเลีย มีหน่วยงานรัฐในแต่ละแคว้นและองค์กรเอกชนที่สนับสนุนด้านสุขภาพจิตและการปรับพฤติกรรม มีโปรแกรมสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนสำหรับเยาวชนที่มีปัญหาพฤติกรรม และมีการทำงานร่วมกับองค์กรชุมชนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและฝึกอาชีพ ในประเทศนิวซีแลนด์ มีโปรแกรมซึ่งดำเนินการโดยองค์กรเอกชนที่ได้รับ

การสนับสนุนจากรัฐ ในการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ในประเทศสหรัฐอเมริกาหลายมลรัฐมีโปรแกรมส่งเสริมความสามารถของเด็กและเยาวชนแทนการใช้เวลาว่างในทางที่ผิด และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำโรงเรียนช่วยสังเกตและแทรกแซงเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาความหมายของ “เด็ก” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ ประกอบกับความหมายของ “เยาวชน” ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ซึ่งได้แก่ บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์แล้ว การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ จึงครอบคลุมถึงเยาวชน ซึ่งทำให้ความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด รวมถึงเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดด้วย

แต่การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ ประกอบกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดฯ ไม่ชัดเจนในประเด็นสำคัญ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เนื่องจากมีการปะปนกันระหว่างเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยแท้ กับเด็กซึ่งได้กระทำความผิดไปแล้ว กล่าวคือเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดโดยแท้ จะมีพฤติกรรมตามกฎกระทรวงฯ ซึ่งยังไม่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดนั้น และจะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ ในขณะที่เด็กซึ่งได้กระทำความผิดไปแล้ว แม้จะเป็นเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรตามกฎกระทรวงฯ อันทำให้มีสถานะเป็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด แต่เมื่อได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดนั้นไปแล้ว เด็กจึงต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวฯ เพื่อพิจารณาความผิดและโทษในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดนั้น ทำให้มีสถานะเป็นเด็กที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ กำหนดวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพไว้แล้ว ปัญหาว่าเด็กจะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามวิธีการในกฎหมายฉบับใด และทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งกันในวิธีปฏิบัติของกฎหมายต่างฉบับกัน จึงควรทบทวนความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในกฎกระทรวงฯ โดยไม่รวมถึงเด็กที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ ไม่มีบทกำหนดโทษเป็นการเฉพาะสำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดที่กระทำการฝ่าฝืนต่อหน้าที่แต่อย่างใด โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กเท่านั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองเกลื่อนกลืนไปในข้อห้ามกระทำการหรือละเว้นกระทำการของ “ผู้ใด” ในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีโทษจำคุกเพียงไม่เกิน 3 เดือนและปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท หรืออาจเป็นเพราะประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่ใช้แก่ผู้ที่ทอดทิ้งเด็ก (อายุไม่เกิน 9 ปี) หรือผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลผู้ซึ่งดูแลตนเองไม่ได้

(เพราะอายุ) ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีและปรับไม่เกิน 6 หมื่นบาทไว้แล้ว แต่ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุใด การไม่มีบทกำหนดโทษเป็นการเฉพาะ ย่อมทำให้สภาพบังคับของพระราชบัญญัตินี้อ่อนประสิทธิภาพ ในกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส การลงโทษอาญาแก่บิดามารดาที่บกพร่องในการเลี้ยงดูหรือการอบรมสั่งสอนบุตร หรือไม่มีเหตุผลอันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการให้ความปลอดภัย สุขอนามัย ศีลธรรมจรรยา หรือการศึกษาแก่เด็กในความปกครองของตน ถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายอาญา จึงควรพิจารณาทบทวนบทกำหนดโทษสำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ

ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด จะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ทั้งนี้ การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก จะพิจารณาตามที่กำหนดใน “กฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549” ซึ่งกำหนดให้พิจารณาจากลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน ความเหมาะสม ความต้องการ และความจำเป็นของเด็ก ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านการพัฒนาทางสติปัญญาโดยให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้านการพัฒนาทางจิตใจและอารมณ์โดยได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สังคม และการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้อง การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติที่มีผลกระทบต่อเด็ก เป็นต้น

ประเด็นปัญหาว่าการทำหน้าที่ของครอบครัว บิดามารดา หรือผู้ปกครองต่อเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด โดยใช้ความระมัดระวังหรือจัดการศึกษาหรือกิจกรรมให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ กำหนด จะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเพียงใด ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลจะอ้างการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเพื่อจำกัดหรือย่อหย่อนการใช้ความระมัดระวังหรือจัดการศึกษาหรือกิจกรรมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ว่าการปฏิบัติเช่นนั้นไม่ถือเป็นการละเลยไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น การอนุญาตให้เด็กไปดูการแสดงดนตรีของศิลปินที่เด็กชื่นชอบ โดยออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืนและผู้ปกครองไม่ได้ไปด้วย อ้างเหตุจำเป็นตามลักษณะเฉพาะตัว ความต้องการของเด็ก และโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตนเอง เป็นต้น จึงควรพิจารณาทบทวนกฎกระทรวงฯ ดังกล่าว เพื่อกำหนดกรอบการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กให้ชัดเจน

การกำหนดความรับผิดและมาตรการลงโทษแก่ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ ถือเป็นมาตรการควบคุมปัจจัยภายนอกที่ทำให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอย่างแท้จริง โดยมาตรการดังกล่าวกำหนดห้าม “ผู้ใด” กระทำการบางประการแก่เด็ก ไม่ว่าเด็กนั้นจะยินยอม

หรือไม่ เช่น การทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจ จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาล บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้ประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้มีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ใช้ จ้าง หรือวานให้ทำงานอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ใช้หรือยินยอมให้เล่นการพนันหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่ เป็นต้น ซึ่งหากผู้ใดฝ่าฝืน จะได้รับโทษจำคุกจำคุกไม่เกิน 3 เดือนและปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ถ้าการกระทำความผิดนั้น มีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่า ก็จะได้รับโทษตามกฎหมายนั้น

อย่างไรก็ดี ดังที่ได้ตั้งข้อสังเกตว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ ไม่มีบทกำหนดโทษเป็นการเฉพาะสำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่กระทำการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ โดยหน้าที่หลายประการสอดคล้องกับข้อห้ามตามมาตรการลงโทษแก่ผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เช่น จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัย การทารุณกรรมต่อร่างกายและจิตใจ บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้ประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้มีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด เป็นต้น ดังนั้น บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่กระทำการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ ย่อมมีฐานะเป็น “ผู้ใด” ที่อาจมีความผิดและมีโทษตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนั้น มีข้อสังเกตว่าความผิดและโทษของผู้ที่ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ซึ่งกฎหมายกำหนดให้รับโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่า ย่อมมีความหมายว่าหากมีกฎหมายอื่นกำหนดข้อห้ามไว้เหมือนกันและผู้นั้นกระทำการฝ่าฝืน ก็จะได้รับโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าโทษที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ แต่ผู้นั้นยังคงเป็นผู้ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้นั้นจึงมีโทษตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย ซึ่งหากเป็นกรณีที่กฎหมายอื่นไม่มีข้อห้ามเหมือนที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดห้ามไว้ ผู้นั้นก็จะได้รับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เพียงฉบับเดียว

การแก้ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมิได้กระทำได้โดยง่าย เพราะวงจรการกระทำความผิดเกี่ยวพันกับสาเหตุและปัจจัยทางสังคม เด็กหรือเยาวชนที่เคยได้รับการแก้ไขฟื้นฟูจากระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนมาแล้ว อาจกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้เสมอ ดังนั้น ในการแก้ปัญหาจึงต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการทางสังคมในการแก้ปัญหาด้วย ในระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนของไทย เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาจะต้องเข้าสู่กระบวนการของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ หากเด็กหรือเยาวชนต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูก็จะมีพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูฯ มารองรับ เมื่อพ้นจากระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนแล้ว จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ มาควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ ในทุกพระราชบัญญัติจะมีการนำกระบวนการทางสังคมไปผสมผสานในมาตรการหรือกระบวนการของกฎหมายด้วยเสมอ เช่นการกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรที่เด็ก

หรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย มีส่วนในการแก้ไขปรับปรุงพฤตินิสัยผ่านเงื่อนไข วิธีการ และระยะเวลาตามที่กฎหมายหรือศาลกำหนด หรือการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนจะมีส่วนร่วมดำเนินการ เป็นต้น อันเป็นไปตามหลักนิติวิธีและหลักนิติธรรมที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในมาตรการของกฎหมายอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนทั่วโลก ก็สะท้อนถึงประสิทธิภาพของมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการทางสังคมที่ยังต้องพัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ ปัญหาสำคัญของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ในประเด็นด้านกฎหมายพบว่า บทบัญญัติของกฎหมายไทยไม่มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” หรือ “เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ” และในบทบัญญัติใดๆ ของกฎหมายก็ไม่มีบัญญัติถึงการดำเนินการที่เป็นพิเศษแตกต่างไปจากการกระทำความผิดครั้งแรก แต่บทบัญญัติเหล่านั้นก็ระบุถึงการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำไว้โดยตลอด คำถามว่าเด็กหรือเยาวชนที่พ้นจากระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนไปแล้ว เมื่อกลับสู่ระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนอีกครั้งเพราะกระทำความผิดอีก ถ้าการกระทำความผิดครั้งใหม่ไม่ถูกนิยามไว้โดยชัดแจ้งว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ การกระทำความผิดนั้นก็จะเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกเสมอไปใช่หรือไม่ แต่หากมีนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำกำหนดไว้อย่างชัดแจ้ง การกระทำความผิดครั้งหลังย่อมเป็นการกระทำความผิดซ้ำ และเมื่อเป็นการกระทำความผิดซ้ำ การดำเนินการสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนย่อมแตกต่างจากการกระทำความผิดครั้งแรก ซึ่งครอบคลุมถึงการฟ้อง การพิจารณา การพิพากษา การลงโทษและเปลี่ยนโทษ การแก้ฟื้นฟูและการติดตามภายหลังปล่อยด้วย ทั้งนี้เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศในประเด็นดังกล่าวพบว่าประเทศฝรั่งเศสก็ไม่มีคำนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำในบทบัญญัติของกฎหมาย แต่กฎหมายกำหนดให้เยาวชนอายุระหว่าง 16-18 ปี ซึ่งกระทำความผิดซ้ำ 2 ครั้งหรือกว่านั้น อาจถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก โดยไม่อาจนำความเป็นเยาวชนมาอ้างได้ สะท้อนถึงความหมายของการกระทำความผิดซ้ำที่มีกรอบอายุและเกณฑ์ความถี่ของจำนวนครั้งที่กระทำความผิดที่ชัดเจนอยู่ในตัว เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษที่ไม่มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำเช่นกัน แต่กำหนดให้เยาวชนที่ถูกฟ้องว่ากระทำความผิดเป็นครั้งที่ 3 ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ส่งเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นไปฝึกอบรมได้ สะท้อนความหมายของการกระทำความผิดซ้ำที่มีเกณฑ์ความถี่ของจำนวนครั้งที่กระทำความผิดที่ชัดเจนเช่นกัน ในประเทศออสเตรเลีย โดยทั่วไปไม่มีบทนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ ศาลบางรัฐจะพิจารณาประวัติการกระทำความผิดร่วมกับประเภทและความร้ายแรงของความผิดเพื่อตัดสินลงโทษ เช่นเดียวกับในประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งไม่มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ แต่มีการดำเนินการทางกฎหมายต่อการกระทำความผิดซ้ำที่เป็นความผิดติดนิสัย สะท้อนว่าระบบกฎหมายของประเทศออสเตรเลียและประเทศนิวซีแลนด์ไม่

ปฏิเสธการดำเนินการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนโดยสิ้นเชิง ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลบางรัฐมีอำนาจพิจารณาประวัติการกระทำความผิดและความสำเร็จของการได้รับการแก้ไขฟื้นฟูก่อนหน้านั้น เพื่อนำไปพิจารณามาตรการที่เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด สะท้อนว่าระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ไม่ปฏิเสธการดำเนินการต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนอย่างสิ้นเชิงเช่นเดียวกัน ในประเทศญี่ปุ่น ไม่มีนิยามความหมายการกระทำความผิดซ้ำ แต่ศาลครอบครัวจะพิจารณาคดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำ เมื่อเข้าสู่กระบวนการที่ถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว โดยคำนึงถึงประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู สะท้อนว่าระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นยอมรับการดำเนินการต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เช่นเดียวกับในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งไม่มีนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ แต่ศาลเยาวชนมีการพิจารณาคดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำ โดยคำนึงถึงประวัติการกระทำความผิดและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู สะท้อนว่าระบบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ก็ยอมรับการดำเนินการต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนด้วย ข้อค้นพบจากผลการศึกษานี้ อาจกล่าวได้ว่าระบบกฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ไม่นิยมบัญญัตินิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ขณะเดียวกันก็ไม่ปฏิเสธการมีอยู่ของการดำเนินคดีที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำ ทั้งนี้การพิจารณาว่าอย่างไรจึงจะถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนนั้น Sampson และ Laub อธิบายว่าลักษณะของการกระทำความผิดและความถี่ของการกระทำผิด ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ Loeber และ Farrington อธิบายว่าการกระทำความผิดและความถี่ของการกระทำความผิดจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงเวลาโดยไม่จำกัดเฉพาะความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง เยาวชนที่เริ่มต้นกระทำความผิดมีแนวโน้มกระทำความผิดถี่ขึ้นจนถึงวัยรุ่นตอนปลายซึ่งเป็นการกระทำความผิดซ้ำ Barnes และ Boutwell อธิบายว่าการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจะต้องพิจารณาจากสิ่งที่สะท้อนถึงความถี่และความรุนแรงของการกระทำความผิดประกอบกัน

มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

1) มาตรการก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

มาตรการก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ถือเป็นมาตรการต้นทางเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ เป็นการตัดวงจรการกระทำความผิดก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม สอดคล้องกับข้อแนะนำแห่งกรุงริยาร์ด ซึ่งเน้นนโยบายการป้องกันก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ประกอบด้วย

(1) **มาตรการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด**

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กหรือเยาวชนมีความ

ประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด หากผู้นั้นฝ่าฝืน จะความผิดและได้รับมีโทษ ส่วนตัวเด็กหรือเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด กฎหมายไม่ถือเป็นความผิด แต่เด็กหรือเยาวชนอาจได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพจะช่วยยับยั้งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงนั้นได้ด้วยตัวของเด็กหรือเยาวชนเอง หากเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งเคยกระทำความผิดมาแล้ว ก็จะช่วยยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำได้

อย่างไรก็ตาม กลไกการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว กฎหมายเพียงกำหนดให้ส่งเด็กหรือเยาวชนนั้นเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือได้รับการสงเคราะห์ อันมีลักษณะเป็นการควบคุมยิ่งกว่าการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคม จึงควรทบทวนให้มีมาตรการด้านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมในพระราชบัญญัตินี้ด้วย

(2) **มาตรการลงโทษผู้ใช้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิด**

มาตรการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้ประโยชน์จากเด็กและเยาวชนนั้น มีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น ในประมวลกฎหมายอาญา ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้ประโยชน์จากเด็กหรือเยาวชนมีบัญญัติไว้หลายมาตรา อาทิ ความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 282 มาตรา 283 มาตรา 287/1 มาตรา 287/2 (2) ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียงตามมาตรา 312 ตรี มาตรา 317 มาตรา 318 มาตรา 319 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามมาตรา 342 (2) ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 11 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 (1) เป็นต้น ทั้งนี้ นอกจากผู้กระทำความผิดจะมีความผิดและโทษตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว อาจมีความผิดและโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ ด้วย หากผู้นั้นชักนำให้เด็กหรือเยาวชนตกอยู่ในฐานะเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด

2) มาตรการเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

มาตรการเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ถือเป็นมาตรการปลายทางเมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้นแล้ว ซึ่งมาตรการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมจะช่วยป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีก อย่างไรก็ตาม ลำพังประสิทธิภาพของมาตรการแก้ไขฟื้นฟูไม่อาจป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้อย่างสมบูรณ์ หากเด็กหรือเยาวชนกลับไปสู่สภาพปัญหาเดิมที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิด ซึ่งกระบวนการทางสังคมจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ปัญหานั้น

ด้วยการที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ ส่งผลให้พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ซึ่งตราขึ้นภายหลังไม่มีบทบัญญัติสำหรับการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไปด้วย ดังนั้น การ

ดำเนินการตามกฎหมายทั้งสองฉบับจึงเป็นวิธีการเดียวที่ใช้สำหรับเด็กและเยาวชนทุกคนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ไม่ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดซ้ำหรือไม่

การปรับปรุงมาตรการเฉพาะต่อการกระทำความผิดซ้ำ

เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะในกฎหมายไทยมาก่อน ดังนั้น หากมิใช่การตรากฎหมายขึ้นใหม่ การปรับปรุงให้มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายไทยจึงต้องกระทำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 เนื่องจากเป็นกฎหมายหลักที่ใช้สำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดและต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟู โดยมีหลักคิดในการเสนอเพื่อปรับปรุง ดังนี้

หลักคิดที่ 1 คือ **การกำหนดบทนิยามของการกระทำความผิดซ้ำ** เพราะเป็นการกำหนดลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำในสายตาของกฎหมาย

ข้อดี คือนอกจากจะสามารถกำหนดลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำให้ชัดเจนแล้ว ยังช่วยให้ศาลมีกรอบในการพิจารณาการกระทำความผิดซ้ำไปในทางเดียวกัน ไม่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล เพราะได้แยกแยะเด็กที่กระทำความผิดซ้ำออกเป็นการเฉพาะแล้ว

ข้อเสีย คืออาจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ เว้นแต่เป็นการป้องกันและเฝ้าระวังการก่ออาชญากรรม สร้างความปลอดภัยให้สังคม แก้ไขปัญหาและลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ทำได้ อนึ่ง ด้วยเหตุผลตามเงื่อนไขในรัฐธรรมนูญนี้เอง ข้อเสนอของผู้วิจัยในการศึกษานี้ จึงเสนอให้ใช้ความผิดตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ฯ 2565 เพราะได้ผ่านเงื่อนไขดังกล่าวมาแล้ว

หลักคิดที่ 2 คือ **การกำหนดให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไม่ต้องได้รับการพินิจอีก** เพราะมีรายงานการสืบเสาะและพินิจในคดีเดิมมาแล้ว

ข้อดี คือส่งผลให้การดำเนินคดีกระชับขึ้น สามารถนำเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่การแก้ไขฟื้นฟูได้เร็วขึ้น ลดระยะเวลาในการดำเนินคดีลง

ข้อเสีย คือในขณะที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ข้อมูลในรายงานการสืบเสาะและพินิจในคดีเดิมอาจเปลี่ยนแปลงไป หากการกระทำความผิดครั้งหลังนั้นมีระยะเวลาห่างจากการกระทำความผิดครั้งก่อนหน้านั้นมากเกินไป (ในประเทศฝรั่งเศสจึงกำหนดไว้เพียง 1 ปี)

หลักคิดที่ 3 คือ **การกำหนดให้นำประวัติการกระทำความผิด** (รายงานกระบวนพิจารณาในคดีเดิม) **มาเป็นประเด็นในการพิจารณา** ด้วย เพื่อให้การพิจารณาของศาลมีประเด็นที่เกี่ยวกับคดีเดิม

ข้อดี คือรายงานความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูในคดีเดิมจะเป็นประเด็นพิจารณาประกอบแผนแก้ไขฟื้นฟูในคดีหลังดำเนินคดีลง

ข้อเสีย คืออาจเป็นผลร้ายแก่จำเลย (เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ)

หลักคิดที่ 4 คือ **การจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูพิเศษเฉพาะราย** มีหลักสูตรเน้นหนักสาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำ

ข้อดี คือการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูพิเศษเฉพาะรายในคดีหลัง จะเรียนรู้จากความสำเร็จหรือล้มเหลวของการแก้ไขฟื้นฟูในคดีเดิม

ข้อเสีย คือหน่วยงานที่รับผิดชอบอาจมีภาระมากขึ้น

หลักคิดที่ 5 คือ **การติดตามภายหลังการปล่อยมีสภาพบังคับ** ซึ่งควรกำหนดให้ติดตามมากกว่า 1 ปี และการติดตามมีสภาพเป็นกฎหมายที่บังคับเด็กหรือเยาวชนได้

ข้อดี คือการติดตาม 1 ปี เป็นการติดตามทั่วไปที่ใช้กับการกระทำความผิดครั้งแรกและไม่มีสภาพบังคับแก่เด็กหรือเยาวชน แต่การติดตามมากกว่า 1 ปี จะใช้กับการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนอยู่ในสายตาและสภาพบังคับของกฎหมายไปอีกระยะเวลาหนึ่ง

ข้อเสีย คืออาจมีลักษณะเป็นการคุมความประพฤติเมื่อพ้นจากระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนไปแล้ว ซึ่งจะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

อาจกล่าวได้ว่าการปรับปรุงมาตรการเฉพาะต่อการกระทำความผิดซ้ำในการศึกษานี้ เป็นการริเริ่มขึ้นใหม่ อันเนื่องมาจากการไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยมีแนวทางการปรับปรุงมาจากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และแนวทางในต่างประเทศ นำไปสร้างแบบจำลองแล้วสัมภาษณ์ผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายตามระเบียบวิธีวิจัย

ประเด็นที่ 1 การกำหนดให้มีบทนิยามสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ

บทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำตามแบบจำลองที่ 1 คือ

“การกระทำความผิดซ้ำ” หมายความว่า เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งต้องคำพิพากษาให้มีความผิดและโทษหรือมาตรการอื่นแทนการลงโทษ กระทำความผิดอาญาภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมตามที่กฎหมายกำหนด ภายในรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากการกระทำความผิดครั้งแรกและครั้งหลังเป็นความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ.2565 ไม่ว่าจะซ้ำกับฐานความผิดเดิมหรือไม่ ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้ การกระทำความผิดซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้งในฐานความผิดเดิม ซึ่งมิใช่ฐานความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้”

บทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำตามแบบจำลองที่ 2 คือ

“กระทำความผิดซ้ำ” หมายความว่า การกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ซึ่งต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษในความผิดตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง และการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดเดิมในระยะเวลาสามปีภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุม”

ผลการศึกษาพบว่าการกำหนดให้มีบทนิยามสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ ไม่อาจหาข้อสรุปได้ เนื่องจากกระบวนทัศน์ของผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาในทางทฤษฎี แนวทางในต่างประเทศ และข้อมูลความเห็นของผู้ปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งมีแนวโน้มไปในทางเห็นด้วย ก็ช่วยให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

ประเด็นที่ 2 การกำหนดให้มีมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ

เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายไทย ดังนั้น การกระทำความผิดซ้ำจึงบังคับตามมาตรการทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดจะได้รับการยกเว้นโทษ ลดมาตราส่วนโทษ หรือเบี่ยงเบนการลงโทษ ทั้งนี้ เป็นไปตามเกณฑ์อายุ นอกจากนั้น เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดจะได้รับการเบี่ยงเบนคดี และเบี่ยงเบนการลงโทษ ด้วยการเปลี่ยนโทษเป็นการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ อีกด้วย อันย้ำถึงการประกันว่าการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนจะเป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และมีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสมตามหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และยังสะท้อนถึงภาพรวมของกฎหมายไทยที่ไม่มุ่งต่อการลงโทษอย่างชัดเจน โดยเชื่อว่าเด็กและเยาวชนสามารถปรับแก้ไขพฤติกรรมได้เสมอ อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าปรับแก้ไขพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนจะประสบความสำเร็จทุกครั้งไป จึงควรทบทวนวิธีคิดและกระบวนทัศน์ต่อการปรับแก้ไขพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนเสียใหม่ โดยเฉพาะการกระทำความผิดซ้ำ หาไม่แล้วการกระทำความผิดซ้ำอาจพัฒนาไปเป็นความผิดติดนิสัยและอาชญากรรมที่ยากต่อการแก้ไขในอนาคต

การจะกำหนดให้มีมาตรการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมายจำเป็นต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งต้องการความชัดเจนของนิยามความหมาย การสอบสวน การฟ้องและการพิจารณาคดีในส่วนที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม การตวจสอบว่าสมควรจะมีมาตรการและกระบวนการสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายหรือไม่ ผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย เกี่ยวกับประเด็นที่ไม่ต้องรับโทษทางอาญาเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเป็น

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ และการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ ผลการศึกษามีดังนี้

ประเด็นการไม่ต้องรับโทษทางอาญา พบว่าผู้ใช้กฎหมายไม่แน่ใจ ขณะที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายมีแนวโน้มเห็นด้วย สะท้อนถึงแนวคิดการป้องกันยับยั้งในผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย

ประเด็นประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน พบว่าผู้ใช้กฎหมายไม่แน่ใจ ขณะที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายมีแนวโน้มเห็นด้วยและไม่แน่ใจก้ำกึ่งกัน สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ที่ยังไม่ชัดเจนของผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย

ประเด็นการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ พบว่าผู้ใช้กฎหมายไม่เห็นด้วย ขณะที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายมีแนวโน้มเห็นด้วย สะท้อนถึงกระบวนทัศน์ที่แตกต่างอย่างชัดเจนของผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย

จากผลการศึกษาที่พบว่ากระบวนทัศน์ของผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายยังมีความแตกต่างกันในทุกประเด็น แม้ในกลุ่มผู้ปฏิบัติตามกฎหมายจะมีแนวโน้มไปในทางเห็นด้วยเกือบทุกประเด็นก็ตาม ดังนั้น จึงไม่อาจสรุปได้อย่าชัดเจนไปในทางหนึ่งทางใดความผิดซ้ำ

ประเด็นที่ 3 แบบจำลองตามหลักคิดในการปรับปรุง

เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายไทย ดังนั้น การปรับปรุงในลักษณะแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่ใช้ในปัจจุบัน จึงต้องอาศัยแบบจำลองเพื่อพิสูจน์สมมติฐานการปรับปรุงตามหลักคิดที่ริเริ่มไว้ โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย จากแบบจำลองการปรับปรุงบทบัญญัติในหมวด 3 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มาตรา 36 (1) หมวด 6 การสอบสวนคดีอาญา มาตรา 84 วรรคแรก หมวด 7 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หมวด 10 การพิจารณาคดีอาญา มาตรา 115 และมาตรา 118 โดยกระทบต่อสาระหลักในบทบัญญัติดังกล่าวน้อยที่สุด ดังนี้

(1) **สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน**

มาตรา 36 “ให้สถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่น และโดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาลหรือเพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด *เว้นแต่ประวัติการต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษในคดีก่อนหน้านั้น ให้รายงานต่อศาลเท่านั้น โดยไม่จำต้องพินิจ*”

(2) **การสอบสวนคดีอาญา**

มาตรา 84 (วรรคหนึ่ง) “เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิให้เปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ว่าในทางใดๆ เว้นแต่เป็นการใช้ประกอบดุลยพินิจของศาลเพื่อกำหนดวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน *หรือเพื่อการพิจารณาคดีอาญาตามมาตรา ๑๑๕ และมาตรา ๑๑๘* หากมีการฝ่าฝืนให้ศาลสั่งระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือเพิกถอนการกระทำนั้น และอาจกำหนดค่าเสียหายหรือบรรเทาผลร้ายหรือมีคำสั่งให้จัดการแก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามที่เห็นสมควร”

(3) **มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา**

มาตรา 86/1 (กำหนดขึ้นใหม่) “*ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาและเป็นกรณีที่ไม่ต้องพินิจตามมาตรา ๓๖ (๑) ให้ศาลดำเนินการพิจารณาตามหมวด ๑๐*”

(4) **การพิจารณาคดีอาญา**

มาตรา 115 “ในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวถือว่าประวัติ อายุ เพศ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ ฐานะของจำเลย และ *ประวัติการต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษของจำเลย* ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลย และของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาด้วย”

มาตรา 118 “ในการพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวจะรับฟังรายงานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงตามมาตรา ๑๑๕ ที่มิใช่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกฟ้องโดยไม่ต้องมีพยานบุคคลประกอบรายงานนั้นก็ได้ แต่ถ้าศาลจะรับฟังรายงานเช่นว่านั้นให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยแล้วให้ศาลแจ้งข้อความตามรายงานนั้นให้จำเลยทราบ ในกรณีเช่นว่านี้จำเลยมีสิทธิที่จะแถลงคัดค้านและสืบพยานหักล้างได้ *เว้นแต่การรับฟังรายงานที่เป็นประวัติการต้องคำพิพากษาลงโทษหรือได้รับมาตรการอื่นแทนการพิพากษาลงโทษของจำเลย จำเลยไม่มีสิทธิแถลงคัดค้านและสืบพยานหักล้าง*”

มาตรา 119 “ในการพิจารณาคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ และในการพิพากษาคดีนั้นให้ศาลคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกายและสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นคนๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสม

กับตัวเด็กหรือเยาวชน และพฤติกรรมเฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน *หรือกระทำความผิดซ้ำ*”

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายไม่ให้ข้อมูลความเห็นตามแบบจำลอง แต่มีข้อสังเกตจากผู้ปฏิบัติตามกฎหมายบางท่าน ให้ข้อมูลความเห็นว่าการไม่ต้องพิจารณาจะลดเวลาและขั้นตอนได้มาก และไม่ควรใช้มาตรการก่อนฟ้องคดีกับเด็กหรือเยาวชนที่เคยได้รับการแก้ไขฟื้นฟูมาแล้ว

จากผลการศึกษาดังกล่าว แม้ไม่มีข้อมูลความเห็น (ตามแบบจำลอง) ที่เพียงพอต่อการสะท้อนกระบวนทัศน์ผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่มีต่อการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ แต่แนวคิดในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว ก็เป็นแนวคิดที่ประยุกต์มาจากแนวทางในต่างประเทศที่ควรแก่การศึกษาเพิ่มเติมให้มากขึ้น

การปรับปรุงมาตรการเฉพาะต่อการกระทำความผิดกรณีร้ายแรง

เนื่องจากการพิจารณาความร้ายแรงของการกระทำความผิดอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ดังนั้น การปรับปรุงมาตรการเฉพาะต่อการกระทำความผิดกรณีร้ายแรงจึงไม่อาจกระทำได้ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติขึ้นใหม่ทำนองเดียวกับเหตุฉกรรจ์ในประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลยพินิจสำหรับการพิพากษาคดีอาญาใน 3 กรณี ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดซ้ำหรือเป็นความผิดกรณีร้ายแรงหรือไม่ คือ

(1) กรณีตามมาตรา 132 และมาตรา 133 ซึ่งศาลมีอำนาจไม่มีคำพิพากษา และมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขและระยะเวลาให้จำเลยปฏิบัติ ถ้าจำเลยผิดเงื่อนไขศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาต่อไป หรือศาลเห็นว่าไม่สมควรปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว ศาลจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจฯ สถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายตามที่ศาลเห็นสมควร หรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้

ข้อสังเกต หากเป็นความผิดกรณีร้ายแรง ศาลจะมีดุลยพินิจไปในทางใด เนื่องจากในศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ไม่มีบัญชีมาตรฐานการลงโทษดังเช่นในศาลยุติธรรม มาตรฐานการใช้ดุลยพินิจในแต่ละคดีจึงอาจต่างกัน อย่างไรก็ตาม อาจเป็นเพราะระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนนั้น มุ่งต่อผู้กระทำความผิดยิ่งกว่าความผิดที่ได้กระทำ

(2) กรณีตามมาตรา 142 วรรคหนึ่ง ซึ่งศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ คือ เปลี่ยนการลงโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นการส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรม เปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมประพฤติ

(3) กรณีตามมาตรา 142 วรรคสอง ซึ่งศาลได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่าควรควบคุมเด็กหรือเยาวชนต่อไปอีกหลังจากเด็กหรือเยาวชนมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ศาลจะระบุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด

ข้อสังเกต การส่งตัวจำเลยไปจำคุกไว้ในเรือนจำมิใช่การลงโทษ แต่เป็นหนึ่งในวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ดังนั้น หากเป็นข้อหาหนักที่เป็นเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม หรือพฤติการณ์แห่งคดีเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงซึ่งกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสุจริตชน ศาลย่อมมีอำนาจใช้มาตรา 142 วรรคสอง กับการกระทำความผิดนั้นได้

อนึ่ง แม้การดำเนินมาตรการต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดกรณีร้ายแรงจะกระทำได้โดยช่องทางตามมาตรา 142 วรรคสอง แต่ก็อาศัยดุลยพินิจของศาล ซึ่งอาจไม่มุ่งต่อความผิดที่ได้กระทำ แม้ถึงว่ากฎหมายจะบัญญัติให้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้วก็ตาม เพราะศาลย่อมมีอิสระในการใช้ดุลยพินิจ ส่วนจะเหมาะสมหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลของผู้เกี่ยวข้องและสังคม

อย่างไรก็ตาม หากมีบทนิยามของการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งกำหนดความผิดที่กระทำซ้ำจากฐานความผิดที่กฎหมายมองว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมไว้แล้ว ก็จะเป็นการแก้ปัญหาทั้งการกระทำความผิดซ้ำและการกระทำความผิดกรณีร้ายแรงไปพร้อมกัน ทั้งนี้ การที่กำหนดการกระทำความผิดซ้ำต้องเป็นความผิดกรณีร้ายแรงนั้น ผู้วิจัยอาศัยหลักคิดว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนควรต้องมีน้อยที่สุด ขณะเดียวกันก็ต้องคุ้มครองสังคมจากภัยอันตรายที่ควรได้รับการคุ้มครองมากที่สุด

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในคดีอาญา

1. มาตรการและกระบวนการในทางคดี

ได้แก่ นิยามการกระทำความผิดซ้ำ โดยเป็นข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย สรุปได้ดังนี้ (1) ควรกำหนดเกณฑ์อายุกว่า 15 ปีแต่ไม่ถึง 18 ปี (2) ควรกำหนดให้ไม่รวมถึงความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ (3) ควรกำหนดให้กระทำซ้ำในความผิดเดียวกัน (4) ควรเป็นความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย ไม่ควรเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ (5) ควรกำหนดช่วงเวลาที่กระทำความผิดภายหลังการปล่อยตัวจากสถานพินิจฯ หรือศูนย์ฝึกอบรมฯ ไม่ควรเป็นในระหว่างดำเนินคดีครั้งแรกและได้รับการปล่อยตัวโทษร้ายแรง

จากข้อเสนอแนะดังกล่าว อาจสรุปแนวทางการพัฒนาในส่วนของนิยามการกระทำความผิดซ้ำ (หากมีขึ้น) ได้เป็น 2 ด้าน คือ

ด้านเกณฑ์อายุ ได้แก่ อายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ (คือเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ)

ด้านความรับผิดในทางอาญา ได้แก่ การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 (ความผิดต่อชีวิต) มาตรา 297 มาตรา 298 (ความผิดต่อร่างกาย) มาตรา 313 (ความผิดต่อเสรีภาพ) ซึ่งเป็นการกระทำความผิดซ้ำกับความผิดเดิมตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำฯ 2565 เว้นแต่ในการกระทำความผิดโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อสังเกต ว่าความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นภัยร้ายต่อสังคม แม้ผู้รับการสัมภาษณ์จะอ้างอิงถึงสถิติที่มีอัตราการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศในเด็กและเยาวชนน้อยกว่าความผิดเกี่ยวกับชีวิตและความผิดเกี่ยวกับร่างกาย ก็ไม่หมายความว่าจะไม่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศเกิดขึ้น ในขณะที่ความผิดเกี่ยวกับการเรียกค่าไถ่ตามมาตรา 131 ไม่มีสถิติการกระทำความผิดในเด็กและเยาวชนเลย

2. มาตรการและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟู

ปรัชญาของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิดกลับมาสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูมีเป้าหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือและติดตามให้ออกห่างจากการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ (1) การฟื้นฟูพฤตินิสัยในระหว่างอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมแบบปิด (2) การสนับสนุนให้กลับคืนสู่สังคมภายหลังสิ้นสุดระยะเวลาควบคุม (3) การปรับปรุงพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมแบบเปิด ซึ่งบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูฯ สอดคล้องกับกฎแห่งกรุงปักกิ่งหลายประการ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามาตรการและกระบวนการดังกล่าวของไทยเป็นไปตามมาตรฐานสากล แต่เนื่องจากกฎแห่งกรุงปักกิ่งไม่มีข้อปฏิบัติอันเป็นมาตรฐานสำหรับการกระทำความผิดซ้ำไว้แต่อย่างใด ผู้วิจัยจึงมี **ข้อสังเกต** ว่าอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่มีการบัญญัติกรณีการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไว้ในพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนั้น อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่ามาตรการและกระบวนการฟื้นฟูเด็กและยาวชนผู้ทำกระทำความผิดซ้ำนั้น ให้ความสำคัญต่อมาตรการติดตามภายหลังปล่อย โดยเป็นข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยสรุปดังนี้ (1) ควรกำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ให้เหมาะสมตรงตามสภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละราย (2) ควรกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ผู้ติดตามให้ชัดเจน (3) ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ผู้ติดตาม (4) ควรเพิ่มระยะเวลาติดตาม และเพิ่มความถี่ในการติดตาม (5) ควรห้ามกระทำความผิดซ้ำภายในระยะเวลานับแต่ได้รับการปล่อย (6) ควรมีการติดตามเป็นพิเศษเฉพาะรายที่มีโอกาสกลับไปกระทำความผิดซ้ำหรือกรณีที่เป็นโทษร้ายแรง

จากข้อเสนอแนะดังกล่าว สามารถสรุปแนวทางการพัฒนามาตรการติดตามภายหลังปล่อยได้เป็น 2 ด้าน คือ

ด้านมาตรการติดตาม ได้แก่ การทบทวนมาตรการและหลักเกณฑ์การติดตาม (ซึ่งใช้กับผู้ติดตาม) ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของเด็กหรือเยาวชนนั้น (กรอบการติดตามจากการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย) โดยมีเงื่อนไขห้ามกระทำความผิดซ้ำในความผิดเดิมภายในระยะเวลาการติดตามที่ควรกำหนดมากกว่า 1 ปี (กฎหมายกำหนดให้ติดตามเพียง 1 ปี) และให้มีการติดตามมากกว่าเดือนละ 1 ครั้ง (ข้อมูลจากผู้รับการสัมภาษณ์) ทั้งนี้ สำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหรือในกรณีร้ายแรงและได้รับการปล่อยตัว ควรมีการติดตามเป็นพิเศษ เพราะระยะเวลาในติดตามภายหลังปล่อยที่สั้นเกินไปอาจจะทำให้เด็กและเยาวชนมีช่องทางหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ เพราะการติดตามภายหลังปล่อยไม่มีสภาพเป็นกฎหมาย จึงบังคับแก่เด็กและเยาวชนไม่ได้ หากเด็กหรือเยาวชนจะกระทำความผิดในระหว่างระยะเวลาติดตามก็อาจกระทำได้เสมอ เว้นแต่จะมีการทบทวนให้การติดตามภายหลังปล่อยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนนั้นปฏิบัติในระหว่างระยะเวลาการติดตาม โดยมีสภาพเป็นกฎหมายที่บังคับแก่เด็กและเยาวชนได้ เช่นเดียวกับการควบคุมความประพฤติ

ด้านการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน ได้แก่ การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ติดตามภายหลังปล่อยให้ชัดเจน (คือเจ้าพนักงานพินิจ หรือเครือข่ายผู้ติดตามภายหลังปล่อยตามระเบียบกรมพินิจฯ ว่าด้วยแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยฯ 2565) การเพิ่มอัตรากำลังในการติดตาม (เจ้าพนักงานพินิจ)

แนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ กระบวนการรับตัวเด็กและเยาวชน กระบวนการจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม และกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวมายังสถานพินิจฯ ตามคำสั่งศาล จะมีกระบวนการแรกรับและจำแนกเด็กหรือเยาวชน เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุและปัจจัยแห่งการกระทำความผิดในทุกด้าน เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน มีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม โดยให้เด็กและเยาวชน บิดามารดาผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การหรือชุมชนที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดทำแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยด้วย

กระบวนการของสถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกฯ มีหน้าที่จัดทำแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับสภาพของเด็กและเยาวชนในทุกด้าน กำหนดวิธีการและเป้าหมายในการกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม ศูนย์ฝึกฯ มีหน้าที่จัดทำแนวทางการฝึกอบรม และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยหลักสูตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของศูนย์ฝึกฯ ประกอบด้วยหลักสูตรด้านการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์ หลักสูตรด้านการจัดการศึกษา และด้านกิจกรรมนอกหลักสูตร (กิจกรรมทางเลือก)

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

การศึกษานี้ เสนอแนะให้มีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องการกำหนดมาตรการและกระบวนการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นแนวคิดในการพัฒนาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้มีบทบัญญัติที่ว่าด้วยการกระทำความผิดซ้ำ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ดังนี้

ด้านการกระทำความผิดซ้ำ เสนอให้ศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

(1) การกำหนดนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อนำไปสู่การพิจารณาคดีที่แตกต่างจากการกระทำความผิดครั้งแรกในประเด็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น ประเด็นของกำหนดให้เป็นการกระทำความผิดอาญาครั้งที่ 2 ภายในระยะเวลา 3 ปี หลังได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องคำพิพากษาหรือมาตรการแทนการลงโทษ ซึ่งเป็นความผิดเดียวกันและเป็นความผิดตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เป็นต้น

(2) การกำหนดให้กรณีกระทำความผิดซ้ำไม่ต้องพินิจซ้ำตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 36

(3) การกำหนดให้นำประวัติการต้องคำพิพากษาหรือมาตรการแทนการลงโทษในคดีเดิมมาเป็นประเด็นพิจารณาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 115 และมาตรา118 ด้วย

(4) การกำหนดให้มีแผนแก้ไขฟื้นฟูกรณีกระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขฟื้นฟูฯ

ด้านการกระทำความผิดกรณีร้ายแรง เสนอให้ศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นที่ศาลอาจใช้ดุลยพินิจขยายเวลาควบคุมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 142 วรรคสอง สำหรับกรณีการกระทำความผิดกรณีร้ายแรง

บรรณานุกรม

กรทัศน์ ศุขเฉลิม. (2565, 8 ธันวาคม). อายุของบุคคลกับความรับผิดทางอาญาของอังกฤษ เวลส์ และสกอตแลนด์. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2567, จาก https://lawforasean.ocs.go.th/Content/View?Id=923&Type=1

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2566). รายงานสถิติคดี ประจำปี พ.ศ. 2565. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์. (2563). โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2565). นิยามศัพท์คำว่า พหุวิทยาการและ สหวิทยาการ. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2567, จาก https://www.ops.go.th/th/ches-resolutions/meeting-important/item/7811-17

คณิต ณ นคร. (2551). ประมวลกฎหมายอาญา : หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ (พิมพ์ครั้งที่ 9). วิญญูชน.

คำไพร เหลาแสน. (2560). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องในคดีเด็กและเยาวชน. [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

จิตติ ติงศภัทิย์. (2546). กฎหมายอาญา ภาค 1 เนติบัณฑิตยสภา.

จุฑามาศ เพชรเปล่งสี และ อาจารี มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์. (2564). ปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติด กรณีศึกษาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี. วารสารวิจยวิชาการ 7(3), 75-90.

จุฬาพัฒน์ กีรติภูมิธรรม. (2561). กรอบกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของธรรมชาติหรือสิทธิของแม่ธรณี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ชื่นจิตร วาณิชย์สุวรรณ. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ฐิติวรรณ สุกใส, เชิดชาย โฆวาสินธุ์, วันเพ็ญ วอกลาง และ ธวัชชัย ไทยเขียว. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสังคมไทย. วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 2(3), 14-18.

ณยศ วิจารณ์ภูธร และ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2563). การพัฒนากฎหมายเพื่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก. วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 6(1), 71-83.

ดนุภพ เกิดศรี. (2557). การให้คำนิยาม "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" ภายใต้บริบท การรับรู้กฎหมายของพนักงานสอบสวน. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ดวงกมล จันทรรัตน์มณี. (2555). การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดฐานกระทำชำเราเด็ก. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ตะวันฉาย มิตรประชา. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระท้าความผิดซ้ำของเยาวชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี 6(1), 34-46.

ธีระ สินเดชารักษ์. (2563). การพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

ธีระ สินเดชารักษ์. (2563). การพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

ธีระ สินเดชารักษ์, จตุรพิธ เกราะแก้ว, นัจชลี ศรีมณีกาญจน์, ปองพล นิลพฤกษ์, วิเชษฐ์ พลายมาศ, พิเชฐ คุณากรวงศ์ และคณะ. (2564). โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

นรินทร์ ไทรฟัก. (2529). การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากการเพิ่มโทษกับเหตุฉกรรจ์ในคดีอาญา. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

บุณยกิตติ สุขโข. (2562). มาตรการการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ปกป้อง จันวิทย์. (2554). การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์: รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 2 [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

ปกรณ์ นิลประพันธ์. (2557, 22 กันยายน 2557). กระบวนการร่างกฎหมายระดับเครือรัฐของเครือรัฐออสเตรเลีย. สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2566, จาก http://lawdrafter.blogspot.com/2014/09/blog-post.html

ปพนธีร์ ธีรพันธ์. (2561). แนวทางการพัฒนาการเบี่ยงเบนคดีในชั้นสอบสวนที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 47(2).

ปพนธีร์ ธีระพันธ์. (2562). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 1). วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 3(1), 175-191.

ปพนธีร์ ธีระพันธ์. (2562). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 2). วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 3(2), 119-141.

ปพนธีร์ ธีระพันธ์. (2563). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสิงคโปร์: ข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประเทศไทย (ตอนที่ 3). วารสารนิติศาสตร์ละสังคมท้องถิ่น, 4(1), 181-202.

ประเทือง ธนิยผล. (2548). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว (LW437(S)) (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2520). ระบบความยุติธรรมทางอาญา: แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม. วารสารนิติศาสตร์, 9(2), 142-171.

https://index.library.tu.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=202335

ประภัสสร คำดี. (2560). ปัญหาการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กและเยาวชน : ศึกษาเฉพาะในชั้นพิจารณาและแทนการพิพากษา. [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ปริญญา สีลานันท์, ธิติ มหาเจริญ, จักรกริช เวียงสมุทร และ วิชิต แย้มยิ้ม. (2565). การพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายอาชีพเพื่อรองรับการกลับคืนสู่สังคมของเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

ปลิตา ตรีสาร และ อัจฉริยา ชูตินันทน์. (2560). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา 26(3) แห่งพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546: ศึกษากรณีที่เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทาความผิดอันนาไปสู่ความรับผิดของผู้ปกครองและมาตรการลงโทษผู้ปกครองที่เด็กกระทาความผิด. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย, 6(1), 569-581. http://grad.dpu.ac.th/upload/content/files/ปีที่%206%20ฉบับที่%201/วารสารบัณฑิตศึกษา-49.pdf

ปิยะนุช เงินคล้าย, พงศ์สัณห์ ศรีสมทรัพย์, พศวัจณ์ กนกนาก และ พนิดา ชินสุวพลา. (2556). โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อประเมินความท้าทายและโอกาสจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม.

ปิยะพร ตันณีกุล. (2558). กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 96-114. https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/issue/view/834

ปุณยวัจน์ ไตรจุฑากาญจน์. (2562). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 45(2), 52-79.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2531). อาชญาวิทยา : สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พชรมัณฑนา โพธิ์แก้ว. (2558). ปัญหาการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กที่กระทำความผิดซ้ำ. [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

พรรณรัตน์ เกรียงวัฒนา. (2561). สิทธิเด็กกับการกระทำความผิด. [รายงานส่วนบุคคล หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ].

พัชญ์สิตา ศิรโรจนสิทธิ์. (2562). สถานการณ์อาชญากรรมและหลักยุติธรรมในกลุ่มประเทศ อาเซียน +3: แนวทางการจัดเก็บ วิเคราะห์ และใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลการกระทำผิดซ้ำ. วารสารนวัตกรรมสังคม, 2(2), 68-92. https://jsi.rsu.ac.th/Article/99a59526-c585-4d37-862a-7fdbcd75d508

พัชร์ นิยมศิลป. (2557, 3 ธันวาคม 2557). รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียน. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2566, จาก www.wiki.kpi.ac.th/index.php?title=รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียน

พัชรา สินลอยมา, นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล, ธเนศ เกษศิลป์ และ มุทิตา มากวิจิตร์. (2560). การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำผิดซ้ำเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของชีวิตก่อนคืนสู่สังคม [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พันธุ์เทพ ถึงทรัพย์. (2554). รูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนไทย ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต *6* จังหวัดนครสวรรค์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ภรณี เกราะแก้ว. (2565). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ตอนที่ 1). วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 5(2), 201-232. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/MFULJ/article/view/230

ภรณี เกราะแก้ว. (2566). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ภาคต่อ). วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 6(1), 268-294. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/MFULJ/article/view/1042

ภัทร์ชมน ชื่นสำนวล. (2562). แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน : กรณีศึกษาในพื้นที่ ตำบลเพชรละคร อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ภัทระ คำพิทักษ์. (2567, 12 สิงหาคม). กรมจิตร่วมกรมพินิจฯ แก้ปัญหาเด็กและเยาวชนไทย ถูกจับซ้ำจากการกระทำความผิดสูงขึ้น 41%. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2567, จาก https://www.hfocus.org/content/2024/08/31346

ภัทราวรรณ รัตนเกษตร. (2562). การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์, 3(2), 125-152.

ภัทราวรรณ รัตนเกษตร. (2565). กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน. นันทพันธ์พริ้นติ้ง.

ภัทราวรรณ รัตนเกษตร. (2566). กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน. นันทพันธ์พริ้นติ้ง.

ภัทราวรรณ รัตนเกษตร. (2566). การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนบนหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก. วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์, 12(1). https://so05.tci-thaijo.org/index.php/lawjournal/article/view/266510

มาตาลักษณ์ เสรเมธากุล. (2562). หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เมธ์วดี ทองฉิม และ นิฤมน รัตนะรัต. (2565). ปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1. วารสารสังคมภิวัฒน์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 13(1).

รัศฎา เอกบุตร. (2562). ศาลครอบครัวของประเทศญี่ปุ่น. วารสารนิติศาสตร์, 48(3), 514-527. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tulawjournal/article/view/185043

วรเดช จันทรศร. (2565). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 8). พริกหวานการฟฟิค.

วรรณฉัตร พวยพุ้ง. (2555). ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.*2546*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

วรวงศ์ อัจฉราวงศ์ชัย. (2557). ระบบกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์. ดุลพาห, 61(2), 37-65.

วรวิทย์ ฤทธิทิศ. (2561). มาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง. [รายงานส่วนบุคคล หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ]. ระบบสืบค้นเอกสารวิจัย.

วัชราภรณ์ บุญญศิริวัฒน์. (2560, 15 พฤศจิกายน 2560). จิตวิทยาสังคม. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2567, จาก https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/socpsy/

วิมลวรรณ ปัญญาว่อง, กนกรัตน์ สุขะตุงคะ และ กอบหทัย คุณารักษ์. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนผู้กระทำผิด. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 53(3), 271-283.

วีนันท์กานต์ รุจิภักดิ์, นันท์รพัช ไชยอัครพงศ์, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และ มนต์ภัค พฤฒิถาวร. (2564). โครงการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นในการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

วุฒิพงศ์ พัวพัน, ศรัณยา คงยิ่ง, ชลทิวา ทองรัตน์ และ สุนิสา หลีหมุด. (2563). มาตรการในเชิงกฎหมายที่สามารถลดสาเหตุและพฤติกรรมของการกระทำความผิด และการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ [รายงานการวิจัย]. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา. (2561). กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในศาลเยาวชนและครอบครัว. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ศิพร โกวิท, พรทิพย์ วงศ์ผดุง และ ศราวุธ โสมะเกษตริน. (2563). มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(5), 1947-1958.

ศิริวรรณ กมลสุขสถิต. (2563). แนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดโดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวทำนายทางด้านอาชญาวิทยา. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 7(1), 1-19.

ศุภชานันท์ วนภู, เจษฎา ขจรฤทธิ์, อรวรรณ อิ่มสมบัติ, จิราภรณ์ ชมบุญ, ธีรพงษ์ สังข์ศรี และ ธีรศักดิ์ สังข์ศรี. (2562). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและทำนายการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

ศุภวัฒน์ สิงห์สุวงษ์. (2550). คุณภาพของกฎหมาย : สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในฝรั่งเศส โดย Mme Celia Verot ตุลาการประจำสภาแห่งฝรั่งเศส. วารสารกฎหมายปกครอง, 24(3), 35-69. https://lawreform.go.th/uploads/files/1589449396-0jjb2-84d0d.pdf

สมยศ เชื้อไทย. (2553). กฎหมายมหาชนเบื้องต้น. วิญญูชน.

สหรัฐ กิติ ศุภการ. (2561). คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (พิมพ์ครั้งที่ 2). อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สหรัฐ กิติ ศุภการ. (2564). หลักและคำพิพากษา : พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ (พิมพ์ครั้งที่ 5). อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2564). โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2563). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และ พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การขายเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ความเกี่ยวกันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ กระบวนการติดต่อร้องเรียน. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.

สุชา จันทน์เอม. (2536). จิตวิทยาทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 8 ฉบับปรับปรุงแก้ไข). ไทยวัฒนาพานิช.

สุพจน์ สุโรจน์. (2550). ทฤษฎีการลงโทษและแบบการลงโทษ. เอกสารการสอน ชุดวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์. (2558). แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

สุมนทิพย์ จิตสว่าง. (2557). กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารกระบวนการยุติธรรม, 7(3), 1-34.

สุรพงษ์ ลือทองจักร. (2552). หลักมานุษยวิทยาและหลักสังคมวิทยา. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2567, จาก https://www.udru.ac.th/oldsite/attachments/elearning/02/21.pdf

เสริมสร้าง พาวเวอร์ คอร์ปอเรชั่น. (2559). ข้อเปรียบเทียบทางกฎหมายระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น และข้อเปรียบเทียบทางกฎหมายระหว่างประเทศไทยและเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2566, จาก https://market.sec.or.th/public/ipos/IPOSGetFile.aspx?TransID=113961&TransFileSeq=52

เสาวนีย์ สงวนกลิ่น. (2557). การบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

อโนทัย ศรีดาวเรือง. (2557). การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา *97* วรรคสอง. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์].

อภิวุฒิ นะวาระ. (2560). มาตรการลงโทษทางอาญา ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในความผิดฐานลักลอบค้ายาเสพติด. [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม]. ฐานข้อมูลเครือข่าย SPU-IR.

อวิการัตน์ นิยมไทย. (2552). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่คนไทยควรรู้. จุลนิติ, 6(4), 139-149. https://library.senate.go.th/document/Ext859/859691_0001.PDF

อัครเดช สมคำ. (2567). การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยของเจ้าพนักงานตำรวจศาล: กรณีหลบหนีภายหลังการปล่อยชั่วคราว. [การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา]. UPDC.

อัจฉรียา ชูตินันทน์. (2561). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 3). วิญญูชน.

อัณณพ ชูบำรุง และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2555). อาชญากรรมและอาชญาวิทยา. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอ็ดเน็ท. (ม.ป.ป.). Study Laws in the USA. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2566, จาก https://www.ednet.co.th/portfolio-item/study-laws-in-the-usa/

เอมผกา เตชะอภัยคุณ และ รณกรณ์ บุญมี. (2553). ความรับผิดทางอาญาของบิดา มารดาที่เกิดจากการละเว้นหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้เยาว์ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 39(1), 57-95. http://publications.law.tu.ac.th/upload/magazine/2014-11-24-1416802191-61765.pdf

Agnew, R. (1992). Found for A General Strain Theory of Crime and Delinquency. Criminology, 30(1), 47-88. doi:https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1992.tb01093.x. Retrieved from https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1745-9125.1992.tb01093.x

Agnew, R. (2001). Building on the Foundation of General Strain Theory: Specifying the Types of Strain Most Likely to Lead to Crime and Delinquency. Journal of Research in Crime and Delinquency, 38(4), 319-361. doi:10.1177/0022427801038004001. Retrieved from https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0022427801038004001

Alberta, T. J. H. S. o. (2012). Youth Criminal Justice Act-Handbook. (3 ed.). The John Howard Society of Alberta.

Anderson, J. (2017). Community involvement in the justice process: A comprehensive review. Journal of Criminal Justice and Community Involvement, 14(2), 117-130.

Bakal, W. (2016). Legal Measures Regarding Juvenile Control to Prevent Recidivism Observation and Protection Centers. Academic Journal of Uttaradit University, 11(1), 206-220.

Baldry, E. (2004). Recidivism and the role of social factors post-release. Criminology and Criminal Justice.

Bandura, A. (1977). Social learning theory. Prentice Hall.

Barnes J. C. และ Brian B. Boutwell. (2013). A Demonstration of the Generalizability of Twin-based Research on Antisocial Behavior. Behavior genetics, 43(2), 120-131. doi:10.1007/s10519-012-9580-8.

Beccaria, C. (1764). On crimes and punishments. Harvard University Press.

Becker, H. S. (1963). Outsiders: Studies in The Sociology of Deviance. Free Press.

Bessell, S. (2011). Children and the law. (Invernizzi, A. และ Williams, J. Eds.). SAGE.

Blumstein, A. (1986). Criminal careers and career criminals. National Academy Press.

Blumstein, A. (1993). The impact of parental upbringing on juvenile violent crimes. Criminology Quarterly, 20(2), 235-251.

Brown, S. E., Esbensen, F.-A. และ Geis, G. (2010). Criminology: Explaining crime and its context. (7th ed.). Anderson.

Chappell, C. A. (2002). Post-secondary correctional education and recidivism: A meta-analysis of research conducted 1990-1999. Journal of Correctional Education, 53(2), 139-145.

Clear, T. R. และ Dammer, H. R. (2000). The Offender in the Community. Wadsworth.

Conger, R. D., Conger, K. J. และ Martin, M. J. (2010). Socioeconomic status, family processes, and individual development. Journal of Marriage and Family, 72(3), 685-704. doi:10.1111/j.1741-3737.2010.00725.x.

Cottle, C. C., Lee, R. J. และ Heilbrun, K. (2001). The prediction of criminal recidivism in juveniles: A meta-analysis. Criminal Justice and Behavior, 28(3), 367-394. doi:10.1177/0093854801028003005. Retrieved from https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0093854801028003005

Cottle, C. C., Lee, R. J. และ Heilbrun, K. (2001). The Prediction of Criminal Recidivism in Juveniles: A Meta-Analysis. Criminal Justice and Behavior, 28(3), 367-394. doi:10.1177/0093854801028003005. Retrieved from https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0093854801028003005

Cullen, F. และ Gendreau, P. (2000). Assessing Correctional Rehabilitation: Policy, Practice, and Prospects. Criminal Justice, 3, 109-175.

Currie, E. (1997). Market, Crime and Community: Toward a Mid-Range Theory of Post-Industrial Violence. Theoretical Criminology, 1(2), 147-172.

doi:10.1177/1362480697001002001. Retrieved from https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1362480697001002001

Degenhardt, L. และ Hall, W. (2012). Extent of illicit drug use and dependence, and their contribution to the global burden of disease. The Lancet, 379(9810), 55-70. doi:10.1016/S0140-6736(11)61138-0. Retrieved from https://doi.org/10.1016/S0140-6736(11)61138-0

Dishion, T., Capaldi, D. และ Yoerger, K. (1999). Middle Childhood Antecedents to Progressions in Male Adolescent Substance UseAn Ecological Analysis of Risk and Protection. Journal of Adolescent Research, 14(2), 175-205. doi:10.1177/0743558499142003.

Dishion, T. J. และ Patterson, G. R. (2006). The development and ecology of antisocial behavior. Developmental psychopathology, 3, 503-541.

Dishion, T. J. และ Patterson, G. R. (2015). The Development and Ecology of Antisocial Behavior in Children and Adolescents Developmental psychopathology (pp. 503-541). doi:https://doi.org/10.1002/9780470939406.ch13

Dishion, T. J. และ Tipsord, J. M. (2001). Peer contagion in child and adolescent social and emotional development. Annual review of psychology, 62, 189-214.

Durkheim, E. (1893). The Division of Labour in Society. Macmillan.

Durlauf, S. และ Nagin, D. (2011). Overview of “Imprisonment and Crime: Can Both be reduced?”. Criminology & Public Policy, 10(1), 9-12. doi:10.1111/j.1745-9133.2010.00681.x.

Eccles, J. S. และ Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. Annual review of psychology, 53(1), 109-132. doi:10.1146/annurev.psych.53.100901.135153.

Garner, B. A. (2014). Black's Law Dictionary. (10 ed.). Thomson Reuters West.

Hawkins, J., Herrenkohl, T., Farrington, D., Brewer, D., Catalano, R. และ Harachi, T. (1998). A Review of Predictors of Youth Violence. In Loeber, R. และ Farrington, D. P. (Eds.), Serious & Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions (pp. 106-146). Thousand Oaks, California: SAGE Publications. doi:10.4135/9781452243740

Healy, K. และ Côté, S. (2001). The Well-Being of Children and Youth in Changing Societies. Cambridge University Press.

Healy, T. และ Côté, S. (2001). The Well-Being of Nations: The Role of Human and Social Capital. Education and Skills. ERIC.

Ito, A. (2016). The Japanese criminal justice system: An overview. Crime and Justice International.

James, N. (2015). Offender Reentry: Correctional Statistics, Reintegration into the Community, and Recidivism. Retrieved from https://sgp.fas.org/crs/misc/RL34287.pdf

Jones, L. และ Brown, R. (2018). Rehabilitative processes for juvenile offenders: A cross-country comparison. International Journal of Juvenile Justice, 23(1), 45-60.

Kamal, C. (2002). Directions of Juvenile Justice Reforms in Singapore. In Kunihiko Sakai (Ed.), Annual Report for 2000 and Resource Material Series No. 59 (pp. 113-127). Tokyo: UNAFEI.

Kazemian, L. และ Farrington, D. P. (2005). Comparing the Validity of Prospective, Retrospective, and Official Onset for Different Offending Categories. Journal of Quantitative Criminology, 21(2), 127-147. doi:10.1007/s10940-005-2489-0. Retrieved from https://doi.org/10.1007/s10940-005-2489-0

Kennedy, T. D., Detullio, D. และ Millen, D. H. (2020). Juvenile delinquency: Theory, trends, risk factors and interventions. Springer Nature Switzerland AG.

Kennedy, T. D., Detullio, D. และ Millen, D. H. (2020). Theories of Juvenile Delinquency Juvenile Delinquency: Theory, Trends, Risk Factors and Interventions (pp. 1-32). Cham: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-030-38250-6_1

Keong, M. W. Y. (2020). Prevention Reoffending in Singapore. Akishima, Tokyo, Japan.

Kessler, R., Angermeyer, M., Anthony, J., Graaf, R., Demyttenaere, K., Gasquet, I. และคณะ. (2007). Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of mental disorders in the WHO World Mental Health (WMH) Surveys. World psychiatry: official journal of the World Psychiatric Association (WPA), 6, 168-176.

Lipsey, M. (2009). The Primary Factors that Characterize Effective Interventions with Juvenile Offenders: A Meta-Analytic Overview. Victims & Offenders, 4, 124-147. doi:10.1080/15564880802612573.

Lipsey, M. W. และ Derzon, J. H. (1998). Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: a synthesis of longitudinal research. Sage Publications.

Lipsey, M. W. และ Derzon, J. H. (1998). Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: A synthesis of longitudinal research Serious & violent juvenile offenders: Risk factors and successful interventions. (pp. 86-105). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.

Lipsey, M. W., Landenberger, N. A. และ Wilson, S. J. (2007). Effects of Cognitive-Behavioral Programs for Criminal Offenders. Campbell Systematic Reviews, 3(1), 1-27. doi:https://doi.org/10.4073/csr.2007.6. Retrieved from https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.4073/csr.2007.6

Loeber, R. และ Farrington, D. P. (2000). Young children who commit crime: Epidemiology, developmental origins, risk factors, early interventions, and

policy implications. Development and psychopathology, 12(4), 737-762. doi:10.1017/S0954579400004107. Retrieved from https://doi.org/10.1017/S0954579400004107

Lovell, D. (2008). Patterns of Disturbed Behavior in a Supermax Population. Criminal Justice and Behavior, 35(8), 985-1004. doi:10.1177/0093854808318584. Retrieved from https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0093854808318584

Mallett, C. A., Fukushima, M., Stoddard-Dare, P. และ Quinn, L. (2013). Factors related to recidivism for youthful offenders. Criminal Justice Studies, 26(1), 84-98. Retrieved from https://engagedscholarship.csuohio.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1029&context=clsowo_facpub

Maltz, M. D. (2015). Recidivism. Elsevier.

Mandel, N. G., Collins, B. S., Moran, M. R., Barron, A. J., Gelbmann, F. J., Gadbois, C. B. และคณะ. (1965). Recidivism Studied and Defined. The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science, 56(1), 59-66. doi:10.2307/1140597. Retrieved from http://www.jstor.org/stable/1140597

Marx, K. และ Engels, F. (1847). The Communist Manifesto. Appleton-Century Crofts.

McKean, J. (2004). An exploration of recidivism and the experience of imprisonment as potential determinants of parole decision making. Journal of Criminal Justice, 32(2), 185-195.

Merriam-Webster. (2003). Merriam-Webster's Collegiate Dictionary. (11 ed.). Merriam-Webster.

Merton, R. K. (1938). Social Structure and Anomie. American Sociological Review, 3(5), 672-682. doi:10.2307/2084686. Retrieved from http://www.jstor.org/stable/2084686

Miller, K. และ Carter, D. (2020). Understanding the roots: Crime prevention strategies among youth. Youth and Crime Quarterly, 12(4), 321-338.

Ministry of Justice of Japan. (2021). Ministry of Justice of Japan 2021. Public Relations Office.

Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. Psychological Review, 100(4), 674-701. doi:10.1037/0033-295x.100.4.674. Retrieved from http://dx.doi.org/10.1037/0033-295x.100.4.674

Moffitt, T. E. และ Caspi, A. (2001). Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways among males and females. Development and psychopathology, 13, 355-375. doi:10.1017/S0954579401002097.

Morris, N. (1950). Criminal Justice and the Habitual Offender. Harvard University Press.

Morris, N. (1977). Punishment, Desert and Rehabilitation Equal Justice Under Law (U.S. Dept. of Justice, Bicentennial Lecture Series. Washington, DC: Government Printing Office.

Morris, N. (2018). Habitual Offenders and the law. Criminology Review, 10(2), 134-147.

Mulvey, E. P., Mulvey, E. P., Schubert, C. A. และ Piquero, A. (2010). Pathways to Desistance Final Technical Report. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Offtce of Juvenile Justice and Deliquency Prevention.

Mulvey, E. P., Schubert, C. A. และ Piquero, A. R. (2010). Pathways to Desistance Final Technical Report U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Offtce of Juvenile Justice and Deliquency Prevention.

Nagin, D. S. และ Paternoster, R. (1991). On the relationship of past to future participation in delinquency. Criminology, 29(2), 163-189.

Nathan G. Mandel, Beverly S. Collins, Mark R. Moran, Alfred J. Barron, Frederick J.Gelbmann, Charles B. Gadbois และคณะ. (1965). Recidivism studied and defined. The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science, 56(1), 59-66.

Patterson, G. R., Reid, J. B. และ Dishion, T. J. (1992). Antisocial Boys. Castalia Publishing.

Petersilia, J. (2015). Juveniles and recidivism: A comparative study. Youth Studies, 7(4), 56-68.

Philippe Bonfils et Adeline Gouttenoire. (2021). Droit des mineurs. (3 ed.). Dalloz.

Robins, L. (1966). Deviant behavior in children and its implication for adult crime. Journal of Forensic Sciences, 11(4), 487-500.

Ryan, R. M. และ Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. American Psychologist, 55(1), 68-78. doi:10.1037/0003-066X.55.1.68.

Sampson, R. J. และ Laub, J. H. (1993). Crime in the Making: Pathways and Turning Points Through Life. Crime & Delinquency, 39(3), 396-396. doi:10.1177/0011128793039003010. Retrieved from https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0011128793039003010

Sampson, R. J. และ Laub, J. H. (2003). Life-Course Desisters? Trajectoried of Crime Among Delinquent Boys Followed to Age 70. Criminology, 41(3), 555-592. doi:10.1111/j.1745-9125.2003.tb00997.x. Retrieved from http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-9125.2003.tb00997.x

Scott, E. S. และ Steinberg, L. (2008). Rethinking juvenile justice. Harvard University Press.

Sherman, L. W. (1993). Defiance, Deterrence, and Irrelevance: A Theory of the Criminal Sanction. Journal of Research in Crime and Delinquency, 30(4), 445-473. doi:10.1177/0022427893030004006. Retrieved from https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0022427893030004006

Sick, M. และ Puzzanchera, C. (2014). Juvenile Offending: Comparing juvenile and adult criminal behavior. Criminal Justice Review, 22(3), 234-248.

Simpson, J. A. และ Weiner, E. S. C. (Eds.). (1989). Clarendon Press.

Slobogin, C. (2025). Rehabilitating Criminal Justice: Innovations in Policing, Adjudication, and Sentencing. Cambridge University Press.

Smith, A., Johnson, B. และ Lee, C. (2019). Philosophies of juvenile justice: A global perspective. Global Journal of Criminal Justice, 27(3), 205-223.

Smith, J. และ Stern, A. (1997). Family environment and juvenile deliquency: A study on warmth and conflict. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 38(5), 457-468.

Steinberg, L. D. (2001). We Know Some Things: Parent-Adolescent Relationships in Retrospect and Prospect. Journal of Research on Adolescence, 11, 1-19.

Sutherland, E. H., Cressey, D. R. และ Luckenbill, D. F. (1992). Principles of criminology. (11th ed.). General Hall.

Sutherland, E. H., Cressey, D. R. และ Luckenbill, D. F. (1993). Principles of criminology. (11 ed.). Rowman & Littlefield.

Taylor, P. (2021). Differences in crime: Understanding juvenile vs. adult offenses. Journal of Youth Studies, 29(2), 154-172.

Teplin, L. A., Abram, K. M. และ McClelland, G. M. (1996). Prevalence of psychiatric disorders among incarcerated women: Pretrial jail detainees. Archives of General Psychiatry, 53(6), 505-512.

doi:10.1001/archpsyc.1996.01830060047007. Retrieved from https://psycnet.apa.org/doi/10.1001/archpsyc.1996.01830060047007

Thornberry, T. P. และ Krohn, M. D. (2000). The Self-Report Method for Measuring Delinquency and Crime. Criminal Justice, 4(1), 33-83. Retrieved from https://www.ncjrs.gov/criminal_justice2000/vol_4/04b.pdf

Trulson, C. R., Marquart, J. W., Mullings, J. L. และ Caeti, T. J. (2005). In between adolescence and adulthood: Recidivism Outcomes of a Cohort of State Delinquents. Youth Violence and Juvenile Justice, 3(4), 355-387. doi:10.1177/1541204005278802.

Twenge, J. M. และ Campbell, W. K. (2001). Age and Birth Cohort Differences in Self-Esteem: A Cross-Temporal Meta-Analysis. Personality and Social Psychology Review, 5(4), 321-344. doi:10.1207/S15327957PSPR0504_3. Retrieved from https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0504_3

UNICEF. (2016). A study on the right of children involved in the judicial process. Retrieved from https://www.unicef.org

Wikipedia contributors. (2023, 2024, July 16). Law of Sweden. In Wikipedia, The Free Encyclopedia. Retrieved from https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Law_of_Sweden&oldid=1182374053

Willbach, A. (2019). Recidivism and its measurements. Journal of Criminal Justice, 45(3), 212-220.

Zedlewski, E. W. (2017). Recidivism of Prisoners Released in 30 States in 2005: Patterns from 2005 to 2010. Washington, D.C.: US Department of Justice.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายละเอียดแบบสัมภาษณ์

1. แบบสัมภาษณ์ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ได้รับการสัมภาษณ์

ตำแหน่งงาน หน่วยงาน วันเวลาและสถานที่ทำการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่และความคิดเห็น

1) ความคิดเห็นในการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

1.1) ตามที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ จึงทำให้การพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำไม่แตกต่างจากการกระทำความผิดครั้งแรก ท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ และหากได้มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะดังกล่าวแล้ว ท่านเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.2) ตามที่พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ไม่มีบทบัญญัติสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ จึงทำให้การบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำไม่แตกต่างจากการกระทำความผิดครั้งแรก ท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ และหากได้มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะดังกล่าวแล้ว ท่านเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.3) ท่านเห็นว่าประสิทธิภาพของมาตรการและกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกหรือไม่ อย่างไร

2) ปัญหาในการพิจารณาคดีการกระทำความผิดซ้ำ

2.1)ท่านพบปัญหาในการพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอย่างไรบ้าง และท่านเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

2.2) ท่านเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคใดในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมหรือกระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดีของศาลในปัจจุบันที่เป็นหนึ่งใน

สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

2.3) ท่านเห็นว่ามาตรการและกระบวนการใดในการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันที่เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงและแก้ไขมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ในการติดตามควบคุมดูแลเด็กและเยาวชน ภายหลังเข้าสู่กระบวนการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ก่อนฟ้องคดีและระหว่างพิจารณาคดี เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

3.1) ท่านเห็นว่าควรมีกระบวนการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนฟ้องคดีและระหว่างพิจารณาคดี สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ แยกต่างหากจากการกระทำความผิดครั้งแรก หรือไม่ อย่างไร และหากได้มีกระบวนการอันเป็นการเฉพาะดังกล่าวแล้ว ท่านเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

3.2) ท่านเห็นว่ามาตรการหรือกระบวนการใดในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมหรือกระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดีของศาล และมาตรการหรือกระบวนการดังกล่าวเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

3.3) ท่านเห็นว่ามาตรการหรือกระบวนการใดในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันที่ส่งผลให้มาตรการและกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ไม่อาจป้องกันเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกได้ และเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

โดยที่การศึกษาวิจัยนี้ มีสมมติฐาน (Hypothesis of the Study) ว่าการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะจะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้ ดังนั้น ในส่วนที่ 3 นี้ จึงเป็นความคิดเห็นเพื่อตอบโจทย์ในการศึกษาวิจัยและสมมติฐานที่ตั้งไว้

1) การกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

1.1) ท่านเห็นว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ควรกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ เพราะเหตุใด

1.2) ท่านเห็นว่าหากกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 แล้ว จะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.3) หากท่านเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 โปรดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1.3.1) มาตรการทางกฎหมายสำหรับกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

1.3.1.1) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้จำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำออกจากการกระทำความผิดครั้งแรก โดยกำหนดความหมายเฉพาะของการกระทำความผิดซ้ำใน 2 องค์ประกอบ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่

(ก) เป็นเด็กหรือเป็นเยาวชนที่ได้กระทำความผิดในฐานความผิดใดมาแล้ว และได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรม

(ข) ได้กระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดครั้งแรกหรือกระทำความผิดในฐานความผิดอื่นภายหลังการปล่อยตัวตามเงื่อนไขที่กฎหมายถือเป็น การกระทำความผิดซ้ำ

1.3.1.2) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ไม่บังคับใช้วิธีการในชั้นก่อนฟ้องคดี โดยให้ใช้วิธีการในการฟ้องคดีและดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป (แนวทางการไม่ต้องพินิจในชั้นก่อนฟ้องคดี)

1.3.1.3) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ใช้มาตรการเชิงลงโทษในชั้นหลังฟ้องคดี ซึ่งเป็นมาตรการที่มีลักษณะเฉพาะที่เพิ่มเติมขึ้นเป็นพิเศษจากมาตรการทั่วไปสำหรับการกระทำความผิดครั้งแรก ซึ่งรวมถึงการจัดทำแผนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูด้วย

1.3.1.4) มาตรการทางกฎหมายภายหลังการปล่อยตัวที่กำหนดให้มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลา (มากกว่า 1 ปี) โดยห้ามกระทำความผิดซ้ำ หากฝ่าฝืนจะต้องกลับเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดและฟื้นฟูอีกครั้งหรือถูกฟ้องคดี แล้วแต่กรณี

1.3.1.5) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ใช้มาตรการเชิงลงโทษแก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ให้การดูแลอุปการะ บุคคลที่ชักนำหรือสนับสนุนให้มีการกระทำความผิดซ้ำ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือองค์กรซึ่งมีหน้าที่ในการติดตามและเฝ้าระวังเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หากเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว

1.3.2) มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายในการจัดทำแผนและกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561

1.3.2.1) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้จำแนกเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำออกจากเยาวชนกระทำความผิดครั้งแรกใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่

(ก) กำหนดพื้นที่เฉพาะสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรม

(ข) กำหนดวิธีการควบคุมในพื้นที่เฉพาะสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

1.3.2.2) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้มีวิธีการเฉพาะในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่

(ก) วิธีการและกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจงในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

(ข) กำหนดผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินวิธีการและกิจกรรมสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

1.3.3) มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายภายหลังการปล่อยตัวโดยศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดทำแผนการติดตาม

สอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

1.3.3.1) กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ในการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.3.3.2) กำหนดบุคคลหรือคณะบุคคล (สหวิชาชีพ) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.3.3.3) กำหนดองค์ประกอบสำคัญในแบบรายงานการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.4) หากท่านไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ท่านจะมีข้อแนะนำอย่างไร ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัว ของเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำ

2) การกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะ

2.1) ท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 หรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2) หากท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 โปรดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ดังต่อไปนี้

“การกระทำความผิดซ้ำ” หมายความว่า เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งต้องคำพิพากษาให้มีความผิดและโทษหรือมาตรการอื่นแทนการลงโทษ กระทำความผิดอาญาภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมตามที่กฎหมายกำหนด ภายในรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากการกระทำความผิดครั้งแรกและครั้งหลังเป็นความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ.2565 ไม่ว่าจะซ้ำกับฐานความผิดเดิมหรือไม่ ให้ถือเป็นการ

กระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้ การกระทำความผิดซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้งในฐานความผิดเดิม ซึ่งมิใช่ฐานความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้

2. แบบสัมภาษณ์พนักงานอัยการ และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ได้รับการสัมภาษณ์

ตำแหน่งงาน หน่วยงาน วันเวลาและสถานที่ทำการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่และความคิดเห็น

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบกพร่องของกฎหมายที่บังคับใช้สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

1.1) ท่านเห็นว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หรือไม่ ในเรื่องใด และอย่างไร

1.2) ท่านเห็นว่าพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หรือไม่ ในเรื่องใด และอย่างไร

1.3) ท่านเห็นว่าประสิทธิภาพของมาตรการและกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ในปัจจุบัน เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก หรือไม่ อย่างไร

1.4) ท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ หรือไม่ และหากได้มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะดังกล่าวแล้ว ท่านเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2) ปัญหาของประสิทธิภาพในการทำแผนแก้ไขบำบัดและฟื้นฟูที่มีต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

2.1) ท่านเห็นว่าแนวทางในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ในปัจจุบัน มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หรือไม่ อย่างไร และท่านเห็นว่าแนวทางดังกล่าว เป็นปัญหาที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน หรือไม่ อย่างไร

2.2) ท่านเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคใด ในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม หรือกระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดีของศาล ในปัจจุบัน ที่เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

2.3) ท่านเห็นว่ามาตรการและกระบวนการใด ในการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ในปัจจุบัน ที่เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หวน กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายในการติดตาม ควบคุมและดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ภายหลังปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

3.1) ท่านเห็นว่าควรมีกระบวนการจัดทำแผนติดตาม ควบคุมและดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ แยกต่างหากจากการกระทำความผิดครั้งแรก ภายหลังปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน หรือไม่ อย่างไร และหากได้มีกระบวนการอันเป็นการเฉพาะดังกล่าวแล้ว ท่านเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตาม ควบคุมและดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ มิให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

3.2) ท่านเห็นว่ามาตรการหรือกระบวนการใด ในการการติดตาม ควบคุมและดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ มิให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ในปัจจุบัน ที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม หรือกระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดีของศาล และมาตรการหรือกระบวนการดังกล่าว เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน หรือไม่ อย่างไร

3.3) ท่านเห็นว่ามาตรการหรือกระบวนการใด ในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำ ในปัจจุบัน ที่ส่งผลให้มาตรการและกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ในปัจจุบัน ไม่อาจป้องกันเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกได้ และเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีก หรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลและความคิดเห็น เกี่ยวกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

โดยที่การศึกษาวิจัยนี้ มีสมมติฐาน (Hypothesis of the Study) ว่าการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะจะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้ ดังนั้น ในส่วนที่ 3 นี้ จึงเป็นความคิดเห็นเพื่อตอบโจทย์ในการศึกษาวิจัยและสมมติฐานที่ตั้งไว้

1) การกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

1.1) ท่านเห็นว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ควรกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ เพราะเหตุใด

1.2) ท่านเห็นว่าหากกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 แล้ว จะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ของเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำ ได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.3) หากท่านเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 โปรดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1.3.1) มาตรการทางกฎหมาย สำหรับกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

1.3.1.1) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้จำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำออกจากการกระทำความผิดครั้งแรก โดยกำหนดความหมายเฉพาะของการกระทำความผิดซ้ำใน 2 องค์ประกอบ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่

(ก) เป็นเด็กหรือเป็นเยาวชนที่ได้กระทำความผิดในฐานความผิดใดมาแล้ว และได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรม

(ข) ได้กระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดครั้งแรกหรือกระทำความผิดในฐานความผิดอื่นภายหลังการปล่อยตัว ตามเงื่อนไขที่กฎหมายถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ

1.3.1.2) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ไม่บังคับใช้วิธีการในชั้นก่อนฟ้องคดี โดยให้ใช้วิธีการในการฟ้องคดีและดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป (แนวทางการไม่ต้องพินิจในชั้นก่อนฟ้องคดี)

1.3.1.3) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ใช้มาตรการเชิงลงโทษในชั้นหลังฟ้องคดี ซึ่งเป็นมาตรการที่มีลักษณะเฉพาะที่เพิ่มเติมขึ้นเป็นพิเศษจากมาตรการทั่วไปสำหรับการกระทำความผิดครั้งแรก ซึ่งรวมถึงการจัดทำแผนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูด้วย

1.3.1.4) มาตรการทางกฎหมายภายหลังการปล่อยตัวที่กำหนดให้มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลา (มากกว่า 1 ปี) โดยห้ามกระทำความผิดซ้ำ หากฝ่าฝืนจะต้องกลับเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูอีกครั้ง หรือถูกฟ้องคดี แล้วแต่กรณี

1.3.1.5) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ใช้มาตรการเชิงลงโทษแก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ให้การดูแลอุปการะ บุคคลที่ชักนำหรือสนับสนุนให้มีการกระทำความผิดซ้ำ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือองค์กรซึ่งมีหน้าที่ในการติดตามและเฝ้าระวังเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หากเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว

1.3.2) มาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ในการจัดทำแผนและกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561

1.3.2.1) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้จำแนกเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำออกจากเยาวชนกระทำความผิดครั้งแรก ใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่

(ก) กำหนดพื้นที่เฉพาะสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรม

(ข) กำหนดวิธีการควบคุมในพื้นที่เฉพาะสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

1.3.2.2) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้มีวิธีการเฉพาะในการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่

(ก) วิธีการและกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจงในการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

(ข) กำหนดผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินวิธีการและกิจกรรม สำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

1.3.3) มาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ภายหลังการปล่อยตัว โดยศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดทำแผนการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

1.3.3.1) กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ในการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.3.3.2) กำหนดบุคคลหรือคณะบุคคล (สหวิชาชีพ) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.3.3.3) กำหนดองค์ประกอบสำคัญในแบบรายงานการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.4) หากท่านไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ท่านจะมีข้อแนะนำอย่างไร ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัว ของเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำ

2) การกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะ

2.1) ท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 หรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2) หากท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 โปรดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ดังต่อไปนี้

“การกระทำความผิดซ้ำ” หมายความว่า เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งต้องคำพิพากษาให้มีความผิดและโทษหรือมาตรการอื่นแทนการ

ลงโทษ กระทำความผิดอาญาภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมตามที่กฎหมายกำหนด ภายในรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากการกระทำความผิดครั้งแรกและครั้งหลังเป็นความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ.2565 ไม่ว่าจะซ้ำกับฐานความผิดเดิมหรือไม่ ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้ การกระทำความผิดซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้งในฐานความผิดเดิม ซึ่งมิใช่ฐานความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้

3. แบบสัมภาษณ์พนักงานคุมประพฤติประจำสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และพนักงานสอบสวน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ได้รับการสัมภาษณ์

ตำแหน่งงาน หน่วยงาน วันเวลาและสถานที่ทำการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่และความคิดเห็น

1) วิธีการและกระบวนการสอดส่อง ดูแล ติดตามและกำกับดูแลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือเคยกระทำความผิดซ้ำ

1.1) ท่านเห็นว่าวิธีการและกระบวนการสอดส่องดูแลติดตามและกำกับดูแลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือเคยกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อการป้องกันเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ มิให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ เพียงใด

1.2) ท่านเห็นว่าวิธีการและกระบวนการสอดส่อง ดแลติดตามและกำกับดูแลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือเคยกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบัน มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการป้องกันเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ มิให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ ในเรื่องใด และอย่างไร

1.3) ท่านเห็นว่าวิธีการและกระบวนการสอดส่องดูแลติดตามและกำกับดูแลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือเคยกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการและกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.4) ท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ และหากได้มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะดังกล่าวแล้ว ท่านเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อวิธีการและกระบวนการการสอดส่องดูแลติดตามและกำกับดูแล

เด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือเคยกระทำความผิดซ้ำในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน หรือไม่ อย่างไร

2) เกณฑ์การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนผู้ที่อยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำ

2.1) ท่านเห็นว่าเกณฑ์การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนผู้ที่อยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหรือไม่ อย่างไร และท่านเห็นว่าเกณฑ์ดังกล่าวเป็นปัญหาที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

2.2) ท่านเห็นว่าเกณฑ์การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนผู้ที่อยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำในเรื่องใดที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมหรือกระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดีของศาล และท่านเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

2.3) ท่านเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขเกณฑ์การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนผู้ที่อยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

3) วิธีการและกระบวนการการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กเพื่อลงโทษผู้ที่ชักจูง สนับสนุน และช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ

3.1) ท่านเห็นว่าวิธีการและกระบวนการการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก เพื่อลงโทษผู้ที่ชักจูง สนับสนุน และช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบัน มีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

3.2) ท่านเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขวิธีการและกระบวนการการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กเพื่อลงโทษผู้ที่ชักจูง สนับสนุน และช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร และหากได้มีการปรับปรุงแก้ไขดังกล่าวแล้ว ท่านเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามควบคุมและดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำมิให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

3.3) ท่านเห็นว่าวิธีการและกระบวนการการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก เพื่อลงโทษผู้ที่ชักจูง สนับสนุน และช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในเรื่องใดที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมหรือกระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดีของศาล และวิธีการและกระบวนการการบังคับใช้กฎหมายเรื่องดังกล่าว เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

โดยที่การศึกษาวิจัยนี้ มีสมมติฐาน (Hypothesis of the Study) ว่าการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ จะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้ ดังนั้น ในส่วนที่ 3 นี้ จึงเป็นความคิดเห็นเพื่อตอบโจทย์ในการศึกษาวิจัยและสมมติฐานที่ตั้งไว้

1) การกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

1.1) ท่านเห็นว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ควรกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ เพราะเหตุใด

1.2) ท่านเห็นว่าหากกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 แล้ว จะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.3) หากท่านเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 โปรดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1.3.1) มาตรการทางกฎหมาย สำหรับกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

1.3.1.1) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้จำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำออกจากการกระทำความผิดครั้งแรก โดยกำหนดความหมายเฉพาะของการกระทำความผิดซ้ำใน 2 องค์ประกอบ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่

(ก) เป็นเด็กหรือเป็นเยาวชนที่ได้กระทำความผิดในฐานความผิดใดมาแล้ว และได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรม

(ข) ได้กระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดครั้งแรกหรือกระทำความผิดในฐานความผิดอื่นภายหลังการปล่อยตัว ตามเงื่อนไขที่กฎหมายถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ

1.3.1.2) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ไม่บังคับใช้วิธีการในชั้นก่อนฟ้องคดี โดยให้ใช้วิธีการในการฟ้องคดีและดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป (แนวทางการไม่ต้องพินิจในชั้นก่อนฟ้องคดี)

1.3.1.3) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ใช้มาตรการเชิงลงโทษในชั้นหลังฟ้องคดี ซึ่งเป็นมาตรการที่มีลักษณะเฉพาะที่เพิ่มเติมขึ้นเป็นพิเศษจากมาตรการทั่วไปสำหรับการกระทำความผิดครั้งแรก ซึ่งรวมถึงการจัดทำแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย

1.3.1.4) มาตรการทางกฎหมายภายหลังการปล่อยตัวที่กำหนดให้มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลา (มากกว่า 1 ปี) โดยห้ามกระทำความผิดซ้ำ หากฝ่าฝืนจะต้องกลับเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอีกครั้ง หรือถูกฟ้องคดี แล้วแต่กรณี

1.3.1.5) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ใช้มาตรการเชิงลงโทษแก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ให้การดูแลอุปการะ บุคคลที่ชักนำหรือสนับสนุนให้มีการกระทำความผิดซ้ำ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือองค์กรซึ่งมีหน้าที่ในการติดตามและเฝ้าระวังเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หากเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว

1.3.2) มาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ในการจัดทำแผนและกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561

1.3.2.1) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้จำแนกเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำออกจากเยาวชนกระทำความผิดครั้งแรก ใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่

(ก) กำหนดพื้นที่เฉพาะสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรม

(ข) กำหนดวิธีการควบคุมในพื้นที่เฉพาะสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

1.3.2.2) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้มีวิธีการเฉพาะในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่

(ก) วิธีการและกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจงในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

(ข) กำหนดผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินวิธีการและกิจกรรมสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

1.3.3) มาตรการและกระบวนการทางกฎหมายภายหลังการปล่อยตัวโดยศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดทำแผนการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

1.3.3.1) กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ในการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.3.3.2) กำหนดบุคคลหรือคณะบุคคล (สหวิชาชีพ) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.3.3.3) กำหนดองค์ประกอบสำคัญในแบบรายงานการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.4) หากท่านไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ท่านจะมีข้อแนะนำอย่างไร ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวของเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำ

2) การกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะ

2.1) ท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน

และครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 หรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2) หากท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 โปรดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ดังต่อไปนี้

“การกระทำความผิดซ้ำ” หมายความว่า เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งต้องคำพิพากษาให้มีความผิดและโทษหรือมาตรการอื่นแทนการลงโทษ กระทำความผิดอาญาภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมตามที่กฎหมายกำหนด ภายในรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากการกระทำความผิดครั้งแรกและครั้งหลังเป็นความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ.2565 ไม่ว่าจะซ้ำกับฐานความผิดเดิมหรือไม่ ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้ การกระทำความผิดซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้งในฐานความผิดเดิม ซึ่งมิใช่ฐานความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้

4. แบบสัมภาษณ์นักจิตวิทยาประจำศาลเยาวชนและครอบครัว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ได้รับการสัมภาษณ์

ตำแหน่งงาน หน่วยงาน วันเวลาและสถานที่ทำการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่และความคิดเห็น

1) สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ โดยกระทำในรูปแบบเดิมหรือกระทำในรูปแบบใหม่ภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

1.1) ท่านเห็นว่ามาตรการและกระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในปัจจุบัน เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว โดยกระทำในรูปแบบเดิมหรือกระทำในรูปแบบใหม่หรือไม่ อย่างไร

1.2) ท่านเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม หรือกระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดีของศาลในปัจจุบัน เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว โดยกระทำรูปแบบเดิมหรือกระทำในรูปแบบใหม่หรือไม่ อย่างไร

1.3) ท่านเห็นว่ามาตรการและกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว โดยกระทำในรูปแบบเดิมหรือกระทำในรูปแบบใหม่หรือไม่ อย่างไร

2) สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนไม่เกรงกลัวต่อการถูกตำหนิหรือไม่เกรงกลัวต่อการลงโทษในกระบวนการทางอาญาและกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

2.1) ท่านเห็นว่าสาเหตุใดหรือปัจจัยใดในปัจจุบันที่ทำให้เด็กและเยาวชนไม่เกรงกลัวต่อการถูกตำหนิ หรือไม่เกรงกลัวต่อการลงโทษในกระบวนการทางอาญา และสาเหตุหรือปัจจัยดังกล่าวเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวหรือไม่ อย่างไร

2.2) ท่านเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคใด ในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมหรือกระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดีของศาลในปัจจุบันที่เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนไม่เกรงกลัวต่อการถูกตำหนิหรือไม่เกรงกลัวต่อการลงโทษในกระบวนการทางอาญาและกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว

2.3) ท่านเห็นว่ามาตรการและกระบวนการใด ในการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันที่เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนไม่เกรงกลัวต่อการถูกตำหนิ หรือไม่เกรงกลัวต่อการลงโทษในกระบวนการทางอาญาและกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว

3) มาตรการหรือกระบวนการในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

3.1) ท่านเห็นว่ามาตรการหรือกระบวนการใดในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันที่เป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว

3.2) ท่านเห็นว่ามาตรการหรือกระบวนการใด ในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมหรือกระบวนทัศน์ในการพิจารณาคดีของศาลและมาตรการหรือกระบวนการดังกล่าวเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวหรือไม่ อย่างไร

3.3) ท่านเห็นว่ามาตรการหรือกระบวนการใด ในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันที่ส่งผลให้มาตรการและกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวไม่อาจป้องกันเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกได้ และเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวหรือไม่ อย่างไร

4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทางจิตวิทยาสำหรับเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำอีก หรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในรูปแบบอื่นที่แตกต่างจากเดิมภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

4.1) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทางจิตวิทยาสำหรับเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัวเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ

4.2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทางจิตวิทยาสำหรับเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในรูปแบบอื่นที่แตกต่างจากรูปแบบเดิมเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดในรูปแบบอื่นที่แตกต่างจากรูปแบบเดิมภายหลังการปล่อยตัว

4.3) ท่านเห็นว่ามาตรการและกระบวนการติดตามภายหลังการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนไม่เกรงกลัวต่อการถูกตำหนิหรือไม่เกรงกลัวต่อการลงโทษในกระบวนการทางอาญา และสาเหตุหรือปัจจัยดังกล่าวเป็นหนึ่งในสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลและความคิดเห็น เกี่ยวกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

โดยที่การศึกษาวิจัยนี้มีสมมติฐาน (Hypothesis of the Study) ว่าการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ จะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้ ดังนั้น ในส่วนที่ 3 นี้ จึงเป็นความคิดเห็นเพื่อตอบโจทย์ในการศึกษาวิจัยและสมมติฐานที่ตั้งไว้

1) การกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

1.1) ท่านเห็นว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ควรกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะหรือไม่ เพราะเหตุใด

1.2) ท่านเห็นว่าหากกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 แล้วจะช่วยป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว ของเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.3) หากท่านเห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 โปรดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อมาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1.3.1) มาตรการทางกฎหมาย สำหรับกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

1.3.1.1) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้จำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำออกจากการกระทำความผิดครั้งแรก โดยกำหนดความหมายเฉพาะของการกระทำความผิดซ้ำใน 2 องค์ประกอบ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่

(ก) เป็นเด็กหรือเป็นเยาวชนที่ได้กระทำความผิดในฐานความผิดใดมาแล้วและได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรม

(ข) ได้กระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดครั้งแรกหรือกระทำความผิดในฐานความผิดอื่นภายหลังการปล่อยตัวตามเงื่อนไขที่กฎหมายถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำ

1.3.1.2) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ไม่บังคับใช้วิธีการในชั้นก่อนฟ้องคดี โดยให้ใช้วิธีการในการฟ้องคดีและดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป (แนวทางการไม่ต้องพินิจในชั้นก่อนฟ้องคดี)

1.3.1.3) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ใช้มาตรการเชิงลงโทษในชั้นหลังฟ้องคดี ซึ่งเป็นมาตรการที่มีลักษณะเฉพาะที่เพิ่มเติมขึ้นเป็นพิเศษจากมาตรการทั่วไปสำหรับการกระทำความผิดครั้งแรก ซึ่งรวมถึงการจัดทำแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย

1.3.1.4) มาตรการทางกฎหมายภายหลังการปล่อยตัวที่กำหนดให้มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลา (มากกว่า 1 ปี) โดยห้ามกระทำความผิดซ้ำ หากฝ่าฝืนจะต้องกลับเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอีกครั้งหรือถูกฟ้องคดี แล้วแต่กรณี

1.3.1.5) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ใช้มาตรการเชิงลงโทษแก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ให้การดูแลอุปการะ บุคคลที่ชักนำหรือสนับสนุนให้มีการกระทำความผิดซ้ำ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือองค์กรซึ่งมีหน้าที่ในการติดตามและเฝ้าระวังเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หากเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว

1.3.2) มาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ในการจัดทำแผนและกระบวนการแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561

1.3.2.1) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้จำแนกเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำออกจากเยาวชนกระทำความผิดครั้งแรก ใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่

(ก) กำหนดพื้นที่เฉพาะสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรม

(ข) กำหนดวิธีการควบคุมในพื้นที่เฉพาะสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

1.3.2.2) มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้มีวิธีการเฉพาะในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่

(ก) วิธีการและกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจงในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

(ข) กำหนดผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินวิธีการและกิจกรรมสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

1.3.3) มาตรการและกระบวนการทางกฎหมาย ภายหลังการปล่อยตัวโดยศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดทำแผนการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

1.3.3.1) กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ในการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.3.3.2) กำหนดบุคคลหรือคณะบุคคล (สหวิชาชีพ) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.3.3.3) กำหนดองค์ประกอบสำคัญในแบบรายงานการติดตามสอดส่องหรือคุมประพฤติเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและได้รับการปล่อยตัว

1.4) หากท่านไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่การกระทำความผิดซ้ำเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ท่านจะมีข้อแนะนำอย่างไรในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังการปล่อยตัว ของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ

2) การกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะ

2.1) ท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 หรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2) หากท่านเห็นว่าควรกำหนดให้มีบทนิยามความหมายของ “การกระทำความผิดซ้ำ” เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 โปรดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อบทนิยามความหมายของการกระทำความผิดซ้ำ ดังต่อไปนี้

“การกระทำความผิดซ้ำ” หมายความว่า เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งต้องคำพิพากษาให้มีความผิดและโทษหรือมาตรการอื่นแทนการลงโทษ กระทำความผิดอาญาภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมตามที่กฎหมายกำหนด ภายในรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากการกระทำความผิดครั้งแรกและครั้งหลังเป็นความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ.2565 ไม่ว่าจะซ้ำกับฐานความผิดเดิมหรือไม่ ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้ การกระทำความผิดซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้งในฐานความผิดเดิม ซึ่งมิใช่ฐานความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ให้ถือเป็นการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรานี้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายชุติพงศ์ สมทรัพย์
วัน เดือน ปี เกิด	30 พฤศจิกายน 2505
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
วุฒิการศึกษา	ปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายระหว่างประเทศ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	8 ม.2 ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
ผลงานตีพิมพ์	ชุติพงศ์ สมทรัพย์ และสุรชัย เดชพงษ์. (2558). *ปัญหาการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 : ศึกษาคดีในจังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ. ชุติพงศ์ สมทรัพย์. (2562). *แนวทางการปรับปรุงพระราชบัญญัติสถาบัน อุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 เพื่อให้การคุ้มครองผู้ปฏิบัติงานที่เป็นผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีการคุ้มครองผู้ปฏิบัติงานที่เป็นผู้สูงอายุในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดภาคเหนือตอนบน* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ. ชุติพงศ์ สมทรัพย์. (2566). *ปัญหาการใช้และการตีความลักษณะของที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเพื่อการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 : กรณีศึกษาของเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
รางวัลที่ได้รับ	-